

DYAL SINGH PUBLIC LIBRARY

ROUSE AVENUE, NEW DELHI-1

Class No. 294.332

Book No. F 27 J

Accession No. 6806

V.2

DYAL SINGH PUBLIC LIBRARY

ROUSE AVENUE, NEW DELHI-1.

Cl. No. 294.382

F27 J V.2.

Ac. No. 6806

Date of release for loan

This book should be returned on or before the date last stamped below.
An overdue charge of 0.6 P. will be charged for each day the book
is kept overtime.

[illegible]

JĀTAKATTHAVANNANĀ

BY

V. FAUSBØLL.



THE
JĀTAKA
TOGETHER WITH ITS COMMENTARY

BEING
TALES OF THE ANTERIOR BIRTHS
OF
GOTAMA BUDDHA.

— — — — —

FOR THE FIRST TIME EDITED IN THE ORIGINAL PĀLI

BY
V. FAUSBØLL

AND TRANSLATED
BY
T. W. RHYS DAVIDS.

TEXT. VOL II.

Published for the Pali Text Society
by
LUZAC & COMPANY LTD.
46 Great Russell Street, London, W.C.1
1963

First published, (by Trübner & Co.) 1879
Reprinted (Pali Text Society) - - 1963

All rights reserved

DEDICATED
TO THE MEMORY OF
THE SAGACIOUS INTERPRETER OF ANTIQUITY
NIELS LUDVIG WESTERGAARD.

PRELIMINARY REMARKS 3.

While working at this volume, a sunbeam glided into my study; on the 14th of February 1878 I received as a present from Colonel Duncan, the British Resident at Mandalay, who had heard of my troubles from the Rev. C. H. Chard S. P. G. Missionary, a Burmese MS. of the whole Jātaka in 7 volumes, splendidly got up. This was indeed a liberal gift for which I cannot sufficiently thank the noble donor.

Duncan's MS. agrees nearly throughout with Bⁱ, so it seems evident that the Burmese MSS. in fact represent a redaction different from the Cingalese, and in some cases have most likely preserved the true readings, but notwithstanding this I shall, as I have once resolved, still continue to give the Cingalese Redaction in the text. and put the Burmese readings in the footnotes.

Being now furnished with two MSS. of the whole Jātaka and having had the promise of a continuation of a transcript from the Rev. W. Subhūti, I hope to work with a little more ease, provided my good friends in Ceylon do not fail me.

As it will appear from the Various Readings, I have, besides the Copenhagen MS. (C^k), had a Transcript from Subhūti (C^s) and the Burmese MS. of the India Office (Bⁱ) for the Jātakas 151—160. For J. 161—220 I had only C^k and Bⁱ, but as before M. L. Feer was good enough to give me the readings of the Parisian MS. (B^p) in some of the difficult passages. For J. 221—300 I have again had Subhūti's transcript besides C^k and Bⁱ, and up to J. 250 the continued assistance of M. Feer. For J. 251--300 I have had the MS. presented to me by Colonel Duncan (B^d) besides C^k C^s and Bⁱ.

Kopenhagen, Febr. 26, 1879.

CORRECTIONS AND ADDITIONS.

- Page 17 l 29 for C read C^k.
— 17 l 30 for B read B⁺
— 17 l 31 for C read C^k.
— 23 l 25 cfr infra p 314 l 21
— 49 l 14 for ne va read te va
— 49 l 30 for K neva read K ne va
— 97 l 5 add (Dhp p 275).
— 125 l 10 cfr. infra p. 206.
— 326 l. 9 for kamarena read kumarena
— 383 l 2 for uâssa read nâssa
— 410 l 1 for Khadirañga- read Khadirangara-
— 412 l 12 for bhuñjissamiti read bhuñja sāmīti
— 427 l 3 for ippamī read sippāmī
— 275 l. 10 fr. the b of Vol I for ekamsam yojanam read ekam sam-
yojanam.

Formerly published:

Dhammapadam. Ex tribus codicibus hauniensibus palice edidit, latine vertit, excerptis ex commentario palico notisque illustravit V. Fausbøll. Hauniæ 1855. 8 Danish crowns.

Five Jātakas, containing a Fairy Tale, a Comical Story, and Three Fables. In the Original Pāli Text, with a Translation and Notes, by V. Fausbøll. Copenhagen 1861. 3 Danish crowns.

Two Jātakas. The original Pāli Text, with an English Translation and Critical Notes. By V. Fausbøll. 1870. (From the Journal of the R. A. S.). 1 Danish crown.

The Dasaratha-Jātaka, being the Buddhist Story of King Rāma. The Original Pāli Text with a Translation and Notes by V. Fausbøll. Copenhagen 1871. 1 crown 33 ører Danish.

Ten Jātakas. The Original Pāli Text with a Translation and Notes by V. Fausbøll. Copenhagen 1872. 4 Danish crowns.

II. DUKANIPĀTA.

1. DAḬHAVAGGA.

1. Rājovāda-jātaka.

DaḬham daḬhassa khipatīti¹. Idam Satthā Jetavane viharanto rājovādam ārabha kathesi. So Tesakunajātake āvibhavissati. 5
Ekasmiṃ pana divase Kosalarājā ekaṃ gatigataṃ² dubbinicchayaṃ aṭṭaṃ vinicchinitvā³ bhutta-pātarāso allohattho va alaṃkatarathaṃ abhiruyha Satthu santikaṃ gantvā phullapadumasassirikesu pādesu Satthāraṃ vanditvā ekamantaṃ nisīdi. Atha naṃ Satthā etad avoca: „handā, kuto nu tvaṃ mahārāja āgacchasi divādivassā“⁴ 'ti. „Bhante, ajja 10
ekaṃ gatigataṃ⁴ dubbinicchayaṃ aṭṭaṃ vinicchinantā okāsaṃ alabhitvā⁵ idāni taṃ tīretvā⁶ bhuñjitvā allahattho va tumhākaṃ upaṭṭhānaṃ āgato 'mhīti. Satthā „mahārāja, dhammena samena aṭṭavinicchayaṃ⁷ nāma kusalaṃ, saggamaggo esa, anacchariyaṃ kho pan' etaṃ yaṃ tumhe mādisassa sabbaññussa⁸ santikā ovādaṃ labhamānā dhammena samena⁹ 15
aṭṭaṃ vinicchineyyātha, etad eva acchariyaṃ yaṃ¹⁰ pubbe rājāno asabbaññūnam¹¹ pi paṇḍitānaṃ vacanaṃ sutvā dhammena samena aṭṭaṃ vinicchinantā cattāri agatigamanāni vajjetvā dasarājadhamme akopetvā dhammena rajjaṃ karetvā saggapadaṃ pūrayamānā agamaṃsū“¹² 'ti vatvā tena yācito atūtaṃ āhari:

90

1. Cfr. Ten Jāt. by V. Fausbøll 1872 p.1 and the following. ¹ Ck khipatīti, B¹ khippatīti ² B¹ agatigataṃ. ³ B¹ suvinicchitvā ⁴ B¹ āgatigataṃ. ⁵ Ck C² Cp labhitvā. ⁶ B¹ virodetvā. ⁷ C² Cp B¹ aṭṭaṃvini-. ⁸ B¹ sappaññussa buddhassa, Ck sabbaññūtassa. ⁹ B¹ omits samena. ¹⁰ Ck C² Cp omit yaṃ. ¹¹ Cp C² asabbaññūnam.

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bo-
 dhisatto tassa aggamahesiyā kucchismiṃ¹ paṭisaṇḍhiṃ gahe-
 tvā laddhagabbhaparihāro sotthinā mātukuccimhā nikkhami.
 Nāmagahaṇadivase paṇ' assa Brahmadaṭṭakumāro tv-eva
 5 nāmaṃ akāmsu. So anupubbena vayappatto soḷasavassakāle
 Takkaṣilaṃ gantvā sabbasippesu nipphattiṃ patvā pitu accayena
 rajje paṭiṭṭhāya dhammena samena rajjaṃ kāresi. Chandādi-
 vasena agantvā vinicchayaṃ anusāsi. Tasmīṃ evaṃ dhammena
 rajjaṃ kārente amaccāpi dhammeṇ² eva vohāraṃ vinicchiniṃsu.
 10 Vohāresu dhammena vinicchayaṃ mānesu³ kūtattakārakā nāma
 nāhesuṃ⁴. Tesāṃ abhāvā aṭṭaṭṭhāya rajaṅgaṇe uparavo⁵ pac-
 chijji. Amaccā divasaṃ pi vinicchayaṭṭhāne nisīditvā kañci
 vinicchayaṭṭhāya āgacchantāṃ adisvā pakkamanti. Viniccha-
 yaṭṭhānaṃ chaḍḍetabbabhāvaṃ⁶ pāpuṇi. Bodhisatto cintesi:
 15 „mayi dhammena rajjaṃ kārente vinicchayaṭṭhāya āgacchantā
 nāma n' atthi, uparavo pacchijji, vinicchayaṭṭhānaṃ chaḍḍe-
 tabbabhāvaṃ pattāṃ, idāni mayā attano aḷaṇaṃ pariyesitum
 vaṭṭati⁷, 'ayaṃ nāma me aḷaṇo' ti⁸ nātvā⁹ taṃ pahāya guṇesu
 yeva vattissāmīti¹⁰. Tato paṭṭhāya „atthi nu kho me koci
 20 aḷaṇavādīti“ pariḷaṇhanto antovaḷaṇjakānaṃ antare kañci aḷaṇa-
 vādīṃ adisvā attano guṇakathāṃ eva sutvā „ete mayhaṃ bha-
 yenāpi aḷaṇaṃ avatvā guṇaṃ¹¹ eva vadeyyun“ ti bahivaḷaṇjana-
 ke pariḷaṇhanto tatrāpi adisvā antovaḷaṇaṃ pariḷaṇhi, bahivaḷaṇa-
 catusu dvāresu dvāragāmake pariḷaṇhi. Tatrāpi kañci aḷaṇa-
 25 vādīṃ adisvā attano guṇakathāṃ eva sutvā „janapadaṃ pari-
 ḷaṇhissāmīti“ amacce rajjaṃ paṭicchāpetvā rathaṃ āruhya
 sārathim eva gahetvā aññatakavesena nagarā nikkhamitvā jana-
 padaṃ pariḷaṇhāmāno yāva paccantabhūmiṃ¹² gantvā kañci

¹ Bⁱ kucchimhi. ² Ck C^s āgantvā, Cp² anāgantvā. ³ so all four MSS. instead of vinicchi-? ⁴ Bⁱ ahesuṃ, Ck hesuṃ. ⁵ Bⁱ uppaddavo. ⁶ Bⁱ chaḍḍetabba-, Cp² C^s chaḍḍhetabba-. ⁷ Bⁱ adds na. ⁸ Bⁱ chaḍḍetabba-, C^s chaḍḍhetabba-. ⁹ Bⁱ vaṭṭa-
 tīti. ¹⁰ Cp² C^s add ca. ¹¹ Bⁱ sutvā. ¹² Cp² C^s guṇakathāṃ. ¹³ Bⁱ paccantāṃ
 gāmaṃ.

aguṇavāḍiṃ adisvā attano guṇakatham eva sutvā paccantasīmato
 mahāmaggena nagarābhimukho yeva nivatti. Tasmiṃ pana kāle
 Malliko nāma Kosalarājāpi¹ dhammena rajjaṃ karento
 aguṇagavesako² hutvā antovalāṇjakādisu³ aguṇavāḍiṃ adisvā
 attano guṇakatham eva sutvā janapadaṃ parigaṇhanto taṃ 5
 padesaṃ agamāsi. Te ubho pi ekasmiṃ ninne sakataṃ magge
 abhimukhā ahesuṃ. Rathassa ukkamanatṭhānaṃ n'atthi. Atha⁴
 Mallikaraṇṇo sārathi Bārāṇasiraṇṇo sārathiṃ „tava rathaṃ
 ukkamāpehīti“ āha. So pi „ambho⁵ sārathi, tava rathaṃ ukka-
 māpehi, imasmiṃ rathe Bārāṇasirajjasāmiko Brahmadattamahā- 10
 rājā nisinno“ ti āha. Itaro⁶ pi „ambho⁵ sārathi, imasmiṃ rathe
 Kosalarajjasāmiko Mallikamahārājā nisinno, tava rathaṃ ukka-
 māpetvā amhākaṃ raṇṇo rathassa okāsaṃ dehīti“ āha. Bārā-
 ṇasiraṇṇo sārathi „ayam pi kira rājā yeva, kin nu kho kātābbaṃ“
 ti cintento „atth' esa upāyo⁷: vayaṃ pucchitvā daharatarassa 15
 rathaṃ ukkamāpetvā mahallakassa okāsaṃ dāpessāmīti“ san-
 niṭṭhānaṃ katvā taṃ sārathiṃ Kosalarāṇṇo vayaṃ pucchitvā
 parigaṇhanto ubhinnaṃ pi samānavayabhāvaṃ ṇatvā rajjapari-
 māṇaṃ balaṃ dhanāṃ yasaṃ jātigottakulapadesaṃ⁸ ti sabbaṃ
 pucchitvā „ubho pi tiyojanasatikassa rajjassa sāmīno, samāna- 20
 baladhanayasajātigottakulapadesā“ ti ṇatvā „sīlavantatarassa⁹
 okāsaṃ dassāmīti“ cintetvā so sārathi „tumhākaṃ raṇṇo sīlā-
 cāro kīdiso“ ti pucchi. So „ayaṃ ca ayaṃ ca amhākaṃ raṇṇo
 sīlācāro“ ti attano raṇṇo aguṇaṃ eva guṇato pakāsento paṭha-
 maṃ gātham āha:

25

1. Daḷhaṃ daḷhassa khipati¹⁰ Malliko mudunā muduṃ,
 sādhum pi sādhuṇā jeṭi asādhum pi asādhuṇā.
 Etādiso ayaṃ rājā, maggā uyyāhi sārathīti. 1.

¹ Bⁱ omits pi. ² Bⁱ aguṇakathāṃ vesato, C^k aguṇavesako. ³ C^k antovalāṇjana-
 kādisu, C^p antovalāṇjakādisu, Bⁱ antovalāṇcakādisu. ⁴ C^k omits atha. ⁵ C^k amho.
⁶ C^k C^p C^s itarassmiṃ. ⁷ Bⁱ adis ti. ⁸ Bⁱ jātigottāṇi-. ⁹ Bⁱ sīlavantassa, C^p sīla-
 vantatarassa. ¹⁰ Bⁱ khipati.

Tattha daḥhaṃ daḥhassa khipatīti yo daḥho hoti balavadaḥhena pahā-
 rena vā¹ vacanena vā jinitabbo tassa daḥham eva pahāraṃ vā vacanaṃ vā khi-
 pati² evaṃ daḥho va hutvā taṃ jinātīti dasseti, Malliko ti tassa rañño nāmaṃ,
 mudunā mudun ti mudupuggalaṃ sayam pi mudu hutvā mudunā va upāyena
 5 jināti, sādhum pi sādhunā jeti asādhum pi asādhunā ti ye sādhū³ sap-
 purisā te⁴ sayam pi sādhu hutvā sādhunā va upāyena, ye pana asādhū⁵ te⁴
 sayam pi asādhū hutvā asādhunā va upāyena jinātīti dasseti; etādiso ayaṃ
 rājā ti ayaṃ amhākaṃ Kosalarājā silācārena evarūpo, maggā uyyāhi sāra-
 thīti attano rathaṃ maggā ukkamāpetvā⁶ uyyāhi uppathena yāhīti⁷ amhākaṃ
 10 rañño maggaṃ dehīti vadati.

Atha taṃ Bārāṇasirañño sārathi „ambho, kiṃ pana tayā
 attano rañño guṇā kathitā“ ti vatvā „āmā“ ti vutte „yadi ete
 guṇā agunā pana kīdisā“ ti vatvā „ete tāva agunā hontu, tumhā-
 kaṃ pana rañño kīdisā guṇā“ ti vutte „tena hi suṇāhīti“ duti-
 15 yaṃ gātham āha:

2. Akkodhena jine kodhaṃ, asādhum sādhunā jine,
 jine kadariyaṃ dānena saccena alikavādināṃ⁸.

Etādiso ayaṃ rājā, maggā uyyāhi sārathīti. 2. (Dhp. v. 228.)

Tattha etādiso ti etehi akkodhena jine kodhaṃ-ti-ādivasena vuttheti
 20 guṇehi samannāgato, ayaṃ hi kuddhaṃ puggalaṃ sayam akkodho hutvā akko-
 dhena jināti, asādhum pana⁹ sayam sādhu hutvā sādhunā, kadariyaṃ
 thaddhamacchariṃ sayam¹⁰ dāyako hutvā dānena, alikavādināṃ¹¹ musā-
 vādiṃ sayam saccavādi¹² hutvā saccena jināti; maggā uyyāhīti samma sār-
 athīti maggato apagaccha evaṃividhasilācāraguṇayuttassa¹³ amhākaṃ rañño maggaṃ
 25 dehīti¹⁴ amhākaṃ rājā maggassa anucchaviko ti.

Evam vutte Mallikarājā¹⁵ ca sārathi ca ubho pi rathā
 otarivā asse mocetvā rathaṃ apanetvā Bārāṇasirañño maggaṃ
 adamsu. Bārāṇasirājā Mallikarañño nāma „idaṃ c' idaṃ ca

¹ Ck Cp C^o omīti vā. ² Bⁱ khippati. ³ all the MSS. sādhu. ⁴ Ck Cp C^o tesaṃ.

⁵ all the MSS. asādhū. ⁶ all the MSS. except Cp² ukkamāpetvā. ⁷ Bⁱ yāhi.

⁸ Bⁱ alikavāraṃ, Cp C^o alikavādinīṃ. ⁹ Ck janarī. ¹⁰ Cp C^o omīti sayam. ¹¹ Ck Cp C^o alikavādinīṃ. ¹² Ck -vādiṃ, Cp C^o -vādi. ¹³ Ck evaṃividhaṃ-, Bⁱ evaṃividatvaṃ-. ¹⁴ Bⁱ dehi. ¹⁵ Ck Cp C^o here and in the following malliya-.

kātuṃ vaṭṭatīti“ ovādaṃ datvā Bārāṇasīṃ gantvā dānādīni puñ-
nāni katvā jīvitapariyosāne saggapadaṃ pūresi. Mallikarājāpi
tassa ovādaṃ gahetvā janapadaṃ pariggahetvā¹ attano aḡuṇa-
vādiṃ adisvā va sakanagaraṃ gantvā dānādīni puñṇāni katvā²
jīvitapariyosāne saggapadaṃ eva pūresi. 5

Satthā Kosalarājassa ovādadānatthāya imaṃ desanaṃ³ āharitvā
jātakam samodhānesi: „Tadā Mallikarāṇṇo sārathi Moggallāno aho-
sī, rājā Ānando, Bārāṇasīraṇṇo sārathi Sāriputto aho-⁴si, rājā pana aham
evā“ ti. Rājovāda-jātakam.

2. Sigāla-jātaka.

10

Asamekkhitakammantaṃ ti. Idam Satthā Kūṭāgāra-
sālāyaṃ viharanto Vesālī-vāsikaṃ nahāpitaputtaṃ⁵ ārabha ka-
thesi. Tassa kira pitā rājūnaṃ⁶ rājorodhānaṃ rājakumārānaṃ
rājakumārīnaṃ ca massukaraṇakesasaṇṭhāpanaatthapadatthapanādīni⁸
sabbakiccāni karoti saddho pasanno tisaraṇagato samādinna-paṇcasīlo, 15
antarantarena Sātthu dhammaṃ suṇanto kālaṃ vītināmeti. So ekadi-
vasaṃ rājanivesane kammaṃ kātuṃ gacchanto attano puttaṃ gahetvā
gato. So tattha ekam devaccharapaṭibhāgaṃ alamkatapaṭiyattaṃ Lic-
chavikumārikaṃ disvā kilesavasena paṭibaddhacitto⁹ hutvā pitarā sad-
dhiṃ rājanivesanā nikkhamitvā „etaṃ kumārikaṃ labhamāno jīviṣṣāmi, 20
alabhamānassa me etth’ eva maraṇaṃ“ ti āhārūpacchedaṃ¹⁰ katvā
mañcakaṃ pariṣajjitvā nipajji. Atha naṃ pitā upasaṃkamitvā „tāta,
avatthumhi chanda-rāgaṃ mā kari¹¹, hīna-jacco tvaṃ nahāpitaputto¹²,
Licchavikumārikā khattiyadhītā jātisampannā, na sā tuyhaṃ anuccha-
vikā, aññaṃ te jātigottehi sadisakumārikaṃ ānessāmiti“ āha. So pitu 25
kathaṃ na gaṇhāti. Atha naṃ mātā bhātā bhaginī culla-mātā¹³ culla-
pitā¹⁴ ti sabbe pi nātaka c’ eva mittasuhaṃjā ca sannipatitvā saṇṇa-
pentāpi¹⁵ saṇṇāpetuṃ nāsakkhiṃsu. So tatth’ eva sussitvā parisussitvā
jīvitakkhayaṃ pāpuṇi. Ath’ assa pitā sarīrakiccapetakiccāni katvā

¹ Bⁱ pariggaṇetvā. ² Bⁱ datvā. ³ Bⁱ dhammadesanaṃ. ⁴ Bⁱ omits aho-⁵si. ⁵ Bⁱ adds paṭhamam. ⁶ Bⁱ hnāpita-. ⁷ Bⁱ rājūnaṃ. ⁸ Bⁱ masukaraṇakesayaṇhapanata-
ttarūpaṭhānādāna, B^p -saṇṭhapanaattharūpaṭhānādīni. ⁹ Bⁱ paṭibandha-.

¹⁰ Bⁱ āhārūpacchedakam, C^k āhārūpacchedam, C^p āhārūpacchedam. ¹¹ C^k C^p kari.

¹² Bⁱ hnāpita-. ¹³ Bⁱ dhūla-. ¹⁴ Bⁱ cūla-. ¹⁵ Bⁱ B^p saṇṇāpento pi.

tanuttam gate soke „Sathhāraṃ vandissāmīti“ bahum gandhamālavilepanam¹ gahetvā Mahāvanam gantvā Sathhāraṃ pūjetvā vanditvā ekamantaṃ nisinno „kin nu kho upāsaka ināni divasāni na dissasīti“² vutte tam attham ārocesi. Sathhā „na kho upāsaka idān' eva tava
 5 putto avatthusmim³ chandarāgaṃ uppādetvā vināsaṃ pāpuni, pubbe pi patto yevā“⁴ ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto Himavantapadese⁵ sihayoniyaṃ nibbatti. Tassa kaniṭṭhā cha bhātaro⁶ ekā ca bhaginī ahoṣi. Sabbe pi Kañ-
 10 canaguhāyaṃ vasanti. Tassā pana guhāya avidūre Rajatapabbate ekā phalikaguhā atthi. Tatth' eko sigālo vasati. Aparabhāge sihānaṃ mātāpitaro kalam akaṃsu. Te bhaginiṃ sihapotikaṃ Kañcanaguhāyaṃ t̥hapetvā gocarāya nikkhamitvā⁷ mamsaṃ āharitvā tassā denti. So sigālo taṃ sihapotikaṃ disvā
 15 paṭibaddhacitto⁸ ahoṣi. Tassā⁹ pana mātāpitunnaṃ dharamānakāle okāsaṃ na lattha¹⁰. So sattannam pi tesaṃ gocarāya pakkantakāle Phalikaguhāya otaritvā Kañcanaguhādvāraṃ gantvā sihapotikāya purato lokāmisapaṭisaṃnyuttaṃ evarūpaṃ rahassakathaṃ¹¹ kathesi¹²: „sihapotike, aham pi catuppado tvam pi
 20 catuppadā¹³, tvaṃ me pajāpati¹⁴ hohi¹⁵ ahan¹⁶ te pati bhavis-
 sāmī, te mayam samaggā sammōdamānā vasissāma, tvaṃ ito paṭṭhāya maṃ kilesavasena saṃgaṇhāhīti“. Sā tassa vacanaṃ sutvā cintesi: „ayaṃ sigālo catuppādānaṃ¹⁷ antare hīno patikutt̥ho caṇḍālasadiso, mayam uttamarājakulasammatā, esa kho
 25 mayā ca saddhiṃ asabbhaṃ ananucchavikaṃ¹⁸ katheti, aham evarūpaṃ¹⁹ kathaṃ sutvā jīvitena kiṃ karissāmi, nāsāvātaṃ sannirumhitvā²⁰ marissāmīti“. Ath' assā etad ahoṣi: „mayhaṃ evam eva maraṇaṃ ayuttaṃ, bhātikā tāva me āgacchanti²⁰, tesaṃ

¹ C^k gandhavilepanaṃ. ² Bⁱ C^k dissatīti. ³ Bⁱ avattumhi. ⁴ Bⁱ -ppadese. ⁵ Bⁱ tassa cha kaniṭṭhabhātaro. ⁶ Bⁱ pakkamitvā. ⁷ Bⁱ paṭibandha. ⁸ Bⁱ tassa. ⁹ Bⁱ nāladdhaṃ, C^p C^s na alattha. ¹⁰ C^p C^s rahassainkathaṃ. ¹¹ Bⁱ katheti. ¹² Bⁱ catuppādo. ¹³ Bⁱ C^p C^s pajāpati. ¹⁴ Bⁱ hoti, C^k hoha. ¹⁵ Bⁱ ahan. ¹⁶ Bⁱ catuppādānaṃ. ¹⁷ Bⁱ adde kathaṃ. ¹⁸ C^p C^s evarūpaṃ. ¹⁹ Bⁱ sannirujhitvā. ²⁰ Bⁱ B^p āgacchantu.

kathetvā marissāmīti¹. Sigālo pi tassā santikā paṭivacanāṃ
 alabbhivā „na idāni² esā mayi sambajjhatīti³“ domanassappatto
 Phalikaguhaṃ⁴ pavisitvā nipajji⁵. Ath' eko sīhapotako mahisa-
 vāraṇādisu⁶ aññataraṃ vadhivā maṃsaṃ khāditvā bhaginiyā
 bhāgaṃ āharitvā „amma maṃsaṃ khādassū“ ti āha. „Bhātika, 5
 nāhaṃ maṃsaṃ khādissāmi⁷, marissāmīti⁸. „Kimkāraṇā⁹ ti.
 Sā taṃ pavattim ācikkhi „idāni kaṃhaṃ so sigālo“ ti ca vutte
 Phalikaguḥāyaṃ nipannasigālaṃ¹⁰ „ākāse nipanno“ ti mañña-
 māṇā „bhātika, kiṃ na passasi¹¹, eso Rajatapabbate ākāse ni-
 panno“ ti¹². Sīhapotako tassa Phalikaguḥāyaṃ¹³ nipannabhāvaṃ 10
 ajānanto „ākāse nipanno“ ti saññi hutvā „māressāmi¹⁴“ na¹⁵ ti
 sihavedena pakkhanditvā Phalikaguhaṃ hadayen' eva pahari.
 So hadayena phalitena¹⁶ tatth' eva jīvitakkhayaṃ patvā pabba-
 tapāde pati. Athāparo āgañchi¹⁷. Sā tassa pi tath' eva
 kathesi. So pi tath' eva katvā jīvitakkhayaṃ patvā pabbata- 15
 pāde pati. Evaṃ chasu pi bhātikesu matesu sabbapaccā Bodhi-
 satto āgañchi¹⁸. Sā tassa pi¹⁹ taṃ kāraṇaṃ ārocetvā „idāni
 so kuhin²⁰“ ti vutte „eso Rajatapabbatamatthake ākāse nipanno“
 ti āha. Bodhisatto²¹ cintesi: „sigālānaṃ ākāse patitthā nāma
 n' atthi, Phalikaguḥāya²² nipannako²³ bhavissatīti²⁴. So pabbata- 20
 pādaṃ otaritvā cha bhātike mate disvā „ime attano bālatāya
 parigaṇhanapaññāya²⁵ abhāvena Phalikaguḥābhāvaṃ ajānitvā
 hadayena paharivā matā bhavissanti, asamekkhitaatituriṭaṃ
 karontānaṃ kammaṃ nāma evarūpaṃ hotīti²⁶“ natvā²⁷ paṭhamāṃ
 gāthā āha:

25

1. Asamekkhitakammantaṃ turitābhiniṭānaṃ

sāni²⁸ kammāni tappenti²⁹ uṇhaṃ v' ajjohitaṃ mukhe ti. 3.

¹ Bⁱ C^p C^s na dāni. ² Bⁱ samijjhatīti. ³ Bⁱ -guhāyaṃ. ⁴ Bⁱ nipajjati. ⁵ Bⁱ nā-
 disu. ⁶ Bⁱ khādāmi. ⁷ Bⁱ nipannaṃ sigālaṃ. ⁸ Bⁱ kiṃ pana na passasi, C^k kiṃ
 panassasi. ⁹ C^k omits ti. ¹⁰ C^p C^s -guhāya. ¹¹ Bⁱ māressāmi. ¹² C^p phalitena
¹³ Bⁱ āgacchi, C^k and C^p āgacchi corrected to āgañchi. ¹⁴ Bⁱ āgacchi, C^k āgacchi
 corrected to āgañchi. ¹⁵ C^p C^s omit pi. ¹⁶ C^p C^s add evaṃ. ¹⁷ Bⁱ -guhāyaṃ.
¹⁸ Bⁱ adds ca. ¹⁹ Bⁱ saññāya. ²⁰ Bⁱ vatvā. ²¹ Bⁱ tāni. ²² Bⁱ kappenti.

Tattha asamekkhitakammanṭaṃ turitābhinipātinaṃ ti yo puggalo
yam¹ kammanṭaṃ kātukāmo hoti tattha dosaṃ asamekkhitvā anupadhāretvā turito
hutvā vegen² eva taṃ kammanṭaṃ kātum abhinipatati pakkhandati paṭipajjati taṃ
asamekkhitakammanṭaṃ turitābhinipātinaṃ tāni evaṃ katāni sāni kammanṭaṃ tap-
5 penti³ socenti³ kilamenti, yathā kiṃ: unhaṃ⁴ v' ajjhohitaṃ mukhe⁴ yathā
bhuñjante⁵ „idaṃ sīlaṃ idaṃ⁶ unhaṃ⁶ ti anupadhāretvā unhaṃ ajjhoharaṇi-
yam⁷ mukhe ajjhohitaṃ ṭhapitaṃ mukhaṃ pi kaṇṭhaṃ pi kucchim pi dahati⁸
soceti kilameti evaṃ tathārūpaṃ puggalaṃ tāni kammanṭaṃ tappenti⁹.

Iti so sīho imaṃ gāthaṃ vatvā „mama bhātikā anupāya-
10 kusalā⁹ ‘sigālaṃ māressamā¹⁰’ ti ativegena pakkhanditvā sayam¹¹
matā, ahaṃ pana evaṃ akatvā sigālassa Phalīkaguḥayaṃ ni-
pannass¹² eva hadayaṃ phālessamīti¹³ so sigālassa ārohanaoro-
hanamaggaṃ sallakkhetvā¹⁴ tadabhimukho hutvā tikkhatum
sīhanādaṃ nadi¹⁵. Paṭhaviyā¹⁶ saddhiṃ ākāsaṃ ekaninnādaṃ
15 ahoṣi. Sigālassa Phalīkaguḥaya¹⁶ nipannakass¹⁷ eva¹⁸ bhītataṣi-
tassa hadayaṃ phalī¹⁷. So tatth¹⁸ eva jīvitakkhayaṃ pāpuṇi.

Satthā „evaṃ so sigālo sīhanādaṃ sutvā jīvitakkhayaṃ patto“
ti vatvā abhisambuddho hutvā dutiyaṃ gāthaṃ āha:

2. Sīho ca sīhanādena Daddaraṃ abhinādayi¹⁸,
20 sutvā sīhassa nigghosaṃ sigālo Daddare vasaṃ
bhīto santāsaṃ āpādi, hadayaṃ c' assa apphalīti. 4.

Tattha sīho ti cattāro sīhā: tiṇasīho paṇḍusīho kālasīho¹⁹ surattahattha-
pādo kesarasīho ti, tesu kesarasīho idha adhippeto, daddaraṃ abhinādayīti
tena asanīsatasaḍḍabheravatarena sīhanādena taṃ Rajatapabbataṃ abhinādayi
25 ekanādaṃ²⁰ akāsi, daddare vasaṃ ti phalīkamissake Rajatapabbate vasanto,
bhīto santāsaṃ āpādīti maraṇabhayaṃ bhīto cittutrāsaṃ āpādi²¹, hadayaṃ
cassa apphalīti tena c' assa bhayena hadayaṃ phalitaṃ.

¹ Ck omits yam. ² B¹ kappenti. ³ B¹ socatani, Ck socaneti. ⁴ B¹ adds ti. ⁵ B¹ bhuñjante. ⁶ Ck Cp C² omīti idaṃ. ⁷ B¹ ajjhoharaṇaṃ, Ck ajjhoharaṇiyaṃ. ⁸ B¹ adds tappeti. ⁹ B¹ -kusalatāya. ¹⁰ B¹ māressāmi. ¹¹ B¹ sayam pi. ¹² B¹ sallak-
khitvā. ¹³ B¹ nadati. ¹⁴ B¹ pathaviyā. ¹⁵ B¹ balīkaguḥayaṃ, Cp phalīkaguḥā.
¹⁶ Cp C² nipannasseva, B¹ nipannasseva. ¹⁷ Cp phalī. ¹⁸ B¹ abhinīdayi. ¹⁹ Ck
omits kālasīho, Cp C² kālasīho corrected to kālasīho. ²⁰ B¹ ekaninnādaṃ.

²¹ Ck apādi, B¹ apādi.

Evam siho sigālam¹ jīvita-kkhamāṃ pāpetvā bhātare ekasmiṃ
 ṭhāne paṭicchādetvā tesam matabhāvaṃ bhaginiyā ācikkhitvā taṃ
 samassāsetvā yāvajjivāṃ Kañcanaguhāya² vasitvā yathākam-
 maṃ gato.

Satthā imaṃ desanaṃ³ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samo-
 dhānesi: (Saccapariyosāne upāsako sotāpattiphale paṭiṭṭhahi) „Tadā
 sigālo nahāpita-putto ahosi, sihapotikā Licchavikumārīkā, cha⁴ kaniṭṭha-
 bhātaro⁵ aññatarattherā ahesuṃ, jeṭṭhabhātikasīho⁶ pana aham evā⁷
 'ti. Sigāla-jātakaṃ.

3. Sūkara-jātaka.

10

Catuppado⁸ aham sammā 'ti. Idam Satthā Jetavane viha-
 ranto aññatarāṃ mahallakattherāṃ ārabba kathesi. Ekasmiṃ hi
 divase rattiṃ⁹ dhammasavane vattamāne Satthari gandhakuṭṭidvāre¹⁰
 maṇisopānaphalake ṭhatvā bhikkhusaṃghassa Sugatovādaṃ datvā gandha-
 kuṭṭim¹¹ pavitthe dhammasenāpati Satthāraṃ vanditvā attano parive-
 naṃ¹² agamāsi¹³. Mahāmoggallāno pi¹⁴ parivenaṃ¹⁵ eva gantvā
 muhuttaṃ vissamitvā¹⁶ therassa santikaṃ āgantvā¹⁷ pañhaṃ pucchi.
 Pucchitapucchitaṃ dhammasenāpati gaganatale candam¹⁸ utthāpento¹⁷
 viya vissajjetvā¹⁸ pakātaṃ akāsi. Catasso pi parisā dhammaṃ suṇa-
 mānā nisīdimsu. Tatr'eko mahallakatthero cintesi: „sac' āham imissā¹⁹ 20
 parisāya majjhe Sāriputtaṃ ālulento²⁰ pañhaṃ pucchissāmi ayaṃ me
 parisā 'bahussuto ayaṃ' ti natvā sakkārasammānaṃ karissatīti²¹ pari-
 santarā utthāya therāṃ upasaṃkamitvā ekamantaṃ ṭhatvā²¹ „āvuso
 Sāriputta, mayam pi taṃ ekaṃ pañhaṃ pucchāma, amhākaṃ pi okā-
 saṃ karoḥi, dehi me vinicchayaṃ āvedhikāye²² vā nibbedhikāye²³ vā 25
 niggāhe vā paṭiggahe vā visese vā paṭivisese vā²⁴ 'ti āha. Thero taṃ²⁴
 oloketvā „ayaṃ mahallako icchācāre ṭhito tuccho na kiñci jānātīti²⁵
 tena saddhiṃ akathetvā vā lajjamāno vijaniṃ ṭhapetvā āsanā otaritvā

¹ Bⁱ sigālassa. ² Bⁱ -guhāyaṃ, Cp -guhāyaṃ corrected to -guhāya. ³ Bⁱ dhamma-
 desanaṃ. ⁴ Cp C^s omit cha. ⁵ Cp C^s kaniṭṭhabhātaro. ⁶ Bⁱ jeṭṭhabhā-. ⁷ Bⁱ
 catuppādo. ⁸ Bⁱ ratti. ⁹ Bⁱ -kuṭṭi-. ¹⁰ Bⁱ -kuṭṭi, Ck -kuṭṭim. ¹¹ Ck Cp C^s pari-
 venam. ¹² Bⁱ āgamāsi. ¹³ Ck Cp C^s omit pi. ¹⁴ Bⁱ visametvā vasametvā. ¹⁵ Bⁱ
 gantvā. ¹⁶ Bⁱ punṇacanta. ¹⁷ Bⁱ upathapento. ¹⁸ Ck vissajjetvā. ¹⁹ Bⁱ imissāya.
²⁰ Bⁱ ālulento, C ālulento. ²¹ Bⁱ ṭhapetvā. ²² Bⁱ aveṭhikāya, C^s āveṭhikāye.
²³ Bⁱ nippethikāya, C^s nibbethikāye. ²⁴ Bⁱ omits taṃ.

parivenaṃ¹ agaṇāsi². Moggallānatthero pi attano parivenaṃ³ eva
 agamāsi. Manussā utṭhāya „gaṇhath’ etaṃ duṭṭhamahallakaṃ, ma-
 dhuradhammasavanaṃ no sotuṃ na adāsīti“⁴ anubandhimsu⁵. So palā-
 yanto vihārapaccante bhinnapadarāya vaccaḷuṭṭiya patitvā gūthamakkhito
 5 utṭhāsi. Manussā taṃ disvā vipphaṇṇāsaṇṇaṃ hutvā Satthu santikaṃ aga-
 mamsu. Satthā te disvā „kiṃ upāsakā avelāya āgatā atthā“⁶ ‘ti
 pucchi. Manussā taṃ⁷ atthaṃ ārocesuṃ. Satthā „na kho upāsakā
 idān’ ev’ esa mahallako ubbillaṇṇaṃ⁸ hutvā attano balaṃ ajānitvā ma-
 hābalehi saddhiṃ payojetvā gūthamakkhito jāto, pubbe p’ esa ubbilla-
 10 pito⁹ hutvā attano balaṃ ajānitvā mahābalehi saddhiṃ payojetvā gūtha-
 makkhito ahoṣīti“¹⁰ vatvā tehi yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bo-
 dhisatto siho hutvā Himavantaṭṭapadesaṃ pabbataguhāya¹¹
 vāsaṃ kappesi. Tassāvidūre ekaṃ saraṃ nissāya bahusūkaṃ
 15 nivāsaṃ kappesuṃ. Taṃ eva saraṃ nissāya tāpasāpi paṇṇa-
 sālāsu¹² vāsaṃ kappesuṃ. Ath’ ekadivasaṃ siho mahisavāra-
 ṇādisu¹³ aññataraṃ vadhitvā yāvadaṭṭhaṃ maṃsaṃ khāditvā
 taṃ saraṃ otaritvā pāṇīyaṃ¹⁴ pivitvā uttari. Tasmiṃ khaṇe
 eko thullasūkaṃ taṃ saraṃ nissāya gocaraṃ gaṇhāti¹⁵ Siho
 20 taṃ disvā „aññaṃ ekadivasaṃ imaṃ khādisāmi“¹⁶, maṃ kho
 pana disvā puna nāgaccheyyā¹⁷ ‘ti tassa anāgamanabhayena¹⁸
 sarato uttaritvā ekena passena gantūṃ ārabhi. Sūkaṃ oloketvā
 „esa maṃ disvā mama bhayena upagantūṃ asakkonto bhayena
 palāyati, ajja mayā iminā sihena saddhiṃ payojetuṃ vaṭṭatīti“¹⁹
 25 siṃsaṃ ukkhipitvā taṃ yuddhatthāya avhayaṃto²⁰ paṭṭhamaṃ²¹
 gāthaṃ āha:

1. Catuppado ahaṃ samma, tvam pi samma catuppado;
 ehi siha²² nivattassu, kin nu bhito palāyasīti²³. 5.

¹ Ck Cp Cs parivenaṃ. ² Bī pavāsi. ³ Ck Cp Cs parivenaṃ. ⁴ Bī nādāsīti. ⁵ Bī
 anubandhimsu. ⁶ Bī āgatattā. ⁷ Ck nam. ⁸ Bī uppilāpito. ⁹ Bī pappataguhāyaṃ.
¹⁰ Bī -sālesu. ¹¹ Bī mahisavāraṇādisu. ¹² Bī pāṇīyaṃ, Cs pāṇīyaṃ. ¹³ Bī gaṇ-
 hāti. ¹⁴ Bī khādisāmiti. ¹⁵ Bī na āgaccheyyā. ¹⁶ Bī anāgatabhayena. ¹⁷ Ck Cp
 Cs vaddhatīti. ¹⁸ Bī avhayaṃto. ¹⁹ Bī paṭṭhamaṃ. ²⁰ Bī samma. ²¹ Bī pi tena.

Siho tassa katham sutvā „samma sūkara, ajja amhākaṃ
 tayā saddhim saṅgāmo n' atthi, ito pana sattame divase imasmiṃ
 yeva thāne saṅgāmo hotū“ 'ti vatvā pakkāmi. Sūkaro „sī-
 hena' saddhim saṅgāmessāmīti“¹ tuṭṭhapahaṭṭho taṃ² pavattim
 nātakānaṃ ārocesi. Te tassa katham sutvā bhītatasiṭṭā „idāni 5
 tvaṃ sabbe pi amhe nāsessasi, attano balaṃ ajānitvā sihena
 saddhim saṅgāmaṃ kātukāmo³ si, siho āgantvā sabbe pi amhe
 jīvitakkhayaṃ pāpessati, sāhasikakammaṃ mā karīti“ āhaṃsu.
 So bhītatasiṭṭo „idāni kiṃ karomīti“⁴ pucchi. Sūkara⁵ „ettesaṃ
 tāpasānaṃ ukkārabhūmim⁶ gantvā pūtigūthe sattadivasāni sarī- 10
 raṃ vaṭṭetvā⁷ sarīraṃ⁸ sukkhāpetvā sattame divase sarīraṃ
 ussāvabindūhi temetvā sihassa āgamanato⁹ purimataraṃ āgantvā¹⁰
 vātayogaṃ nātvā uparivāte tiṭṭha¹¹, sucijātiko siho tava¹² sarira-
 gandhaṃ ghāyitvā tuyhaṃ jayaṃ datvā gamissatīti“¹³ āhaṃsu.
 So tathā katvā sattame divase tattha aṭṭhāsi. Siho tassa 15
 sarīragandhaṃ ghāyitvā gūthamakkhitabhāvaṃ nātvā „samma
 sūkara, sundaro te lesa cintito, sace tvaṃ¹⁴ gūthamakkhito nā-
 bhavissa¹⁵ idh' eva taṃ¹⁶ jīvitakkhayaṃ apāpessaṃ¹⁷, idāni
 pana te sarīraṃ n' eva mukhena ḍasitum na pādena paharitum
 sakkā¹⁸, jayan te dammīti“¹⁹ vatvā dutiyaṃ gātham āha: 20

2. Asūci pūtilomo si, duggandho vāsi sūkara;

sace yujjhikutāmo²⁰ si jayaṃ samma dadāmi te ti. 6.

Tattha pūtilomo sīti mūhamakkhitattā²¹ duggandhalomo, duggandho
 vāsīti anīṭṭha-jegucchapaṭikūlagandho hutvā vāyasi. jayaṃ samma dadāmi te
 ti tuyhaṃ jayaṃ demī, ahaṃ parājito, gaccha tvaṃ ti vatvā 25

Siho nivattitvā²² gocaraṃ gahetvā sare pāṇiyaṃ²³ pivitvā
 pabbataguham eva gato. Sūkaro pi „siho me jito“²⁴ ti nātakānaṃ

¹ Bⁱ pi tena. ² Bⁱ saṅgāmissāmīti, Cp C^s saṅgāmessāmīti. ³ Bⁱ C^k omīti taṃ.

⁴ Bⁱ saṅkamaṃ kātukāmo, C^k saṅgāmo kātukāmo, Cp C^s saṅgāmetukāmo. ⁵ Bⁱ

adda samma tvaṃ. ⁶ Bⁱ uccārabhūmīyaṃ. ⁷ C^k Cp C^s vaddhetvā, Bⁱ vaṭṭetvā.

⁸ Bⁱ omīti sarīraṃ. ⁹ Bⁱ āgato. ¹⁰ Bⁱ gantvā. ¹¹ Bⁱ tiṭṭhāhi. ¹² Bⁱ taṃ.

¹³ Bⁱ sarīragandhaṃ. ¹⁴ Bⁱ bhavissatīti. ¹⁵ Bⁱ omīti tvaṃ. ¹⁶ Bⁱ na bhavissasi.

¹⁷ Bⁱ omīti taṃ. ¹⁸ Bⁱ pāpeyyum. ¹⁹ Bⁱ adda sūkara. ²⁰ C^k yajjhitu-, Bⁱ ku-

jhitu-. ²¹ Bⁱ mūha-. ²² Bⁱ siho tato ca nivattetvā. ²³ Bⁱ pāṇiyaṃ.

ārocesi. Te bhītataṣitā „puna ekadivasam āgacchanto siho sabbe va amhe jīvitakkhayaṃ pāpessatīti“ palāyitvā aññattha agamaṃsu.

Satthā imaṃ desanaṃ¹ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā²
5 sūkarō mahallako ahoṣi, siho pana aham evā“³ ti. Sūkarajātakam.

4. Uragejātaka.

Idhūragānaṃ pavaro paviṭṭho ti. Idaṃ Satthā Jeta-
vane viharanto senibhaṇḍanaṃ ārabha kathesi. Kosalarañño kira
sevakaṃ senipamukhā dve mahāmacca⁴ aññamaññaṃ diṭṭhatṭhāne⁵ kala-
10 haṃ karonti. Tesam veribhāvo sakalanagare pākato jāto. Te n' eva
rājā na nātimitā samagge kātum sakkhimsu⁶. Ath' ekadivasam Satthā
paccūsasamaye bodhaneyyabandhave olovento tesam ubhinnaṃ pi sotā-
pattimaggassa upanissayaṃ disvā punadivase ekako va Sāvattim⁷ piṇḍāya
pavisitvā tesu ekassa gehadvāre atṭhāsi⁸. So nikkhamitvā pattam gahe-
15 tvā Satthāraṃ antonivesanaṃ pavesetvā āsanaṃ paññāpetvā⁹ nisīdāpesi.
Satthā nisīditvā¹⁰ tassa mettābhāvanāya ānisaṃsaṃ kathetvā kallacitta-
taṃ nātvā saccāni pakāsesi. Saccapariyosāne sotāpattiphale patitṭhahi.
Satthā tassa sotāpannabhāvaṃ nātvā taṃ eva pattam gāhāpetvā¹¹ utṭhāya
itarassa gehadvāraṃ agamāsi. So¹² nikkhamitvā Satthāraṃ vanditvā
20 „pavisatha bhante“ ti gharaṃ¹³ pavesetvā nisīdāpesi. Itaro pi pattam ga-
hetvā Satthārā¹⁴ saddhim yeva¹⁵ pāvisi. Satthā tassa ekādasa mettāni-
saṃse vaṇṇetva cittakalyataṃ nātvā saccāni pakāsesi. Saccapariyosāne
so pi sotāpattiphale patitṭhahi. Iti te ubho pi sotāpannā hutvā aññamañ-
ñaṃ accayaṃ desetvā¹⁷ khamāpetvā samaggā sammodamānā ekajjhāsayā
25 ahesuṃ. Taṃ divasaṃ yeva¹⁸ Bhagavato sammukhā va ekato bhuñ-
jimsu. Satthā bhattakiccaṃ niṭṭhapetvā vihāraṃ agamāsi. Te pi ba-
hūni mālāgandhavilepanādīni¹⁹ c' eva sappimadhuphānitādīni²⁰ ca ādāya
Satthārā saddhim yeva²¹ nikkhamimsu. Satthā bhikkhusamghena

¹ Ck Cp C' pāpessatīti. ² B' dhammadesanaṃ. ³ B' omits tadā. ⁴ B' mahā-
mattā. ⁵ B' dīnaṭṭhāne. ⁶ B' kātu nāsikkhiesu, Ck kātum na sakkhimsu. ⁷ B' si-
vatthiyam. ⁸ B' ṭhāsi. ⁹ Ck paññāpetvā, Cp C' paññāpetvā. ¹⁰ Cp C' add va.
¹¹ B' āhārapetvā. ¹² B' adds pi. ¹³ Ck gharam. ¹⁴ Ck adds va. ¹⁵ B' saddhi-
raññeva. ¹⁶ Ck omits tassa. ¹⁷ B' dassetvā. ¹⁸ B' divasaññeva, Cp C' divasaṃ
yeva ca. ¹⁹ B; -vilepanāni. ²⁰ Ck Cp C' -phānitādīni. ²¹ B saddhi ñeva.

vatte¹ dassite Sugatovādaṃ datvā gandhakuṭṭim pāvisi. Bhikkhū sā-
 yaṇhasamaye dhammasabhāyaṃ katham² samuṭṭhāpesum: „āvuso,
 Satthā adantadamako, ye³ nāma dve mahāmacce⁴ ciraṃ vāyamamāno⁵
 pi n' eva rājā samagge kātum asakkhi⁶ na nātimittādayo⁷ te ekadi-
 vasen' eva Tathāgatenā damitā⁸ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha 5
 bhikkhave etarahi kathāya sannisinna⁹ ti pucchitvā „imāya nāmā¹⁰ 'ti
 vutte „na bhikkhave idān' evāhaṃ ime dve jane samagge akāsim,
 pubbe p' ete¹¹ mayā samaggā katā yevā¹² 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente
 Bārāṇasiyaṃ ussave ghoṣite mahāsamajjaṃ ahoṣi. Bahū ma- 10
 nussā ca devanāgasupaṇṇādayo ca samajjadassanattamaṃ sanni-
 patimsu. Tatr' ekasmiṃ thāne eko nāgo ca supaṇṇo ca¹
 samajjaṃ passamānā ekato atṭhaṃsu. Nāgo supaṇṇassa su-
 paṇṇabhāvaṃ ajānanto amse hattham ṭhapesi. Supaṇṇo „kena
 me amse hattho ṭhapito² ti nivattitvā olokento nāgaṃ sañjāni. 15
 Nāgo pi olokento supaṇṇaṃ sañjānitvā maraṇabhayaatajjito na-
 garā nikkhamitvā nadīpiṭṭhena palāyi. Supaṇṇo pi¹⁰ „taṃ
 gaheṣṣāmīti¹¹ anubandhi. Tasmim samaye Bodhisatto tāpasō
 hutvā tassā nadiyā tīre paṇṇasālāya¹² vasamāno divādarathaṃ¹³
 paṭippassambhanattamaṃ¹⁴ udakasāṭikam nivāsetvā vakkalaṃ bahi 20
 ṭhapetvā nadim otaritvā nahāyati¹⁵. Nāgo „imaṃ pabbajitaṃ
 nissāya jīvitaṃ labhissāmīti¹⁶ pakativannaṃ vijahitvā maṇi-
 khandhavaṇṇaṃ māpetvā vakkalantaraṃ pāvisi. Supaṇṇo anu-
 bandhamāno taṃ tattha pavitṭhaṃ disvā vakkale garubhāvena
 agahetvā Bodhisattaṃ āmantetvā „bhante, ahaṃ chāto, tumhā- 25
 kaṃ vakkalaṃ gaṇhatha, imaṃ nāgaṃ khādissāmīti¹⁷ imaṃ
 atthaṃ pakāsetum¹⁸ paṭhamam gāthraṃ āha:

¹ B¹ vitte. ² B¹ satthu guṇakatham. ³ B¹ ye va. ⁴ B¹ mahāmattā. ⁵ C¹ B¹ vāya-
 māno. ⁶ B¹ nāsi. ⁷ B¹ adda sikkhisum. ⁸ B¹ puppe pi te, C¹ pubbe te. ⁹ B¹
 adda iti dve. ¹⁰ B¹ omits pi. ¹¹ B¹ paṇṇasālāyaṃ. ¹² B¹ divādaratha, B² divā-
 daratha and sariradaratha, C¹ divārathaṃ. ¹³ B¹ paṭippass-. ¹⁴ B¹ hnāyati.
¹⁵ B¹ pakāseto.

1. Idh' ūragānaṃ pavaro pavitṭho
 selassa vaṇṇena pamokkham icchaṃ,
 brahmaṇ ca vaṇṇaṃ apacāyamāno
 bubhukkhitō no visahāmi bhottun ti. 7.

5 Tattha idhūragānaṃ pavaro pavitṭho ti imasmiṃ vakkale¹ uragānaṃ
 pavaro nāgarājā pavitṭho, selassa vaṇṇenā 'ti maṇivaṇṇena² maṇikkhandho
 hutvā pavitṭho ti attho, pamokkham icchan ti mama santikā mokkham iccha-
 māno, brahmaṇ ca vaṇṇaṃ apacāyamāno ti ahaṃ pana tumhākaṃ brahma-
 vaṇṇaṃ seṭṭhavaṇṇaṃ pūjento³ garukaronto, bubhukkhitō no visahāmi
 10 bhottun ti etaṃ⁴ nāgaṃ vakkalantaraṃ pavitṭhaṃ⁵ chāto pi samāno bhak-
 khituṃ na sakkomīti.

Bodhisatto udaye tṭhito yeva supannarājassa tṭhitiṃ katvā
 dutiyaṃ gātham āha:

2. So Brahma-gutto ciraṃ eva jīva,
 15 dibbā⁶ ca te pātubhavantu⁷ bhakkhā,
 so brahmavaṇṇaṃ apacāyamāno
 bubhukkhitō no vitarāsi⁸ bhottun⁹ ti. 8.

Tattha so brahmagutto ti so tvaṃ Brahma-gopito Brahma-rakkhito
 hutvā, dibbā ca te pātubhavantu¹⁰ bhakkhā ti devatānaṃ paribhogarāhā
 20 bhakkhā ca tava pātubhavantu⁷, mā pānātipātāni katvā nāgamaṃsakhādako ahoṣi.

Iti Bodhisatto udaye tṭhito va anumodanaṃ katvā uttaritvā
 vakkalaṃ nivāsetvā te ubho pi gahetvā assamaṇapadaṃ gantvā
 mettābhāvanāya vaṇṇaṃ kathetvā dve pi jane samagge akāsi.
 Te tato paṭṭhāya samaggā sammodamānā sukhāṃ vasiṃsu¹¹.

- 35 Satthā imaṃ dhammaḍesaṇaṃ āharitvā jātaḡaṃ samodhānesi:
 „Tadā nāgo ca supanno ca ime dve mahāmatṭā ahesuṃ, tāpaṣo pana
 ahaṃ evā 'ti. Uragajātaḡaṃ¹².

¹ Ck Cp C^o vakkalaṃ. ² Gk omits maṇivaṇṇena. ³ Bⁱ pūjayanto. ⁴ Bⁱ ekaṃ.
⁵ Ck Cp C^o pavitṭho, Bⁱ pavitṭhaṃ. ⁶ Bⁱ dibbā. ⁷ Cp C^o pātubhavanti. ⁸ Bⁱ vi-
 sahāmi. ⁹ Bⁱ suttun. ¹⁰ Ck Cp C^o pātubhavanti. ¹¹ Bⁱ sukhavāsaṃ vasiṃsu. ¹² Bp
 brahmaguttajātaḡaṃ, Bⁱ adda catutthaṃ.

5. Gaggajātaka.

Jīva vassasatam Gaggā 'ti. Idam Satthā Jetavana-
samīpe Pasenadiraṇṇā kārite Rājakārāme' viharanto attano khipi-
takam ārabba kathesi. Ekasmim hi divase Satthā Rājakārāme'
catuparisamajjhe nisīditvā dhammam desento khipi. Bhikkhū „jīvatu 5
bhante Bhagavā, jīvatu Sugato“ ti uccāsaddā² mahāsaddam akāmsu.
Tena saddena dhammakathāya antarāyo ahoṣi. Atha kho Bhagavā
bhikkhū āmantesi: „Api nu kho bhikkhave khipite 'jīvā' 'ti vutte
tappaccayā jīveyya vā³ mareyya⁴ vā“ ti. „No h' etam bhante“.
„Na⁵ bhikkhave khipite 'jīvā' 'ti vattabbo, yo⁶ vadeyya āpatti dukka- 10
ṭassā“ 'ti. Tena kho pana samayena manussā bhikkhūnam khipite
„jīvatha' bhante“ ti vadanti. Bhikkhū kukkucāyanta nālapanti. Ma-
nussā ujjhāyanti: „katham hi nāma samaṇā Sakyaputtiyā 'jīvatha
bhante' ti vuccamānā nālapissantīti“⁷. Bhagavato etam attham āroce-
sum. „Gihī bhikkhave iṭṭhamaṅgalikā⁸; anujānāmi bhikkhave gihīnam 15
'jīvatha bhante' ti vuccamānena 'ciram jīvā' 'ti vattun ti⁹. Bhikkhū
Bhagavantam pucchimsu: „bhante, jīvaṇṇijīvaṇṇam nāma kadā uppanna
ti. Satthā „bhikkhave, jīvaṇṇijīvaṇṇam nāma porāṇakāle¹⁰ uppanna“
ti vatvā atītam āhāri:

Atīte Bārāṇasīyam Brahmadatte rajjam kārente Bo- 20
dhisatto Kāsiraṭṭhe¹¹ ekasmim brāhmaṇakule nibbatti. Tassa
pitā vohāram katvā jīvikam¹² kappeti¹³. So soḷasavassapadesi-
kam Bodhisattam manikabhaṇḍam ukkhipāpetvā gāmanigamādisu
caranto Bārāṇasim¹⁴ patvā dovārikassa ghare bhaṭṭam pacāpe-
tvā bhuñjitvā nivāsanaṭṭhānam alabhanto „avelāya āgatā āgantukā 25
kattha vasantīti“ pucchi. Atha nam manussā „bahinagare ekā
sālā atthi, sā pana amanussapariggahitā¹⁵, sace icchatha
tattha¹⁶ vasathā“ 'ti āhamsu. Bodhisatto „etha tāta, gacchāma,
mā yakkhassa bhāyittha, ahan tam dametvā tumhākam pādesu

¹ B¹ rājikā-. ² B¹ uccāsaddam, Cp C² uccāsadda. ³ B¹ adds dhareyya vā. ⁴ B¹ cāreyya. ⁵ B¹ adds hi. ⁶ Cp C² ye. ⁷ B¹ C² jīvata. ⁸ B¹ lapissantīti. ⁹ B¹ Bp omit iṭṭha. ¹⁰ B¹ Bp vattun vaṭṭatīti. ¹¹ Cp C² porāṇakakāle. ¹² B¹ kāsikarāṭhe. ¹³ B¹ jīvitaṁ. ¹⁴ B¹ kappesi. ¹⁵ B¹ bārāṇasī, C² Cp C² bārāṇasiyam. ¹⁶ B¹ Cp C² -pariggahitā. ¹⁷ C² Cp C² omit tattha. ¹⁸ Cp C² ahāri.

pāteṣṣāmīti“ pitaraṃ gahetvā tattha gaṭṭho. Ath' assa pitā phalake
 nipajji, sayam' pitu pāde sambāhamāno¹ nisīdi. Tattha adhiwattho
 yakkho pana dvādasā vassāni Vessavaṇaṃ² upatṭhahitvā taṃ sā-
 laṃ labhanto „imaṃ sālāṃ pavitṭhamaṇussesu yo³ khipite 'jīvā' 'ti
 5 vadati yo³ ca 'jīvā' 'ti vutte 'paṭijīvā' 'ti vadati te jīvaṇṇapaṭijīvabhā-
 ṇino tṭhapetvā avasese khādeyyāsīti“ labhi. So piṭṭhavaṇṇasathūnā-
 ya vasati. So „Bodhisattapitaraṃ⁴ khipāpeṣṣāmīti“ attano ānu-
 bhāvena sukkhumaṇṇaṃ viṣajjesi. Cūṇṇo āgantvā tassa nāsā-
 pūtesu pāvisi. So phalake nipannako va khipi. Bodhisatto
 10 na⁵ 'jīvā' 'ti āha. Yakkho taṃ khāditaṃ thūṇāya otarati.
 Bodhisatto taṃ otarantaṃ disvā „iminā me pitā khipāpito bha-
 vissati“, ayaṃ so khipite 'jīvā' 'ti avadantaṃ khāḍakayakkho
 bhavissatīti“ pitaraṃ ārabha paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Jīva vassasataṃ Gaggā aparāṇi ca viṣatim⁷,
 15 mā maṃ piṣācā khādantu⁸, jīva tvaṃ sarado⁹ satan ti. 9.

Tattha Gaggā 'ti pitaraṃ nāmena ālapati, aparāṇi ca viṣatitṭhi aparāṇi
 ca viṣati vassāni jīva, mā maṃ piṣācā khādantu⁸ 'ti maṃ piṣācā mā khā-
 dantu, jīva tvaṃ sarado⁹ satan ti tvaṃ pana viṣuttaraṃ vassasataṃ jīvā¹⁰
 'ti¹⁰, saradasataṃ hi¹¹ gaṇhiyamānaṃ vassasataṃ eva hoti, taṃ purimehi viṣāya¹²
 20 saddhiṃ viṣuttaraṃ idha adhippetam.

Yakkho Bodhisattassa vacanaṃ sutvā „imaṃ tāva māṇa-
 vaṃ 'jīvā' 'ti vuttattā khāditaṃ na sakkā¹³, pitaraṃ pan' assa
 khādiṣṣāmīti“ pitu santikaṃ agamāsi. So taṃ āgacchantaṃ
 disvā cintesi: „ayaṃ so 'paṭijīvā' 'ti abhaṇantaṇaṃ khādana-
 25 yakkho bhavissati, paṭijīvaṃ karissāmīti“ so puttaṃ ārabha
 dutiyaṃ gāthāṃ āha:

2. Tvaṃ pi vassasataṃ jīva aparāṇi ca viṣatim¹⁴,
 viṣam¹⁵ piṣācā khādantu, jīva tvaṃ sarado¹⁶ satan ti. 10.

¹ B¹ samāhanto. ² B¹ vessavaṇaṃ, C¹ C² C³ vessavaṇaṃ. ³ C¹ so. ⁴ B¹ bodhi-
 sattassa pitaraṃ, C¹ bodhisatto pitaraṃ. ⁵ B¹ bodhisattā naṃ, C¹ bodhisatto naṃ.

⁶ C¹ bhavissatīti. ⁷ B¹ viṣati, C¹ viṣatim. ⁸ B¹ adantu. ⁹ B¹ B² parato. ¹⁰ B¹ hi.
¹¹ B¹ parato satan hi, B² parato satan ti. ¹² B¹ viṣāhi, C¹ viṣāya. ¹³ C¹ adde
 ti. ¹⁴ B¹ viṣati. ¹⁵ C¹ C² viṣ-. ¹⁶ B¹ B² parato.

Tattha viṣaṃ¹ piṣācā² ti piṣācā halāhalaviṣaṃ khādantu.

Yakkho tassa vacanaṃ sutvā „ubho p' ime na sakkā khādituṃ“ ti paṭinivatti. Atha naṃ Bodhisatto pucchi: „bho yakkha, kasmā tvaṃ imaṃ³ sālaṃ pavitṭhamanusse khādasīti“⁴. „Dvādasa vassāni Vessavaṇaṃ upaṭṭhahitvā laddhattā“ ti. „Kiṃ 5 pana sabbe va khādituṃ labhasīti“⁵. „Jīvaṇaṃ pāṇāpattiṃ āpādetvā tvaṃ pubbe pi akusalaṃ katvā kakkhaḷo⁶ pharusso paravihiṃsako hutvā nibbatta, idāni pi tādisaṃ kammaṃ katvā tamotamaparāyano bhavissasi⁷, tasmā ito paṭṭhāya pāṇātipātādīhi viramassū“⁸ 'ti taṃ yakkhaṃ dame- 10 tvā nirayabhayaṇaṃ tajeṭvā pañcasu sīlesu paṭiṭṭhāpetvā yakkhaṃ⁹ pesanakārakaṃ viya akāsi. Punadivase sañcarantā manussā yakkhaṃ disvā Bodhisattena c' assa damitabhāvaṃ ñatvā rañño ārocesuṃ: „deva, eko māṇavo taṃ yakkhaṃ dametvā pesanakārakaṃ viya katvā ṭhito“ ti. Rājā Bodhisattaṃ pakko- 15 sāpetvā senāpatiṭṭhāne¹⁰ ṭhapesi pitu c' assa mahantaṃ yasaṃ adāsi. So yakkhaṃ balipaṭiggāhakaṃ katvā Bodhisattassa ovāde ṭhatvā dānādīni puñṇāni katvā saggapadaṃ¹¹ pūresi.

Satthā imaṃ dhanmadesanaṃ āharitvā „jīvaṇaṃ pāṇāpattiṃ āpādetvā“¹² nāma tasmim kāle uppannaṃ¹³ ti vatvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā rājā 20 Ānando ahoṣi, pitā Kassapo, putto pana ahaṃ evā“¹⁴ 'ti. Gagga-jātakaṃ¹⁵.

6. Alīnacittajātaka.

Alīnacittaṃ nissāyā 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṃ ossaṭṭhavariyaṃ bhikkhuṃ ārabha kathesi. Vatthuṃ 25 Ekādasaṇipāte Saṃvarajātaka āvibhavissati¹⁶. So pana bhikkhu Satthāraṃ „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu viriyaṃ ossajjīti“¹⁷ vutte „saccaṃ

¹ B' viṣaṃ. ² B' adds khādantu. ³ C' omits imaṃ. ⁴ B' adds so. ⁵ B' C' C' kakkhaḷo. ⁶ B' bhavissati, C' bhavissati. ⁷ B' taṃ yakkhaṃ. ⁸ C' sotāpattiṭṭhāne. ⁹ B' saggapūraṃ. ¹⁰ B' jīvaṇaṃ pāṇāpattiṃ. ¹¹ B' adds pañcamāṇaṃ. ¹² B' āvi-. ¹³ B' ossajjīti, C' ossajjīti.

Bhagavā¹ 'ti āha. Atha nam Satthā² „nanu tvaṃ bhikkhu pubbe viriyaṃ katvā mamsapesisadisassa daharakumārassa dvādasayojanike Bārāṇasīnagare rajjaṃ gahetvā adāsi, idāni kasmā evarūpe sāsane pabbajitvā viriyaṃ ossajasīti³“ vatvā atītaṃ āhari:

- 5 Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bārāṇasito avidūre vaḍḍhakigāmo⁴ ahosi. Tattha pañcasatā⁵ vaḍḍhakī⁶ vasanti. Te nāvāya⁷ uparisotaṃ gantvā araṇṇe⁸ gehasambhāradārūni⁹ koṭṭetvā tatth¹⁰ eva ekabhūmikadvibhūmikādibhede gehe¹¹ sajjitvā thambhato paṭṭhāya sabbadārūsu¹²
- 10 saññaṃ katvā naditīraṃ netvā nāvaṃ āropetvā anusotena nagaraṃ āgantvā ye yādisāni gehāni ākaṃkhanti tesāṃ tādisāni katvā kahāpaṇe gahetvā puna tatth¹³ eva¹⁴ gantvā gehasambhāre āharanti. Evaṃ tesāṃ jīvikaṃ¹⁵ kappentānaṃ ekasmiṃ kāle khandhāvāraṃ bandhitvā¹⁶ dārūni¹⁷ koṭṭentānaṃ avidūre eko
- 15 hatthi¹⁸ khadirakhānukaṃ¹⁹ akkami. Tassa so khānuko²⁰ pādaṃ vijjhi, baḷavavedanā vattanti, pādo uddhumāyitvā pubbaṃ gaṇhi. So vedanāmatto²¹ tesāṃ dārukoṭṭanasaddaṃ sutvā „ime vaḍḍhakī nissāya mayhaṃ sotthi bhavissatīti“ maññaṃāno tīhi pādehi tesāṃ santikaṃ gantvā avidūre nipajji. Vaḍḍhakī taṃ
- 20 uddhumātapādaṃ disvā upasaṃkamitvā pāde khānukaṃ²² disvā tikhiṇavāsīyā²³ khānukassa²⁴ samantato odhiṃ katvā rajjuyā bandhitvā ākaḍḍhantā²⁵ khānukaṃ²⁶ nīharitvā pubbaṃ mocetvā²⁷ uṇhodakena dhovitvā tadanurūpehi bhesajjehi²⁸ nacirass²⁹ eva vaṇaṃ phāsukaṃ karimsu. Hatthi³⁰ ārogo³¹ hutvā cintesi:
- 25 „mayā ime vaḍḍhakī nissāya jīvitaṃ laddhaṃ, idāni tesāṃ mayā upakāraṃ kātum vaṭṭatīti“ so tato paṭṭhāya vaḍḍhakihi

¹ B¹ osajjita. ² B¹ vaḍḍhakī-, C¹ C² vaḍḍhakī-. ³ B¹ pañcasata. ⁴ B¹ vaḍḍhakim, C¹ C² vaḍḍhakī. ⁵ B¹ nāvāya, C¹ nāvāya. ⁶ B¹ araṇṇe pavāsīsu. ⁷ B¹ gehasambhāradārūni, C¹ C² gehasambhāradārūni. ⁸ B¹ gehasambhāre. ⁹ all MSS. -dārūsu. ¹⁰ C¹ C² tatheva. ¹¹ B¹ jīvitaṃ. ¹² B¹ bandhitvā. ¹³ B¹ C¹ C² dārūni. ¹⁴ so all MSS. ¹⁵ B¹ ekam khadirakhānukaṃ. ¹⁶ B¹ khānuko. ¹⁷ B¹ vedanāmatto. ¹⁸ B¹ khānukaṃ. ¹⁹ B¹ tamkhiṇavāsīyā, C¹ tikhiṇavāsīyā, C² tikhiṇavāsīyā. ²⁰ B¹ C¹ C² khānukassa. ²¹ B¹ ākaḍḍhantā, C¹ C² ākaḍḍhantā. ²² B¹ C¹ khānukaṃ. ²³ B¹ pucchitvā. ²⁴ B¹ adde makkhitvā. ²⁵ B¹ ārogo.

saddhiṃ rukkhe nīharati, tacchentanāṃ¹ parivattetvā² deti, vā-
 siādini upasamharati, soṇḍāya veṭhetvā kālasuttakoṭṭiyāṃ³ gaṇ-
 hāti. Vaddhakī pi 'ssa bhojanavelāya ekekaṃ piṇḍaṃ dentā
 pañca piṇḍasatāni denti. Tassa pana hatthissa putto sabbaseto
 hatthājānīyapotako⁴ atthi. Ten' assa etad ahosi: „aham etarahi 5
 mahallako, idāni mayā imesaṃ kammakaraṇatthāya puttaṃ datvā
 gantuṃ vaṭṭatīti“ so vaddhakīnaṃ anācikkhitvā va araṇṇaṃ
 pavisitvā puttaṃ ānetvā „ayaṃ hatthipotako mama putto, tum-
 hehi mayhaṃ jīvitāṃ dinnāṃ, ahaṃ vo vejjavetanatthāya imaṃ
 dammi, ayaṃ tumhākaṃ ito paṭṭhāya kammāni karissatīti“ 10
 vatvā „ito paṭṭhāya yaṃ pana mayā kattabbaṃ kammaṃ tvaṃ
 karohīti“ puttaṃ ovaḍitvā vaddhakīnaṃ datvā sayāṃ araṇṇaṃ
 pāvisi. Tato paṭṭhāya hatthipotako vaddhakīnaṃ vacanakaro⁵
 ovāḍakkhamo hutvā sabbakiccāni karoti. Te pi taṃ pañcahi
 piṇḍasatehi posenti. So kammaṃ katvā nadiṃ otaritvā⁶ kīlītvā 15
 āgacchati. Vaddhakidārakāpi⁷ taṃ soṇḍādisu⁸ gaḍetvā uḍake
 pi thale pi tena saddhiṃ kīlanti. Ajānīyā⁹ pana hatthino pi
 assāpi purisāpi uḍake uccāraṃ vā passāvāṃ vā na karonti.
 Tasinā so pi uḍake uccārapassāvāṃ akatvā bahi naditīre eva¹⁰
 karoti. Ath' ekasmiṃ divase upari nadiyā devo vassi. Addha- 20
 sukkhaṃ¹¹ hatthilaṇḍaṃ¹² uḍakena nadiṃ otaritvā gacchantāṃ
 Bārāṇasinagaratitthe ekasmiṃ gumbe laggitvā aṭṭhāsi. Atha
 raṇṇo hatthigopakā „hatthī¹³ nahāpessumā“ 'ti pañca hatthi-
 satāni nayiṃsu¹⁴. Ajānīyalaṇḍassa¹⁵ gandhaṃ ghāyitvā eko pi
 hatthi nadiṃ otarituṃ na ussahi, sabbe naṅguṭṭhaṃ ukkhipitvā 25
 palāyituṃ ārabhiṃsu. Hatthigopakā hatthācariyānaṃ ārocesuṃ.
 Te „uḍake paripanthena¹⁶ bhavitabbaṃ“ ti uḍakaṃ sodhāpetvā

¹ Bī tacchentanāṃ. ² Bī parivattetvā. ³ Cp kāla-. ⁴ Bī hatthājānīya-
⁵ Bī vacanaṃ karoti. ⁶ Bī adde bhāyitvā or bhāyitvā. ⁷ Ck Cp C^o vaddhakī-,
 Bī vaddhakīnaṃ. ⁸ Ck soṇḍādisu. ⁹ C^o ajānīyā, Ck ajānīyā, Bī ājānīyā.
¹⁰ Bī yeva. ¹¹ Bī atha sukkhaṃ. ¹² Bī hatthilenuṃ, C^o hatthiladdhaṃ.
¹³ Bī Ck hatthī, Cp C^o hatthiṃ. ¹⁴ Bī bhāyisu or bhāyisu. ¹⁵ Bī ajānīya, Ck
 Cp ajānīya-, C^o ajānīyaladdhaṃ. ¹⁶ Bī makābandhena, Ck paripatthena.

tasmim gumbē ājānīyalandaṃ¹ disvā „idam ettha kāraṇaṃ“ ti
 ūatvā cātiṃ āharāpetvā udakassa pūretvā taṃ tattha madditvā
 hatthīnaṃ sarīre² siñcāpesuṃ³. Sarīrāni sugandhāni ahesuṃ.
 Tasmim kālē te nadiṃ otaritvā nahāyimsu⁴. Hatthācariyā rañño
 5 taṃ pavattim ārocetvā „taṃ hatthājānīyaṃ⁵ pariyesitvā ānetuṃ
 vaṭṭati devā“⁶ ti āhaṃsu. Rājā nāvāsamghātehi nadiṃ pak-
 khanditvā uddhagāmīhi samghātehi⁶ vaḍḍhakīnaṃ vasaṇaṭ-
 ṭhānaṃ sampāpuṇi. Hatthipotako nadiyaṃ kilanto lheri-
 saddaṃ sutvā gantvā vaḍḍhakīnaṃ santike aṭṭhāsi. Vaḍḍhaki
 10 rañño paccuggamaṇaṃ katvā „deva, sace dārūhi⁷ attho kim-
 kāraṇā āgaṭ“ attha, kim pesetvā āharāpetuṃ na vaṭṭatīti⁸
 āhaṃsu. „Nāhaṃ bhāṇe dārūnaṃ⁸ atthāya āgato, imassa pana
 hatthissa atthāya āgato ‘mhīti“. „Gāhāpetvā gacchatha⁹ devā“
 ti. Hatthipotako gantuṃ na icchi. „Kim kārāpesi¹⁰ bhāṇe
 15 hatthīti“. „Vaḍḍhakīnaṃ posāvanikaṃ¹¹ āharāpehi¹² devā“ ti.
 „Sādhu bhāṇe“ ti rājā hatthissa catunnaṃ pādānaṃ¹³ soḍḍāya
 naṅguṭṭhassa¹⁴ santike sotasahassasatasahassaṃ¹⁵ kahāpaṇe ṭha-
 pāpesi. Hatthi¹⁶ ettakenāpi agantvā¹⁷ sabbavaḍḍhakīnaṃ dussa-
 yugesu vaḍḍhakībhariyānaṃ nivāsanasātakasu dinnesu saddhiṃ-
 20 kilītaḍārakānaṃ¹⁸ ca dārakaparihāre kate¹⁹ nivattitvā vaḍḍhaki
 ca²⁰ itthiyo ca dārake ca oloketvā raññā saddhiṃ agamāsi²¹.
 Rājā taṃ ādāya nagaraṃ gantvā nagaraṃ ca hatthīsālāṃ ca
 alaṃkārapetvā²² hatthiṃ nagaraṃ padakkhiṇaṃ kāretvā hatthi-
 sālāṃ pavesetvā sabbālaṃkārehi alaṃkaritvā²³ abhisekaṃ datvā
 25 opavayhaṃ²⁴ katvā attano sahāyatṭhāne²⁵ ṭhapetvā upaḍḍharajjaṃ

¹ B¹ ājānīyalandaṃ, C¹ ājānīyalandaṃ, CP ājānīyalandaṃ, C² ājānīyaladdhaṃ.

² B¹ hatthīnaṃ sarīresu. ³ B¹ makkhāpesuṃ ⁴ B¹ nahāyisu ⁵ C¹ hatthājānīya-
 yaṃ B¹ tatthājānīyayaṃ. ⁶ B¹ uddham gāmīnāvāsamghātehi ⁷ CP C² dārūhi.

⁸ B¹ dārūnaṃ CP C² dārūnaṃ. ⁹ B¹ gaccha ¹⁰ B¹ karomi ¹¹ B¹ posāvanīyaṃ.

¹² B¹ āharāpehi, C¹ āharāpeti, CP C² āharāpeti. ¹³ CP C² padānaṃ. ¹⁴ B¹ adda
 ca. ¹⁵ B¹ omits sotasahassa ¹⁶ B¹ omits hatthi. ¹⁷ C¹ gantvā, CP āgantvā,
 C² āgantvā corrected to agantvā ¹⁸ B¹ kilītaḍārāṇānaṃ, C¹ kilītaḍārakānaṃ.

¹⁹ C¹ CP C² add vaḍḍhakīni ²⁰ C¹ CP C² omit vaḍḍhaki ca. ²¹ B¹ agamāsi.

²² B¹ alaṃkārapetvā. ²³ B¹ sabbālaṃkārehi alaṃkaritvā. ²⁴ CP C² opavuyhaṃ.

²⁵ B¹ sahāyakathāne

hatthissa datvā attano samānaparihāraṃ akāsi. Hatthissa āgatakāla¹ patthāya rañño sakala-Jambudīpe rajjaṃ hatthagatam eva ahosi. Evaṃ kāle gacchante Bodhisatto tassa rañño aggamahesiyā kucchismim² paṭisandhim gaṇhi. Tassā gabbhaparipākakāle rājā kalam akāsi. Hatthi³ pana sace rañño 5 kālakatabhāvaṃ⁴ jāneyya tatth⁵ ev⁶ assa hadayaṃ phāleyya⁷, tasmā hatthim rañño kālakatabhāvaṃ⁸ ajānāpetvā va upatthahimsu⁹. Rañño pana kālakatabhāvaṃ¹⁰ sutvā „tucchaṃ kira rajjan“ ti anantarasāma¹¹ Kosalarājā mahatiyā senāya āgantvā nagaraṃ parivāri¹². Te¹³ nagaradvārāni pidahitvā Kosalarañño 10 sāsanaṃ paṇimsu¹⁴: „amhākaṃ rañño aggamahesi¹⁵ paripunṇagabbhā, ‘ito kira sattame divase puttaṃ vijāyissatīti’ aṅgavijjāpāthakā āhaṃsu, sace sā puttaṃ vijāyissati mayaṃ sattame divase yuddhaṃ dassāma, na rajjaṃ, ettakaṃ kalam āgamethā“ ‘ti. Rājā „sādhū“ ‘ti sampatīcchi. Devī sattame divase puttaṃ 15 vijāyi. Tassa nāmagahaṇadivase¹⁶ „mahājanass¹⁷ alīnaṃ cittaṃ¹⁸ paggaṇhanto jāto“ ti Alīnacittakumāro t¹⁹ ev²⁰ assa²¹ nāmaṃ akaṃsu. Jātadivasato yeva paṇ²² assa patthāya²³ nāgarā Kosalaraññā saddhim yujjimsu²⁴. Ninnāyakattā²⁵ saṅgāmassa mahantam pi balaṃ yujjhamānaṃ thokathokaṃ²⁶ osakkati. 20 Amaccā deviyā tam atthaṃ ārocetvā „mayaṃ evaṃ osakka māne bale parajjhanabhāvassa²⁷ bhāyāma, amhākaṃ pana rañño kālakatabhāvaṃ²⁸ puttassa jātabhāvāṃ Kosalarañño āgantvā yujjhanabhāvāṃ²⁹ ca rañño sahāyako maṅgala³⁰hatthi na jānāti, jānāpema nan“ ti pucchimsu. Sā „sādhū“ ‘ti sampatīcchitvā 25 puttaṃ alaṃkaritvā dukūlacumbaṭe³¹ nipajjāpetvā pāsādā oruyha amaccagaṇaparivutā hatthisālaṃ gantvā Bodhisattaṃ hatthissa

¹ Cp C² B¹ kucchimbi. ² so all MSS. ³ B¹ kālānkata-. ⁴ Cp C² phāleyya ⁵ B¹ upatthahimsuṃ. ⁶ B¹ parivāresi ⁷ B¹ omits te ⁸ B¹ paṇimsuṃ, Cp paṇimsuṃ, C² paṇimsu. ⁹ so all MSS. ¹⁰ B¹ nāmagahaṇadivase panassa. ¹¹ B¹ omits līnaṃ cittaṃ. ¹² B¹ tverassa. ¹³ B¹ jātadivasato patthāya pana. ¹⁴ C² k¹ yuddhimsu. ¹⁵ B¹ ninnāya-. ¹⁶ B¹ thokaṃ thokaṃ. ¹⁷ so C² Cp C³; B¹ parājassa āvassa (parājayabhāvassa?). ¹⁸ B¹ yujjhanakāraṇāñ. ¹⁹ C¹ nakulacumpitake.

pādamule nipajjāpetvā „sāmi, sahāyo te kālakato¹, mayam tuy-
ham hadayaphālanabhayena² nārocimha, ayan te sahāyassa putto,
Kosalarājā āgantvā nagaram parivāretvā tava puttena saddhim
yujjhati, balaṃ osakkati, tava puttaṃ tvaṃ ñeva mārehi rajjaṃ
5 vāssa³ gaṇhitvā dehīti“ āha. Tasmim kāle hatthi⁴ Bodhisattaṃ
soṇḍāya parāmasitvā ukkhipitvā kumbhe ṭhapetvā roditvā pari-
devitvā Bodhisattaṃ otāretvā deviyā hatthe nipajjāpetvā „Ko-
salarājānaṃ⁵ gaheśsāmīti“ hatthisālato nikkhami. Ath' assa
amaccā vammaṃ paṭimuṇcitvā alaṃkaritvā nagaradvāraṃ avā-
10 puritvā taṃ parivāretvā nikkhamimsu. Hatthi⁴ nagarā nikkha-
mitvā koṇcanādaṃ katvā mahājanaṃ santāsetvā palāpetvā
balakottakam⁶ bhinditvā Kosalarājānaṃ cūḷāya gaheṭvā ānetvā
Bodhisattassa pādamule nipajjāpetvā māraṇatthāy⁷ assa⁸ uttḥite
vāretvā „ito paṭṭhāya appamatto hohi, 'kumāro daharo' ti sañ-
15 ñam⁹ mā karīti“ ovaditvā¹⁰ uyyojesi. Tato paṭṭhāya sakala-
Jambudīpe rajjaṃ Bodhisattassa hatthagatam eva jātam, añño
paṭisattu¹¹ nāma uttḥahituṃ samattho¹² nāhosi. Bodhisatto
sattavassikakāle abhisekam patvā Alinacittarājā nāma hutvā
dhammena rajjaṃ kāretvā jīvitapariyosāne saggapadam¹³ pūresi.

90 Satthā imam atītaṃ āharitvā abhisambuddho hutvā imam gātha-
dvayam āha¹⁴:

1. Alinacittam nissāya pahaṭṭhā mahatī camū
Kosalam senāsantuttḥam jīvagāham agāhayi¹⁴. 11.
2. Evaṃ nissayasampanno¹⁵ bhikkhu āraddhaviṛiyo
25 bhāvayaṃ kusalam dhammaṃ yogakkhemassa pattiyaṃ
pāpūne anupubbena sabbasaṃyojanakkhayan ti. 12.

¹ Bī kālaṇkato ti. ² Bī tumhākaṃ hadayaphalītabhayena. ³ Bī vā tassa. ⁴ so
all MSS. ⁵ Cp Bī kosalarājānaṃ, C^o kosalarājānaṃ. ⁶ C^o balaṃ kottakam.
⁷ C^o maraṇatthāyassa, Bī maraṇattāya. ⁸ C^o Cp C^o saṃñāraṃ, Bī aññā. ⁹ Bī ovā-
ditvā, Cp ovāditvā corrected to ovaditvā. ¹⁰ Bī paṭisatthu. ¹¹ Bī samatto,
C^o adda nāma. ¹² Bī saggapūram. ¹³ Bī imam gātham abhāsi. ¹⁴ Cp C^o agā-
hasi. ¹⁵ Bī nissāya-, C^o nissāya- corrected to nissaya-.

Tattha alinacittam nissāyā 'ti Alinacittarājakumārā¹ nissāya, pa-
 haṭṭhā mahatī camū ti pavenirajjam² no diṭṭhan ti haṭṭhatuṭṭhā hutvā
 mahatī senā, kosalam senāsantuṭṭhan ti Kosalarājānam³ sena⁴ rajjena
 asantuṭṭham pararajjalobhena āgatam, jivagāham agāhayīti amāretvā va sā
 camū tam rājānam hatthīnā jivagāham gaṇhāpesi. Evaṃ nissayasampanno⁵
 ti yathā⁶ sā camū evaṃ añño pi kulaputto nissayasampanno kalyāṇamitta⁷
 Buddhān vā Buddhasāvakaṃ vā⁸ nissayaṃ labhivā, bhikkhū 'ti parisuddhā-
 dhivacanam etaṃ, āradbhavīriyo⁹ ti paggaḥitavīriyo¹⁰ catudosāpagatena vīri-
 yena samannāgato, bhāvayaṃ kusalam dhamman ti kusalam nīrāmisam¹¹
 sattatimsabodhapakkhiyasamkhātā dhammān bhāvento, yogakkhemassa pat-
 tiyā ti catuḥi¹² yogehi khemassa nibbānassa pāpuṇanattāyā¹³ tam dhammān
 bhāvento, pāpuṇe anupubbena sabbasaṃyojanakkhayan ti evaṃ vi-
 passanato paṭṭhāya imaṃ kusaldhammān¹⁴ bhāvento so kalyāṇamittūpanissaya-
 sampanno bhikkhu anupubbena vipassanānānāni ca heṭṭhimamaggaphalāni ca
 pāpuṇanto pariyoṣāne dasannam pi saṃyojanānaṃ khayante uppannattā sabba-
 saṃyojanakkhayaasamkhātān arahattaṃ pāpuṇāti, yasmā vā nibbānaṃ āgama
 saṃyojanā¹⁵ khīyanti tasmā tam pi sabbasaṃyojanakkhayaṃ eva, evaṃ anu-
 pubbena nibbānasamkhātā sabbasaṃyojanakkhayaṃ pāpuṇātīti¹⁶ attho

Iti Bhagavā amatamahānibbānena¹⁷ dhammadesanāya kūṭam ga-
 hetvā uttarim pi saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Saccapari-
 yoṣāne ossaṭṭhavīriyo bhikkhu arahatte¹⁸ patitṭhahi) „Tadā mātā
 Mahāmāyā, pitā Suddhodanamahārājā ahoṣi, rajjam gaḥetvā dinna-
 hatthi¹⁹ ayam ossaṭṭhavīriyo bhikkhu, hatthissa pitā Sāriputto, Alina-
 cittakumāro pana aham evā²⁰ 'ti. Alinacittajātakaṃ²¹ 18.

7. Guṇajātaka.

25

Yenakāmaṃ paṇāmetīti²². Idam²³ Satthā Jetavane viha-
 ranto Ānandattherassa sāṭakasahassapaṭilābham²⁴ ārabha ka-
 thesi. Therassa Kosalarañño antepure dhammavācanavatthum²⁵ heṭṭhā Ma-
 hāsārajātake²⁶ āgatam eva. Iti there²⁷ rañño antepure dhammān vācente

¹ B' alinacittam-. ² B' pavenī-. ³ B' kosalam-. ⁴ B' senam, C' C' sakena.
⁵ B' adds ca. ⁶ B' adds paccekabuddham vā. ⁷ B' C' C' āradbhavīriyo.
⁸ C' -vīriyo. ⁹ B' nīrāyām dhammān. ¹⁰ all MSS. catuḥi? ¹¹ B' pāpuṇat-
 tāya, C' C' pāpuṇanattāyā. ¹² B' C' kusalam-. ¹³ B' sabbasaṃyojanā.
¹⁴ B' pāpuṇāti, C' pāpuṇātīti, C' C' pāpuṇātīti pi. ¹⁵ B' amatanibbānena,
¹⁶ B' arahatthaphale. ¹⁷ so all MSS. ¹⁸ B' adds chaṭṭham. ¹⁹ C' paṇāmetīti,
 C' C' paṇāmetīti, B' panametīti. ²⁰ B' imaṃ. ²¹ B' -sahassalābham. ²² B'
 vatthu. ²³ B' mahāsāṭakajātaka. ²⁴ B' thereo.

rañño saḥassagghaṇakānaṃ¹ sātakānaṃ saḥassam āhariyittha². Rājā
 tato pañca sātakasatāni pañcannaṃ devīsatānaṃ³ adāsi. Tā sabbāpi
 te sātake tṭhapetvā punadivase Ānandattherassa⁴ datvā sayam purāṇa-
 sātake yeva pārūpitvā⁵ rañño pātārāsattṭhānaṃ āgamaṃsu⁶. Rājā
 5 „mayā tumhākaṃ saḥassagghaṇakā⁷ sātakā dāpitā, kasmā tumhe te
 apārūpitvā⁸ va āgatā⁹ ti pucchi. „Deva, te amhehi therassa dinnā¹⁰ ti¹¹.
 „Ānandattherena sabbe gahitā¹² ti. „Āma devā¹³ ti. „Sammāsambuddhena
 ticīvaram anuññātā¹⁴, „Ānandatthero dussavaṇijjā¹⁵ maññe karissatī¹⁶”
 atibabū tena sātakā gahitā¹⁷ ti¹⁸ therassa kujjhitvā bhuttapātārāso viḥā-
 10 raṃ gantvā therassa pariveṇaṃ pavisitvā theram vanditvā nisinno¹⁹
 pucchi: „Api²⁰ bhante amhākaṃ ghare itthiyo tumhākaṃ santike dham-
 maṃ uggaṇṇanti vā suṇanti vā²¹ ti. „Āma mahārāja, gahetabbayuttakaṃ
 gaṇṇanti sotabbayuttakaṃ suṇantī²²”. Kin tā suṇanti yeva udāhu tumhā-
 kaṃ nivāsaṇaṃ vā pārūpanaṃ²³ vā dadantī²⁴. „Ajjā²⁵ mahārāja²⁶ sa-
 15 hassagghaṇakāni²⁷ pañca sātakasatāni adāṃsu²⁸ ti. „Tumhehi gahi-
 tāni²⁹ bhante³⁰ ti. „Āma mahārājā³¹ ti. „Nanu bhante Satthārā
 ticīvaram eva anuññātā³² ti. „Āma mahārāja, Bhagavatā³³ ekassa
 bhikkhuno ticīvaram eva paribhogasīsenā anuññātāṃ, paṭiggahaṇaṃ³⁴
 pana avāritāṃ, tasmā mayāpi aññesaṃ jīṇṇacīvarakānaṃ³⁵ dātum te
 20 sātakā paṭiggahitā³⁶ ti. „Te pana bhikkhū³⁷ tumhākaṃ santikā
 sātake labhitvā purāṇacīvaraṇi³⁸ kiṃ karissantī³⁹. „Porāṇakacīvaraṃ⁴⁰
 uttarāsaṃgaṃ karissantī⁴¹. „Porāṇakauttarāsaṃgaṃ⁴² kiṃ karissan-
 tī⁴³. „Antaravāsakaṃ karissantī⁴⁴. „Porāṇakaantaravāsakaṃ kiṃ
 karissantī⁴⁵. „Paccattharaṇaṃ karissantī⁴⁶. Porāṇakapaccattha-
 25 raṇaṃ⁴⁷ kiṃ karissantī⁴⁸. „Bhummattharaṇaṃ karissantī⁴⁹”.

¹ Ck saḥassagghaṇakānaṃ, Bī saḥassaṭṭhikānaṃ. ² Bī āhariyitthā, Cp āhari-
 yittha. ³ Cp C° devi-. ⁴ Bī Cp C° ānandattherassa. ⁵ Bī pārūpitvā.
⁶ Bī āgamaṃsuṃ ⁷ Bī saḥassanikā, Ck saḥassagghaṇakā ⁸ Bī apārūpitvā.
⁹ Bī adds āhaṃsu āhaṃsu. ¹⁰ Ck Cp C° anuññātāṃ, Bī anuññāta anuññāta.
¹¹ Ck Cp -vaṇijjāṃ. Bī -vaṇijjāṃ. ¹² Bī karissati. ¹³ Ck ti corrected to ni.
¹⁴ Bī adds va. ¹⁵ Bī adds nu ¹⁶ Ck nivāsaṇapārūpanaṃ, Bī pārūpanaṃ.
¹⁷ Bī dentīti. ¹⁸ Bī omits ajja. ¹⁹ Bī adds tā. ²⁰ Ck Cp C° -gghaṇakāni,
 Bī -gghanikā. ²¹ Ck Cp C° add tāni. ²² Bī bhagavato ²³ Bī paṭiggahaṇaṃ,
 Cp C° paṭiggahaṇaṃ. ²⁴ Bī jīṇṇa-, Ck jīṇṇacīvarakānaṃ. ²⁵ Bī paṭiggahitā,
 Ck pariggahitā, Cp C° pariggahitā. ²⁶ all the MSS. bhikkhu. ²⁷ Bī porāṇa-,
 Ck purāṇa-. ²⁸ Bī porāṇasaṃghāti, Ck porāṇakacīvaraṃ. ²⁹ Ck porāṇaka-
 Bī porāṇakauttarasaṃgaṃ. ³⁰ all the MSS. karissanti. ³¹ Bī porāṇapaccattaraṇaṃ.

„Porāṇakabhummattharaṇaṃ¹ kim karissantīti“ „Pādapuñchanam² karissantīti“³. „Porāṇakapādapuñchanam kim karissantīti“⁴. „Mahārājā, saddhādeyyam nāma⁵ vinipātetum na labhati, tasmā porāṇakapādapuñchanam⁶ vāsiyā⁷ koṭṭetvā mattikāyā pakkhipitvā senāsanesu mattikālepaṃ⁸ dassentīti“⁹. „Bhante, tumhākaṃ dinnam yāva pādapuñchanāpi¹⁰ nassitum na labhatīti“¹¹. „Āma mahārājā amhākaṃ dinnam nassitum na labhati“¹² paribhogam eva hotīti“¹³. Rājā tuṭṭho somanassappatto hutvā itarāni pi gehe¹⁴ ṭhapitāni pañca sātakasatāni āharāpetvā therassa datvā arumodanam sutvā theram vanditvā padakkhiṇam katvā pakkāmi¹⁵. Thero paṭhamaladdhāni pañca sātakasatāni¹⁶ jīṇṇacīvarakānaṃ¹⁷ adāsi. Therassa pana pañcamattāni saddhivihārikasatāni. Tesu eko daharabhikkhu therassa bahūpakāro¹⁸ pariveṇam sammajjati pāṇiyaparibhojanīyam¹⁹ upaṭṭhāpeti²⁰ dantakaṭṭhamukhodakaṃ²¹ deti vaccaḷaṭṭhantāgharaseṇāsānāni²² paṭijaggati hatthaparikammaṇṇapādaparikammapiṭṭhiparikammādīni karoti. Thero pacchāladdhāni²³ pañca sātakasatāni „ayam me“²⁴ bahūpakāro²⁵ ti yuttavasena sabbaṇi²⁶ tass’ eva adāsi. So pi sabbe te sātake bhājetvā attano samānupajjhāyānam adāsi. Evaṃ sabbe pi te laddhasātaka bhikkhū²⁷ sātake chinditvā raṇḍitvā²⁸ kaṇikārapupphavaṇṇāni kāsāyāni nivāsetvā ca pārūpitvā ca²⁹ Sathhāram upasamkamitvā vanditvā ekamantaṃ nisīditvā³⁰ evaṃ āhamsu³¹: „Bhante, sotāpannassa ariyasāvakaṃ mukholokanadānaṃ³² nāma atthīti“. „Na bhikkhave ariyasāvakanam mukholokanadānaṃ nāma atthīti“. „Bhante, amhākaṃ³³ upajjhāyena dhamma-bhaṇḍāgārikattherena sahaṃsaḡghaṇakānaṃ³⁴ sātakanam³⁵ pañca satāni ekass’ eva daharabhikkhuno dinnāni, so pana attanā laddhe bhājetvā³⁶ amhākaṃ adāsīti“³⁷. „Na bhikkhave Ānando mukholokanabhikkham

¹ Bⁱ porāṇabh-, C^k porāṇakabh-. ² Bⁱ puñchanam, C^p C^s -puñjanam? C^k -puñchanam corrected to puñchanam. ³ all the MSS. karissanti. ⁴ Bⁱ omits porāṇaka . . . karissantīti. ⁵ Bⁱ omits nāma ⁶ Bⁱ -puñchanam, C^p C^s -puñjanam? C^k -puñchanam corrected to -puñchanam. ⁷ Bⁱ vāsiyāyo. ⁸ Bⁱ -lepanam ⁹ Bⁱ karissanti. ¹⁰ Bⁱ yāva puñchanam, C^p -puñjanāpi, C^k yāva pādapuñchanāni pi corrected to -puñchanāni pi ¹¹ Bⁱ labhatīti ¹² Bⁱ gehe. ¹³ Bⁱ C^k C^s pakkhāmi. ¹⁴ C^k Jinna-, Bⁱ adds bhikkhunam. ¹⁵ Bⁱ C^p C^s bahupakāro. ¹⁶ Bⁱ paṇṇiya-paribhojana ¹⁷ Bⁱ upaṭṭhāpeti ¹⁸ Bⁱ nhānāhodakam. ¹⁹ Bⁱ -senāsanam. ²⁰ Bⁱ ayameva, C^k ayameva corrected to ayame ²¹ Bⁱ bahūpakāro, C^p C^s bahupakāro. ²² Bⁱ sappāni pi. ²³ all the MSS bhikkhu. ²⁴ Bⁱ C^p C^s raṇḍitvā. ²⁵ Bⁱ nivāsetvā pārūpitvā vā. ²⁶ Bⁱ āhamsu. ²⁷ Bⁱ -dānam ²⁸ Bⁱ omits amhākaṃ. ²⁹ Bⁱ -gghaṇikāni ³⁰ Bⁱ sātakāni. ³¹ Bⁱ adāsi.

deti¹, so pan² assa bhikkhu bahūpakāro³, tasmā attano upakārassa upakāravasena guṇavasena yuttavasena⁴ 'upakārassa nāma paccupakāro kātum vaṭṭatīti' katanūkatavedibhāvena adāsi, porāṇakapaṇḍitāpi hi attano upakārānam⁵ 'yeva⁶ paccupakāram karimsū⁷' 'ti vatvā tehi yācito
5 atītam āhari:

Atīte⁸ Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto sīho hutvā pabbataguhāyam vasati. So ekadivasam guhāya⁹ nikkhamitvā¹⁰ pabbatapādam olokesi. Tam pana pabbatapādam parikkhipitvā¹¹ mahāsaro ahosi. Tassa ekasmiṃ
10 unnataṭṭhāne upari thaddhakaddamapiṭṭhe mudūni haritatīṇāni jāyimsu, sasakā¹² c' eva harinādayo ca¹³ sallahukamigā¹⁴ kaddamamatthake vicarantā tāni khādanti. Tam divasam pi eko migo tāni tiṇāni¹⁵ khādanto vicarati. Sīho pi 'tam migam gaṇhissāmīti' pabbatamatthakā uppatitvā sīhavegena pakkhandi.
15 Migo maraṇabhayaatajjito viravanto palāyi. Siho vegam sandhāretum asakkonto kalalapiṭṭhe nipatitvā osīditvā uggantum¹⁶ asakkonto cattāro pāde thambhe viya otāretvā sattāham nirāhāro aṭṭhāsi. Atha eko¹⁷ sigālo gocarapasuto tam disvā bhayena palāyi. Sīho tam pakkositvā „bho sigāla, mā palāyi, aham
20 kalale laggo, jīvitam me dehīti“ āha. Sigālo tassa santikam gantvā „aham tam uddhareyyam, 'uddhato¹⁸ pana mam khādeyyāsīti' bhāyāmīti“. „Mā¹⁹ bhāyi, nāhan tam khādissāmī²⁰, mahantaṃ pana te²¹ guṇam karissāmī²², eken' upāyena mam uddharāhīti“. Sigālo paṭiññam gahetvā²³ catunnam²⁴ pādānam
25 samantā kalale apanetvā catunnam pi pādānam catasso mātikā²⁵

¹ B¹ mukholokano bhikkhu na deti. ² B¹ C² C³ bahu-. ³ B¹ upakāravasena ca yuttavasena ca. ⁴ C² upakārānam, C³ C⁴ upakārakānam, B¹ upakārakānañ. ⁵ B¹ ñeva. ⁶ B¹ adds bhikkhave. ⁷ B¹ kuharam. ⁸ B¹ adds pappatamuddhani thavā. ⁹ B¹ paṭikkīpitvā ¹⁰ B¹ sasakādayo ceva bilārasīṅgālādayo ca. ¹¹ B¹ adds ca. ¹² B¹ omits tiṇāni. ¹³ B¹ upagantum. ¹⁴ B¹ atheko. ¹⁵ B¹ siṅgālo here and in the following. ¹⁶ B¹ uddhato. ¹⁷ B¹ omits bhāyāmīti mā. ¹⁸ B¹ takhādissāmīti. ¹⁹ B¹ te pana. ²⁰ B¹ karissāmīti. ²¹ C² adds ca. ²² B¹ adds pi. ²³ B¹ mātikāyo.

khaṇitvā udakābhimukhaṃ akāsi, udakaṃ pavisitvā kalalaṃ muduṃ akāsi. Tasmim̐ khaṇe sigālo¹ siḥassa udarantaraṃ pavisitvā „vāyāmaṃ karohi sāmīti“ uccāsaddaṃ karonto sīsena udaraṃ pahari. Sīho vegam janetvā kalalā uggaṇṭvā pak-
khanditva thale atṭhāsi. So muhuttaṃ vissamitvā saraṃ oruyha 5
kaddamaṃ dhovitvā nahāyitvā² atha ekaṃ³ mahisaṃ vadhitvā dāthāhi⁴ ovijjhivā maṃsaṃ ubbattetvā „khāda sammā“ ‘ti’⁵ sigālassa purato ṭhapetvā tena khādite pacchā attanā khādi. Puna sigālo ekaṃ maṃsapesiṃ ḍasitvā gaṇhi „idaṃ kimatthāya sammā“ ‘ti ca’⁶ vutte „tumhākaṃ dāsi’⁷ atthi, tassā’⁸ bhavissa- 10
tīti“ āha. Sīho „gaṇhāhīti“⁹ vatvā sayam pi sīhiyā atthāya¹⁰ maṃsaṃ gaṇhitvā „ehi samma, ambhākaṃ pabbatamuddhani ṭhatvā¹¹ sakhiyā vasanaṭṭhānaṃ gamissāmā“ ‘ti vatvā tattha gantvā maṃsaṃ khādāpetvā sigālaṃ ca sigālīṇ ca assāsetvā tato paṭṭhāya „dāni’¹² ahaṃ tumhe paṭijaggissāmīti¹³“ attano 15
vasanaṭṭhānaṃ netvā guhādvāre¹⁴ aññissā guhāya vasāpesi¹⁵. Tato¹⁶ paṭṭhāya gocarāya gacchanto sīhiṇ ca sigālīṇ ca ṭhape-
tvā sigālena saddhiṃ gantvā nānāmiḡe vadhitvā ubho pi tatth’ eva maṃsaṃ khādītva itarāsaṃ pi¹⁷ dvinnaṃ āharitvā denti. Evaṃ kāle gacchante sīhi¹⁸ pi dve putte vijāyi sigālī¹⁹ pi²⁰. 20
Te sabbe pi samaggavāsaṃ vasiṃsu. Ath’ ekadivasam̐ sīhiyā etad ahoṣi: „ayaṃ siho sigālaṃ ca sigālīṇ ca sigālapotake ca ativiya piyāyati, nūnam assa sigālīyā saddhiṃ santhavo²¹ atthi, tasmā evaṃ sinehaṃ karoti, yaṃ nūnāhaṃ imaṃ piḷetvā tajje-
tvā ito palāpeyyaṃ“ ti sā siḥassa sigālaṃ gahetvā²² gocarāya 25
gatakāle sigālīm piḷesi tajjesi: „kimbāraṇā imasmim̐ ṭhāne

¹ Bī siṅgāleva. ² Bī nahāyitvā darathaṃ paṭipasambhetvā. ³ Bī athekaṃ

⁴ Bī athāsi. ⁵ Bī ada sampā ti. ⁶ Bī omits ca. ⁷ Bī CP C^o dāsi. ⁸ Bī tayā-
vabbhāvaṃ. ⁹ C^k CP C^o gaṇhāsīti, Bī gaṇhāhīti. ¹⁰ C^k sīhiyāttāya, Bī sīhiyā
attāya. ¹¹ Bī pappamuddhani gantvā, C^k CP C^o pabbatamuddhane ṭhatvā.

¹² Bī ito pathāya idāni. ¹³ Bī adds vatvā. ¹⁴ Bī guhāya dvāre ¹⁵ Bī vassa-
peti. ¹⁶ Bī so tato. ¹⁷ Bī omits pi. ¹⁸ Bī C^k sīhi. ¹⁹ Bī siṅgālī. ²⁰ Bī adds
dve putte vijāyi. ²¹ Bī kim̐ nūnimassa siṅgālassa siṅgālīyā saddhi santhavo,
C^k CP C^o nunam, CP santhavo ²² Bī omits gahetvā.

vasasi¹ na palāyasīti¹⁴. Puttāpi 'ssā' sigālīputte² tath' eva
tājjayimsu. Sigālī⁴ tam atthaṃ sigālassa kathetvā „sīhassa
vacanena etāya evaṃ katabhāvam pana⁵ jānāma, ciraṃ vasimhā,
nāsāpeyyāpi no⁶, amhākaṃ vasanaṭṭhānam eva gacchānā⁷ 'ti
āha. Sigālo tassā vacanaṃ sutvā sīhaṃ upasaṃkamitvā
āha. „Sāmi, ciraṃ amhehi tumhākaṃ santike vutthaṃ, ati-
ciraṃ vasantā nāma appiyā honti, amhākaṃ gocarāya pakkanta-
kāle sīhi⁸ sigālīṃ viheṭheti 'inasmiṃ ṭhāne kasmā vasatha
palāyathā⁹ 'ti tājjeti⁹, sīhapotakāpi sigālapotake⁹ tājjeti, yo
nāma yassa attano santike vāsaṃ na roceti¹⁰ tena 'yāhīti' nī-
haritabbo va¹¹, evaṃ¹² viheṭhanaṃ kimatthiyan¹² ti vatvā paṭha-
maṃ gātham āha:

1. Yenakāmaṃ paṇāmeti¹³, dhammo balavataṃ, migi¹⁴
unnadanti, vijānāhi¹⁵, jātaṃ saraṇato bhayan ti. 13.

Tattha yenakāmaṃ paṇāmeti¹⁶ dhammo balavatan ti balavā nāma
15 issaro attano sevakaṃ yena disūbhāgena icchatī tena disūbhāgena so paṇāmeti¹⁶
nīharati, esa dhammo balavataṃ, ayaṃ¹⁸ issarānaṃ sabhāvo pavēnidhammo¹⁹
va, tasmā sace amhākaṃ vāsaṃ na rocetha ujukam eva no nīharatha, viheṭhanena
ko attho ti dipento evam āha, migi²⁰ sīhaṃ ālapati, so hi migarājatāya migā
assa atthīti migi²⁰, unnadantīti pi²¹ tam eva ālapati, so hi unnatānaṃ²² dan-
tānaṃ atthitāya unnatā²³ dantā assa atthīti unnadantī²⁴, unnatadantīti²⁵ pi
pāṭho yeva, vijānāhīti esa issarānaṃ dhammo ti evaṃ jānāhi, jātaṃ sara-
ṇato bhayan ti amhākaṃ tumhe paṭiṭṭhāṭṭhena²⁶ saraṇaṃ, tumhākaṃ yeva²⁷
santikā bhayaṃ jātaṃ, tasmā attano vasanaṭṭhānam eva gamissāma²⁸ 'ti dipeti;
aparo nayo: tava²⁹ migi³⁰ sīhi³¹ unnadantī³⁰ mama puttadārāṃ tājjeti³¹ yena-
kāmaṃ paṇāmeti³² yena yenākārena³³ icchatī tena paṇāmeti³⁴ pavatteti³⁵

¹ B¹ palāyasīti, C^k C^p C^s palāyasi. ² B¹ omits piṣṣā. ³ C^k sigālī-, B¹ siṅgāla-.

⁴ C^k sigālī, B¹ siṅgālī. ⁵ B¹ -bhāvaṃ pina. ⁶ B¹ nāpāpeyyāsi no. ⁷ B¹ C^k sīhi.

⁸ B¹ tājjeti. ⁹ B¹ siṅgālapotake pi. ¹⁰ B¹ na rocasi, C^k nakaroceti. ¹¹ C^k omits
va. ¹² B¹ omits evam. ¹³ C^k paṇāmeti, C^p C^s panamati. ¹⁴ so all the MSS.

¹⁵ B¹ vijānāhi. ¹⁶ C^k paṇāmeti, C^p C^s panamati. ¹⁷ B¹ C^p C^s paṇāmeti.

¹⁸ C^k omits ayaṃ. ¹⁹ C^p C^s pavēni-. ²⁰ C^p B¹ migi. ²¹ C^k omits pi,

B¹ unnadanti sīhaṃ eva ālapati. ²² C^p C^s unnatānaṃ. ²³ C^p C^s unnatā,

B¹ unna. ²⁴ B¹ unnadatha, C^p C^s unnadanti. ²⁵ C^p C^s unnadantīti, B¹ danti.

²⁶ B¹ paṭiṭṭhāṭṭhena. ²⁷ B¹ tambākaṃ űeva. ²⁸ B¹ tāva. ²⁹ B¹ C^k sīhi.

³⁰ C^k C^p B¹ unnadanti. ³¹ C^k C^p C^s tājjeti. ³² C^k paṇāmeti, C^p C^s paṇa-

mati. ³³ B¹ yena kāraṇena, C^p C^s yenākāreṇa. ³⁴ C^k paṇāmeti, C^p C^s paṇa-

mati. ³⁵ C^k C^p C^s pavattati.

viheṭṭeti¹, evaṃ tvaṃ vijānāhi, tatra kiṃ sakkā amhehi kātuṃ, dhammo balavataṃ esa, balavantānaṃ sabhāvo, idāni mayaṃ gamissāma² 'ti yasmā jātaṃ saraṇato bhayan ti.

Tassa vacanaṃ sutvā siho sihim āha: „bhadde, asukasmim nāma kāle mama gocarattāyā gantvā sattame divase sigālena 5 ca³ imāya ca sigāliya⁴ saddhim āgatabhāvaṃ sarasīti“. „Āma sarāmīti“. „Jānāsi pana mayhaṃ sattāhaṃ anāgamanassa kāraṇaṃ“ ti. „Na jānāmi sāmīti“. „Bhadde, ahaṃ 'ekaṃ nigam gaṇhissāmīti virajjhivā kalale laggo tato nikkhamituṃ asak- 10 konto sattāhaṃ nirāhāro atthāsim. sv-āhaṃ imaṃ sigālaṃ nis- sāya jīvitam labhim, ayaṃ me jīvitadāyako sahāyo, mittadhamme ṭhātum sāmattḥo hi mitto dubbalo nāma n' atthi, ito paṭṭhāya mayhaṃ sahāyassa ca sahāyikāya ca puttakānaṃ ca evarūpaṃ avamānaṃ mā akāsi⁵“ vatvā siho dutiyaṃ gātham āha:

2. Api ce pi⁶ dubbalo mitto mittadhammesu tiṭṭhati 15
so nātako ca bandhu ca so mitto so ca me sakhā;
dāṭhini⁷, mātimaññittho⁸, sigālo mama pāṇado ti. 14.

Tattha api ce pīti eko pi-saddo⁹ anuggahatto eko sambhāvanatto, tatrayaṃ yojanā: dubbalo ce pi mitto mittadhammesu api tiṭṭhati sace ṭhātum sakkoti so nātako ca bandhu ca so⁷ mittacittatāya⁶ mitto so ca me sahāyatthena⁹ sakhā, 20 dāṭhini¹⁰ mātimaññittho¹¹ bhadde dāṭhasampanne¹² sihi¹³ mā mayhaṃ sahāyaṃ vā sahāyīm vā atimaññi¹⁴ ayaṃ¹⁵ hi sigālo mama pāṇado ti

Sā sihassa vacanaṃ sutvā sigālim¹⁶ khamāpetvā tato paṭ-
ṭhāya saputtāya tāya¹⁷ saddhim samaggavāsaṃ vasi¹⁸, siha-
potakāpi sigālapotakehi saddhim kilamānā¹⁹ mātāpitunnaṃ 23

B¹ adde palāpeti pi. ² B¹ iminā ca sigālena. ³ B¹ omits pi ⁴ B¹ dānīṭhi, C¹ dāṭhinī. ⁵ B¹ mātimaññivo, C¹ mātimaññittho, B² mātimaññittho, C² mātimaññittho. ⁶ B¹ eko apisaddo. ⁷ B¹ omits so. ⁸ C¹ mittamittatāya, B¹ mittacittatāyaṃ. ⁹ B¹ sahāyatthena, C² C² sahāyatthena. ¹⁰ B¹ dāṭhiti, C² dāṭhinī, C² dāṭhinī. ¹¹ B¹ mātimaññivoti, C¹ mātimaññittho. ¹² C¹ C² dāṭhasampanne, C² dāṭhasampanne altered to sampannena, B¹ dāṭhasampannā ¹³ C² C² sihi. ¹⁴ C¹ C² atimaññi, C² atimaññi, B¹ atimaññivo. ¹⁵ B¹ ayaṃ. ¹⁶ C¹ C² sigālaṃ, B¹ sigālī. ¹⁷ B¹ saputtadārāya ¹⁸ B¹ vasiṣum ¹⁹ C¹ kilamānā, B¹ C² C² kilamāno sammomadānā.

atikkantakāle pi mittabhāvaṃ abhinditvā sammodamānāpi va-
simsu. Tesam kira satta kulaparivaṭṭe¹ abhijjāmānā² metti³
agamāsi⁴.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ
5 samodhānesi: (Saccapariyosāne keci sotāpannā, keci sakadāgāmino,
keci anāgāmino, keci arahantā ahesuṃ.) „Tadā sigālo Ānando ahosi,
siho pana aham evā 'ti. Guṇajātakaṃ⁵.

8. Suhanujātaka.

Na-y-idam visamasīlenā 'ti. Idam Satthā Jetavane
10 viharanto dve caṇḍabhikkhū⁶ ārabba kathesi. Tasmim hi samaye
Jetavane pi eko bhikkhu caṇḍo ahosi pharusō sāhasiko, janapade pi.
Ath' ekadivasam jānapado bhikkhu kenacid eva karaṇīyena Jetavanam
agamāsi⁷. Sāmaṇerā c' eva daharabhikkhū ca tassa caṇḍabhāvaṃ
jānanti, „tesam⁸ dvinnam caṇḍānam kalaham passissāmā⁹ 'ti kutūhalā¹⁰
15 tam bhikkhuṃ Jetavana-vāsikassa parivenam¹¹ pahinimsu. Ubho¹²
caṇḍā aññamaññaṃ disvā va saṃsandimsu samesuṃ¹³ hatthapādapiṭṭhi-
sambāhanādini akāmsu. Dhammasabhāyaṃ bhikkhū katham samuṭ-
ṭhāpesuṃ: „Avuso, caṇḍā bhikkhū aññesaṃ upari caṇḍā pharusā
sāhasikā, aññamaññaṃ pana ubho pi¹⁴ samaggā sammodamānā piya-
20 samvāsā jātā¹⁵ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi
kathāya sannisinā¹⁶ ti pucchitvā „imāya nāmā¹⁷ 'ti vutte „na bhikkhave
idān' eva, pubbe p' ete aññesaṃ caṇḍā pharusā sāhasikā aññamaññaṃ
pana samaggā sammodamānā piyasamvāsā va¹⁸ ahesuṃ¹⁹ ti vatvā
atitāṃ āhari:

25 Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjam kārente Bo-
dhisatto tassa sabbatthako²⁰ atthadhammānusāsaka-
amacco²¹ ahosi. So pana rājā thokaṃ dhanalobhapakatiko.

¹ Bⁱ sattakālaparivatto. ² Bⁱ abhijjāmāno. ³ C^k mettīm, C^p C^s metti, Bⁱ mitti.

⁴ Bⁱ āgamāsi. ⁵ Bⁱ sihajātakaṃ sattamaṃ. ⁶ Bⁱ caṇḍebhi-. ⁷ Bⁱ āgamāsi.

⁸ C^k C^p C^s tam. ⁹ Bⁱ kutūhalena ¹⁰ C^k parivenam. ¹¹ Bⁱ te ubho pi.

¹² Bⁱ yasamvāsasamvāsasmodisū. ¹³ Bⁱ adds te. ¹⁴ C^k omits va, Bⁱ ca.

¹⁵ Bⁱ pappatasādhako. ¹⁶ Bⁱ -sāsako amacco.

Tassa Mahāsoṇo¹ nāma kūtaasso² atthi. Atha³ uttarāpathakā assavāṇijā pañca assasatāni ānesum. Assānaṃ āgatabhāvaṃ rañño ārocesum. Tato pubbe pana Bodhisatto asse agghāpetva mūlaṃ aparihāpetvā dāpesi. Rājā taṃ asukhāyamāno⁴ aññaṃ amaccam⁵ pakkositvā⁶ „tāta, asse agghāpehi, agghāpetvā⁷ ca paṭha- 5
mam Mahāsoṇaṃ⁸ yathā tesam assānaṃ antaram pavisati tathā vissajjetvā asse ḍasāpetvā⁹ vaṇite kārāpetvā dubbalakāle mūlaṃ hāpetvā agghāpeyyāsīti¹⁰ āha. So „sādhū“ ti sampatichhitvā tathā akāsi. Assavāṇijā anattamanā hutvā tena katakiriyam Bodhisattassa ārocesum. Bodhisatto „kiṃ pana tumhākaṃ 10
nagare kūtaasso¹¹ n' atthīti¹²“ pucchi. „Atthi sāmi Suhanu¹³ nāma kūtaasso¹⁴ caṇḍo pharusu“ ti. „Tena hi puna āgacchantā naṃ¹⁵ assaṃ āneyyāthā“ ti. Te „sādhū“ ti paṭisunitvā puna āgacchantā taṃ¹⁶ kūtaassaṃ¹⁷ gāhāpetvā āgacchiṃsu. Rājā „assavāṇijā āgatā“ ti sutvā sīhapañjaram ugghāṭetvā asse 15
oloketvā Mahāsoṇaṃ¹⁸ vissajjāpesi. Assavāṇijāpi Mahāsoṇaṃ¹⁹ āgacchantam disvā Suhanuṃ vissajjesum²⁰. Te aññamaññaṃ patvā sarīraṇi lehentā²¹ atṭhaṃsu. Rājā Bodhisattam pucchi: „Vayassa, ime dve kūtaassa²² aññesaṃ caṇḍa pharusā sāhasikā aññe asse ḍasitvā²³ gelaññaṃ pāpenti, aññamaññaṃ pana sarī- 20
raṃ²⁴ lehentā²⁵ sammodamānā atṭhaṃsu, kiṃ nāma²⁶ etan“ ti. Bodhisatto „na-y-ime mahārāja visamasilā, samasilā samadhātukā²⁷ ete“ ti vatvā imam gāthadvayam āha:

1. Na-y-idaṃ visamasīlena Soṇena Suhanus sahā²⁸,

Suhanu pi²⁹ tādiso yeva yo Soṇassa sagocarō³⁰. 15. 25

¹ C^k C^p C^s mahāsoṇo. ² Bⁱ C^p kūta-. ³ Bⁱ adds dve. ⁴ Bⁱ parihāyamāno.

⁵ Bⁱ pakkosāpetvā. ⁶ Bⁱ agghāpento. ⁷ Bⁱ mahāsoṇam, C^k C^p C^s mahāsoṇam.

⁸ Bⁱ ḍasāpetvā ⁹ Bⁱ asse agghāpessasīti. ¹⁰ Bⁱ kūtaasso, C^k C^p kūtaasso.

¹¹ Bⁱ attīti. ¹² Bⁱ suhaṇu ¹³ Bⁱ kūtaasso, C^k C^p kūtaasso. ¹⁴ Bⁱ taṃ. ¹⁵ C^p

C^s naṃ. Bⁱ ta. ¹⁶ Bⁱ kūtaassaṃ. ¹⁷ C^k mahāsoṇam. ¹⁸ C^p C^s mahāsoṇam.

¹⁹ C^k vissajjāpesuṃ ²⁰ Bⁱ lepanto sammodamānā. ²¹ Bⁱ kūtaasata ²² Bⁱ ḍam-

setvā. ²³ Bⁱ idāni pana aññamaññaṃ sarīram. ²⁴ Bⁱ C^k lehentā. ²⁵ Bⁱ visama-

silā visamadhātukā, C^k visamasilā samadhātukā. ²⁶ Bⁱ suhaṇu saba. ²⁷ Bⁱ su-

haṇu pi, C^k suhanū pi. ²⁸ Bⁱ yo sobhaṇassa gocaro.

2. Pakkhandinā pagabbhena niccam¹ sandānakhādīnā
sameti pāpaṃ pāpena sameti asatā asan² ti. 16.

Tattha nayidaṃ visamasīlena Soṇena Suhanussahā³ ti yaṃ idaṃ
Subanu⁴ kūḷasso⁵ Sonena⁶ saddhiṃ pemaṃ karoti idaṃ na attano visamasīlena,
5 atha kho attano samasīlen⁷ eva⁸ saddhiṃ karoti, ubbo pi h' ete attano anācāra-
tāya dussīlatāya samasīlā samadhātukā, Suhanu pi⁹ tādiso yeva yo Soṇassa
sagocaro ti yūdiso hi Soṇo Suhanu⁹ pi tādiso yeva, yo Soṇassa¹⁰ sagocaro¹¹,
yaṃgocaro Soṇo¹² taṃgocaro yeva, yath' eva hi Soṇo assagocaro asse dasanto¹³
carati tathā Suhanu pi, iminā nesaṃ samānagocarataṃ dasseti; te pana ācāra-
10 gocare¹⁴ ekato katvā dassetuṃ pakkhandinā ti ādi vuttaṃ, tattha pakkhan-
dinā ti assānaṃ upari pakkhandanagocarena, pagabbhenā¹⁵ 'ti kāyapāgabbhi-
yādisamanuāgateva dussīlena, niccam sandānakhādīnā ti sadā attano
bandhanayottaṃ khādanasīlena khādanagocarena ca, sameti pāpaṃ pāpenā
'ti etesu aññatarena pāpena saddhiṃ aññatarassa pāpaṃ dussīliyaṃ sameti,
15 asatā asan ti etesu aññatarena asatā anācāragocarasaṃpannena saha¹⁶ itarassa
asaṃ¹⁷ asādhukammaṃ sameti gūthādīni viya¹⁸ gūthādīhi ekato saṃsandati¹⁹
sadiṣaṃ nibbisesaṃ eva hoti

Evam vatvā ca pana Bodhisatto „mahārāja, raññā nāma
na atiluddhena bhavitabban ti, parassa santakaṃ nāma nāse-
20 tuṃ na vaṭṭatīti²⁰“ rājānaṃ ovaditvā²¹ asse agghāpetvā bhūtaṃ
eva mūlaṃ²² dāpesi.

Assavāñijā yathāsabhāvam eva mūlaṃ labhitvā haṭṭhatuttḥā
āgamaṃsu²³. Rājāpi Bodhisattassa ovāde ṭhatvā yathā-
kammaṃ gato.

25 Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakam samodhānesi:
„Tadā dve assā ime duṭṭhabhikkhū ahesuṃ, rājā Ānando, paṇḍitā-
macco²⁴ pana aham evā²⁵ 'ti. Suhanujātakam²⁵.

¹ Bⁱ nicca ² Bⁱ asabban ³ Bⁱ suhaṇu sahā. ⁴ Bⁱ suhaṇu ⁵ Bⁱ kūḷasso.
⁶ C^k sonena. ⁷ C^k C^s visamasīleneva, Cp visama- corrected to sama-. ⁸ Bⁱ su-
haṇu pi ⁹ Bⁱ suhaṇu. ¹⁰ C^k sonassa. ¹¹ Bⁱ adds ti. ¹² C^k sono. ¹³ Bⁱ daṃ-
sento. ¹⁴ Bⁱ anācāragocare. ¹⁵ C^k pāgabbhenā. ¹⁶ C^s sahā. ¹⁷ C^k Cp C^s ayaṃ.
¹⁸ C^k omits gūthādīni viya, Cp has added gūthādīni viya. ¹⁹ Bⁱ ekako sandati.
²⁰ Bⁱ vaṭṭati. ²¹ Bⁱ ovādītva, Cp ovādītva corrected to ovaditvā. ²² Bⁱ bhūta-
mūlaṃ, C^k Cp C^s bhūtaṃ eva mūle. ²³ Bⁱ āgamaṃsu. ²⁴ Bⁱ paṇḍitaamacco.
²⁵ Bⁱ adds aṭṭhamam.

9. Morajātaka.

Udet' ayaṃ cakkhumā ti. Idaṃ Satthā Jetavane viha-
ranto ekaṃ ukkaṇṭhitabhikkhum¹ ārabba kathesi. So² bhikkhu
bhikkhūhi Satthu santikaṃ nīto „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu ukkaṇ-
ṭhito“ ti vutte „saccaṃ³ bhante“ ti vatvā „kiṃ disvā“ ti vutte „ekaṃ 5
alanikatapaṭiyattasarīraṃ⁴ mātugāmaṃ oloketvā“ ti āha⁵. Atha naṃ
Satthā „bhikkhu, mātugāmo⁶ nāma tumhādisānaṃ yeva kasmā⁷ cittaṃ
nāluṇessati⁸, porāṇakapaṇḍitā naṃ⁹ pi hi mātugāmassa saddaṃ sutvā
satta vassasatāni asamudāciṇṇakilesā okāsaṃ labhivā khaṇe' eva
samudācarimsu, visuddhāpi satta saṃkilissanti, uttamayasasamaṅgino pi 10
āyaṃ akyāṃ pāpuṇanti pag eva aparisuddhā“ ti vatvā atītaṃ āhāri:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
Bodhisatto morayoniṃ paṭisandhiṃ gahetvā aṇḍakāle pi
kaṇikāramakulavaṇṇaṇḍakoso¹⁰ hutvā aṇḍaṃ bhinditvā nik-
khanto suvaṇṇavaṇṇo ahosi dassaniyo pāsādiko pakkhānaṃ 15
antare surattarājivirājito. So attano jīvitaṃ rakkhanto tisso
pabbatarājiyo atikkamaṃ catutthāya pabbatarājiyā ekasmiṃ
Daṇḍakahiraṇṇapabbatatale vasaṃ kappesi. So pabhātāya rattiya
pabbatamatthake nisinna suriyaṃ¹¹ uggacchantāṃ oloketvā attano
gocarabhūmiyaṃ rakkhāvarenaṭṭhāya¹² Brahmamantaṃ ban- 20
dhanto „udet' ayaṃ“ ti ādim āha:

. Udet' ayaṃ cakkhumā ekarājā

harissavaṇṇo paṭhavippabhāso¹³;

taṃ taṃ namassāmi harissavaṇṇaṃ paṭhavippabhāsaṃ¹⁴,

tay' ajja guttā viharemu¹⁵ divasaṃ¹⁶ ti. 17.

95

¹ Bⁱ ukkaṇṭhitaṃ. ² Bⁱ adde hi. ³ C^k saccaṃ. ⁴ C^k C^p C^s -paṭiyattaṃ sarī-
raṃ. ⁵ Bⁱ mātugāmaṃ disvā ukkaṇṭhiti. ⁶ C^p mātugāmā corrected to mātugāmo.
⁷ Bⁱ kasmā tumhādisānaṃ yeva. ⁸ C^k C^p C^s nāluṇessanti, B^p nāluṇesi. ⁹ Bⁱ naṃ.
¹⁰ C^p C^s kaṇikāra-, Bⁱ kaṇikāramakulavaṇṇo viya antakoso, C^k kaṇikāramakula-
vaṇṇa aṇḍakoso. ¹¹ Bⁱ C^p sūriyaṃ. ¹² C^k C^p C^s rakkhāvarena-, Bⁱ rakkhapaṭ-
thāya. ¹³ Bⁱ paṭhavi. ¹⁴ all the MSS. add this word, Bⁱ paṭhavippabhāsaṃ, B^p
paṭhavi-. ¹⁵ Bⁱ ratta viharemu. ¹⁶ so all the MSS.

Tattha udetitī pācīnalokadhātuto uggacchati, cakkhumā ti sakalacakka-
vālavāsīna¹ andhakāraṇaṃ vidhamitvā cakkhupaṭilābhakaraṇena yaṃ tena² tesam
dinnam cakkhumā tena³ cakkhunā cakkhumā, ekarājū ti sakalacakkavāle⁴ āloka-
karāṇam antare seṭṭhaviṣiṭṭhaṭṭhena ekarājū, harissavaṇṇo ti harissamānavanṇo
5 suvaṇṇavaṇṇo ti attho, paṭhaviṃ pabhūsetitī⁵ paṭhavippabhāso⁶; tam tam
namassāmiti tasmā tam⁷ evarūpaṃ bhavantaṃ namassāmi, tayajja guttā
viharemu divasaṃ ti tayā ajja rakkhitaḥapitā⁸ hutvā imam divasaṃ catuiriya-
pathavibhāreṇa⁹ sukham vibareyyāma.

Evam Bodhisatto imāya gāthāya suriyaṃ¹⁰ namassitvā
10 dutiyagāthāya atīte parinibbute Buddhhe c' eva Buddhagūṇe ca
namassati:

2. Ye brāhmaṇā vedagū¹¹ sabbadhamme
te me namo te ca maṃ pālayantu;
nam' atthu Buddhānaṃ, nam' atthu bodhiyā,
15 namo vimuttānaṃ, namo vimuttiyā. 18.

Imaṃ so parittaṃ katvā moro carati¹² esanā ti.

Tattha ye brāhmaṇā ti ye bāhitapāpā visuddhibrāhmaṇā, vedagū ti
vedānaṃ pāraṃ gatā ti pī vedagū, vedehi pāraṃ gatā ti pī vedagū¹³, idha pana
sabbe saṃkhatāsainkhatadhamme vidite pākāṭe katvā gatā ti vedagū¹⁴, ten' evāha
20 sabbadhamme ti, sabbe khandhūatanadhātudhamme salakkhaṇasāmaññalak-
khaṇavasena attano nāpassa vidite pākāṭe¹⁵ katvā gatā, tinnam Mārānaṃ¹⁶ mat-
thakaṃ madditvā dasasahassilokadhātum unnādetvā bodhitale sammāsambodhiṃ
patvā saṃsāraṃ vā atikkantā ti attho, te me namo ti te mama imaṃ nama-
kāraṃ paṭicchantu, te ca maṃ pālayantu 'ti evam mayā namassitā ca¹⁷ te
95 bhagavanto¹⁸ maṃ pārentu¹⁹ rakkhantu gopentu, namatthu buddhānaṃ
namatthu bodhiyā namo vimuttānaṃ namo vimuttiyā ti ayaṃ mama

¹ Bī -cakkavālavāsīnaṃ, C^p C^s -cakkavāla- corrected to -cakkavāla-. ² Bī yaṃ-
tena, C^k yaṃ yena. ³ Bī dvinnaṃ cakkhupaṭilābhakaraṇena. ⁴ C^k C^s sakala-,
Bī sakalacakkavāle, C^p sakalacakkavāle. ⁵ C^p paṭhavippabhūsetitī. ⁶ Bī attho
paṭhavippabhāso ti paṭhavibhāso. ⁷ Bī tam tasmā. ⁸ Bī rakkhita-. ⁹ C^k -vi-
hareṇa, Bī catuṃ iriyapathēhi. ¹⁰ Bī C^p sūriyaṃ. ¹¹ Bī C^p C^s vedagu.
¹² Bī calati. ¹³ Bī vedagū ti devānaṃ pāraṃ gatā ti pī vedagū vedehi pāraṃ
gatā ti vedagū. ¹⁴ C^k C^p C^s veda.u. ¹⁵ Bī pākāṭe. ¹⁶ all the MSS. māraṇaṃ.
¹⁷ Bī omits ca. ¹⁸ Bī bhavanto. ¹⁹ Bī pūyalantu.

namakkāro atītānaṃ parinibbutānaṃ Buddhānaṃ atthu, tesaṃ yeva¹ catusu
 maggesu catusu phalesu nāpasanikkhūtāya bodhiyā² atthu, tathā tesaṃ yeva¹
 arahattaphalavimuttiyā vimuttānaṃ atthu, yā ca tesaṃ tadaṅgavimuttivikkham-
 bhanavimuttisamucchadavimuttipaṭṭipassaddhivimuttinissaraṇavimuttitī³ pañca-
 vidhā vimutti tassā tesaṃ⁴ vimuttifāpi ayaṃ mayhaṃ namakkāro atthū ti; 5
 imaṃ so parittaṃ katvā moro caratī esanā ti idaṃ pana padadvayaṃ
 Satthā abhisambuddho hutvā āha, tass' attho: bhikkhave so moro⁵ imaṃ parit-
 taṃ imaṃ rakkhaṃ katvā attano gocarabhūmiyaṃ pupphaphalādīnaṃ⁶ atthāya
 nānappakārāya⁷ esanāya⁸ caratī.

Evam divā saṃcaritvā sāyaṃ pabbatamatthake nisīditvā 10
 atthaṃ gacchantāṃ suriyaṃ⁹ olokento Buddhagūṇe āvajjetvā
 nivāsanaṭṭhāne rakkhāvaraṇatthāya¹⁰ puna Brahmamantaṃ ban-
 dhanto „apet' ayaṃ“ ti ādim āha:

11 Apet' ayaṃ cakkhumā ekarājā
 harissavaṇṇo paṭhavippabhāso¹¹; 15
 taṃ taṃ namassāmi harissavaṇṇaṃ paṭhavippabhāsaṃ¹²,
 tay' ajja guttā viharemu rattinī. 17^b.

20 Ye brāhmaṇā vedagū¹³ sabbadhamme
 te me nāmo te ca maṃ pālayantu;
 nam' atthu buddhānaṃ, nam' atthu bodhiyā, 20
 namo vimuttānaṃ, namo vimuttiyā. 18^b.

Imaṃ so parittaṃ katvā moro vāsaṃ akappayāti.

Tattha apētīti apayāti atthaṃ gacchatī; imaṃ so parittaṃ katvā
 moro vāsaṃ akappayāti idaṃ¹⁴ pi abhisambuddho hutvā āha, tass' attho:
 bhikkhave, so moro imaṃ parittaṃ imaṃ¹⁵ rakkhaṃ katvā attano nivāsanaṭṭhāne 25
 vāsaṃ akappayittha, tassa rattinī vā divā¹⁶ vā imassa parittassānubhāvena n'eva
 bhayaṃ¹⁷ na lomahatiṃso¹⁷ ahoṣi.

¹ Bī tesaṃ űeva. ² Cp C^s sambhodiya. ³ Bī tadagi- -paṭṭipassaddhi-, C^k ta-
 daṅgi- -vikkhamhana- -paṭṭipassaddhi-. ⁴ Bī tassa nesaṃ. ⁵ Bī adds tadā
⁶ Bī pupphaphalādī-, Cp pupphalādīnaṃ. ⁷ Bī nānappakārā-. ⁸ C^k omits esa-
 nāya, Bī esanā. ⁹ Bī sūriyaṃ. ¹⁰ Bī rakkhācaraṇa-. ¹¹ Bī pathavi-. ¹² all the
 MSS. add this word, Bī pathavi-. ¹³ Cp C^s vedagu. ¹⁴ Bī idaṃ. ¹⁵ Bī C^s
 omits imaṃ. ¹⁶ Cp C^s divaṃ, C^k divaṃ corr. to divasaṃ. ¹⁷ Bī adds vā.

Ath' eko Bārāṇasiyā avidūre nesādagāmaṇāsī nesādo Hima-
 vantapadese¹ vicaranto tasmim Daṇḍakahiraññapabbatamatthake
 nisinnam Bodhisattam disvā āgantvā² puttassa ārocesi. Ath'
 ekadivasam Khemā nāma Bārāṇasīrañño³ devī supinena
 5 suvaṇṇavaṇṇam moram dhammam desentaṁ disvā rañño ārocesi:
 „Aham deva suvaṇṇavaṇṇassa morassa dhammam sotukāmo“
 ti. Rājā amacce pucchi. Amaccā „brāhmaṇā jānissantīti“
 āhaṁsu. Brāhmaṇā⁴ „suvannaṇṇā⁵ morā nāma hontīti“⁶ vatvā
 „kattha hontīti“⁷ vutte „nesādā jānissantīti“⁸ āhaṁsu. Rājā
 10 nesāde sannipādetvā pucchi. Atha so nesādaputto „āma mahā-
 rāja, Daṇḍakahiraññapabbato nāma atthi, tattha suvaṇṇavaṇṇa-
 moro⁹ vasatīti“¹⁰. „Tena hi tam moram na māretvā¹¹ bandhitvā
 va¹² ānehīti“¹³. Nesādo gantvā¹⁴ tassa gocarabhūmiyam¹⁵ pāse
 oḍdesi¹⁶. Morena akkantatṭhāne pi pāso na sañcarati. Nesādo
 15 gaṇhitum asakkonto satta vassāni vicarivā tatth' eva kalam
 akāsi. Khemāpi devī¹⁷ patthitam alabhamānā kalam akāsi.
 Rājā „moram me¹⁸ nissāya devī kalakatā¹⁹“²⁰ ti kujjhitvā²¹
 „Himavantapadese²² Daṇḍakahiraññapabbato nāma atthi, tattha
 suvaṇṇavaṇṇamoro vasati, ye tassa²³ mamsam khādanti te aja-
 20 rāmarā²⁴ hontīti“²⁵ suvaṇṇapaṭṭe²⁶ likhāpetvā paṭṭam²⁷ mañjūsāya
 nikklhipāpesi. Tasmim kālakate²⁸ añño rājā rajjam patvā suvaṇṇa-
 paṭṭam vācetvā „ajarāmaro bhavissāmīti“²⁹ añnam nesādam
 pesesi³⁰. So pi gantvā³¹ Bodhisattam gahetum asakkonto tatth'
 eva kalam akāsi. Eten' eva³² niyāmena cha rūjaparivattā³³ gatā.
 25 Atha sattamo rājā rajjam patvā ekam nesadam pahini. So gan-
 tvā³⁴ Bodhisattena akkantatṭhāne pi pāsassa asañcaraṇabhāvam

¹ Bī -ppadese. ² Bī āgantvā. ³ Bī bārāṇasīrañño, Ck Cp C² bārāṇasīrañño.

⁴ Bī adds sutvā. ⁵ Cp C² suvaṇṇavaṇṇa. ⁶ Ck nāma nāhontīti. ⁷ Ck omits
 vatvā kattha hontīti. ⁸ Bī suvaṇṇavaṇṇo moro. ⁹ Bī omits na māretvā and
 adds āharitvā ca. ¹⁰ Bī ca. ¹¹ Bī gantvā. ¹² Bī -bhumiyaṁ. ¹³ Bī oṭṭesi

¹⁴ Bī omits devī. ¹⁵ Bī omits me. ¹⁶ Bī kālāṅka-. ¹⁷ Bī kucchitvā. ¹⁸ Bī -ppa-
 dese. ¹⁹ Ck nassa. ²⁰ Bī ajarā. ²¹ Bī -patte. ²² Bī pattaṁ. ²³ Bī kālāṅkate.

²⁴ Bī pāhesi. ²⁵ Bī gantvā. ²⁶ Bī etena. ²⁷ Bī parivattā.

attano parittam katvā gocarabhūmigamanabhāvañ c' assa ñatvā
 paccantam otarivā ekañ morim gahetvā yathā hatthatāḷana-
 saddena¹ naccati accharāsaddena ca vassati evaṃ sikkhāpetvā²
 tam ādāya gantvā³ morena paritte akate pāto yeva pāsayaṭṭhiyo
 ropetvā pāse oḍdetvā morim vassāpesi. Moro visabhāgaṃ⁴ 5
 mātugāmasaddam sutvā kilesāturo hutvā parittam katum asak-
 kunitvā⁵ gantvā pāse bajjhi. Atha nam nesādo gahetvā gantvā⁶
 Bārānasīraṇṇo⁷ adāsi. Rājā tassa rūpasampattiṃ disvā tuttha-
 mānaso āsanam⁸ dāpesi. Bodhisatto paññattāsane nisīditvā
 „mahārāja, kasmā mam⁹ gaṇhāpesi¹⁰“ pucchi. „Ye kira tava 10
 mānsam khādanti te ajarāmarā honti, sv-āham tava mānsam
 khāditvā ajarāmaro hotukāmo tam gāhāpesin¹¹“ ti āha¹².
 „Mahārāja, mama tāva mānsam khādantā ajarāmarā hontu¹³,
 aham pana marissāmīti¹⁴. „Āma marissasīti¹⁵. „Mayi marante
 pana¹⁶ mama mānsam eva¹⁷ khāditvā kinti¹⁸ katvā na marissan- 15
 tīti¹⁹. „Tvam suvaṇṇavaṇṇo²⁰, tasmā kira tava mānsam khā-
 dakā ajarāmarā bhavissantīti²¹. „Mahārāja, aham na akāraṇā²²
 suvaṇṇavaṇṇo jāto, pubbe panāham imasmim yeva nagare cakka-
 vattirājā hutvā sayam²³ pi pañca silāni rakkhim, sakalacakka-
 vālavāsino pi rakkhāpesim, sv-āham kalam katvā Tāvatiṃ- 20
 sabhavane nibbatto, tattha yāvatāyukam tthatvā²⁴ tato cuto
 aññass' ekassa akusalassa²⁵ nissandena morayoniyam nibbatti-
 tvā²⁶ porānasīlānubhāvena²⁷ suvaṇṇavaṇṇo jāto²⁸ ti. „Tvam²⁹
 cakkavattī³⁰ hutvā³¹ silam rakkhitvā silaphalena suvaṇṇavaṇṇo
 jāto³² ti katham idam amhehi saddhātabbam, atthi no koci³³ 25

¹ Bī - tālasaddena, Cp - tālanasaddena, C* - tālatasaddena. ² Cp C* sikkhāpepetvā.

³ Bī gantvā. ⁴ Bī visabhāga. ⁵ Bī adds vegena. ⁶ Bī omits gantvā. ⁷ Ck bārānasīraṇṇo, Cp C* bārānasīraṇṇo. ⁸ Ck āsanam. ⁹ Cp C* mā. ¹⁰ Ck gāhāpesin, Bī gaṇhāpesin. ¹¹ Bī omits āha. ¹² Bī honti. ¹³ Bī omits panu.

¹⁴ Bī omits eva. ¹⁵ Ck nandī. ¹⁶ Bī adds ahoṣi. ¹⁷ Bī aham pana sakāraṇāni.

¹⁸ Bī sayam. ¹⁹ Bī thatvā. ²⁰ Bī akusalakammassa. ²¹ Ck Cp C* nibbattitvā, Bī nippattitvā. ²² Ck porānasīlānubhāvena, Cp Porānaka-, C* porānaka-.

²³ Ck Cp C* tam. ²⁴ Bī cakkavattirājā. ²⁵ Bī omits hutvā. ²⁶ Ck keci.

sakkhīti¹. „Atthi mahārājā“ ti. „Ko nāmā“² ti. „Mahārāja, aham cakkavattikāle ratanamaye rathe nisīditvā ākāse vicariṃ, so me ratho maṅgalapokkharaniyā³ antobhūmiyaṃ nidahāpito, tam maṅgalapokkharaniṭo⁴ ukkhipāpehi, so me sakkhī⁵ bhaviṣṣa-
 5 tīti⁶. Rājā „sādhū“⁷ ti paṭisunītvā pokkharaniṭo⁸ udakaṃ harāpetvā ratham⁹ niharāpetvā Bodhisattassa saddahi. Bodhisatto „mahārāja, ṭhapetvā amatamahānibbānaṃ avasesā sabbe saṃkhatadhammā¹⁰ hutvā abbhāvino¹¹ aniccā khayavayadhammā yevā“¹² ti vatvā¹³ rañño dhammaṃ desetvā rājānaṃ pañcasu sīlesu
 10 patiṭṭhāpesi. Rājā pasanno Bodhisattaṃ rajjena pūjetvā mahantaṃ sakkāraṃ akāsi. So rajjaṃ tass¹⁴ eva datvā katipāhaṃ¹⁵ vasitvā va¹⁶ „appamatto hohi mahārājā“¹⁷ ti ovaditvā¹⁸ ākāse uppatitvā Daṇḍakahiraññapabbataṃ eva agamāsi. Rājāpi¹⁹ Bodhisattassa ovāde ṭhito dānādini puññāni katvā yathā-
 15 kammaṃ²⁰ gato.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā²¹ jāta-kaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu arahatte patiṭṭhahi) „Tadā rājā Ānando ahosi, suvaṇṇamoro²² pana aham evā“²³ ti. Morajātakam²⁴.

90

10. Vinīlakajātaka.

Evam eva nūna rājānaṃ ti. Idam Satthā Veḷuvane viharanto Devadattassa Sugatālayaṃ ārabha kathesi. Devadatte Gayāsisaṃ āgatānaṃ dvinnāṃ aggasāvakaṇaṃ Sugatālayaṃ dassetvā nipanne ubho pi therā dhammaṃ desetvā attano nissitake ādāya Veḷu-
 95 vanaṃ agamimsu²⁵. Te Satthārā „Sāriputta, Devadatto tumhe disvā

¹ Cp C^s maṅgala-, all the MSS. -pokkharaniyā. ² Cp C^s maṅgala-, Cp C^s

-pokkharaniṭo. ³ C^k Cp C^s sakkhīṃ, Bⁱ sakkhī. ⁴ C^k Cp C^s pokkharaniṭo.

⁵ Bⁱ omits ratham. ⁶ Bⁱ saṅkhata-. ⁷ C^k abbhavitā. ⁸ Bⁱ omits vatvā. ⁹ Bⁱ

tassomariyādetvā. ¹⁰ Bⁱ omits va. ¹¹ Bⁱ ovādītvā, Cp ovādītvā corrected to

ovaditvā. ¹² Bⁱ rājā. ¹³ Bⁱ yathākkamaṃ. ¹⁴ C^k omits saccāni pakāsetvā.

¹⁵ Bⁱ suvaṇṇavanno moro. ¹⁶ Bⁱ adde navamaṃ. ¹⁷ Bⁱ āgamaṃsu.

kiṃ akāsīti“ puttāḥ „bhante Sugatālayaṃ dassetvā mahāvīnāsaṃ pā-
puṇṇīti“ ārocesuṃ. Satthā „na kho Sāriputta Devadatto idāṃ' eva
mama anukiriyaṃ karonto vīnāsaṃ papuni, pubbe pi patto yevā“ 'ti
vatvā therena yācito atitāṃ āhari:

Atīte Videharatṭhe Mithilāyaṃ Videhe rajjaṃ kārente 5
Bodhisatto tassa aggamahesiyā kucchismiṃ¹ nibbattitvā va-
yappatto Tākkasilāyaṃ sabbasippāni uggaṇhitvā² pitu accayena
rajje patiṭṭhāsi. Tadā ekassa suvaṇṇarājahamsassa gocara-
bhūmiyaṃ kākiyā saddhiṃ saṃvāso ahosi. Sā puttāṃ vijāyi.
So n' eva mātu patirūpako³ ahosi na pitu⁴. Ath' assa vinīla- 10
kadhātukattā Vinīlako tv-eva nāmaṃ akāṃsu⁵. Hamsarājā abhiṇ-
haṃ gantvā puttāṃ passati. Apare pan' assa dve⁶ hamsapotakā
puttā ahesuṃ. Te pitarāṃ abhiṇhaṃ manussapathaṃ gacchan-
tam⁷ disvā pucchimsu: „tāta, tumhe kasmā abhiṇhaṃ manussapa-
thaṃ gacchathā“ 'ti. „Tātā, ekāya⁸ me kākiyā saddhiṃ saṃvā- 15
saṃ anvāya eko putto jāto, Vinīlako ti 'ssa nāmaṃ, taṃ ahaṃ
daṭṭhuṃ gacchāmīti“. „Kahaṃ pana te⁹ vasantīti“. „Vide-
haratṭhe Mithilāyaṃ¹⁰ avidūre asukasmim nāma ṭhāne ekasmim
tālagge vasantīti“. „Tāta, manussapatho nāma sāsāṃko sappā-
tibhaya, tumhe mā gacchatha, mayaṃ gantvā¹¹ taṃ ānessāmā“ 20
'ti dve hamsapotakā pitarā ācikkhitasaññāya tattha gantvā¹¹
taṃ Vinīlakaṃ ekasmim daṇḍake nisīdāpetvā mukhatuṇḍakena
daṇḍakotiyaṃ dasitvā¹² Mithilanagaramatthakena pāyimsu. Tas-
mim khaṇe Videharājā sabbasetacatusindhavayuttarathavare ni-
sīditvā nagaraṃ padakkhiṇaṃ karoti. Vinīlako taṃ disvā cintesi: 25
„mayhaṃ Videharaññā saddhiṃ kiṃ nānākaraṇaṃ, eso¹³ catu-
sindhavayuttarathe nisīditvā nagaraṃ anusañcarati, ahaṃ pana
hamsayuttarathe nisīditvā gacchāmīti“ so ākāseṇa gacchanto¹⁴
paṭhamam gātham āha:

¹ Bⁱ gucehimbi, CP C^s kucchimbi. ² C^k uggaṇhi, Bⁱ uggaṇhetvā. ³ Bⁱ patirūpako. ⁴ Bⁱ adds ṭirūpako. ⁵ Bⁱ karisu. ⁶ Bⁱ aparena dve ca. ⁷ C^k āgacchantāṃ. ⁸ Bⁱ tāta etāya. ⁹ Bⁱ panete. ¹⁰ so all the MSS. ¹¹ Bⁱ gantvā. ¹² Bⁱ dasitvā. ¹³ Bⁱ esa. ¹⁴ Bⁱ adds va.

1. Evam eva nūna rājānaṃ Vedehaṃ Mithilaggahaṃ
assā vāhanti ājaññā yathā haṃsā Vinīlakan¹ ti. 19.

Tattha evam evā 'ti evam eva, nūnā 'ti parivitaḡge nipāto ekaṃse pi
vaṭṭati¹ yeva, Vedehaṃ ti Videharaṭṭhiṣṣaraṃ, Mithilaggahaṃ ti Mithile
5 gehaṃ² Mithilāyaṃ³ gharāṃ pariggahetvā vasamānaṃ ti attho, ājaññā ti kā-
raṇākārapajānaṇakā, yathā haṃsā Vinīlakan ti yathā ime haṃsā maṃ Vinī-
lakaṃ vāhanti evam eva vāhanti.

Haṃsapotakā tassa vacanaṃ sutva kuḡjhitvā „idh' eva naṃ
pātetvā gamissāma⁴“ 'ti cittaṃ uppādetvāpi „evam kate pitā
10 no kiṃ vakkhatīti“ garaḡabhayaena pitu santikaṃ netvā tena
katakiriyāṃ pitu ācikḡhiṃsu. Atha naṃ pitā kuḡjhitvā „kiṃ
tvaṃ mama puttēhi adhikataro yo⁵ mama putte abhibhavitvā
rathe yuttasindhave viya karosi, attano paṃaṇaṃ na jānāsi,
imaṃ tḡhānaṃ tava agocaro, attano mātu vasanaṭṭḡhānaṃ eva
15 gaḡchā⁶“ 'ti tajjetvā dutiyaṃ gāṭhaṃ āha:

2. Vinīla, duggaṃ bhajasi, abhūmiṃ tāta sevasi,
gāmaṇṭakāni sevassu, etaṃ mātālayaṃ⁷ tavaṇ⁸ ti. 20.

Tattha Vinīlā 'ti taṃ nāmaṇālapati, duggaṃ bhajasīti imesaṃ vasena
giriḡduggaṃ bhajasi, abhūmiṃ tāta sevasīti tāta girivisaṃaṃ⁹ nāma tava
20 abhūmiṃ taṃ sevasi upagaḡchasi, etaṃ mātālayaṃ⁹ tavaṇ⁷ ti etaṃ gāmaṇ-
ṭaṃ ukkāraṭṭḡhānaṃ āmakasusānaṭṭḡhānaṃ ca tava mātu ālayaṃ gehaṃ vāsanaṭṭḡhā-
naṃ, tattha gaḡchā⁶ 'ti.

Evaṃ taṃ tajjetvā „gaḡchatha, naṃ Mithilānagarassa uk-
kāraḡbhūmiyaṃ yeva¹⁰ otāretvā ethā¹¹“ 'ti putte āṇāpesi¹¹. Te
25 tathā akāṃsu.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ¹² āharitvā jātakāṃ samodhānesi:
„Tadā Vinīlako Devadatto ahoṣi, haṃsapotakāpi¹³ dve aggaṣāvakaṃ,
pitā Anando, Videharaṭṭhā pana ahaṃ evā¹⁴“ 'ti. Vinīlakajātakāṃ¹⁴.
Daḷhavaḡgo paṭḡhamo.

¹ Bⁱ vattati, Cp C^o vaddhati. ² Bⁱ mithilaggahaṃ. ³ Bⁱ Cp C^o mithilāya.

⁴ Bⁱ adhikataro ti so tvaṃ. ⁵ Bⁱ gaḡchāhi. ⁶ Cp C^o mātālayaṃ. ⁷ Bⁱ tava.

⁸ Bⁱ girisaṃaṃ. ⁹ Bⁱ mātālayaṃ. ¹⁰ Bⁱ -bhūmiyaṃ Ńeva. ¹¹ Ck Cp C^o āṇāpesi.

¹² Cp C^o omits dhamma. ¹³ Bⁱ omits pi. ¹⁴ Bⁱ adds dasamaṃ.

2. SANTHAVAVAGGA.

1. Indasamānagottajātaka.

Na santhavaṃ kāpurisena kayirā ti. Idam Satthā Jeta-
vane viharanto ekaṃ dubbacajātikaṃ ārabha kathesi, tassa ca¹
vatthum Navanipāte Giḷḷhajātake āvibhavissati. Satthā pana taṃ bhik- 5
khum „pubbe pitvaṃ bhikkhu dubbacatāya paṇḍitānaṃ vacanaṃ akatvā
mattahatthipādehi² sañcunṇito“ ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente
Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattivā vuddhippatto³ gharā-
vāsaṃ pahāya isipabbajjaṃ pabbajitvā pañcannaṃ isisatānaṃ 10
gaṇasatthā hutvā Himavantapadese⁴ vāsaṃ kappesi. Tadā tesu
tāpasesu Indasamānagotto⁵ nāmen⁶ eko tāpaso ahosi dubbaco
anovādako. So ekaṃ hatthipotakaṃ posesi. Bodhisatto sutvā
taṃ pakkositvā⁷ „saccaṃ kira tvaṃ⁸ hatthipotakaṃ posesīti“
pucchi. „Saccaṃ ācariya matamātikaṃ ekaṃ hatthipotakaṃ 15
posemīti“. „Hatthino nāma vuddhipattā⁹ posake yeva mā-
renti, mā taṃ posehīti¹⁰“. „Tena vinā vattitum na sakkomi
ācariyā“ ti. „Tena hi paññāyissasīti¹¹“. So tena posiyamāno
aparabhāge mahāsarīro ahosi. Ath' ekasmiṃ kāle te¹² isayo
vanamūlaphalāphalatthāya dūraṃ gantvā tatth' eva katipāhaṃ 20
vasiṃsu. Hatthi¹³ pi aggadakkhiṇavāte pabhinnamado hutvā
„tassa paṇṇasālāni viddhamsetvā pāṇiyaghaṭaṃ¹⁴ bhinditvā pā-
sānaphalakaṃ¹⁵ khipitvā ālambanaphalakaṃ luñcitvā¹⁶ taṃ
tāpasaṃ māretvā va¹⁷ gamissāmīti“ ekaṃ gahanaṭṭhānaṃ pavi-
sitvā āgamanamaggaṃ olokento aṭṭhāsi. Indasamānagotto tassa 25

¹ Bī omits ca. ² Bī adds sariraṃ. ³ Bī vuḍḍi-. ⁴ Bī -ppadese. ⁵ K indasa-
gotto. ⁶ Bī nāma. ⁷ Bī pakkosāpetvā. ⁸ Bī taṃ. ⁹ Bī vuḍḍhi-. ¹⁰ Bī pose-
mitti. ¹¹ Bī -yissatīti. ¹² K ne. ¹³ Bī hatthi. ¹⁴ K pāṇiya-, Bī pāṇiya-.
¹⁵ K pāsānaphalakaṃ, Bī pāsānaphalikaṃ. ¹⁶ K luñcitvā. ¹⁷ Bī omits va.

gocaraṃ gahetvā sabbesaṃ purato va āgacchanto¹ taṃ disvā
pakatisaṇṇo² yev' assa santikaṃ agamāsi³. Atha naṃ so
hatthi gahanatṭhānā nikkhamitvā soṇḍāya parāmasitvā bhūmiyaṃ
pātetvā sīsaṃ pādena akkamitvā jīvitakkhayaṃ pāpetvā maddi-
5 tvā koṇcanādaṃ katvā araṇṇaṃ pāvīsi. Sesatāpasā⁴ taṃ pa-
vattiṃ Bodhisattassa ārocesuṃ. Bodhisatto „kāpurisehi saddhiṃ
saṃsaggo na kātabbo“ ti vatvā imā gāthā āha:

1. Na santhavaṃ kāpurisena kayirā⁵

ariyo anariyena pajānaṃ atthaṃ

10 cirānūvuttho pi karoti pāpaṃ

gajo yathā Indasamānagottaṃ. 21.

2. Yaṃ tv-eva⁶ jaṇṇā sadiso mamaṃ ti

sīlena paṇṇāya sutena cāpi

ten' eva mettīṃ kayirātha saddhiṃ,

15 sukhāvaho sappurisaṃ saṅgamo ti. 22.

Tattha „na santhavaṃ kāpurisena kayirā“ ti kucchitena⁸ kodha-
purisena saddhiṃ tanhāsanthavaṃ vā mittasanthavaṃ vā na kayirātha, ariyo
anariyena pajānaṃ atthan ti, ariyo ti cattāro ariyā: ācāraariyo līṅgaariyo
dassanaariyo paṭivedhaariyo ti, tesu ācāraariyo idha adhippeto, so pajānaṃ at-
20 thani atthaṃ pajānanto atthānattakusalo ācāre ṭhito ariyapuggalo anariyena
nillajjena dussīlena saddhiṃ santhavaṃ⁹ na kareyyā ti attho, kimkāraṇā:
cirānūvuttho pi karoti pāpaṃ ti yasmā anariyo ciraṃ ekato anuvuttho pi
taṃ¹⁰ ekatonivāsaṃ agahetvā karoti pāpakaṃ lāmakāṃ kammaṃ karoti yeva,
yathā kiṃ: gajo yathā Indasamānagottaṃ yathā so gajo Indasamānagottaṃ
25 mārento pāpaṃ akāsi attho; yaṃ tveva¹¹ jaṇṇā sadiso mamaṃ ti ādisu
yaṃ tveva¹¹ puggalaṃ yaṃ mama sīlādīhi sadiso ti jāneyya ten' eva saddhiṃ
kariyātha, sappurisaṃ saddhiṃ¹² samāgamo sukhāvaho ti¹³.

¹ B¹ gacchanto. ² B¹ -saṇcā. ³ B¹ āg-. ⁴ B¹ sesā-. ⁵ B¹ kayirātha. ⁶ so Bp; K
yattheva. B¹ yatveva. ⁷ B¹ kayirāthā. ⁸ K cchitena, B¹ kujjhītena. ⁹ B¹ tanhā-
santavaṃ vā mittasantavaṃ vā. ¹⁰ B¹ etaṃ. ¹¹ so Bp; K B¹ yatveva. ¹² K
has added kayirātha sappurisaṃ saddhiṃ, B¹ omits these words. ¹³ K sukhāva-
hotīti, B¹ sukhavahotīti.

Evam Bodhisatto „anovādakena nāma na bhavitabbaṃ, su-sikkhitena bhavitum vaṭṭatīti“ isigaṇaṃ ovaḍitvā Indasamāna-gottassa sarīrakiccaṃ kāretvā¹ Brahmavihāraṃ² bhāvetvā brahmalokūpago ahoṣi.

Satthā imāṃ dhammaḍḍesaṇaṃ āhuritvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā Indasamānagotto ayaṃ dubbaco ahoṣi, gaṇasatthā pana ahaṃ evā“³ ti. Indasamānagottajātakaṃ⁴.

2. Santhavajātaka.

Na santhavasmā param atthi pāpiyo ti. Idam Satthā Jetavane viharanto aggijuhanaṃ ārabba kathesi. Vatthum heṭṭhā 10 Naṅguṭṭhajātake kathitasadisam eva. Bhikkhū te aggim⁵ juhante disvā „bhante, jaṭilā nānappakāraṃ micchātapaṃ karonti, atthi nu kho ettha vaḍḍhīti“⁶. Bhagavantaṃ pucchimsu. Satthā „na bhikkhave ettha kiñci vaḍḍhi⁷ nāma atthi, porāṇakapaṇḍitāpi ‘aggijuhane vaḍḍhi⁸ at-thīti’ saṇṇāya⁹ ciraṃ aggim juhivā¹⁰ tasmiṃ kanme avaḍḍhim¹¹“ eva 15 disvā aggim udakena nibbāpetvā sākhādīhi pothetvā pothetvā puna ni-vattivāpi na olokesun“ ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bo-dhisatto brāhmaṇakule nibbatti. Mātāpitāro tassa jātaggim gahetvā taṃ soḷasavassapadese¹² ṭhitāṃ āhaṃsu: „kiṃ tāta jā- 20 taggim gahetvā araṇṇe aggim paricarissasi¹³ udāhu tayo vede uggaṇhitvā¹⁴ kuṭumbāṃ saṇṭhapetvā gharāvāsaṃ vasissasīti“. So „na me gharāvāsen“ attho¹⁵, araṇṇe aggim paricaritvā Brahmaloḷa-parāyano bhavissāmīti“ jātaggim gahetvā mātā-pitāro vanditvā araṇṇaṃ pavisitvā paṇṇasālāya vasaṃ kappetvā 25 aggim paricari. So ekadivasāṃ nimantitattṭhānaṃ gantvā sappiṇā pāyasaṃ labhitvā „imaṃ pāyasaṃ Mahābrahmuno yajissāmīti“

¹ B¹ katvā. ² B¹ -vihāre. ³ B¹ adds pathamaṃ. ⁴ both MSS. aggī. ⁵ B¹ vuḍ-
ḍhīti. ⁶ B¹ vuḍḍhi. ⁷ K vaḍḍhim, B¹ vuḍḍhi. ⁸ K saṇṇāya, B¹ paṇṇāya
⁹ B¹ juhivā. ¹⁰ B¹ avuḍḍhim. ¹¹ B¹ -vassupa-. ¹² K -carassasi. ¹³ B¹ -hetvā,
¹⁴ B¹ -vāseṇa attho.

pāyāsaiṃ¹ āharitvā agginī jāletvā² „Agginī tāva Bhagavantam³
 sappiyuttam⁴ pāyāsaiṃ pāyemīti⁵“ pāyāsaiṃ agginīhi pakkhipi.
 Bahusinehe pāyāse agginīhi pakkhittamatte yeva aggi accugga-
 tāhi agginī⁶ paṇṇasālāni jhāpesi. Brāhmaṇo bhītatāsito⁷ palā-
 5 yitvā bahi tathavā „kāpurisehi⁸“ nāma santhavo na kātabbo,
 idāni me iminā agginā kicchena katā paṇṇasālā jhāpitā⁹ ti
 vatvā paṭhamaiṃ gātham āha:

1. Na santhavasmā param atthi pāpiyo
 yo santhavo kāpurisena hoti,
 10 santappito sappinā pāyasena⁹
 kicchā kataṃ paṇṇakuṭin¹⁰ adaṭṭhahīti¹¹. 23.

Tattha na santhavasmā ti taṭṭhasanthavā mittasanthavāpi eā¹² ti duvi-
 dhāpi¹³ etasmā santhavā param uttariṃ aññam pāpataram lāmakataran¹⁴ nāma
 n' atthīti attho, yo santhavo kāpurisenā ti yo pāpakena kāpurisena saddhim
 15 duvidho pi santhavo¹⁵ tato pāpataram aññam n' atthi, kasmā: santappito
 -pe¹⁶ adaṭṭhahīti¹⁷ yasmā sappinā ca pāyasena ca¹⁸ santappito pi ayaṃ
 aggi mayā kicchena kataṃ paṇṇasālāni jhāpesīti attho.

So¹⁹ evaṃ vatvā „na me tayā²⁰ mittadūbhinā²¹ attho“ ti
 tam agginī udakena nibbāpetvā sākkhāhi pothetvā anto līma-
 20 vantam pavisanto ekam sāmānigim²² sīhassa ca vyagghassa²³
 ca dīpino²⁴ ca²⁵ mukham lehanim²⁶ disvā „sappurisehi sad-
 dhim santhavā param²⁷ seyyo nāma n' atthīti“ cintetvā duti-
 yaṃ gātham āha:

2. Na santhavasmā param atthi seyyo
 25 yo santhavo sappurisenā hoti,

¹ Bⁱ mahābrahmanānaṃ dassāmi ti tam pāyāsaiṃ. ² K jāletvā. ³ Bⁱ bhavantam.

⁴ Bⁱ sappayutta. ⁵ Bⁱ adds so. ⁶ Bⁱ sacchīhi. ⁷ Bⁱ -tassāto. ⁸ Bⁱ kūrūri-. ⁹ Bⁱ pāyasena. ¹⁰ Bⁱ -kuṭi. ¹¹ Bⁱ adathahīti, B^p adaṭṭhahīti. ¹² Bⁱ omits ti duvidhāpi.

¹³ Bⁱ omits lāmakataran. ¹⁴ K sasanthavo, Bⁱ ekasanthavo. ¹⁵ K omits pe, Bⁱ pa. ¹⁶ K adaṭṭhahīti, Bⁱ adathahīti. ¹⁷ K adds tam. ¹⁸ Bⁱ eso. ¹⁹ K nayā. Bⁱ tassā. ²⁰ K -dubhitā, Bⁱ -duppinā. ²¹ K sākhamigim, Bⁱ sāmāni nāma migi.

²² Bⁱ byagghassa. ²³ K dīpiko. ²⁴ Bⁱ omits ca. ²⁵ Bⁱ lehanam. ²⁶ Bⁱ paramam.

sīhassa vyagghassa' ca dīpino ca
sāmā mukhañ lehati santhavenā 'ti. 24.

Tattha sāmā mukhañ lehati santhavenā 'ti sāmā² mīgī imesañ tiṇ-
ṇaṃ³ jañṇaṃ santhavena sinehena mukhañ lehatitī⁴.

Evam vatvā Bodhisatto anto Himavantañ pavasitvā isi- 5
pabbajjañ⁵ pabbajitvā abhiññā ca samūpattiyo ca nibbattetvā
jīvitapariyosāne brahmalokūpago ahoṣi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ⁶ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tena samayena tāpaso ahaṃ eva ahoṣin⁷“ ti. Santhavajātakaṃ⁸.

3. Susīmajātaka.

10

Kālamigā⁹ setadantā tava ime ti. Idam Satthā Jeta-
vane viharanto chandakadānaṃ ārabba kathesi. Sāvattiyaṃ hi
kadāci ekam eva kulam buddhapamukkhassa bhikkhusaṅghassa dānaṃ
deti, kadāci aññatitthiyānaṃ denti, kadāci¹⁰ gaṇabandhanena¹¹ bahū
ekato hutvā denti. kadāci vīthisabhāgena, kadāci sakalanagaravāsino 15
chandakaṃ saṃharitvā¹² dānaṃ denti. Imasmiṃ pana kāle sakala-
nagaravāsino chandakaṃ saṃharitvā¹³ sabbaparikkhārādānaṃ sajjetvā
dve koṭṭhāsā hutvā ekacce „imaṃ sabbaparikkhārādānaṃ aññatitthi-
yānaṃ dassāmā“ ti āhaṃsu ekacce „buddhapamukkhassa bhikkhusaṅ-
ghassa¹⁴“ ti. Evam punappuna¹⁵ kathāya vattamānāya aññatitthiya- 20
sāvakehi¹⁶ aññatitthiyānaṃ nēva Buddhasāvakehi buddhapamukkhassa
bhikkhusaṅghassa¹⁷ cā 'ti vutte „sambahulaṃ karissāmā“ ti sambahula-
tāya katāya „buddhapamukkhassa saṅghassa dassāmā“ ti vadantā yeva
bahū¹⁸ jātā, tesaṃ nēva¹⁹ kathā patitṭhāsi, aññatitthiyasāvakā Buddhā-
naṃ dātabbadānaṃ antarāyaṃ kātuṃ nāsakkhiṃsu. Nāgarā buddha- 25
pamukhañ saṅhaṃ nimantetvā sattāhaṃ mahādānaṃ pavattetvā sattame
divase sabbaparikkhāre²⁰ adaṃsu. Satthā anumodanaṃ katvā mahājanaṃ

¹ Bⁱ byagghassa. ² K sāmā. ³ both K and Bⁱ tinnaṃ. ⁴ Bⁱ lehūti. ⁵ Bⁱ isip-
pajjañ. ⁶ K desanaṃ. ⁷ Bⁱ ahaṃsintena samayena tāpaso ahoṣin. ⁸ Bⁱ adds
dutiyaṃ. ⁹ both K and Bⁱ kāla-. ¹⁰ Bⁱ gaṇabandhena. ¹¹ K omits aññatitthi-
yānaṃ denti kadāci. ¹² so Bⁱ; K saṅgharitvā, Bⁱ haritvā. ¹³ so Bⁱ Bⁱ; K
saṅgharitvā. ¹⁴ K saṅghassa. ¹⁵ Bⁱ -punnā. ¹⁶ Bⁱ asāvakehi. ¹⁷ K saṅ-
ghassa. ¹⁸ Bⁱ bahukā. ¹⁹ K tesayeva. ²⁰ Bⁱ sabbe-.

maggaphalehi bodhetvā Jetavanavihāram eva gantvā bhikkhusaṅghena¹
 vatte dassite gandhakuṭipamukhe² tñatvā³ Sugatovādaṃ datvā gandha-
 kuṭiṃ pāvisi. Sāyaṇhasamaye bhikkhū dhammasabhāyāṃ sannipatitvā
 kathāṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso aññatitthiyasāvaka⁴ Buddhānaṃ dātabba-
 5 dānassa⁵ antarāyakaraṇatthāya vāyamaṇtāpi antarāyaṃ kātuṃ nāsak-
 khamiṃsu, taṃ sabbaparikkhārādānaṃ⁶ Buddhānaṃ yeva pādāmūlaṃ⁷
 āgataṃ, aho Buddhabalaṃ⁸ nāma mahantaṃ“ ti. Satthā āgantvā
 „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā
 „imāya nāma“ 'ti vutte „na bhikkhave ete aññatitthiyasāvaka⁹ idāṃ'
 10 eva mayhaṃ dātabbadānassa antarāyakaraṇatthāya¹⁰ vāyamanti, pubbe
 pi vāyamiṃsu, so pana parikkhāro sabbakāle¹¹ pi mam' eva¹² pādāmū-
 laṃ¹³ āgacchatitī“ vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Susīma nāma rājā ahosi. Tadā
 Bodhisatto tassa purohitassa brāhmaṇiṃ¹⁴ kucchismiṃ¹⁵
 15 paṭisandhiṃ gaṇhi. Tassa soḷasavassakāle pitā kālam akāsi.
 So pana dharamānakāle rañño hatthimaṅgalakārako ahosi,
 hatthinaṃ¹⁶ maṅgalakāraṇatthāne¹⁷ ābhataṃ¹⁸ upakaraṇa-
 bhaṇḍaṃ¹⁹ ca hatthālaṃkāraṇaṃ ca sabbaṃ so yeva alat-
 tha²⁰. Evam assa ekekaṃmiṃ maṅgale²¹ koṭimattaṃ²²
 20 dhanam uppajjati²³. Atha tasmiṃ kāle hatthimaṅgalachaṇo
 sampāpunī. Sesabrāhmaṇa²⁴ rājānaṃ upasaṃkamitvā „mahā-
 rāja, hatthimaṅgalachaṇo sampatto, maṅgalaṃ kātuṃ vattati“²⁵,
 purohitabrāhmaṇassa putto pana²⁶ atidaharo n' eva tayo vede²⁷
 jānāti na hatthisuttaṃ, mayam hatthimaṅgalaṃ karissāmā“ ti
 25 āhaṃsu. Rājā „sādhū“ 'ti sampatīcehi. Brāhmaṇa „purohita-
 puttassa hatthimaṅgalaṃ kātuṃ adatvā hatthimaṅgalaṃ katvā
 mayam dhanam gaṇhissāmā“²⁸ 'ti haṭṭhatuṭṭhā vicaranti²⁹.
 Atha „catutthe divase maṅgalaṃ³⁰ bhavissatī“ Bodhisattassa

¹ Bⁱ saṅghe. ² Bⁱ -kuṭi-. ³ Bⁱ katvā. ⁴ Bⁱ dātabbassa-. ⁵ Bⁱ sabbaṃ-.

⁶ Bⁱ -mūle. ⁷ Bⁱ balam. ⁸ Bⁱ antarāyaṇi. ⁹ Bⁱ saṃpakālaṇi. ¹⁰ Bⁱ mayham

eva. ¹¹ K -mūle. ¹² Bⁱ kucchamhi. ¹³ Bⁱ hatthi. ¹⁴ K -karaṇa-. ¹⁵ K ābhata,

Bⁱ ātani? ¹⁶ Bⁱ upakaraṇaṇḍaṇ. ¹⁷ Bⁱ alattha-. ¹⁸ Bⁱ maṇḍa. ¹⁹ Bⁱ -matta

²⁰ Bⁱ upajjati. ²¹ Bⁱ sesā-. ²² Bⁱ vattatitī. ²³ Bⁱ pana putto. ²⁴ Bⁱ bede.

²⁵ Bⁱ karissāmā. ²⁶ Bⁱ virenti. ²⁷ Bⁱ hatthimaṅgalaṃ.

mātā taṃ pavattiṃ sutvā „hatthimaṅgalakaraṇaṃ¹ nāma yāva
sattamā kulaparivattā² ambhakaṃ, vaṃso ca no osakkhissati³
dhanā ca parihāyissimā⁴“ ‘ti anusocamānā parodi. Bodhisatto
„kasuṃ amma rodasīti⁵“ vatvā taṃ kāraṇaṃ sutvā „nanu amma
ahaṃ maṅgalaṃ karissāmīti⁶“ āha. „Tāta tvaṃ n’ eva tayo 5
vede⁷ jānāsi na hatthisuttaṃ, kathaṃ maṅgalaṃ karissa-
sīti⁸“. „Amma kadā pana hatthimaṅgalaṃ karissantīti⁹“.
„Ito catutthe divase tātā¹⁰“ ‘ti. „Amma tayo pana vede¹¹ pa-
gune katvā hatthisuttaṃ jānanakā ācariyā¹² kahaṃ vasantīti¹³“.
„Tāta evarūpo disāpāmomkkhācariyo¹⁴ ito vīsayojanasatamatthake¹⁵ 10
Gandhāraṇatthe Takkasilāyaṃ vasatīti¹⁶“. „Amma ambhakaṃ
vaṃsaṃ na nāsessāmi, sve ekadivaseṇ’ eva Takkasilaṃ¹⁷ gantvā
ekaratten’ eva tayo vede¹⁸ ca¹⁹ hatthisuttaṃ ca uggaṇhitvā²⁰
punadivase āgantvā catutthe divase hatthimaṅgalaṃ karissāmi,
mā rodīti²¹“ mātaraṃ samassāsetvā Bodhisatto punadivase pūto 15
va bhuñjitvā ekako va nikkhamitvā ekadivaseṇ’ eva Takkasilaṃ
gantvā ācariyaṃ vanditvā ekamante²² nisīdi. Atha naṃ āca-
riyo „kuto āgato si tātā²³“ ‘ti pucchi. „Bārāṇasito ācariyā²⁴“ ‘ti.
„Ken’ atthenā²⁵“ ‘ti. „Tumhākaṃ santike tayo²⁶ vede²⁷ ca hatthi-
suttaṃ²⁸ ca uggaṇhanatthāyā²⁹“ ‘ti. „Sādhu tāta, uggaṇhā³⁰“ 20
‘ti. Bodhisatto „ācariya mayhaṃ kammaṃ accāyikan³¹“ ti sab-
baṃ pavattiṃ ārocetvā „ahaṃ ekadivaseṇ’ eva vīsayojanasataṃ³²
āgato, ajj’ ekarattaṃ³³ mayhaṃ yeva³⁴ okāsaṃ karotha, ito ta-
tiye³⁵ hatthimaṅgalaṃ³⁶ bhavissati, ahaṃ eken’ eva uddesa-
maggena sabbaṃ uggaṇhissāmīti³⁷“ vatvā ācariyaṃ okāsaṃ 25
kāretvā ācariyassa pāde dhovitvā sahasatthavikaṃ purato

¹ so Bp; K -karaṇaṃ, Bī -kāraṇaṃ. ² K -vaddhā, Bī -vattā. ³ K cano osak-
khi-, Bp chinno osakki-, Bī chaṇo osakki-. ⁴ K -yissāmī, Bī yissāmā. ⁵ Bī bede.
⁶ Bī karissatīti. ⁷ Bī karissasīti. ⁸ K -kaūcariyā, Bī kūcariyo. ⁹ Bī vasatīti.
¹⁰ Bī -kkho ācariyo. ¹¹ K vīsahyojana-, Bī satiyojanasatamattake. ¹² K -lāyaṃ.
¹³ Bī omits ca. ¹⁴ Bī -hetvā. ¹⁵ Bī rodasīti. ¹⁶ Bī -taṃ. ¹⁷ K omits tayo.
¹⁸ K -sutte. ¹⁹ Bī uggaṇhatthāyā. ²⁰ Bī -hāhi. ²¹ K vīsān-. ²² K -rittiṃ,
Bī -ratthaṃ. ²³ Bī mayhaṃ űeva. ²⁴ K -ya. ²⁵ Bī -lam.

1 ṭhapetvā vanditvā ekamantaṃ nisinno pariyattim ṭhapetvā aruṇe
 uggacchante uggacchante tayo vede¹ hatthisuttaṃ ca niṭṭha-
 petvā² „aññāṃ³ pi atthi ācariyā“⁴ 'ti pucchitvā „n' atthi tāta,
 sabbāṃ niṭṭhitaṃ“⁵ ti vutte „ācariya imasmiṃ gante⁶ ettakāṃ⁷
 5 padāṃ paccābhaṭṭhāṃ⁸ ettakāṃ⁹ sajjhāyamūlhatṭhānaṃ, ito
 paṭṭhāya antevāsike evaṃ vāceyyāthā¹⁰ 'ti ācariyassa sippaṃ¹¹
 sodhetvā pāto va bhuñjitvā ācariyaṃ vanditvā ekadivaseṇ¹² eva
 Bārāṇasīṃ paccāgantvā mātaraṃ vanditvā „uggaṇḍhitaṃ te tāta
 sippaṃ“¹³ ti vutte „āmā“¹⁴ 'ti vatvā mātaraṃ paritosesi. Puna-
 10 divase hatthinaṃ maṅgalachaṇo¹⁵ paṭiyādiyittha¹⁶. Satamatte¹⁷
 hatthi¹⁸ soṇṇālāmkāre soṇṇadhaje¹⁹ hemajālasaṇḍhane²⁰ katvā
 ṭhapesuṃ, rājāṇaṇaṃ alaṃkarimsu. Brāhmaṇā „mayāṃ hatthi-
 maṅgalaṃ karissāma, mayāṃ karissāmā²¹“²² ti maṇḍitapasādhitā
 atṭhaṃsu. Susīmo pi rājā sabbālaṃkārapatimaṇḍito²³ ābhara-
 15 ṇabhaṇḍaṃ²⁴ gāhāpetvā maṅgalaṭṭhānaṃ agamāsi. Bodhisatto
 pi kumārāparihāreṇa alaṃkato attano parisāya purakkhata-
 parivārito rañño santikaṃ gantvā „saccaṃ kira mahārāja tūṃhe
 ambākāṃ vaṃsaṃ²⁵ nāsetvā aññehi brāhmaṇehi hatthimaṅgalaṃ
 kāretvā 'hatthālaṃkāraṃ ca upakaraṇāni ca tesāṃ dāssāmā²⁶“²⁷
 20 'ti avacutthā²⁸ 'ti vatvā paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Kālā²⁹ migā setadantā tava ime³⁰
 parosataṃ hemajālābhichannā³¹,
 te te³² dadāmi ti Susīma brūsi
 anussaraṃ pettipitāmahanā³³ ti. 25.

25 Tattha te te³⁴ dadāmi ti Susīma brūsi ti te ete³⁵ tava santake³⁶
 kālā³⁷ migā setadantā ti evaṃ saṃkhāṃ gataṃ parosataṃ sabbālaṃkāra-

¹ Bⁱ bede. ² Bⁱ niṭṭhā-. ³ K aññe, Bⁱ araṇṇāṃ. ⁴ Bⁱ gakkhe. ⁵ Bⁱ ekāṃ. ⁶ K paccābhaṇḍaṃ, Bⁱ paccābhaṭṭhāṃ. ⁷ Bⁱ etthakāṃ. ⁸ Bⁱ ācariyasibbāṃ. ⁹ K -cchano.
¹⁰ Bⁱ pariyādiyittha. ¹¹ Bⁱ sattamatte. ¹² so BP; both K and Bⁱ hatthi. ¹³ Bⁱ so-
 vaṇṇadhaje. ¹⁴ Bⁱ temajālapaṭicchanne. ¹⁵ Bⁱ omits mayāṃ karissāmā. ¹⁶ Bⁱ -paṭi-.
¹⁷ Bⁱ upakaraṇabhaṇḍaṃ. ¹⁸ Bⁱ vaṃsaṃ ca attano ca vaṃsaṃ. ¹⁹ Bⁱ tassāmi.
²⁰ Bⁱ kālā. ²¹ so all three MSS. ²² K BP -bhisaṇḍhannā, Bⁱ -bhichandā. ²³ K only
 one te. ²⁴ K penti-, Bⁱ mettāṃ-. ²⁵ K nete. ²⁶ K adda tevā. ²⁷ Bⁱ santike

patimaṇḍite hatthī¹ aññesaṃ brāhmaṇānaṃ dadāmīti saccam kira bho Susīma
 evaṃ brūṣīti attho, anussaraṃ pettipitāmahanānaṃ ti amhākaṇ ca attano ca
 vaṇise² pitupitāmahanānaṃ³ āciṇṇaṃ saranto yeva, idaṃ vuttaṃ hoti: mahārāja⁴,
 yāva sattama⁵ kulaparivaṭṭa⁶ tumhākaṃ pitipitāmahanānaṃ⁷ amhākaṃ pitupitā-
 mahā⁸ hatthimaṇḍalaṃ karonti⁹, so tvaṃ evaṃ anussaranto pi amhākaṇ ca at- 5
 tano ca vaṇisaṃ nāsetvā saccam kira tvaṃ¹⁰ evaṃ brūṣīti.

Susīmo rājā¹¹ Bodhisattassa vacanaṃ sutvā dutiyaṃ gā-
 tham āha:

२. Kālā¹² migā setadantā mama ime

parosataṃ hemajālābhichannā¹³,

10

te te dadāmīti vadāmi māṇava¹⁴

anussaraṃ pettipitāmahanānaṃ ti. 26.

Tattha te te¹⁵ dadāmīti te ete hatthī¹ aññesaṃ brāhmaṇānaṃ dadāmīti
 saccam eva māṇava vadāmi ne va¹⁶ hatthī¹ brāhmaṇānaṃ dadāmīti¹⁷ attho¹⁸, anus-
 saraṃ pettipitāmahanānaṃ¹⁹ ti pitupitāmahanānaṃ pi²⁰ kriyāṃ anussarāmi yeva 15
 no nānussarāmi, amhākaṃ pitipitāmahanānaṃ²¹ hatthimaṇḍalaṃ tumhākaṃ pitupitā-
 mahā²² karontīti pana anussaranto pi evaṃ vadāmi yeva 'ti adhippāyen' evam āha.

Atha naṃ Bodhisatto etad avoca: „Mahārāja amhākaṇ ca
 attano ca²³ vaṇisaṃ anussaranto yeva kasmā maṃ ṭhapetvā
 aññehi hatthimaṇḍalaṃ kārāpethā²⁴ 'ti. „Tvaṃ kira tāta tayo 20
 vede²⁴ hatthisuttaṇ ca na jānāsīti mayhaṃ ārocesuṃ, tenāhaṃ
 aññehi brāhmaṇehi kārāpemīti²⁵. „Tena hi mahārāja ettha-
 kesu²⁵ brāhmaṇesu ekabrāhmaṇo pi vedesu²⁶ vā hatthisuttesu
 vā ekadesaṃ pi yadi mayā saddhiṃ kathetuṃ samattho atthi
 utṭhahatu, tayo pi vede²⁴ hatthisuttaṇ ca saddhiṃ hatthimaṇ- 25
 ḍalakaraneṇa maṃ ṭhapetvā añño sakala-Jambudīpe pi jānanto

¹ both K and Bⁱ hatthi. ² Bⁱ attano pese. ³ Bⁱ petti-. ⁴ K omits mahārāja.

⁵ K adds hi. ⁶ K -vaddhā. ⁷ Bⁱ petti-. ⁸ Bⁱ pettipitāmahā va. ⁹ Bⁱ -to.

¹⁰ K omits tvaṃ. ¹¹ K omits rājā. ¹² Bⁱ kālā. ¹³ K -bhisañchannā. ¹⁴ K mā-

nava. ¹⁵ K tene. ¹⁶ K neva, Bⁱ te, Bⁱ totava. ¹⁷ Bⁱ vadāmīti. ¹⁸ Bⁱ adds te

brāhmaṇe saccam eva vadāmi ti attho. ¹⁹ K omits pettipitāmahanānaṃ. ²⁰ Bⁱ omits

pitupitāmahanānaṃ pi. ²¹ Bⁱ pettipitā-, Bⁱ pitipitā-. ²² Bⁱ pitipitā-, Bⁱ adds

maṇḍalaṃ. ²³ K omits ca. ²⁴ Bⁱ bede. ²⁵ so both K and Bⁱ. ²⁶ Bⁱ bedesu.

nāma n' atthīti¹“ sīhanādaṃ naḍi. Ekabrāhmaṇo pi paṭisattu¹ hutvā uṭṭhātuṃ nāsakkihi. Bodhisatto attano kulavaṃsaṃ² pa-tiṭṭhāpetvā maṅgalaṃ katvā bahuṃ dhaṇaṃ ādāya attano³ nive-sanaṃ agamāsi.

- 5 Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (keci sotāpānā ahesuṃ keci sakadāgāmino keci anā-gāmino, keci arahattaṃ pāpuṇiṃsu) „Tadā mātā Mahānāyā ahoṣi, pitā Suddhodano mahārājā, Susīma rājā Anando⁴, disāpāmokkhācariyo⁵ Sāri-putto, māṇavo pana aham evā“ 'ti. Susīmajātakaṃ⁶.

10

4. Gijjhajātaka.

- Yam nu gijjho yojanasatan ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṃ mātuposakabhikkhuṃ ārabba kathesi. Vatthum⁷ Sāmajātaka āvibhavissati. Satthā pana taṃ bhikkhuṃ „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu gihi⁸ posesīti⁹“ pucchitvā „saccan“ ti vutte „kiṃ pana te hontīti¹⁰“ pucchitvā¹¹ „mātāpitāro me bhante“ ti vutte „sādhū sā-dhū“ 'ti sādhu-kāraṃ datvā „mā bhikkhave imaṃ bhikkhuṃ ujjhāyitha, porāṇakapaṇḍitāpi guṇavasena aṇṇātakānaṃ pi upakāraṃ akamsu, inassa pana mātāpitunnaṃ bhāro¹² yevā“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

- Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bo-
20 dhisatto Gijjhapabbate gijjhayoniyam nibbattitvā mātāpitāro poseti. Ath' ekasmiṃ kāle mahatī¹³ vātavutthi¹⁴ ahoṣi. Gijjhā vātavutthiṃ sahituṃ asakkontā sītabhayena Bārāṇasīṃ gantvā pākārasamīpe¹⁵ parikhāsamīpe ca sītena kampamānā nisidiṃsu. Tadā Bārāṇasīsetthi nagarā nikkhamitvā nahāyituṃ gacchanto
25 te gijjhe kilamante disvā ekasmiṃ anovassakatthāne sannipāte-tvā aggiṃ kārapetvā gosusānaṃ¹⁶ pesetvā gomaṃsaṃ āharāpe-tvā tesam dāpetvā ārakkhaṃ ṭhapesi. Gijjhā vūpasantāya

¹ Bⁱ paṭisatthu. ² Bⁱ kulavamsaṃ. ³ K omits attano. ⁴ Bⁱ adds ahoṣi. ⁵ Bⁱ -mokkho ācariyo. ⁶ Bⁱ adds tatiyaṃ. ⁷ Bⁱ vatthu. ⁸ Bⁱ gihi. ⁹ K poseti, Bⁱ po-
sesiti. ¹⁰ Bⁱ kiṃ pana tvaṃ posesiti. ¹¹ Bⁱ pucchi. ¹² Bⁱ upakāraṃ naṃ thāro.
¹³ Bⁱ -ti. ¹⁴ K -vutthi. ¹⁵ Bⁱ adds ca. ¹⁶ so 112; K gosusānaṃ, Bⁱ pūrisesūsanaṃ.

vātavutṭhiyā kallasarirā hutvā pabbataṃ eva agamaṃsu¹.
 Tatth' eva² sannipatitvā evaṃ mantayimsu: „Bārāṇasīsetṭhinā
 amhākaṃ upakāro kato, 'katupakārassa'³ nāma paccupakāraṃ
 kātuṃ vaṭṭatīti', tasmā ito paṭṭhāya tumhesu yo yaṃ vatthaṃ⁴
 vā ābharanaṃ⁵ vā labhati tena taṃ⁶ Bārāṇasīsetṭhissa⁷ gehe 5
 ākāsaṅgaṇe pātetabban⁸ ti. Tato paṭṭhāya gijjhā manussānaṃ
 vatthābharanāni⁹ ātape sukkhāpentānaṃ pamādaṃ oloketvā senā
 viya maṃsapesiṃ sahasā¹⁰ gahetvā Bārāṇasīsetṭhissa gehe¹⁰ ākā-
 saṅgaṇe pātentī. So gijjhānaṃ ābharanabhāvaṃ¹¹ nātvā¹² sab-
 bāni tāni visuṃ yeva ṭhapāpesi¹⁷. „Gijjhā nagaraṃ vilumpan- 10
 tīti¹⁴“ rañño ārocesuṃ. Rājā „ekaṃ gijjhaṃ pi tāva gaṇhatha,
 sabbaṃ āharāpessāmīti“ tattha tattha pāse c' eva¹⁵ jālāni¹⁶ ca
 oḍḍāpesi¹⁷. Mātuposakagijjho pāse bajjhi. Taṃ gahetvā „rañño
 dassesāmā¹⁸“ 'ti nenti¹⁹. Bārāṇasīsetṭhi rājupatṭhānaṃ gac-
 chanto te²⁰ manusse gijjhaṃ gahetvā gacchante disvā „mā imaṃ 15
 gijjhaṃ bādhayimsū²¹“ ti saddhiṃ ñeva agamāsi²². Gijjhaṃ
 rañño dassesuṃ. Atha naṃ rājā pucchi: „tumhe²³ nagaraṃ
 vilumpitvā²⁴ vatthādīni gaṇhathā“ 'ti. „Ama mahārājā“ 'ti.
 „Kassa²⁵ dinnānīti“. „Bārāṇasīsetṭhissa“ 'ti. „Kimkāraṇā“ ti.
 „Amhākaṃ tena jīvitaṃ dinnāṃ, upakārassa²⁶ nāma paccupa- 20
 kāraṃ kātuṃ vaṭṭati, tasmā adamhā²⁷“ 'ti. Atha naṃ rājā
 „gijjhā kira yojanasatamatthake ṭhatvā²⁸ kuṇapaṃ passanti,
 kasmā tvaṃ attano oḍḍitaṃ pāsāṃ na passasīti“ vatvā paṭha-
 maṃ gātham āha:

1. Yan²⁹ nu gijjho yojanasataṃ kuṇapāni avekkhati 25
 kasmā jālāṇ ca pāsāṇ³⁰ ca āsajjāpi na bujjhasīti. 27.

¹ Bī āgamaṃsu. ² Bī adds te. ³ Bī adds ca. ⁴ Bī vattaṃ. ⁵ Bī ābharanāni
⁶ Bī labhatāni tena saṃ. ⁷ Bī -sīsetṭhissa. ⁸ K vatthābharanāni, Bī vatthābharanā-
 ni. ⁹ K sahasasū, Bī sahasa. ¹⁰ K omits gehe. ¹¹ Bī ābharanā-. ¹² Bī ānā-
 tvā. ¹³ Bī thapesi. ¹⁴ K vilumpantīti, Bī viluppantīti. ¹⁵ K ca. ¹⁶ K jālāni,
 Bī jāle. ¹⁷ Bī oḍḍāpesi. ¹⁸ Bī dassesāmī. ¹⁹ Bī nanti. ²⁰ K omits te. ²¹ K -su.
 Bī mūrayisu. ²² Bī āg-. ²³ K omits tumhe. ²⁴ K vilum-. ²⁵ Bī adds vā.
²⁶ Bī upakārakassa. ²⁷ K anha. ²⁸ Bī katvā. ²⁹ Bī yaṃ. ³⁰ Bī pālāṇ.

Tattha yaṇ ti nīpātamattarā, nū 'ti nāmatthe nīpāto, gijjho nāma yo-
janasatam atikkamitvā ʔhitāni kuṇapāni avekkhati passatīti attho, āsajjāpīti
āsādetvāpi saṃpāpūnitvāpīti attho, tvaṃ attano atthāya oḍḍitam jālaṇ ca pāsaṇ¹
ca patvāpi kasmā na bujjasīti pucchi².

5 Gijjho tassa vacanaṃ sutvā dutiyaṃ gātham āha:

9. Yadā parābhavo hoti poso jīvitasamkhaye
atha jālaṇ ca pāsaṇ ca āsajjāpi³ na bujhatīti. 28.

Tattha parābhavo ti vināso, poso ti satto.

Gijjhassa vacanaṃ sutvā rājā seṭṭhiṃ pucchi: „saccaṃ ma-
10 hāseṭṭhi gijjhehi tumhākaṃ gehe vatthādini ābhatānīti“⁴. „Sac-
caṃ devā“ 'ti. „Kahaṃ tānīti“⁵. „Deva mayā sabbāni visum
ṭhapitāni, yaṃ yesaṃ santakaṃ⁶ taṃ⁷ tesāṃ dassāmi, imaṃ
gijjhaṃ vissajjethā“ 'ti gijjhaṃ vissajjāpetvā mahāseṭṭhi⁸ sabbe-
saṃ santakāni dāpesi.

15 Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā⁹ saccāni pakāsetvā jāta-
kaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne mātiposakabhikkhu¹⁰ sotāpattiphale
patitṭhahi) „Tadā rājā Anando ahosi, Bārāṇasīseṭṭhi Sāriputto. māti-
posakagijjho¹¹ pana aham evā“ 'ti. Gijjhajātakaṃ¹².

5. Nakulajātaka.

20 Sandhiṃ¹³ katvā amittenā 'ti. Idam Satthā Jetavane¹⁴
viharanto senibhaṇḍanaṃ ārabba kathesi, Vatthum¹⁵ heṭṭhā Uraga-
jātaka¹⁶ kathitasadisam eva. Idhāpi Satthā „na bhikkhave ime dve
mahāmattā idān' eva mayā samaggā katā, pubbe p' āhaṃ ime sa-
magge akāsiṃ yevā“ 'ti vatva atītaṃ āhari:

25 Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bo-
dhisatto ekasmiṃ gāmake brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto

¹ Bī pālaṇ. ² Bī pucchati attho. ³ K asajjāpi, Bī āpajjāpi. ⁴ so BP; K āhatānīti.

⁵ K sattaṇaṃ? ⁶ taṃ struck out in K. ⁷ Bī omits gijjhehi . . . mahāseṭṭhi.

⁸ K desanaṃ. ⁹ Bī mātuposaka-, K mātiposakabhikkhu. ¹⁰ Bī mātuposakagijjho.

¹¹ Bī adds catuttham. ¹² Bī saddhi. ¹³ Bī Vejuvane. ¹⁴ Bī vatthu. ¹⁵ K uraṅga-, Bī urabha-.

Takkasilāyam¹ sabbasippāni uggahevā gharāvāsaṃ pahāya isi-
pabbajjam pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā
uñchācariyāya² vanamūlaphalāhāro Himavantapadese³ vāsaṃ
kappesi. Tassa caṃkamanakoṭiyam⁴ ekasmiṃ vammike nakulo
vasati⁵, tass'eva ca⁶ santike ekasmiṃ rukkhabile⁷ sappo vāsaṃ
kappesi. Te ubho pi ahinakulā niccakālaṃ kalahaṃ karonti.
Bodhisatto tesaṃ kalahe ādinavaṇ ca mettābhāvanāya ca ānisaṃ-
saṃ kathetvā „kalahaṃ nāma akatvā samaggavāsaṃ vasitum
vaṭṭatīti⁸“ ovaditvā ubho pi te samagge akāsi. Atha sappassa
bahinikkhantakāle nakulo caṃkamanakoṭiyam vammikassa bila-
dvāre sīsaṃ katvā mukhaṃ vivaritvā nipanno assasanto passa-
santo niddaṃ upagañchi⁹. Bodhisatto taṃ tathā nipajjitvā¹⁰
niddāyamānaṃ disvā „kin nu kho te nissāya bhayaṃ uppan-
nan“ ti pucchanto paṭhamam gātham āha:

1. Sandhiṃ katvā amittena aṇḍajena jalābuja
vivariya dāthaṃ sayasi¹¹, kuto te¹² bhayaṃ āgatan ti. 29.

Tattha sandhiṃ¹³ katvā ti mittabhāvaṃ karitvā¹⁴, aṇḍajena 'ti aṇḍa-
kose nibbattena nāgena, jalābujā 'ti nakulaṃ ālapati, so hi jalābumhi jātattā
jalābujo ti vuccati, vivariya 'ti vivaritvā.

Evam Bodhisattena vutto¹⁵ nakulo „ayya, paccāmitto nāma
na avajānitabbo āsaṃkitabbo yevā“ ti vatvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Saṃketh'eva amittasmiṃ, mittasmim pi na vissase.
abhayā bhayaṃ uppannaṃ api mūlāni kantatīti. 30.

Tattha abhayā bhayaṃ uppannan ti na ito te¹⁶ bhayaṃ uppannan ti
abhayo, ko so¹⁷: mitto yamhi mittasmim pi vissase ti tato bhayaṃ uppajjati,
taṃ mūlaṃ pi¹⁸ nikantatīti¹⁹ mittassa sabbarandhānaṃ²⁰ viditattā mūla-
ghaccāya²¹ saṃvattatīti²² attho.

¹ Bⁱ adds gaṃtvā. ² so K and B^p; Bⁱ -cariya. ³ Bⁱ -ppadese. ⁴ Bⁱ caṃkamaṇa-
⁵ K omits vasati, Bⁱ puts vasati after santike. ⁶ K tassevava, Bⁱ tasseva. ⁷ Bⁱ ruk-
khamūle ⁸ Bⁱ vattati. ⁹ Bⁱ -gacchi. ¹⁰ K nipajji, Bⁱ nippajjitvā. ¹¹ Bⁱ sassasi.
¹² K naṃ. ¹³ Bⁱ saddhi. ¹⁴ Bⁱ katvā. ¹⁵ K vutte. ¹⁶ Bⁱ omits te. ¹⁷ Bⁱ so ko.
¹⁸ so K and Bⁱ; B^p mūlā. ¹⁹ K nikantati. ²⁰ Bⁱ sappadantānaṃ. ²¹ Bⁱ mūla-
ghāsajhāya. ²² Bⁱ pavattatīti.

Atha nam Bodhisatto „mā bhāyi, yathā sappo¹ tayi na dubbhati² ev' āham akāsiṃ, tvaṃ ito paṭṭhāya tasmiṃ āsaṃ-kam mā karīti“ ovaditvā cattāro Brahmavihāre bhāvetvā Brahma-loka-parāyano ahosi. Te pi yathākammanā gatā.

Satthā imam dhammadesanam āharitvā³ jātakam samodhānesi: „Tadā sappo ca nakulo ca ime dve mahāmatā ahesuṃ, tāpaso pana aham evā“ 'ti. Nakulajātakam⁴.

6. Upasāḷhajātika.

Upasāḷhakanāmanan ti. Idam Satthā Jetavane viharanto
 10 ekam Upasāḷhakan⁵ nāma susānasuddhikam brāhmaṇam ārabha
 kathesi. So kira aḍḍho ahosi mahaddhano, diṭṭhigatikkattā⁶ pana
 dhuravihāre vasantānam pi Buddhānam saṃgaham nāma na akāsi.
 Putto pan' assa paṇḍito ahosi nāṇasampanno. So mahallakakāle puttam
 āha: „mā kho mam tāta aññassa vasalassa jhāpitasusāne jhāpehi⁷,
 15 ekasmiṃ pana anucchiṭṭhasusāne⁸ yeva mam jhāpeyyāsīti“. „Tāta, aham
 tumhākam jhāpetabbayuttakam ṭhānam na jānāmi, sādhu vata mam
 ādāya gantvā 'imasmiṃ ṭhāne mam jhāpeyyāsīti' tumhe va ācikkha-
 thā⁹“ 'ti. Brāhmaṇo „sādhu tāta“ 'ti tam ādāya nagarā¹⁰ nikkhami-
 tvā Gijjhakūtamatthakanā abhirūhitvā „tāta idam¹¹ aññassa vasalassa
 20 na jhāpitattṭhānam¹², ettha mam jhāpeyyāsīti“ vatvā puttana saddhiṃ
 pabbatā otaritum ārabhi. Satthā pana tam divasaṃ paccūsakāle bodha-
 neyyabandhave olokeno tesam pitāputtānam sotāpattimagassa upanī-
 sayam addasa, tasmā tam¹³ maggam gahetvā ṭhitaluddako¹⁴ viya
 pabbatapādam gantvā tesam pabbatamatthakā otarantānam āgamaya-
 25 māno nisīdi. Te otarantā Satthāram addasaṃsu. Satthā paṭisanthāram
 karonto „kham gamittha brāhmaṇā“ ti pucchi. Māṇavo tam attham
 ārocesi. Satthā „tena hi ehi, tava pitarā ācikkhitattṭhānam gacchāmā“
 'ti ubho pitāputte gahetvā pabbatamatthakam āruya „kataram¹⁵ ṭhā-
 nan“ ti pucchi. Māṇavo „imesam tinnam pabbatānam antaram ācikkhi

¹ Bī sabbo. ² Bī duppati. ³ Bī adda saccāni pakāsetvā. ⁴ Bī adda pañcamam.

⁵ Bī -kam. ⁶ Bp diṭṭhigatikkattā, Bī diṭṭhigatipattā. ⁷ Bī jhāpesi. ⁸ Bī anucchi-

viṭṭha-, K anucchiṭṭha-. ⁹ Bī tumhe āgacchathā. ¹⁰ Bī gharā. ¹¹ Bī omits idam.

¹² Bī vasalassa ajhāpitattṭhānam. ¹³ K omits tam. ¹⁴ K ṭhitamuddako, Bī mi-

galuddako. ¹⁵ Bī katara.

bhante¹ ti āha. Satthā „na kho māṇava² tava pitā³ idān⁴ eva susāna-suddhiko⁵, pubbe pi susānasuddhiko va⁶, na c' eso⁷ idān⁸ eva 'imas-mim⁹ yeva ṭhāne maṃ jhāpeyyāsīti¹⁰ tava ācikkhati, pubbe pi imasmim yeva ṭhāne attano jhāpanabhāvaṃ ācikkhīti¹¹ vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

5

Atīte imasmim yeva Rājagahe ayam eva Upasāḷhako brāhmaṇo ayam eva c' assa putto ahoṣi. Tadā Bodhisatto Magadharatṭhe brāhmaṇakule nibbattitvā paripunṇasippo isi-pabbajjaṃ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā jhānakīlaṃ kīlanto Himavantapadese⁷ ciraṃ vasitvā loṇambilase- 10 vanatthāya Gijjhakūṭe paṇṇasālāyaṃ⁸ viḥāsi. Tadā so brāhmaṇo iminā va niyāmena puttāṃ vatvā puttēna „tumhe yeva me tathārūpaṃ ṭhānaṃ ācikkhathā⁹ 'ti vutte idam¹⁰ eva ṭhānaṃ¹⁰ ācikkhitvā puttēna saddhiṃ otaranto Bodhisattaṃ disvā tassa santikaṃ upasaṃkami¹¹ Bodhisatto ca¹² iminā va niyāmena 15 pucchitvā mānavassa vacanaṃ sutvā „ehi, tava pitarā¹³ ācikkhitatṭhānassa ucchiṭṭhabhāvaṃ¹⁴ vā anucchiṭṭhabhāvaṃ¹⁵ vā jānis-sāmā¹⁶ 'ti tehi saddhiṃ pabbatamatthakaṃ āruya „idam¹⁶ tiṇ-ṇaṃ pabbatānaṃ antaraṃ anucchiṭṭhatṭhānaṃ¹⁵ ti māṇavenā vutte „māṇava, imasmim yeva ṭhāne jhāpitakānaṃ¹⁷ pamānaṃ¹⁸ 20 n' atthi, tav' eva pitā imasmim yeva Rājagahe brāhmaṇakule yeva¹⁹ nibbattitvā Upasāḷhako yeva nāma²⁰ hutvā imasmim pabbatantare cuddasajātisahassāni jhāpito, paṭhaviyaṃ hi²¹ ajjā-pitaṭṭhānaṃ vā asusānatṭhānaṃ vā sīsānaṃ anivethitaṭṭhānaṃ²² vā laddhuṃ na sakkā²² ti pubbenivāsañāṇena paricchinditvā imaṃ 25 gāthadvayaṃ āha:

¹ B' sattā so māṇava. ² B' adds na. ³ B' adds yeva. ⁴ B' omits pubbe - - - ko va. ⁵ B' cessa. ⁶ C' adds yeva. ⁷ B' himmavantappa-. ⁸ K paṇṇasālāya. ⁹ B' idham. ¹⁰ B' ṭhānanti. ¹¹ K upasaṃkamitvā. ¹² B' omits ca. ¹³ B' pi-tuno. ¹⁴ B' ucchiṭṭha-, K uccīṭṭha-. ¹⁵ B' anucchiṭṭha-, K anucchiṭṭha-. ¹⁶ B' ime-saṃ. ¹⁷ B' jhāpitamatānaṃ. ¹⁸ B' adds nāma. ¹⁹ B' omits yeva. ²⁰ K nāmaṃ. ²¹ B' paṭhaviyamhi. ²² B' sīsānaṃ anivethitaṭṭhānaṃ, B' anivithatṭhānaṃ omitting sīsānaṃ.

1. Upasāḥhakanāmānaṃ¹ saḥassāni catuddasa
asmiṃ padese daddhāni, n' atthi loke anāmataṃ. 31.

2. Yamhi saccaṇ ca dhammo ca ahimsā saññamo² damo*
etad³ ariyā⁴ sevanti, etaṃ loke anāmatan ti. 32.

5 Tattha anāmatan ti mataṭṭhānaṃ hi upacāravasena⁵ amatan ti vuccati,
taṃ paṭisedhento anāmatan ti āha, anamatan⁶ ti pi pāṭho, lokasmiṃ hi ana-
mataṭṭhānaṃ⁷ asusānaṭṭhānaṃ nāma n' atthīti⁸ attho; yamhi saccaṇ ca
dhammo cā 'ti yasmīṃ⁹ puggale catusaccavattukani¹⁰ pubbhāgasaccañāṇaṃ
ca lokuttaradhammo c' eva atthi, ahimsā ti paresaṃ avihesā¹¹ avihetthānā¹²,
10 samyamo ti sīlasamyamo, damo ti indriyadamanani idaṃ ca¹³ guṇajātaṃ yas-
miṃ puggale atthi, etadariyā¹⁴ sevanti ariyā buddhā ca paccekabuddhā ca
buddhasāvaka ca etaṃ ṭhānaṃ sevanti, evarūpaṃ puggalaṃ upasamkamanti¹⁵
bhajanti attho, etaṃ loke anāmatan ti etaṃ guṇajātaṃ loke amatabhāva-
sādhana¹⁶ amataṃ¹⁷ nāma¹⁸.

15 Evaṃ Bodhisatto pitāputtānaṃ dhammaṃ desetvā cattāro
Brahmavihāre bhāvetvā Brahmaloḥa-parāyano ahoṣi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam
samodhānesi: (Saccapariyosāne ubho pitāputtā sotāpattiṃ phale patiṭṭha-
himsu) „Tadā pitāputtā va¹⁹ etarahi pitāputtā ahesuṃ, tāpaso pana
20 aham evā“ 'ti. Upasāḥhajātakaṃ²⁰.

7. Samiddhi-jātaka.

Abhutvā bhikkhasi bhikkhū 'ti. Idam Satthā Rajagahaṃ
nissāya Tapodārāme viharanto Samiddhitheram ārabha kathesi.
Ekadivasam hi āyasmā Samiddhi sabbarattim padhānaṃ²¹ padahitvā
25 aruṇuggamanavelāya nahatvā²² suvaṇṇavaṇṇaṃ attabhāvaṃ sukkhāpaya-
māno antaravāsakaṃ nivāsetvā uttarāsaṅgaṃ hatthena gahetvā atthāsi.
Superikammakatā viya²³ suvaṇṇapaṭimā attabhāvasamiddhiyā²⁴ yeva

¹ Bi -nāmāni. ² K samñamo, Bi yamyamo * Dh. v. 261. ³ Bi etaṃ. ⁴ Bi āca-

riyā. ⁵ K mataṭṭhānaṃ upamācāravacanaṃ. ⁶ Bi amatan. ⁷ Bi amataṭṭhānaṃ.

⁸ Bi atthīti. ⁹ Bi yamhi ¹⁰ Bi catusaccaṇ ca vatthuka. ¹¹ Bi avihesā. ¹² Bi ya-

vihetthānā. ¹³ Bi catu. ¹⁴ Bi etaṃ ariyā. ¹⁵ Bi upasamkamanti. ¹⁶ Bi anāmata-.

¹⁷ Bi anāmata. ¹⁸ Bi nāmā ti attho. ¹⁹ Bi ca. ²⁰ adds chaṭṭhamam. ²¹ Bi pa-

ṭhānaṃ. ²² Bi nahatvā. ²³ Bi adds hi. ²⁴ K attabhāvaṃ-.

hi 'ssa Samiddhīti nāmaṃ ahoṣi. Ath' assa sarīrasobhaggaṃ disvā ekā devadhītā paṭibaddhacittā therāṃ evaṃ āha: „tvam kho si bhikkhu daharo yuvā susu kālakeso bhadro yobbanena samannāgato abhirūpo dassaniyo pāsādiko, evarūpassa tava kāme aparibhuñjitvā ko attho pabbajjāya, kāme tāva paribhuñjassu, pacchā pabbajitvā samaṇadhammaṃ karissasīti“¹. Atha naṃ thero āha: „devadhīte, asukasmim nāma vaye tthito marissāmīti mama maraṇakālaṃ na jānāmi, esa me kālo paṭicchanno, tasmā taruṇakāle yeva samaṇadhammaṃ katvā dukkhass' antaṃ karissāmīti“². Sā therassa santikā paṭisanthāraṃ alabbhivā tatth' ev' antaradhāyi³. Thero Satthāraṃ upasāṃkamitvā etam atthaṃ ārocesi. Satthā „na kho Samiddhi tvam ūeva etarahi devadhītāya palobhito, pubbe pi devadhītaro pabbajite palobhesuṃ yevā“⁴ 'ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto ekasmim Kāsīgāmake⁵ brāhmaṇakule nibbattitvā⁶ 15
vayappatto sabbasippesu⁷ nipphattiṃ patvā isipabbajjaṃ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā Himavanta-
padese ekaṃ jātassaraṃ nissāya vasaṃ kappesi. So sabbarattim padhānaṃ padahitvā aruṇuggamanavelāya nahātvā ekaṃ vakka-
laṃ nivāsetvā ekaṃ hatthena gahetvā sarīraṃ nivodakaṃ⁸ 20
karonto aṭṭhāsi. Ath' assa rūpaggappattaṃ attabhāvaṃ oloketvā paṭibaddhacittā⁹ ekā devadhītā Bodhisattaṃ palobhayamānā
imaṃ paṭhamam gātham āha:

1. Abhutvā bhikkhasi bhikkhu, na hi bhutvāna bhikkhasi,
bhutvāna bhikkhu bhikkhassu, mā taṃ kālo upaccagā ti. 33. 25

Tattha abhutvā bhikkhasi bhikkhū 'ti tvam daharakāle kilesakāmasena vatthukāme abhuñjitvā va bhikkhāya carasi, na hi bhutvāna bhikkhasi¹ nanu nāma pañcākāmaguṇe bhuñjitvā bhikkhāya caritabbaṃ, na hi bhutvāna bhikkhasi, kāme abhutvā va bhikkhācariyaṃ upagato si, bhutvāna bhikkhu bhikkhassū 'ti bhikkhu daharakāle tāva kāme bhuñja², bhutvāna³ pacchā ma- 30
hallakakāle bhikkhassu, mā taṃ kālo upaccagā ti ayaṃ kāme bhuñjanakālo daharakālo taṃ mā atikkamatū 'ti.

¹ Bⁱ - ssaṭṭi. ² Bⁱ tatheva antaradhāyi. ³ Bⁱ gāmake. ⁴ K - sippa. ⁵ so Bⁱ B^p; K vodakaṃ. ⁶ Bⁱ paṭibandha-. ⁷ Bⁱ omits bhuñja. ⁸ Bⁱ bhuñja.

Bodhisatto devadhītāya vacanaṃ sutvā attano¹ ajjhāsayaṃ pakāsento dutiyaṃ gātham āha:

२. Kālaṃ vo 'haṃ na jānāmi, channo kālo na dissati,
tasmā abhutvā bhikkhāmi, mā mañ² kālo upaccagā ti. 34.

5 Tattha kālaṃ vo haṃ na jānāmīti vo ti nipātamattani, ahaṃ paṭhamavaye vā mayā maritabbaṃ majjhimavaye vā pacchimavaye vā ti evaṃ attano maraṇakālaṃ na jānāmi, atipaṇḍitenāpi³ hi puggalena

jīvitani vyādhi kālo⁴ ca dehanikkhepanaṃ⁵ gati
panca te⁶ jīvalokasmiṃ animittā na ñāyare⁷,

10 channo kālo na dissatīti yasmā⁸ asukasmiṃ nāma vassakāle⁹ vā hemantādī-
utukāle¹⁰ vā mayā maritabban ti mayham p'esa¹¹ channo kālo na dissati, supaṭi-
channo hutvā titho¹² na paññāyati, tasmā abhutvā bhikkhāmi tena kāra-
ṇena kāmagaṇe¹³ abhutvā va¹⁴ bhikkhāmi¹⁵, mā mañ kālo upaccagā ti
maṃ samānadharmassa¹⁶ karaṇakālo mā atikkamatu¹⁷, iminā kāraṇena daharo
15 vasamāno pabbajitvā samānadharmāni karomīti¹⁸.

Devadhītā¹⁹ Bodhisattassa vacanaṃ sutvā tatth' ev'
antaradhāyi²⁰.

Satthā imāni dhammadesanaṃ āharitvā jātakam samodhānesi:
„Tadā devadhītā ayaṃ devadhītā ahoṣi²¹, ahaṃ eva tena samayena
20 tāpaso ahoṣin“ ti. Samiddhijātakaṃ²².

8. Sakuṇagghijātaka.

Seno balasā patamāno ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto
attano²³ ajjhāsayaṃ sakuṇovādasuttaṃ ārabba kathesi. Ekadi-
vasaṃ²⁴ hi Satthā bhikkhū āmantetvā „gocare bhikkhave caratha
25 sake pettike visaye“ ti imam saṃyuttaṃ Mahāvagge suttantaṃ²⁵

¹ K adds ca. ² Bⁱ haṃ. ³ Bⁱ itipaṇḍitena. ⁴ Bⁱ byādhi-. ⁵ Bⁱ deyānikkha-
manāni. ⁶ Bⁱ pañcete. ⁷ Bⁱ jārayeti. ⁸ K tasuā. ⁹ K veyekāle. ¹⁰ Bⁱ he-
mantādīnaṃ-. ¹¹ K -pesaṃ, Bⁱ mayham esa. ¹² Bⁱ titho. ¹³ Bⁱ pañcakāma-.
¹⁴ Bⁱ omits va. ¹⁵ K -mi. ¹⁶ K savana-. ¹⁷ Bⁱ adds ti attho. ¹⁸ Bⁱ adds
vatvā. ¹⁹ K devatā. ²⁰ Bⁱ tatthevaantaradhāyi. ²¹ K omits tadā - - ahoṣi.
²² Bⁱ adds sattamaṃ. ²³ K omits attano. ²⁴ Bⁱ -sañ. ²⁵ Bⁱ suttanti, K
adds vantaṃ

kathento „tumhe tāva tiṭṭhatha, pubbe tiracchānagatāpi sakam pettikaṃ visayaṃ pahāya agocare carantā paccāmittānaṃ hatthapathaṃ gantvā¹ attano paññāsamappattiya² upāyakosallena paccāmittānaṃ hatthā muc-
cimsū³“ ‘ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente 5
Bodhisatto lāpasakuṇayoniyaṃ nibbattitvā naṅgalakattṭha-
karaṇe leḍḍutṭhāne⁴ vāsaṃ kappesi. So⁵ ekadivasaṃ sakavi-
saye gocaragahaṇaṃ⁶ pahāya „paravisaye gocaraṃ gahessāmīti“
aṭavipariyantaṃ agamāsi. Atha naṃ tattha gocaraṃ gaṇhantaṃ
disvā sakuṇagghi sahasā ajjhappattā aggahesi. So sakuṇagghiya⁷ 10
hariyamāno evaṃ paridevesi: „mayam⁸ eva mahāalakkhikā,
mayam appapuññā yeva, mayam agocare carinṇa paravisaye,
sac’ ajja mayam gocare careyyāma sake pettike visaye na kho⁹
my-āyaṃ¹⁰ sakuṇagghi alaṃ abhavissa yadidaṃ āgato¹¹ yuddhāya“
‘ti. „Ko pana te lāpaka gocaro sako pettiko visayo“ ti“. „Yad 15
idaṃ naṅgalakattṭhakaraṇaṃ¹² leḍḍutṭhānaṃ¹³“ ti. Atha naṃ
sakuṇagghi sake bale atthaddhā¹⁴ amuñci: „gaccha kho tvam
lāpa, tatthāpi¹⁵ gantvā na makkhasīti“. So tattha gantvā ma-
hantaṃ leḍḍuṃ¹⁶ abhirūhitvā¹⁷ „ehi kho dāni sakuṇagghīti“ so
taṃ avhayanto¹⁸ atṭhāsi. Sakuṇagghi sake bale thaddhā¹⁹ 20
‘ubho pakkhe sandhāya lāpakasakuṇaṃ²⁰ sahasā ajjhappattā²¹,
yadā pana taṃ lāpo „bahumāgato²² kho my-āyaṃ sakuṇagghīti“
aññāsi atha parivattitvā tass’ eva leḍḍussa²³ antaraṃ paccā-
pādi²⁴. Sakuṇagghi vegaṃ sandhāretuṃ asakkonto²⁵ tatth’
eva uraṃ pccatālesi²⁶, evaṃ so bhinnena²⁷ hadayena akkhihi 25
nikkhandehi²⁸ jīvatakkhayaṃ pāpuṇi.

¹ Bⁱ hatthagataṃ patvā. ² Bⁱ paññāsamappattiya. ³ Bⁱ muñcīsū. ⁴ Bⁱ leḍḍutṭhāne.

⁵ Bⁱ eso. ⁶ K -naṃ. ⁷ Bⁱ sakuṇagghaṇissā. ⁸ Bⁱ ayam. ⁹ K omits kho.

¹⁰ K mayam. ¹¹ so B^p; K Bⁱ omits āgato. ¹² Bⁱ -na. ¹³ Bⁱ leḍḍutṭhānaṃ. ¹⁴ Bⁱ ap-
pattaddhā, B^p apathaddo. ¹⁵ Bⁱ tatrāpi, K tatthāpime. ¹⁶ Bⁱ leḍḍu. ¹⁷ Bⁱ

abhirūyhitvā ¹⁸ Bⁱ avhayanto. ¹⁹ Bⁱ appattaddhā, B^p apathaddhā. ²⁰ Bⁱ lāpasaku-
ṇaṃ. ²¹ K ajjhappattā, Bⁱ ajjhāphattā, B^p ajjhappatto. ²² K bahumāgato. ²³ Bⁱ leḍ-
ḍussa. ²⁴ so B^p; K paccāpasādi, Bⁱ paccāthāsi. ²⁵ so K B^p; Bⁱ asakonti. ²⁶ so

B^p; K pccatālesi, Bⁱ paccathālesi. ²⁷ K abhinnena, Bⁱ sosinnena. ²⁸ Bⁱ nik-
khandehi akkhihi.

Satthā imam atītaṃ dassetvā „evam¹ bhikkhave tiracchānagatāpi agocare carantā sapattahatthaṃ gacchanti. gocarē pana sake pettike visaye carantā sapatte niggaṇhanti, tasmā tumhe pi mā agocare carittha paravisaye², agocare bhikkhave³ carantānaṃ⁴ paravisaye lacchati
 5 Māro otāraṃ⁵ lacchati Māro ārammaṇaṃ, ko ca bhikkhave bhikkhuno agocarō paravisayo: yadidaṃ pañcakāmaguṇā, katame pañca: cakkhuvineyyā rūpā, ayaṃ bhikkhave bhikkhuno agocarō paravisayo“ ti vatvā abhisambuddho hutvā paṭhamam gātham āha:

1. Seno balasā patamāno lāpaṃ gocarattḥāyinaṃ
 10 sahasā ajjhappatto⁶ va⁷, maraṇaṃ⁸ ten' upāgamīti. 35.

Tattha balasā patamāno ti lāpaṃ gāhissimīti balena thāmena⁹ patamāno, gocarattḥāyinaṃ ti sakavisayā nikkhamitvā gocarāya¹⁰ atavipariyante tḥitaṃ, maraṇaṃ⁸ tenupāgamīti tena kāraṇena maraṇaṃ patto.

Tasmiṃ pana maraṇaṃ upagata lāpo nikkhamitvā „ditṭhā
 15 vata me paccāmittassa piṭṭhīti“ tassa hadaye¹¹ tḥatvā udānaṃ udānento dutiyaṃ gātham āha:

2. So 'haṃ nayena sampanno pettike gocarē rato
 apetasattu¹² modāmi¹³ sampassaṃ¹⁴ attham¹⁵ attano ti. 36.

Tattha nayenā 'ti upāyena, attham¹⁵ attano ti attano arogabhāvasaṃ-
 20 khātaṃ vajjhiṃ¹⁷.

Satthā imam dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Saccapariyosāne bahū bhikkhū sotāpattiphalādīni pāpuṇīsu) „Tadā seno Devadatto ahoṣi, lāpo pana aham evā“ 'ti. Sa-
 kuṇagghijātakam¹⁸.

25

9. Arakajātaka.

Yo ve mettēna cittenā 'ti. Idam Satthā Jetavane viha-
 ranto mettāsuttaṃ ārabba kathesi. Ekasmiṃ hi¹⁹ samaye Satthā
 bhikkhū āmantetvā „mettāya bhikkhave cetovimuttiyā āsevitāya

¹ Bⁱ adds kho. ² Bⁱ agocare paravisaye caratha. ³ K omits bhikkhave. ⁴ K carataṃ. ⁵ B^p okasaṃ. ⁶ so B^p; K ajjhappatto, Bⁱ ajhapatto. ⁷ K omits va. ⁸ Bⁱ maraṇaṃ. ⁹ Bⁱ va-tamena. ¹⁰ Bⁱ gocarattḥāya. ¹¹ Bⁱ adds va. ¹² Bⁱ -satthu. ¹³ K medāmiṃ. ¹⁴ K sampassam. ¹⁵ both MSS attam. ¹⁶ Bⁱ attam. ¹⁷ B^p vuddhiṃ, Bⁱ vuḍḍhīti attho. ¹⁸ Bⁱ adds aṭṭhamam. ¹⁹ Cfr. L. Feer in Journ. As. 375 Tom. VI p. 295. ¹⁹ K omits hi.

bhāvitāya bahulikatāya yānikatāya vatthukatāya anutthitāya susam-
 āraddhāya¹ ekādasānisamsāpāṭikamkhā, katame ekādasā: sukhaṃ supati²
 sukhaṃ patibujjhati, na pāpakaṃ supinaṃ passati, manussānaṃ piyo
 hoti, devatā³ rakkhanti, nāssa aggi vā visaṃ vā satthaṃ vā kamati⁴,
 tuvaṭaṃ⁵ cittaṃ samādhīyati, mukhavaṇṇo⁶ vippasīdati, asammūlho
 kālaṃ karoti, uttariṃ appaṭivijjhanto⁷ brahmalokūpago hoti⁸, mettāya
 bhikkhave cetovimuttiyā āsevitāya -pe-⁹ ime ekādasā ānisamsā pāṭi-
 kamkhā ti, ime¹⁰ ekādasā ānisamsa gahetvā ṭhitaṃ mettābhāvanam
 vaṇṇetvā bhikkhave bhikkhunā nāma sabbasattesu odissakaanodissaka-
 vasena mettā bhāvetabbā, hito pi hitena pharitabbo¹¹, ahito pi hitena
 pharitabbo¹¹, majjhanto pi hitena pharitabbo evaṃ sabbasattesu odissaka-
 anodissakavasena¹² mettā bhāvetabbā, karuṇā muditā upekkhā¹³ bhāve-
 tabbā, catusu Brahmarūpāresu kammaṃ kātabbam eva, evaṃ karonto
 hi¹⁴ maggaṃ vā phalaṃ vā alabhanto pi¹⁵ Brahmaloaka-parāyano hoti¹⁶,
 porāṇakapaṇḍitāpi sattavassāni mettaṃ bhāvetvā sattaṃvattāvivatṭa-
 kappe Brahmaloakasmiṃ yeva vasiṃsū¹⁷ 'ti vatvā atitāṃ āhari:

Atīte ekasmiṃ kappe Bodhisatto ekasmiṃ brāhmaṇakule
 nibbattitvā vayappatto kāme pahāya isipabbajjaṃ pabbaji-
 tvā catunnaṃ Brahmarūpāraṇaṃ lābhi¹⁸ Arako nāma satthā
 hutvā Himavantapadese¹⁹ vāsaṃ kappesi. Tassa mahāparivāro
 ahosi. So isigaṇaṃ ovaḍanto „pabbajitena nāma²⁰ mettā
 bhāvetabbā, karuṇā muditā upekkhā²¹ bhāvetabbā, mettacittaṃ
 hi²² nāma²³ etāni appanāpattāni²⁴ Brahmaloaka-parāyanaṃ taṃ²⁵
 sādhetīti²⁶“ mettāya ānisamsaṃ pakāsento imā gāthā avoca:

1. Yo ve mettena cittena sabbalok' ānukampati
 uddhaṃ adho ca tiriyaṃ ca appamāṇena sabbaso. 37.
2. Appamāṇaṃ hitaṃ cittaṃ paripuṇṇaṃ subhāvitaṃ,
 yaṃ pamāṇakataṃ²⁷ kammaṃ na taṃ tatrāvasissatīti²⁸. 38.

¹ K āsevitāya -pe- susamāradhāya. ² so K Bⁱ; B^p suppati. ³ Bⁱ deva. ⁴ Bⁱ makati. ⁵ Bⁱ kuṭaṃ. ⁶ Bⁱ sukhavaṇṇo. ⁷ Bⁱ appati-. ⁸ Bⁱ ahosi. ⁹ Bⁱ āsevitāya gha susamāradhāya. ¹⁰ K imāni. ¹¹ Bⁱ pari-. ¹² K odissakānod-. ¹³ Bⁱ upekkhā. ¹⁴ Bⁱ jiti. ¹⁵ Bⁱ pihi. ¹⁶ Bⁱ abosi. ¹⁷ so all three MSS. ¹⁸ Bⁱ hima-
 vantappa-. ¹⁹ Bⁱ adds iha. ²⁰ Bⁱ upekkhā. ²¹ Bⁱ mettācittānihi-. ²² K ap-
 panāpanaṃ. ²³ K -parāyattaṃ corr. to -parāyattaṃ. ²⁴ Bⁱ bhāvehiti. ²⁵ K
 pamāna-, Bⁱ pamāṇaṃ. ²⁶ K satthāvasissasīti.

Tattha yo ve mettena cittena sabbalokānukampatīti khattiyādisu¹
vā samaṇabrahmaṇesu vā yo koci appamāṇamettena² cittena sakalaṃ³ sattalokaṃ
anukampati, uddhaṃ ti paṭhavito yāva n'eva-saññā-nāsaṇṇāyatanabrahmalokā⁴,
adho ti paṭhaviyā heṭṭhā⁵ ussade mahāniraye⁶, tiriyaṃ ti manussaloke, yatta-
5 kāni cakkavāḷāni tesu sabbesu ettake ṭhāne⁷ sabbe⁸ sattā averā hontu abyā-
pajjhā anīghā sukhā attānaṃ pariharantū 'ti evaṃ bhāviteṇa mettena¹⁰
cittena ti attho, appamāṇena⁹ 'ti appamāṇasattā¹⁰ appamāṇārammaṇattā¹¹
appamāṇena, sabbaso ti sabbākārena¹² uddhaṃ adho tiriyaṃ ti evaṃ
sabbasugatiduggativasenā¹³ ti attho, appamāṇaṃ hitaṃ cittaṃ ti appa-
10 māṇaṃ katvā bhāvitaṃ sabbasattesu hitaṃ cittaṃ, paripuṇṇaṃ ti avikalāṃ¹⁴,
subhāvitaṃ ti suvaḍḍhitaṃ¹⁵, appamāṇacittasā¹⁶ etaṃ¹⁷ nāmaṃ, yaṃ pamā-
ṇakataṃ¹⁸ kammaṃ ti yaṃ appamāṇaṃ appamāṇārammaṇaṃ¹⁹ ti evaṃ
ārammaṇantikkavasena²⁰ ca vasībhāvappattavasena²¹ ca avaddhetvā²² kataṃ parit-
taṃ kāmavacarakammaṃ, na taṃ tatrāvasissatīti taṃ parittaṃ kammaṃ yaṃ
15 taṃ appamāṇaṃ hitaṃ cittaṃ ti saṅkhataṃ gataṃ²³ rūpāvacarakammaṃ tatra nā-
vasissati²⁴, yathā nāma mahoghena ajjhottaṃ²⁵ parittodakaṃ oghassa abbhān-
tare tena asaṇhiraṃmaṇaṃ nāvasissati na tiṭṭhati atha kho mahogho va²⁶ taṃ
vikkhambhetvā²⁷ tiṭṭhati evaṃ eva taṃ parittakammaṃ tassa mahaggatakammasa
abbhantare tena mahaggatakammena acchinditvā²⁸ agahitavipākāsāṃ hutvā na
20 avasissati na tiṭṭhati²⁹ na sakkoti attano vipākaṃ dātuṃ atha kho mahaggata-
kammaṃ eva³⁰ taṃ ajjhottaritvā³¹ tiṭṭhati vipākaṃ deti.

Evaṃ Bodhisatto antevāsikānaṃ mettābhāvanāya ānisaṃ-
sāṃ kathetvā aparihīṇajjhāno Brahmaloce nibbattitvā sattaṃ-
vaṭṭavivattakappe na imaṃ lokaṃ punar āgamāsi³².

25 Satthā imaṃ dhammadeśanaṃ āharitvā jātakāṃ samodhānesi:
„Tadā isiṇaṃ Buddhaparisaṃ ahoṣi, Arako pana satthā³³ ahaṃ evā³⁴
'ti. Arakajātakāṃ³⁵.

¹ K -disu. ² Bⁱ appamāṇamettena? K appamāṇappamāṇattena corr. to appa-
māṇappamāṇattena? ³ Bⁱ sakala. ⁴ K -loko, Bⁱ nevasaṇṇāyatanabrahmalokā.
⁵ Bⁱ adds yāva. ⁶ Bⁱ ussaddamahānirayo. ⁷ K adds nibbānāyattā corr. to nib-
battā. ⁸ Bⁱ omits sabbe. ⁹ Bⁱ omits mettena. ¹⁰ Bⁱ appamāṇaṇaṃ? ¹¹ Bⁱ āramma-
ṇattā. ¹² Bⁱ sappappakārena. ¹³ Bⁱ avekallāṃ. ¹⁴ Bⁱ suvaḍḍhitaṃ. ¹⁵ K appu-
nācittasetaṃ. ¹⁶ Bⁱ pamāṇaṃ-. ¹⁷ Bⁱ kuraṇaṃ. ¹⁸ Bⁱ ārammanattikena ca corr.
to -ṇattika. ¹⁹ Bⁱ vasi-. ²⁰ K āvajjhettvā corr. to āvajjettvā, Bⁱ avaḍḍhetvā,
Bⁱ avaḍḍhitvā. ²¹ Bⁱ saṅkhataṃ. ²² Bⁱ avasissati. ²³ Bⁱ ajjhottaṃ. ²⁴ K vā.
²⁵ Bⁱ ajjhottaritvā. ²⁶ Bⁱ paricchinditvā. ²⁷ Bⁱ omits na tiṭṭhati. ²⁸ Bⁱ adds ca.
²⁹ K ajjhottaritvā, Bⁱ ajjhettaritvā. ³⁰ Bⁱ puna āgamāsi. ³¹ Bⁱ sattā pana.
³² Bⁱ adds navamaṃ.

10. Kakaṇṭakajātaka.

Nāyaṃ pure onamatīti¹. Idam Kakaṇṭakajātakam² Mahā-
ummaggajātaka āvibhavissati. Kakaṇṭakajātakam³. Santhava-
vaggo⁴ dutiyo.

3. KALYĀṆADHAMMAVAGGA.

5

1. Kalyāṇadhammajātaka.

Kalyāṇadhammo ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekam
badhirasassum ārabha kathesi. Sāvatthiyaṃ hi eko kuṭumbiyo⁵
saddho pasanno tisanagato⁶ pañcasīlāsamanāgato. So ekadivasam
bahūni sappiādibhesajjāni⁷ c' eva pupphagandhavatthādini ca gahetvā 10
„Jetavane Satthu santike dhammaṃ sossāmīti“ agamāsi. Tassa tattha
gatakāle sassu khādaniyabhojaniyaṃ⁸ gahetvā dhītaraṃ datṭhukāmā
taṃ gehaṃ agamāsi, sā ca thokaṃ badhiradhātukā hoti. Sā dhītara
saddhim⁹ bhuttabhojanā bhattasammadam¹⁰ vinodayamānā dhītaraṃ
pucchi: „kim amma bhattā te sammodamāno¹¹ piyasamvāsani vasatīti“. 15
„Amma kim¹² kathetha, yādiso tumhākaṃ jānātā¹³ sīlena c' eva ācāra-
sampadāya ca tādiso pabbajito pi dullabho ti¹⁴“. Upāsikā dhītu vaca-
naṃ sādhuṃ kaṃ asallakkhetvā „pabbajito“ ti¹⁵ padam¹⁶ eva gahetvā
„amma kasmā te bhattā pabbajito“ ti mahāsaddam akāsi. Taṃ sutvā
sakalagehavāsino „amhākaṃ kira kuṭumbiko pabbajito“ ti viravimsu. 20
Tesaṃ saddam¹⁷ sutvā dvārena¹⁸ sañcarantā¹⁹ „kim nāma kir' etan“
ti pucchimsu. „Imasmim kira gehe kuṭumbiko pabbajito“ ti. So pi kho
kuṭumbiko Dasabalassa dhammaṃ sutvā viharā nikkhamma nagaraṃ
pāvisi. Atha naṃ antarāmagge yeva eko puriso disvā „samma tvam
kira pabbajito ti, tava gehe puttadāraparijano²⁰ paridevatīti²¹“ āha. 25

¹ Bi oramatīti. ² Bi kakaṇṭaka-. ³ K omits kakaṇṭakajātakaṃ, Bi kakaṇṭaka-
jātakaṃ dasamaṃ. ⁴ Bi santavaggo. ⁵ Bi -biko. ⁶ Bi -nagato. ⁷ Bi sabbi-
ādini bhes-. ⁸ Bi -niyanibhojaniyam. ⁹ Bi adds nisajja. ¹⁰ Bi -sammadam.
¹¹ Bi adds avivadadamāno avivadamāno. ¹² Bi kim amma. ¹³ Bi jānāmātaro.
¹⁴ K dullabho pi, Bi duppabho ti. ¹⁵ K pabbajitopini corr. to pabbajito ni,
Bi pappajito pi. ¹⁶ Bi padem. ¹⁷ K omits saddam. ¹⁸ K dvārena. ¹⁹ K sañ-
caranta. ²⁰ Bi -janā. ²¹ Bi -devantīti.

Ath' assa etad ahoṣi: „ayaṃ apabbajitam eva kira maṃ 'pabbajito' ti vadati, uppanno kho pana me¹ kalyāṇasaddo na antaradhāpetabbo, ajj' eva mayā pabbajitum vaṭṭatīti² tato va³ nivattitvā Satthu santi-kaṃ gantvā⁴ „kin⁵ nu kho upāsaka idān' eva Buddhupaṭṭhānaṃ katvā⁶ 5 gantvā⁷ idān' eva⁸ paccāgato sīti⁹“ vutte tam atthaṃ ārocetvā „bhante kalyāṇasaddo nāma uppanno na antaradhāpetum vaṭṭati¹⁰, tasmā pabbajitukāmo hutvā āgato 'smīti¹¹“ āha. So pabbajjaṃ ca upasampadaṃ ca labhitvā sammā paṭipanno nacirass' eva arahattaṃ pāpuṇi. Idam kira¹² kāraṇaṃ bhikkhusaṃghe pākaṭaṃ¹³ ahoṣi¹⁴. Ath' ekadivasam 10 bhikkhū dhammasabbhāyaṃ kathaṃ¹⁵ samuṭṭhāpesum: „āvuso, asuko nāma kuṭumbiko 'uppanno kalyāṇasaddo na antaradhāpetabbo' ti pabbajitvā idāni arahattaṃ patto“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinna¹⁶“ ti pucchitvā „imāya nāma¹⁷“ 'ti vutte „bhikkhave porāṇakapaṇḍitāpi 'uppanno kalyāṇasaddo virādhē- 15 tum¹⁸ na vaṭṭatīti¹⁹“ pabbajimsu yevā²⁰ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bo-dhisatto setṭhikule nibbattitvā vayappatto pitu accayena setṭhiṭṭhānaṃ pāpuṇi. So ekadivasam nivesanā nikkhamitvā rājupaṭṭhānaṃ²¹ agamāsi. Ath' assa sassu „dhītaraṃ passissā- 90 mīti²²“ taṃ gehaṃ agamāsi. Sā thokaṃ badhiradhātukā²³ ti sabbaṃ paccuppannavatthusadisam eva. Taṃ pana rājupaṭṭhānaṃ²⁴ katvā²⁵ attano gharaṃ āgacchantam disvā eko puriso „tumhe kira pabbajitā ti, tumhākaṃ gehe mahāparidevo pavat-tīti²⁶“ āha. Bodhisatto „uppanno kalyāṇasaddo nāma na anta- 25 radhāpetum vaṭṭatīti²⁷“ tato va²⁸ nivattitvā rañño santikaṃ gantvā „kiṃ mahāsetṭhi idān' eva gantvā puna āgato sīti²⁹“ vutte „deva gehe jano kira maṃ³⁰ apabbajitam eva pabbajito ti vatvā paridevati³¹, uppanno kho pana kalyāṇasaddo na anta-radhāpetabbo, pabbajissāṃ' ahaṃ, pabbajjaṃ me anujānāhīti³²“ 30 etam atthaṃ pakāsentō imā gāthā avoca:

¹ K omits me. ² B¹ omits va. ³ B¹ gantvā. ⁴ B¹ kiṃ. ⁵ B¹ gantu. ⁶ K neva.

⁷ K vaddhati, B¹ vattati. ⁸ B¹ miti. ⁹ K omits kira. ¹⁰ B¹ pākataṃ. ¹¹ B¹ jā-taṃ. ¹² B¹ dhammasabbhāyaṃ bhikkhu. ¹³ B¹ vināsetum. ¹⁴ B¹ vattatīti.

¹⁵ B¹ -ūpa-. ¹⁶ K thoka badhirā-. ¹⁷ B¹ gantvā. ¹⁸ B¹ vattatīti. ¹⁹ B¹ ca.

²⁰ K me. ²¹ B¹ parideviti.

1. Kalyāṇadhammo ti yadā janinda
loke samaññaṃ anupāpuṇāti
tasmā na hiyyetha naro sapañño¹,
hiriyāpi santo dhuram ādiyanti. 39.

2. Sāyaṃ samañña idha m' ajja pattā²: 5
kalyāṇadhammo ti janinda loke,
t' āhaṃ³ samekkhaṃ⁴ idha pabbajissaṃ⁵,
na hi m' atthi⁶ chando idha kāma bhoge ti. 40.

Tattha kalyāṇadhammo ti sundaradhammo, samaññaṃ⁷ anupāpu-
nātīti yadā silavā kalyāṇadhammo pabbajito ti idaṃ paṇṇattivohāraṃ pāpuṇā- 10
tīti⁸, tasmā na hiyyetha ti tato samaññato na parihāyetha, hiriyāpi santo⁹
dhuram ādiyanti mahārāja sappurisa nāma ajjhataṣaṃuṭṭhitāya hiriyā ba-
hiddhā samuṭṭhitena ottappenāpi¹⁰ etaṃ¹¹ pabbajjadhuraṃ¹² gaṇhanti, idha
majjā ti¹³ idha mayā ajja¹⁴, tāhaṃ samekkhaṃ ti taṃ¹⁵ ahaṃ guṇavasena
laddhasamaññaṃ¹⁶ samekkhanto sampassanto¹⁷, na hi matthi chando ti na 15
hi me atthi chando, idha kāma bhoge ti imasmiṃ loke kilesakāma vatthukāma-
paribhoge¹⁸ ti.

Bodhisatto evaṃ vatvā rājānaṃ pabbajjaṃ anujānāpetvā
Himavantapadesaṃ¹⁹ gantvā isipabbajjaṃ pabbajitvā abhiñña
ca samāpattiyo ca nibhattetvā Brahmaloaka-parāyano ahoṣi. 20

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
,Tadā rājā Ānando ahoṣi, Bārāṇasīseṭṭhi pana ahaṃ evā²⁰ 'ti. Kal-
yāṇadhammajātakaṃ²⁰.

2. Daddarajātaka.

Ko nu saddena mahatā ti. Idaṃ Satthā Jetavane viha- 25
ranto Kokālikāṃ ārabba kathesi. Tasmiṃ hi kāle bahū²¹ bahu-
sutā bhikkhū Manosilātale²² nadamānā²³ taruṇasilhā viya Ākāsagaṃgaṃ

¹ so Bp; K pañño, Bī pamañño. ² K idhamaññapattā, Bī idhamajhappattā. ³ K
tāsaṃ. ⁴ Bī samakkha. ⁵ Bī sabbaṃjissa. ⁶ Bī matthi. ⁷ K samaññaṃ, Bī sā-
maññaṃ. ⁸ Bī pāpuṇāti. ⁹ K hiriyābhisanto, Bī hiriyāpisandho. ¹⁰ K -nāti.
¹¹ Bī ekam. ¹² Bī pappajitadhuraṃ. ¹³ Bī idha majhappattā ti. ¹⁴ Bī ajhapattā.
¹⁵ K taṃ taṃ. ¹⁶ K -sa-. ¹⁷ Bī sampassento. ¹⁸ K -kāma navatthu-. ¹⁹ Bī
-ppadesa. ²⁰ Bī adda sattamaṃ. ²¹ Bī omits bahū. ²² Bī adda nisinnā. ²³ Bī
sīhanādaṃ nadantā.

otārentā¹ viya ca saṅghamajjhe padabbhāṇaṃ² bhaṇanti. Kokāliko
tesu padabbhāṇaṃ³ bhaṇantesu attano tucchabhāvaṃ⁴ ajānitvā „aḥam
pi⁵ padabbhāṇaṃ⁶ bhaṇissāmīti“ bhikkhūnaṃ antaraṃ pavisitvā „amhā-
kaṃ padabbhāṇaṃ⁷ na pāpenti. sace amhākaṃ pi pāpeyyuṃ⁸ mayam⁹
5 pi bhaṇeyyāma“¹⁰ ‘ti’¹¹ bhikkhusaṃghassa nāmaṃ agahetvā va tattha
tattha kathento āhiṇḍati. Tassa sā kathā bhikkhusaṃghe pākaṭa jāta.
Bhikkhū „vīmaṇissāma tāva na“ ti saṇṇāya¹² evam āhaṃsu: „āvuso
Kokālika¹³, ajja saṃghassa padabbhāṇaṃ¹⁴ bhaṇā¹⁵ ‘ti. So attano
balaṃ ajānitvā¹⁶ va „sādhū“ ‘ti sampatiṇṇitvā „ajja padabbhāṇaṃ¹⁷
10 bhaṇissāmīti“ attano sappāyaṃ yāguṃ pivi¹⁸, khajjakam khādi, sap-
pāyen’ eva¹⁹ sūpena bhuñji. Suriye²⁰ atthaṃgate²¹ dhammasavanassa
kāle ghosite bhikkhusaṃgho sannipati. So kaṇṭakuraṇḍavaṇṇaṃ²²
kāśavaṃ nivāsetvā kaṇṇikārapupphavaṇṇaṃ pārūpitvā²³ saṃgha-
majjhaṃ²⁴ pavisitvā there²⁵ vanditvā alaṃkataratanamaṇḍape paṇṇatta-
15 dhammāsaṇaṃ abhirūhitvā vicitravijaniṃ²⁶ gahetvā „padabbhāṇaṃ²⁷
bhaṇissāmīti“ nisīdi. Tāvad ev’ assa sarīrā sedā muccimsu²⁸, sārājjaṃ
okkani. Pubbagāthāya paṭhamapadaṃ udāharitvā²⁹ anantaram³⁰ na
passi. So kampamāno āsanā oruyha lajjito saṅghamajjhā³¹ apak-
kamma attano pariveṇaṃ agamāsi. Añño³² bahussutabhikkhu³³ pada-
20 bhāṇaṃ³⁴ bhaṇi³⁵. Tato paṭṭhāya bhikkhū tassa tucchabhāvaṃ
jānimsu³⁶. Ath’ ekadivasam bhikkhū dhammasabbhāyaṃ³⁷ kathani
samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso, paṭhamam Kokālikassa tucchabhāvo dujjāno,
idāni pan’ esa sayam naditvā³⁸ pākato³⁹ jāto“ ti. Satthā āgantvā
„kāya nu ‘ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā
25 „imāya nāma“ ‘ti vutte „na bhikkhave idān’ eva Kokāliko⁴⁰ naditvā⁴¹
pākato⁴² jāto, pubbe pi naditvā pākato⁴³ ahoṣīti“ vatvā atitāṃ āhari:

Atite Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
Bodhisatto Himavantapadesa⁴⁴ sīhayoniyaṃ nibbattitvā⁴⁵

¹ Bī otaranto, K otārento. ² K padabbhāṇaṃ, Bī sarabbhāṇaṃ. ³ B sarabbhāṇaṃ.
⁴ K tucchakucchibhāvaṃ. ⁵ Bī ahi. ⁶ Bī amhākaṃ pāpuṇṇeya. ⁷ Bī mayam.
⁸ Bī vā. ⁹ K saṇṇāya, Bī paṇṇāya. ¹⁰ K kokāliya. ¹¹ Bī bhaṇāhi. ¹² K jā-
nitvā, Bī ajānetvā. ¹³ K khīpi. ¹⁴ K sampāneva. ¹⁵ Bī sūriye. ¹⁶ Bī atthaṃgate.
¹⁷ K kaṇṭakuraṇḍa-, Bī kaṇḍikaraṇṇaṃ, Bp kuraṇḍakapupphavaṇṇaṃ. ¹⁸ Bī pārū-
petvā. ¹⁹ Bī -majhe. ²⁰ Bī thesaṃ. ²¹ Bī cittabījāni. ²² Bī muccisu. ²³ Bī udā-
haretvā. ²⁴ Bī antarāni. ²⁵ K -majjhaṃ. ²⁶ K añño, Bī aññe. ²⁷ K bahussuta-
bhikkhū, Bī bahussutā bhikkhu. ²⁸ Bī sarabbhāṇaṃ. ²⁹ Bī bhaṇissuṃ. ³⁰ Bī
janīsu. ³¹ Bī dhammasabbhāyaṃ bhikkhu. ³² Bī disvā. ³³ Bī pākato. ³⁴ Bī Ko-
kaliko idāneva. ³⁵ Bī nadisvā. ³⁶ Bī Himavantapadesa. ³⁷ K nibbattitvā.

bahunna¹ sihāna² rājā aho³. So anekasi⁴haparivāro⁵ Raja-
taguhāya⁶ vāsa⁷ kappesi. Tassa⁸ avidūre ekissā guhāya
eko sigālo pi vasati. Ath⁹ ekadivasā¹⁰ deve¹¹ vassitvā vigate
sabbe sihā¹² siharājass¹³ eva¹⁴ guhādvāre sannipatitvā sihanāda¹⁵
nadantā sihakila¹⁶ kiḷimsu. Tesā¹⁷ eva¹⁸ naditvā kiḷanakāle
so pi sigālo vassi¹⁹. Sihā tassa sadda²⁰ sutvā „ayam pi²¹ sigālo
amhehi saddhi²² nadatīti“ lajjitā tuṇhī ahesu²³. Tesā²⁴ tuṇhī-
bhūtakāle Bodhisattassa putto sihapotako „tāta, ime sihā nadi-
tvā²⁵ sihakila²⁶ kiḷantā etassa sadda²⁷ sutvā lajjāya tuṇhī jātā,
ko nā²⁸ eso attano saddena attāna²⁹ jānāpetīti“ pitara³⁰ puc-
chanta paṭhama³¹ gātham āha:

1. Ko nu saddena mahatā abhinādeti Daddara³²,

kiṃ³³ sihā na-ppatīnandanti³⁴, ko nā³⁵ eso migādhībhu³⁶ ti. 41.

Tattha abhinādeti Daddara³⁷ ti Daddarapabbata³⁸ ekanāda³⁹ karoti.
migādhībhu⁴⁰ ti⁴¹ pitara⁴² ālāpa⁴³, ya⁴⁴ ettha⁴⁵ attho: migādhībhu⁴⁶ ti.
migajetthaka⁴⁷ siharāja, pucchāmi ta⁴⁸ „ko nā⁴⁹ eso“ ti.

Ath⁵⁰ assa vacana⁵¹ sutvā pitā dutiya⁵² gātham āha:

2. Adhamo migajātāna⁵³ sigālo tāta vassati,

jātim assa jigucchantā tuṇhī sihā samacchare ti. 42.

Tattha samacchare ti, sa⁵⁴ ti upasaggamattā⁵⁵, acchānti⁵⁶ attho, tuṇhī
acchānti, tuṇhī hutvā nisīdanti⁵⁷ vutta⁵⁸ hoti, potthakesu pana samacchare ti
likhanti.

Satthā „na bhikkhave Kokāli⁵⁹ko idā⁶⁰ eva attano nādena⁶¹ attā-
na⁶² pākata⁶³ karoti, pubbe pi akāsi⁶⁴ yeva“ ti⁶⁵ desana⁶⁶ āharitvā
jātakā⁶⁷ samodhānesi: „Tadā sigālo Kokāli⁶⁸ko aho⁶⁹, sihapotako Rāhulo,
siharāja⁷⁰ pana aham evā“ ti. Daddarajātaka⁷¹.

¹ B¹ bahunna. ² K ane²hehi si³hehi si⁴haparivāro. ³ B³ tassa. ⁴ K devo.
⁵ B⁵ omits sihā. ⁶ B⁶ siharājassa. ⁷ K tesu. ⁸ B⁸ so si⁹gālo pi nadati.
⁹ B⁹ ya¹⁰ and omits pi. ¹⁰ K repeats naditvā. ¹¹ B¹¹ ta¹². ¹² B¹² sihā
nappatinadanti. ¹³ B¹³ migādhībhu. ¹⁴ K daddara¹⁵. ¹⁵ B¹⁵ rajatapabbata¹⁶.
¹⁶ B¹⁶ migādhībhu. ¹⁷ B¹⁷ adds ta¹⁸. ¹⁸ B¹⁸ ya¹⁹ etta. ¹⁹ B¹⁹ migādhībhu ti.
²⁰ add acchare ti? ²¹ B²¹ omits attano nādena. ²² B²² pākata²³. ²³ B²³ adds va-
tvā ima²⁴ dhamma. ²⁴ B²⁴ adds dutiya²⁵.

3. Makkaṭṭajātaka.

Tāta māṇavako eso ti. Idam Satthā Jetavane viharanto
ekam kuhakam¹ ārabhā kathesi. Vatthum Pakiṇṇakanipāte Uddāla-
jātake āvibhavissati. Tadā pana Satthā „bhikkhave nāyam bhikkhu
5 idān' eva kuhako, pubbe pi makkato hutvā aggissa kāraṇā kohaṇṇam
akāsi yevā“ 'ti vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente
Bodhisatto ekasmim Kāsigāmake² brāhmaṇakule nibbattitvā
vayappatto Takkaṣilāyam sippam uggaṇhitvā gharāvāsam saṇṭha-
10 pesi. Ath' assa brāhmaṇi ekam puttam vijāyitvā puttassa ādhā-
vitvā³ paridhāvitvā vicaraṇakāle kalam akāsi. Bodhisatto tassā
petakiccam katvā „kim me dāni⁴ gharāvāsenā“ 'ti puttam gahe-
tvā „pabbajissāma“⁵ 'ti assumukham nātimittavaggaṃ pahāya⁶
puttam ādāya Himavantam pavisitvā isipabbajjam pabbajitvā
15 tattha vanamūlaphalāhāro vāsam kappesi. So ekadivasaṃ vas-
sānakāle⁷ deve vassante sārādārūni jāletvā aggim visīvento⁸
phalakatthare nippajji⁹. Putto pi 'ssa tāpasakumārako pitu¹⁰ pāde
sambāhanto¹¹ nisīdi. Ath' eko vanamakkatāko¹² sītena pīliya-
māno tassa paṇṇasālāya¹³ tam aggim disvā „sa" āham ettha
20 pavissāmi 'makkato makkato¹⁴ ti mam pothetvā nīharissanti,
aggim visīvetum¹⁵ na labhissāmīti, atthi dāni me upāyo“ ti
„tāpasavesam gahetvā kohaṇṇam katvā pavississāmīti“ cintetvā
ekassa matatāpasassa¹⁶ vakkalam nivāsetvā pacchiṇ ca amkusa-
kayaṭṭhiṇ ca gahetvā paṇṇasāladvāre ekam tālarukkham nissāya
25 saṃkuṭiko¹⁷ aṭṭhāsi. Tāpasakumārako tam disvā makkatābhāvaṃ
ajānanto „eko mahallakatāpasaso sītena pīlito aggim¹⁸ visīvetum¹⁹

¹ Bⁱ adds bhikkhu. ² Bⁱ kāsikagā-. ³ Bⁱ bhāvitva? ⁴ Bⁱ idāni. ⁵ Bⁱ -ssāmi.

⁶ Bⁱ adds ādhavīti. ⁷ K vassāya-, Bⁱ vassana-. ⁸ K jāletvā visivanto, Bⁱ jā-
litvā aggi vissabbanto, B^p aggi jāletvā vasibbanto. ⁹ Bⁱ palakattare nippajji, B^p
phalakaṭṭhantare. ¹⁰ K omits pitu. ¹¹ K sambāhanto, Bⁱ samāhanto. ¹² Bⁱ -to.
¹³ Bⁱ -yam. ¹⁴ Bⁱ omits the one makkato. ¹⁵ K aggim visīvetum, Bⁱ aggi visip-
petum, B^p aggim visibbitum. ¹⁶ Bⁱ -tāpasa. ¹⁷ so B^p; Bⁱ sakuṭiko, K sam
kuṭito. ¹⁸ K omits aggim, Bⁱ aggi. ¹⁹ Bⁱ visuppitum, B^p vasibbitum

āgato bhavissatīti tāpasassa¹ kathetvā etaṃ² paññasālaṃ pave-
setvā³ visivāpessāmīti⁴“ cintetvā pitarāṃ ālapanto paṭhamāṃ⁵
gāthā āha :

1. Tāta māṇavako⁶ eso tālamūlaṃ apassito,
agārakaṇ⁷ c' idaṃ atthi, handa dem' ass' agārakan ti. 43. 5

Tattha māṇavako⁶ eso⁸ ti sattādhivacanaṃ, tena tāta eso eko māṇa-
vako⁹ satto eko¹⁰ tāpaso¹¹ ti, tālamūlaṃ apassito ti tālakkhandhaṃ nissāya
thito¹² agārakaṇ cidaṃ atthīti idaṃ¹³ ca amhākaṃ pabbajitāgāraṃ atthi,
paññasālaṃ sandhāya vadati, handā 'ti vavassaggatthe¹⁴ nipāto, demassa-
gārakan ti etassa¹⁵ ekamante vasanatthāya¹⁶ agārakaṇ dema 10

Bodhisatto puttassa vacanaṃ sutvā utthāya paññasāladvāre
thatvā olokento tassa makkaṭabhāvaṃ ñatvā „tāta manussānaṃ
nāma evarūpaṃ mukhaṃ na¹⁷ hoti, makkaṭo esa, na idha¹⁸ pak-
kositabbo“ ti vatvā dutiyaṃ gāthā āha :

2. Mā kho taṃ tāta pakkosi, dūseyya no agārakaṃ, 15
n' etādisaṃ mukhaṃ hoti brāhmaṇassa susīlino ti. 44.

Tattha dūseyya no agārakan ti ayam idha pavittīho samāno imaṃ kic-
chena kataṃ paññasālaṃ agginaṃ vā jhāpento uccārādini vā karonto dūseyya,
netādisaṃ ti etādisaṃ brāhmaṇassa susīlino mukhaṃ na hoti, makkaṭo eso
ti vatvā 20

Bodhisatto ekaṃ ummukaṃ¹⁹ gahetvā „kim ettha tiṭṭha-
sīti“ khipitvā taṃ palāpesi. Makkaṭo vakkalāni chaḍḍetvā
rukkhaṃ abhirūhitvā vanasaṇḍaṃ pāvisi. Bodhisatto cattāro
Brahmavihāre bhāvetvā brahmalokūpago ahoṣi.

Satthā imaṃ desanaṃ²⁰ āharitvā jātakāṃ samodhānesi: „Tadā 25
makkaṭo ayam kuhakabhikkhu ahoṣi, tāpasakumāro Rāhulo²¹, tāpaso
pana aham evā“ 'ti. Makkaṭajātakaṃ²².

¹ Bⁱ pitu. ² so B²; K Bⁱ ekaṃ. ³ Bⁱ pavittivā. ⁴ Bⁱ visivāpessāmīti, B² visibhā-
pessāmi. ⁵ Bⁱ paṭhamāṃ. ⁶ K māṇavako. ⁷ Bⁱ agārakaṇ. ⁸ K omits eso. ⁹ Bⁱ
māṇavo. ¹⁰ Bⁱ eso. ¹¹ Bⁱ tapasso. ¹² Bⁱ nithito. ¹³ Bⁱ imaṃ. ¹⁴ Bⁱ usaggatte.
¹⁵ Bⁱ tassa. ¹⁶ Bⁱ vasanatthāna. ¹⁷ K omits na. ¹⁸ Bⁱ nassidha. ¹⁹ K
ummukkaṃ. ²⁰ Bⁱ dhammadesanaṃ. ²¹ Bⁱ adda ahoṣi. ²² Bⁱ adda tatiyaṃ.

4. Dūbhiyamakkaṭajātake.

Adamha¹ te vāri bahūtarūpan ti. Idam Satthā Velu-
vane viharanto Devadattaṃ ārabha kathesi. Ekasmiṃ hi divase
dhammasabbhāyaṃ bhikkhū Devadattassa akataññūtaṃ mittadūbbhihā-
5 vaṃ² kathentā nisīdīmsu. Satthā „na bhikkhave Devadatto idāṃ³ eva
akataññū mittadūbhī³, pubbe pi evarūpo ahoṣīti“ vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bo-
dhisatto ekasmiṃ Kāsigāmake⁴ brāhmaṇakule nibbattitvā
vayappatto gharāvāsaṃ saṇṭhapesi. Tasmim̐ pana samaye
10 Kāsiratṭhe⁵ vattanimahāmagge eko gambhīro udapāno hoti
anotaraṇīyo⁶. Tiracchānānaṃ maggaṃ paṭipannā puññatthikā
manussā⁷ dīgharajjuvārakena⁸ udakaṃ ussiñcitvā ekissā donīyā⁹
pūretvā tiracchānānaṃ pāṇīyaṃ¹⁰ denti. Tassa samantato ma-
hantaṃ araññaṃ, tattha bahū¹¹ makkaṭā vasanti. Atha tas-
15 miṃ magge dve tīṇi divasāni manussasañcāro¹² pacchijji.
Tiracchānā pāṇīyaṃ na labhiṃsu¹³. Eko makkaṭo pipāsāturo¹⁴
pāṇīyaṃ¹⁵ pariyesanto udapānasantike¹⁶ vicarati. Bodhisatto
kenacid eva karaṇīyena taṃ maggaṃ paṭipajjitvā tattha gac-
chanto pāṇīyaṃ¹⁷ ukkācetvā¹⁸ pivitvā hatthapādaṃ¹⁹ dhovitvā
20 ṭhito²⁰ taṃ makkaṭaṃ addasa²¹. Ath' assa pipāsitaḥbhāvaṃ
ñatvā pāṇīyaṃ ussiñcitvā donīyaṃ ākiritvā adāsi, datvā ca pana
„vissamissāmīti“ ekasmiṃ rukkhamaule nipajji. Makkaṭo pāṇī-
yaṃ¹⁵ pivitvā avidūre nisīditvā mukhamakkaṭikaṃ karonto
Bodhisattaṃ bhimsāpesi²². Bodhisatto tassa taṃ²³ kiriyaṃ
25 disvā „are duṭṭhamakkaṭa²⁴, ahan²⁵ tava pipāsitassa kilantassa²⁶

¹ Bī adammi ² Bp Bī -dubbi-. ³ K -dūbhi, Bī -dubbi. ⁴ Bī kāsikagā-.

⁵ Bī kāsikaratṭhe. ⁶ Bī anottara-. ⁷ K manussa. ⁸ Bī dīgharajjukena. ⁹ K doniyā, Bī donīyo. ¹⁰ K pāṇīyaṃ, Bī pāṇīyaṃ. ¹¹ Bī bahu. ¹² Bī manussa-
naṃsañcāro. ¹³ K pāṇīyaṃ alabhiṃsu, Bī pāṇīyaṃ na labhiṃsu. ¹⁴ Bī adda
hutvā. ¹⁵ Bī pāṇīyaṃ. ¹⁶ Bī udapānassa santike ¹⁷ Bī hatthapāṇīyaṃ. ¹⁸ Bī ussiñ-
citvā. ¹⁹ Bī yatthapāde. ²⁰ Bī omits ṭhito. ²¹ Bī aññaddasa. ²² Bī bhīsāpesi.
K himsāpesi. ²³ Bī omits taṃ. ²⁴ K omits duṭṭhamakkaṭa. ²⁵ Bī ahaṃ.
²⁶ Bī omits kilantassa.

bahum pāṇiyam¹ adāsim, idāni tvaṃ mayhaṃ mukhamakkaṭikam karosi, aho pāpajanassa nāma kato upakāro niratthako² ti vatvā paṭhamam³ gātham āha :

1. Adamha⁴ te vāri bahūtarūpaṃ
ghammābhitattassa⁵ pipāsītassa,
so dāni pītvāna⁶ kikiṃ karosi,
asaṃgamo pāpajanena seyyo ti. 45.

Tattha so dāni pītvāna⁶ kikiṃ karositi so idāni tvaṃ mayā dinnam pāṇiyam⁷ pītvā mukhamakkaṭikam karonto kikiṃ ti saddam⁸ karosi⁹, asaṃgamo pāpajanena seyyo ti pāpajanena saddhim saṃgamo na seyyo asaṃgamo va seyyo ti. 10

Taṃ sutvā so mittadūbhimakkaṭo¹⁰ „tvaṃ ettaken’ eva¹¹ taṃ nitṭhitan ti saññaṃ karosi, idāni te sīse vaccaṃ¹² pātetvā gamissāmīti¹³“ vatvā dutiyaṃ gātham āha :

2. Ko te suto vā diṭṭho vā sīlavā nāma makkaṭo,
idāni kho taṃ ūhacca¹³, eṣā amhāka¹⁴ dhammatā ti. 46.

Tatrāyaṃ saṃkhepattho¹⁵: bho brāhmaṇa, makkaṭo kaṭagunajānanako ācārasaṃpanno sīlavā nāma atthīti kahaṃ tayā¹⁶ suto vā diṭṭho vā ti, idāni kho ahaṃ taṃ ūhacca¹⁷ vaccaṃ te sīse¹⁸ katvā pakkamissāmi, amhākaṃ¹⁹ hi makkaṭanāmi nāma eṣā²⁰ dhammatā yaṃ jātisabhāvo yadidaṃ upakārakassa²¹ sīse vaccaṃ²² kātabban ti. 20

Taṃ sutvā Bodhisatto utṭhāya gantum ārabhi. Makkaṭo taṃ khaṇaṃ nēva²³ uppatitvā sākāya nisīditvā olambakaṃ otārento²⁴ viya tassa sīse vaccaṃ pātetvā viravanto²⁵ vana-
saṇḍam pāvisi. Bodhisatto nahātvā agamāsi. 25

¹ Bī bahupāṇiyam. ² Bī paṭha-. ³ Bī adumhi. ⁴ Bī sammāsītattassa. ⁵ Bī pītvāna, K patvāna. ⁶ K pītvāna, Bī pītvāna. ⁷ Bī pāṇiyam. ⁸ Bī kikiṃsaddam. ⁹ K karoti. ¹⁰ Bī -dubbi-. ¹¹ Bī etthakeneva. ¹² Bī vajjam. ¹³ Bī ūhaccam, Bī uhaccam. ¹⁴ Bī esa amhākaṃ. ¹⁵ Bī dhammasaṃkhepattho. ¹⁶ Bī tassā. ¹⁷ Bī uhaccam, Bī uhacca. ¹⁸ Bī pacca te sīsam. ¹⁹ Bī amhākaṃ. ²⁰ Bī esa. ²¹ Bī upakārassa. ²² Bī vajjam. ²³ K khaṇam nēva. ²⁴ Bī otaranto. ²⁵ K viravanto corr. to viravanto, Bī vivaranto.

Satthā „na bhikkhave idāṃ' eva Devadatto, pubbe pi mayā ka-
tam¹ guṇam na jānāti yevā“ 'ti vatvā² imam desanam³ āharitvā jāta-
kam samodhānesi: „Tadā makkato Devadatto ahoṣi, brāhmaṇo pana
aham evā“ 'ti. Dūbhiyamakkaṭajātakam⁴.

5

5. Adiccupaṭṭhānajatāka.

Sabbesu kira bhūtesū 'ti. Idam Satthā Jetavane viha-
ranto ekam kuhakam⁵ ārabha kathesi⁶.

Aṭṭe Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente
Bodhisatto Kāśiraṭṭhe⁷ brāhmaṇakule nibbattitvā vayap-
10 patto Takkaśilāyam⁸ sabbasippam⁹ uggahitvā¹⁰ isipabbajjam
pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā mahāpari-
vāro gaṇasatthā hutvā Himavante vāsam kappesi. So tattha
ciram vasitvā loṇambilasevanatthāya pabbatā oruyha paccante
ekam gāmam nissāya paṇṇasālāya vāsam upagañchi. Ath' eko
15 lolamakkaṭo isigaṇe bhikkhācāram gate assamapadam āgantvā
paṇṇasālāya¹¹ uttiṇṇāni karoti pāṇiyaghaṭesu¹² udakam chaḍḍeti¹³
kuṇḍikā¹⁴ bhiṇḍati aggisālāya vaccam¹⁵ karoti. Tāpasā vassam
vasitvā „idāni Himavanto pupphaphalasamiddho ramaṇiyo, tatth'
eva gamissāmā“ 'ti paccantagāmaṇāsike āpucchimsu. Manussā
20 „sve bhante mayam bhikkham gahetvā assamapadam āgamis-
sāma, tam paribhuñjitvā va¹⁶ gamissathā¹⁷“ 'ti vatvā¹⁸ dutiya-
divase¹⁹ pahutam²⁰ khādaniyabhojanīyam²¹ gahetvā tattha aga-
mamṣu²². Tam disvā so makkato cintesi: „kohaññam katvā
manusse ārādhetvā mayham pi²³ khādaniyabhojanīyam²¹ āharā-
25 pessāmīti“ so tapacaranam²⁴ caranto viya silavā viya hutvā

¹ Bī kata. ² K omits vatvā. ³ Bī dhammadesanam. ⁴ K dutiyamakkaṭajātakam,
Bī Bp dubbhiyamakkaṭajātakam catuttham ⁵ Bī adds bhikkhum ⁶ Bī adds vatthu
heṭhākathitasadisam eva ⁷ Bī kāsikaraṭṭhe. ⁸ both MSS. -silāyam. ⁹ Bī omits
sabba. ¹⁰ K uggahitvā corr to uggahetvā. ¹¹ K -sālā ¹² Bī pāṇiyaghaṭesu
¹³ Bī chaḍḍesi. ¹⁴ Bī -kam. ¹⁵ Bī paccam. ¹⁶ K omits va. ¹⁷ K bhavissathā.
¹⁸ K vatvā ti. ¹⁹ Bī dutiyam-. ²⁰ Bī bahutam. ²¹ K khādaniyabhojanīyam,
Bī khādaniyabhojanīyam. ²² Bī āg-. ²³ Bī omits pi. ²⁴ Bī so tāpasassa caranam.

tāpasānaṁ avidure suriyaṁ¹ namassamāno aṭṭhāsi. Manussā taṁ disvā „silavantānaṁ santike vasantā silavanta hontīti“ vatvā paṭhamam gātham āhaṁsu²:

1. Sabbesu kira bhūtesu santi sīlasamāhitā,
passa sākhamigaṁ jammaṁ³, ādiccam upatitṭhatīti. 47. 5

Tattha santi sīlasamāhitā ti sīlena samannagatā saṁvivijanti, silavanta⁴ ca samāhitā ca ekaggacittā saṁvivijantīti pi attho, jammaṁ⁵ ti lamakaṁ, ādiccam upatitṭhatīti suriyaṁ namassamāno titṭhati.

Evam te manusse tassa guṇe kathente disvā Bodhisatto „tumhe imassa lolamakkaṭassa sīlācārānaṁ ajānitvā⁷ avatthusmiṁ⁸ 10 yeva⁹ pasannā“ ti vatvā dutiyaṁ gātham āha:

2. Nāssa⁹ sīlaṁ vijānātha, anaññāya pasamsatha,
aggihuttaṁ ca ūhanti, tena bhinnā¹⁰ kamaṇḍalū ti. 48.

Tattha anaññāya¹¹ ajānitvā, ūhantīti¹² imiṇā papakamakkaṭena ūhanti¹³, kamaṇḍalū ti kuṇḍikā, dve ca kuṇḍikā tena hi bhinnā ti evam assāgūnaṁ 15 kathesi.

Manussā makkaṭassa kuhakabhāvaṁ ṇatvā leḍḍū ca yatṭhiyo ca gahetvā¹⁴ pothetvā¹⁵ isigaṇassa bhikkhaṁ adamsu. Isayo pi Himavantam eva gantvā aparihīnājjhānā Brahmaloaka-parāyaṇā ahesuṁ.

20

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi:
„Tadā makkaṭo ayaṁ kuhako¹⁶ ahosi. isigaṇo¹⁷ Buddhaparisā, gaṇa-satthā pana aham evā“ ti. Adiccupaṭṭhāna-jātakaṁ¹⁷.

¹ Bī pūrisaṁ. ² Bī āhasuṁ. ³ K cammaṁ. ⁴ K silavanto. ⁵ K jamavaṁ. ⁶ Tattha santi . . . upatitṭhatīti wanting in Bī. ⁷ Bī ajānantā. ⁸ Bī avatthusmiṇṇeva. ⁹ K tassa. ¹⁰ K nēca bhinnā, Bī tena sinnā. ¹¹ K ūhantīti corr. to ūhanti, Bī ūhantīti. ¹² K ūhantiṁ corr. to ūhanāṁ, Bī ūhanāṁ. ¹³ ūhantīti . . . gahetvā wanting in Bī. ¹⁴ Bī palāpetvā. ¹⁵ Bī adds bhikkhu. ¹⁶ Bī -gaṇā. ¹⁷ Bī adds paṇcamāṇi.

6. Kalāyamuṭṭhijātaka.

Bālo vatāyaṃ dumasākhagocaro ti. Idam Satthā Jeta-
vane viharanto Kosalarājānaṃ ārabha katesi. Ekasmiṃ hi
samaye vassakāle Kosalarāṇño paccanto kuppi¹. Tattha ṭhitā yodhā
dve tīni yuddhāni katvā paccatthike abhibhavitum asakkontā² raṇño
3 sāsanam pesesum. Rājā akāle vassāne yeva nikkhamitvā Jetavanasamipe
khandhāvāraṃ bandhitvā cintesi: „aham akāle nikkhanto, kandara-
padarādayo udakapūrā, duggamo maggo, Satthāraṃ upasamkamissāmi,
so maṃ ‘kaham gacchasi mahārājā’³ ‘ti pucchissati, athāham etaṃ
attham āroccesāmi⁴, na kho pana⁴ maṃ Satthā samparāyiken⁵ ev’
10 atthena⁵ anugaṇhāti diṭṭhadhammikenāpi anugaṇhāt’ eva⁶, tasmā sace
me gamanena⁷ avaḍḍhi⁸ bhavissati ‘akālo mahārājā’⁹ ‘ti vakkhati, sace
pana vaḍḍhi⁹ bhavissati tuṇhī¹⁰ bhavissatīti¹¹ so Jetavanam pavisitvā
Satthāraṃ vanditvā ekamantaṃ nisīdi. Satthā „handa kuto nu tvaṃ
mahārājā āgacchasi divādivassā¹²“ ‘ti pucchi. „Bhante aham paccan-
15 taṃ vūpasametum nikkhanto tumhe¹³ vanditvā gamissāmiti āgato
‘mhīti¹⁴. Satthā „pubbe pi¹⁵ mahārājāno senāya abbhuggacchamānāya¹⁶
paṇḍitānaṃ katham sutvā akāle abbhuggamanaṃ nāma nāgamimsū¹⁷“
‘ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bo-
20 dhisatto tassa atthadhammānūsāsako¹⁸ sabbatthakāmaacco
ahosi. Atha raṇño paccante kupite¹⁶ paccantayodhā paṇṇam
pesesum. Rājā vassakāle nikkhamitvā uyyāne¹⁷ khandhāvāraṃ
bandhi. Bodhisatto raṇño santike atṭhāsi. Tasmim khaṇe assā-
naṃ kalāye sedetvā āharitvā doniyaṃ pakkhipimsu. Uyyāna-
25 makkatesu¹⁸ eko makkato rukkhā otaritvā tato kalāye gahetvā
mukhaṃ pūretvā hatthehi pi gahetvā uppatitvā rukkhe nisīditvā
khāditum ārabhi. Ath’ assa khādamānassa hatthato eko
kalāyo²⁰ bhūmiyaṃ pati. So mukhena²¹ ca hatthehi ca gahite

¹ Bⁱ paccante kuppīte. ² Bⁱ -to. ³ Bⁱ adds ti. ⁴ Bⁱ pasesa. ⁵ K -rāyinevatthena, Bⁱ -rāyikenevatthena. ⁶ K anugaṇhateva, Bⁱ anugaṇhāti. ⁷ Bⁱ gamaṇe. ⁸ Bⁱ avuḍḍhi. ⁹ Bⁱ vaḍḍhi. ¹⁰ Bⁱ tuṇhī. ¹¹ Bⁱ divassā. ¹² Bⁱ adds va. ¹³ K omits pi. ¹⁴ K abbhuggamānā, Bⁱ abbhugacchamānāya. ¹⁵ K atthadhammaanu-. ¹⁶ Bⁱ kumpite. ¹⁷ Bⁱ adds ṭhatvā. ¹⁸ Bⁱ uyyāne-. ¹⁹ both MSS. kalāye. ²⁰ Bⁱ ka-lāyo. ²¹ K mukhehi.

sabbe kalāye¹ chaḍḍetvā² rukkhā³ oruḥa tam eva kalāyaṃ⁴
 olokeno taṃ kalāyaṃ⁵ adisvā va⁶ puna rukkhāṃ abhirūhitvā⁷
 aṭṭe⁸ sahaṣṣaṃ⁹ parājito viya socamāno dummukho rukkhā-
 sākḥāya nisīdi. Rājā makkaṭassa kiriyaṃ disvā Bodhisattaṃ
 āmantetvā „vayassa, kim¹⁰ nāṃ¹¹ etaṃ makkaṭena katan¹²“ ti
 pucchi. Bodhisatto „mahārāja, bahuṃ anavaloketvā appaṃ
 oloketvā¹³ dubbuddhino bālā evarūpaṃ karonti yevā¹⁴“ ti vatvā
 paṭhamāṃ¹⁵ gātham āha:

1. Bālo¹⁶ vatāyaṃ dumasākhagocaro,
 paññā janinda na imassa¹⁷ vijjati,
 kalāyamuṭṭhiṃ¹⁸ avakiriya kevalaṃ
 ekaṃ kalāyaṃ¹⁹ patitaṃ gavassatīti. 49.

Tattha dumasakhagocaro ti makkaṭo, so hi dumasākhbasu gocaraṃ gan-
 hati, ta va assa gocaro sañcaraṇabhūmi bhūtā²⁰ ti²¹ tas mā dumasākhagocaro ti
 vuccati, janindā ti rājānaṃ ālapati²², paramissariyabbāvena janassa indo ti²³,
 kalāyamuṭṭhiṃ ti varakamuṭṭhiṃ²⁴, kālarājāmāsamuṭṭhiṃ²⁵ ti pi vadanti
 yeva, avakiriya²⁶ ti avakiritvā, kevalaṃ ti sabbaṃ, gavassatīti bhūmiyaṃ
 patitaṃ ekaṃ eva pariyesatīti²⁷

Evam vatvā puna Bodhisatto taṃ upasaṃkamitvā rājānaṃ
 āmantento dutiyaṃ gātham āha: 20

2. Evam eva mayaṃ rāja ye c' aññe atilobhino
 appena bahuṃ²⁸ jīyāma kalāyenēva²⁹ vānaro ti. 50.

Tatrāyaṃ saṃkhepattho: mahārāja, evam eva mayaṃ ca³⁰ ye c' aññe lo-
 bhābhībhūtā janā sabbe pi appena bahuṃ jīyama, mayaṃ hi etarahi³¹ akāl³²
 vassānasamaye³³ maggaṃ gacchantā appakassa atthassa kāraṇā bahukā³⁴ atthā³⁵
 pariḥāyāma, kalāyeneva³⁶ vānaro ti yathā ayaṃ vānaro ekaṃ kalāyaṃ³⁷
 pariyesamāno ten' ekena³⁸ kalāyena³⁹ sabbakalāyehi⁴⁰ pariḥīno evaṃ mayaṃ⁴¹

¹ Bī kalāye. ² Bī chaḍḍetvā. ³ K rukkhāya. ⁴ Bī talāya. ⁵ Bī kalāyaṃ. ⁶ Bī omits va. ⁷ Bī abhirūhitvā. ⁸ Bī atta. ⁹ Bī BP sahaṣsa. ¹⁰ Bī phussakati.
¹¹ Bī sabbaṃ olokeno. ¹² Bī padhamāṃ. ¹³ K bālā. ¹⁴ Bī nayapassa.
¹⁵ K kulāyamuṭṭhiṃ, Bī kalāyumuṭṭhi. ¹⁶ both MSS. kalāyaṃ. ¹⁷ Bī bhāgā.
¹⁸ K ni. ¹⁹ Bī adds rājānaṃ hi. ²⁰ Bī omits ti. ²¹ K vaṇaka-. ²² Bī kāla-
 rājāmāsamuṭṭhi. ²³ Bī -yesati. ²⁴ K bahu. ²⁵ K kalāyeneva. ²⁶ K yaṃ ca,
 Bī mayaṃ va. ²⁷ Bī omits etarahi. ²⁸ K vassana-. ²⁹ so BP; K Bī bahuno.
³⁰ so BP; K atthāya, Bī attā. ³¹ K kālā-, Bī kalā-. ³² Bī tena. ³³ K -kalā-,
 Bī -kuḷā-. ³⁴ Bī mayaṃ.

pi¹ akālena kandarapadarādīsu² pūresu³ gacchamānā appamattakaṃ atthaṃ pari-
yesamānā bahūhi hatthivāhanaassavāhanādīhi c'⁴ eva balakāyena ca parihāyissāma,
tasmā akāle gantunā na vaṭṭatitī rañño ovādaṃ adāsi.

Rājā tassa kathaṃ sutvā tato paṭinivattitvā⁵ Bārāṇasīna-
5 garam eva pāvisi. Corāpi⁶ „rājā kira⁷ ‘coranaddanaṃ karissā-
mīti’ nagarā nikkhanto“ ti sutvā paccantato palāyimsu.

Paccuppanne pi corā „Kosalarājā kira nikkhanto“ ti sutvā palā-
yimsu. Rājā Satthu dhammadesanaṃ sutvā utṭhāyāsanaṃ vanditvā
padakkhiṇaṃ katvā⁸ Sāvattim eva pāvisi.

10 Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātaṃ samodhānesi:
„Tadā rājā Anando ahosi, paṇḍitāmacco⁹ pana aham evā“ 'ti. Ka-
lāyam utṭhijātaṃ¹⁰.

7. Tiṇḍukajātaka.

Dhanuhatthakalāpehīti. Imaṃ Satthā Jetavane viha-
15 ranto paṇṇāpāramiṃ ārabha kathesi. Satthā hi Mahābodhi-jātaka
viya Ummaggajātaka viya ca attano paṇṇāya vaṇṇaṃ vaṇṇitaṃ sutvā
„na bhikkhave idān’ eva Tathāgato paṇṇavā, pubbe pi¹¹ paṇṇavā
upāyakusalo yevā“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente
20 Bodhisatto vānarayoniyaṃ nibbattitvā asītisahassavānara-
parivāro¹² Himavantapadese¹³ vāsam kappesi. Tassāsanne¹⁴ eko
paccantagāmako kadāci vasati kadāci ubbisati¹⁵. Tassa pana
gāmassa majjhe sākāhaviṭapasampanno madhuraphalo eko tiṇḍu-
karukkho atthi. Vānaragaṇo¹⁶ ubbisitakāle¹⁷ āgantvā tassa
95 phalāni khādati¹⁸. Athāparasmiṃ phalavāre so gāmo pana ma-
nussavāso¹⁹ ahosi naḷaparikkhitto²⁰ dvāragutto. So pi rukkho

¹ B¹ adds etarahi. ² K -disu. ³ B¹ omits pūresu. ⁴ K vaddhatitī, B¹ vattatitī.

⁵ B¹ nivattetvā. ⁶ B¹ thero pi. ⁷ B¹ kira rājā. ⁸ B¹ adds dakkhiṇaṃ. ⁹ B¹ paṇ-

ḍito amacco. ¹⁰ both MSS. kalāya-, B¹ adds chaṭṭhaṃ. ¹¹ B¹ omits pi.

¹² B¹ -vānaragaṇaparivuto ti. ¹³ B¹ -ppadese. ¹⁴ B¹ tassavasanne. ¹⁵ so B²;

K ubbisati, B¹ uppissati. ¹⁶ B¹ gaṇā. ¹⁷ so B²; K ubbasita-, B¹ uppasita-.

¹⁸ B¹ khādanti. ¹⁹ K omits manussa. ²⁰ K naḷaparikkhitto, B² daḷhaparikkhitto.

phalabhāraṇamitasākho¹ atṭhāsi. Vānaragaṇo cintesi: „mayam pubbe asukagāme tiṇḍukaphalāni khādāma, phalito nu kho so² etarahi rukkhho udāhu no³, āvāsiko so gāmo udāhu no“ ti, evaṇ ca pana cintetvā „gaccha, imam pavattim jānāhīti“ ekaṁ vānarāṇaṃ pesesi. So gantvā rukkhassa ca⁴ phalitabhāvaṃ gālha-
 vāsabhāvaṃ ñatvā āgantvā⁵ ārocesi. Vānarā tassa phalitabhāvaṃ
 sutvā „madhurāni tiṇḍukaphalāni khādissāmā“⁶ 'ti ussāhajātā
 bahuvānarā⁷ vānarindassa tam atthaṃ ārocesuṃ. Vānarindo
 „gāmo āvāso anāvāso“ ti pucchi. Avāso devā⁸ 'ti. „Tena hi
 na gantabbam, manussā hi bahumāyā⁹ hontīti“. „Deva ma-
 nussānaṃ patisallānāvelāya¹⁰ adḍharattasamaye khādissamā“¹¹ 'ti
 bahū gantvā vānarindam sampatiucchāpetvā Himavantā otaritvā
 tassa gāmassa avidūre manussānaṃ patisallānakālaṃ āgamaya-
 mānā mahāpāsānapitṭhe sayitvā majjhimayāme manussesu niddam
 okkamantesu rukkham āruya phalāni khādīsu. Ath' eko
 puriso sarīrakiccena gehā nikkhamitvā gāmamajjham gato vā-
 nare disvā¹² manussānaṃ ācikkhi. Bahū manussā dhanukalāpaṃ
 sannayhitvā nānāvudhahatthā leḍḍudaṇḍādīni ādāya „pabhātāya
 rattiyā vānare gaṇhissāmā“¹³ 'ti rukkham parivāretvā atṭhaṃsu.
 Asītisahassavānarā¹⁴ manusse disvā maraṇabhayaatajjitā „n' atthi
 no aññaṃ paṭisaraṇaṃ¹⁵ aññatra vānarindā¹⁶“ 'ti tassa santi-
 kaṃ gantvā paṭhamam gātham āhaṃsu:

1. Dhanuhatthakalāpehi nettimsavaradhārībhi

samantaparikiṇṇ' amhā, katham makkho bhavissatīti. 51.

Tattha dhanuhatthakalāpehīti dhanukalāpahatthehi¹² dhanūni¹³ c' 25
 eva sarakalape ca gahetvā ṭhitehīti attho, nettimsavaradhārībhihi nettimsā
 vuccati khaggā¹⁴, uttamakhaggadhārīhīti¹⁵ attho, parikiṇṇamhā ti parivarit'
 amhā, katham ti kena nu kho upāyena amhākaṃ makkho bhavissatīti

¹ B¹ phalavānapitasākho. ² K omits so. ³ B¹ adds ti ⁴ B¹ omits ca ⁵ B¹ adds
 narānaṃ instead of vānarānaṃ? ⁶ B¹ omits bahū vānarā. ⁷ K bahumāyā.
⁸ B¹ paṭisallānāvelāyāni. ⁹ K -sahassā-. ¹⁰ B¹ añña paṭissaraṇa. ¹¹ B¹ -vāna-
 rindenā. ¹² B¹ dhanukalābahatthehi, K dhanukalāpaṃhatthehi, B¹ omits this word.
¹³ K dhanūhi, B¹ dhanūni. ¹⁴ K omits khaggā, B¹ nettissā vuccati khaggāni.

Tesaṃ kathaṃ sutvā vānarindo „mā bhāyatha, manussā
nāma bahukiccā, ajjāpi majjhimayāmo vattati, api nāṃ' etesaṃ
'amhe māressāma' 'ti tthitānaṃ imassa kiccassa' antarāyakaraṃ
aññaṃ kiccaṃ uppādeyyāma"¹ 'ti vānare samassāsetvā dutiyaṃ
5 gātham āha:

2. App-eva bahukiccānaṃ attho jāyetha koci naṃ,
atthi rukkhassa acchinnaṃ, khajjataṃ nēva tiṇḍukan ti. 52.

Tattha naṃ ti nipātamattaṃ, app-eva bahukiccānaṃ manussānaṃ añño
koci attho uppajjeyyā 'ti, ayam ev' ettha attho, atthi rukkhassa acchinnaṃ
10 ti² imassa rukkhassa phalānaṃ ākaḍḍhanaparikaḍḍhanavasena acchinnaṃ babuṃ
tthānaṃ⁴ atthi, khajjataṃ nēva tiṇḍukan⁵ ti tiṇḍukaphalaṃ khajjatu⁶ yeva
tumhehi⁷, yāvatakena⁸ vo attho atthi tattakam khādatha, amhākaṃ paharaṇakālaṃ⁹
jānissāma 'ti

Mahāsatto kapigaṇaṃ samassāsesi¹¹. Ettakaṃ¹² hi assā-
15 saṃ¹³ alabhamānā sabbe pi te phalitena hadayena¹⁴ jīvita-
khayaṃ pāpuṇeyyūṃ¹⁵. Mahāsatto pana evaṃ vānaragaṇaṃ
assāsetvā „sabbe vānare samānethā“ 'ti āha. Samānentā tassa
bhāgiṇeyyaṃ Senakaṃ nāma vānaraṃ adisvā „vānaragaṇassa
Senako nāgato“ ti ārocesuṃ. „Sace Senako anāgato“¹⁶ tumhe
20 mā bhāyittha, idāni vo so sotthiṃ¹⁷ karissatīti¹⁸. Senako pi
kho vānaragaṇassa gamanakāle¹⁹ niddāyitvā pacchā pabuddho
kañci²⁰ adisvā padānupadiko hutvā āgacchante²¹ manusse disvā²²
„vānaragaṇassa bhayaṃ uppannaṃ“ ti nātvā ekasmiṃ pariyanta-
gehe aggiṃ jāletvā suttakantiyā²³ mahallakittihiyā santikaṃ
25 gantvā khettaṃ gacchanto gāmadārako viya ekaṃ ummukaṃ²⁴

¹ Bⁱ omits tīti tesaṃ . . . kiccassa. ² Bⁱ uppajjeyyā. ³ Bⁱ omits khajjataṃ nēva . . . acchinnaṃ ti. ⁴ Bⁱ bahutaraṃ, R^p bahuphalānaṃ. ⁵ K khajjataṃ nēva ti tiṇḍukan ti, Bⁱ khajjatha raññeva tiṇḍukan ti. ⁶ Bⁱ khajjatha. ⁷ Bⁱ tumhe. ⁸ Bⁱ yāvattakena. ⁹ Bⁱ tattakam. ¹⁰ K pahārana-, liⁱ paharaṇakāle. ¹¹ Bⁱ samassāsetvā. ¹² Bⁱ etthakam. ¹³ K assādaṃ. ¹⁴ Bⁱ phalitehi hadayehi. ¹⁵ K pāpuṇeyyaṃ, Bⁱ pāpuṇeyya. ¹⁶ Bⁱ nāgato. ¹⁷ K vo sotthiṃ, Bⁱ vo so sotthi. ¹⁸ K āgamanakāle. ¹⁹ K kañci, Bⁱ kiñci. ²⁰ K -to. ²¹ Bⁱ adds vānaragaṇassa disvā. ²² K kantantiyā. ²³ K ummukkam, Bⁱ umhukkam.

gahetvā uparivāte thatvā¹ gāmaṃ padīpesi². Manussū makkate chaḍḍetvā aggiṃ nibbāpetuṃ agamaṃsu³. Vānarā palāyanta senakassa atthāya ekekaṃ phalaṃ gahetvā palāyimsu.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā bhāḡineyyasenako⁴ Mahānāmo⁵ Sakko ahoṣi, vānaragaṇo⁶ Bud-dhapaṛisā, vānarindo pana ahaṃ evā“⁷ ti. Tiṇḍukajātakaṃ⁸.

8. Kacchapajātaka.

Janittam me bhavittam me ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṃ ahivātakarogamuttakaṃ⁹ ārabha kathesi. Sāvatthiyaṃ kira ekasmiṃ kule ahivātakarogo⁹ uppajji. Mātāpitāro put- 10 tam āhaṃsu: „tāta, mā imasmiṃ gehe vicari, bhittim bhinditvā palāyitvā¹⁰ yattha katthaci gantvā jīvitam rakkha, pacchāgantvā¹¹ imasmiṃ¹² thāne mahānidhānaṃ atthi, tam uddharitvā kuṭumbaṃ saṇṭhapetvā sukhena jīveyyāsīti“¹³ vutto¹³ putto¹⁴ tesam vacanaṃ sampañicchitvā bhittim¹⁵ bhinditvā palāyitvā attano roge vūpasante āgantvā mahāni- 15 dhānaṃ uddharitvā gharāvāsaṃ vasi. So ekadivasam sappitelādini c¹⁶ eva vatthacchādānādini ca gāhāpetvā Jetavanaṃ gantvā Satthāraṃ vanditvā nisīdi. Satthā tena saddhim paṭisanthāraṃ katvā „tumbhakaṃ gehe ahivātakarogo“⁹ uppauno ti assumhā¹⁶, kin ti katvā mutto sīti¹⁷ pucchi. So tam pavattim ācikkhi. Satthā „pubbe pi kho upāsaka 20 bhaye uppanne attano vasanaṭṭhāne ālayam katvā aññattha agatā¹⁷ jivitakkhayaṃ pāpuṃsu, ālayam pana¹⁸ akatvā aññattha gatā¹⁹ jivitaṃ labhiṃsu“¹⁸ ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto gāmake²⁰ kumbhakāraṃ nibhattitvā kumbha- 25 kārakammaṃ katvā puttadāraṃ posesi. Tadā pana Bārāṇasi-mahānadiyā saddhim ekābaddho mahājātassaro ahoṣi. So bahūda-kakāle nadiyā saddhim ekodako hoti²¹, uḍake mandibhūte visuṃ

¹ Bī thatvā. ² Bī sadiseti. ³ Bī agamaṃsu. ⁴ Bī bhāḡineyyo-. ⁵ Bī -nāma ⁶ Bī -gaṇā. ⁷ Bī adds sattakaṃ. ⁸ Bī ahivātārogaḡuttamakaṃ, BP ahivātakarogaḡuttamam. ⁹ Bī -vātārogo. ¹⁰ omits palāyitvā. ¹¹ Bī pacchā āgantvā. ¹² Bī adds nāma. ¹³ Bī vutte. ¹⁴ Bī omits putto. ¹⁵ Bī titthi. ¹⁶ Bī asumha. ¹⁷ Bī gatā te. ¹⁸ Bī ye pana ālayam. ¹⁹ Bī adds te. ²⁰ Bī kāsikagāmake ²¹ Bī ahoṣi.

hoti. Macchakacchapā pana „imasmim saṁvacchare suvuttṭhikā bhavissati¹, imasmim² dubbuṭṭhikā“ ti jānanti. Atha tasmim sare nibbattamacchakacchapā „imasmim saṁvacchare dubbuṭṭhikā bhavissatīti³“ nātvā udakassa ekābaddhakāle yeva tamhā
 5 sarā nikkhamitvā nadim āgamimsu. Eko pana kacchapo „idaṁ me jātattṭhānaṁ vaddhitattṭhānaṁ mātāpitūhi vasitatṭhānaṁ, na sakkomi imaṁ jahitum“ ti nadim na agamāsi. Atha nidāgha-
 samaye tattha udakaṁ chijji⁴. So kacchapo Bodhisattassa mattikaganhanattṭhāne⁵ bhūmim khaṇitvā pāvisi. Bodhisatto
 10 „mattikaṁ gahessāmīti⁶“ tattha gantvā mahākuddālena bhūmim khaṇanto⁷ kacchapassa piṭṭhim bhinditvā mattikāpiṇḍaṁ⁸ viya-
 naṁ⁹ kuddālen¹⁰ eva¹⁰ uddharitvā thale pātesi. So vedanāpatto hutvā „vasanatṭhāne ālayaṁ jahitum asakkonto evaṁ vināsaṁ pāpuṇi“ ti vatvā paridevamāno imā gāthā avoca:

15 1. Janittaṁ¹¹ me bhavittaṁ me, iti paṁke avassayim,
 taṁ maṁ paṁko ajjhobhavi¹² yathā dubbalakaṁ tathā¹³,
 taṁ taṁ vadāmi bhaggava, suṇohi vacanaṁ mama: 53.

2. Gāme vā yadi vāraṇṇe sukhaṁ yatrādhigacchati
 taṁ janittaṁ¹⁴, bhavittaṁ¹⁵ ca purisassa pajānato
 20 yamhi¹⁶ jīve tamhi¹⁷ gacche, na niketahato siyā ti. 54.

Tattha janittaṁ¹⁸ me bhavittaṁ me ti idaṁ mama¹⁹ jātattṭhānaṁ idaṁ
 mama vaddhitattṭhānaṁ²⁰, iti paṁke avassayin ti imiṇā kāraṇena²¹ mihi²² imas-
 smim kaddame avassayini nipajjim vāsaṁ kappesiṁ ti attho, ajjhobhavi²³ ti²⁴ adbi-
 bhavi vināsaṁ pāpesi, bhaggavā ti kumbhakāraṁ ālapati, kumbhakārānaṁ hi
 25 gottapaṇṇatti²⁵ esā yadidaṁ bhaggavā ti, sukhaṁ ti kāyikacetasikassādaṁ²⁶,

¹ Bⁱ -ssanti. ² Bⁱ adds saṁvacchare. ³ Bⁱ bhavissantīti. ⁴ Bⁱ bhijji. ⁵ Bⁱ -ga-
 hanattṭhāne. ⁶ Bⁱ gahessamīti. ⁷ K khaṇanto. ⁸ Bⁱ mattika-. ⁹ Bⁱ omits naṁ.
¹⁰ Bⁱ kuṭālena. ¹¹ K chattaṁ. ¹² Bⁱ ajjhabhavi. ¹³ K -kathā, Bⁱ duppalāṁka-
 tathā. ¹⁴ K chanittāṁ. ¹⁵ K -ttaṁ, Bⁱ -taṁ. ¹⁶ K yaṁhi. ¹⁷ K taṁhi. ¹⁸ K
 chanittāṁ, Bⁱ dhanittāṁ. ¹⁹ Bⁱ omits mama. ²⁰ K idaṁ mama jātattṭhānaṁ, Bⁱ
 idaṁ vaddhitattṭhānaṁ. ²¹ so both MSS. instead of ahaṁ? ²² Bⁱ ajjhabhavīti.
²³ K gottapaṇṇatti. ²⁴ Bⁱ -cetasikasukhasātaṁ.

taṃ janittam¹ bhavittaṃ eā 'ti taṃ jūtaṭṭhānaṃ ca vaḍḍhitaṭṭhānaṃ ca, jū-
nittam bhāvitam² ti dīghavasenāpi³ pātho, so yev' attho, pajānato ti atthā-
nattham kuraṇākuraṇam jānantaṃ, na niketaḥato⁴ siyā ti nikete ālayam
katvā aññatra⁵ agantvā⁶ niketena hato, evarūpaṃ maraṇadukkham pāpito⁷ na
bhaveyya 'ti.

5

Evam so Bodhisattena saddhim kathento kathento⁸ kalam
akāsi. Bodhisatto taṃ gahetvā sakalagāmaṃvāsino sannipātā-
petvā te manusse ovaḍanto evam āha: „passath”⁹ imam kaccha-
paṃ, aññesaṃ macchakacchapānaṃ mahānadiṃ¹⁰ gamanakāle
attano vasanaṭṭhāne ālayam chinditum asakkonto teli saddhim 10
agantvā¹¹ mama mattikagahanaṭṭhānaṃ¹² pavisitvā nipajji, ath'
assāham mattikaṃ gaṇhanto mahākuddālena piṭṭhim bhinditvā
mattikāpiṇḍam¹³ viya naṃ¹⁴ thale pātesim, ayam attanā¹⁵ kata-
kammaṃ saritvā dvīhi gāthāhi paridevitvā kalam akāsi, evam
esa attano vasanaṭṭhāne ālayam katvā maraṇapatto, tumhe pi 15
mā iminā kacchapena sadisā ahuvattha¹⁶, ito paṭṭhāya 'mayham
rūpaṃ mayham saddo mayham gandho mayham raso mayham
poṭṭhabbo¹⁷ mayham putto mayham dhītā mayham¹⁸ dāsādāsi-
paricchedo¹⁹ mayham²⁰ hiraññasuvaṇṇaṃ ti taṇhāvasena upabhoga-
vasena mā gaṇhittha²¹, ekako v' esa satto tisū bhavesu parivatta- 20
tīti“ evam Buddhaliṅhāya²² mahājanassa ovādam adāsi. So ovādo
sakala-Jambudīpaṃ²³ pattharitvā sattamattāni vassasahassāni
atthāsi. Mahājano Bodhisattassa ovāde thatvā dānādini puñ-
ñāni katvā²⁴ saggaṇḍam²⁵ pūresi.

Satthā imam dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ 25
samodhānesi: (Saccapariyosāne so kulaputto sotāpattiṭṭhāni patiṭṭhāsi)
„Tadā kacchapo Anando ahosi, kumbhakārako”²⁶ pana aham eva”²⁷ ti.
Kaccapajātakaṃ²⁷.

¹ Bī jā-. ² K jānitam bhāvitam. ³ Bī -visenāpi ⁴ Bī aniketa-. ⁵ Bī aññatta.

⁶ Bī agacchanto. ⁷ K pāpiṇo. ⁸ Bī only one kathento. ⁹ Bī passatha.

¹⁰ Bī -nadi. ¹¹ Bī āgantvā, K āgantvā corr. to ag-. ¹² Bī mattikāya gahana-

ṭṭhānaṃ. ¹³ Bī mattika-. ¹⁴ Bī omits naṃ. ¹⁵ Bī Bp attano. ¹⁶ Bī ahutta. ¹⁷ so

Bī Bp; K poṭṭhabbā. ¹⁸ Bī adds mātā mayham pitā mayham. ¹⁹ Bī dāsādāsa-, Bp

dāsi mayham dāsa-. ²⁰ so Bp; K Bī omits mayham. ²¹ so K Bp; Bī gaṇhatha. ²² Bī

buddhalālaya. ²³ Bī -dīpe. ²⁴ Bī adds āyuhapariyosāne. ²⁵ Bp Bī saggaṇḍam.

²⁶ Bī -kāro. ²⁷ Bī adds aṭṭhamam.

9. Satadhammajātaka.

Taṇ ca appan ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekavi-
 satividham¹ anesanaṃ ārabba kathesi. Ekasmim hi kāle bahū
 bhikkhū vejjakammena² dūtakammena pahenagamanena³ jaṃghapesa-
 5 nikenā⁴ piṇḍapatipinḍenā⁵ 'ti evarūpāya ekavīsatividhāya anesanāya
 jīvikam⁶ kappesum. Sā Sāketajātake āvibhavissati. Satthā tesam
 tathā jīvikam kappanabhāvaṃ ūatvā „etarahi bahū bhikkhū anesanāya
 jīvikam kappenti⁷, te pana evaṃ jīvikam kappetvā yakkhattā vā pe-
 tattā vā na muccissanti, dhuragoṇā⁸ hutvā⁹ nibbattissanti, niraye
 10 paṭisandhim gaṇhissanti, etesaṃ hitatthāya sukhathāya attajjhāsayam
 sakapaṭibhānam¹⁰ ekam dhammadesanaṃ kathetum vattatīti“ bhikkhu-
 saṃgham sannipātāpetvā „na bhikkhave ekavīsatividhāya anesanāya
 paccayā uppādetabbā, anesanāya hi uppanno¹¹ piṇḍapāto ādittalo-
 guḷasadiṣo halāhalaviṣūpamo, anesanaṃ hi nām' esā Buddhapaccakabuddha-
 15 sāwakehi garahitā patikuttā¹², anesanāya uppannam¹³ piṇḍapātāṃ
 bhūñjantassa. hi hāso¹⁴ vā somanassam vā n' atthi, evaṃ uppanno hi
 piṇḍapāto mama sāsane caṇḍālassa¹⁵ ucchiṭṭhabhojanasadiṣo¹⁶, tassa
 paribhogō Satadhammamānavassa¹⁷ caṇḍālucchiṭṭhabhattaparibhogō¹⁸
 viya hotīti“ vatvā atitāṃ āhari:

20 Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente
 Bodhisatto caṇḍālayoniyam nibbattitvā vayappatto kenacid
 eva karaṇīyena pātheyyatanḍule ca bhattapuṭaṇ¹⁹ ca gahetvā
 maggam paṭipajji. Tasmim²⁰ kāle Bārāṇasiyam eko mānavo
 atthi Satadhammo nāma²¹ udiccabrāhmaṇamahāsālakule²² nib-
 25 batto, so pi kenacid eva karaṇīyena tanḍule vā bhattapuṭam²³
 vā agahetvā maggam paṭipajji. Te ubho pi mahāmagge samā-
 gacchimsu. Mānavo Bodhisattam „kimjātiko sīti“ pucchi. So
 „aham²⁴ caṇḍālo“ ti vatvā „tvam kimjātiko“ ti mānavam²⁵

¹ so BP; K ekavīsati, Bⁱ ekavīsatividham. ² Bⁱ vajja-. ³ Bⁱ pahaṇa-, BP pa-
 hinakammena. ⁴ K -pesanikenā. ⁵ Bⁱ -piṇḍakenā, BP -paṭipinḍenā. ⁶ both MSS.
 jīvitam. ⁷ K kappeti. ⁸ both MSS. dhūra-. ⁹ Bⁱ adds va. ¹⁰ Bⁱ BP -bhāṇam.
¹¹ K uppanna. ¹² Bⁱ paṭikuttā. ¹³ K uppanna. ¹⁴ Bⁱ tāso. ¹⁵ Bⁱ caṇḍapessa.
¹⁶ K ucchiṭṭha-, Bⁱ ucchiṭṭhabhojanasadiṣo va. ¹⁷ K sanadhamma-. ¹⁸ Bⁱ caṇḍāla
 ucchittatutthaparibhogō, K caṇḍālucchiṭṭha-. ¹⁹ Bⁱ -mūtaṇ. ²⁰ Bⁱ adds hi.
²¹ Bⁱ adds nāmena. ²² Bⁱ uddicca-. ²³ Bⁱ bhattapabhuṭam corr. to bhattabhuṭam.
²⁴ K hain. ²⁵ K mānavam, Bⁱ omits mānavam.

pucchi. So „aṃ udiccabrāhmaṇo“¹ ti vatvā „sādhugacchāma“² 'ti ubho pi³ maggaṃ agamaṃsu⁴. Bodhisatto pātaraśavelāya udakaphāsukatṭhāne nisīditvā hatthe⁵ dhovitvā bhattapuṭaṃ mocetvā māṇavaṃ⁶ „bhattaṃ bhuñjāhīti“⁷ āha. „N' atthi re⁸ caṇḍāla mama bhattena attho“⁹ ti. Bodhisatto 5 „sādhū“¹⁰ 'ti puṭakabhattaṃ¹¹ ucchiṭṭhaṃ akatvā va attano¹² yāpanamattaṃ aññasmiṃ paṇṇe pakkhipitvā puṭakaṃ¹³ bandhitvā ekamante¹⁴ tṭhapetvā bhuñjitvā paṇīyaṃ¹⁵ pivitvā dhotahatthapādo taṇḍule ca sesabhattaṃ ca ādāya „gacchāma māṇava“¹⁶ 'ti maggaṃ paṭipajji. Te sakaladivasaṃ gantvā sāyaṃ ubho pi 10 ekasmiṃ udakaphāsukatṭhāne¹⁷ nahātvā paccuttariṃsu. Bodhisatto phāsukatṭhāne nisīditvā bhattapuṭaṃ¹⁸ mocetvā māṇavaṃ anāpucchitvā¹⁹ bhuñjitum ārabhi. Māṇavo sakaladivasaṃ maggagamanena kilanto chātajjhatto²⁰ „sace me bhattaṃ dassati bhuñjissāmīti“²¹ olokento atṭhāsi. Itaro kiñci avatvā bhuñ- 15 jat' eva²². Māṇavo cintesi: „ayaṃ caṇḍālo mayhaṃ avatvā va sabbaṃ bhuñjati, nippīletvā²³ piṇḍaṃ gahetvā upariucchiṭṭhabhattaṃ²⁴ chaddetvā sesaṃ bhuñjitum vaṭṭatīti“²⁵. So tathā katvā ucchiṭṭhabhattaṃ²⁶ bhuñji. Ath' assa bhuttamatte²⁷ „mayā attano jātigottakulapadesānaṃ anauucchavikaṃ²⁸ kataṃ, 20 caṇḍālassa nāma me ucchiṭṭhabhattaṃ²⁹ bhuttaṃ“³⁰ ti³¹ balavavippaṭṭisāro³² uppajji, tāvad ev' assa salohitabhattaṃ mukhato uggacchi. So „appamattakassa³³ vata me kāraṇā ananucchavikaṃ kammaṃ katan“³⁴ ti uppannabalavasokatāya paridevamāno paṭhamam gātham āha:

25

¹ K has instead of so aṃ udiccabrāhmaṇo only brāhmaṇo ahaṃ. ² Bⁱ omits ubho pi. ³ Bⁱ āgamaṃsu. ⁴ Bⁱ hatthaṃ. ⁵ Bⁱ māṇava. ⁶ Bⁱ kare. ⁷ Bⁱ pū-. ⁸ Bⁱ attanā. ⁹ Bⁱ ekamantaṃ. ¹⁰ Bⁱ paṇīyaṃ. ¹¹ Bⁱ udakakṭhāne. ¹² Bⁱ -puṭaṃ. ¹³ Bⁱ adds va. ¹⁴ K jātajjhatto, Bⁱ chātajjhatto, B^p chātattā. ¹⁵ K bhuñjanaṃ, Bⁱ bhuñjato. ¹⁶ K nippīletvā, Bⁱ nippīlitvā. ¹⁷ K -ucchiṭṭha-, Bⁱ -ucchiṭṭha-. ¹⁸ Bⁱ vaṭṭatīti. ¹⁹ Bⁱ icchita-. ²⁰ K bhuttamanta. ²¹ Bⁱ -ka. ²² K ucchiṭṭha-. ²³ Bⁱ bhuttaninti. ²⁴ Bⁱ omits balava. ²⁵ Bⁱ appamattassa.

1. Tañ ca appaṇ ca¹ ucchiṭṭhaṃ² tañ ca kicchena no³ adā,
so 'haṃ brāhmaṇajātiko, yaṃ bhuttaṃ⁴ tam pi⁵ uggatan
ti. 55.

Tatrāyaṃ saṃkhepattho: yaṃ mayā bhuttaṃ⁶ taṃ appaṇ ca ucchiṭṭhaṃ⁷
5 ca, tañ ca no so caṇḍālo na attano ruciya adāsi⁸, atha kho nippīliyamāno⁹
kicchena kasirena adāsi, so 'haṃ parisuddhabrāhmaṇajātiko ten' eva me¹⁰ yaṃ
bhuttaṃ¹¹ taṃ pi¹² saddhiṃ lohitena uggatan ti.

Evam māṇavo paridevitvā „kiṃ¹³ dāni me evarūpaṃ ana-
nucchavikaṃ kammaṃ katvā jīvitena¹⁴“ 'ti araṇṇaṃ pavisitvā
10 kassaci attānaṃ adassetvā¹⁴ anāthamarāṇaṃ patto¹⁵.

Satthā imaṃ atītaṃ dassetvā „seyyathāpi bhikkhave Satadhamma-
māṇavassa taṃ caṇḍālucchiṭṭhakaṃ¹⁶ bhuñjitvā¹⁷ attano ayuttabhojana-
bhuttattā¹⁸ eva¹⁹ n' eva hāso na somanassaṃ uppajji evam evam²⁰
yo imasmim sāsane pabbajito anesanāya jīvikaṃ kappento yathāladdha-
15 paccayaṃ²¹ paribhuñjati²² tassa buddhapatikuṭṭhāya²³ garahitajīvi-
kāya²⁴ jīvitabhāvato n' eva hāso na somanassaṃ uppajjatīti²⁵ vatvā
abhisambuddho hutvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Evam dhammaṃ niraṃkatvā yo adhammena²⁵ jīvati
Satadhammo va lābhena laddhena pi na nandatīti. 56.

20 Tattha dhammaṃ ti ājīvaṇīyapārisuddhisīladhammaṃ²⁶, niraṃkatvā ti nī-
haritvā²⁷ chaḍḍetvā²⁸, adhammena²⁹ 'ti ekavīsatiyā anesanasamkhātena micchā-
jīvena²⁹, Satadhammo ti tassa nāmaṃ, Santadhammo ti³⁰ pi pāṭho, na nan-
datīti yathā Satadhammo māṇavo caṇḍālucchiṭṭhakaṃ³¹ me laddhaṃ ti tena
lābhena na nandatī evaṃ imasmim pi sāsane pabbajito kulaputto anesanāya
25 laddhaṃ³² lābhaṃ paribhuñjanto na nandatī na tussati, garahitajīvikāya³³ jīva-
mīti domanassappatto va hoti, tasmā anesanāya jīvikaṃ kappentassa Satadhamma-
māṇavass' eva araṇṇaṃ pavisitvā anāthamarāṇaṃ maritum varan³⁴ ti.

¹ K appaṇṭaṇ ca. ² K ucchiṭṭhaṃ. ³ B¹ neva. ⁴ B¹ bhuttaṃ. ⁵ B¹ taṃ taṃ.
⁶ B¹ mahābhuttaṃ. ⁷ K ucchiṭṭhaṃ corr. to ucchiṭṭha. ⁸ K omits adāsi. ⁹ K
-liyamāno, B¹ nippīliyamāno. ¹⁰ B¹ mayā. ¹¹ B¹ bhuttaṃ. ¹² B¹ vāpi. ¹³ B¹
adds nu. ¹⁴ B¹ adds vi. ¹⁵ K anāthamarāṇamato. ¹⁶ K -lucci-. ¹⁷ B¹ bhiñ-
jitvā. ¹⁸ B¹ -bhojanassa-. ¹⁹ B¹ omits eva. ²⁰ B¹ evameva. ²¹ K tathāladdha-.
²² K -bhuñjati. ²³ B¹ -paṭi-, K -patikuṭṭhāsa. ²⁴ B¹ garahita. ²⁵ K adhamme,
B¹ dhammena. ²⁶ K -sīlaṃ-. ²⁷ B¹ omits tinīharitvā. ²⁸ B¹ chaḍḍetvā. ²⁹ K
adds pana. ³⁰ B¹ omits ti. ³¹ K -lucciṭṭha-. ³² B¹ laddha. ³³ B¹ buddha-
garahita-. ³⁴ B¹ vadān.

Evam Satthā imam¹ dhammadesanam² desetvā³ cattāri saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Saccapariyosāne bahū bhikkhū sotāpattiphalādini pāpuṇimsu) „Tadā aham eva caṇḍālaputto aho sin“ ti. Satadhammajātakam³.

10. Duddadajātaka.

5

Duddadam⁴ dadamānānan ti. Idam Satthā Jetavane viharanto gaṇadānam ārabha kathesi. Sāvattthiyam kira dve saḥāyakā kuṭumbiyaputtā⁴ chandakam saṃharitvā⁵ sabbaparikkhārādānam sajjetvā buddhapamukham bhikkhusaṃgham⁶ nimantetvā sattāham mahādānam pavattetvā sattame divase sabbaparikkhāre adamsu. Tesu 10 gaṇajetthako Satthāram vanditvā⁷ ekamantaṃ nisīditvā „bhante imasmiṃ dāne bahudāyakaṃ pi atthi appadāyakaṃ pi, tesam sabbesam pi idam dānam mahapphalam hotu“ ti dānam niyyādesi. Satthā „tumhehi kho upāsakā buddhapamukkhassa saṃghassa dānam datvā evam niyyāden-tehi mahākamman katam, porāṇakapaṇḍitāpi dānam datvā evam evam⁸ 15 niyyādesun“ ti vatvā tena yācito atitam āhari:

Atīte Bārāṇasīyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto Kāsiratthe⁹ brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto Takkaṣilam¹⁰ gantvā sabbasippāni uggaṇhitvā gharāvāsam pahāya isipabbajjam pabbajitvā gaṇasatthā hutvā Himavanta- 20 padese¹¹ ciraṃ vasitvā loṇambilasevanatthāya janapadacārikam¹² caramāno Bārāṇasīm patvā rājuyyāne vasitvā punadivase dvāragāme sapariso¹³ bhikkhācāram cari. Manussā bhikkham adamsu. Punadivase Bārāṇasīyam cari. Manussā sampiyāyamanā bhikkham datvā gaṇabandhanena chandakam saṃkaḍḍhitvā¹⁴ dānam 25 sajjetvā isigaṇassa mahādānam pavattayimsu. Dānapariyosāne gaṇajetthako evam eva vatvā iminā va niyāmena dānam niyyādesi. Bodhisatto „āvuso cittappasāde sati appakam nāma dānam n' atthīti“ vatvā anumodanam karonto imā gāthā avoca:

¹ Bⁱ idam. ² Bⁱ dassetvā. ³ Bⁱ adda navaman. ⁴ Bⁱ kuṭumpissamittā. ⁵ so Bⁱ; K B^p saṃharitvā. ⁶ K omits bhikkhu. ⁷ Bⁱ parivanditvā. ⁸ Bⁱ evameva. ⁹ Bⁱ kāsiratthe. ¹⁰ K -silāya, B^p -silam, Bⁱ takkaṣilāyam. ¹¹ Bⁱ himavantappa-. ¹² Bⁱ -kañ. ¹³ Bⁱ sapariyo. ¹⁴ Bⁱ B^p saṃharitvā.

1. Duddadaṃ dadamānānaṃ dukkaraṃ kamma¹ kubbataṃ
asanto nānukubbanti, sataṃ dhammo durannayo. 57.
2. Tasmā satañ ca asatañ ca nānā hoti itogati,
asanto nirayaṃ yanti, santo saggaparāyanā ti. 58.
- 3 Tattha duddadan ti dānaṃ nāma lobhādidosavasikehi apaṇḍitehi dātum na
sakkā, tasmā duddadan ti vuccati, taṃ dadamānānaṃ kubbatanti tad eva dāna-
kammaṃ sabbehi kātum na sakkā ti dukkaraṃ taṃ kurumānānaṃ, asanto ti
apaṇḍitā bālā, nānukubbantīti taṃ kammaṃ nānukarontī, sataṃ dhammo
ti paṇḍitānaṃ sabhāvo, dānaṃ sandhāy' etaṃ vuttaṃ, durannayo ti phala-
10 sambandhavasena dujjāno, evarūpassa dānassa evarūpo phalavipāko hotīti² duranu-
bodho api³ ca durannayo ti durabbhigamo⁴, apaṇḍitehi dānaṃ datvā dānaphalaṃ
nāma laddhum na sakkā⁵ ti pi attho, nānā hoti itogatīti ito cavitvā para-
lokaṃ gacchantānaṃ paṭisandhigahaṇaṃ⁶ nānā hoti, asanto nirayaṃ yantīti
apaṇḍitā duseṭṭhā dānaṃ adatvā sīlaṃ arakkhitvā nirayaṃ gacchanti, santo
15 saggaparāyanā ti paṇḍitā pana dānaṃ datvā sīlaṃ rakkhitvā uposathakammaṃ
katvā⁷ tīni sucaritāni pūretvā saggaparāyanā hontī, mahantaṃ saggasukhasam-
pattīṃ anubhavantīti.

Evaṃ Bodhisatto anumodanaṃ katvā cattāro vassike māse
tatth' eva vasitvā vassātikkame Himavantaṃ gantvā jhānāni⁸
20 nibbattetvā aparihīnājjhāno brahmalokūpago⁹ ahoṣi.

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁰ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
isigaṇo¹¹ Buddhapariṣā ahoṣi¹², gaṇasatthā pana aham evā¹³ 'ti.
Duddadajātakaṃ¹⁴. Kalyāṇadhammavaggo tatiyo.

4. ASADISAVAGGA.

25

1. Asadisajātaka.

Dhanuggaho Asadiso ti. Idam Satthā Jetavane viha-
ranto mahānekkhammaṃ¹⁴ ārabha kathesi. Satthā „na bhikkhave
Tathāgato idān' eva mahābhinnikkhamanaṃ nikkhanto, pubbe pi seta-
cchattaṃ pahāya nikkhanto yevā¹⁵ 'ti vatvā atītaṃ āhāri:

¹ Bⁱ kammaṃ. ² Bⁱ adds durannayo. ³ Bⁱ pi. ⁴ Bⁱ durābhigamo. ⁵ Bⁱ sakkō.
⁶ Bⁱ -gaṇhanaṃ? ⁷ Bⁱ karitvā. ⁸ Bⁱ jhānaṃ. ⁹ Bⁱ -ku-. ¹⁰ Bⁱ dhamma-
desanaṃ. ¹¹ Bⁱ -ṇā. ¹² Bⁱ ahesuṃ. ¹³ K duddajātakaṃ, Bⁱ dudadajātakaṃ
dasamaṃ. ¹⁴ Bⁱ mahābhinnikkhamanaṃ.

Attite Bārāṇasiyaṃ Brahmaḍatte . rajjaṃ kārente
 Bodhisatto tassa aggamaheṣiyā kucchismiṃ¹ patisandhiṃ
 gaṇhi. Tassa sotthinā jātassa² nāmagahaṇadivase Asadisa-
 kumāro ti nāmaṃ akaṃsu. Ath' assa³ ādhāvitvā⁴ paridhāvi-
 tvā vicaraṇakāle⁵ añño puñṇavā satto deviyā kucchimhi paṭi- 5
 sandhiṃ gaṇhi. Tassa sotthinā jātassa² nāmagahaṇadivase
 Brahmaḍattakumāro ti⁶ nāmaṃ akaṃsu. Tesu Bodhisatto
 soḷasavassakāle Takkaṣilān⁷ gantvā disāpāmokkhassa ācariyassa
 santike tayo vede⁸ aṭṭhārasa sippāni ca uggaṇhitvā issāsasippe
 asadiso hutvā Bārāṇasiṃ paccāgami. Rājā kālāṃ⁹ kurumāno 10
 „Asadisakumārassa rajjaṃ datvā Brahmaḍattassa oparajjaṃ¹⁰
 dethā“ 'ti vatvā kālāṃ akāsi. Tasmiṃ kālakate¹¹ Bodhisatto
 attano¹² rajje diyyamāne¹³ „mayhaṃ rajjen' attho n' atthīti“¹⁴
 paṭikkhipi. Brahmaḍattam rajjena abhisīncimsu. Bodhisatto
 „mayhaṃ yasena¹⁵ attho n' atthīti“ kiñci¹⁶ pi na icchi. Ka- 15
 niṭṭhe rajjaṃ kārente pakatiyā va¹⁷ rājākāren' eva¹⁸ vasi¹⁹.
 Rājapādamūlikā „Asadisakumāro rajjaṃ patthetīti“ vatvā rañño
 santike Bodhisattam paribhindimsu. So pi tesam vacanaṃ
 gahetvā paribhinnacitto „bhātaram²⁰ me gaṇhathā“ 'ti manusse
 payojesi. Ath' eko Bodhisattassa atthacarako²¹ taṃ kārāṇaṃ²² 20
 Bodhisattassa ārocesi. Bodhisatto kaniṭṭhabhātikassa kujjhitvā
 aññaṃ raṭṭhaṃ gantvā „eko dhanuggaho āgantvā rājadvāre ṭhito“
 ti rañño ārocāpesi. Rājā „kittakaṃ bhogaṃ icchatīti“²³ pucchi.
 „Ekasamvaccharena satasahassan“²⁴ ti. „Sādhu, āgacchatu“
 'ti. Atha naṃ āgantvā samīpe ṭhitaṃ pucchi: „tvaṃ dhanug- 25
 gaho“²⁵ ti. „Ama devā“ 'ti. „Sādhu, maṃ upaṭṭhahassu“ 'ti.
 So²⁶ tato paṭṭhāya rājānaṃ upaṭṭhahati²⁷. Tassa paribbayaṃ

¹ Bⁱ kucchimhi. ² Bⁱ tattha sotthinā jātattā tassa. ³ Bⁱ tassa instead of athassa.
⁴ Bⁱ adhāvitvā. ⁵ Bⁱ vivaraṇa-. ⁶ Bⁱ tītissa. ⁷ Bⁱ takkaṣilāyaṃ. ⁸ Bⁱ bede.
⁹ Bⁱ rājakulāṃ. ¹⁰ Bⁱ uparajjaṃ. ¹¹ Bⁱ kālāṇkate. ¹² Bⁱ no. ¹³ K diyyamāne,
 Bⁱ diyamānena. ¹⁴ Bⁱ rajjenattho ti. ¹⁵ Bⁱ rajjena. ¹⁶ Bⁱ kiñcā. ¹⁷ Bⁱ Bp ca.
¹⁸ K sanākāreṇeva. ¹⁹ Bⁱ Bp vasati. ²⁰ Bⁱ -raṃ. ²¹ Bⁱ attācariyako. ²² K omits
 bodhisattassa. ²³ Bⁱ kittamkaṃ sokaṃ icchasitī. ²⁴ Bⁱ omits sata. ²⁵ Bⁱ adds
 si. ²⁶ Bⁱ raññā. ²⁷ Bⁱ upaṭṭhahi.

- diyyamānaṃ disvā „atibahulaṃ¹ labhatīti“ porāṇakadha-
nuggahā ujjhāyimsu. Ath' ekadivasam rājā uyyānaṃ gantvā
maṅgalasilāpattasamīpe sāṇipākāraṃ parikkhipāpetvā amba-
rukhamūle mahāsayaṇe nīpanno uddham olovento rukkhagge
5 ekam ambapiṇḍim disvā „imaṃ na sakkā abhirūhitvā gaṇhitun“
ti dhanuggahe pakkosāpetvā „imaṃ ambapiṇḍim sarena chindī-
tvā pātetum sakkhissathā“² ti āha. „Na etaṃ³ deva amhākaṃ
garu⁴, devena pana⁵ amhākaṃ⁶ bahuvāre⁶ kamman dīṭṭha-
pubbam, adhunā āgato⁷ dhanuggaho amhehi bahukataraṃ⁸
10 labhati, taṃ pātāpethā“⁹ ti. Rājā Bodhisattaṃ pakkosāpetvā
„sakkhissasi tāta etaṃ pātetun“ ti pucchi. „Ama mahārāja,
ekam okāsaṃ labhamāno sakkhissāmiti“. „Katarokāsaṃ“ ti.
„Tumbhākaṃ sayanassa antokāsaṃ“¹⁰ ti. Rājā sayanaṃ harāpe-
tvā¹⁰ okāsaṃ kāresi. Bodhisattassa hatthe dhanuṃ n' atthi,
15 nivāsanantare¹¹ sannayhitvā vicarati¹², tasmā¹³ „sāṇim laddhum
vattatīti“ āha. Rājā „sādhū“¹⁴ ti¹⁴ sāṇim āharāpetvā parikkhi-
pāpesi. Bodhisatto antosāṇiyaṃ pavisitvā uparinivattaḥseta-
vatthaṃ haritvā¹⁵ ekam rattapaṭaṃ nivāsetvā kacchaṃ bandhi-
tvā ekam rattapaṭaṃ udare bandhitvā pasibbakato sandhiyuttaṃ
20 khaggaṃ nīharitvā vāmapasse¹⁶ sannayhitvā suvaṇṇakañcu-
kaṃ¹⁷ paṭimuñcitvā cāpanāli¹⁸ piṭṭhiyaṃ sannayhitvā sandhi-
yuttaṃ¹⁹ mendakamahādhanuṃ²⁰ ādāya pavālavannaṃ jīyaṃ²¹
āropetvā uṇhisaṃ sīse paṭimuñcitvā tikhiṇakhurappaṃ²² nakhehi
parivattayamāno sāṇim²³ dvidhā katvā paṭhaviṃ phāletva²⁴
25 alaṃkatanāgakumāro viya nikkhamitvā saraṃ khipanattāṇaṃ
gantvā khurappaṃ sannayhitvā rājānaṃ āha: „Kiṃ mahārāja
etaṃ ambapiṇḍam²⁵ uddham ārohanakaṇḍena pātemi udāhu adho

¹ Bⁱ - bahum. ² Bⁱ taṃ. ³ Bⁱ guru. ⁴ Bⁱ omits pana. ⁵ Bⁱ amhe. ⁶ K bahum
vāre. ⁷ Bⁱ adhunāgato. ⁸ Bⁱ B^p bahutaraṃ. ⁹ so Bⁱ B^p; K atthatokāsaṃ. ¹⁰ Bⁱ
paharāpetvā. ¹¹ Bⁱ nivāsantare thanum. ¹² Bⁱ vicarita. ¹³ so B^p; K tasmim,
Bⁱ sā. ¹⁴ K omits rājā sādhū ti. ¹⁵ Bⁱ uparinivattaṃ nīharitvā. ¹⁶ Bⁱ vāma-
sena. ¹⁷ K -kaṇḍukaṃ. ¹⁸ so Bⁱ; B^p cāpanāli, K āvāpanāliyaṃ. ¹⁹ Bⁱ yutta.
²⁰ Bⁱ mendika-. ²¹ Bⁱ vaṇṇi jāyaṃ. ²² Bⁱ -rappa. ²³ Bⁱ sāpitvā. ²⁴ K phāle-
tvā. ²⁵ so all three MSS.

orohanakaṇḍena“¹ ‘ti. „Tāta, bahū mayā ārohanakaṇḍena pā-
 tentā diṭṭhapubbā, orohanakaṇḍena pana pātentā mayā na
 diṭṭhapubbā, orohanakaṇḍena pātehi“². „Mahārāja, idaṃ
 kaṇḍaṃ dūraṃ ārohissati, yāva Cātummahārājikabhavanā³ tāva
 gantvā sayāṃ orohissati, yāv’⁴ assa⁵ orohanan tāva⁶ tumhehi 5
 adhivēsetuṃ vaṭṭatīti“⁷. Rājā „sādhū“⁸ ‘ti sampatīcchi. Atha
 naṃ puna āha: „Mahārāja, idaṃ kaṇḍaṃ paṇ...⁹ ārohamānaṃ
 ambapiṇḍivaṇṭaṃ yāvamajjhaṃ kantamānaṃ ārohissati¹⁰, oroha-
 mānaṃ kesaggaṃattam pi ito vā etto vā agantvā¹¹ odhiyaṃ ñeva
 patitvā ambapiṇḍiṃ gahetvā otarissati, passa mahārājā“¹² ‘ti vegaṃ 10
 janetvā kaṇḍaṃ khipi. Taṃ kaṇḍaṃ ambapiṇḍivaṇṭaṃ yāva-
 majjhaṃ kantamānaṃ abhirūhi¹³. Bodhisatto „idāni naṃ¹⁴ kaṇ-
 ḍaṃ yāva Cātummahārājikabhavanāṃ gataṃ bhavissatīti“¹⁵ ñatvā
 paṭhamāṃ khittakaṇḍato adhikataṃ¹⁶ vegaṃ janetvā aññaṃ
 kaṇḍaṃ khipi. Taṃ gantvā purimakaṇḍapuṃkhe paharitvā ni- 15
 vattitvā sayāṃ Tāvatiṃsabhavanāṃ abhirūhi¹⁷. Tattha naṃ
 devatā aggahesuṃ. Nivattanakaṇḍassa¹⁸ vātaṃ¹⁹ chindana-
 saddo²⁰ asanisaddo viya ahoṣi. Mahājanena „kiṃsaddo eso“²¹
 ti vutte Bodhisatto „nivattanakaṇḍassa saddo“²² ti vatvā attano
 attano sarīre kaṇḍassa patanabhayaṃ²³ ñatvā²⁴ bhītatasitaṃ 20
 mahājanaṃ „mā bhāyathā²⁵“²⁶ ‘ti assāsetvā „kaṇḍassa bhūmiyaṃ
 patituṃ na dassāmiti“²⁷ āha. Kaṇḍaṃ otaramānaṃ kesagga-
 mattam pi ito vā etto vā agantvā²⁸ odhiyaṃ²⁹ ñeva patitvā amba-
 piṇḍiṃ chindi. Bodhisatto ambapiṇḍiyā ca kaṇḍassa ca bhūmi-
 yaṃ patituṃ adatvā ākāse va³⁰ sampatīcchanto ekena hatthena 25
 ambapiṇḍiṃ ekena³¹ kaṇḍaṃ aggahesi. Mahājano³² taṃ acchari-
 yaṃ disvā „na no evarūpaṃ diṭṭhapubban“³³ ti mahāpurisaṃ

¹ Bⁱ -naṃ. ² Bⁱ tāvassa. ³ Bⁱ omits tāva. ⁴ Bⁱ vaṭṭibhuti. ⁵ Bⁱ kaṇḍa dūraṃ.

⁶ Bⁱ abhirūyhiṣṣati. ⁷ so B^p; K Bⁱ āg-. ⁸ Bⁱ abhirūyhi. ⁹ Bⁱ omits naṃ. ¹⁰ K
 adhikaraṇaṃ. ¹¹ K -ruhi, Bⁱ -rūyhi. ¹² Bⁱ nivattakaṇḍassa. ¹³ Bⁱ vāti.

¹⁴ Bⁱ chandana-. ¹⁵ K patanabhāvaṃ, Bⁱ pathanabhayena. ¹⁶ Bⁱ omits ñatvā.

¹⁷ Bⁱ bhāyitthā. ¹⁸ K Bⁱ āg-. ¹⁹ Bⁱ -yañ. ²⁰ Bⁱ yeva. ²¹ Bⁱ adds hatthena.

²² Bⁱ -jana.

pasamsati¹ unnadati² appoṭheti³ aṅguliyo vidhūnati⁴, celukkhe-
 pasahassāni⁵ pavattanti⁶. Rājaparisāya tuṭṭhapahattāya⁷ Bo-
 dhisattassa dinnadhanam koṭimattam ahoṣi. Rājāpi 'ssa dhana-
 vassam⁸ vassanto viya ca⁹ bahum¹⁰ dhanam mahantañ ca yasam¹¹
 5 adāsi. Evaṃ Bodhisatte¹² tena¹³ raññā sakkate¹⁴ garukate¹⁵
 tattha vasante „Asadisakumāro kira Bārāṇasiyam n' atthīti“
 satta rājāno āgantvā Bārāṇasim¹⁶ parivāretvā „rajjam vā detu¹⁷
 yuddham vā“ ti rañño paṇṇam pesesum. Rājā maraṇabhaya-
 bhīto „kham¹⁸ me bhātā vasatīti“ pucchitvā „ekam sāmanta-
 10 rājānam¹⁹ upatṭhahatīti“ sutvā „mama bhātike anāgacchante
 mayham jīvitam n' atthi, gacchatha, tassa²⁰ mama vacanena
 pāde vanditvā khamāpetvā gaṇhitvā²¹ āgacchathā“ ti dūte pā-
 hesi. Te gantvā Bodhisattassa tam pavattim ārocesum²².
 Bodhisatto tam rājānam āpucchitvā Bārāṇasim paccāgantvā
 15 rājānam „mā bhāyīti“ samassāsetvā kaṇḍe akkharāni chinditvā
 „aham Asadisakumāro āgato, ahañ ca²³ ekam kaṇḍam khi-
 panto sabbesam vo jīvitam harissāmi, jīvitena atthikā²⁴ palā-
 yantū²⁵“ ti attālake thatvā²⁶ sattannaṃ rājūnam²⁷ bhuñjantānam
 kañcanapātimakule²⁸ yeva kaṇḍam pātesi. Te akkharāni disvā
 20 maraṇabhayaabhītā sabbe va²⁹ palāyimsu. Evaṃ Mahāsatto
 khuddakamakkhikāya pivaṇamattam³⁰ pi lohitaṃ anuppādetvā
 satta rājāno palāpetvā kaniṭṭhabhātaram³¹ oloketvā³² kāme pa-
 hāya isipabbajjam pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbatte-
 tvā jīvitapariyosāne brahmalokūpago ahoṣi.

¹ Bī -santi. ² Bī -danti. ³ Bī apūṭenti. ⁴ Bī vidhūnanti. ⁵ K celukhepa-,
 Bī velukkhepa-. ⁶ Bī pavattento. ⁷ Bī tattha pahattāya. ⁸ Bī ghanavassam.
⁹ Bī omits ca. ¹⁰ Bī bahu. ¹¹ Bī sayam. ¹² both MSS. -tto. ¹³ K omits
 tena. ¹⁴ K sakkata. ¹⁵ Bī nagaram. ¹⁶ Bī desu. ¹⁷ Bī kuhi. ¹⁸ Bī mahantaṃ
 rājānam. ¹⁹ K gacchathassa. ²⁰ Bī kaṇṭitvā? ²¹ Bī ārocayisum. ²² so B; Bī ti
 ahañhi, K aññam. ²³ Bī attikā. ²⁴ K -tu, Bī -ta. ²⁵ Bī thatvā. ²⁶ so B; Bī;
 K rājūnam. ²⁷ so K B; Bī kañcapātima-. ²⁸ K omits va. ²⁹ K pivaṇamattam,
 Bī pivaṇamattam. ³⁰ both MSS. kaniṭṭha-. ³¹ K apaloketvā.

Satthā „evam bhikkhave Asadisakumāro satta rājāno palāpetvā vijjitasamgāmo¹ isipabbajjāṃ pabbajito“ ti abhisambuddho hutvā imā gāthā avoca:

1. Dhanuggaho Asadiso rājaputto mahabbalo
dūrepātī² akkhanavedhī³ mahākāyappadālano⁴. 59. 5
2. Sabbāmitte raṇaṃ katvā na ca kiñci vihetthayi,
bhātaraṃ sotthiṃ katvāna⁵ saññamaṃ⁶ ajjhupāgamīti. 60.

Tattha Asadiso ti na kevaḷaṃ nāma⁷ eva balaviriyapaññāhi pi asadiso va, mahabbalo ti kāyabalena pi nāpabalena⁸ pi mahabbalo, dūrepātīti yāva Cātummahārājikabhavanā Tāvatisabbhavanā ca kaṇḍaṃ pesetuṃ samatthātāya 10 dūrepātī⁹, akkhanavedhīti¹⁰ avirādhitavedhī¹¹, aha vā akkhaṇaṃ¹² vuccati vijju, yāva ekā vijju niccharati¹³ tāva ten' obhāseṇa sattiṭṭhāvāre kaṇḍāni gahe-
tvā vijjhatīti¹⁴ akkhanavedhī¹⁵, mahākāyappadālano¹⁶ ti mahante kāye padā-
leti, cammakāyo¹⁷ dārūkāyo lohakāyo ayokāyo¹⁸ vālūkākāyo¹⁹ udakakāyo phala-
kakāyo²⁰ ti ime satta kāyā nāma, tattha añño cammakāyapadālano²¹ mahisacammaṃ 15
vinivijjhati²² yeva, añño aṭṭhaṅgulabalaṃ²³ udumbarapadaraṃ caturaṅgula-
balaṃ²⁴ asanapadaraṃ vinivijjhati²⁵, so pana phalakasatam²⁶ pi ekato bad-
dham viñvijjhati, tathā²⁷ dvaṅgulabalaṃ²⁸ tambalohapattāṃ²⁹ aṅgulabalaṃ³⁰
ayapattāṃ³¹, vālukasakatassa³² padarasakatassa palālasakatassa vā pacchābhāgena³³
kaṇḍaṃ pavesetvā purebhāgena abhipāteti pakatiyā udaye catuṣasabhatthānaṃ 20
kaṇḍaṃ peseti³⁴ thale aṭṭhusabhaṇa ti, evaṃ imesaṃ sattannaṃ mahākāyānaṃ padā-
lanato mahākāyappadālano³⁵, sabbāmitte ti sabbe amitte raṇaṃ³⁶ katvā³⁷
palāpesīti³⁸ attho, na ca kiñci vihetthayiti³⁹ ekam pi na vihetthesi⁴⁰, avi-
hetthayanto⁴¹ yeva pana tehi saddhiṃ kaṇḍapesaṇa⁴² eva raṇaṃ⁴³ katvā, saññā-
maṃ⁴⁴ ajjhupāgamīti silasaññamaṃ⁴⁵ pabbajjāṃ⁴⁶ upagato. 25

¹ K vijjitasamgāmo, Bⁱ jivitasamgāmo. ² K -patī, B^p -pāti, Bⁱ -pāti. ³ K akkhana-
vedhī, Bⁱ akkhanaveṭhī, B^p akkhanavedhī. ⁴ K -lato, Bⁱ mahākāyapadālino, B^p
mahākāyappadālino. ⁵ Bⁱ katvā. ⁶ K saññamaṃ, Bⁱ saṃyamaṃ. ⁷ K nāna-,
Bⁱ pañña-. ⁸ K Bⁱ B^p pāti. ⁹ K akkhana-, Bⁱ akkhanaveṭhīti. ¹⁰ K B^p -vedhī,
Bⁱ avirādhavedhī. ¹¹ K akkhaṇaṃ, Bⁱ akkhaṇaṃ. ¹² K niccharati. ¹³ so B^p; K
Bⁱ vijjati. ¹⁴ K akkhanavedhī, Bⁱ akkhanaveṭhī. ¹⁵ Bⁱ mahākāyampadālino, B^p
mahākāyappadālino. ¹⁶ K camahākāyo. ¹⁷ Bⁱ ayakāyo. ¹⁸ K vālūkākāyo, Bⁱ vālī-
akāyo. ¹⁹ Bⁱ phalākākāyo. ²⁰ K -padālino, Bⁱ -padālento. ²¹ Bⁱ cammaṃ pi vijjati.
²² Bⁱ -cammānīti. ²³ Bⁱ vinijjati. ²⁴ Bⁱ tathāṅgu-. ²⁵ K -lambabalaṃ.
²⁶ Bⁱ vijjati. ²⁷ Bⁱ kaphalakasatam. ²⁸ Bⁱ kathā. ²⁹ Bⁱ aṭṭhaṅgulapalaṃ. ³⁰ so
B^p; K na olohapaddham, Bⁱ sampalohapattāṃ. ³¹ Bⁱ aṭṭhaṅgula-. ³² K -paddham.
³³ K vālu-, Bⁱ vālukasakassa. ³⁴ pacchābhāge. ³⁵ K pesisesi, Bⁱ pesesi, B^p pa-
veseti. ³⁶ Bⁱ -yapadālino, B^p -yappadālino. ³⁷ K raṇaṃ. ³⁸ Bⁱ adds ti yuddham
katvā. ³⁹ K adds ca. ⁴⁰ K vihettha-. ⁴¹ K vihetthesi. ⁴² K avihettha-. ⁴³ K
saññamaṃ, Bⁱ saṃyamaṃ. ⁴⁴ K -sañña-, Bⁱ -saṃya-. ⁴⁵ K paddhajjāṃ.

Evam Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
 „Tadā kaṇiṭṭhabhātā Anando ahoṣi, Asadisakumāro pana aham evā“
 'ti. Asadisajātakaṃ¹.

2. Saṅgāmāvacarajātaka.

- 3 Saṅgāmāvacaro sūro ti. Idam Satthā Jetavane viharanto
 Nandattheraṃ² ārabba kathesi. Satthari hi paṭhamagamanena
 Kapilapuraṃ gantvā kaṇiṭṭhabhātikaṃ Nandaṃ rājakumāraṃ pabbājetvā
 Kapilapurā nikkhamma anupubbena Sāvattiṃ gantvā viharante³ āyasmā
 Nando⁴, Bhagavato⁵ pattaṃ ādāya Tathāgatenā saddhiṃ gebā nikkha-
 10 manakāle „Nandakumāro kira Satthārā saddhiṃ gacchatīti“ sutvā
 aḍḍhullikhiṭhehi⁶ kesehi⁷ vātapānantarena oloketvā „tuvataṃ kho⁸ ayya-
 putta āgaccheyyāsīti“ idam Janapadakalyāṇiṇi⁹ vuttavacanāṃ¹⁰
 anussaranto, ukkaṇṭhito¹¹ anabhirato uppaṇḍuppaṇḍukajāto dhamani-
 santhatagatto¹² ahoṣi. Satthā tassa taṃ pavattiṃ ñatvā „yaṃ¹³ nūnā-
 15 haṃ Nandaṃ arahatte paṭiṭṭhaṇṇaṃ“ ti cintetvā tassa vasanaparive-
 ṇaṃ¹⁴ gantvā paññāttāsane nisinna¹⁵ „kacci Nanda imasmiṃ sāsane
 abhiramasīti“¹⁶ pucchi. „Bhante Janapadakalyāṇiṇi⁹ paṭibaddhacitto
 hutvā nābhiraṃasīti“. „Himavantacārikaṃ gatapubbo si Nanda“ 'ti.
 „Na gatapubbo bhante“ ti. „Tena hi gacchāma“ 'ti. „N' atthi me
 20 bhante iddhi, kath' āhaṃ¹⁷ gamissāmi“ ti. Satthā „ahaṃ¹⁸ taṃ Nanda
 mama iddhibalena nessāmi“ therāṃ hatthe gaheṭvā ākāsaṃ pakkhanto
 antarāmagge ekaṃ¹⁹ jhāmakkhetaṃ dassetvā jhāmakhāṇuke²⁰ nisinnaṃ
 chinnaśānaṅguṭṭhaṃ²¹ jhāmalomaṃ²² chinna-chaviṃ²³ tacamattaṃ²⁴
 lobitapalikunṭhitaṃ²⁵ ekaṃ makkaṭṭhaṃ dassesi. „Passasi no“ Nanda
 25 etaṃ makkaṭṭhaṃ ti. „Ama bhante“ ti. „Sutṭhu paccakkhaṃ karohi“.
 Atha naṃ gaheṭvā saṭṭhiyojanikaṃ²⁷ Manosilātalaṃ Anotattadāhādayo
 sattamahāsare²⁸ pañcamahānadiyo Suvannapabbata-Rajatapabbata-Maṇi-
 pabbata-paṭimaṇḍitaṃ anekasatārāmaneyyakaṃ Himavantapabbataṃ ca
 dassetvā „Tāvatiṃsabhavanāṃ te Nanda diṭṭhapubban“ ti pucchiṭvā

¹ Bī adds paṭhamāni. ² K ānanda-. ³ Bī -to. ⁴ Bī āyasmā Anando, K āyas-
 mato nandassa. ⁵ K omits bhagavato. ⁶ Bī aḍḍhuli-, Bp aḍḍhali-. ⁷ Bī omits kesehi.
⁸ K tuvataṃko. ⁹ K -niyā, Bī -niyā. ¹⁰ Bī -naṃ. ¹¹ K ukkaṇṭhito, Bī ukkattito.
¹² Bī vamanisandhatagatto. ¹³ Bī yaṃ. ¹⁴ Bī omits vasana. ¹⁵ Bī nisāditvā.
¹⁶ Bī atiraṃasīti. ¹⁷ Bī kathāyaṃ. ¹⁸ Bī ahaṃ. ¹⁹ Bī eka. ²⁰ K jhāmakhāṇu-
 ke. ²¹ Bī chinna-kaṇṇaśānaṅguṭṭha ²² K jhāmaloca ²³ K chaviṃ, Bī Bp chinna-
 chavi. ²⁴ K- tacamatta, Bp cammamattaṃ. ²⁵ K omits lohita, Bī lohitaṭṭhikuntti-
 taṃ, Bp -palikuntitaṃ. ²⁶ Bī Bp omit no. ²⁷ Bī chaṭṭhi-. ²⁸ Bī -carā.

„na diṭṭhapubbaṃ bhante“ ti vutte „ehi Nanda, Tāvatiṃsabhavanam
 te dassessāmiti“¹ tattha netvā Paṇḍukambalasilāsane² nisīdi. Sakko
 devarājā dvīsu devalokesu devasaṃghena saddhiṃ āgantvā vanditvā
 ekamantaṃ nisīdi. Aḍḍhatiyakoṭisaṃkhā tassa³ paricārīkā⁴ pañcasatā
 ca kakutaṭṭhāpādā⁵ devaccharāpi āgantvā vanditvā ekamantaṃ nisīdīmsu. 5
 Satthā āyasmantaṃ Nandaṃ tā pañcasatā accharā kilesavasena punap-
 puna olokāpesi. „Passasi Nanda imā kakutaṭṭhāpādiniyo⁶ accharāyo“ ti.
 „Āma bhante“ ti. Kin nu kho⁷ etā sobhanti udāhu Janapadakal-
 yāṇīti⁸. „Seyyathāpi bhante Janapadakalyāṇiṃ upanidhāya⁹ sā pa-
 luṭṭhamakkaṭṭi¹⁰ evaṃ eva imā¹¹ upanidhāya Janapadakalyāṇīti“. 10
 „Idāni kiṃ karissasi Nandā“ ti. „Kiṃ kammani katvā bhante imā
 accharā labhantīti“. „Samaṇadhammaṃ katvā bhante imā accharā
 labhantīti“. „Samaṇadhammaṃ katvā ti sace me bhante imāsam¹²
 paṭilābhāya¹³ Bhagavā paṭibhogō hoti ahaṃ samaṇadhammaṃ karissā-
 mīti“. „Karohi Nanda, ahan te¹⁴ paṭibhogō“ ti. Evam thero deva- 15
 saṃghamajjhe¹⁵ Tathāgataṃ paṭibhogam gahetvā „mā bhante atipa-
 pañcam¹⁶ karoṭha, etha gacchāma, ahaṃ samaṇadhammaṃ karissāmīti“
 āha. Satthā taṃ¹⁷ ādaya Jetavanam¹⁸ eva paccāgami. Thero samaṇa-
 dhammaṃ kātum ārabhi. Satthā dhammasenāpatiṃ āmantetvā „Sāri-
 putta, mayhaṃ kaniṭṭhabhātā Nando Tāvatiṃsadevaloke devasaṃghassa 20
 majjhe devaccharānaṃ kārāṇā maṃ paṭibhogam aggahesīti“ tassa
 ācikkhi. Eten¹⁹ upāyena Mahāmoggallānattherassa Mahākassapatthe-
 rassa Anuruddhattherassa dhammabhaṇḍāgārīka-Anandattherassa ti
 asītiyā mahāsāvakanam yebhuyyena ca²⁰ sesabhikkhūnam ācikkhi.
 Dhammasenāpati Sāriputtatthero Nandattheraṃ²¹ upasaṃkamtivā „sac- 25
 caṃ kira tvaṃ āvuso Nanda Tāvatiṃsadevaloke devasaṃghassa majjhe
 devaccharā labhanto ‘samaṇadhammaṃ karissāmīti’ Dasabalaṃ paṭi-
 bhogam gaṇhīti“ vatvā „nanu evaṃ sante tava brahmacariyavāso
 mātugāmasannissito²² kilesasannissito²³, tassa te itthinaṃ atthāya sa-
 maṇadhammaṃ karontassa²⁴ bhatiyā²⁵ kaṇmani karontena kammakārena 30

¹ Bⁱ dassayissāmīti. ² Bⁱ -kampalaṃsilātale. ³ Bⁱ tāyaparisāya. ⁴ Bⁱ paricārītā.

⁵ Bⁱ kukkaṭṭhāpādiniyo, B^p kukkaṭṭhāpādaniyo. ⁶ Bⁱ kukkaṭṭhāpādiniyo, B^p kukkaṭṭhāpādā-
 niyo. ⁷ Bⁱ kiṃ kho. ⁸ K -niṇṇi. ⁹ Bⁱ omits janapada- -dhāya. ¹⁰ Bⁱ B^p pa-
 luṭṭhamakkaṭṭi. ¹¹ Bⁱ imāsam. ¹² Bⁱ imāsam. ¹³ Bⁱ paṭilābhattāya. ¹⁴ Bⁱ nau-
 dammahante. ¹⁵ Bⁱ -saṃghāssamajjhe. ¹⁶ Bⁱ aticāpapañcam. ¹⁷ K naṃ. ¹⁸ K
 -naṃ. ¹⁹ Bⁱ teneva. ²⁰ Bⁱ omits ca. ²¹ Bⁱ naḍḍam. ²² K -sannissino, Bⁱ sanis-
 sito. ²³ Bⁱ kilesiko. ²⁴ so B^p; K Bⁱ omit samaṇa - - karontassa. ²⁵ Bⁱ gatiyā.

saddhim kim nānākarāṇaṃ“ ti therāṃ lajjāpesi nittejaṃ akāsi. Eten’ upāyena sabbe pi asītimahāsāvakā avasesabbhikkhū ca taṃ āyasmantaṃ lajjāpayimsu. So „ayuttaṃ vata me katan“ ti hiriya ca¹ ottappena ca viriyaṃ dalhaṃ paggaṇhitvā vipassanaṃ vadḍhento arahattaṃ patvā
 5 Satthāraṃ² upasaṃkamitvā „ahaṃ³ bhante Bhagavato paṭissavaṃ muñcāmi“ āha. Satthāpi „yadā tvaṃ Nanda arahattaṃ patto tadā yevāhaṃ paṭissavā mutto“ ti āha. Etam atthaṃ viditvā dhammasabbhāyaṃ bhikkhū kathaṃ samuttāpesum: „yāva ovādakkhamo vāyaṃ āvuso Nandatthero ekovāden’ eva hirottappaṃ paccupaṭṭhāpetvā samanadham-
 10 maṃ katvā⁴ arahattaṃ patto“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu ’ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ ’ti rutte „na bhikkhave idān’ eva, pubbe pi Nando ovādakkhamo yevā“ ’ti vatvā atītaṃ āhāri:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente
 15 Bodhisatto hatthācariyakule nibbattitvā vayappatto hatthācariyasippe nipphattiṃ patto ekaṃ Bārāṇasirañño sapattarājānaṃ upatṭhāsi. So tassa maṅgalahatthiṃ susikkhitaṃ katvā sikkhāpesi. Rājā⁵ „Bārāṇasirajjaṃ gaṇhissāmīti“ Bodhisattaṃ gahetvā maṅgalahatthiṃ āruya mahatiyā senāya Bārāṇasiṃ
 20 gantvā parivāretvā „rajjaṃ vā detu⁶ yuddhaṃ vā“ ti rañño paṇṇaṃ⁷ pesesi. Brahmadatto „yuddhaṃ dassāmīti“ pākāradvāraṭṭālakagopuresu⁸ balakāyaṃ āropetvā⁹ yuddhaṃ adāsi. Sapattarājā maṅgalahatthiṃ vammētva¹⁰ sayam pi vammaṃ¹¹ paṭimuñcitvā hatthikkhandhagato tikhinaṃkusaṃ ādāya „naga-
 25 raṃ bhinditvā¹² paccāmittaṃ jīvitakkhayaṃ¹³ pāpetvā rajjaṃ hatthagataṃ¹⁴ karissāmīti“ hatthiṃ nagarābhimukhaṃ pesesi. So uṇhakalālāni¹⁵ c’ eva yantapāsāṇe¹⁶ ca nānappakārāni ca paharaṇāni vissajjente¹⁷ disvā maraṇabhayaabhīto upasaṃkamtum¹⁸ asakkonto paṭikkami. Atha naṃ hatthācariyo upasaṃkamitvā „tāta tvaṃ sūro saṅgāmāvacaro, evarūpe¹⁹ ṭhāne

¹ Bⁱ omits ca. ² K omits satthāraṃ. ³ Bⁱ svāhaṃ. ⁴ K nātvā? ⁵ Bⁱ so rājā.

⁶ Bⁱ dentu ⁷ K paṇṇaṃ, Bⁱ omits paṇṇaṃ ⁸ K -puresi, Bⁱ -pūresu.

⁹ Bⁱ āharāpetvā. ¹⁰ Bⁱ dhammena chādetvā, B^o cammena chādetvā. ¹¹ Bⁱ cammaṃ. ¹² Bⁱ bhanditvā. ¹³ Bⁱ -ye. ¹⁴ Bⁱ tatthaṅgataṃ. ¹⁵ so Bⁱ B^o; K -lādīni.

¹⁶ K sattapāsāṇeua. ¹⁷ Bⁱ visajjante. ¹⁸ K -mitvā. ¹⁹ K -po nāma.

paṭikkamanam nāma tuyham nānucchavikan“ ti vatvā hatthim
ovadanto¹ imā gāthā avoca:

1. Saṃgāmāvacaro sūro balavā iti vissuto

kin² nu toraṇam āsajja paṭikkamasi³ kuñjara. 61.

2. Omadda khippam paligham esikāni ca abbaha⁴,

5

toraṇāni pamadditvā khippam pavisā kuñjarā 'ti. 62.

Tattha iti vissuto ti tāta tvaṃ pavattasampahāram⁵ saṃgāmaṃ⁶ madditvā
avacaraṇato saṃgāmāvacaro thirahadayatāya sūro thāmasampattiya⁷ balavā ti
evaṃ vissuto paññāto⁸ pakato, toraṇam āsajjā 'ti nagaradvārasaṃghātam⁹
patvā⁹, paṭikkamasīti kin¹⁰ nu kho osakkasi¹¹, kena kāraṇaṃ nivattasīti, 10
omaddā ti avamadda adho pātaya¹², esikāni ca abbahā ti nagaradvāre so-
lasaratanam aṭṭharatanam¹³ bhūmiyaṃ pavesetvā niccalam katvā nikhātā esi-
katthambhā honti, te khippam uddharatha¹⁴ cā 'ti ānāpeti¹⁵, toraṇāni madditvā
nagaradvārassa piṭṭhasaṃghāte madditvā khippam pavisā ti sīgham nagaram
pavisā, kuñjarā ti nāgaṃ ālapati. 15

Taṃ sutvā nāgo Bodhisattassa ekovāden' eva nivattitvā
esikatthambhe soṇḍaya¹⁶ palivethetvā ahicchattakāni viya luñ-
civā toraṇam madditvā paligham osādetvā¹⁷ nagaradvāraṃ
bhinditvā nagaram pavisitvā rajjam gahetvā adāsi.

Satthā imaṃ dhammadesanam āharitvā jātakam samodhānesi: 20
„Tadā hatthi Nando ahosi. rājā Anando¹⁸, hatthācariyo pana aham
evā“ 'ti. Saṃgāmāvacara-jātakam¹⁹.

3. Vālodakajātaka.

Vālodakam apparasam nihīnan ti. Idam Satthā Jeta-
vane viharanto pañcasate vighāsāde ārabha katesi, Sāvattiyaṃ 25
kira pañcasatā upāsakā gharapalibodham²⁰ puttadārassa niyyādetvā

¹ Bⁱ ovadento. ² Bⁱ kim. ³ Bⁱ -māsi. ⁴ Bⁱ appuha. ⁵ Bⁱ -pakāra. ⁶ K saṃ-
gamaṃ. ⁷ Bⁱ omits paññāto. ⁸ Bⁱ -saṃghaṭṭatoraṇam. ⁹ K pavatvā. ¹⁰ Bⁱ kim.
¹¹ Bⁱ opakkamasi. ¹² Bⁱ atthopāṭiya. ¹³ Bⁱ omits aṭṭharatanam, B^p aṭṭhārasara-
tanam. ¹⁴ K uddharanthaṃ, Bⁱ udaralaṃ. ¹⁵ K ānāpeti, Bⁱ ānāpesi. ¹⁶ K soṇḍā.
¹⁷ Bⁱ osāretvā. ¹⁸ Bⁱ adds ahosi. ¹⁹ Bⁱ adds dutiyaṃ. ²⁰ Bⁱ gharāvāsapalibodham,
bodham, gharāvāsapalibodham.

Satthu dhammadesanaṃ suṇantā ekato va vicaranti. Tesu keci sotā-
 pannā keci sakadāgāmino keci anāgāmino, eko pi putthujjano n' atthi.
 Satthāraṃ nimantentāpi te upāsake antokaritvā va nimantenti. Tesam
 pana dantakaṭṭhamukhodakagandhamālādāyakā pañcasatā cullupaṭṭhākā¹
 5 vighāsādā hutvā vasanti. Te bhuttapātarāsā niddāyitvā utṭhāya Acira-
 vatim gantvā naditīre unnadantā Mallayuddham yujjhanti. Te pana²
 pañcasatā upāsakā appasaddā appanigghosā³ patisallānam anuyuñ-
 janti. Satthā tesam vighāsādānaṃ uccāsaddam sutvā „kiṃsaddo
 esa Anandā“⁴ 'ti theram⁵ pucchitvā „vighāsādasaddo bhante“ ti vutte
 10 „na kho Ananda ime vighāsādā idān' eva vighāsam khāditvā unna-
 danti yeva, pubbe pi unnadanti yeva“⁶, ime cāpi⁷ upāsakā na idān'
 eva sannisinā⁸ pubbe pi sannisinā yevā“⁹ 'ti vatvā therena yācito
 atitāṃ āhari:

Atite Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente
 15 Bodhisatto amaccakule nibbattitvā vayappatto rañño attha-
 dhammānusāsako ahoṣi. Ath' ekasmiṃ kāle so rājā „pac-
 canto kupito“ ti sutvā pañcasate sindhave kappāpetvā caturañ-
 giniyā senāya gantvā paccantaṃ vūpasametvā Bārāṇasim yeva⁹
 paccāgantvā „sindhavā“¹⁰ kilantā¹¹, allarasam eva nesaṃ muddi-
 20 kapānaṃ dethā“¹² 'ti āṇāpesi¹³. Sindhavā gandhapānaṃ¹⁴ pivitvā
 assasālaṃ patvā attano attano ṭhānesu atṭhaṃsu. Tesam pana
 dinnāvasiṭṭhakaṃ¹⁵ apparasaṃ¹⁶ bahukasataṃ¹⁷ ahoṣi. Manussa
 „idaṃ kiṃ karomā“¹⁸ 'ti rājānaṃ pucchimsu. Rājā „udakena
 madditvā makkhipilotikāhi¹⁹ parissāvetvā ye gadrabhā²⁰ sindha-
 25 vānaṃ nivāpaṃ²¹ vahimsu tesam dāpethā“²² 'ti dāpesi. Gadrabhā
 kasataṃ²³ udakaṃ pivitvā mattā²⁴ viravamānā²⁵ rājaṅgaṇe
 vicarimsu²⁶. Rājā mahāvātapānaṃ vivaritvā rājaṅgaṇaṃ oloka-
 yamāno samīpe ṭhitam Bodhisattaṃ āmantetvā va²⁷ „passa,

¹ Bⁱ cūlupaṭṭhākā, K cullapaṭṭhākā. ² Bⁱ omits pana. ³ Bⁱ -nīghosā, B^p appa-
 ṭisaddā appaṭighosā. ⁴ Bⁱ ki eko ānanda saddo. ⁵ Bⁱ omits theram. ⁶ K omits
 pubbe pi unnadanti yeva ⁷ Bⁱ pi. ⁸ K omits sannisinā. ⁹ K -si yeva, Bⁱ
 sīmeva. ¹⁰ Bⁱ -vānaṃ. ¹¹ Bⁱ -tānaṃ. ¹² K āṇāpesi. ¹³ so B^p; Bⁱ kaṇḍam-, K
 gaṇḍa-. ¹⁴ Bⁱ ninnāvasiṭṭhakaṃ, B^p dinnāvasiṭṭhakaṃ. ¹⁵ so Bⁱ B^p; K sarasaṃ.
¹⁶ so Bⁱ B^p; K bahusakataṃ. ¹⁷ Bⁱ B^p makacipi-. ¹⁸ K gadābhā. ¹⁹ K nivāsaṃ.
²⁰ K sakataṃ, B^p sakataṃ, Bⁱ kasada. ²¹ Bⁱ adds hutvā. ²² Bⁱ viravantā vicara-
 mānā. ²³ Bⁱ picarīsu. ²⁴ Bⁱ omits va.

ime gadrabhā kasaṭodakam¹ pītvā mattā hutvā viravantā²
uppatantā vicaranti³, sindhavakule jātasindhavā pana gandha-
pānam⁴ pītvā nissaddā sannisinnā na uppilavanti, kin⁵ nu kho
kāraṇam⁶ ti pucchanto paṭhamam gātham āha:

1. Vālodakam apparasam nihīnam 5
pītvā mado jāyati gadrabhānam,
imañ ca pītvāna rasam paṇītam⁶
mado na sañjāyati sindhavāna ti. 63.

Tattha vālodakan ti makkhivālehi⁷ parissāvītaudakam⁸, vālodakan⁹ ti
pi pātho, nihīnam ti nihīnārasabbhāvena¹⁰ nihīnam, na sañjāyatīti sindha- 10
vānam mado na jāyati¹¹, kin¹² nu kho kāraṇam ti pucchi.

Ath' assa kāraṇam ācikkhanto Bodhisatto dutiyam gā-
tham āha:

2. Appam pītvāna nihīnājacco 15
so majjati tena janinda puṭṭho,
dhorayhasilī¹³ ca kulamhi jāto
na majjati aggarasam pītvā ti. 64.

Tattha tena janinda puṭṭho ti janinda uttamarāja yo¹⁴ nihīnājacco tena
nihīnena jaccabhāvena puṭṭho majjati¹⁵ pamajjati¹⁶, dhorayhasilīti¹⁷ dho-
rayhasilo dhuravahanakaācārena sampanno jātisindhavo, aggarasan ti sabba- 20
paṭhamam gahitam¹⁸ muddikārasam¹⁹ pītvā na majjati.

Rājā Bodhisattassa vacanam sutvā gadrabhe rājāṅgaṇā
nīharāpetvā tass' eva ovāde ṭhito dānādini puññāni katvā yathā-
kammam gato.

Satthā imam dhammadesanam āharitvā jātakam samodhānesi: 25
„Tadā pañcasatā gadrabhā ime vighāsādā ahesum, pañcasatā sindhavā
ime upāsakā, rājā Anando, amaccapaṇḍito pana aham evā“ ti. Vālo-
dakajātakam²⁰.

¹ K kasaṭo-, B² sakaṭo-. ² K vicarantā, B¹ vivaranto. ³ B¹ vivaranti. ⁴ K B¹
gandhapānam, B² rasagandhapānam. ⁵ B¹ kin. ⁶ K paṇītam, B¹ paṇītam. ⁷ B¹ B²
makacivā-. ⁸ B¹ parissavitam-. ⁹ B¹ vālodakan. ¹⁰ B¹ omits nihīnara. ¹¹ B¹ sañ-
cayati. ¹² B¹ kin. ¹³ B¹ dodayhasile. ¹⁴ K so. ¹⁵ B¹ majjate. ¹⁶ B¹ omits pa-
majjati. ¹⁷ B¹ dayhasile ti. ¹⁸ B¹ gahita. ¹⁹ B¹ muddika-. ²⁰ B¹ adds tatiyam.

4. Giridantajātaka.

Dūsito¹ giridantenā² 'ti. Idam Satthā Veluvane viharanto ekam vipakkhasevim³ ārabba kathesi. Vatthum heṭṭhā Mahilāmukhajātaka⁴ kathitam eva. Satthā pana „na bhikkhave ayam
5 bhikkhu idān' eva vipakkhasevako⁵, pubbe p' esa vipakkhasevako yevā“ 'ti vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Sāmarājā⁶ nāma rajjam kāresi. Tadā Bodhisatto amaccakule nibbattitvā vayappatto tassa atthadhammānusāsako ahoṣi. Rañño pana Paṇḍavo⁷ nāma
10 maṅgalasso, tassa Giridanto⁸ nāma assabandho, so khañjo⁹ ahoṣi. Asso mukharajjuke gahetvā tam purato purato¹⁰ gacchantam disvā „mam esa¹¹ sikkhāpetīti“ saññāya tassa¹² anusikkhanto khañjo ahoṣi. Tassa khañjabhāvaṃ rañño ārocesum. Rājā vesse pesesi. Te gantvā assassa sarīre rogam
15 apassantā „rogam assa na passāmā“ 'ti rañño kathayimsu. Rājā Bodhisattam pesesi: „gaccha vayassa¹³, ettha kāraṇam jānāhīti“. So gantvā khañjaassabandhasamsaggena tassa¹⁴ khañjabhūtabhāvaṃ nātvā rañño tam attham ārocetvā „sam-saggadosena nāma evam hotīti“ dassento pathamaṃ gātham āha:

20 1. Dūsito¹ Giridantena¹⁵ hayo Sāmassa Paṇḍavo porāṇam pakatim hitvā tass' eva¹⁶ anuvīdhiyātīti¹⁷. 65.

Tattha hayo Sāmassā 'ti Sāmassa rañño maṅgalasso, porāṇam pakatim hitvā ti attano porāṇapakatim¹⁸ siṅgārabbhāvaṃ pahāya, anuvīdhiyātīti¹⁷ anusikkhati¹⁹.

25 Atha nam rājā „idāni vayassa kim kattabban“ ti pucchi. Bodhisatto „sundaram assabandham²⁰ labhitvā yathāporāṇo²¹ bhavissatīti“ vatvā dutiyam gātham āha:.

¹ Bⁱ dūsito. ² Bⁱ gīridavattanā. ³ Bⁱ -sevibhikkhum. ⁴ Bⁱ -lā-, cfr. supra J. 26.

⁵ K -sevati, Bⁱ vāpakkhasevi. ⁶ Bⁱ sāmantarājā. ⁷ Bⁱ paṇḍuvo. ⁸ Bⁱ gīridatto.

⁹ Bⁱ khañco. ¹⁰ Bⁱ omits one purato. ¹¹ Bⁱ etha. ¹² K kassa, Bⁱ bhassa.

¹³ Bⁱ passa. ¹⁴ so Bⁱ Bp; K -saggenassa. ¹⁵ Bⁱ giridattena. ¹⁶ Bⁱ āsseva.

¹⁷ Bⁱ -dhiyyātīti. ¹⁸ Bⁱ pubbe pipakati. ¹⁹ Bⁱ -tīti attho. ²⁰ so Bⁱ Bp; K

-bandhavaṃ. ²¹ Bⁱ omits yathā.

2. Sace va t' anujo¹ poso² sikhārākārakappito³

ānane⁴ taṃ gahetvāna⁵ maṇḍale parivattaye

khippam eva pahatvāna⁶ tass' eva anuvīdhiyātīti. 66.

Tattha tanujo ti tassa anujo anurūpajāto ti anujo, tassa anujo t' anujo, idam vuttaṃ hoti: sace hi mahārāja tassa siṅgārassa ācārasampannassa assassa⁷ 5 anurūpajāto⁸ siṅgārākārasampanno⁹ poso, sikhārākārakappito¹⁰ ti sikharena¹¹ sundarena¹² ākārena kappitokesamassu¹³, taṃ assaṃ ānane gahetvā¹⁴ assamaṇḍale parivatteyya¹⁵, khippam ev' esa taṃ khañjabhāvāṃ pahāya ayaṃ siṅgāro ācārasampanno assagopako maṃ sikkhāpetitī saññāya khippam ev' etassa¹⁶ anuvīdhiyyati¹⁷ atītanusikkhissati¹⁸ pakatibhāve yeva tthassatīti¹⁹. 10

Rājā tathā kāresi. Asso pakatibhāve patitthāsi. Rājā „tiracchānānam pi nāma āsayam jānissatīti²⁰“ tuṭṭhacitto Bodhisattassa mahantaṃ yasam adāsi.

Satthā imaṃ desanam²¹ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā Giridanto²² Devadatto ahosi, asso vipakkhasevako bhikkhu, rājā 15 Anando²³, amaccapaṇḍito pana aham evā²⁴“ ti. Giridantajātakam²⁴.

5. Anabhiratijātakā.

Yathodake āvile appasanne ti. Idam Satthā Jetavane viharanto aṇṇataram brāhmaṇakumāram ārabba kathesi. Sāvattiyaṃ kir'²⁵ eko brāhmaṇakumāro tiṇṇaṃ vedānaṃ pāragū bahū²⁶ 20 khattiyakumāre ca brāhmaṇakumāre ca mante vācesi. So aparabhāge gharāvāsam saṇṭhapetvā vatthālāmkārādāsasikhettavattugomahisaputtadārādīnaṃ atthāya cintayamāno rāgadosamohavasiko hutvā āvācitto ahosi, mante paṭipāṭiyā parivattetuṃ nāsakkhi²⁷, ito c' ito ca mantā na paṭibhaṃsu²⁸. So ekadivasam bahum²⁹ gandhamālādīm³⁰ 25 gahetvā Jetavanaṃ gantvā Satthāraṃ pūjetvā vanditvā ekamantaṃ

¹ K va nanujo, Bⁱ ca tanuke, B^p ca tanujo. ² K pāso. ³ K -kappino. ⁴ Bⁱ ānanena. ⁵ Bⁱ gahetvā. ⁶ Bⁱ pahantvāna. ⁷ Bⁱ assa. ⁸ Bⁱ anurūpajā ayaṃ. ⁹ Bⁱ siṅgā ayo ājāyasampanno. ¹⁰ Bⁱ akhayākārakampito. ¹¹ Bⁱ sikhayona. ¹² Bⁱ omits sundarena. ¹³ Bⁱ kappito-. ¹⁴ Bⁱ ānena gahetvāna. ¹⁵ K -yyaṃ. ¹⁶ Bⁱ evatassa. ¹⁷ K -dhissati. ¹⁸ Bⁱ anusikkhāyati. ¹⁹ Bⁱ adds attho. ²⁰ Bⁱ āyasaṃ rājātūti, B^p aṭṭhasayam jānāti. ²¹ Bⁱ dhammadesanāṃ. ²² Bⁱ giridatto. ²³ Bⁱ adds ahosi. ²⁴ Bⁱ giridatthajātakam catuttham. ²⁵ Bⁱ kira. ²⁶ both MSS. bahu. ²⁷ Bⁱ nāsakkhi. ²⁸ K ni paṭibhaṃsu, Bⁱ na patisaṃsu. ²⁹ Bⁱ bahu. ³⁰ Bⁱ -lādīhi.

nisīdi. Satthā tena saddhim paṭisanthāraṃ katvā “kiṃ māṇava mante vācesi, paguṇā te mantā” ti pucchi. „Pubbe me bhante mantā paguṇā, gharāvāsassa pana gahitakālate paṭṭhāya cittaṃ me āvilam jātaṃ, tena me mantā na paguṇā” ti. Atha nam Satthā „na kho māṇava
5 idān’ eva pubbe pi te cittassa anāvilakāle tava mantā paguṇā ahesuṃ, rāgādihi pana āvilakāle tava mantā na paṭibhaṃsū”¹ ‘ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
Bodhisatto brāhmaṇamahāsālakule nibbattitvā vayappatto
10 Takkaṣilāyaṃ mante uggaṇhitvā disāpāmokkho ācariyo hutvā
Bārāṇasiyaṃ bahū khattiyabrāhmaṇakumāre² mante vācesi.
Tassa santike eko brāhmaṇamāṇavo tayo vede³ paguṇe akāsi,
ekapade pi nikkamkho piṭṭhiācariyo⁴ hutvā mante vācesi. So
aparena samayena gharāvāsaṃ gahetvā gharāvāsacintāya⁵ āvila-
15 citto mante parivattetuṃ nāsakkhi. Atha nam ācariyo attano
santikaṃ āgataṃ „kiṃ māṇava paguṇā te mantā” ti pucchitvā
„gharāvāsaṃ gahitakālate paṭṭhāya me cittaṃ āvilam jātaṃ,
mante parivattetuṃ na sakkomīti”⁶ vutte „tāta āvile⁷ cittaṃhi⁸
paguṇāpi mantā na paṭibhanti⁹, anāvile pana appaṭibhānaṃ⁹
20 nāma n’ atthīti”¹⁰ vatvā imā gāthā¹⁰ āha:

1. Yathōdake āvile appasanne
na passati sippikasambukaṃ¹¹
sakkharaṃ¹² vālukaṃ macchagumbaṃ
evaṃ āvilamhi¹³ citte

25 na passati attadatthaṃ paratthaṃ. 67.

2. Yathōdake acche vippasanne
so passati sippī¹⁴ ca macchagumbaṃ¹⁵

¹ K paṭibhaṃsū. ² K bahukhattiyābrāh-, Bⁱ bahukhattiyāyākumāre bahubrāhmaṇakumāre. ³ Bⁱ bede. ⁴ so K Bp; Bⁱ ekapade si nikakho piṭṭhi ācaripeha. ⁵ K sagharāvāsacintāya. ⁶ Bⁱ āvila. ⁷ K cittaṃhi. ⁸ K paṭibhanti. ⁹ K apaṭibhānaṃ, Bⁱ apaṭibhānaṃ. ¹⁰ Bⁱ imāṃ gāthadvayam. ¹¹ Bⁱ sippisappukaṃ, K sippisambuka, Bp sippikasambukaṃ ca; read na passati sambukaṃ ca? ¹² K omits sakkharaṃ. ¹³ so Bp; K āvile, Bⁱ āvilamhi. ¹⁴ K sippi. ¹⁵ Bⁱ passati kasampukaṃ sakkharaṃ vālukaṃ macchagumbaṃ.

evaṃ anāvilamhi¹ citte

so passati² attadatthaṃ paratthan ti. 68.

Tattha āvile ti kaddamūlūte³, appasanne ti tāya eva⁴ āvilatāya avippasanne⁵, sippikasambukan⁶ ti sippikaṃ ca sambukaṃ ca⁷, macchagumban ti macchaghaṇṇaṃ, evaṃ āvile⁸ ti evaṃ evaṃ⁹ rūgādīhi āvile citte, attadatthaṃ paratthan ti na¹⁰ attatthaṃ na paratthaṃ¹¹ passatīti attho, so passatīti evaṃ evaṃ anāvile citte so puriso attatthaṃ ca paratthaṃ ca passatīti¹². 5

Satthā imaṃ atītaṃ¹³ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Saccapariyosāne brāhmaṇakumāro sotāpattiphale patitṭhahi) „Tadā ayaṃ eva māṇavo ahosi, ācariyo pana ahaṃ evā“ ti. Ana- 10
bhiratijātakaṃ¹⁴.

6. Dadhivāhanajātaka.

Vaṇṇagandharasopeto ti. Idam Satthā Veḷuvane viharanto vipakkkhaseviṃ ārabba kathesi. Vatthuṃ heṭṭhākathitasadisam eva. Satthā pana: „bhikkhave asādhussannivāso nāma pāpo 15
anattakaro, tattha manussabhūtānaṃ tāva pāpasannivāsassa anattakaraṇāya kiṃ vattabbaṃ, pubbe pana asātena amadhurena nimbarukkheṇa saddhiṃ¹⁵ sannivāsam āgama madhuraraso dibbarasapaṭi-
bhāgo acetano ambarukkho pi amadhuro tittako jāto“ ti vatvā atītaṃ āhari: 20

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Kā-siraṭṭhe¹⁶ cattāro bhātaro brāhmaṇā isipabbajjaṃ pabbajitvā Himavantapadesa¹⁷ patipāṭiyā paṇṇasālā¹⁸ katvā vāsam kappesuṃ. Tesam¹⁹ jeṭṭhabhātā kalam katvā Sakkattaṃ pāpuṃ. So taṃ kāraṇam űatvā antaranatā sattatṭhadivasaccayena tesam upatṭhā- 25
naṃ gacchanto ekadivasam jeṭṭhakatāpasam vanditvā ekamantaṃ

¹ K - lamhi. ² Bⁱ appassati. ³ K - lulite, Bⁱ - lulite. ⁴ Bⁱ thāya yeva. ⁵ Bⁱ appasanne. ⁶ K sippisambukan. ⁷ Bⁱ sippaṇ ca kasanmakaṇ ca. ⁸ Bⁱ āvilamhi. ⁹ Bⁱ evameva. ¹⁰ Bⁱ neva. ¹¹ Bⁱ attadattaparattaṃ. ¹² Bⁱ pūriso passatīti attatthaṃ paratthan ti attho. ¹³ Bⁱ dhammadesanāṃ. ¹⁴ Bⁱ adds pañcamanithitaṃ. 6. Cfr. Five Jāt by V. Fausbøll 1861 p. 1 ¹⁵ Bⁱ omits saddhiṃ. ¹⁶ Bⁱ kūsikaratṭhe. ¹⁷ Bⁱ himavantapadesa ¹⁸ Bⁱ pallasālaṃ. ¹⁹ K nesam.

nisīditvā „bhante kena te attho“ ti pucchi. Paṇḍurogatāpaso „agginā me attho“ ti āha. So tassa vāsipharasukaṃ¹ adāsi. (Vāsipharasuko² nāma daṇḍe pavesanavasena³ vāsi pi hoti pharasu pi.) Tāpaso „ko me imaṃ ādāya dārūni
 5 āharissatīti“ āha. Atha naṃ Sakko evaṃ āha: „yadā⁴ te bhante dārūhi attho imaṃ pharasuṃ hatthena⁵ pahaṃsitvā⁶ ‘dārūni me āharitvā aggiṃ kareyyāsīti’⁷ vadeyyāsi. dārūni āharitvā aggiṃ katvā dassatīti⁸. Tassa vāsipharasukaṃ datvā dutiyam pi upasaṃkamitvā „bhante kena te attho“ ti
 10 pucchi. Tassa paṇṇasālāya hatthimaggo hoti. So hatthīhi upadduto „hatthīnaṃ me vasena dukkhaṃ uppajjati⁹, te palāpehīti“ āha. Sakko tassa ekaṃ bheriṃ upanāmetvā „bhante imasmiṃ tale pahāte tumhākaṃ paccānittā palāyissanti, imasmiṃ pahāte mettacittā hutvā caturaṅginiyā senāya¹⁰ parivā-
 15 ressanatīti“ vatvā taṃ bheriṃ datvā kaṇiṭṭhassa santikaṃ gantvā „bhante kena te attho“ ti pucchi. So pi paṇḍurogadhātuko va, tasmā „dadhinā me attho“ ti āha. Sakko tassa ekaṃ dadhighaṭaṃ datvā „sace tumhe icchamānā imaṃ āvajjessatha¹¹ mahānadi hutvā mahoghaṃ pavattetvā tumhākaṃ rajjaṃ gahe tvā
 20 dātuṃ samattho pi bhavissatīti“ vatvā pakkāmi. Tato paṭṭhāya vāsipharasuko¹² jeṭṭhabhātikassa aggiṃ karoti, itarena¹³ bheri-tale pahāte hatthī palāyanti¹⁴, kaṇiṭṭho dadhiṃ paribhuñjati. Tasmiṃ kāle eko sūkaro ekasmiṃ purāṇagāmaṭṭhāne caranto¹⁵ ānubhāvasampannaṃ ekaṃ maṇikkhandhaṃ¹⁶ addasa. So taṃ
 25 maṇikkhandhaṃ mukhena ḍasitvā¹⁷ tassānubhāvena ākāse uppatitvā samuddamajjhe ekaṃ dīpakaṃ gantvā „ettha dāni mayā vasitum vaṭṭatīti¹⁸ otaritvā phāsukaṭṭhāne¹⁹ udumbararukkhaṃ

¹ Bī vāsiparasuṃ. ² Bī vāsiparasiko. ³ K pavesanāvasena, Bī omits vasena.

⁴ Bī yadi. ⁵ Bī hattena, K hatthe. ⁶ Bī paharitvā. ⁷ Bī kārāhiti. ⁸ Bī hatthi-naṃ ayyena me dukkhaṃ uppajjiti.

⁹ Bī caturaṅgini senā. ¹⁰ Bī āsīnceyyātha.

¹¹ Bī vāsiparasuṃ. ¹² Bī itaro. ¹³ Bī hatthī palāyati. ¹⁴ Bī vicaranto.

¹⁵ Bī ānubhāvasampannamāṇikkhandhaṃ. ¹⁶ Bī daṃsitvā. ¹⁷ Bī vattatīti.

¹⁸ Bī adds ekassa.

hetṭhā vāsāṃ kappesi. So ekadivasāṃ tasmīṃ rukkkhamūle
 maṇikkhandhaṃ purato ṭhapetvā niddaṃ okkami. Ath' eko
 Kāsiratthavāsīmanusso¹ „nirūpakāro² esa amhākaṃ“ ti mātā-
 pitūhi gehā nikkaddhito ekaṃ paṭṭanagāmaṃ³ gantvā nāvīkānaṃ
 kammakaro⁴ hutvā nāvāṃ āruya⁵ samuddamajjhe bhinnāya 5
 nāvāya phalake nipanno taṃ dīpaṃ patvā phalāphalāni pariye-
 santo taṃ sūkaraṃ niddāyantaṃ disvā saṇikaṃ⁶ gantvā maṇik-
 khandhaṃ gaṇhitvā tassa ānubhāvena ākāse uppatitvā udum-
 bararukkhe nisīditvā cintesi: „ayaṃ sūkaro imassa maṇikkhan-
 dhassa ānubhāvena ākāsa-cāriko⁷ hutvā idha vasati maññe, mayā 10
 pana⁸ paṭhamam eva imaṃ māretvā maṃsaṃ khāditvā pacchā
 gantuṃ vaṭṭatīti⁹“. So ekaṃ daṇḍakaṃ bhañjitvā tassa sīse
 pātesi. Sūkaro pabujjhivā maṇiṃ apassanto ito c' ito ca
 kampamāno vidhāvati. Rukkhe nisinnapuriso¹⁰ hasi. Sūkaro
 olokeno taṃ disvā rukkkhaṃ sīsenā paharivā tatth' eva mato. 15
 So puriso otarivā aggiṃ katvā tassa maṃsaṃ pacitvā khāditvā
 ākāse uppatitvā Himavantamatthakena gacchanto assamapadaṃ
 disvā jēṭṭhatāpasassa¹¹ assame¹² otarivā dvīhatīhaṃ vasitvā
 tāpasassa vattapaṭivattaṃ akāsi vāsīpharasukassa ānubhāvaṃ ca
 passi. So „imaṃ mayā gahetuṃ vaṭṭatīti“ maṇikkhandhassa 20
 ānubhāvaṃ¹³ tāpasassa dassetvā „bhante imaṃ me gahetvā
 vāsīpharasukaṃ¹⁴ dethā“ 'ti āha. Tāpaso ākāsenā caritukāmo
 taṃ gahetvā vāsīpharasukaṃ adāsi. So taṃ gahetvā thokaṃ
 gantvā vāsīpharasukaṃ pahāṃsitvā¹⁵ „vāsīpharasuka¹⁶ tāpasassa
 sīsaṃ chinditvā¹⁷ maṇikkhandhaṃ me āharā“ 'ti āha. So gan- 25
 tvā tāpasassa sīsaṃ chinditvā maṇikkhandhaṃ āhari. So vāsi-
 pharasukaṃ¹⁸ paṭicchannaṭṭhāne ṭhapetvā majjhimatāpasassa¹⁹

¹ Bī kāsikaraṭṭha-, K kāsiratṭhe. ² so both MSS. ³ K paḍḍhanagāmaṃ. ⁴ Bī kammakāro. ⁵ Bī abhiruya. ⁶ Bī saṇikaṃ. ⁷ Bī sākassavāro. ⁸ Bī omits pana. ⁹ Bī vaddhatīti. ¹⁰ Bī nisinnuo-. ¹¹ Bī jēṭṭhabhātīkassa tāpasassa. ¹² Bī asa-maṃ. ¹³ Bī anubhāvaṃ. ¹⁴ K vāsīpharasuṃ. ¹⁵ Bī vāsīpharasuṃ pharavitva. ¹⁶ Bī omits this word. ¹⁷ Bī sīse bhinditvā. ¹⁸ K vāsīpharasuṃ. ¹⁹ Bī majjhi-matāpasa.

santikam gantvā katipāham vasitvā bheriyā ānubhāvam disvā
 maṇikkhandham datvā bherim gaṇhitvā¹ purimanayen' eva tassa
 pi sīsam chindāpetvā kanittham upasamkamitvā dadhighaṭassā-
 nubhāvam disvā maṇikkhandham datvā dadhighaṭam gahetvā
 5 purimanayen' eva tassa sīsam chindāpetvā² maṇikkhandhañ ca
 vāsipharasukañ ca bheriñ ca dadhighaṭañ ca gahetvā ākāse
 uppatitvā Bārāṇasiyā avidūre thatvā Bārāṇasirañño „yuddham
 vā me³ detu rajjam vā“ ti ekassa purisassa hatthe paṇṇam
 pāhesi. Rājā sāsanam sutvā va „coram gaṇhissāmā“ 'ti nik-
 10 khami. So ekam bheritalam pahari, caturaṅgini⁴ senā pari-
 vāresi. Rañño avattharaṇabhāvam⁵ űatvā dadhighaṭam vis-
 sajjesi⁶, mahānadi pavatti⁷, mahājano dadhimhi osīditvā
 nikkhamitum⁸ nāsakkhi. Vāsipharasukañ pahamsitvā⁹ „rañño
 sīsam āharā“ 'ti¹⁰ āha, vāsipharasuko gantvā sīsam āharitvā
 15 pādamūle nikkhipi, eko pi āvudham ukkhipitum nāsakkhi¹¹.
 So mahantena balena parivuto nagaram pavisitvā abhisekam
 kāretvā Dadhivāhano nāma rājā hutvā dhammena rajjam
 kāresi. Tass' ekadivasam mahānadiyam jālakaraṇḍake¹² kiḷan-
 tassa Kannamuṇḍadahato devatāparibhogam ekam ambapakkam
 20 āgantvā jāle laggi. Jālam ukkhipantā tam disvā rañño adaṁsu.
 Tam mahantañ ghaṭappamāṇam parimaṇḍalam¹³ suvaṇṇavaṇṇam
 ahosi. Rājā „kissa phalam nām' etan“ ti vanacārake pucchitvā
 „ambaphalan“ ti sutvā paribhuñjitvā tassa aṭṭhiṁ attano uyyāne
 ropāpetvā khīrodakena siṁcāpesi. Rukkho nibbattitvā tatiye
 25 samvaccare phalam adāsi. Ambassa sakkāro¹⁴ mahā ahosi:
 khīrodakena siṁcanti, gandhapañcaṅgulikam denti, mālādāmāni
 parikkhipanti, gandhatelena dipam jālenti, parikkhepo pan' assa
 paṭṭasāṇiyā¹⁵ ahosi. Phalāni madhurāni suvaṇṇavaṇṇāni ahesum.
 Dadhivāhanarājā aññesam rājūnam ambaphalam pesento aṭṭhito

¹ Bⁱ gahetvā. ² Bⁱ chinditvā. ³ Bⁱ omits me. ⁴ Bⁱ caturaṅgini. ⁵ Bⁱ āvatta-
 raṇa-. ⁶ Bⁱ visajjesi. ⁷ Bⁱ pavattati. ⁸ Bⁱ nisītum. ⁹ Bⁱ paharitvā. ¹⁰ Bⁱ āha-
 rāhiti. ¹¹ Bⁱ na sakkhi. ¹² Bⁱ jālakaṇḍake, K jālakaraṇḍake. ¹³ K parimaṇḍalam.
¹⁴ Bⁱ pakaro. ¹⁵ Bⁱ paṭasāṇiyā, K paddhasāṇiyā.

rukḥhanibbattanabhayena amkurānibbattanatṭhānaṃ maṇḍukaṇ-
 ṭakena vijjhitvā pesesi. Tesāṃ ambāṃ khāditvā atṭhi ropitaṃ
 na sampajjati¹. Te „kin nu kho ettha kāraṇaṃ“ ti pucchantā
 taṃ kāraṇaṃ jānimsu. Ath' eko rājā uyyānapālaṃ pakkosivā
 „Dadhivāhanassa ambaphalānaṃ rasaṃ nāsetvā tittakabhāvaṃ 5
 kātuṃ sakkhissasīti“² pucchitvā „āma devā“ 'ti vutte „tena hi
 gacchā“ 'ti³ sahasaṃ datvā pesesi. So Bārāṇasīṃ gantvā
 „eko uyyānapālo āgato“ ti rañño ārocāpetvā tena pakkosāpito
 pavisitvā rājānaṃ vanditvā „tvāṃ uyyānapālo“ ti puṭṭho „āma
 devā“ 'ti vatvā attano ānubhāvaṃ vaṇṇesi. Rājā „gaccha, 10
 amhākaṃ uyyānapālassa santike hohīti“⁴ āha. Te tato paṭ-
 ṭhāya dve janā uyyānaṃ paṭijagganti. Adhunāgato uyyānapālo
 akālapupphāni pupphāpento akālaphalāni gaṇhāpento uyyānaṃ
 ramaṇiyaṃ⁵ akāsi. Rājā tassa pasīditvā porāṇaka uyyānapālaṃ
 niharitvā tass'eva uyyānaṃ adāsi. So uyyānassa attano hattha- 15
 gatabhāvaṃ ṇatvā ambarukkhaṃ parivāretvā nimbe ca pagga-
 vavallīyo⁶ ca ropesi. Anupubbena nimbā vadḍhimsu. Mūlehi
 mūlāni sākhāhi ca sākhā⁷ saṃsatṭhā onaddhā vinaddhā ahesuṃ.
 Tena⁸ asātaamadhurasāṃsaggena tāva madhuraphalo ambo
 tittako jāto nimbapaṇṇasādisaraso. Ambaphalānaṃ tittakabhā- 20
 vaṃ ṇatvā uyyānapālo palāyi. Dadhivāhano⁹ uyyānaṃ gantvā
 ambaphalaṃ¹⁰ khādanto mukhe pavitṭhaṃ ambayūsaṃ nimba-
 kasataṃ¹¹ viya¹² ajjho haritum asakkonto kakkāretvā¹³ nuṭṭhubhi¹⁴.
 Tadā Bodhisatto tassa atthadhammānusāsako ahosi. Rājā
 Bodhisattaṃ āmantetvā „paṇḍita, imassa rukkhassa porāṇaka- 25
 pariḥārato¹⁵ pariḥīnaṃ n' atthi, evaṃ sante pi 'ssa phalaṃ
 tittakaṃ jātāṃ, kin¹⁶ nu kāraṇaṃ“ ti pucchanto paṭhamāṃ
 gāthā āha:

¹ K sampajjati. ² K sakkhissatīti, B¹ sakkhissasati. ³ B¹ gacchahiti. ⁴ both MSS. hohīti. ⁵ B¹ rammaṇiyaṃ, K ramaṇiyaṃ. ⁶ B¹ aggavallīyo. ⁷ K sākhāhi ca sākhāhi, B¹ sākhēhi sākhāni. ⁸ B¹ adde gandhaphalānaṃ rukkhānaṃ. ⁹ B¹ adde palāyaṇaṃ uyyānapālānaṃ (read -pālānaṃ) sutvā. ¹⁰ B¹ ampaphale. ¹¹ B¹ nimbakarasam, B² nimbarasim. ¹² B¹ adde ahosi. ¹³ B¹ takkhādetvā. ¹⁴ B¹ nuṭṭhaka. ¹⁵ B¹ porāṇa pariḥārato. ¹⁶ B¹ kiṃ.

1. Vaṇṇagandharasūpeto¹ amb' āyaṃ ahuvā pure,
tam eva pūjaṃ labhamāno ken' ambo kaṭukapphalo ti. 60.

Ath' assa kāraṇaṃ ācikkhanto Bodhisatto dutiyaṃ gā-
tham āha:

- 5 2. Pucimandaparivāro ambo te Dadhivāhana,
mūlaṃ mūlena saṃsaṭṭhaṃ, sākā sākā' nisevare²,
asataṃ sannivāsena ten' ambo kaṭukapphalo ti. 70.

Tattha pucimandaparivāro ti nimbarukkhaṃparivāro³, sākā sākā
nisevare⁴ ti pucimandassa sākā ambarukkassa sākāyo nisevanti, asataṃ
10 sannivāsena⁵ 'ti amadhurehi pucimandehi⁶ saddhiṃ sannivāsena, tenā 'ti tena
kāraṇena ayaṃ ambo kaṭukapphalo asūtaṭṭhalo tittakapphalo jāto ti.

Rājā tassa vacanaṃ sutvā sabbe pi pucimande ca paggave
ca⁶ chindāpetvā mūlāni uddharāpetvā samantā amadhuraṃ paṇi-
sum harāpetvā madhuraṃ⁷ paṇsuṃ pakkhipāpetvā khīrodaka-
15 sakkharodakagandhodayaṃ ambhaṃ paṭijaggāpesi. So madhura-
rasasaṃsaggena⁸ puna madhuro va ahoṣi. Rājā pakatiyyāna-
pālakass' eva uyyānaṃ niyyādetvā yāvatāyukāni ṭhatvā yathā-
kammaṃ⁹ gato.

Satthā imaṃ dhammaḍḍesaṃ āharitvā jātakāṃ samodhānesi:
20 „Tadā ahaṃ eva paṇḍitaamacco ahoṣi“ ti. Dadhivāhanajāta-
kāṃ¹⁰.

7. Catumaṭṭajātaka.

Ucche viṭabhim āruyha¹¹ 'ti. Idam Satthā Jetavane viha-
ranto aññatarāṃ mahallakabhikkhū¹² ārabha kathesi. Ekadi-
25 vasaṃ kira dvīsu aggasāvakesu aññamaññaṃ paṇhaṃ pucchanaṃvissajjana-
kathāya nisinnesu eko mahallako¹³ tesāṃ santikāṃ gantvā tatiyo hutvā

¹ Bī -rasopeto. ² Bī sākā sākāṃ nisevane ³ so both MSS. ⁴ Bī nisevane.

⁵ Bī pucimandehi, K pucimandena. ⁶ Bī pucimandena ca aggivallīyo ceva.

⁷ Bī madhura. ⁸ Bī madhurasamsaggena. ⁹ Bī yathākkammaṃ. ¹⁰ Bī adde

chaṭṭhaṃ. ¹¹ Bī mahallakāṃ-, K -ka. ¹² Bī adde bhikkhu.

nisīditvā „bhante mayam pi tumhe pañhaṃ pucchissāma, tumhe pi attano kaṃkhaṃ amhe pi¹ pucchathā“ ‘ti āha. Therā taṃ² jigucchitvā utthāya pakkaminīsu. Therānaṃ dhammaṃ sotuṃ nisinnapariśā samāgamassa bhinnakāle³ Satthu santikaṃ gantvā „kiṃ akāle āgat’ atthā“ ‘ti vutte taṃ kāraṇaṃ ārocayimīsu. Satthā „na bhikkhave idān’ eva Sāriputta-Moggallānā etaṃ jigucchitvā akathetvā pakkamanti, pubbe pi pakkaminīsu“ ‘ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rājjaṃ kārente Bo-
dhisatto araṇṇāyatane rukkhadevatā ahosi. Atha dve
haṃsapotakā Cittakūṭapaḷbatā nikkhamitvā tasmim rukkhe ni- 10
sīditvā gocarāya gantvā nivattantāpi tasmim űeva vissamitvā
Cittakūṭaṃ gacchanti. Gacchante gacchante⁴ kāle tesam Bo-
dhisattena saddhiṃ viśāso ahosi, gacchantā ca āgacchantā ca
aṇṇamaññaṃ sammoditvā dhammakathaṃ kathetvā pakkaminīsu.
Ath’ ekadivasaṃ tesu rukkhagge nisīditvā Bodhisattena saddhiṃ 15
kathentesu eko sigālo tassa rukkhassa heṭṭhā thatvā tehi haṃsa-
potakehi saddhiṃ mantento paṭhamam gātham āha:

1. Ucce viṭabhiṃ āruyha mantayavho rahogatā,
nīce oruyha mantavho, migarājāpi sossatīti. 71.

Tattha uccē viṭabhiṃ āruyha ‘ti pakatiyāpi uccē imasmiṃ rukkhe 20
uccatarāṃ ekam viṭapaṃ abhiruhitvā⁵, mantayavho ti mantetha⁶, nīce
oruyhā ‘ti otaritvā nīce thāne thatvā mantayatha⁷, migarājāpi sossatīti
attānaṃ migarājānaṃ katva āha.

Haṃsapotakā⁸ jigucchitvā utthāya Cittakūṭam eva gatā.
Tesam gatakāle Bodhisatto sigālassa dutiyaṃ gātham āha: 25

2. Yaṃ supaṇṇo supaṇṇena devo devena mantaye
kiṃ tattha catumattassa, bilaṃ pavisa jambukā ‘ti. 72.

Tattha supaṇṇo ti sundarapaṇṇo, supaṇṇenā ‘ti dutiyena haṃsapotakena,
devo devenā ‘ti te yeva dve deve⁹ katvā katheti¹⁰, catumattassā¹¹ ‘ti

¹ B² omits pi. ² K naṃ. ³ B² bhinnā-. ⁴ B² only one gacchante, B² kāle gac-
chante atikkante. ⁵ B² rūyhitvā. ⁶ B² adds kathetha. ⁷ B² mantassatha. ⁸ B² adds
tassa, B² haṃsapotakā kujjhitvā. ⁹ K dve. ¹⁰ B² katesi. ¹¹ K catumaddhā,
B² catumattassā.

sarīrena jātiyā sarena guṇenā 'ti imehi catuhi¹ matṭassa² suddhassa³ ti akkharattho, asuddham yeva⁴ pana taṃ pasamsāvacaṇena n'ndanto evaṃ āha, catuhi⁵ lāmakassa kiṃ ettha sigālassā 'ti ayam ettha adhippāyo, bilam pavisā 'ti idam Bodhisatto bheravārammaṇam dassetvā taṃ palāpento āha.

- 5 Satthā imam dhammadesanam āharitvā jātakam samodhānesi:
„Tadā mahallako sigālo ahoṣi, dve haṃsapotakā Sāriputta-Moggallānā,
rukkhadevatā pana aham evā“ 'ti. Catumatṭajātakam⁶.

8. Sīhakoṭṭhukajātaka.

- Sīhaṅgulī sīhanakho ti. Idam Satthā Jetavane viha-
10 ranto Kokālikam ārabba kathesi. Ekadivasam kira Kokāliko
aññesu bahussutesu dhammam kathentesu sayam pi kathetukāmo aho-
sīti sabbam heṭṭhāvuttanayen' eva vitthāretabbam. Tam pana pavattim
sutvā Satthā „na bhikkhave Kokāliko idān' eva attano saddena pā-
kaṭo⁷ jāto, pubbe pi pākaṭo ahoṣīti“ vatvā atītam āhari:

- 15 Atite Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente
Bodhisatto Himavantapadese⁸ sīho hutvā ekāya sigāliyā
saddhim samvāsam anvāya puttam paṭilabhi. So aṅgulihi na-
khehi kesarena vaṇṇena saṇṭhānenā ti imehi ākārehi pitusadisō
ahoṣi, saddena mātusadisō. Ath' ekadivasam deve vassitvā
20 vigate⁹ sīhesu naditvā sīhakīlam kīlantesu so pi tesam antare
naditukāmo hutvā sigālikam nādam nadi. Ath' assa saddam
sutvā sīhā tuṇhi ahesum. Tassa saddam sutvā aparo Bodhi-
sattassa sajātiputto¹⁰ „tāta, ayam sīho vaṇṇādihi amhehi sa-
māno, saddo pan' assa aññādiso, ko nām' eso“ ti pucchanto
25 paṭhamam gātham āha:

1. Sīhaṅgulī sīhanakho sīhapādapaṭiṭṭhito

so sīho sīhasamghamhi eko nadati aññathā ti. 73.

¹ K catu. ² K maddhassa, Bⁱ matṭhasā. ³ Bⁱ omits suddhassa. ⁴ Bⁱ asuddho
so ca ⁵ Bⁱ adds matṭassa. ⁶ Bⁱ catumatṭajātakam sattamam. ⁷ Bⁱ -to. ⁸ Bⁱ
-ppadese. ⁹ Bⁱ vikate. ¹⁰ Bⁱ pajātiputte

Tattha sīhapādapatiṭṭhito ti sīhapādeh' eva patiṭṭhito. eko nadati aññathā ti eko va avasesasīhehi asadisena sigālasaddena nadanto aññathā nadati.

Taṃ sutvā Bodhisatto „tāta esa tava bhātā sigāliyā putto rūpena mayā sadiso saddena mātārā sadiso“ ti vatvā sigāli-
puttaṃ āmantetvā „tāta, tvaṃ ito paṭṭhāya idha vasanto appa- 5
saddo vasa¹, sace puna nadissasi sigālabhāvan² te jānissantīti“
ovadanto³ dutiyaṃ gātham āha:

2. Mā tvaṃ nadi¹ rājaputta, appasaddo vane vasa,
sarena kho taṃ jāneyyūṃ, na hi te⁵ pettiko saro ti. 74.

Tattha rājaputtā⁶ 'ti sīhassa mīgarāṇṇo putto⁷. 10

Imaṃ ca pana ovādaṃ sutvā puna so nadituṃ nāma na
ussahi.

Satthā imaṃ desanaṃ⁸ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā si-
gālo Kokālika ahoṣi, sajātīputto⁹ Rahulo, mīgarājā pana aham evā“
'ti. Sīhakoṭṭhukajātakaṃ¹⁰. 15

9. Sīhacammajātaka.

N¹ etaṃ sīhassa naditaṃ ti. Idam pi Satthā Jetavane
vihāranto Kokālikaṃ ārabha kathesi. So imasmiṃ kāle sara-
bhaṇṇaṃ¹¹ bhaṇitukāmo¹² ahoṣi. Satthā taṃ pavattīṃ¹³ sutvā atītaṃ
āhari: 20

Atite Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bo-
dhisatto kassakakule¹⁴ nibbattitvā vayappatto kasikammaṇa
jivikaṃ kappesi. Tasmiṃ kāle eko vāṇijo gadrabhabhārakena
vohāraṃ karonto vicarati. So gatagataṭṭhāne gadrabhassa piṭ-
ṭhito bhaṇḍikaṃ otāretvā gadrabhaṃ sīhacammaṇa pārupitvā¹⁵ 25

¹ Bⁱ va assa. ² Bⁱ -vaṃ. ³ Bⁱ ovādentō. ⁴ Bⁱ nadī. ⁵ Bⁱ na paviṭṭhe. ⁶ K -tto. ⁷ so
Bⁱ B²; K putta. ⁸ Bⁱ dhammadesanaṃ. ⁹ Bⁱ sīhassa-. ¹⁰ Bⁱ sīhakoṭṭhukajātakaṃ aṭṭha-
maṃ. ¹¹ Cfr. V. Fausbøll, Five Jāt. 1861 p. 14. ¹² K sarabhaṇṇaṃ, Bⁱ sarasaṇṇaṃ.
¹³ K bhaṇitūṃ-. ¹⁴ Bⁱ omīts pavattin. ¹⁵ Bⁱ kasika-. ¹⁶ Bⁱ parupitva.

sāliyavakhethe¹ vissajjeti². Khettarakkhakā³ tam⁴ disvā siho
ti saññāya upasaṃkamituṃ na sakkonti. Ath' ekadivasam so
vāṇijo ekasmiṃ gāmadvāre nivāsam gahetvā⁵ pātarāsam pacā-
pento tato gadrabham sihacammam pārupitvā⁶ yavakhetam⁷
5 vissajjesi. Khettarakkhakā siho ti saññāya tam upagantuṃ⁸
asakkontā geham gantvā ārocesuṃ. Sakalagāmaavāsino āvudhāni
gahetvā saṃkhe dhamentā bheriyo vādentā khettsamīpaṃ
gantvā unnadimsu. Gadrabho maraṇabhayabhīto gadrabharavaṃ
ravi. Ath' assa gadrabhabhāvaṃ nātvā Bodhisatto paṭhamam
10 gātham āha:

1. N' etaṃ sihassa naditaṃ na vyagghassa⁹ na dīpino,
pāruto sihacammena jammo nadati gadrabho ti. 75.

Tattha jammo ti lāmakō.

Gāmaavāsino pi tassa gadrabhabhāvaṃ nātvā atthiṇi bhañ-
15 jantā pothetvā sihacammaṃ ādāya agamaṃsu. Atha so¹⁰ vāṇijo
āgantvā tam vyasanappattaṃ¹¹ gadrabham disvā dutiyaṃ gā-
tham āha:

2. Ciram pi kho tam¹² khādeyya gadrabho haritaṃ yavaṃ
pāruto sihacammena, ravamāno ca¹³ dūsayīti. 76.

20 Tattha taṃ¹⁴ ti nipātamattaṃ, ayaṃ gadrabho attano gadrabhabhāvaṃ
ajānāpetvā sihacammena pāruto¹⁵ ciram¹⁶ pi kālaṃ haritaṃ yavaṃ khādeyya 'ti
attho, ravamāno ca¹³ dūsayīti attano pana gadrabharavaṃ ravamāno c' eṇa¹⁷
attānaṃ dūsayi, n' atth' ettha sihacammassa doso ti.

Tasmiṃ evaṃ vadante yeva gadrabho tatth' eva¹⁸ mari.
25 Vāṇijo pi tam pahāya pakkāmi¹⁹.

Satthā imaṃ desanaṃ²⁰ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
gadrabho Kokāliko ahoṣi, paṇḍitakassako²¹ pana aham evā²² ti. Si-
hacammajātakaṃ²².

¹ Bī -khettesu. ² Bī vissajjesi. ³ K -rākkhanakā, Bī -rakkhikā. ⁴ so Bī Bp; K naṃ.

⁵ Bī katvā. ⁶ Bī pārupitvā. ⁷ Bī yavakhethe. ⁸ Bī upasaṃkamituṃ. ⁹ Bī

vyagghassa. ¹⁰ Bī atheso. ¹¹ Bī ta byasana-. ¹² so Bī Bp; K naṃ. ¹³ K va.

¹⁴ so Bp; K naṃ, Bī san. ¹⁵ K pārupato. ¹⁶ Bī ciram. ¹⁷ Bī ravamānevacesa.

¹⁸ Bī adds nippanno. ¹⁹ so Bp; K pakkāmi, Bī pakkammi. ²⁰ Bī dhammadesanaṃ.

²¹ Bī -kasako. ²² Bī adds navamaṃ.

10. Silānisamsajātaka.

Passa saddhāya¹ sīlassā 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṃ saddham upāsakaṃ ārabha kathesi. So kira saddho pasanno ariyasāvako ekadivasam Jetavanam gacchanto sāyaṃ Aciravattitiram² gantvā nāvike nāvaṃ tīre ṭhapetvā dhammasavanatthāya 5 gate titthe³ nāvaṃ adisvā buddhārammaṇaṃ pītiṃ gahetvā nadim otari. Pādā udakamhi na osidimsu. So paṭhavītale gacchanto viya vemajjham⁴ gatakāle vici⁵ passi. Ath' assa buddhārammaṇā pīti mandā jātā, pādā osidituṃ ārabhimsu. So pana buddhārammaṇaṃ pītiṃ daḷham katvā udakapiṭṭhen⁶ eva gantvā Jetavanam pavisitvā Satthāraṃ vanditvā ekamantaṃ nisīdi. Satthā tena saddhiṃ paṭisanthāraṃ katvā 10 „upāsaka kacci maggaṃ āgacchanto appakilamathena āgato sīti“ pucchitvā „bhante buddhārammaṇaṃ pītiṃ gahetvā udakapiṭṭhe paṭiṭṭhaṃ labhitvā paṭhavim maddanto viya āgato 'nhiṭi“ vutte „na kho upāsaka tvaṃ nēva Buddhagūṇe anussaritvā paṭiṭṭhaṃ laddho, pubbe 15 pi upāsakā⁷ samuddamajjhe nāvāya bhinnāya Buddhagūṇe anussarantā paṭiṭṭhaṃ labhimsu“ 'ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Kassapasammāsambuddhakāle sotāpanno ariyasāvako ekena nahāpitakuṭumbikena saddhiṃ nāvaṃ abhirūhi⁸. Tassa nahāpitassa bhariyā „ayya imassa sukhadukkhāni 20 tava bhāro“ ti nahāpitāni tassa⁹ upāsakassa hatthe nikkhipi. Atha sā¹⁰ nāvā sattame divase samuddamajjhe bhinnā. Te pi dve janā ekasmiṃ phalake nipannā ekaṃ dīpakaṃ pāpuṃsu. Tattha so nahāpito sakuṇe māretvā pacitvā khādanto upāsakassāpi deti. Upāsako „alaṃ mayham“ ti na khādati. So 25 cintesi „imasmiṃ ṭhāne amlākāni ṭhapetvā tīpi saraṇāni aññā paṭiṭṭhā¹¹ n' atthīti“ so tiṇṇaṃ ratanānaṃ gūṇe anussari¹¹. Ath' assa anussarantassa anussarantassa tasmiṃ dīpake nibbatto Nāgarājā attano sarīraṃ mahānāvaṃ katvā māpesi.

10. Cfr. L. Feer in Journ. Asiat. 1875 VI, 260. ¹ Bi saddāya, K sabbā. ² Bi avivaratititiram. ³ Bi titte. ⁴ Bi vemajje. ⁵ Bi vigi. ⁶ Bi -ka. ⁷ K -rubi, Bi -rūyhi. ⁸ so Bi; K nahāpitassa, Bi nahāpitāni. ⁹ Bi athassa. ¹⁰ Bi adda nāma. ¹¹ Bi anussarati.

Samuddadevatā niyāmako¹ ahosi. Nāvā sattahi ratanehi pūrayittha. Tayo kūpakā indanīlamanimayā ahesum, sovaṇṇamayo lakāro², rajatamayāni yottāni, suvaṇṇamayāni padarāni³. Samuddadevatā nāvāya thatvā „atthi Jambudīpagāmikā“ ti ghosesi.

5 Upāsako „mayam gamissāmā“⁴ ti āha. „Tena hi ehi, nāvaṃ abhirūhā“⁵ ti. So nāvaṃ abhirūhitvā⁶ nahāpitaṃ pakkosi. Samuddadevatā⁶ „tuyhaṃ yeva⁷ labbhati na etassā“ ti āha. „Kimkāraṇā“ ti. „Etassa sīlaguṇācāro n’ atthi, taṃ kāraṇaṃ, ahaṃ hi⁸ tuyhaṃ nāvaṃ āharaṃ na etassā“ ti. „Hotu, ahaṃ attanā⁹

10 dinnadāne¹⁰ rakkhitaśīle¹¹ bhāvitabhāvanāya etassa pattiṃ dammīti“. Nahāpito „anumodāmi sāmīti“ āha. Devatā „idāni gaṇhissāmīti“ taṃ hi¹² āropetvā ubho pi jane samuddā nikkhametvā¹³ nadiyā Bārāṇasīṃ gantvā attano ānubhāvena dvinnam pi tesam gehe dhanam patitthāpetvā „paṇḍiteh’ eva nāma¹⁴

15 saddhiṃ saṃsaggo nāma kātabbo ti, sace hi imassa¹⁵ nahāpitassa iminā upāsakena saddhiṃ saṃsaggo na¹⁶ bhavissa samuddamajjhe yeva nassissatīti¹⁷“ paṇḍitasamaggassa¹⁸ guṇam kathayamānā imā gāthā¹⁹ avoca:

1. Passa saddhāya sīlassa cāgassa ca ayaṃ phalaṃ:
20 nāgo nāvāya vaṇṇena saddhaṃ vahati upāsakaṃ. 77.
2. Sabbhir eva samāsetha, sabbhi kubbetha santhavaṃ,
sataṃ hi sannivāseṇa sotthiṃ gacchati nahāpito ti. 78.

Tattha passā ‘ti kañci²⁰ aniyāmetvā²¹ passathā ‘ti ālapati, saddhāya ‘ti lokiyalokuttarāya sīle, pi es’ eva nayo, cāgassā ‘ti deyyadhamma-
25 pariccāgassa c’ eva kilesapariccāgassa ca. ayaṃ phalaṃ ti idam phalaguṇaṃ ānisaṃsaṃ ti attho, atha vā cāgassa ca phalaṃ passa: ayaṃ nāgo nāvāya vaṇṇenā ‘ti evaṃ p’ ettha attho dattabho, nāvāya vaṇṇenā ti nāvāya saṇḍhānena, saddhaṃ ti tīsu ratanesu²² patitthitasaddhaṃ²³, sabbhir eva ‘ti paṇḍitehi

¹ Bⁱ niyāmako manavo. ² Bⁱ sovaṇṇamayā laṅkāro. ³ Bⁱ piyaṇipiyani. ⁴ K -rubā, Bⁱ -rūyā. ⁵ K -ruhivā, Bⁱ -rūyhitvā. ⁶ K -tāya. ⁷ Bⁱ tuyhaññeva. ⁸ Bⁱ omits hi. ⁹ Bⁱ attano. ¹⁰ Bⁱ Bp -nena. ¹¹ Bⁱ Bp -lena. ¹² Bⁱ pi. ¹³ Bⁱ -mitvā. ¹⁴ Bⁱ omits nāma. ¹⁵ K vassa. ¹⁶ Bⁱ nā. ¹⁷ both MSS. -ssati. ¹⁸ Bⁱ paṇḍitassa-. ¹⁹ Bⁱ gāthāyo. ²⁰ Bⁱ kiñci. ²¹ Bp aniyāmetvā. ²² Bⁱ saraṇesu. ²³ Bⁱ patitthataṃsaddhaṃ.

yeva, samāsethā ti ekato āvaseyya upavaseyya¹ vaseyyā² 'ti attho, kubbethā 'ti kareyya, santhavan ti mittasanthavam, taṇhāsanthavo pana kenaci saddhiṃ na kātabbo, nahāpito ti nahāpitakuṭumbiko, nahāpito³ ti pi pātho.

Evaṃ samuddadevatā ākāse ṭhatvā dhammaṃ desetvā ova-
ditvā Nāgarājānaṃ gaṇhitvā attano vimānaṃ eva agamāsi. 5

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne upāsako sakadāgāmiphale patitṭhahi) „Tadā sotāpaṇṇaupāsako parinibbāyi, Nāgarājā Sāriputto ahosi⁴, samuddadevatā aham evā“ 'ti. Silānisamsajātakaṃ⁵. Asadisa-
vaggo catuttho. 10

5. RUHAKAVAGGA.

1. Ruhakajātaka.

Api ruhakacchinnāpīti⁶. Idam Satthā Jetavane viharanto purāṇadutiyyikapalobhanaṃ ārabba kathesi. Vatthum Atṭhani-
pāte Indriyajātake āvibhavissati. Satthā pana taṃ bhikkhuṃ „ayan 15
te bhikkhu itthi⁷ anattakārikā, pubbe pi te esā sarājikāya⁸ parisāya
majjhe lajjāpetvā gehā⁹ nikkhamanākāraṃ¹⁰ kāresīti“ vatvā ati-
taṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto tassa aggamahesiyā kucchimhi nibbattitvā va- 20
yappatto pitu accayena rajje patitṭhāya dhammena rajjaṃ
kāresi. Tassa Ruhako¹¹ nāma purohito ahosi, Ruhakassa
purāṇī brāhmaṇī bhariyā. Rājā brāhmaṇassa assabhaṇḍa-
kena alaṃkaritvā assaṃ adāsi. So taṃ assaṃ āruya
rañño upatṭhānaṃ gacchati. Atha naṃ alaṃkatassa assassa 25
pitṭhe nisīditvā gacchantam disvā taṃ taṃ ṭhitā manussā
„aho¹² assassa¹³ rūpaṃ, aho asso sobhatīti“ assaṃ eva pasam-
santi. So gehaṃ āgantvā pāsādaṃ āruya bhariyaṃ āmantesi:

¹ B' āvaseyya upavaseyyā. ² B' omits vaseyyā. ³ so K; B' nhā-. ⁴ K omits ahosi.

⁵ B' adds dasamaṇi. ⁶ B' ambho duhakacchannāpīti. ⁷ B' iti. ⁸ both MSS. -kāyaṃ.

⁹ B' gehe. ¹⁰ K anikkha-. ¹¹ B' rūha-, B' duha-. ¹² B' ambho. ¹³ B' assa-

„bhadde ambhākaṃ asso ativiya sobhati, ubhosu passesu t̥hitā
manussā ambhākaṃ assam eva vaṇṇentīti“. Sā pana brāhmaṇī
thokaṃ chinnikā¹ dhuttikadhātukā, tena naṃ evaṃ āha: „ayya
tvam assassa sobhanakāraṇaṃ na jānāsi, ayaṃ asso attano
5 alaṃkataṃ assabhaṇḍakaṃ nissāya sobhati, sace tvam pi asso
viya sobhitukāmo assabhaṇḍakaṃ piḷandhitvā² antaravīthim
oruyha asso viya pāde koṭṭayamāno³ gantvā rājānaṃ passasi⁴
rājāpi taṃ vaṇṇayissati manussāpi taṃ ñeva vaṇṇayissantīti“. So
ummattakajātiko⁵ brāhmaṇo tassā vacanaṃ sutvā „iminā
10 nāma kāraṇen⁶ esā⁷ vadatīti“ ajānitvā tathāsaṇṇī⁸ hutvā tathā
akāsi. Ye ye passanti te te parihāsaṃ karontā „sobhati āca-
riyo“ ti vadiṃsu. Rājā pana naṃ „kiṃ⁹ ācariya pittan te
kupitaṃ¹⁰, ummattiko si jāto“ ti ādini vatvā lajjāpesi. Tasmim
kāle brāhmaṇo „ayuttakaṃ mayā katan“ ti lajjito¹¹ brāhmaṇi-
15 kujjhivā „tāy¹² amhi sarājikāya senāya antare lajjāpito ti¹³,
pothetvā taṃ nikkaddhissāmīti“ gehaṃ agamāsi. Dhuttibrāh-
maṇī tassa kujjhivā āgamanabhāvaṃ ñatvā puretaraṃ ñeva
culladvārena nikkhamitvā rājanivesanaṃ gantvā catuhapañcāhaṃ
tatth¹⁴ eva ahosi. Rājā taṃ kāraṇaṃ ñatvā purohitaṃ pakko-
20 sāpetvā „ācariya mātugāmassa nāma doso hoti yeva, brāhmaṇi-
yā khamitum vaṭṭatīti“ khamāpanatthāya paṭhamaṃ gātham āha:

1. Api¹⁵ Rūhaka-cchinnāpi¹⁶ jiyā¹⁷ sandhiyyate¹⁸ puna,
sandhiyyassu¹⁹ purāṇi-²⁰, mā kodhassa vasaṃ gamīti. 79.

Tatthāyaṃ saṃkhepattho: bho Rūhaka nanu chinnāpi²¹ dhanujiyā puna
25 sandhiyyati²² ghaṭṭiyati²³, evaṃ tvam pi purāṇi-²⁴ sandhiyyassu²⁵, ko-
dhassa vasaṃ mā gamīti²⁶

¹ Bⁱ chindikā chindihirotabbā, B^p chindikā. ² Bⁱ pil-. ³ K koṭṭhayamāno, Bⁱ koṭṭiyamāno, B^p koṭṭiyamāno. ⁴ both MSS. passa. ⁵ K ummatti-. ⁶ Bⁱ kāraṇe-
nasā. ⁷ K tathasaṇṇī, Bⁱ tathāsaṇṇī. ⁸ Bⁱ kiñci. ⁹ Bⁱ kuppitaṃ. ¹⁰ Bⁱ adds so.
¹¹ so both MSS. ¹² Bⁱ ambho, B^p abhi. ¹³ K B^p rūhacchinnāpi, Bⁱ duha-
kicchannāsi. ¹⁴ Bⁱ jiyā. ¹⁵ B^p sandhiyate, Bⁱ sandhiyāte. ¹⁶ K B^p sandhiyassu,
Bⁱ sandhiyassu. ¹⁷ so B^p; K Bⁱ -niya. ¹⁸ Bⁱ nunacchannāsi. ¹⁹ K B^p sandhi-
yati, Bⁱ sandhiyati. ²⁰ Bⁱ ghaṭṭiyati. ²¹ Bⁱ sandhi. ²² K Bⁱ sandhiyassu, B^p ra-
massu. ²³ Bⁱ adds attho.

Taṃ sutvā Ruhako¹ dutiyaṃ² gātham āha :

2. Vijjamānesu marūdvāsu³ vijjamānesu kārisu
aññaṃ jiyāṃ karissāma⁴, alaṃ ñeva purāṇiyā ti. 80.

Tass' attho: mahārāja marucavākesu⁵ ca jiyākāresu⁶ ca manussesu vijjamānesu aññaṃ jiyāṃ karissāma⁴, imāya jinnāya⁷ purāṇiyā jiyāya alaṃ, 5
n' atthi me koci attho ti.

Evaṃ ca pana vatvā taṃ nīharitvā aññaṃ brāhmaṇiṃ ānesi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiṭṭhale patiṭṭhahi) „Tadā purāṇi purāṇadutiyaṃ ahoṣi, Ruhako ukkaṇṭhitabhikkhu, 10
Bārāṇasirājā pana aham evā“ 'ti. Ruhakajātakaṃ⁸.

2. Sirikāḷakaṇṇijātaka.

Itthi siyā rūpavatīti. Idaṃ Sirikāḷakaṇṇijātakaṃ Mahā-
ummaggajātaka āvibhavissatīti⁹. Sirikāḷakaṇṇijātakaṃ¹⁰.

3. Cullapadumajātaka.

15

Ayam eva sā aham pi so anañño ti. Idaṃ Satthā
Jetavane viharanto ukkaṇṭhitabhikkhuṃ ārabba kathesi.
Vatthum¹¹ Ummadantijātaka āvibhavissati. So pana bhikkhu Sat-
thārā „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti vutte „saccaṃ
Bhagavā“ 'ti vatvā „ko pana taṃ“ ukkaṇṭhāpetīti“ vutte „aham 20
bhante ekaṃ alaṃkatapatiyattaṃ mātugāmam disvā kilesānuvattako
hutvā ukkaṇṭhito“ ti āha. Atha naṃ Satthā „bhikkhu, mātugāmo
nāma akataññū mitadūbhi“¹², thaddhahadaya porāṇakapaṇḍitāpi attano
dakkhiṇajannulohitaṃ¹⁴ pāyetvā¹⁵ yāvajjivitaṃ¹⁶ dānaṃ pi datvā mātu-
gāmassa cittaṃ na labhiṃsū“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

25

¹ Bⁱ nuhato, B^p rūhako. ² Bⁱ nutiyaṃ. ³ B^p muduvākesu, Bⁱ vijjamānesu mudūsu.

⁴ Bⁱ -mi. ⁵ B^p muduvākesu, Bⁱ dhanukāramudukesu. ⁶ Bⁱ jiyākāresu. ⁷ Bⁱ chinnāya, K jinnāya. ⁸ Bⁱ duhaka-jātakaṃ paṭhamam. ⁹ K -ssati. ¹⁰ K omits Sirikāḷakaṇṇijātakaṃ, Bⁱ Sirikāḷakaṇṇijātakaṃ dutiyaṃ. ¹¹ Bⁱ vatthu. ¹² Bⁱ tvaṃ. ¹³ K dubhī, Bⁱ -dubbhī. ¹⁴ Bⁱ -jaṇṇu-. ¹⁵ Bⁱ pātetvā. ¹⁶ both K and Bⁱ -vita.

Atite Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente
 Bodhisatto tasmiṃ aggamahesiyā kucchimihi nibbatti, nāma-
 gahaṇadivase c' assa¹ Padumakumāro ti nāmaṃ akaṃsu.
 Tassa aparena² cha kaṇiṭṭhabhātikā ahesuṃ. Te satta pi janā
 5 anupubbena vuddhippattā gharāvāsaṃ gahetvā rañño saḥāyā
 viya vicaranti. Ath' ekadivasaṃ rājā³ rājaṅgaṇaṃ olokento
 ṭhito te mahāparivārena rājūpaṭṭhānaṃ⁴ āgacchante⁵ disvā „ime
 maṃ vadhivā rajjaṃ pi gaṇheyyun“ ti āsaṃkaṃ uppādetvā te
 pakkosāpetvā „tātā⁶, tumhe imasmiṃ nagare vasituṃ na la-
 10 bhatha, aññattha⁷ gantvā maṃ accayena āgantvā kulasantakaṃ
 rajjaṃ gaṇhathā“⁸ 'ti āha. Te pitu vacanaṃ sampaticchitvā
 roditvā kanditvā⁹ attano gharāṇi gantvā pajāpatiyo ādāya
 „yattha vā tattha vā gantvā jīvissāmā“¹⁰ ti nagarā nikkhamitvā
 maggaṃ gacchantā ekaṃ kantāraṃ patvā annapānaṃ alabha-
 15 mānā khudaṃ adhiyāsetuṃ asakkontā „mayāṃ jīvamānā itthiyo
 labhissāmā“¹¹ 'ti kaṇiṭṭhassa¹⁰ bhariyaṃ māretvā terasa koṭṭhāse¹¹
 katvā maṃsaṃ khādīmsu. Bodhisatto ca¹² attano bhariyā ca
 laddhakotṭhāsesu ekaṃ ṭhapetvā ekaṃ dve pi khādīmsu. Evaṃ
 cha divase cha itthiyo māretvā maṃsaṃ khādīmsu. Bodhisatto
 20 punadivase ekekaṃ ṭhapetvā cha koṭṭhāse ṭhapesi. Sattame
 divase „Bodhisattassa bhariyaṃ māressāmā“¹² 'ti vutte Bodhisatto
 te cha koṭṭhāse tesāṃ datvā¹³ „ime cha koṭṭhāse¹⁴ khādatha,
 sve jānissāmīti“¹⁵ vtvā tesāṃ maṃsaṃ khādītva niddāyanakāle
 bhariyaṃ gahetvā palāyi. Sā thokaṃ gantvā „ganturā na sak-
 25 komi sāmīti“¹⁶ āha. Atha naṃ Bodhisatto khandhenādāya
 aruṇuggamanavelāya kantārā nikkhami. Sā suriye uggate „pi-
 pāsītāmi“¹⁷ sāmīti“ āha. Bodhisatto „bhadda udakaṃ n' at-
 thīti“ vtvā punappunāṃ¹⁸ kathite khaggena dakkhiṇajannuṃ¹⁹

¹ K vassa. ² Bⁱ apare. ³ Bⁱ omits rājā. ⁴ K rāju-. ⁵ Bⁱ gacchante. ⁶ Bⁱ tātā.

⁷ Bⁱ aññatra. ⁸ Bⁱ gaṇhathā. ⁹ Bⁱ omits kanditvā. ¹⁰ Bⁱ kaṇiṭṭha. ¹¹ Bⁱ ko-

ṭhāsaṃ. ¹² Bⁱ omits ca. ¹³ Bⁱ adds sajjatāva. ¹⁴ Bⁱ adds ye. ¹⁵ Bⁱ -māti.

¹⁶ Bⁱ omits sāmī. ¹⁷ K pipāsītā. ¹⁸ K -na. ¹⁹ K dakkhiṇajanturā, Bⁱ padak-
 khaṇajajanturā.

paharitvā¹ „bhadde pāṇiyaṃ n' atthi, idaṃ pana me dakkhiṇa-jannulohitaṃ² pivamānā nisidā“³ 'ti āha. Sā tathā akāsi. Te anupubbena Mahāgaṅgaṃ patvā pivitvā⁴ ca nahātvā ca phalā-phalaṃ khāditvā phāsukatthāne⁵ viśsamitvā ekasmiṃ Gaṅgāni-vattane assamapadaṃ māpetvā vāsaṃ kappesum. Ath' ekadi- 5 vasam⁶ upari Gaṅgāya rājāparādhikaṃ⁷ coraṃ hatthapāde ca kaṇṇanāsaṃ ca chinditvā⁸ ekasmiṃ ammaṇake⁹ nipajjāpetvā¹⁰ Mahāgaṅgāya pavāhesum. So mahantaṃ aṭṭassaraṃ¹¹ karonto taṃ thānaṃ pāpuni. Bodhisatto tassa karuṇaṃ paridevita-saddaṃ sutvā „dukkhappatto satto mayi thite mā nassīti“¹² 10 Gaṅgātiraṃ gantvā taṃ uttāretvā assamapadaṃ ānetvā kāsā-vadhopanalepanādīhi¹³ vaṇapaṭikammaṃ akāsi. Bhariyā paṇ' assa „evārūpaṃ nāma koṇṭhaṃ¹⁴ Gaṅgāya āvāhetvā¹⁵ paṭi-jagganto¹⁶ vicaratīti¹⁷“ vatvā taṃ¹⁸ koṇṭhaṃ¹⁹ jigucchamānā nuṭṭhubhanti²⁰ vicarati. Bodhisatto tassa vaṇesu saṃvi- 15 rūlhesu²¹ bhariyāya saddhiṃ taṃ assamapade katvā aṭavito phalāphalāni āharitvā taṃ ca bhariyaṃ ca poseti²². Etesu evaṃ vasantesu sā itthi²³ tasmiṃ kuṇṭhe²⁴ paṭibaddhacittā hutvā tena saddhiṃ anācāraṃ caritvā eten' upāyena Bodhisattaṃ māretu-kāmā hutvā evaṃ āha: „sāmi, ahaṃ tumhākaṃ aṃse nisiditvā²⁵ 20 kantārā nikkhamamārā etaṃ pabbataṃ oloketvā 'ayye pabbate²⁶ nibbattadevate sace ahaṃ sāmikena saddhiṃ ārogā jīvitaṃ labhissāmi balikammaṃ²⁷ te karissāmi²⁸“ āyācim²⁹, sā maṃ idāni uttāseti³⁰, karom' assā balikammaṃ³¹ ti. Bodhisatto taṃ māyaṃ ajānanto sādhu 'ti sampaṭicchitvā balikammaṃ sajjetvā tāya 25 balibhājanaṃ gāhāpetvā pabbatamatthakaṃ abhirūhi³². Atha

¹ Bī pasāretvā. ² K -jantu-, Bī -jannu-. ³ K pitvā. ⁴ Bī -kaṭhānesu. ⁵ K athekaṃ. ⁶ K rājaparādhikaṃ, Bī rājaparādhikaṃ. ⁷ Bī bhinditvā. ⁸ Bī ammaṇake. ⁹ Bī nissaajjāpetvā. ¹⁰ Bī aṭṭasaraṃ. ¹¹ Bī tasāvasocanale-. ¹² K koṇṭhaṃ corr. to koṇṭhi, Bī koṇṭha, Bp koṇṭhaṃ. ¹³ K adds chaṭṭitaṃ, Bī pavāhetvā. ¹⁴ Bp pariagg-. ¹⁵ K vicarantīti ¹⁶ K naṃ. ¹⁷ Bī koṇṭhaṃ, K koṇṭhaṃ corr. to koṇṭhi. ¹⁸ K -tīti, Bī nuṭṭhatantīti. ¹⁹ Bī vakesu virūlesu. ²⁰ Bī posesi. ²¹ K itthi. ²² so K Bp; Bī koṇṭha. ²³ Bī pabbatamhi. ²⁴ Bī -kaupante. ²⁵ Bī -ci. ²⁶ Bī uttāpeti. ²⁷ K -ruhi, Bī -rūyhi.

- nam sā evam āha: „sāmi, devatā no pi tvaṃ ñeva uttama-
devatā, paṭhamam tāva taṃ¹ vanapupphehi pūjetvā padakkhiṇaṃ
katvā vanditvā pacchā devatāya balikammaṃ karissāmiti“² sā
Bodhisattaṃ papātābhimukhaṃ ṭhapetvā vanapupphehi pūjetvā
5 padakkhiṇaṃ katvā vanditukāmā viya hutvā piṭṭhipasse ṭhatvā
piṭṭhiyaṃ paharitvā papāte pātetvā „ditṭhā me va³ paccāmit-
tassa piṭṭhīti“⁴ tuṭṭhamānasā pabbatā orohitvā koṇṭhassa⁵ santi-
kaṃ agamāsi. Bodhisatto pi papātānusārena⁶ pabbatā patanto⁷
udumbararukkhamatthake ekasmiṃ akaṇṭake⁸ pattasañchanne
10 gumble laggi, heṭṭhāpabbataṃ pana orohitum na sakkā, so
udumbarāni khāditvā sākhaṇṭare nisīdi. Ath' eko mahāsārīro
godharājā heṭṭhāpabbatapādato abhirūhitvā⁹ tasmiṃ udumbare
phalāni khādati. So taṃ divasaṃ Bodhisattaṃ disvā palāyi.
Punadivase āgantvā ekasmiṃ passe phalāni khāditvā pakkāmi.
15 Evaṃ punappunaṃ¹⁰ āgacchanto Bodhisattena saddhiṃ viśāsāṃ
āpajjitvā „tvaṃ¹¹ imaṃ ṭhānaṃ kathaṃ āgato sīti“ pucchitvā
„iminā nāma kāraṇena“¹² 'ti vutte „tena hi mā bhāyīti“¹³ vatvā
Bodhisattaṃ attano piṭṭhiyaṃ nipajjāpetvā otāretvā araṇṇato
nikkhamitvā mahāmagge¹⁴ ṭhapetvā „iminā maggena gaccha-
20 thā¹⁵“¹⁶ 'ti uyyojetvā araṇṇam eva pāvīsi. Bodhisatto ekaṃ
gāmakaṃ gantvā tattha vasanto pitu kālakatabhāvaṃ¹⁷ sutvā
Bārāṇasīṃ gantvā kulasantake rajje patitṭhāya Padumarājā nāma
huvā dasarājadhamme akopetvā dhammena rajjaṃ kārento ca-
tusu nagaradvāresu nagaramajjhe nivesanadvāre ti cha dāna-
25 sālāyo kāretvā devasikaṃ cha satasahassāni viśajjetvā dānaṃ
adāsi. Sāpi kho pāpitthi taṃ koṇṭhaṃ¹⁸ khandhe nisīdāpetvā
araṇṇā nikkhamitvā manussapathe bhikkhaṃ caramānā yāgu-
bhattaṃ saṃharitvā¹⁹ taṃ koṇṭhaṃ²⁰ posesi²¹. „Ayaṃ²² te kiṃ

¹ Bī tvaṃ. ² Bī -ssāmā ti. ³ Bī Bp omit va. ⁴ Bp koṇṭhassa, Bī koṇṭharikkassā, K koṇṭassa. ⁵ K papātataṇu-, Bp pabbatānu-. ⁶ K papatanto. ⁷ Bī atañḍake.

⁸ Bī -rūyhitvā. ⁹ K -na. ¹⁰ K omits tvaṃ. ¹¹ Bī -maggena. ¹² Bī gacchāhi.

¹³ Bī kālaṇkata-. ¹⁴ Bp koṇṭhaṃ, K koṇṭhaṃ. ¹⁵ so Bp; K saṃgharitvā, Bī saṃ-
gharitvā. ¹⁶ so K Bp; Bī poseti. ¹⁷ Bī manussāyaṃ, Bp manussā ayaṃ.

hotīti“ pucchiyamānā „aḥam etassa¹ mātuladhītā², pitucchā-
putto me esa, etass³ eva maṃ adamsu, sāhaṃ vajjhappattam⁴
pi attano sāmikaṃ ukkhipitvā pariharanti⁵ bhikkhaṃ caritvā
posemīti“ āha⁶. Manussā „ayaṃ patibbatā“ ti tato paṭṭhāya
bahutaraṃ yāgubhattaṃ adamsu. Apare naṃ⁷ evaṃ āhaṃsu: 5
„tvam mā evaṃ vicari, Padumarājā Bārānasiyaṃ rajjaṃ kareti⁸,
sakala-Jambudīpaṃ saṃkhobhetvā dānaṃ deti, so taṃ disvā
tussissati, tuṭṭho te⁹ bahuṃ dhaṇaṃ dassati, tava sāmikaṃ idha
nisīdāpetvā gacchathā¹⁰“ ti thiraṃ katvā vettapacchiṃ adamsu.
Sā anācārā taṃ¹¹ koṇṭhaṃ¹² vettapacchiyaṃ nisīdāpetvā pacchiṃ 10
ukkhipitvā Bārānasiṃ gantvā dānasālāsu bhuñjamānā vicarati.
Bodhisatto alaṃkatahatthikkhandhavaragato dānaggaṃ gantvā
atṭhannaṃ vā dasannaṃ vā sahatthā dānaṃ datvā puna gehaṃ
gacchati. Sā anācārā taṃ¹³ koṇṭhaṃ¹⁴ pacchiyaṃ nisīdāpetvā
pacchiṃ¹⁵ ukkhipitvā tassa gamanamagge atṭhāsi. Rājā disvā 15
„kiṃ etan“ ti pucchi. „Ekā deva patibbatā“ ti. Atha naṃ
pakkosāpetvā sañjānitvā¹⁶ koṇṭhaṃ¹⁷ pacchito niharāpetvā¹⁸
„ayaṃ te kiṃ hotīti“ pucchi. Sā¹⁹ „pitucchāputto me deva
kuladattiyo²⁰ sāmiko“ ti āha. Manussā taṃ²¹ antaraṃ ajānantā
„aho patidevatā“ ti ādini vatvā taṃ anācāritthiṃ vaṇṇayīmsu. 20
Puna rājā taṃ²² „ayan²³ te koṇṭho²⁴ kulladattiko²⁵ sāmiyo²⁶“
ti pucchi. Sā rājānaṃ asaṇjānantī „āma devā“ ti sūrā hutvā
kathesi. Atha naṃ rājā „kiṃ esa Bārānasirañño putto, nanu
tvam Padumakumārassa bhariyā asukarañño dhītā, asukā nāma
mama jaṇṇulohitaṃ²⁷ pivitvā²⁸ imasmiṃ koṇṭhe²⁹ paṭibaddhacittā 25
maṃ papāte pātesi, sā dāni tvam naḷaṭena maccuṃ gahetvā
maṃ³⁰ mato ti maññaṃānā imaṃ ṭhānaṃ āgatā, nanu ahaṃ

¹ Bⁱ tassa ² Bⁱ mātulassadhītā, K mātuladhītā ti. ³ Bⁱ vayappattā ⁴ Bⁱ pari-
caranti, K pariharitvā. ⁵ K omits āha. ⁶ Bⁱ janā. ⁷ Bⁱ karesi. ⁸ K omits te.
⁹ Bⁱ gacchā ¹⁰ K naṃ. ¹¹ so Bⁱ; K koṇṭhaṃ, B^p koṇṭhaṃ. ¹² Bⁱ omits pac-
chiṃ. ¹³ Bⁱ sañjā-. ¹⁴ so B^p; K koṇṭhaṃ, Bⁱ koṇṭha. ¹⁵ both MSS. ni-
¹⁶ Bⁱ sāmi. ¹⁷ Bⁱ kuladattiko. ¹⁸ K omits taṃ. ¹⁹ Bⁱ ayaṃ. ²⁰ so B^p, K
kuṇṭho, Bⁱ koṇṭhe. ²¹ Bⁱ sāmiko. ²² K jantu-, Bⁱ jaṇṇu-. ²³ Bⁱ -tvāna. ²⁴ so
B^p Bⁱ; K koṇṭhe. ²⁵ Bⁱ mam.

jīvāmīti¹ vatvā amacce āmantetvā „bho amaccā, nanu ahaṃ² tumhehi puttḥo evaṃ kathesi³: ‘mama cha kaṇiṭṭhabhātikā cha itthiyo māretvā maṃsaṃ khādiṃsu, ahaṃ pana mayhaṃ bhariyaṃ ārogaṃ katvā Gaṅgātīraṃ netvā⁴ assamapade vasanto
 5 ekam vajjhappattam koṇṭham⁵ uttāretvā paṭijaggiṃ, sā itthi paṭibaddhacittā maṃ pabbatapāde papātesi⁶, ahaṃ attano metta-cittatāya⁷ jīvitam labhin⁸ ti, yāya ahaṃ pabbatā pātito na sā⁹ aññā esā¹⁰ dussilā¹¹, so pi vajjhappatto¹² koṇṭho¹³ na añño ayam evā¹⁴ ‘ti vatvā imā gāthā avoca:

- 10 1. Ayam eva sā¹⁵ ahaṃ pi so anañño,
 ayam eva so¹⁶ hatthacchinno anañño
 yam āha¹⁷ ‘komārapatī¹⁸ maman’ ti,
 vajjh’ itthiyo¹⁹, n’ atthi itthīsu saccaṃ. 81.
- 11 2. Imañ ca jammaṃ musalena hantvā
 luddhaṃ²⁰ chavaṃ paradārūpaseviṃ
 imissā ca naṃ pāpapatibbatāya
 jīvantiyā chindatha kaṇṇanāsāṃ ti. 82.

Tattha yam āha¹⁵ komārapatī¹⁸ maman ti yaṃ ca sā²⁰ ayam me²¹ komārapatī¹⁹ kuladattiyo²² sāmiko ti āha²³ ayam eva so anañño²⁴, yaṃ āhu
 20 komārapatīti pi pāṭho, ayam eva²⁵ hi potthakesu likhito, tassāpi²⁶ ayam ev’ attho, vacanavipallāso pan’ ettha veditabbo, yaṃ²⁷ hi²⁸ raññā vuttam tad eva idha āgataṃ, vajjh’ itthiyo ti itthiyo nāma vajjhā vadhitabbā, evaṃ n’ atthi itthīsu saccaṃ ti etāsu sabhāvo nāma²⁹ eko n’ atthi, imaṃ jammaṃ ti ādi ubhinnaṃ pi tesāṃ daṇḍāropanavasena³⁰ vuttam, tattha jammaṃ ti lāmaṇa,
 25 musalena hantvā ti musalena hanitvā³¹ pothetvā atthiṇi bhañjanta³² cunṇa-
 vicunṇaṃ katvā, luddhaṃ ti dārūpaṃ, chavaṃ ti guṇābhāvena nijjīvaṃ matasadiṣaṃ,

¹ Bp ayam. ² so all three MSS. ³ Bⁱ gaṇitvā. ⁴ so Bp Bⁱ; K koṇṭhaṃ. ⁵ Bⁱ pātesi.
⁶ K cittaṭṭhā. ⁷ Bⁱ labhan. ⁸ Bⁱ hi. ⁹ Bⁱ esāsā. ¹⁰ Bⁱ adds ti. ¹¹ Bⁱ pajhappatto.
¹² so Bⁱ; K koṇṭho, Bp koṇṭho. ¹³ Bⁱ assamevosā. ¹⁴ Bⁱ assamevaso. ¹⁵ Bⁱ yamāhu.
¹⁶ Bⁱ komārupati. ¹⁷ Bⁱ vijhittiyo. ¹⁸ Bⁱ luddhaṃ. ¹⁹ Bⁱ komāripati. ²⁰ Bⁱ yaṃ
 esā. ²¹ Bⁱ ayameva. ²² Bⁱ kuladattiko. ²³ Bⁱ āha. ²⁴ Bⁱ na añño. ²⁵ Bⁱ sayam-
 evā. ²⁶ so Bⁱ; K tasmā pi, Bp so pi. ²⁷ K omits yaṃ. ²⁸ Bⁱ adds tena. ²⁹ so Bp;
 K daṇḍāropanavasena, Bⁱ dantāropana-. ³⁰ Bⁱ paharivā. ³¹ Bⁱ atthiṇi bhuñjanto.

imissā ca nan ti ettha nan ti nipātamattam imissā ca pāpapatibbatāya anā-
cārāya dussīlāya jīvantiyā va kaṇṇanāsam chindathā 'ti attho.

Bodhisatto kodham adhivāsetum asakkonto evam tesam
daḍḍam ānāpetvāpi na tathā kāresi, kopam¹ pana mandam
katvā yathā sā pacchim sīsato oropetum² na sakkoti evam 5
gālham bandhāpetvā koṇṭham³ tattha pakkhipāpetvā attano
vijitā⁴ nīharāpesi.

Satthā imam dhammadesanam āharitvā saccāni pakāsetva jātakam
samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiphale patiṭ-
ṭhahi) „Tadā cha bhātaro aññatarā⁵ therā ahesum⁶, bhariyā Cīncamāna- 10
vikā⁷, koṇṭho⁸ Devadatto⁹, godharājā Anando⁹, Padumarājā pana aham
evā“ 'ti. Cullapadumajātakam¹⁰.

4. Maṇicorajātaka.

Na santi devā pavasanti nūnā 'ti. Idam Satthā Veḷu-
vane viharanto parisakkanam Devadattam ārabha katesi. 15
Devadatto vadhāya parisakkatīti sutvā „na bhikkhave idān'eva pubbe
pi Devadatto mayham vadhāya parisakkati yeva, parisakkanto pi pana
mam vadhitum na sakkhīti“ vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bo-
dhisatto Bārāṇasito avidūre gāmake gahapatikule nibbatti. 20
Ath' assa vayappattassa Bārāṇasito kuladhītaram ānesum. Sā
piyā¹¹ ahosi abhirūpā dassaniyā devaccharā viya pupphalatā
viya laḷamānā¹² mattakinnarī viya ca Sujātā¹³ ti nāmena
patibbatā silācārasampannā vattasampannā, niccakālam pi
'ssā pativattam¹⁴ sassuvattam¹⁵ sasuravattañ ca katam eva¹⁶ 25
hoti, sā Bodhisattassa piyā ahosi manāpā¹⁷. Iti te ubho

¹ Bī Bp kodham. ² K oropitum. ³ so Bp Bī; K koṇṭham. ⁴ Bī jīvitā. ⁵ Bī aññatarā.

⁶ Bī ahesanti. ⁷ Bī cīncīmanadhikā, K cīncāmānavikā. ⁸ K koṇṭho. ⁹ Bī adds
ahosi. ¹⁰ Bī adds tatīyam. ¹¹ Bī suvaṇṇavaṇṇā. ¹² Bī vilāsamānā. ¹³ Bī catu
jātādīni. ¹⁴ Bī pīyātipatīppatā, K pīyāpanivattam, Bp sā patibbatā. ¹⁵ Bī
sassu. ¹⁶ Bī katamo. ¹⁷ Bī piyā manāpā ahoti.

pi pamodamānā ekacittā samaggavāsaṃ vasiṃsu. Ath' ekadivasaṃ Sujātā¹ „mātāpitara dātṭhukāṃ' mhitī"² Bodhisattassa ārocesi. So „sādhū bhadde, maggapātheyyaṃ³ pahonakaṃ⁴ paṭiyādehīti"⁵ khajjakavikaṭṭhiṃ pacāpetvā khajjakādīni yānake
 5 ṭhapetvā yānakaṃ pājento⁶ yānakassa purato ahosi, itarā pacchato. Te nagarasamīpaṃ gantvā yānakaṃ mocetvā nahātvā⁷ bhuñjimsu. Puna Bodhisatto yānakaṃ yojetvā purato nisīdi, Sujātā⁸ vatthāni parivattetvā alamkaritvā pacchato nisīdi. Yānakassa antonagaraṃ pavitṭhakāle Bārāṇasirājā hatthik-
 10 kandhavaragato nagaraṃ padakkhiṇaṃ karonto⁹ taṃ padesaṃ¹⁰ agamāsi. Sujātā¹¹ otaritvā yānakassa pacchato padasā¹² pāyāsi. Rājā taṃ¹³ disvā tassā rūpasampattiya ākaḍḍhiyamānalocano paṭibaddhacitto hutvā ekaṃ amaccaṃ¹⁴ „gaccha"¹⁵ etissā sassā-
 mikabhāvaṃ vā assāmikabhāvaṃ vā¹⁶ jānāhīti"¹⁷ pesesi¹⁸. So
 15 gantvā tassā sassāmikabhāvaṃ¹⁹ ñatvā „sassāmikā"²⁰ kira²¹ deva²², yānake nisinno puriso etissā sāmiko²³ ti āha. Rājā paṭibaddhacittataṃ²⁴ vinodetum asakkonto kilesāturo hutvā „ekena naṃ upāyena mārāpetvā itthiṃ gahessāmīti"²⁵ cintetvā ekaṃ purisaṃ āmantetvā „gaccha bho, imaṃ cūlāmaṇiṃ vīthiṃ
 20 gacchanto viya hutvā etassa purisassa yānake pakkhipitvā ehīti"²⁶ cūlāmaṇiṃ datvā uyyojesi. So „sādhū"²⁷ 'ti taṃ gahetvā gantvā²⁸ yānake ṭhapetvā „ṭhapito me devā"²⁹ 'ti āgantvā ārocesi³⁰. Rājā „cūlāmaṇi"³¹ me natṭho³² ti āha. Manussā ekakolāhalaṃ akaṃsu. Rājā „sabbadvārāni pidahitvā saṅcāraṃ chinditvā
 25 coraṃ pariyesathā"³³ 'ti āha. Rājapurisaṃ tathā akaṃsu. Nagaraṃ ekaṃ³⁴ saṃkhobhaṃ ahosi. Itaro puriso manusse gahetvā Bodhisattassa santikaṃ gantvā „bho, yānakaṃ ṭhapehi, rañño

¹ Bⁱ sujātāpi, K sujā. ² K -kāṇombhīti, Bⁱ dātṭhukāmaṃhīti. ³ K omits bhadde maggapātheyyaṃ. ⁴ K pahonakaṃ. ⁵ Bⁱ pācanto. ⁶ Bⁱ omits nahātvā. ⁷ Bⁱ sujā. ⁸ Bⁱ katvā. ⁹ Bⁱ nagarampadesaṃ. ¹⁰ Bⁱ adds va. ¹¹ K naṃ. ¹² Bⁱ adds ānāpesi. ¹³ Bⁱ adds tvā. ¹⁴ Bⁱ omits vā. ¹⁵ Bⁱ pesehi. ¹⁶ K sāsami-. Bⁱ asāmi-. ¹⁷ Bⁱ asāmikā. ¹⁸ Bⁱ omits kira. ¹⁹ Bⁱ devāti. ²⁰ Bⁱ paṭi-bandhacittatā. ²¹ Bⁱ adds vatvā. ²² Bⁱ omits gantvā. ²³ Bⁱ devāti āha. ²⁴ K -niṃ. ²⁵ Bⁱ natṭhā. ²⁶ Bⁱ eka.

cūlāmaṇi nattho¹, yānakam sodhessāmā² 'ti so yānakam so-
dhento attanā³ thapitamaniṃ gahetvā Bodhisattam gahetvā
,,mañicoro⁴ ti hatthehi ca pādehi ca pothetvā pacchābāham
bandhitvā netvā⁵ ,,ayam mañicoro⁶ ti rañño dassesum⁷. Rājā⁸
,,sisam assa chindathā⁹ 'ti ānāpesi. Atha naṃ rājapurisā¹⁰ 5
catukke⁹ kasāhi tālentā dakkhiṇadvārena nagarā nikkhamā-
pesum¹⁰. Sujātāpi yānakam pahāya bāhā paggayha parideva-
mānā ,,sāmi¹¹, maṃ nissāya imam dukkham patto sīti¹² pari-
devamānā pacchato pacchato¹³ agamāsi. Rājapurisā ,,sisam
assa chindissāmā¹⁴ 'ti Bodhisattam uttānam nipajjāpesum¹⁵. 10
Tam disvā Sujātā attano silaguṇam āvajjītvā¹⁴ ,,n' atthi yata¹⁵
maññe imasmim loke silavantānam vihetthanake¹⁶ pāpasāhasika-
manusse nisedhetum samatthā devatā¹⁷ nāmā¹⁸ 'ti ādini parideva-
mānā paṭhamam gātham āha:

1. Na santi devā, pavasanti¹⁸ nūna, 15
na hi¹⁹ nūna santi idha lokapālā,
sahasā karontānam asaṇṇātānam²⁰
na hi¹⁹ nūna santi paṭisedhitāro ti. 83.

Tattha na santi devā ti imasmim loke silavantānam olokanakā pāpānaṃ
ca nisedhanakā na santi nūna devā ti, pavasanti nūnā²¹ ti evarūpesu vā kiccesu 20
uppannesu nūna pavasanti²¹ pavāsani gacchanti, idha lokapālā ti imasmim
loke lokapālakasammatā samayabrahmaṇāpi²² silavantānam anuggahakā²³ na hi²⁴
nūna santi, sahasā karontānam asaṇṇātānam²⁵ ti sahasā avimāṇsitvā²⁶
sāhasikaṃ kammaṃ karontānam dussilānam, paṭisedhitāro ti ,,evarupaṃ
kammaṃ mā karittha, na labbha etaṃ katu²⁷ ti²⁷ paṭisedhentā²⁸ ti²⁹. 25

Evam tāya silasampannāya paridevamānāya Sakkassa deva-
rañño nisinnāsanam uṇhākāram dassesi. Sakko ,,ko nu kho

¹ Bⁱ natthāti. ² Bⁱ sodhessāmi. ³ Bⁱ attano ⁴ so K Bp; Bⁱ adds si. ⁵ Bⁱ omits netvā.
⁶ Bⁱ dassesi. ⁷ Bⁱ rājāpi. ⁸ K -so. ⁹ K repeats catukke. ¹⁰ Bⁱ nikkhamisu.
¹¹ Bⁱ sāmiko. ¹² Bⁱ only one pacchato. ¹³ Bⁱ nisaṇṇā-. ¹⁴ Bⁱ Bp āvajjetvā. ¹⁵ Bⁱ
tava. ¹⁶ Bⁱ vihetthanake, Bp vihetthake. ¹⁷ Bⁱ devā. ¹⁸ Bⁱ papasanti. ¹⁹ so K Bp;
Bⁱ ha. ²⁰ Bⁱ asaṇṇātānam. ²¹ K pasavanti. ²² K brahmuno. ²³ Bⁱ anuggahakā.
²⁴ so Bp; K Bⁱ ha. ²⁵ Bⁱ asaṇṇātānam. ²⁶ Bp avi-, K avamāṇsitvā, Bⁱ āmāsitvā.
²⁷ Bⁱ ta. ²⁸ Bⁱ paṭisedhento, K paṭisedhantā. ²⁹ Bⁱ adds attho.

maṃ Sakkattato cāvetukāmo“ ti āvajjanto imaṃ kāraṇaṃ ñatvā
 „Bārānasirājā atipharusaṃ kammaṃ karoti, sīlasampannaṃ
 Sujātaṃ kilameti¹, gantuṃ dāni me² vaṭṭatīti³“ devalokā oruḃha
 attano ānubhāvena hatthipiṭṭhe nisīditvā gacchantaṃ⁴ pāpa-
 5 rājānaṃ hatthito⁵ otāretvā dhammagandikāya⁶ uttānaṃ⁷ nipajjā-
 petvā⁸ Bodhisattaṃ ukkhipitvā sabbālaṃkārehi alaṃkaritvā
 rājavesaṃ gāhāpetvā hatthikhandhe nisīdāpesi. Pharaṣuṃ
 ukkhipitvā sīsaṃ chindantā rañño sīsaṃ chindimsu, chinnakāle⁹
 yeva c’ assa rañño sīsabhāvaṃ jāniṃsu. Sakko devarājā dissa-
 10 mānakasarīren’ eva Bodhisattassa santikaṃ gantvā Bodhisattassa
 rājābhisekaṃ katvā¹⁰ Sujātāya ca¹¹ aggamaheṣiṭṭhānaṃ¹² dā-
 pesi. Amaccā c’ eva brāhmaṇagahapatikādayo ca Sakkaṃ¹³
 devarājānaṃ disvā „adhammikaṛājā mārito, idāni amhehi sakka-
 dattiko dhammikaṛājā laddho“ ti somanassappattā ahesuṃ.
 15 Sakko pi ākāse ṭhatvā „ayaṃ vo sakkadattiko rājā¹⁴ ito paṭ-
 ṭhāya dhammena rajjaṃ kāressati¹⁵, sace hi rājā adhammiko
 hoti devo akāle vassati kāle na vassati, chātakabhayaṃ roga-
 bhayaṃ satthabhayaṃ ti imāni tīṇi bhayāni upagatān’ eva¹⁶
 hontīti“ ovaḍanto dutiyaṃ gātham āha:

20 2. Akāle vassatī tassa, kāle tassa na vassati,
 saggā ca cavatī ṭhānā, nanu so tāvatā hato ti. 84.

Tattha akāle ti adhammikassa rañño rajje ayutte kāle sassānaṃ pakkakāle
 vā lāyanamaddanādikāle vā devo vassati, kāle ti yuttapayuttakāle¹⁷ vapanakāle
 taruṇasassakāle gabbhagahaṇakāle ca na vassati, saggā cavatī ṭhānā ti saggā-
 25 saṃkhātā ṭhānā devalokā ti attho, adhammikaṛājā hi appaṭilābhavasena devalokā
 cavatī nāma, sagge pi vā¹⁸ rajjaṃ karonto¹⁹ adhammikaṛājā tato cavatīti pi
 attho, nanu so tāvatā hato ti nanu so adhammikaṛājā ettakena²⁰ hato hotīti,

¹ Bⁱ kilamāpeti. ² Bⁱ me dāni. ³ Bⁱ vattatīti. ⁴ Bⁱ taṃ. ⁵ Bⁱ hatthikhandhato.
⁶ so K B^p; Bⁱ dhammagandhi-. ⁷ Bⁱ utthānaṃ. ⁸ Bⁱ uppajjāpetvā. ⁹ K chinda-
 kāle. ¹⁰ K omits katvā ¹¹ Bⁱ sujātāyeva, B^p sūjātaṃ yeva. ¹² Bⁱ -siṭṭhāne.
¹³ Bⁱ sakka. ¹⁴ Bⁱ adds laddho ti parisānaṃ ārocesi mahārāja tūṇhe pi. ¹⁵ Bⁱ
 kāretha. ¹⁶ K anupagatāneva, Bⁱ anuvātāne. ¹⁷ Bⁱ adds pana. ¹⁸ Bⁱ B^p omit
 vā. ¹⁹ Bⁱ kārento. ²⁰ Bⁱ ettha-.

atha vā ekamsavūci¹ ettha nukāro: n' eso² ekamsena ettavātā hato, atthasu pana mahānirayesu soḷasasu³ ussadanirayesu dīgharattaṃ so haññissatīti ayam ettha attho.

Evam Sakko mahājanassa ovādaṃ datvā attano devatṭhānam eva agamāsi. Bodhisatto pi dhammena rajjaṃ kāretvā sagga- 5 padam⁴ pūresi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā adhammikarājā Devadatto ahosi, Sakko Anuruddho, Sujātā Rāhulamātā, sakkadattiyarājā⁵ pana aham evā 'ti. Maṇicorajātakaṃ⁶.

5. Pabbatūpattharajātaka.

10

Pabbatūpatthare ramme ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Kosalarājānaṃ ārabba kathesi. Kosalarāṇño kira eko amacco antepure⁷ padussi⁸. Rājā parivīmaṃsamāno taṃ tattato⁹ nātvā „Satthu ārocessāmi¹⁰“ Jetavanaṃ gantvā Satthāraṃ vanditvā „bhante, amhakaṃ antepure eko amacco padussi¹¹“, tassa kiṃ kātuṃ vaṭṭatīti¹² 15 pucchi. Atha naṃ Satthā „upakārako¹³“ te mahārāja so ca amacco¹⁴ sā ca itthi piyā¹⁵ ti pucchitvā „āma bhante, ativiya¹⁶ upakārako, sakkalāṃ rājakulāṃ sandhāreti. sāpi me¹⁷ itthi¹⁸ piyā¹⁹ ti vutte „mahārāja, ‘attano upakāresu²⁰ sevakesu piyāsu ca itthīsu²¹ dubbhituṃ na sakkā²² ti pubbe pi rājāno²³ paṇḍitānaṃ kathaṃ sutvā majjhata²⁴ va 20 ahesu“ ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto amaccakule nibbattitvā vayappatto tassa atthadhammānusāsako ahosi. Ath' assa raṇño eko amacco antepure padussi²⁵. Rājā taṃ tattato²⁶ nātvā²⁷ „amacco pi me 25 bahupakāro²⁸, ayaṃ itthi²⁹ pi³⁰ piyā, dve pi ime nāsetuṃ na

¹ Bⁱ -ci. ² Bⁱ na so ³ K soḷasesu. ⁴ Bⁱ B^p saggapuram. ⁵ Bⁱ sakkadattissarājā.

⁶ Bⁱ adds catuttharā. ⁷ K -pura, Bⁱ -pūre. ⁸ both MSS. padussī. ⁹ Bⁱ B^p tathato. ¹⁰ Bⁱ -ssī. ¹¹ Bⁱ vattatī. ¹² Bⁱ upakāro. ¹³ K omits so ca amacco.

¹⁴ Bⁱ atīpiya. ¹⁵ Bⁱ omits me. ¹⁶ Bⁱ itthi. ¹⁷ Bⁱ upakāraṇesu. ¹⁸ K itthi, Bⁱ itthisu. ¹⁹ K omits rājāno. ²⁰ so B^p; K majjhantā, Bⁱ amajhattā. ²¹ Bⁱ -ssī.

²² K tathato corr. to tattato, Bⁱ tathato, B^p tathato. ²³ Bⁱ jānitvā. ²⁴ Bⁱ B^p bahupakāro. ²⁵ Bⁱ omits pi.

sakkā, paṇḍitāmaccaṃ pañham¹ pucchitvā sace sahitabbaṃ bhavissati sahiṣṣāmi, noce na sahiṣṣāmīti² Bodhisattaṃ pakko-sāpetvā āsanam datvā „paṇḍita, pañham pucchissāmīti“ vatvā „puccha mahārāja, vissajjissāmīti“ vutte pañham pucchanto
5 paṭhamam gātham āha:

1. Pabbatūpatthare² ramme jātā pokkharanī sivā,
taṃ sigālo³ apāpāsi⁴ jānam sihena rakkhitan ti. 85.

Tattha pabbatūpatthare⁵ ti Himavantapabbatapāde⁶ pattharitvā⁷ tīthe⁸ aṅgaṇaṭṭhāne ti attho, jātā pokkharanī sivā ti sītālā madhurodakapokkharanī
10 nibbattā, api ca pokkharasañchannā nadi pi pokkharanī yeva, apāpāsīti⁹ apa-
līti upasaggo apāsīti¹⁰ attho, jānam sihena rakkhitan ti sā pokkharanī siha-
paribhogā sihena rakkhitā, so pi taṃ sigālo¹¹ sihena rakkhitā ayan ti jānanto
va¹² apāsi, tvaṃ kiṃ maññasi sigālo sihassa abhāyitvā piveyya evarūpaṃ pokkha-
raṇin¹³ ti ayam ettha adhippāyo.

- 15 Bodhisatto „addhā etassa¹⁴ antepure eko amacco padutṭho
bhavissatīti“ ṇatvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Pivanti va¹⁵ mahārāja sāpadāni mahānadim,
na tena anadī hoti, khamassu yadi te piyā ti. 86.

Tattha sāpadānīti na kevalam sigālo va avasesāni¹⁶ pi¹⁷ sunakhassa-
20 bilālamigādini¹⁸ sabbasāpadāni taṃ¹⁹ pokkharasañchannattā pokkharanīti laddha-
nāmaṃ nadim pivanti²⁰ eva, na tena anadī hotīti nadiyam pi²¹ dipadacatuppa-
dāpi²² ahimacchāpi sabbe pipāsītā paṇīyam²³ pivanti, na sā tena kāraṇena anadī
nāma hoti, nāpi²⁴ ucchiṭṭhanadī²⁵, kasmā: sabbesaṃ sādharanattā, yathā ca²⁶ nadi
yena kenaci pītā na dussati evaṃ itthi²⁷ pi kilesavasena sāmikam atikkamitvā
25 aññena saddhim samvāsam gata n' eva anitthi²⁸ hoti, kasmā: sabbesaṃ sādhu-
ranabhāvena, nāpi ucchiṭṭhitthi²⁹, kasmā: odakantikātāya³⁰ suddhabhāvena,
khamassu yadi te piyā ti yadi pana te sā itthi³¹ piyā so ca amacco bahū-
pakāro³² tesam ubbinnaṃ pi khamatha, majjhatabbhāve³³ tiṭṭhathā 'ti.

¹ Bī puññam. ² Bī pappatupattare. ³ Bī siṅgālo. ⁴ Bī apapāpi, Bp apapāyi. ⁵ Bī pappatupattare ramme. ⁶ K -do. ⁷ Bī pattaretvā. ⁸ K tīto, Bī tite. ⁹ Bī apa-
pāpīti. ¹⁰ Bī pāpīti, Bp papāyi. ¹¹ Bī siṅgālo pi. ¹² Bī ca. ¹³ Bī -ṇī. ¹⁴ Bī hi-
tessa. ¹⁵ Bī Bp ce. ¹⁶ K avasesādi. ¹⁷ Bī omīte pi. ¹⁸ Bī sukhapasadasīlāla-
¹⁹ K nam. ²⁰ K hi. ²¹ Bī dvipada-. ²² K paṇīyam, Bī paṇīyam. ²³ K na pi.
²⁴ K ucchiṭṭha-. ²⁵ Bī omits ca. ²⁶ Bī itthi. ²⁷ Bī anattī. ²⁸ K ucchiṭṭhitthi,
Bī ucchiṭṭhitti. ²⁹ Bī -kathāya. ³⁰ Bī bahu-. ³¹ K majjhaththa-, Bī majhatta-.

Evam Mahāsatto rañño ovādam adāsi. Rājā tassa ovāde thatvā „puna evarūpaṃ pāpakammaṃ mā karitthā“ 'ti vatvā ubhinnaṃ pi khami. Tato paṭṭhāya te oramiṃsu. Rājāpi dānādini puññāni katvā jīvitapariyosāne saggapadam¹ pūresi.

Kosalarājāpi imaṃ dhammadesanaṃ sutvā tesam ubhinnaṃ pi khamitvā majjhato ahoṣi. 5

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā rājā Anando ahoṣi, paṇḍitāmacco pana aham evā“ 'ti. Pabbatūpattharajātakaṃ².

6. Valāhassajātaka.

10

Ye na kāhanti ovādan ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṃ ukkaṇṭhitabhikkhuṃ ārabba kathesi. So hi bhikkhu Satthārā „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti puṭṭho „saccaṃ ti vatvā“³ „kimkāraṇā“ ti vutte „ekaṃ alamkatamātugāmaṃ disvā kilesavasenā“ 'ti āha. Atha naṃ Satthā „itthiyo nāṃ" etā bhikkhu attano rūpasaddagandharasaphoṭṭhabbehi c' eva itthikuttavilāsehi ca purise⁴ palobhetvā⁵ attano vase katvā⁶ vasam upagatabhāvaṃ nātvā sīlavināsaṃ c' eva dhanavināsaṃ⁷ ca pāpanatthena⁸ yakkhiniyo ti vuccanti, pubbe pi⁹ hi yakkhiniyo itthikuttena ekaṃ¹⁰ purisasattham upasamkamitvā vāṇijake¹¹ upalobhetvā¹² attano vase katvā puna aññe¹³ purise disvā te sabbe pi¹⁴ jīvitakkhayaṃ pāpetvā ubhoḥi hanukapassehi lohiteṇa paggharanteṇa¹⁵ murumurāpetvā khādimsū“ ti vatvā atitaṃ āhari: 20

Atite Tambapaṇṇidīpe Sīrisavatthun¹⁴ nāma yakkhanagaram ahoṣi. Tattha yakkhiniyo vasimsu. Tā bhinnanāvānaṃ¹⁵ āgatakalē alamkatapaṭiyatta¹⁶ khādaniyaṃ¹⁷ bhojaniyaṃ gāhāpetvā¹⁸ dāsigaṇaparivutā dārake amkenādāya vāṇije¹⁹ upasamkamanti²⁰

¹ Bⁱ saggapuraṃ, B^p -puraṃ. ² Bⁱ adds pañcamam. ³ iⁱ vutte. ⁴ Bⁱ vāṇijaka.

⁵ K upalāpetvā, B^p upalobhetvā. ⁶ K omits attano vase katvā. ⁷ Bⁱ dhanakkhayaṇ. ⁸ Bⁱ papunatthena, B^p pāpunatthena. ⁹ Bⁱ omits pi. ¹⁰ Bⁱ eka. ¹¹ K vāni-. ¹² K upalājetvā. ¹³ Bⁱ byaggha-. ¹⁴ Bⁱ sīrisavatthu, B^p sīrivatthu, sīrisavatthu. ¹⁵ Bⁱ B^p add vāṇijānaṃ. ¹⁶ so B^p; Bⁱ -yatta, K -yattaṃ. ¹⁷ Bⁱ B^p -niya. ¹⁸ K vāṇije, Bⁱ vāṇijake. ¹⁹ Bⁱ -kamitvā.

- Tesaṃ¹ „manussavāsaṃ² āgat’ amhā“³ ‘ti sañjānanattham⁴ tattha tattha⁵ kasigorakkhādīni karonte⁶ manusse gogaṇe sunakhe ti⁷ evaṃ ādīni dassenti, vāñijānaṃ santikaṃ⁸ gantvā „imaṃ yāguṃ pivatha⁹, bhattaṃ bhuñjatha¹⁰, khādaniyaṃ khādatha¹¹“ ‘ti vadanti.
- 5 Vāñijā ajānantā tāhi¹² dinnam paribhuñjanti. Atha tesaṃ khāditvā bhuñjitvā¹³ vissamitakāle¹⁴ paṭisanthāraṃ karonti. „Tumhe katthavāsikā, kuto āgatā, kahaṃ gacchissatha, kena kammena idhāgat’ atthā“ ‘ti pucchanti, „bhinnanāvā hutvā idhāgat’ amhā“ ‘ti vutte ca „sādhū ayyā, amhākam pi sāmikānaṃ nāvaṃ¹⁵
- 10 abhirūhitvā¹⁶ gatānaṃ tīni samvaccharāni atikkantāni¹⁷, te matā bhavissanti, tumhe pi vāñijā yeva, mayaṃ tumhākaṃ pādaparicārīkā bhavissamā“ ‘ti vatvā te vāñije itthikuttabhāvavilāsehi¹⁸ palobhetvā yakkhanagaraṃ netvā sace paṭhamagahitā manussā atthi te devasaṃkhalikāya bandhitvā kāraṇaghare¹⁹ pakkhipanti.
- 15 Attano vasanaṭṭhāne bhinnanāvamanusse²⁰ alabhantiyo pana parato Kalyāṇiṃ orato Nāgaḍīpan ti evaṃ samuddatīraṃ anuvaranti, ayaṃ tāsāṃ dhammatā. Ath’ ekadivasam pañcasatā bhinnanāvā vāñijā tāsāṃ nagarasamīpe uttarimsu. Tā tesaṃ santikaṃ gantvā palobhetvā yakkhanagaraṃ ānetvā paṭhamagahitamanusse devasaṃkhalikāya bandhitvā kāraṇaghare pakkhipitvā jeṭṭhakayakkhinī²¹ jeṭṭhakavāñijaṃ²² sesā sese ti tā pañcasatā yakkhiniyo te pañcasate vāñije attano sāmike akaṃsu. Atha sā jeṭṭhayakkhini rattibhāge vāñije niddam gate uṭṭhāya gantvā kāraṇaghare manusse māretvā maṃsaṃ khāditvā āgac-
- 25 chati. Sesāpi tath’ eva karonti. Jeṭṭhayakkhiniyā manussamaṃsaṃ khāditvā āgatakāle sarīraṃ sītalam hoti. Jeṭṭhavāñijo parigaṇhanto tassā yakkhinibhāvaṃ ṇatvā „imā pañcasatāpi

¹ Bī te. ² K manussā-. ³ K sañjānanattham, Bī sañcānanattham. ⁴ Bī only one tattha. ⁵ Bī kārente. ⁶ Bī gonesurukkhantesu ti. ⁷ Bī -ke. ⁸ Bī adds imaṃ. ⁹ K nāhi. ¹⁰ Bī adds pivitvā. ¹¹ Bī visa-. ¹² Bī nāvā. ¹³ K -ruhitvā, Bī -rū-yhitvā. ¹⁴ K atikantāti, Bī abhikkatanāni. ¹⁵ K -kuttuhāvabhāva-, Bī -kuttavāsavilā-. Bp itthikuṭṭabhāsavilāsehi. ¹⁶ Bī kāraṇam-. ¹⁷ both MSS. -nāvā-. ¹⁸ Bī jeṭṭhayakkhinī. ¹⁹ Bī jeṭṭhavā.

yakkhiniyo bhavissanti, amhehi palāyitum vaṭṭatīti¹“ punadivase
 pāto va mukhadhovanatthāya² gantvā sesavāṇijānaṃ ārocesi:
 „imā yakkhiniyo na mānusiyo³, aññesaṃ bhinnanāvānaṃ āgata-
 kāle te sāmike katvā amhe khādissanti, etha⁴ amhe palā-
 yamā⁵“ ‘ti tesu aḍḍhateyyasatā „mayam etā vijahitum na sak- 5
 khissāma, tumhe gacchatha, mayam na palāyissamā“ ‘ti āhaṃsu.
 Jeṭṭhavāṇijo attano vacanakare aḍḍhateyyasate gahetvā tāsāṃ
 bhīto palāyi. Tasmiṃ pana⁶ kāle Bodhisatto valāhassayoni-
 yam⁷ nibbatti, sabbaseto kākasāso muñjakeso iddhimā vehāsāṃ-
 gamo ahoṣi. So Himavantato ākāse uppatitvā Tambapaṇṇidīpaṃ 10
 gantvā tattha Tambapaṇṇisare pallale sayañjātasālīm khādītva
 gacchati, evaṃ gacchanto va⁸ „janapadam gantukāmā⁹ atthi, ja-
 napadam gantukāmā¹⁰ atthīti“ tikkhattum karuṇāya¹¹ paribhāvi-
 tam¹² mānusiṇānaṃ bhāsati. Te tassa vacanaṃ sutvā upasaṃ-
 kamitvā añjalim paggayha „sāmi mayam janapadam gamissamā“ 15
 ‘ti āhaṃsu. „Tena hi mayham piṭṭhiṃ abhirūhathā“ ‘ti. Ath’
 ekacce¹³ abhirūhiṃsu ekacce vāladhiṃ gaṇhiṃsu ekacce añjalim
 paggahetvā atthāṃsu yeva. Bodhisatto antamaso¹⁴ añjalim
 paggahetvā ṭhite sabbe pi¹⁵ te aḍḍhateyyasate vāṇije at-
 tano ānubhāvena janapadam netvā sakasakaṭṭhānesu¹⁶ patitṭhā- 20
 petvā attano vasanaṭṭhānaṃ agamāsi. Tāpi kho yakkhiniyo
 aññesaṃ āgatakāle te tattha ohīnake aḍḍhateyyasate manusse
 vadhitvā khādīṃsu.

Satthā bhikkhū āmantetvā „bhikkhave, yatthā te yakkhiṇīnaṃ
 vasaṃ gatā vāṇijā jīvitakkhayaṃ pattā valāhassarājassa¹⁷ vacanakarā 25
 sakasakaṭṭhānesu¹⁸ patitṭhitā evam evaṃ Buddhānaṃ ovādaṃ akarontā¹⁹
 bhikkhū²⁰ pi bhikkhuniyo²¹ pi upāsakāpi²² upāsikāyo²³ pi catusu

¹ K vaddhatīti. ² K mukhaṃ-. ³ Bī Bṛ manussitthiyo. ⁴ K omits etha. ⁵ Bī pa-
 lāyissamā ⁶ Bī omits pana. ⁷ Bī valāhakassa-, Bṛ valāhakaassa-. ⁸ Bī ca so,
 Bṛ 90. ⁹ Bī gantukāmo. ¹⁰ Bī omits atthi janapadam gantukamā. ¹¹ K karuṇa.
¹² Bī -ta. ¹³ Bī tathekacce. ¹⁴ Bī adds pi. ¹⁵ Bī adds tā. ¹⁶ Bī only one
 saka. ¹⁷ Bī Bṛ valāhakaassa. ¹⁸ K -ne. ¹⁹ Bī -to. ²⁰ Bī bhikkhu. ²¹ Bī
 bhikkhūni.

apāyesu pañcavidhabandhanakammakaraṇaṭṭhānādīsu¹ mahadukkhaṃ pā-
puṇanti, ovādarkarā pana tisso kulasampattiyo cha² kāmasagge³ vīsati
brahmaloke ti imāni c' eva ṭhānāni patvā Amata mahānibbānaṃ sacchi-
katvā mahantaṃ sukhaṃ anubhavanti⁴ vatvā abhisambuddho hutvā
5 imā gāthā avoca:

1. Ye na kāhanti ovādaṃ narā Buddhena desitaṃ
vyasanān⁵ te gamissanti rakkhasihi va⁶ vāṇijā. 87.

2. Ye ca kāhanti ovādaṃ narā Buddhena desitaṃ
soththim⁶ pāraṃ gamissanti vālāhenēva⁷ vāṇijā ti. 88.

10 Tattha ye na kāhanti ye na karissanti, vyasanān⁴ te gamissantīti
te mahāvināsaṃ pāpuṇissantīti, rakkhasihi va⁸ vāṇijā ti rakkhasihi palo-
bhitavāṇijā⁹ viya, soththim¹⁰ pāraṃ gamissantīti anantarāyena nibbānaṃ
pāpuṇissantīti, vālāhenēva¹¹ vāṇijā ti vālāhen¹² eva¹³ āgacchathā¹⁴ 'ti vuttā¹⁵
tassa vacanakarā¹⁶ vāṇijā viya, yathā hi te samuddaṇṇāraṃ gantvā sakaṭṭhānāni
15 agamanīsu¹⁴ evaṃ Buddhānaṃ ovādarkarā saṃsārapāraṃ nibbānaṃ gacchantīti
Amata mahānibbānena dhammadesanāya kūṭaṃ gaṇhi.

Iti Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jāta-
kam samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiphale
patitṭhahi, aṇṇe pi bahū sotāpattisakadāgāmanāgāmiarahattaphalaṃ
20 pāpuṇimsu) „Tadā vālāhassaraṇassa¹⁵ vacanakarā adḍhateyyasatā
vāṇijā Buddhaparisā ahesuṃ, vālāhassaraṇā¹⁶ pana aham evā¹⁷ 'ti.
Vālāhassajātakaṃ¹⁷.

7. Mittāmittajātaka.

Na naṃ umhayate disvā ti. Idaṃ Satthā Sāvattiyaṃ
25 vibharanto aṇṇataraṃ bhikkhuṃ ārabha katesi. Aṇṇatara bhikkhu
„mayā¹⁸ gahite mayhaṃ upajjhāyo na kujjhissatīti¹⁹ upajjhāyena ṭha-
pitaṃ viśāseṇa ekaṃ vatthakhaṇḍaṃ¹⁹ gahetvā upāhanatthavikaṃ²⁰
katvā pacchā²¹ upajjhāyaṃ āpucchi. Atha naṃ upajjhāyo „kimkāraṇā

¹ K pañcavinibān- -disu. ² Bⁱ ca. ³ Bⁱ khātāpasagge, B^p kāmasaggesu. ⁴ Bⁱ
byasanān. ⁵ both MSS. ca. ⁶ Bⁱ soththi. ⁷ Bⁱ B^p valā-. ⁸ Bⁱ ca. ⁹ Bⁱ lobhitā-.
¹⁰ both MSS. soththi. ¹¹ Bⁱ B^p valā-. ¹² Bⁱ vutte. ¹³ -kāra. ¹⁴ Bⁱ āgamiu.
¹⁵ Bⁱ valāhaka, B^p valāhakaassa. ¹⁶ Bⁱ valāhakaassa, B^p valāhakaassa. ¹⁷ Bⁱ valā-
hakaassa, B^p valāhaka-, Bⁱ adds chatham. ¹⁸ Bⁱ mayam. ¹⁹ Bⁱ vatta-. ²⁰ Bⁱ upā-
hanatthavikaṃ. ²¹ Bⁱ omits pacchā.

gaṇḥitī¹ vatvā „mayā gahite na kujjhissatīti¹ tumbhākaṃ vissāsenā²“
 'ti vutte „ko mayā saddhiṃ tuyhaṃ vissāso nāmā³“ 'ti vatvā kuddho
 uṭṭhahitvā pahari. Tassa sā kiriya bhikkhūsu pākātā jātā. Ath' eka-
 divasaṃ bhikkhū dhammasabbhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso
 asuko kira daharako upajjhāyassa vissāsenā vatthakhaṇḍaṃ⁴ gahetvā 5
 upāhanatthavikaṃ⁵ akāsi, atha naṃ upajjhāyo 'ko mayā saddhiṃ
 tuyhaṃ vissāso nāmā⁶ 'ti vatvā kuddho uṭṭhahitvā paharīti⁷. Satthā
 āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā⁸“ ti
 pucchitvā „imāya nāmā⁹“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' ev' esa¹⁰ bhikkhu¹¹
 attano saddhivihārikaena¹² saddhiṃ avissāsiko, pubbe pi avissāsiko yevā¹³ 10
 'ti vatvā atitāṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
 Bodhisatto Kāsiraṭṭhe⁷ brāhmaṇakule nibbatitvā vayappatto
 isipabbajjaṃ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā
 gaṇasatthā hutvā Himavantapadese⁸ vāsaṃ kappesi. Tasmim 15
 isigaṇe eko tāpaso Bodhisattassa vacanaṃ akatvā ekaṃ mata-
 mātikaṃ hatthipotakaṃ paṭijaggi. Atha naṃ so vuddhippatto⁹
 māretvā araṇṇaṃ pāvīsi. Tassa sarīrakiccaṃ katvā isigaṇo¹⁰
 Bodhisattaṃ parivāretvā „bhante kena nu kho kāraṇena mitta-
 bhāvo vā amittabhāvo vā sakkā jānitun¹¹“ ti pucchi¹². Bodhi- 20
 satto „iminā va¹³ kāraṇenā¹⁴“ 'ti ācikkhanto imā gāthā avoca:

1. Na naṃ umhayate disvā na ca naṃ¹⁴ paṭinandati
 cakkhūni c' assa na dadāti paṭilomaṇ ca vattati. 89.

2. Ete bhavanti ākāra amittasmim paṭiṭṭhitā
 yehi amittaṃ jāneyya disvā ca sutvā ca paṇḍito ti. 90. 25

Tattha na naṃ umhayate disvā ti yo hi¹⁵ yassa amitto hoti so¹⁶ taṃ
 puggalaṃ disvā na umhayate¹⁷ hasitaṃ¹⁸ na karoti pabaṭṭhākāraṃ na dasseti,

¹ B² kujjhissasi. ² B¹ vatta-. ³ B¹ upāhanatthavikaṃ. ⁴ B¹ evaso. ⁵ both MSS. bhikkhū. ⁶ B¹ vibūrikaṇa. ⁷ B¹ kāsikaraṭṭhe. ⁸ B¹ -ppadese. ⁹ B¹ adds so
¹⁰ B¹ -ṇā. ¹¹ B¹ pucchisu. ¹² K ca, B¹ vā. ¹³ B¹ omits kāraṇenā. ¹⁴ B¹ va
 ca naṃ. ¹⁵ B¹ ha. ¹⁶ K omits so. ¹⁷ K umhate. ¹⁸ B¹ sāpitaṃ.

na ca naṃ paṭinandatīti tassa¹ vacanaṃ sutvāpi taṃ² puggalaṃ na paṭinandatī sādhu subhāsitaṃ³ ti⁴ nābbhanumodati⁵, cakkhūni cassa na dadātīti cakkhunā cakkhūn āharitvā pamukho⁶ hutvā na oloketi, aññato cakkhūni harati, paṭilomaṃ ca vattatīti tassa kūyakammaṃ vacikammaṃ pi na roceti⁷ paṭilomaṃ⁸ gāhaṃ gaṇhati paccanīkaṃ⁹ gāhaṃ, ākāraṃ ti kāraṇāni, yehi amittan ti yehi kāraṇehi, tāni kāraṇāni disvā ca sutvā ca pañḍito puggalo ayaṃ me¹⁰ amitto ti jāneyya, tato viparītehi pana mittabhāvo¹¹ jānitabbo ti.

Evam Bodhisatto mittāmittabhāvakāraṇāni ācikkhitvā Brah-mavihāre¹² bhāvetvā brahmalokūpago ahoṣi¹³.

10 Satthā imaṃ desanaṃ¹⁴ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā hatthiposakatāpaso saddhivihāriko ahoṣi, hatthi¹⁵ upajjhāyo, isigaṇo Buddhaparisā, gaṇasatthā pana aham evā“ 'ti. Mittāmitta-jātakam¹⁶.

8. Rādhajātaka.

15 Pavāsā¹⁷ āgato tātā 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṃ ukkaṇṭhitabhikkhūn ārabba kathesi. So kira Satthārā „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti puṭṭho „saccaṃ bhante“ ti vatvā „kīmkāraṇā“ ti vutte „ekaṃ alamkataitthiṃ¹⁸ disvā kilesa-vasenā“ 'ti āha. Atha naṃ Satthā „mātugāmo nāma bhikkhu¹⁹ na
20 sakkā rakkhitum, pubbe²⁰ dovārike ṭhapetvā²¹ rakkhantāpi rakkhitum na sakkhimsu, kin te itthiā²², laddhāpi rakkhitum na sakkā“ ti²³ vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto sukayoniyaṃ nibbatti, Rādhō ti 'ssa nāmaṃ,
25 kaniṭṭhabhātā pan' assa Poṭṭhapādo nāma. Te ubho pi taruṇa-kāle yeva eko luddako gahetvā Bārāṇasiyaṃ aññatarassa brāhmaṇassa adāsi. Brāhmaṇo te puttattṭhāne ṭhapetvā²¹ paṭijaggi.

¹ Bⁱ paṭi. ² K naṃ. ³ Bⁱ -taṃ. ⁴ Bⁱ omits ti. ⁵ Bⁱ nu cānumodanti. ⁶ Bⁱ paṭimukho. ⁷ Bⁱ rocati. ⁸ Bⁱ -ma. ⁹ K paccanikaṃ, Bⁱ pañcanika. ¹⁰ Bⁱ omits. me. ¹¹ K mittāmitta-. ¹² Bⁱ brahmaṇa-. ¹³ K ahoṣīti. ¹⁴ Bⁱ dhammadeśanaṃ. ¹⁵ so both MSS. ¹⁶ Bⁱ adds sattamaṃ nīṭitaṃ. ¹⁷ S. Cfr. supra Vol. I p. 495. ¹⁸ Bⁱ savasāṃ. ¹⁹ Bⁱ alaṅkataṃ-. ²⁰ K bhikkhū. ²¹ Bⁱ adds pi. ²² Bⁱ ṭhapetvā. ²³ Bⁱ Bp -yo. ²⁴ Bⁱ sakkotīti.

Brāhmaṇassa pana brāhmaṇī arakkhitā¹ dussilā. So² vohāra-
karaṇatthāya³ gacchanto te sukaṇṭhake āmantetvā „tāta, ahaṃ
vohāratthāya gacchāmi, kāle vikāle vā tumhākaṃ mātu
karaṇakammaṃ olokeyyāthā ti, aññassa purisassa⁴ gamana-
bhāvaṃ vā āgamanabhāvaṃ⁵ vā jāneyyāthā“ ti brāhmaṇiṃ 5
sukaṇṭhake⁶ paṭicchāpetvā⁷ agamāsi. Sā tassa⁸ nikkhanta-
kalato paṭṭhāya anācāraṃ cari, rattim pi divāpi āgacchantānaṃ
ca gacchantānaṃ ca pamāṇaṃ n' atthi. Taṃ disvā Potṭhapādo
Rādhaṃ pucchi: „brāhmaṇo imaṃ brāhmaṇiṃ amhākaṃ niyyā-
detvā gato, ayaṃ ca pāpakammaṃ karoti, vadāmi na“ ti. 10
Rādho „mā vadāti“⁹ āha. So tassa vacanaṃ agahetvā „amma
kiṃkaraṇā pāpakammaṃ karosīti“ āha. Sā taṃ māretukāmā
hutvā „tāta, tvaṃ nāma mayhaṃ putto, ito paṭṭhāya na karissā-
mīti, ehi tāta tāvā¹⁰“ ti piyāyamaṇā viya naṃ¹¹ pakkosivā
agataṃ gahetvā „tvaṃ maṃ ovadasi“¹², attano pamāṇaṃ na 15
jānāsīti¹³ givaṃ gahetvā māretvā¹⁴ uddhanantaresu pakkhipi.
Brāhmaṇo āgantvā vissamivā Bodhisattaṃ „kiṃ tāta Rādha
māta vo¹⁵ anācāraṃ karoti na¹⁶ karotīti“ pucchanto paṭṭhamāṃ
gātham āha:

1. Pavāsā¹⁶ āgato tāta idāni na cirāgato, 20
kaccin nu tāta te mātā¹⁷ na aññaṃ upasevatīti. 91.

Tass' attho: ahaṃ tāta¹⁸ pavasa āgato so c' anhi¹⁹ idāni eva āgato na
cirāgato, tena pavattin' ajananto taṃ pucchami: kaccin²⁰ nu²¹ tāta te²² mātā
aññaṃ²³ purisaṃ na upasevatīti.

Rādho „tāta paṇḍitā²⁴ nāma bhūtaṃ vā abhūtaṃ vā aniy- 25
yānikaṃ nāma na²⁵ kathentīti“ nāpento dutiyaṃ gātham āha:

¹ Bī arakkhikā. ² K omits so. ³ Bī -kāra-. ⁴ so Bp; Bī aññapurisā, K aññaṃ purisantaraṃ. ⁵ K aga-, Bī āmana-, Bp āgamanabhāvaṃ anāgamanabhāvaṃ vā. ⁶ Bī -kānaṃ. ⁷ Bī paṭicchādetvā. ⁸ Bī cāssa. ⁹ K vadhīti, Bī raritī. ¹⁰ Bī tāva tatā. ¹¹ K omits naṃ. ¹² Bī vadasi. ¹³ Bī vidhaṃ parivattetvā. ¹⁴ Bī te māta. ¹⁵ Bī omits karoti na. ¹⁶ Bī savāsā. ¹⁷ Bī kiccū nu kho tāta mātā. ¹⁸ Bī adds rādha. ¹⁹ Bī sodhamhi. ²⁰ Bī kicci. ²¹ Bī adds kho. ²² Bī omits te. ²³ K añña. ²⁴ Bī -to. ²⁵ Bī omits na.

2. Na kho pan' etaṃ subhaṇaṃ¹ giraṃ saccupasaṃhitaṃ ,
sayetha Poṭṭhapādo va mummure² upakūsito³. 92.

Tattha girāṇaṃ ti vacanaṃ, vacanaṃ⁴ hi yathā idāni girā evaṃ taḍḍa girāṇaṃ ti
vuccati, so hi⁵ sukapotako līṅgaṃ anādiyitvā⁶ evaṃ āha, ayaṃ paṇi' ettha attho:
5 tāta paṇḍitena⁷ nāma saccupasaṃhitaṃ⁸ yathābhūtaṃ atthayuttam⁹ sabhāva-
vācam¹⁰ pi aniyyānikaṃ¹¹ na subhaṇaṃ¹², aniyyānikaṃ ca saccam bhaṇanto
sayetha Poṭṭhapādo va mummure¹³ upakūsito¹⁴ ti¹⁵ yathā Poṭṭhapādo
kukkule¹⁶ jhāmo¹⁷ sayati evaṃ sayeyyā ti, upakūjito¹⁸ ti pi pātho, ayaṃ ev'
attho.

10 Evaṃ Bodhisatto brāhmaṇassa dhammaṃ desetvā „mayāpi
imasmim̐ thāne vasitum na sakkā“ ti brāhmaṇaṃ āpucchitvā
araññaṃ eva pāvisi.

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁹ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samo-
dhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiphale patiṭṭhahi)
15 „Tadā Poṭṭhapādo Ānando ahoṣi, Rādhō pana aham evā“ 'ti. Rādha-
jātakaṃ²⁰.

9. Gahapatijātaka.

Ubhayam me na khamatīti. Idaṃ Satthā Jetavane vi-
haranto ukkaṇṭhitam eva²¹ ārabha kathesi²², kathento²³ ca²⁴
20 „mātugāmo nāma arakkhiyo²⁵, pāpaṃ²⁶ katvā yena ten²⁷ upāyena
sāmikaṃ vañceti²⁸ yevā“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente
Bodhisatto Kāsiraṭṭhe²⁹ gahapatikule nibbattitvā vayap-
patto gharāvāsaṃ gaṇhi. Tassa bhariyā dussilā gāmaabhojana-
25 kena saddhim̐ anācāraṃ carati. Bodhisatto nātvā parigaṇhanto

¹ K subhaṇaṃ, Bⁱ purāṇaṃ. ² so B^p; K paccū-, Bⁱ paccu-. ³ Bⁱ summena.
⁴ Bⁱ upakupito. ⁵ Bⁱ nacanaṃ. ⁶ Bⁱ omits hi. ⁷ Bⁱ anāda-. ⁸ Bⁱ paṇḍito. ⁹ K
yathābhūtaṃ tatthayuttaṃ, Bⁱ yathābhūtatthayutta, B^p atthayutta. ¹⁰ Bⁱ B^p sabhā-
vavacanaṃ. ¹¹ Bⁱ ane-. ¹² Bⁱ purāṇaṃ. ¹³ Bⁱ suppanne. ¹⁴ Bⁱ upakumatto.
¹⁵ K omits ti. ¹⁶ Bⁱ -le. ¹⁷ Bⁱ cabhamo. ¹⁸ Bⁱ upakūthito. ¹⁹ Bⁱ dhamma-
desanaṃ. ²⁰ Bⁱ adds aṭṭhamāṇaṃ nīṭhitaṃ. ²¹ Bⁱ ukkaṇṭhitabhāvaabhikkhuṃ.
²² K omits kathesi. ²³ K kathanto. ²⁴ Bⁱ va. ²⁵ Bⁱ -ko. ²⁶ Bⁱ pākammaṃ.
²⁷ Bⁱ yensakenaci. ²⁸ Bⁱ sāmikoñceti, K vañcenti. ²⁹ Bⁱ kāsikaraṭṭhe.

carati. Tadā pana antovasse bjesu nīhaṭesu' chātakam ahoṣi,
 sassānam gabbhagahaṇakālo' jāto, sakalagāmaavāsino „ito
 māsadvayena' sassāni uddharitvā vīhim dassāmā“ 'ti ekato
 hutvā gāmaabhojakassa hatthato ekam jaragoṇam gahetvā maṁ-
 sam khādimsu. Ath' ekadivasam gāmaabhojako khaṇam oloketvā 5
 Bodhisattassa bahigatavelāya⁴ geham pāvisi. Tesam sukhani-
 pannakkhaṇe⁵ yeva Bodhisatto gāmadvārena pavisitvā gehābhi-
 mukho pāyāsi⁶. Sā itthi⁷ gāmadvārābhimukhi⁸ tam disvā
 „ko nu kho“ ti ummāre thatvā⁹ oloketi¹⁰ „so yevā“ 'ti nātvā
 gāmaabhojakassa ācikkhi. Gāmaabhojako bhito pakampi. Atha 10
 nam sā „mā bhāyi, atth' eko upāyo, amhehi tava hatthato go-
 maṁsam khāditaṁ, tvaṁ maṁsamulāṁ sodhento viya hohi, ahaṁ
 koṭṭham āruyha koṭṭhadvāre thatvā 'vīhi n' atthīti' vakkhāmi,
 tvaṁ gehamajjhe thatvā 'amhākam ghare dārakā jātā, maṁsa-
 mulāṁ¹¹ dehīti' punappuna¹² codeyyāsīti¹³ vatvā koṭṭham āruyha 15
 koṭṭhadvāre nisīdi¹⁴. Itaro gehamajjhe thatvā „maṁsamulāṁ
 dehīti“ vadati, sā koṭṭhadvāre nisinnā „koṭṭhe vīhi n' atthi,
 sasse uddhaṭe dassāmi, gacchā“ 'ti āha. Bodhisatto geham
 pavisitvā tesam kiriyam disvā¹⁵ „imāya pāpāya kataupāyo¹⁶
 esa bhavissatīti“ nātvā gāmaabhojakam¹⁷ āmantetvā „bho gāma- 20
 bhojaka¹⁸ amhe hi¹⁹ tava jaragoṇassa²⁰ maṁsam khādantā 'ito
 māsadvayena²¹ vīhim²² dassāmā' 'ti khādimha²³, tvaṁ addhamā-
 sam²⁴ pi anattikkamitvā idān' eva kasmā āharāpesi, na tvaṁ
 iminā kāraṇena āgato²⁵, aññena kāraṇena āgato bhavissasi²⁶, may-
 haṁ tava kiriyā²⁷ na ruccati, ayam pi anācārā pāpadhammā 25
 koṭṭhe vīhinam abhāvaṁ jānāti, sā dāni koṭṭham āruyha 'vīhi'”

¹ Bī hanikesu. ² both MSS. -gahana-. ³ Bī dvayaccayena. ⁴ Bī -gatakāvelāya.

⁵ Bī sukhaniṣinna-. ⁶ Bī ahoṣi. ⁷ Bī itthi. ⁸ Bī -kham. ⁹ Bī thatvā. ¹⁰ K olo-

kenti, Bī oloketi. ¹¹ maṁsamulāṁ - - - maṁsamulāṁ wanting in Bī. ¹² Bī pu-

nappunam. ¹³ Bī nisīditvā. ¹⁴ itaro - - - disvā wanting in Bī. ¹⁵ Bī katha-.

¹⁶ Bī -bhojanakam. ¹⁷ Bī -bhojanaka-. ¹⁸ Bī Bp omīti hi. ¹⁹ K jaragoṇassa, Bī

jaraggoṇassa. ²⁰ Bī -dvayaccayena. ²¹ Bī vīhi. ²² Bī -hā. ²³ K adha-, Bī aṭha-.

²⁴ Bī -ṇena āgato. ²⁵ Bī omīti bhavissasi. ²⁶ Bī -yam. ²⁷ Bī vīhi.

n' atthīti' vadati¹ tvam pi 'dehīti'² ubhinnam pi vo kāraṇaṃ mayhaṃ na ruccatīti³ etam atthaṃ pakāśento imā gāthā avoca:

1. Ubhayam me na khamati, ubhayam me na ruccati:
yā cāyaṃ koṭṭham otiṇṇā 'na dassaṃ' iti bhāsatī, 93.

2. Taṃ taṃ gāmapati brūmi: kadare appasmim jīvite
dve māse kāraṃ⁴ katvāna⁵ maṃsaṃ jaraggavaṃ kisaṃ
appattakāle⁶ codesi, tam pi mayhaṃ na ruccatīti. 94.

Tattha taṃ taṃ gāmapati brūmiti ambho⁶ gāmajetṭhaka tena kāraṇena taṃ vadāmi, kadare appasmim jīvite ti ambhakaṃ jīvitaṃ nāma kadaraṃ⁷
10 c' eva thaddhaṃ lukhaṃ kasiraṃ⁸ appaṇ va maṇḍaṃ parittaṃ, tasmiṃ no eva-
rūpe jīvite vattamāne dve māse kāraṃ⁹ katvāna maṃsaṃ jaraggavaṃ
kisaṃ ti ambhakaṃ maṃsaṃ¹¹ gaṇhantānaṃ jaraggavaṃ kisaṃ dubbalaṃ jarā-
goṇaṃ dadamāno tvaṃ dvīhi māsehi mulaṃ dātubbaṃ ti evaṃ dve māse karaṃ¹²
saṅgaraparicchedaṃ¹³ katvā appattakāle codesīti tasmiṃ kāle asaṇipatte
15 antaraṃ va codesi, tam pi mayhaṃ na ruccatīti yā cāyaṃ pāpadhammā dus-
sila autokotṭhe vīhinaṃ natthibhāvaṃ jānamānaṃ va ajānanti¹⁴ viya hutvā koṭṭhaṃ
otiṇṇā koṭṭhadvāreṇa¹⁵ thatvā¹⁶ na dassaṃ iti bhāsatī tvam pi yaṃ ca¹⁷ akāle
codesi taṃ taṃ pīti idaṃ ubhayaṃ mama n' eva khamati na ruccatīti.

Evaṃ so kathento va¹⁸ gāmaabhojakaṃ cūlāya gahetvā
20 kaḍḍhitvā¹⁹ gehamajjhe pātetvā²⁰ „gāmaabhojako 'mhīti'²¹ „pa-
rassa rakkhitagopitabhaṇḍe²² aparajjhasīti²³ ādihi paribhāsītva²⁴
pothetvā dubbalaṃ katvā gīvāya²⁵ gahetvā gehā nikkakḍḍhitvā²⁶
taṃ dutṭhaitthiṃ²⁷ kesesu gahetvā koṭṭhā otāretvā nippothetvā²⁸
„sace puna evarūpaṃ karosi jānissasīti²⁹ santajjesi. Tato
25 paṭṭhāya gāmaabhojako³⁰ taṃ gehaṃ oloketum pi³¹ na visahi,
sāpi pāpā puna³² manasāpi aticaritum nāsakkhi.

¹ K vadasi. ² Bⁱ omits tvam pi dehīti. ³ Bⁱ saṅkaraṃ. ⁴ Bⁱ katvā. ⁵ K -laṃ.
⁶ K amho. ⁷ K kadare. ⁸ both MSS. kasiraṃ. ⁹ Bⁱ saṅkaraṃ. ¹⁰ Bⁱ katvā.
¹¹ Bⁱ omits maṃsaṃ. ¹² Bⁱ omits kāraṃ. ¹³ Bⁱ saṅkaraṃ-, K saṅgarapaṇḍe, B^p
saṅkara. ¹⁴ Bⁱ sajananti. ¹⁵ Bⁱ koṭṭhadvāre. ¹⁶ Bⁱ thatvā. ¹⁷ Bⁱ appīyaṃ ca
tvaṃ. ¹⁸ Bⁱ ca. ¹⁹ Bⁱ kesekakḍḍhetvā. ²⁰ Bⁱ pothetvā. ²¹ Bⁱ gāmaabhojanakam-
hīti. ²² Bⁱ -gopitepissabhaṇḍe. ²³ Bⁱ aharaṇḍasīti. ²⁴ Bⁱ parissayītva. ²⁵ Bⁱ -yaṃ
²⁶ K nikkakḍḍhitvā corr. to nikka-, Bⁱ nikkakḍḍhetvā. ²⁷ Bⁱ dutṭhāiti. ²⁸ Bⁱ nipo-
thetvā. ²⁹ K jānissasīti, Bⁱ jānissatīti. ³⁰ Bⁱ -janako. ³¹ Bⁱ omits pi. ³² a,
B^p; K sāpi pā puna, Bⁱ puna pāpā.

Satthā imaṃ dhammaḍḍesaṇaṃ āharitvā saccāni pakāsesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiphale patiṭṭhaḥi) „Tadā gāma-bhojakassa niggaḥakārako gahapati aham eva ahoṣin“ ti¹. Gahapati-jātakaṃ².

10. Sādhūsīlajātaka.

5

Sarīradavyaṇ³ ti. Imaṃ Satthā Jetavane viharanto aññatarani⁴ brāhmaṇaṃ ārabba kathesi. Tassa kira catasso dhītaro ahesuṃ. Tā cattāro janā patthenti, tesu eko abhirūpo sarīrasampanno, eko vayappatto mahallako, eko jātisaṃpanno, eko sīlavā ti. Brāhmaṇo cintesi: „dhītaro nivesentena⁵ patiṭṭhāpentena⁶ kassa nu⁷ kho dātabbā⁸. 10 kiṃ rūpasampannassa udāhu vayappattassa, jātisaṃpannasīlavantānaṃ⁹ aññatarassā“ ti so cinto pi ajānitvā¹⁰ „imaṃ kāraṇaṃ Saṃmāsambuddho jānissati, taṃ pucchitvā etesaṃ antare anucchavikassa dassāmā¹¹“ ti gandhamālādīni gāhāpetvā vihāraṃ gantvā Satthāraṃ vanditvā ekamantaṃ nisinno ādito paṭṭhāya taṃ atthaṃ ārocetvā „bhante imesu 15 catusu¹² janesu kassa dātuṃ vaṭṭatīti¹³“ pucchi. Satthā „pubbe pi¹⁴ paṇḍitā etaṃ paṇḍitaṃ kathayimṃsu, bhavaṣaṃkhepagatattā pana sallak-khetuṃ na sakkotīti“ vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmaḍatte rajjaṃ kārente Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto Takka- 20 silāyaṃ sippaṃ gaṇhitvā āgantvā Bārāṇasiyaṃ disāpāṃmokka ācariyo ahoṣi. Ath' ekassa brāhmaṇassa catasso dhītaro ahesuṃ. Tā evaṃ eva cattāro janā patthayimṃsu. Brāhmaṇo „kassa nu kho dātabbā¹⁵“ ti ajānanto „ācariyaṃ pucchitvā dātabbayuttakassa dassāmīti“ tassa santikaṃ gantvā taṃ atthaṃ puc- 25 chanto paṭhamaṃ gātham āha:

1. Sarīradavyaṇ vaddhavyaṇ¹⁶ sojaccam sādhūsīliyaṃ,
brāhmaṇaṃ te va¹⁷ pucchāma: kaṃ¹⁸ nu tesam vaṇimhase¹⁹
ti. 95.

¹ Bī aham evā ti. ² Bī adds navamaṃ niṣṭhitaṃ. ³ Bī sarīradappavuddhabyaṇ.

⁴ Bī aññatarā. ⁵ Bī nivesane. ⁶ Bī patiṭṭhap-. ⁷ Bī omits nu. ⁸ K -bbo, Bī dāṭappa. ⁹ K -sampannassa sīla-. ¹⁰ Bī ajānetvā. ¹¹ Bī -mi. ¹² K catu.

¹³ K vaddhatīti. ¹⁴ K adds te. ¹⁵ K -bbo. ¹⁶ Bī vuddhavyaṇ. ¹⁷ Bī ca.

¹⁸ Bī kiṃ. ¹⁹ Bī vaṇhimase.

Tattha sarīradavyan¹ ti ādīhi tesam catunnam vijjamāne guṇe pakāseti²,
 ayam h' ettha³ adhippāyo: dhītaro me cattāro janā patthenti, tesu ekassa sarīra-
 davyam atthi sarīrasampadāya⁴ abhirūpabhāvo samvijjati, ekassa vaddhavyam⁵
 vuddhabhāvo⁶ mahallakatā atthi, ekassa⁷ sojaccam sujātisampadā⁸ atthi, su-
 5 jaccan⁹ ti pi pātho, ekassa sādhusīliyam¹⁰ sundarasīlabhāvo sīlasampadā atthi,
 brāhmaṇan te va¹¹ pucchāmā¹² 'ti tesu asukassa nām' etā¹³ dātābā ti ajā-
 nantā¹⁴ mayam bhavantam brāhmaṇāñ ñeva¹⁵ pucchāma, kam¹⁶ nu tesam
 vaṇimhase¹⁷ ti tesam catunnam janānam kam¹⁸ vaṇimhase kam icchāma kassa
 tā kumārīka dadāma¹⁹ 'ti pucchati²⁰.

10 Tam sutvā ācariyo „rūpasampadādisu vijjamānāsu pi vipanna-
 sīlo gārayho, tasmā tam²¹ na-ppamāṇam, amhākam²² sīlavanta-
 bhāvo ruccatīti²³“ imam attham pakāseto dutiyam gātham āha:

2. Attho atthi sarīrasmiṃ, vaddhavyassa²⁴ namo kare,
 attho atthi sujātasmiṃ, sīlam asmāka²⁵ ruccatīti. 96.

15 Tattha attho atthi sarīrasmiṃ ti rūpasampanne pi sarīre²⁶ attho viseso
 vuddhi²⁷ atthi yeva, n' atthīti na vadāmi, vaddhavyassa²⁸ namo kare ti
 vuddhabhāvassa²⁹ pana namakkāram eva karomi, vuddhabhāvo³⁰ hi vandana-
 mānanam³¹ labhati, attho atthi sujātasmiṃ ti sujāte pi purise³² vuddhi³³
 atthi, jātisampatti³⁴ hi pi³⁵ icchitābā yeva, sīlam asmāka ruccatīti³⁶ am-
 20 hākam³⁷ pana³⁸ sīlam eva ruccatī³⁹, sīlavā hi ācārasampanno sarīradavyavira-
 hito⁴⁰ pi⁴¹ puṇṇa pasāṃso⁴² ti.

Brāhmaṇo tassa vacanam sutvā sīlavantass' eva dhītaro adāsi.

Satthā imam dhammadesanam āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam
 samodhānesi: (Saccapariyosāne brāhmaṇo sotāpattiṭṭhale patiṭṭhahi)
 25 „Tadā ayam eva brāhmaṇo ahosi, disāpāmokkhācariyo⁴³ pana aham
 evā⁴⁴ 'ti. Sādhusīlajātakam⁴⁵. Ruhakavaggo⁴⁶ pañcama.

¹ Bⁱ sariradabyan. ² K -tu. ³ Bⁱ ayam ettha. ⁴ K -padā. ⁵ Bⁱ vuddabyam.
⁶ Bⁱ vuddhatāvo. ⁷ Bⁱ kassa. ⁸ K sujāttāsampadā, Bⁱ sujātajātisampadā. ⁹ K
 sujan. ¹⁰ Bⁱ -sīlissa. ¹¹ Bⁱ tveva. ¹² K etam. ¹³ Bⁱ jānantā. ¹⁴ K -pañ ceva.
¹⁵ Bⁱ kim. ¹⁶ Bⁱ gaṇhimatesa. ¹⁷ Bⁱ pucchatīti attho. ¹⁸ Bⁱ tā. ¹⁹ K asmā-
 kam. ²⁰ Bⁱ vuddhiyasa. ²¹ K asvāka, Bⁱ amhākam. ²² Bⁱ sarire pi.
²³ vuddhi. ²⁴ Bⁱ vuddhabyasa. ²⁵ Bⁱ vuddhambhāvassa. ²⁶ Bⁱ vuddhabhāvo.
²⁷ Bⁱ vantamānanam. ²⁸ Bⁱ sujāte paripūrite. ²⁹ Bⁱ vuddhiva. ³⁰ K -samppatī.
³¹ Bⁱ pi hi. ³² Bⁱ amhākam rujjatīti. ³³ K omits pana. ³⁴ Bⁱ rujjati.
³⁵ Bⁱ sariradabya-. ³⁶ Bⁱ omits pi. ³⁷ Bⁱ pasāṃso. ³⁸ Bⁱ -mokkho ācariyo.
³⁹ Bⁱ adds dasamam. ⁴⁰ Bⁱ duhasavaggo.

6. NATAMDALHAVAGGA.

1. Bandhanāgārajātaka.

Na tam daḥmaṃ bandhanam āhu dhīrā ti. Idam Satthā
 Jetavane viharanto bandhanāgāraṃ ārabha kathesi. Tasmim
 kira kāle bahū¹ sandhicchedakapanthaghātakamanussaghātakacore² āne- 5
 tvā Kosalarañño dassesum. Te rājā andubandhanarajjubandhanasam-
 khalikabandhanehi bandhāpesi. Timsamattā jānapadā³ bhikkhū Satthā-
 raṃ datṭhukamā āgantvā disvā vanditvā punadvase piṇḍāya carantā
 bandhanāgāraṃ gantvā⁴ te core disvā piṇḍapātapapaṭikkantā sāyaṇha-
 samaye Tathāgataṃ upasamkamitvā „bhante ajja⁵ amhehi piṇḍāya 10
 carantehi bandhanāgāre bahū corā andubandhanādīhi baddhā mahā-
 dukkhaṃ anubhavanta dīṭṭhā, te tāni bandhanāni⁶ chinditvā palāyitum
 na sakkonti, atthi nu kho tehi bandhanehi thiratarāṃ nāma aññaṃ
 bandhanan⁷ ti pucchimsu. Satthā „bhikkhave⁷ bandhanāni nāma⁸ etāni,
 yaṃ pan⁹ etaṃ dhanadhaññaputtadārādīsū⁸ taṇhāsamkhātāṃ kilesa- 15
 bandhanam etaṃ ettehi⁹ bandhanehi¹⁰ sataguṇena sahaṣṣaguṇena thira-
 tarāṃ, evaṃ¹¹ mahantam pi pan⁹ etaṃ¹² ducchindiyāṃ bandhanam
 porāṇakapaṇḍitā chinditvā Himavantam pavisitvā pabbajimsū¹³ ‘ti vatvā¹³
 atītam āhari:

Atite Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente 20
 Bodhisatto ekasmim duggatagahapatikule nibbatti. Tassa
 vayappattassa pitā kālam akāsi. So bhatim katvā mātaram
 posesi. Ath’ assa mātā¹⁴ anicchamānass’ eva ekaṃ kuladhī-
 tarāṃ gehe katvā¹⁵ aparabhāge kālam akāsi. Bhariyāya pi
 ‘ssa kucchiyaṃ gabbho patitṭhāsi¹⁶. So gabbhassa patitṭhi- 25
 tabhāvaṃ ajānanto „bhadde tvaṃ bhatim¹⁷ katvā jīva,
 ahaṃ pabbajissāmi¹⁸’ āha. Sāpi¹⁸ „gabbho me patitṭhito¹⁹,

¹ Bī bahu. ² Bī -manussā-. ³ Bī ja-. ⁴ Bī gatvā. ⁵ Bī ajjeva. ⁶ Bī bandhāni.
⁷ Bī adds kiṃ. ⁸ K -disu. ⁹ Bī etehi. ¹⁰ K omits bandhanehi. ¹¹ so all three
 instead of evarūpaṃ. ¹² Bī omits pi panetam. ¹³ K omits vatvā. ¹⁴ Bī adds
 pi. ¹⁵ Bī -dhītarāṃ gahetvā. ¹⁶ Bī patitṭhati. ¹⁷ K adds vā vatim vā.
¹⁸ Bī sāmī. ¹⁹ K me nam gabbho patitṭhito.

mayi vijātāya dārakaṃ disvā pabbajissasīti¹“ āha². So „sādhū“
 ‘ti sampatiṇṇhitvā tassā vijātakāle „bhadde, tvaṃ sotthinā vi-
 jātā³, idān’ āhaṃ⁴ pabbajissāmīti⁵“ pucchi. Atha naṃ sā
 „puttassa⁶ tāva thanapānato⁷ apagamanakāle āgamehīti“ vatvā
 5 puna gabbhaṃ gaṇhi. So cintesi: „imaṃ sampatiṇṇhitvā gan-
 tum na sakkā⁸, imissā anācikkhitvā va palāyitvā pabbajissāmīti“
 so tassā anācikkhitvā⁹ rattibhāge utthāya palāyi. Atha naṃ¹⁰
 nagaraguttikā aggahesuṃ. So „ahaṃ sāmi mātuposako nāma,
 vissajjetha man“ ti tehi attānaṃ vissajjāpetvā ekasmiṃ thāne
 10 vasitvā aggadvāren’ eva¹¹ nikkhamitvā¹² Himavantaṃ pavisitvā
 isipabbajjaṃ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā
 jhānakīlaya kīlanto vihāsi. So tattha vasanto¹³ „evārūpaṃ pi
 nāma me¹⁴ ducchindiyaṃ¹⁵ puttadārabandhanaṃ kilesabandha-
 naṃ chindin¹⁶“ ti udānaṃ udānento imā gāthā avoca:

15 1. Na taṃ daḥhaṃ bandhanaṃ āhu dhīrā¹⁷ (Dhp. v. 345-46.)
 yad āyasaṃ dārujaṃ pabbajaṃ ca,
 sārattarattā maṇikuṇḍalesu
 puttesu dāresu ca yā apekhā¹⁸. 97.

2. Etaṃ daḥhaṃ bandhanaṃ āhu dhīrā
 20 ohāriṇaṃ sithilaṃ duppamuñcaṃ,
 etam pi¹⁹ chetvāna²⁰ vajanti dhīrā²¹
 anapekhīno kāmasukhaṃ pahāyā ‘ti. 98.

Tattha dhīrā²² ti dhitimā ti dhīrā dhikkītapāpā ti dhīrā²³, athavā dhi²⁴
 vuccati paññā, tāya paññāya²⁵ samannāgatā ti dhīrā, Buddhā Paccakabuddhā²⁶

¹ B¹ pabbajissasīti. ² B¹ omits āha. ³ B¹ pi jātā. ⁴ B¹ idāni ahaṃ. ⁵ B¹ pappaj-
 jissāmā ti apucchi. ⁶ B¹ puttakassa. ⁷ B¹ thanateva. ⁸ B¹ sakkomi. ⁹ B¹ anā-
 rocetvāva. ¹⁰ K omits naṃ. ¹¹ B¹ -dvāre. ¹² B¹ niggamitvā. ¹³ B¹ omits vi-
 hāsi so tattha vasanto. ¹⁴ B¹ omits pi nāma me. ¹⁵ B¹ ducchandiyāni. ¹⁶ B¹
 chinditan. ¹⁷ B¹ tirā. ¹⁸ B¹ apekkhā. ¹⁹ B¹ ekaṃ pi. ²⁰ K jetvāna. ²¹ B¹ thīrā.
²² K omits dhīrā, B¹ thīrā. ²³ B¹ dhitimā vikkhittapāpā ti vā dhīrā. ²⁴ both
 MSS. dhi. ²⁵ B¹ omits paññāya. ²⁶ B¹ omits paccakabuddhā.

Buddhasāvaka¹ Bodhisattā¹ ca ime va² dhīrā nāma, yadāyasan ti ādisu³ yañ
 sarikkhalikasamkhūtāni ayasā nibbattāni⁴ āyasañ⁵ yañ⁶ andubandhanasamkhūtāni⁷
 dārujañ yañ ca pabbajatiñehi⁸ vā aññehi vā vākādīhi rajjukam⁹ katvā katarajju-
 bandhanañ tam dhīrā dalham thiran¹⁰ ti nāhu na kathenti, sārattarattā ti
 sārattā hutvā rattā¹¹ bahalarāgarattā¹² ti attho, mañikuṇḍalesu¹³ 'ti mañisu ca
 kuṇḍalesu ca¹⁴ mañiyuttesu¹⁴ vā kuṇḍalesu¹⁵; etañ dalham ti ye¹⁶ mañi-
 kuṇḍalesu sārattarattā tesam yo ca¹⁷ rūgo¹⁸ yā ca tesam¹⁹ puttadāresu apekkhā²⁰
 tañhū etañ²¹ kilesanayañ bandhanañ dalham thiran²² ti dhīrā āhu, ohārinan
 ti ākaḍḍhitvā catusu apāyesu patanato²³ avabarati heṭṭhū²⁴ haratīti ohārinan,
 sithilan ti bandhanañṭhāne chaviccammamañisāni na chindati lobhitāni na nīha-
 rati bandhanabhāvaṃ pi na jānāpetīti²⁵ sithilāni, duppamuñcañ ti tañhālobha-
 vasena hi ekavāraṃ pi uppannāni kilesabandhanāni daṭṭhañṭhānato kacchapo viya
 dummocayañ hotīti duppamuñcañ, etañ pi²⁶ chetvānā²⁷ 'ti etañ eva²⁸ dal-
 ham pi kilesabandhanāni²⁸ nāpakkhagena chinditvā ayadāmāni²⁹ chetvā matta-
 varavāraṇā³⁰ viya pañjare bhinditvā³¹ sīhapotakā³² viya ca³³ dhīrā ca vattho-
 kāmakkilesakāme ukkārabhūmiyañ³⁴ jigucchamānā anapekkhino³⁵ hutvā kamasukhañ
 pahāya vajanti pakkamanti, pakkamitvā ca pana llimavantañ pavisitvā isipabbaj-
 jañ³⁶ pabbajitvā jhānasukhena³⁷ vītināmetīti³⁸.

Evam Bodhisatto imañ udānañ udānetvā aparibhīnājñhāno
 Brahmalo-ka-parāyano ahoṣi.

20

Satthā imañ dhammadesanañ āharitvā saccāni pakāsesi³⁹: (Sacca-
 pariyosāne keci sotāpaṇnā keci sakadāgāmino keci anāgāmino keci
 arahantā abhesuñ) „Tadā mātā Mahāmāyā ahoṣi, pitā Sudhodana-
 mahārājā, bhariyā Rāhulamātā, putto Rāhulo, puttadārañ pahāya
 nikkhamitvā pabbajitapuriso⁴⁰ pana aham evā⁴¹ 'ti. Bandhanāgāra-
 jātakaṃ⁴¹.

¹ Bī -tto. ² Bī omits va. ³ K ādisu. ⁴ K nibbattāni, Bī nippattāni. ⁵ Bī aya-
 sañ. ⁶ K omits yañ. ⁷ Bī andubandhana-. ⁸ K babbaja-, Bī pappaja-.
⁹ Bī rajjañ. ¹⁰ Bī -dhanāni ayañ sādīhi chinditūni sakkupēyyabhāvena thīra-
 dañ utiran. ¹¹ Bī omits rattā. ¹² K bahalavāga-, Bī balavarāgatata. ¹³ Bī omits
 mañisu ca kuṇḍalesu ca. ¹⁴ K mañisuktesu. ¹⁵ Bī adds ca. ¹⁶ K yo.
¹⁷ Bī ye va. ¹⁸ Bī sārūgo. ¹⁹ Bī yā va tesu. ²⁰ Bī apekkhā. ²¹ K eva.
²² Bī dhīrañ. ²³ Bī pātānato. ²⁴ K repeats heṭṭhū. ²⁵ Bī adds thalapadañjala-
 tādisu kamamāni kātūni na detīti. ²⁶ K evañ tam pi, Bī etañ pi. ²⁷ Bī omits
 evañ. ²⁸ Bī -dhanāni. ²⁹ Bī assadādhāni. ³⁰ Bī mattavāraṇo. ³¹ K chinditvā
³² Bī -ko. ³³ Bī omits ca. ³⁴ Bī uttare bhūmi viya. ³⁵ Bī anapekkhino.
³⁶ K omits isipabbajjañ. ³⁷ K nānasukhena. ³⁸ Bī adds attho. ³⁹ Bī -setvā
⁴⁰ Bī -topuriso. ⁴¹ Bī adds paṭhamāni.

2. Kelisīlajātaka.

Haṃsā koṇcā mayūrā ti. Idam Satthā Jetavaṇe viharanto āyasmantaṃ Lakunṭakabhaddikaṃ¹ ārabha kathesi. So kirāyasmā Buddhasāsane pākato ahosi paṇṇāto² madhurassaro madhura-

5 dhammakathiko paṭisambhidāppatto mahākhiṇāsavo asītiyā³ therānaṃ.³ abbhantare pamāṇena⁴ omako⁵ Lakunṭako sāmaṇero⁶ viya khuddako⁷ kilanattāya kato⁸ viya. Tasmim ekadivasam⁹ Tathāgataṃ vanditvā Jetavanakoṭṭhakaṃ¹⁰ gate jānapadā timsamattā bhikkhū „Dasabalaṃ vandissāmā“¹¹ ti Jetavanaṃ pavisantā viharakoṭṭhake¹² therāṃ disvā

10 „sāmaṇero eso“¹³ ti saṇṇāya¹⁴ therāṃ cīvarakaṇṇe gaṇhantā hatthe gaṇhantā sīse¹⁵ gaṇhantā nāsāya¹⁶ parāmasantā kaṇṇesu gahetvā cāletvā¹⁷ hatthakukkuccam¹⁸ katvā pattacīvaraṃ paṭisāmetvā Satthāraṃ npasamkamitvā vanditvā nisīditvā Satthārā madhuraṃ paṭisanthāre kate pucchimsu: „bhante Lakunṭakabhaddiyatthero kira nāṃ eko tumhākaṃ

15 sāvako madhuradhammakathiko atthi, kahaṃ so idānīti“. „Kim pana bhikkhave datṭhukam¹⁹ atthā“²⁰ ti. „Āma bhante“²¹ ti²². „Yaṃ bhikkhave tumhe dvāraṃ koṭṭhake disvā cīvarakaṇṇādisu²³ gaṇhantā hatthakukkuccam katvā āgatā esa so“²⁴ ti. „Bhante evarūpo patthitapatthano abhinihārasampanno sāvako kimkāraṇaṃ appesakkho jāto“²⁵ ti. Satthā

20 „attanā²⁶ katapāpam²⁷ nissāya“²⁸ ti vatvā tehi yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto Sakko devarājā ahosi. Tadā Brahmadattassa jiṇṇaṃ jarāppattam²⁹ hatthim vā assaṃ vā goṇaṃ vā dassetuṃ na sakkā, kelisīlo hutvā tathārūpaṃ disvā va³⁰ anubandhāpeti,

25 jarasakaṭam³¹ pi disvā bhindāpeti, jiṇṇamātugāme disvā pakkosāpetvā udare pahārāpetvā³² pātāpetvā puna utthāpetvā bhāyāpeti, jiṇṇapurise disvā laṅghake viya bhūmiyaṃ samparivattakādikīlaṃ kilāpeti, apassanto „asukaghare kira mahallako atthīti“

¹ Bī lakunṭakabhaddiyaṃ ² Bī saṇṇāto. ³ Bī mahūtherānaṃ. ⁴ Bī adds pana.

⁵ Bī brahmako ⁶ K lakunṭasamanero, Bī lakunṭako-, BP lakunṭalosā-. ⁷ Bī bandhako. ⁸ Bī gato. ⁹ K ekam-. ¹⁰ K -koddhakaṃ, Bī -koṭṭhakaṃ. ¹¹ K -koṇ-

ḍake, Bī -koṭṭhake. ¹² Bī maṇṇāya. ¹³ K BP sīsaṃ. ¹⁴ Bī -yaṃ. ¹⁵ Bī jāletā.

¹⁶ Bī hattham-. ¹⁷ Bī omits āma bhante ti. ¹⁸ Bī -disu. ¹⁹ Bī attano.

²⁰ Bī kattupāpakammam. ²¹ Bī jarāputtam. ²² Bī ca and adds manusse. ²³ Bī jīṇṇasakataṃ. ²⁴ Bī daharāpetvā.

sutvāpi pakkosāpetvā kīlati. Manussā lajjantā attano mātā-
 pitaro tiro raṭṭhāni pesenti. Mātupaṭṭhānadhammo pitupaṭṭhāna-
 dhammo pacchijji. Rājasevakā keḷisīlā va ahesuṃ¹, matamatā²
 cattāro apāye pūrenti, devaparisā parihāyati³. Sakko abhinava-
 devaputte apassanto „kin nu kho kāraṇaṃ“ ti āvajjanto⁴ ñatvā⁵ 5
 „damessāmi naṃ“ ti mahallakavaṇṇaṃ abhinimminivā jinṇa-
 yānake dve takkacāṭiyo āropetvā dve jaragone⁶ yojetvā ekas-
 miṃ chaṇḍivase⁷ alaṃkatahatthiṃ abhirūhitvā⁸ Brahmadaṭṭe
 alaṃkatanagaraṃ padakkhiṇaṃ karonte pilotikanivattho taṃ⁹
 yānakaṃ pājento¹⁰ raṇṇo abhimukho agamāsi. Rājā jinṇayāna- 10
 kaṃ disvā „etaṃ yānakaṃ apanethā“¹¹ ‘ti vadati. Manussā
 „kahaṃ deva, na passāmā“ ‘ti āhaṃsu, Sakko attano ānubhāvena
 raṇṇo yeva dassesi. Atha naṃ bahusampatte tasmim̐ tassa upa-
 ribhāgena pājento raṇṇo matthake ekaṃ cāṭim̐¹² bhinditvā ni-
 vattāpento dutiyaṃ bhindi. Ath’ assa sīsato paṭṭhāya¹³ ito c’ ito 15
 ca takkaṃ paggharati. So tena aṭṭiyati¹⁴ harāyati¹⁵ jigucchati.
 Ath’ assa taṃ upaddutabhāvaṃ ñatvā Sakko yānakaṃ antara-
 dhāpetvā Sakkatabhāvaṃ māpetvā vajirahattho ākāse ṭhatvā
 „pāpa adhammikaṛāja, kiṃ tvaṃ mahallako na bhavissasi
 tava sarīraṃ jarā na¹⁶ paharissati, keḷisīlo¹⁷ hutvā¹⁸ vuddhe¹⁹ 20
 vihethanakammaṃ karosi, taṃ ekakaṃ²⁰ nissāya etaṃ²¹ kam-
 maṃ katvā matamatā²² apāye paripūrenti, manussā mātāpitaro
 paṭijaggituṃ na labhanti, sace imamhā kammā na viramissasi
 vajirena te sīsaṃ padālessāmi, mā ito paṭṭhāy’ etaṃ²³ kammaṃ
 akatthā²⁴ ‘ti santajjetvā mātāpitunnaṃ guṇaṃ kathetvā vaddhā- 25
 pacāyikakammasa²⁵ ānisaṃsaṃ pakāsetvā ovaditvā sakatṭhānaṃ
 eva agamāsi. Rājā tato paṭṭhāya tathārūpaṃ²⁶ kammaṃ kātuṃ
 cittaṃ pi na uppādesi.

¹ Bⁱ assesuṃ. ² Bⁱ mātāmatā. ³ Bⁱ -hāyanti. ⁴ K āvajjento. ⁵ Bⁱ taṃ kāraṇaṃ ñatvā. ⁶ Bⁱ jaragone. ⁷ K chaṇḍivase, Bⁱ chaṇḍavāse. ⁸ K -ru-. ⁹ Bⁱ omits taṃ. ¹⁰ Bⁱ pācento. ¹¹ Bⁱ ānethā. ¹² Bⁱ jāti. ¹³ K omits paṭṭhāya. ¹⁴ K addhī-
 yati, Bⁱ atthiyati, B^p aṭṭiyati. ¹⁵ B^p hirāti. ¹⁶ Bⁱ omits na. ¹⁷ K kīlisīlo. ¹⁸ Bⁱ
 adds bahu. ¹⁹ Bⁱ vuddha. ²⁰ Bⁱ ekaṃ. ²¹ Bⁱ taṃ. ²² Bⁱ matāmatā. ²³ Bⁱ pa-
 ṭhāyetaṃ. ²⁴ Bⁱ akāsi. ²⁵ Bⁱ buddhāpajāyi-, B^p vuddhā-. ²⁶ K -rūpa.

Satthā imam atītaṃ āharitvā abhisambuddho hutvā imā gāthā avoca:

1. Hamsā koṇcā mayūrā ca hatthiyo pasadā migā
sabbe sīhassa bhāyanti, n' atthi kāyasmī tulyatā. 99.

2. Evam evam¹ manussesu daharo ce pi paññavā,
5 so hi tattha mahā hoti, n' eva bālo sarīravā ti. 100.

Tattha pasadā migā ti pasadasaṃkhātā² migā, pasadā ca³ avasesū⁴ migā
cā 'ti pi attho yeva⁵, pasadā migā⁶ ti pi pātho, pasadā⁷ migā ti⁸ attho, n' atthi
kāyasmī tulyatā ti sarīre⁹ pamāṇaṃ nāma¹⁰ n' atthi, yadi bhavēyya mahā-
sarīrā hatthino c' eva pasadamigā ca sīhaṃ māreyyuṃ¹¹, sīho hamsūdayo khuddaka-
10 sarīre yeva māreyya¹², khuddakā yeva sīhassa bhāyēyyuṃ¹³ na mahantā, yasmā
paṇ' etani n' atthi tasmā sabbe pi te sīhassa bhāyanti, sarīravā ti bālo mahā-
sarīro pi mahā nāma na hoti, tasmā Lakunṭakabhaddiko sarīrena khuddako ti¹⁴
mā taṃ nāpēna¹⁵ pi khuddako ti maññitthā ti attho¹⁶.

Satthā imam dhammadesanaṃ āharitvā¹⁷ saccāni pakāsetvā¹⁸
15 jātakam samodhānesi: (Saccapariyosāne tesu bhikkhūsu keci sotāpannā
keci sakadāgāmino keci arahantā¹⁹ ahesuṃ) „Tadā rājā Lakunṭaka-
bhaddiko ahoṣi, so²⁰ tāya keḷisilatāya paresaṃ keḷinissayo jāto, Sakko
pana aham evā 'ti. Keḷisilajātakaṃ²¹“.

3. Khandhavattajātaka.

20 Virūpakkhehi me mettan ti. Idam Satthā Jetavane
viharanto aññatarāṃ bhikkhūṃ ārabha kathesi. Tam kira jantā-
gharadvāre kaṭṭhāni²² phālentāni²³ pūtirukkhantarā nikkhamitvā eko
sappo pādāṅguliyaṃ ḍasi²⁴, so tatth' eva mato. Tassa tathāmatabhāvo
sakalavihāre pākato²⁵ ahoṣi. Dhammasabbhāyaṃ bhikkhū katham
25 samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso asuko kira bhikkhu jantāgharadvāre kaṭṭhāni²⁶
phālento²⁷ sappena daṭṭho tatth' eva mato“ ti²⁸. Satthā āgantvā

¹ Bⁱ B^p eva. ² K padasaṃkhātā, Bⁱ passadasaṃkhātā ³ so Bⁱ B^p; K tā. ⁴ Bⁱ avasesa. ⁵ Bⁱ omits yeva. ⁶ Bⁱ pasada-. ⁷ Bⁱ pasada. ⁸ Bⁱ adds pi. ⁹ Bⁱ sarīraṃ. ¹⁰ Bⁱ omits nāma, K nāva. ¹¹ K māreyya. ¹² Bⁱ adds di evaṃ. ¹³ Bⁱ bhāreyyuṃ. ¹⁴ Bⁱ hoti. ¹⁵ K nāpēna. ¹⁶ K vatvā. ¹⁷ K dassetvā. ¹⁸ Bⁱ omits saccāni pakāsetvā. ¹⁹ K -to. ²⁰ K omits so. ²¹ Bⁱ adds dutiyaṃ nīthitaṃ. ²² Bⁱ -naṃ. ²³ K phālentāni. ²⁴ Bⁱ ḍassi. ²⁵ Bⁱ -to. ²⁶ Bⁱ kaṇṭhāni. ²⁷ K phāleuto, Bⁱ halento. ²⁸ Bⁱ adds kathayīsu.

„kāya nu 'ttha bhikkhave ctarahi kathāya sannisinā“ ti pucchitvā
 „imāya nāmā“ 'ti vutte „sace so bhikkhave bhikkhu cattāri ahirāja-
 kulāni ārabhha mettaṃ abhāvayissa¹ na naṃ² sappo ḍaseyya³, po-
 rāṇakatāpasāpi⁴ hi anuppanne Buddhē⁵ catūsu ahirājakulesu mettaṃ
 bhāvetvā tāni ahirājakulāni nissāya uppajjanakabhaya⁶ muccimsū⁷“ 5
 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bo-
 dhisatto Kāsiraṭṭhe⁸ brāhmaṇakule nibbatitvā vayappatto
 kāme pahāya isipabbajjaṃ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo
 ca nibbattetvā Himavantapadese⁹ ekasmiṃ Gaṅgānivattane 10
 assamaṇapadaṃ māpetvā jhānakīlaṃ kīlanto isigaṇaparivuto vi-
 hāsi. Tadā taṃ Gaṅgātīre nānappakārā dīghajātikā isinaṃ¹⁰
 paripanthaṃ¹¹ karonti, yebhuyyena isayo jīvitakkhayaṃ pāpu-
 nanti. Tāpasā taṃ atthaṃ Bodhisattassa ārocesuṃ. Bodhisatto
 sabbe tāpase sannipādetvā „sace tumhe catūsu ahirājakulesu 15
 mettaṃ bhāveyyātha na vo sappā ḍaseyyuṃ, tasmā ito paṭṭhāya
 catūsu¹² ahirājakulesu evaṃ mettaṃ bhāvētha“ 'ti vatvā imaṃ
 gātham āha:

1. Virūpakkhehi me mettaṃ, mettaṃ erāpathehi me,
 chabbyāputtehi¹³ me mettaṃ, [mettaṃ¹⁴] kaṇhāgotamakehi 20
 cā 'ti. 101.

Tattha virūpakkhehi me mettaṃ ti virūpakkhanāgarājakulehi saddhiṃ
 mayhaṃ mettaṃ, erāpathādīsu¹⁵ pi es' eva nayo, etānt pi hi¹⁶ erāpathanāgarāja-
 kulāni chabbyāputtanāgarājakulāni¹⁷ kaṇhāgotamakanāgarājakulāni¹⁸ ti nāgarāja-
 kulāni¹⁹ eva²⁰.

25

Evaṃ cattāri nāgarājakulāni dassetvā „sace tumhe etesu
 mettaṃ bhāvetuṃ sakkhissatha dīghajātikā vo na ḍasissanti na
 vihetthessanti“ vatvā dutiyaṃ gātham āha:

¹ Bⁱ abhāvissa. ² Bⁱ naṃ na. ³ Bⁱ ḍaseyya. ⁴ Bⁱ porāṇakapaṇḍitatāpaso pi.
⁵ Bⁱ adds pi. ⁶ Bⁱ uppajjanabhaya. ⁷ Bⁱ pucchisū. ⁸ Bⁱ kāsikaraṭṭhe. ⁹ Bⁱ
 -ppadese. ¹⁰ Bⁱ isigaṇaṃ. ¹¹ Bⁱ paṇimantaṃ. ¹² K catūsu. ¹³ Bⁱ chabyā-.
¹⁴ so all three MSS. ¹⁵ K -dīsu. ¹⁶ Bⁱ omits hi. ¹⁷ Bⁱ chabyā-. ¹⁸ K -makaṃ-,
 Bⁱ ma nāga-. ¹⁹ Bⁱ -lāni ti attho.

2. Apāḍakehi me mettaṃ, mettaṃ dipāḍakehi¹ me,
catuppadehi me mettaṃ, mettaṃ bahuppadehi me ti. 102.

Tattha paṭhamapadena odissakaṃ katvā sabbesu² apāḍakesu³ dīghajātikesu
c' eva macchesu ca⁴ mettābhāvanā dassitā, duttiyapadena manussesu c' eva
5 pakkhijātesu⁵ ca, tatiyapadena⁶ hatthiassādisu⁷ ca⁸ sabbacatuppadesu⁹, catuttha-
padena vicchikasatapiuccāliṅgapāṇikamakkaṭakādīsu¹⁰.

Evam sarūpena mettābhāvanam dassetvā idāni āyācana-
vasena dassento imam gātham āha:

- a. Mā maṃ apāḍako hiṃsi, mā maṃ hiṃsi dipāḍako¹¹,
10 mā maṃ catuppado hiṃsi, mā maṃ hiṃsi bahuppado ti. 103.

Tattha mā maṃ ti evaṃ ca tesu¹² apāḍakādīsu¹³ koci eko pi mā vihiṃ-
satu mā viheṭhetu¹⁴ 'ti evam āyācantā¹⁵ mettaṃ bhavethā¹⁶ 'ti attho.

Idāni anodissakavasena bhāvanam dassento imam gā-
tham āha:

- 15 4. Sabbe sattā sabbe paṇā sabbe bhūtā ca kevalā
sabbe bhadraṇi passantu, mā kañci¹⁶ pāpam āgamā ti. 104.

Tattha tanhādīṭṭhivasena vaṭṭe¹⁷ pañcasu khandhesu āsattā visattā laggā-
laggitā¹⁸ ti sattā assāsapassāsapavattanasamīkhātēna pāṇanavasena¹⁹ paṇā ti bhūtā
bhāvitā nibbattanavasena²⁰ bhūtā ti evam²¹ vacanamattaviseso vedittabbo, avi-
20 sesena pana sabbāni p' etāni padāni sabbasattasaṅgahakān' eva²², kevalā ti
sakalā, idam sabbasattass' eva²³ pariyaṇavacanam, bhadraṇi passantū 'ti sabbe p'
ete sattā bhadraṇi sādhuṇi kalyāṇān' eva passantu, mā kañci¹⁶ pāpam āgamā
'ti etesu²⁴ kañci¹⁶ ekam²⁵ sattam pi pāpam lāmakam dukkham mā āgamā²⁶ mā
āgacchatu mā pāpuṇātu, sabbe averā abyāpajjhā²⁷ sukhī niddukkhaṃ hontū 'ti²⁸.

¹ Bⁱ dvipātakehi ² Bⁱ sappesu. ³ Bⁱ adds ca. ⁴ Bⁱ omits macchesu ca.
⁵ Bⁱ sesapakkhi-, K pakkhijātesu corr. to -tisū. ⁶ K tatiyena. ⁷ K -disu.
⁸ Bⁱ omits ca. ⁹ Bⁱ sabbesu catuppadesu. ¹⁰ K -disu, Bⁱ -kasahapadī- - - pā-
ṇaka-, B^p -pākaka-. ¹¹ Bⁱ dvipā-. ¹² Bⁱ ti etesu. ¹³ K -disu. ¹⁴ Bⁱ -to.
¹⁵ Bⁱ bhāveyyā. ¹⁶ Bⁱ kiñci. ¹⁷ K vaddhe. ¹⁸ K laggālaggitā, Bⁱ vilaggā-.
¹⁹ Bⁱ pāṇānam vasena. ²⁰ Bⁱ omits vasena. ²¹ Bⁱ etam. ²² Bⁱ sappasattisaṅ-
gahakāneva. ²³ K sabbasaddasseva. ²⁴ Bⁱ evam tesu. ²⁵ K eka. ²⁶ so B^p;
K āgama, Bⁱ omits āgamā. ²⁷ Bⁱ abyāpajho, K abyāpajjhā. ²⁸ Bⁱ omits ti.

Evam̐ „sabbasattesu anodissakamettaṃ bhāvēthā“ 'ti vatvā
puna tiṇṇaṃ ratanānaṃ guṇe anussarāpetuṃ „appamāṇo Buddho
appamāṇo Dhammo appamāṇo Saṃgho“ ti āha.

Tattha pamāṇakarāṇaṃ¹ kilesānaṃ abhāvena guṇānaṃ ca pamāṇabhāvena
Buddharatanaṃ² appamāṇaṃ, dhammo ti navavidho lokuttaro³ dhammo, tassāpi⁴ 5
pamāṇaṃ nāma kātuṃ na sakkā⁵ ti appamāṇo, tena appamāṇena dhammena
samannāgatattā saṃgho pi appamāṇo.

Iti Bodhisatto „imesaṃ tinnaṃ ratanānaṃ guṇe anussa-
rathā“ 'ti vatvā tiṇṇaṃ ratanānaṃ appamāṇaguṇataṃ⁶ dasse-
tvā sappamāṇe⁷ satte dassetuṃ „pamāṇavantāni sirimsapāni“⁸ 10
ahi vicchikā⁹ satapadī¹⁰ uṇṇānābhi sarabū¹¹ mūsikā“ ti āha.

Tattha sirimsapānīti¹² sabbadīghajātikānaṃ¹³ nāmaṃ, te hi sarantā gac-
chanti sirena¹⁴ vā sapantīti¹⁵ sirimsapā¹⁶, ahīti¹⁷ ādi tesaṃ sarūpato nidassa-
naṃ, tattha uṇṇānābhīti¹⁸ makkeṭako, tassa hi nābhito uṇṇāsadisāṃ¹⁹ suttāni
nikkhamati, tasmā uṇṇānābhīti¹⁸ vuccati, sarabū²⁰ ti gharagolikā. 15

Iti Bodhisatto „yasmā etesaṃ antorāgādayo pamāṇakarā
dhammā atthi tasmā etāni²¹ sirimsapāni²² pamāṇavantānīti“
dassetvā „appamāṇānaṃ tiṇṇaṃ ratanānaṃ“²³ ānubhāvena ime
no²⁴ pamāṇavantā²⁵ rattimdivaṃ²⁶ parittakammaṃ²⁷ karontū“
'ti evaṃ „tiṇṇaṃ ratanānaṃ guṇāni²⁸ anussarathā“ 'ti vatvā 20
tato uttariṃ²⁹ kattabbaṃ dassetuṃ imaṃ gātham āha:

5. Katā me rakkhā, katā me parittā,

paṭikkamantu bhūtāni,

so 'haṃ namo Bhagavato

namo sattannaṃ Sammāsambuddhānaṃ ti. 105. 25

¹ B¹ pamāṇamkarāṇaṃ, K B² pamāṇakarāṇaṃ. ² B¹ -ratanānaṃ. ³ B¹ lokuttara. ⁴ so
B²; K tassāpi, B¹ tassa. ⁵ B¹ sakkō. ⁶ B¹ appamāṇataṃ. ⁷ B¹ appamāṇe. ⁸ B¹ sarisa-
pāni. ⁹ B¹ -kā. ¹⁰ B¹ -dī. ¹¹ B¹ B² -saraphū. ¹² B¹ sarisapāni ti. ¹³ B¹ -jātika-
sattānaṃ. ¹⁴ B¹ sirena. ¹⁵ B¹ palantīti. ¹⁶ B¹ sarirasapā. ¹⁷ B¹ abīnti. ¹⁸ B¹ B²
uṇṇānābhīti. ¹⁹ B¹ B² uṇṇa-. ²⁰ B¹ saphūraphū. ²¹ B¹ toni. ²² B¹ sarisapāni. ²³ B¹
omits tiṇṇaṃ ratanānaṃ. ²⁴ K 10, B¹ nā. ²⁵ B¹ adds patthā. ²⁶ B¹ rattidivani.
²⁷ B¹ parittāni-. ²⁸ B¹ tiṇṇaratanānaṃ guṇaṃ. ²⁹ B¹ uttari. ³⁰ B¹ omits me.

Tattha katā me rakkhā ti mayā ratanattayagūṇe anussarantena attano rakkhū gutti katā, katā me parittā ti parittānam pi me¹ attano kataṃ, paṭikkamantu bhūtānīti mayi abhitaḥḥāsayaṇī² bhūtāni paṭikkamantu apagacchantu, so haṃ namo Bhagavato ti so ahaṃ evaṃ kataparitto atītaṃ parinibbutassa sabbassāpi Buddhassa bhagavato namo karomi, namo sattannam Sammasambuddhānaṃ ti visesena pana atīte paṭipāṭiyā³ parinibbutānaṃ sattannam Sammasambuddhānaṃ namo karomīti.

Evaṃ „namakkāraṃ karontāpi⁴ satta buddhe anussarathā“
'ti⁵ Bodhisatto isigaṇassa imaṃ parittaṃ bandhitvā adāsi.

10 Adito pana paṭṭhāya⁶ dvīhi gāthāhi catusu ahirājakulesu⁷ mettāya dīpitattā odissakānodissakavasena vā dvinnāṃ mettābhāvanānaṃ dīpitattā idāṃ parittaṃ idha vuttan ti veditabbāṃ, aññaṃ vā kāraṇaṃ pariyesitabbāṃ.

Tato paṭṭhāya isigaṇo Bodhisattassa⁸ ovāde ṭhatvā mettaṃ bhāvesi, Buddhagūṇe anussari. Evaṃ tesu Buddhagūṇe anussarantesu yeva sabbe dīghajātikā paṭikkamimsu. Bodhisatto pi
15 Brahnavihāre bhāvetvā Brahmaloḥa-parāyano ahoṣi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātaḥaṃ samodhānesi:
„Tadā isigaṇo Buddhaparisaṃ ahoṣi, gaṇasatthā pana ahaṃ evā“ 'ti.
Khandhavattajātaḥaṃ⁹.

20

4. Vīrakajātaḥa.

Api Vīraka passesīti¹⁰. Idam Satthā Jetavane viharanto Sugatālayaṃ ārabha kathesi. Devadattassa¹¹ parisāṃ gahetvā āgatesu hi¹² thesesu Satthā „Sāriputta, Devadatto tumhe disvā kiṃ akāsīti“ pucchitvā „Sugatālayaṃ dassesīti“ vutte „na kho Sāriputta
25 idāṃ' eva Devadatto mama anukiriyāṃ karonto vināsaṃ¹³ patto, pubbe pi pāpuṇīti“ vatvā therena yācito atītaṃ āhari:

¹ Bⁱ omits me. ² Bⁱ abhitaḥḥāsayaṇāni. ³ Bⁱ -yo. ⁴ Bⁱ B^p -to pi. ⁵ Bⁱ adds attho.

⁶ K omits paṭṭhāya. ⁷ K ahikulesu. ⁸ Bⁱ omits odissaka - - - bodhisattassa. Bⁱ B^p khandhajātaḥaṃ, Bⁱ adds tatiyaṃ. ¹⁰ so Bⁱ B^p; K passehīti. ¹¹ K devadattāni. ¹² Bⁱ omits hi. ¹³ Bⁱ -sa

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto Himavantapadese udakakākaṇiṇiṃ nibbattitvā¹ ekaṃ saraṃ upanissāya vasi². Vīrako ti 'ssa nāmaṃ ahosi. Tadā Kāsiraṭṭhe³ dubbhikkhaṃ ahosi. Manussā kākabhaddaṃ vā dātum⁴ yakkhanāgabalikammaṃ vā kātum⁵ nāsakkhiṃsu⁵. Chātakarattṭhato kākā yebhuyyena araṇṇaṃ pavasiṃsu. Tatth' eko⁶ Bārāṇasivāsī⁷ Savitṭhako⁸ nāma kāko kākīṃ ādāya Vīrakassa vasanaṭṭhānaṃ gantvā taṃ saraṃ nissāya ekamante⁹ vāsaṃ kappesi. So ekadivasam tasmīṃ sare gocaṃ gaṇhanto Vīraṃ saraṃ otaritvā macche khāditvā¹⁰ paccutaritvā sarīraṃ sukkhāpentaṃ¹⁰ disvā „imaṃ kākāṃ¹¹ nissāya sakkā bahū¹² macche laddhuṃ, imaṃ upaṭṭhahissāmīti“ taṃ upasamkamitvā „kiṃ sammā“ ti vutte „icchāmi taṃ sāmi upaṭṭhātum“ ti vatvā „sadhū“ 'ti tena¹³ sampatiṇṇhite tato paṭṭhāya upaṭṭhāsi. Vīrako pi tato paṭṭhāya attano yāpana-¹⁵ mattaṃ khāditvā macche uddharitvā Savitṭhakassa¹⁴ deti. So pi attano yāpanamattaṃ khāditvā sesaṃ kākīyaṃ deti. Tassa aparabhāge māno uppajji: „ayaṃ pi udakakāko kālako, ahaṃ pi kālako, akkhituṇḍapādehi pi etassa ca mayhaṃ ca¹⁵ nānattaṃ n' atthi¹⁶, ito paṭṭhāya iminā gahitamacchehi¹⁷ mayhaṃ kam-²⁰ maṃ n' atthi, ahaṃ eva gaṇhissāmīti“ so Vīraṃ upasaṃkamitvā „samma ito paṭṭhāya ahaṃ eva saraṃ otaritvā macche gaṇhissāmīti“ vatvā „na tvaṃ samma udakaṃ otaritvā macche gaṇhanakākakule¹⁸ nibbatta, mā nassīti“ tena vāriyamāno pi vacanaṃ anādiyitvā saraṃ oruyha¹⁹ udakaṃ pavisitvā ummuj-²⁵ janto²⁰ sevālaṃ chinditvā²¹ nikkhamitum nāsakkhi²², sevālantare laggi, aggatūḍaṃ eva paññāyi, so nirussāso²³ anto udae²⁴

¹ K nibbattitvā. ² K vasi. ³ Bī kāsiraṭṭhe. ⁴ Bī kātum. ⁵ Bī nasakkhiṃsu.

⁶ Bī tatteko. ⁷ K bārāṇasivāsī, Bī bārāṇasivāsī. ⁸ Bī pavitṭhako. ⁹ so K Bp; Bī ekakamantaṃ. ¹⁰ Bī sakkhāp-. ¹¹ Bī udakakākāṃ. ¹² Bī Bp bahu. ¹³ Bī omits tena.

¹⁴ Bī pavitṭhakassa. ¹⁵ Bī etassa mayhaṃ. ¹⁶ Bī nanākāraṇatthi. ¹⁷ K-macche. ¹⁸ K gaṇhanakākakule. ¹⁹ Bī otaritvā. ²⁰ Bī ummajjanto, Bp ummajjamaṇo. ²¹ so K Bp; Bī bhinditvā. ²² Bī na sakkhi. ²³ so Bp; Bī nirussāhe, K nirassāso. ²⁴ K udakaṃ corr. to udae.

yeva jīvitakkhayaṃ pāpuṇi. Ath' assa bhariyā āgamanam¹ apasamānā² pavattim jānanattham Vīrakassa santikaṃ gantvā „sāmi Savitṭhako³ na paññāyati⁴, kahaṃ nu kho“ ti pucchamānā paṭhamam gātham āha:

- 5 1. Api Vīraka passesi⁵ sakuṇam mañjubhāṇakam⁶ (Dhp. p. 146.)
mayūragīvasamkāsaṃ patim mayham Savitṭhakan⁷ ti. 106.

Tattha api Vīraka passesi⁸ sāmi Vīraka api passesi⁹, mañjubhāṇakan ti¹⁰ mañjubhāṇinam, sā hi rāgavasena madhurassaro me patiti maññati, tasmā evam āha, mayūragīvasamkāsaṃ ti moragīvasamānavanṇam¹¹.

- 10 Tam sutvā Vīrako „āma jānāmi te sāmikassa gataṭṭhānan“
ti vatvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Udaḥkathalacarassa pakkhino
niccam āmakamacchakabhōjino
tassānukaram Savitṭhako
15 sevāle paliguṇṭhito¹² mato ti. 107.

Tattha udaḥkathalacarassā 'ti udae ca¹³ thale ca caritum samatthassa, pakkhino ti attānam sandhāya vadati, tassānukaran ti tassa anukaronto¹⁴, paliguṇṭhito¹⁵ mato ti udakam pavisitvā sevālam chinditvā nikkhamitum asakkonto sevālapariyonaddho¹⁶ anto udae yeva mato, passa etassa¹⁷ tuṇḍam
20 dissatiti¹⁷.

Tam sutvā kākī¹⁸ paridevitvā Bārāṇasim eva agamāsi.

Satthā imam dhammadesanam āharitvā jātakam samodhānesi:
„Tadā Savitṭhako¹⁹ Devadatto ahosi, Vīrako pana aham evā“ 'ti.
Vīrakajātakam²⁰.

¹ so Bⁱ Bp; K āgataṃ. ² Bⁱ adde tam. ³ Bⁱ pavitṭhako. ⁴ Bⁱ paññāyati, K paññāyati.
⁵ so Bⁱ Bp; K passesi. ⁶ Bⁱ mañjabhāṇinam. ⁷ Bⁱ satamamham pavitṭhatin. ⁸ K passesi.
⁹ K passesi, Bⁱ massasi. ¹⁰ K omits mañjubhāṇakanti, Bⁱ mañjūbhāṇikanti. ¹¹ K -samānavanṇam, Bⁱ -samānavanti attho. ¹² Bⁱ palikuṇṭho? Bp patikuṇṭho. ¹³ Bⁱ omits ca. ¹⁴ Bⁱ tassānuk-. ¹⁵ K -naddho corr. to -nattho. ¹⁶ Bⁱ ekassa. ¹⁷ Bⁱ dassatiti attho. ¹⁸ Bⁱ kākīm. ¹⁹ Bⁱ pavitṭhako. ²⁰ Bⁱ adde catuttham.

5. Gaṅgeyyajātaka.

Sobhanti macchā gaṅgeyyā¹ ti. Idam Satthā Jetavane viharanto dve daharabhikkhū² ārabha kathesi. Te kira dve³ Sāvatti-vāsino kulaputtā sāsane pabbajitvā asubhabhāvanam⁴ anuyujitvā⁵ rūpapasamsakā⁶ hutvā rūpam upalālentā⁷ vicarimsu. Te 3 ekadivasam „tvam sobhasi, aham sobhāmīti“ rūpam nissāya uppannavivādā avidūre nisinnam ekam mahallakatheram disvā „eso amhākam sobhanabhāvam⁸ vā asobhanabhāvam⁹ vā jānissatīti“ tam¹⁰ upasamkamitvā „bhante ko amhesu sobhano¹¹“ ti pucchimsu. „Āvuso tumhehi aham eva sobhanataro¹²“ ti āha. Daharā „ayam mahallako 10 amhehi pucchitam akathetvā apucchitam kathesi“ tam paribhāsītvā¹³ pakkamimsu. Sā¹⁴ tesam kiriya bhikkhusaṅghe pākātā jātā. Ath’ ekadivasam dhammasabhāyam katham samuṭṭhāpesum „āvuso mahallakathero kira te rūpanissitake dahare lajjāpesīti“. Satthā āgantvā „kāya nu ’ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya 15 nāmā“ ’ti vutte „na bhikkhave ime daharā idān’ eva rūpapasamsakā¹⁴, pubbe p’ ete¹⁵ rūpam eva upalālentā¹⁶ vicarimsu“ ’ti vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto Gaṅgātīre rukkhadevatā¹⁷ ahosi. Tadā Gaṅgā- 20 Yamunānam samāgamanatṭhāne¹⁸ gaṅgeyyo ca yāmuneyyo ca dve macchā „aham sobhāmi, tvam sobhasīti“ rūpam nissāya vivadamānā¹⁹ avidūre Gaṅgāya taṭe²⁰ kacchapaṃ nipannam disvā „eso amhākam sobhanabhāvam⁸ vā asobhanabhāvam vā jānissatīti“ tam upasamkamitvā „kin²¹ nu kho samma kacchapa 25 gaṅgeyyo sobhati²² udāhu yāmuneyyo“ ti pucchimsu. Kacchapo „gaṅgeyyo pi sobhati yāmuneyyo pi, tumhehi pana dvīhi aham eva atirekataram sobhāmīti“ imam attham pakāsento paṭhamam gātham āha:

¹ Bī sobhati maccho gaveyyo. ² Bī daharasahāyake bhikkhu. ³ Bī omits dve. ⁴ so K Bp; Bī asubhabhāvanam. ⁵ K ananū-, Bī anuyujitvā. ⁶ K rūpasamsakā. ⁷ Bī upalālentā, Bp -lālentā. ⁸ Bī sobhaṇa-. ⁹ Bī asobhaṇa-. ¹⁰ K omits tam. ¹¹ Bī sobhaṇo. ¹² Bī -setvā. ¹³ Bī omits sā. ¹⁴ K rūpampas-. ¹⁵ Bī pi te. ¹⁶ K upalālentā, Bī upalālentā, Bp upalālentā. ¹⁷ Bī rukkhadevatā. ¹⁸ Bī samāgamanatṭhāne. ¹⁹ all three MSS. vivā-. ²⁰ Bī gaṅgāthale. ²¹ Bī kin. ²² K sabhati, Bī sobhatu

1. Sobhanti macchā gaṇgeyyā¹, atho sobhanti yāmunā²,
catuppad' āyaṃ³ puriso nigrodhaparimaṇḍalo
īsakāyatagīvo ca⁴ sabbe va atirocatīti. 108.

Tattha catuppadāyaṃ⁵ ti catuppado yaṃ, puriso ti attānaṃ sandhāya
5 vadati, nigrodhaparimaṇḍalo ti sujāto nigrodho viya parimaṇḍalo, īsakā-
yatagīvo⁶ ti rathīsā⁷ viya āyatagīvo⁸, sabbe va atirocatīti evaṃ saṇṭhā-
nasampanno kacchapo sabbe⁹ atirocatī, aham eva sabbe tumhe atikkamitvā so-
bhāmīti¹⁰.

Macchā tassa kathaṃ sutvā „ambho¹¹ pāpakacchapa
10 anhehi pucchitaṃ akathetvā aññaṃ eva kathesi¹²“ vatvā du-
tiyaṃ gāthāni āhaṃsu:

2. Yaṃ pucchito na taṃ akkhā¹³, aññaṃ akkhāti pucchito,
attappasaṃsako poso nāyaṃ asmāka¹⁴ ruccatīti. 109.

Tattha attappasaṃsako¹⁵ ti attānaṃ pasaṃsanasiḷo attukkasaṃsako¹⁶
15 poso¹⁶, nāyaṃ amhākaṃ ruccatīti yaṃ pāpakacchapo amhākaṃ na ruccati
na khamatīti kacchapassa upari udakaṃ khipitvā sakatṭhānaṃ eva agamīṃsu.

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁷ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
dve macchā daharabhikkhū ahesuṃ, kacchapo mahallako¹⁸, imassa
pana kāraṇassa paccakkhakārikā Gaṇḍātīre nibbatarukkhadevatā pana
20 aham evā¹⁹ 'ti. Gaṇḍeyyajātakaṃ¹⁹.

6. Kuruṇgamigajātaka.

Iṇgha vaddhamayaṃ²⁰ pāsaṇa ti. Idam Satthā Veḷuvane
viharanto Devadattaṃ ārabba kathesi. Tadā hi Satthā „Devadatto
vadhāya parisakkatīti“ sutvā „na bhikkhave idāṃ²¹ eva Devadatto
25 mayhaṃ vadhāya parisakkati, pubbe pi parisakki²¹ yevā²¹ 'ti vatvā
atītaṃ āhari:

¹ Bī sobhata maccho gaṇgeyyo. ² Bī sobhati yamuno ³ Bī catuppadāyaṃ.

⁴ K va. ⁵ Bī catuppadāyaṃ puriso. ⁶ Bī adds ca. ⁷ Bī sisikā. ⁸ Bī adds ca.

⁹ Bī adds va. ¹⁰ Bī adds vadati. ¹¹ K ambo. ¹² Bī akkho. ¹³ Bī amhākaṃ.

¹⁴ Bī atthapasaṃsako. ¹⁵ Bī atthukasaṃsako. ¹⁶ K pāpo. ¹⁷ Bī dhammadesanaṃ.

¹⁸ Bī adds bhikkhū ahoṣi. ¹⁹ Bī adds pañcamaṃ. ²⁰ Cfr. Journal R. A. S. 1870

V. p. 8. ²¹ Bī vaṭṭa-. ²² Bī -sakkati.

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
 Bodhisatto kurungamigo hutvā araṇṇe ekassa sarassa avidūre
 ekasmiṃ gumbe vāsaṃ kappesi. Tassa' eva' sarassa avidūre
 ekasmiṃ rukkhagge satapatto nisīdi. Sarasmiṃ pana kacchapo
 vāsaṃ kappesi. Evaṃ te tayo pi saḥāyā aññaṃaññaṃ piya- 5
 saṃvāsaṃ vasimsu. Ath'eko migaluddako araṇṇe caranto' pāṇi-
 yatitthe' Bodhisattassa padavalaṇṇaṃ' disvā lohanigaḷasadiṣaṃ'
 vaddhamayaṃ' pāsaṃ oḍḍetvā' agamāsi. Bodhisatto pāṇiyaṃ'
 pātuṃ āgato paṭhamayāme yeva' pāse bajjhitvā baddharāvaṃ'
 ravi. Tassa tena saddena rukkhaggato'¹¹ satapatto udakato ca 10
 kacchapo āgantvā „kin nu kho kātābbaṃ“ ti mantayimsu. Atha
 satapatto kacchapaṃ āmantetvā „samma tava dantā atthi, tvaṃ
 imaṃ pāsaṃ chinda, ahaṃ gantvā yathā so nāgacchati tathā
 karissāmi, evaṃ amhehi dvihi pi'¹² kataparakkamena saḥāyo
 no. jīvitāṃ labhissatīti“ imā atthaṃ pakāseṇo paṭhamāṃ 15
 gāthā āha:

1. Iṅha vaddhamayaṃ pāsaṃ chinda dantehi kacchapa,
 ahaṃ tathā karissāmi yathā n' ehi'¹³ luddako ti. 110.

Kacchapo cammavarattaṃ khādituṃ ārabhi. Satapatto
 luddassa vasanagāmaṃ gato'¹⁴. Luddo paccūsakāle yeva sattim 20
 gahetvā nikkhami. Sakuṇo tassa nikkhamanabhāvaṃ ñatvā
 vassitvā pakkhe pappoṭhetvā'¹⁵ taṃ puredvārena'¹⁶ nikkhamantaṃ
 mukhe pahari. Luddo'¹⁷ „kālakāṇṇisakuṇeṇ' amhi paḥaṭṭa“ ti
 nivattitvā thokaṃ sayitvā puna sattim gahetvā uṭṭhāsi. Sakuṇo
 „ayaṃ paṭhamāṃ puredvārena'¹⁸ nikkhanto, idāni pacchima- 25
 dvārena nikkhamissatīti“ ñatvā gantvā'¹⁹ pacchimagehe nisīdi.

¹ Bī tassa. ² Bī vicaranto. ³ Bī pāṇiyatitthe. ⁴ K -laṇṇaṃ, Bī -laṇṇaṃ. ⁵ both MSS. -nigala-. ⁶ Bī vattasayaṃ. ⁷ Bī oḍḍetvā. ⁸ Bī pāṇiyaṃ. ⁹ K va. ¹⁰ Bī bandharavāṃ. ¹¹ K rukkhato. ¹² Bī omits pi. ¹³ K nehīti, Bī nehīhi. ¹⁴ Bī adds avidūre rukkhhe nisīdi. ¹⁵ Bī pappoṭetvā. ¹⁶ Bī pūrima-. ¹⁷ K luddako. ¹⁸ Bī purima-. ¹⁹ Bī omits gantvā.

- Luddo¹ pi „puredvārena² me nikkhamantena kālakaṇṇisaṁsaṁ
 diṭṭho, idāni pacchimadvārena nikkhamissāmīti“ pacchima-
 dvārena nikkhami. Saṁsaṁ puna vassitvā gantvā³ mukhe pahari.
 Luddo puna pi kālakaṇṇisaṁsaṁ pahato⁴ „na me esa⁵ nikkha-
 5 mitum delīti“ nivattitvā yāva aruṇuggamanā sayitvā aruṇavelāya⁶
 sattim gahetvā nikkhami. Saṁsaṁ vegena gantvā „luddo
 āgacchatīti“ Bodhisattassa kathesi. Tasmim khane kacchapena
 ekam eva vaddham⁷ ṭhapetvā sesavarattā⁸ khādītā honti. Dantā
 pan' assa patanākārappattā jātā, mukham lohitamakkhitaṁ⁹.
 10 Bodhisatto luddaputtam sattim gahetvā asanivegena āgacchan-
 tam disvā tam vaddham¹⁰ chinditvā vanam pāvisi. Saṁsaṁ ru-
 khagge nisīdi. Kacchapo pana dubbalattā¹¹ tatth' eva nipajji.
 Luddo kacchapam¹² pasibbake pakkhipitvā ekasmim khānuke
 laggesi. Bodhisatto nivattitvā olokeno kacchapassa¹³ gahita-
 15 bhāvam natvā „sahāyassa jīvitadānam dassāmīti“ dubbalo viya
 hutvā luddassa attānam dassesi. So „dubbalo esa bhavissati,
 māressāmi nan“ ti sattim ādāya anubandhi. Bodhisatto nāti-
 dūre nāccāsanne gacchanto tam ādāya araṇṇam pāvisi, dūram
 gatabhāvam natvā padam¹⁴ vañcetvā aññena maggena vātavegena
 20 gantvā siṅgena pasibbakam ukkhipitvā bhūmīyam pādetvā phāle-
 tvā¹⁵ kacchapam nīhari. Satapatto pi rukkhā otari. Bodhisatto
 dvinnam pi ovādam dadamāno „ham tumhe nissāya jīvitam
 labhim, tumhehi pi¹⁶ sahāyassa kattabham mayham katam, idāni
 luddo¹ āgantvā tumhe gaṇheyya, tasmā samma satapatta tvaṁ
 25 attano puttake gahetvā aññattha yāhi, tvaṁ hi samma kacchapa
 udakam pavisā¹⁷“ ti āha. Te tathā akāmsu.

Satthā abhisambuddho hutvā dutiyam gātham āha:

¹ Bⁱ luddho. ² Bⁱ purima-. ³ Bⁱ omits gantvā. ⁴ Bⁱ pahato. ⁵ Bⁱ na dāni
 mesa. ⁶ so K B^p; Bⁱ aruṇuggamanavelāya. ⁷ Bⁱ vaṭṭam. ⁸ Bⁱ sesā-. ⁹ Bⁱ muk-
 hato lohitam paggarati. ¹⁰ K baddham, Bⁱ bandhanam, B^p bandham. ¹¹ Bⁱ duppa-
 latāya. ¹² Bⁱ B^p add gahetvā. ¹³ so Bⁱ B^p; K kacchapam. ¹⁴ so K B^p; Bⁱ param.
¹⁵ Bⁱ omits phāletvā, K phāletvā. ¹⁶ Bⁱ omits pi. ¹⁷ Bⁱ pavīsāhi.

2. Kacchapo pāvisi vāriṃ, kuruṅgo pāvisi vanam,
satapatto dumaggamhā dūre putte apānayīti. 111.

Tattha apānayīti apānaya, gahetvā agamāsīti¹.

Luddo taṃ thānam āgantvā² kañci³ apassitvā chinnapasibba-
kam gahetvā domanassappatto attano geham agamāsi. Te pi 5
tayo sahāyā yāvajīvam vissāsam acchinditvā yathākammanā gatā.

Satthā imam desanam āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā luddo
Devadatto ahosi, satapatto Sāriputto, kacchapo Moggallāno, kuruṅga-
migo⁴ pana aham evā“⁵ ti. Kuruṅgamigajātakam⁵.

7. Assakajātaka.

10

Ayam assakarājenā⁶ ti. Idam Satthā Jetavane viharanto
purāṇadutiyyikapalobhanam⁶ ārabha kathesi. So hi bhikkhu
Satthārā „saccam kira tvaṃ bhikkhu⁷ ukkaṇṭhito“ ti puṭṭho „saccan“
ti vatvā „kena ukkaṇṭhāpito sīti“⁸ vutte „purāṇadutiyyikāyā“⁹ ti āha.
Atha nam Satthā „na idān’ eva⁸ tassā bhikkhu itthiyā sineho tayi⁹ 15
atthi, pubbe pi tvaṃ taṃ nissāya mahādukkham patto¹⁰“ ti vatvā
atitāṃ āhari:

Atīte Kāsiraṭṭhe¹¹ Potalināmanagare¹² Assako nāma
rājā rajjam kāresi. Tassa Ubbari¹³ nāma aggamahesi¹⁴ piyā
ahosi¹⁵ manāpā abhirūpā dassaniyā¹⁶ atikkantā¹⁷ mānusaṃ¹⁸ 20
vaṇṇam appattā dibbavaṇṇam. Sā kalam akāsi. Tassā kālakiri-
yāya rājā sokābhibhūto ahosi dukkhī¹⁹ dummano. So tassā
sarīram doṇiyam nipajjāpetvā telakalale²⁰ pakkhipāpetvā heṭṭhā-
mañce ṭhapāpetvā²¹ nirāhāro rodamāno paridevamāno nipajji.

¹ B¹ agamāsi aññatra gacchatīti attho. ² so K Bp; B¹ patvā. ³ B¹ kiñci. ⁴ B¹ kuruṅgarājā. ⁵ B¹ adds chaṭṭham. ⁶ B¹ -nam, K -dū-. ⁷ K omits bhikkhu. ⁸ K omits idāneva. ⁹ K sineho nahi, B¹ Bp tayi sineho. ¹⁰ B¹ -dukkhapatto. ¹¹ B¹ kāsikarāṭhe. ¹² K potale-, B¹ Bp pātali-. ¹³ B¹ Bp upari. ¹⁴ so B¹ Bp; K -siyā. ¹⁵ B¹ omits ahosi. ¹⁶ B¹ adds ahosi. ¹⁷ K -ta. ¹⁸ B¹ manussāka. ¹⁹ K B¹ dukkhī. ²⁰ B¹ Bp -lam. ²¹ B¹ omits heṭṭhā- - -tvā.

Mātāpitāro avasesaṇṇātakā mittāmacca¹ brāhmaṇagahapatikā-
 dayo² pi „mā soci mahārāja, aniccā saṃkhārā“ ti ādini va-
 dantā saṇṇāpetum nāsakkhimsu. Tassa vilapantass' eva satta
 divasā atikkantā. Tadā Bodhisatto pañcābhinnāatṭhasamā-
 5 pattilābhitāpaso³ hutvā Himavantapadese viharanto ālokaṃ
 vaddhetvā dibbena cakkhunā Jambudīpaṃ olokeno taṃ rājānaṃ
 tathā paridevamānaṃ disvā „etassa mayā avassayena bhavi-
 tabban“ ti iddhānubhāvena ākāse uppatitvā raṇṇo uyyāne otaritvā
 maṅgalasilāpatṭe kaṇcanapaṭimā viya nisīdi. Ath' eko Potali-
 10 nagaravāsī⁴ brāhmaṇamāṇavo uyyānaṃ gato Bodhisattaṃ disvā
 vanditvā nisīdi. Bodhisatto tena saddhiṃ paṭisanthāraṃ katvā
 „kiṃ māṇava rājā dhammiko“ ti pucchi. „Āma bhante
 dhammiko rājā, bhariyā pan' assa kālakatā, so tassā sarīraṃ
 doṇiyaṃ pakkipāpetvā vippalapamāno nipanno, ajj' assa'
 15 sattamo divaso, kissa tumhe rājānaṃ evarūpā dukkhā na mo-
 cetha, yuttaṃ nu kho tumhādisesu sīlavantesu vijjāmānesu
 raṇṇo evarūpaṃ dukkhaṃ anubhavitun“ ti. „Na kho aham'⁶
 māṇava rājānaṃ jānāmi, sace pana so āgantvā maṃ puccheyya
 aham ev' assa tassā nibbattaṭṭhānaṃ ācikkhitvā raṇṇo santike
 20 yeva⁷ taṃ kathāpeyyan“ ti. „Tena hi bhante yāva rājānaṃ
 ānemi tāva idh' eva nisidathā“ 'ti⁸ māṇavo Bodhisattassa
 paṭiññāṃ gahetvā raṇṇo santikaṃ gantvā taṃ atthaṃ ārocetvā
 „tassa dibbacakkhukassa santikaṃ gantum vaṭṭatīti“ āha. Rājā
 „Ubbariṃ⁹ kira daṭṭhum labhissāmiti“ tuṭṭhamānaso rathaṃ
 25 abhirūhitvā¹⁰ tattha gantvā Bodhisattaṃ vanditvā ekamantaṃ
 nisinno „saccaṃ kiṃ tumhe deviyā nibbattaṭṭhānaṃ jānāthā“ 'ti
 pucchi. „Āma mahārāja“ 'ti. „Kattha nibbattā“ ti. „Sā kho
 mahārāja rūpasmiṃ ñeva¹¹ mattā pamādam āgamma kalyāṇa-
 kammaṃ akatvā imasmiṃ ñeva¹¹ uyyāne gomayapāṇakayoniyaṃ

¹ Bⁱ mittāmaccassa. ² Bⁱ brahmaṇassa-. ³ Bⁱ pañca abhinñā-. ⁴ Bⁱ B^z pātali-
 vāsī. ⁵ Bⁱ ajja. ⁶ Bⁱ haṃ. ⁷ Bⁱ ca. ⁸ Bⁱ adds so. ⁹ K ubhari, Bⁱ upari.
¹⁰ K -rubhivā, Bⁱ -rūyhitvā. ¹¹ K -smiṃ ñeva, Bⁱ -smi yeva.

nibbattā“ ti. „Nāhaṃ saddahāmīti“. „Tena hi te dassetvā
 kathāpemīti“. „Sādhū kathāpethā“ 'ti. Bodhisatto attano ānu-
 bhāvena „ubho pi gomayapīṇḍaṃ² vaṭṭayamānā³ rañño purato⁴
 āgacchantū“ ti tesam āgamanam akāsi. Te tath' eva āga-
 mimsu⁵. Bodhisatto tam dassento „ayan te mahārāja Ubbarī 5
 devī, tam jahitvā⁶ gomayapāṇakassa⁷ pacchato āgacchati, passa⁸
 nan“ ti āha. „Bhante 'Ubbarī nāma gomayapāṇakayoniyam⁹
 nibbattissatīti¹⁰ na saddahām' ahan“ ti. „Kathāpemi nam
 mahārājā“ 'ti. „Kathāpetha bhante“ ti. Bodhisatto attano
 ānubhāvena tam kathāpento „Ubbarīti“ āha. Sā mānusa- 10
 bhāsāya¹¹ „kiṃ bhante“ ti āha. „Tvaṃ atītattabhāve¹² kā
 nāma ahoṣīti“. „Bhante Assakarañño aggamaheṣī¹³ Ubbarī¹⁴
 nāma ahoṣin“ ti. „Kiṃ pana te idāni Assakarājā piyo udāhu
 gomayapāṇako“ ti. „Bhante sā¹⁵ mayhaṃ purimajāti¹⁶, tadā
 ahaṃ imasmim uyyāne tena saddhiṃ rūpasaddagandharasa- 15
 phoṭṭhabbe¹⁷ anubhavamānā vicariṃ, idāni pana me bhavasam-
 khepagatakālato¹⁸ paṭṭhāya so kiṃ hoti¹⁹, ahaṃ hi idāni
 Assakarājānam māretvā tassa galalohitena mayhaṃ sāmikassa
 gomayapāṇakassa pāde makkheyyan“ ti vatvā parisamajje
 manussabhāsāya imā gāthā avoca: 20

1. Ayam Assakarājena deso vicarito mayā
 anukāmayānukāmena²⁰ piyena patinā saha. 112.
2. Navena sukhadukkhena porāṇaṃ apithīyati²¹,
 tasmā Assakaraññā va²² kiṇto piyataro maman ti. 113.

Tattha ayam Assakarājena deso vicarito mayā ti ayam ramaṇīyo 25
 uyyānapadeso pubbe mayā Assakarajena saddhiṃ vicarito, anukāmayānu-
 kāmēnā²⁰ 'ti anu 'ti nipātamattaṃ, mayā tam kāmayamānāya tena mam

¹ Bī Bp -pessāmiti. ² Bī -piṇḍiya. ³ K vaddhamānā, Bp vaṭṭamānā, Bī vattiya-
 mānā. ⁴ Bī adds gomayapāṇakena saddhi. ⁵ Bī āgamanisu te. ⁶ Bī jahetvā.
⁷ Bī -pāṇassa. ⁸ Bī passatha. ⁹ K -pāṇayoniyam. ¹⁰ Bī nippattāti ¹¹ Bī Bp
 manussa-. ¹² Bī abhittabhāvena. ¹³ Bī -si. ¹⁴ Bī uppari. ¹⁵ Bī bhamanta so.
¹⁶ Bī -jātiyā sāmiko. ¹⁷ Bī -saddam-. ¹⁸ Bī -gatattakā-. ¹⁹ Bī so ki hoti.
²⁰ Bī anukāmassakāmena. ²¹ K -thīyati, Bī -dhiyati. ²² Bī -raññoca

kāmayamānenā 'ti attho¹, piyenā 'ti tasmīn attabhāve piyena, navena sukha-
 dukkhena porāṇaṃ apithīyatīti² bhante navena hi sukkena porāṇaṃ
 sukhaṃ navena ca³ dukkhena porāṇaṃ dukkhaṃ pithīyati⁴ paṭicchādiyati⁵, esā
 lokassa⁶ dhammatā ti dīpeti, tasmā Assakaraññā va⁷ kiṭṭho piyataro ma-
 5 man ti yasmā navena porāṇaṃ pithīyati⁸ tasmā mama Assakarājato sataguṇena
 saḥassaguṇena kiṭṭho va⁹ piyataro ti¹⁰.

Taṃ sutvā Assakarājā vipphaṇṇasāri¹¹ hutvā tattha ṭhito va
 kuṇapaṃ nīharāpetvā sīsaṃ nahātvā Bodhisattaṃ vanditvā
 nagaraṃ pavisitvā aññaṃ aggamaheṣiṃ katvā dhammena rajjaṃ
 10 kāresi. Bodhisatto pi rājānaṃ ovaditvā nissokaṃ katvā Hima-
 vantam eva agamāsi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ
 samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhito¹² sotāpattiphale paṭiṭṭhaḥi)
 „Tadā Ubbarī¹³ purāṇadutiyaikā ahoṣi, Assakarājā ukkaṇṭhito¹⁴, mā-
 15 ṇavo Sāriputto¹⁵, tāpaso pana aham evā“ 'ti. Assakajātakaṃ¹⁶.

8. Suṃsumārajātaka.

Alaṃ etehi ambehīti. Idaṃ Satthā Jetavane¹⁷ viharanto
 Devadattassa vadhāya parisakkanāṃ ārabba kathesi. Tadā
 hi Satthā „Devadatto vadhāya parisakkatīti“ sutvā „na bhikkhave
 20 idān' eva Devadatto mayhaṃ vadhāya parisakkati, pubbe pi pari-
 sakkati yeva, santāsamattam pi pana kātum na sakkhīti“ vatvā
 atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmaḍatte rajjaṃ kārente
 Himavantapadese Bodhisatto kapiyoniyaṃ nibbattitvā nāga-
 25 balo thāmasampanno mahāsariro sobhaggappatto hutvā Gaṅgā-
 nivattane¹⁸ araṇṇāyatane vāsaṃ kappesi. Tadā Gaṅgāya eko
 suṃsumāro¹⁹ vasi. Ath' assa bhariyā Bodhisattassa sarīraṃ

¹ K - nena attho, Bⁱ - nena pahāti attho. ² Bⁱ apidhiyatīti. ³ Bⁱ omits ca. ⁴ K
 pithīyati, Bⁱ pithiyati. ⁵ K - diyyati, B^p - diyyati. ⁶ Bⁱ lokasmī. ⁷ Bⁱ ca. ⁸ K pi-
 yathiyati, Bⁱ pithiyati. ⁹ Bⁱ omits va. ¹⁰ Bⁱ adds attho. ¹¹ so all three MSS.
¹² Bⁱ adds bhikkhū. ¹³ K ubbari, Bⁱ upari. ¹⁴ Bⁱ ukkaṇṭhitabhikkhu ahoṣi.
¹⁵ Bⁱ adds ahoṣi. ¹⁶ Bⁱ sattamaṃ. ¹⁷ Bⁱ veḷu. ¹⁸ Bⁱ gaṅgāya nī-. ¹⁹ Bⁱ susu-.

disvā tassa¹ hadayamañse² dohalañ³ uppādetvā sumsumā-
 rañ⁴ āha: „ahañ sāmi etassa kapiṛājassa hadayamañsañ⁵
 khādītukāmā“ ti. „Bhadde, mayañ jalagocarā, esa thalagocarō,
 kin ti tañ⁶ gañhituñ⁷ sakkhissāmā“⁸ ti. „Yena tena⁹ upā-
 yena gaṇha, sace na labhissāmi marissāmīti“¹⁰. „Tena hi mā 5
 bhāyi¹⁰, atth' eko upāyo ti khādāpessāmi tañ¹¹ tassa hadaya-
 mañsañ¹²“ ti sumsumāriñ¹³ samassāsetvā Bodhisattassa Gaṇ-
 gāya pāṇiyañ¹⁴ pivtvā Gaṅgūtire nisinnakāle santikañ gantvā
 evaṃ āha¹⁵: „vānarinda imasmiñ padese kasaṭaphalāni¹⁶ khā-
 danto kiñ tvañ cīṇṇaṭṭhāne¹⁷ yeva carasi, pāragaṅgāya am- 10
 balabujādīnañ¹⁸ madhuraphalānañ anto n' atthi, kin te tattha
 gantvā phalāphalañ khādītum na vaṭṭatīti¹⁹“¹⁹. „Kumbhīlārāja
 Gaṅgā mahodikā²⁰ vittinṇā²¹, kathañ tattha gamissāmīti“²².
 „Sace gacchasi ahañ tañ mama piṭṭhiñ āropetvā nessāmīti“²³.
 So tañ²⁴ saddahitvā „sādhū“²⁵ ti sampatiṇṇhitvā²⁶ „tena hi ehi, 15
 piṭṭhiñ me abhirūhā“²⁷ ti ca vutte tañ²⁸ abhirūhi. Sum-
 sumāro²⁹ thokañ netvā uduke osīdāpesi. Bodhisatto „samma
 uduke mañ osīdāpesi, kin³⁰ nu kho etañ“ ti āha. „Nāhañ
 tañ dhammesu dhammatāya gaḥetvā gacchāmi, bhariyāya pana
 me³¹ tava hadayamañse dohaḷo uppanno, tañ ahañ tava hada- 20
 yañ khādāpetukāmo“ ti. „Samma, kathentena te sundarañ
 katañ, sace hi amhākañ udare hadayañ bhavēyya sākhaḡgesu
 carantānañ cūṇṇavicūṇṇañ bhavēyyā“³² ti. „Kahañ pana
 tumhe ṭhapethā³³“³⁴ ti. Bodhisatto avidūre ekañ udumbarañ³⁵
 pakkaphalapiṇḍisaṃpannañ³⁶ dassento „pass' etāni amhākañ 25
 hadayāni ekasmiñ udumbare³⁷ olambantīti³⁸“³⁹. „Sace me

¹ K omits tassa. ² Bⁱ hadayañ mañse. ³ Bⁱ dohalañ. ⁴ Bⁱ susu-. ⁵ Bⁱ hadayañ.
⁶ so B^p; K kittinañ, B^p kathañ. ⁷ Bⁱ gañhitum. ⁸ Bⁱ -ssāmi. ⁹ Bⁱ kenaci. ¹⁰ Bⁱ so-
 citta. ¹¹ K omits tañ. ¹² Bⁱ hadayañ. ¹³ Bⁱ susumāri. ¹⁴ Bⁱ pāṇiya. ¹⁵ Bⁱ ahañ.
¹⁶ Bⁱ kadalīphalāni. ¹⁷ so K B^p; Bⁱ asaṃpannaṭṭhāne. ¹⁸ Bⁱ ampampalapujā-
¹⁹ K vaddhatīti. ²⁰ Bⁱ -dakā. ²¹ K vittinṇa, Bⁱ vittamānnā. ²² Bⁱ omits tañ. ²³ K
 -cchi. ²⁴ so Bⁱ B^p; K omits tañ. ²⁵ Bⁱ kiñ. ²⁶ K omits me. ²⁷ Bⁱ ṭhapethā.
²⁸ Bⁱ udumpara. ²⁹ Bⁱ pakkaphalampiṇḍakasañcannañ, B^p phalapinḍasanchannañ
 ekañ udumbarapakkāni. ³⁰ Bⁱ udumpararukkhe. ³¹ Bⁱ olampanṭi, K olambantīti.

hadayaṃ dassasi ahaṃ taṃ na māressāmīti¹. „Tena hi ettha nehi maṃ, ahaṃ te rukkhhe olambantaṃ dassāmīti². So taṃ ādāya tattha agamāsi³. Bodhisatto tassa piṭṭhito uppatitvā udumbararukkhe nisīditvā „samma bālasuṃsumāra⁴ imesaṃ
5 sattānaṃ hadayaṃ nāma rukkhagge hotīti saññi⁵ ahosi, bālo si⁶, ahaṃ taṃ vañcesim⁷, tava phalāphalaṃ taṃ eva⁸ hotu, sarīraṃ eva pana te⁹ mahantaṃ, paññā pana¹⁰ n' atthīti¹¹“ vatvā imam atthaṃ pakāsento imā gāthā avoca:

1. Alam etehi ambehi jambūhi panasehi ca
10 yāni pāraṃ samuddassa, varaṃ⁹ mayhaṃ udumbaro. 114.
2. Mahatī vata te¹⁰ bondi, na ca¹¹ paññā tadūpikā,
suṃsumāra¹² vañcito me si¹³, gaccha dāni yathāsukhaṃ ti. 115.

Tattha alam etehīti yāni tayā dīpake diṭṭhāni etehi¹⁴ mayhaṃ alaṃ, varaṃ mayhaṃ udumbaro ti mayhaṃ¹⁵ ayam eva udumbararukkho varaṃ,
15 bonditī sarīraṃ, tadūpikā ti paññā pana te tadūpikā tassa sarīrassa anuechavikā n' atthi, gaccha dāni yathāsukhaṃ ti idāni yathāsukhaṃ gaccha¹⁶, n' atthi te hadayaṃ¹⁷ ti¹⁸.

Suṃsumāro¹⁹ sahasaṃ²⁰ parājito viya²¹ dukkhī dummano pajjhāyanto²² attano nivesanaṭṭhānaṃ²³ eva gato.

- 20 Satthā imaṃ desanaṃ²⁴ āharitvā jātakaṃ samodhanesi: „Tadā suṃsumāro¹² Devadatto ahosi, suṃsumārī²⁵ Cīncamāṇavikā²⁶, kapiṛajā pana ahaṃ evā²⁷“ ti. Suṃsumārajātakaṃ²⁷.

9. Kakkarajātaka.

Diṭṭhā mayā vane rukkhā ti. Imaṃ Satthā Jetavane
25 viharanto dhammasenāpati-Sāriputtattherassa saddhivihārikadahara-bhikkhū ārabha kathesi. So kira attano sarīrassa guttikamme

¹ Pi āg-. ² Bi -susu-. ³ so Bp; K saññā, Bi sañi. ⁴ Bi pi. ⁵ Bi vañcemi. ⁶ K taveva? Bp tavameva. ⁷ omit pana? K Bp omit te. ⁸ Bi manaiṃ. ⁹ Bi camaraṃ. ¹⁰ K no. ¹¹ Bi va. ¹² Bi susu-. ¹³ K siṃ. ¹⁴ K catehi. ¹⁵ Bi omits mayhaṃ. ¹⁶ Bi gacchāhi. ¹⁷ Bi hadayaṃasagahanupāyo. ¹⁸ Bi adds attho. ¹⁹ Bi susumāra. ²⁰ Bi sahasa. ²¹ K omits viya. ²² so K Bp; Bi pacchāyanto. ²³ Bi vāsanaṭṭhānaṃ. ²⁴ Bi dhammadeśanaṃ. ²⁵ Bi susumārī. ²⁶ Bi adds ahosi. ²⁷ Bi susumārajātakaṃ aṭṭhamaṃ.

cheko ahosi, „sarīrassa me¹ na sukhaṃ bhavēyyā“² 'ti bhayena atisī-
 tam accuṇhaṃ paribhogāṃ na karoti, „sītuṇhehi sarīraṃ kilameyyā“
 'ti bhayena bahi na nikkhamati, atikilinnautañḍulāni³ na bhuñjati.
 Tassa sarīraguttikusalatā⁴ saṃghamañjhe pākātā jātā. Dhammasa-
 bhāyaṃ bhikkhū⁵ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso asuko⁶ daharo kira 5
 sarīraguttikamme cheko“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave
 etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“⁷ 'ti vutte „na
 bhikkhave ayaṃ daharo idān' eva sarīraguttikamme⁸ cheko, pubbe pi
 cheko ahoṣīti⁹“ vatvā atitāṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmaḍatte rajjaṇi kārente 10
 Bodhisatto araṇṇāyatane rukkhadevatā ahoṣi. Ath' eko
 sakunaḷuddako ekaṃ dīpakakakkarāṇi¹⁰ ādāya vālarajjuṇ¹¹ ca
 yaṭṭhiṇ ca gahetvā araṇṇe kakkare¹² bandhanto ekaṃ palā-
 yitvā araṇṇaṃ pavitṭhaṃ purāṇakakkarāṇi¹³ bandhituṃ ārabhi.
 So vālapāse¹⁴ kusalatāya attānaṃ bandhituṃ na deti, utṭhāy¹⁵
 utṭhāya niliyati¹⁶. Luddako attānaṃ sākhpallavehi paṭicchā-
 detvā punappuna¹⁷ yaṭṭhiṇ ca pāsāṇ ca oḍḍeti¹⁸. Kakkaro¹⁹
 taṃ lajjāpetukāmo mānusiṇi²⁰ vācaṃ nicchāretvā paṭhamaṃ
 gātham āha:

1. Dittā mayā vane rukkhā assakaṇṇavibhīṭakā²¹, 20
 na tāni evaṃ sakkanti²² yathā tvaṃ rukkhā²³ sakkasīti²⁴. 116.

Tass' attho: samma luddako, maya imasmiṇi vane jātā bahū²⁵ assakaṇṇā ca
 vibhīṭakā²⁶ ca rukkhā²⁷ dīṭhapubbā, tāni pana rukkhāni yathā tvaṃ sakkasi²⁸ saṃka-
 masi²⁹ ito c' ito ca vicarasī evaṃ na sakkanti³⁰ na saṃkamanti³¹ na vicaranti³².

Evaṃ vatvā puna so kakkaro³³ palāyitvā aññattha aga- 25
 māsi. Tassa palāyitvā gatakāle³⁴ luddako dutiyaṃ gātham āha:

¹ B¹ mā ² B¹ -kilinaṃ utuṇḍalādini, B² -linnautañḍuladini. ³ B¹ -tāya ⁴ B¹
 bhikkhu dhammasabhāyaṃ. ⁵ B¹ -ka. ⁶ B¹ -guttikakammesu ⁷ B¹ omits pubbe pi
 cheko ahoṣi. ⁸ B¹ -kukkurāṇi, B² -kukkuṭaṇi. ⁹ B¹ vālarucūṇi ¹⁰ K kakkaro,
 B¹ kakkure, B² -kukkuṭe. ¹¹ B¹ purāṇaṃ kukkura ¹² B¹ vāla-. ¹³ B¹ niliyati,
 B² nilayati. ¹⁴ B¹ puna. ¹⁵ B¹ oḍḍeti. ¹⁶ B¹ kukkuro. ¹⁷ K -sī, B¹ -si. ¹⁸ K
 -vibhīṭanaka, B¹ assakaṇṇavibhedakā. ¹⁹ B¹ sakkanti. ²⁰ B¹ rukkhāṇi. ²¹ K
 sakkasīti, B¹ pakkasīti. ²² both MSS. bahu ²³ B¹ B² vibhedakā. ²⁴ K omits
 rukkhā. ²⁵ B¹ sakkhasīti. ²⁶ B¹ saṃkamasi. ²⁷ B¹ sakkanti. ²⁸ K sakkamanti,
²⁹ B¹ omits na saṃkamanti na vicaranti ³⁰ B¹ -lena

2. Purāṇakakkaro¹ ayaṃ bhetvā² pañjaram³ āgato,
kusalo⁴ vālapāsānaṃ⁵ apakkamati bhāsati⁶. 117.

Tattha kusalo vālapāsānaṃ⁶ ti vālamayesu⁵ pāsesu kusalo attānaṃ
bandhītum adavā pakkamati c' eva bhāsati ca bhāsivā ca pana palāto⁷ ti.

5 Evaṃ vatvā luddako araṇṇe caritvā⁸ yathāladham ādāya
geham eva gato.

Satthā imaṃ desanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā lud-
dako Devadatto ahosi, kakkaro kāyaguttikusalo daharabikkhu, tassa
pana kāraṇassa paccakkhato⁹ diṭṭharukkhadevatā¹⁰ aham evā“ 'ti.

10 Kakkara-jātakaṃ¹¹.

10. Kandagalakajātaka.

Ambho ko nāmayam rukkho ti. Idam Satthā Veluvane
viharanto Sugatālayam ārabha kathesi. Tadā hi Satthā „Deva-
datto Sugatālayam akāsīti“ sutvā¹² „na bhikkhave idān' eva Devadatto
15 mayham anukaronto¹³ vināsam patto¹⁴, pubbe pi pāpuṇi yevā“ 'ti vatvā
atitā āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente
Bodhisatto Himavantapadese¹⁵ rukkhakoṭṭhasakunayoni-
yam¹⁶ nibbatti. Khadiravane va gocaram gaṇhi, Khadiravaniyo
20 ti 'ssa nāmaṃ ahosi¹⁷. Tass' eko Kandagalako¹⁸ nāma sahāyo
ahosi, so phālibhaddakavane¹⁹ gocaram gaṇhati. So ekadivasam
Khadiravaniyassa santikaṃ agamāsi. Khadiravaniyo „sahāyo
āgato“ ti Kandagalakam²⁰ gahetvā khadiravanam pavisitvā
khadirakhandhaṃ ca²¹ tuṇḍena paharitvā rukkhato paṇake nī-
25 haritvā adāsi. Kandagalo²² dinne²³ dinne madhurapūve viya
chinditvā²⁴ khādi. Tassa khādantass' eva māno uppajji: „ayam

¹ Bⁱ -kukkuro. ² Bⁱ bhutvā. ³ Bⁱ saṇcaram. ⁴ Bⁱ sugato. ⁵ Bⁱ vāla-. ⁶ Bⁱ vāla-
pāsānaṃ. ⁷ K palāyato. ⁸ Bⁱ vicaritvā. ⁹ Bⁱ paccakkharikātā. ¹⁰ Bⁱ omits
diṭṭha. ¹¹ B^p kukkuṭa-, Bⁱ kukkura-jātakaṃ navamaṇi. ¹² Bⁱ vatvā. ¹³ Bⁱ anu-
kiriyaṃ karonto. ¹⁴ Bⁱ vināsappatto. ¹⁵ Bⁱ -ppadese. ¹⁶ Bⁱ -koṭṭhasakunayoni-
yam. ¹⁷ Bⁱ nippatti khadiravaniyo tissa nāmaṃ ahosi khadiravane yeva
gocaram gaṇhi. ¹⁸ Bⁱ kaṇṭarālako. ¹⁹ Bⁱ pātibhaddaka-, B^p sippalipāli- and
sippalipāli-. ²⁰ Bⁱ kandarālakaṃ. ²¹ Bⁱ -dham. ²² Bⁱ kandarālako. ²³ K dinna.
²⁴ Bⁱ cchinditvā, K chinditvā chinditvā.

pi¹ rukkhakoṭṭhakayoniyam² nibbatto, aham pi, kim me etena dinnagocarena³, sayam eva khadiravane gocaram gaṇhissāmīti⁴ so Khadiravaniyam āha: „samma, mā tvaṃ dukkham anubhavi, aham eva khadiravane gocaram gaṇhissāmīti“. Atha naṃ so āha: „tvaṃ samma simbalipphālibhaddakādivane⁵ nissāre⁶ go- 5 caragahanakule⁷ samuṭṭhito⁸, khadirā nāma jātasārā⁹ thaddhā¹⁰ ti vatvā¹¹ „mā te evaṃ¹² ruccatīti“. Kandagalako¹³ „kiṃ dān¹⁴ āham¹⁵ na rukkhakoṭṭhakayoniyam¹⁶ nibbatto“ ti tassa vacanam anādiyitvā vegena gantvā khadirarukkham tuṇḍena pahari. Tāvad ev¹⁷ assa¹⁸ tuṇḍam¹⁹ bhijji, akkhini nikkhamānākārappattāni²⁰ 10 jātāni, sīsam phalitam. So khandhe²¹ patitṭhātum asakkonto bhūmiyam patitvā paṭhamam gātham āha:

1. Ambho ko nām' ayam¹⁸ rukkho sītappatto¹⁹ sakaṇṭako
yattha ekappahārena uttamaṅgam visāṭitan²⁰ ti. 118.

Tattha ambho ko nāmayam¹⁸ rukkho ti bho Khadiravaniya ko nāma 15 ayam rukkho ti²¹, konāmo²² so ti pi pātho, sītappatto¹⁹ ti sukkumappatto, yattha ekappahārenā ti yasmiṃ rukkhe eken' eva pahārena, uttamaṅgam visāṭitan²³ ti' sīsam bhinnam, na kevalaṃ ca²⁴ sīsam tuṇḍam pi chinnaṃ²⁵, so²⁶ vedanāpattatāya²⁷ khadirarukkham²⁸ kiṃrukko nām' eso ti jānitum asak-
konto vedanāpatto²⁹ hutvā imāya gāthāya vippalapi³⁰. 20

Taṃ³¹ sutvā Khadiravaniyo dutiyam gātham āha:

2. Acār' utāyam³² vitudaṃ vanāni (Dhp. p. 146.)
kaṭṭhaṅgarukkhesu asārakesu,
athāsadā khadiram jātasārām³³
yatth' abbhidā garuḷo uttamaṅgan ti. 119. 25

¹ Bⁱ ayam. ² Bⁱ -koṭṭaka-. ³ Bⁱ dinnena gocarena. ⁴ Bⁱ pimpalipphālibhadda-.
⁵ Bⁱ nissāyana. ⁶ so BP; K -gahanam, Bⁱ gocaranakāle ⁷ K samuciko, Bⁱ samu-
muthito, BP jāto. ⁸ BP jātisārā, Bⁱ jātaka. ⁹ Bⁱ omits thaddhā ti vatvā. ¹⁰ Bⁱ
mā vo etaṃ. ¹¹ Bⁱ kandarālako. ¹² Bⁱ kiṃnnānāham. ¹³ Bⁱ koṭṭaka-. ¹⁴ Bⁱ eva
cassa. ¹⁵ K tuṇḍo. ¹⁶ Bⁱ nikkhamānā-. ¹⁷ Bⁱ rukkhakhandhe. ¹⁸ Bⁱ nāmayam.
¹⁹ Bⁱ sīhapatto, BP sinnapatto. ²⁰ Bⁱ vimālitān. ²¹ K omits ti. ²² Bⁱ konāma.
²³ Bⁱ vipphālitan, BP vibhijjitan. ²⁴ Bⁱ kevalam. ²⁵ Bⁱ BP bhinnam. ²⁶ Bⁱ yo.
²⁷ K vedanāpattatāya. ²⁸ Bⁱ -rukkho. ²⁹ Bⁱ vedanāpatto, K vedanāmatto.
³⁰ Bⁱ vippalasi. ³¹ Bⁱ tassa vacanam. ³² Bⁱ acārithabhayam? BP acāriyatāyam.
³³ K athāsadam - -, Bⁱ aṭṭhasadā khadirā jātisādām.

Tattha acārutāyan¹ ti acāri vata² ayaṃ, vitudaṃ³ vanānīti nissāra-simbaliphalibhaddakavanādīni⁴ vitudanto vijjhanto, kaṭṭhaṅgarukkhesu asā-rakesu⁵ 'ti nissāresu phalibhaddakasimbaliādīsu⁶, athāsadā khadiraṃ jāta-sāraṃ ti⁶ atha potakakālati⁷ paṭṭhāya⁸ jātasāraṃ⁹ khadiraṃ āsadā¹⁰ sampāpuṇi,
 5 yatthabbhidā¹¹ garuḷo uttamaṅgaṇaṃ ti yatthabbhidā¹² ti yasmim khadire abhindi padālayi, garuḷo ti sakunesu¹³ sabbasakunāṇaṃ h' etaṃ¹⁴ sagāraṇa-sappatissavacanāni¹⁵.

Iti Khadiravaniyo vatvā „bho Kandagalaka¹⁶ yattha tvaṃ uttamaṅgaṇaṃ abbhidā¹⁷ khadiraṃ nāma¹⁸ eso¹⁹ sāraruḅkko“ ti āha.
 10 So tatth' eva jīvitakkhayaṃ pāpuṇi.

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁹ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā Kandagalako²⁰ Devadatto ahoṣi, Khadiravaniyo pana²¹ abam evā“ 'ti. Kandagalakajātakaṃ²². Natamdaḷhavaggo chaṭṭho.

7. BIRAṆATTHAMBHAKAVAGGA.

15

1. Somadattajātaka.

Akāsi yoggaṇaṃ ti. Imaṃ Satthā Jetavane viharanto Lālu-dāyitheram²³ ārabha kathesi. So hi dvinnam²⁴ tiṇṇam janānaṃ antare ekavacanam pi sampādetvā kathetuṃ na sakkoti, sārājjabhulo „aṇṇam kathessāmīti“ aṇṇam eva kathesi. Tassa taṃ²⁵ pavattim
 20 bhikkhū dhammasabbhāyaṃ kathentā nisīdiṃsu. Satthā āgantvā „kāya

¹ Bī avāriyatāyan, Bp acāriyatāyan. ² so Bp; Bī tā, K tava. ³ K vitudanaṃ.

⁴ Bī nissāyanaṃ sippali pātalibhaddaka-. ⁵ K -disu, Bī pātalibhaddakasimpali-.

⁶ K omits athā--ti, Bī athasādākhadira-jātisāraṇti. ⁷ Bī pothaka-, K pothaka corr to potaka-. ⁸ Bī paṭṭhāya. ⁹ Bī jātasāraṃ, Bp jātisāraṃ. ¹⁰ K āsadāṃ, Bp omits āsadā, Bī sārāṃ. ¹¹ Bī yattagidā. ¹² so Bp; K yattha bhidā, Bī yattagidā. ¹³ Bī sakuṇo. ¹⁴ Bī sotam. ¹⁵ so K Bp; Bī sagārasappatissa vādhivacanaṃ. ¹⁶ Bī kandarālaka. ¹⁷ Bī abhindi. ¹⁸ Bī nāma so, K nāmesā. ¹⁹ Bī dhammadešanaṃ. ²⁰ Bī kandarālako. ²¹ K omits pana. ²² K kandagalajātakaṃ, Bī kandarālakajātakaṃ dasamaṃ. 1. Cfr. Dh. p. 317 & Five Jāt. p. 8. ²³ K lālu-. ²⁴ K dinnaṃ. ²⁵ K naṃ.

nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā¹ ti pucchitvā „imāya nāmā²“ 'ti vutte „na bhikkhave Lāḷudāyī³ idān' eva sārājjabahulo pubbe pi sārājjabahulo yevā⁴ ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto Kāsiraṭṭhe aññatarasmiṃ brāhmaṇakule nib- 5
battitvā vayappatto hutvā Takkaṣilāyaṃ sippaṃ⁵ uggaṇhitvā puna gehaṃ āgantvā mātāpitunnaṃ duggatabhāvaṃ ñatvā „pari-
hīnaṃ kulaṃ paṭiṭṭhapessāmīti“ mātāpitara āpucchitvā Bārā-
ṇasiṃ gantvā rājānaṃ upaṭṭhāsi. So rañño piyo ahosi manāpo. Ath' assa pitu⁶ dvīhi yeva goṇehi kaṣiṃ katvā jīvikaṃ kappen- 10
tassa eko goṇo mato. So Bodhisattaṃ upasaṃkāmitvā „tāta eko goṇo mato, kaṣikammaṃ na-ppavattati⁷, rājānaṃ ekaṃ goṇaṃ yācāhīti“ āha. „Tāta nacirass' eva me rājā diṭṭho, idān' eva goṇe⁸ yācituṃ na yuttaṃ, tumhe yācathā“ 'ti. „Tāta tvaṃ mayhaṃ sārājjabahulataṃ⁹ na jānāsi, ahaṃ hi dvinnaṃ tiṇṇaṃ 15
sammukhe¹⁰ kathaṃ sampādetuṃ na sakkomi¹¹, sace ahaṃ rañño santikaṃ goṇaṃ yācituṃ gamissāmi imaṃ pi datvā āgamissā-
mīti“¹². „Tāta, yaṃ hoti taṃ hotu, na sakkā mayā rājānaṃ yācituṃ, api¹³ kho panāhaṃ tumhe yoggaṃ kāressāmīti“¹⁴. „Tena hi sādhu¹⁵ maṃ yoggaṃ kārehīti“¹⁶. Bodhisatto pitaraṃ ādāya 20
bīraṇaṭṭhambhakaṃ¹⁷ susānaṃ gantvā tattha tattha tiṇakalāpe bandhitvā „ayaṃ rājā ayaṃ uparājā ayaṃ senāpatīti“ nāmaṇi katvā paṭipāṭiyā pitu dassetvā „tāta tvaṃ rañño santikaṃ gantvā 'jayatu mahārājā' 'ti¹⁸ vatvā¹⁹ evaṃ imaṃ gāthaṃ vatvā goṇaṃ yāceyyāthā²⁰“ 'ti gāthaṃ uggaṇhāpesi: 25

Dve me goṇā mahārāja yehi khettaṃ kasāmase,
tesu eko mato deva, dutiyaṃ dehi khattiyā 'ti.

¹ all three MSS. -yi. ² Bī takkaṣilāyaṃ gaṃtvā sappaiṃ ³ Bī pituno. ⁴ Bī na pavattati. ⁵ Bī goṇaṃ. ⁶ Bī sārājjabahulabhāvaṃ. ⁷ Bī mukhe ⁸ Bī sakko-
miti. ⁹ Bī adds ca. ¹⁰ Bī sādhuṃ. ¹¹ Bī karohiti. ¹² Bī -ttambhakaṃ, K
-sthambhakaṃ. ¹³ K omits ti. ¹⁴ Bī omits vatvā. ¹⁵ K yāceyyāthā.

Brāhmaṇo ekena saṁvaccharena imaṁ gātham paṇṇaṁ
 katvā Bodhisattam āha: „tāta Somadatta, gāthā me paṇṇā
 jātā¹, idāni tam aham yassa kassaci santike vattum sakkomi,
 rañño maṁ² santikaṁ nehīti“. So „sādhu tātā“³ 'ti tathārūpaṁ
 5 paṇṇākāraṁ gāhāpetvā⁴ pitaraṁ rañño santikaṁ nesi⁵. Brāh-
 maṇo „jayatu mahārājā“⁶ 'ti vatvā paṇṇākāraṁ adāsi. Rājā
 „ayan⁷ te Somadatta brāhmaṇo kiṁ hotīti“ āha. „Pitā me
 mahārājā“⁸ 'ti. „Ken' atthenāgato“⁹ ti. Tasmim khane brāh-
 maṇo goṇaṁ¹⁰ yācanatthāya gātham vadanto:

- 10 Dve me goṇā mahārāja yehi khettaṁ kasāmase,
 tesu eko mato deva, dutiyaṁ gaṇha khattiyā 'ti
- āha. Rājā brāhmaṇena virajjhivā kathitabhāvaṁ nātvā sitaṁ¹¹
 katvā „Somadatta tumhākaṁ gehe bahū maññe“¹² goṇā“¹³ ti āha.
 „Tumhehi dinnā bhavissanti mahārājā“¹⁴ 'ti. Rājā Bodhisattassa
 15 tussitvā brāhmaṇassa soḷasa¹⁵ goṇe alamkārabhaṇḍake nivāsana-
 gāmaṁ c' assa brahmadeyyaṁ¹⁶ datvā mahantena yasena brāh-
 maṇaṁ uyyojesi. Brāhmaṇo sabbasetasindhavayuttaṁ ratham
 āruhya¹⁷ mahantena parivārena gāmaṁ agamāsi. Bodhisatto pi-
 tarā saddhim rathe nisīditvā gacchanto „tāta, aham tumhe saka-
 20 lasaṁvaccharaṁ yoggaṁ kāresim¹⁸, sannitṭhānakāle pana tum-
 hākaṁ goṇaṁ rañño adatthā“¹⁹ 'ti vatvā paṭhamam gātham āha:

1. Akāsi yoggaṁ dhuvam appamatto
 saṁvaccharaṁ bīraṇatthambhakasmim,
 vyākāsi saññaṁ²⁰ parisam vigayha,
 25 na niyyamo²¹ tāyati appapaññaṁ ti. 120.

Tattha akāsi yoggaṁ dhuvam appamatto saṁvaccharaṁ bīraṇat-
 thambhakasmim ti²² tvaṁ niccaṁ appamatto bīraṇatthambhake susāne yoggaṁ

¹ Bⁱ omits jātā. ² Bⁱ omits maṁ. ³ so Bⁱ B^x; K gahāpetvā. ⁴ Bⁱ neti. ⁵ K
 ayaṁ. ⁶ Bⁱ goṇa. ⁷ Bⁱ pitam. ⁸ K maññeti. ⁹ Bⁱ solasa. ¹⁰ Bⁱ brahmaṇa-
 deyyaṁ. ¹¹ Bⁱ abhiruyha. ¹² all three MSS. kāresi. ¹³ K yākāsi saññaṁ,
 Bⁱ byākāsi aññaṁ. ¹⁴ Bⁱ niyyamo, K nissamo. ¹⁵ Bⁱ adds tāta.

akāsi, vyākāsi¹ saññāṃ parisaṃ vigayhā² ti atha ca³ pana parisaṃ vigā-
hītvā taṃ saññāṃ viakāsi⁴ vikāraṃ akāsi⁵ parivattayīti⁶ attho, na niyyamo⁷
tāyati appapaññaṃ ti appapaññaṃ⁸ nāma puggalaṃ niyyamo⁹ yogā¹⁰ cīṇṇa-
caraṇaṃ¹¹ na tāyati na rakkhātīti.

Ath' assa vacanaṃ sutvā brāhmaṇo dutiyaṃ gātham āha: 5

2. Dvayaṃ yācanaṃ tāta Somadatta nigacchati:

alābham dhanalābhaṃ ca¹¹, evaṃdhammā hi yācanā ti. 121.

Tattha evaṃdhammā hi yācanā ti yācanā hi¹² evaṃsabhāva ti.

Satthā „na bhikkhave Lāḷudāyī¹³ idān' eva sārājjabahulo pubbe pi
sārājjabahulo“ ti imaṃ dhammaḍḍesaṇaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: 10
„Tadā Somadattassa pitā Lāḷudāyī¹³ ahoṣi, Somadatto pana aham evā“
ti. Somadattajātakaṃ¹⁴.

2. Uccittābhaddajātaka.

Añño uparimo vaṇṇo ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto
purāṇadutiyaikapalobhaṃ ārabba kathesi. So hi bhikkhu Sat- 15
thārā „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti puṭṭho „saccaṃ“
ti vatvā „ko taṃ ukkaṇṭhāpesīti“ vutte „purāṇadutiyaikā“ ti āha.
Atha naṃ Satthā „bhikkhu¹⁵, ayaṃ¹⁶ te itthi anattakārikā pubbe pi
attano jārassa¹⁷ uccittāhakaṃ¹⁶ bhojesīti“ vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmaḍḍatte rajjaṃ kārente 20
Bodhisatto ekasmiṃ bhikkhaṃ caritvā jīvikaḥkappake¹⁹ ka-
paṇe naṭakakule²⁰ nibbattitvā vayappatto duggato dūrūpako²¹
hutvā bhikkhaṃ caritvā jīvikaṃ kappesi. Tadā Kāsiraṭṭhe²²
ekasmiṃ gāmake ekassa brāhmaṇassa brāhmaṇī dussilā pāpa-
dhammā atītacāraṃ²³ carati. Ath' ekadivasaṃ kenacid eva 25

¹ Bⁱ byākāsi. ² Bⁱ omits ca. ³ Bⁱ piakāsi. ⁴ K apādesi. ⁵ Bⁱ parivattesi.

⁶ Bⁱ niyāmo, K nissamo. ⁷ Bⁱ appamañña, K appapañña. ⁸ Bⁱ niyāmo, K

nissāya. ⁹ Bⁱ yogo. ¹⁰ K cīṇṇācaraṇaṃ. ¹¹ Bⁱ -lābhaṃ vā. ¹² Bⁱ omits yā-

canā hi. ¹³ so B^p; K Bⁱ -yī. ¹⁴ Bⁱ adds paṭhamāṃ. ¹⁵ both MSS. bhikkhū. ¹⁶ K

ayaṃ. ¹⁷ Bⁱ rājassa. ¹⁸ K uccittāhakaṃ. ¹⁹ Bⁱ omits bhikkhaṃ -- kappake, K

jīvikaṃ-. ²⁰ Bⁱ kapanaṭakule, K kapane naṭakakule. ²¹ K durupeto, B^p dūrū-

pato, Bⁱ durupako. ²² Bⁱ kāsikaraṭṭhe. ²³ Bⁱ abhicāraṃ.

karaṇīyena brāhmaṇe bahigate tassā jāro taṃ khaṇaṃ oloketvā
 taṃ gehaṃ pāvisi. Sā tena saddhiṃ caritvā „muhuttaṃ bhuñ-
 jitvā va gamissāmīti“¹ bhattaṃ sampādetvā sūpabyañjanasam-
 pannaṃ uṇhabhattaṃ vaḍḍhetvā „tvaṃ bhuñjā“² 'ti' tassa datvā
 5 sayāṃ brāhmaṇassa āgamaṇaṃ olokayamānā dvāre aṭṭhāsi.
 Bodhisatto brāhmaṇiyā jārassa bhuñjanaṭṭhāne piṇḍaṃ paccāsīm-
 santo aṭṭhāsi. Tasmaṃ khaṇe brāhmaṇo gehābhimukho āgacchati.
 Brāhmaṇi taṃ āgacchantāṃ disvā vegena pavisitvā „uṭṭhehi, brāh-
 maṇo āgacchatīti“³ jāraṃ⁴ koṭṭhe otāretvā brāhmaṇassa pavisi-
 10 tvā nisinnakāle phalakaṃ upanetvā hatthadhovanaṃ datvā itarena
 bhuttāvasiṭṭhassa sītabhattassa upari uṇhaṃ bhattaṃ vaḍḍhetvā
 brāhmaṇassa adāsi. So bhatte hatthaṃ otāretvā upari uṇhaṃ
 heṭṭhā bhattaṃ sītaṃ disvā cintesi „iminā aññassa“⁵ bhuttādhi-
 kena ucchiṭṭhabhattena bhavitabban“⁶ ti so brāhmaṇiṃ pucchanto
 15 paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Añño uparimo⁷ vaṇṇo añño vaṇṇo ca heṭṭhimo⁸,
 brāhmaṇi tv-eva pucchāmi: kiṃ heṭṭhā kiṃ ca upariti⁹. 122.

Tattha vaṇṇo ti ākāro, ayaṃ hi uparimassa uṇhabhāvaṃ heṭṭhimassa ca
 sītabhāvaṃ pucchanto evaṃ āha, kiṃ heṭṭhā kiṃ ca upariti vaḍḍhitabhat-
 90 tena nāma upari sītalena heṭṭhā uṇhena bhavitabbaṃ, idaṃ ca na tādisaṃ, tena
 taṃ pucchāmi: kena kāraṇena uparibhattaṃ uṇhaṃ heṭṭhimaṃ sītaṃ ti.

Brāhmaṇi attano katakamassa uttānabhāvabhayena brāh-
 maṇe punappunaṃ kathente pi tuṇhī yeva ahosi. Tasmaṃ
 khaṇe naṭaputtassa etad ahosi: „koṭṭhe nisīdāpitapurisena jā-
 25 rena bhavitabbaṃ, iminā gehasāmikena, brāhmaṇi pana attanā
 katakamassa pākātabhāvabhayena kiñci na kathesi, handā-
 haṃ¹⁰ imissā kammaṃ pakāsetvā jārassa koṭṭhake nisīdā-
 pitabhāvaṃ brāhmaṇassa kathessāmīti“ so brāhmaṇassa gehā

¹ add vutte? ² Bⁱ bhi. ³ Bⁱ rājaṃ. ⁴ so BP; Bⁱ imissā aññissa bhuttāvitena

⁵ Bⁱ upariso. ⁶ Bⁱ aheṭṭhimo, BP adhoṭṭhito. ⁷ Bⁱ upariti. ⁸ so RP; Bⁱ sāhantāhaṃ.

nikkhandakālato paṭṭhāya itarassa gehapavesanam aticaraanam¹
aggabhattabhuñjanam brāhmaṇiṇi dvāre thatvā maggaṃ olo-
kanam itarassa koṭṭhe otāritabhāvan² ti sabban taṃ pavattim
ācikkhitvā dutiyam gātham āha:

2. Ahaṃ naṭo³ 'smi bhaddante, bhikkhako 'smi idhāgato, 5
ayaṃ hi koṭṭham otiṇṇo ayaṃ so yaṃ gavesasīti⁴. 123.

Tattha ahaṃ naṭo smi 'bhaddante ti sāmi ahaṃ naṭajātiko, bhik-
khako smi idhāgato ti sv-āhaṃ imam thānam bhikkhako bhikkham pariyesa-
māno āgato 'smi, ayaṃ hi koṭṭham otiṇṇo ti ayaṃ pana etissā jāro imam
bhattam bhuñjanto bhayena koṭṭham otiṇṇo, ayaṃ so yaṃ gavesasīti yaṃ 10
tvam kassa nu⁵ kho iminā ucchiṭṭhakena⁶ bhavitabban ti gavesasi ayaṃ so.

Cūlāya nam gahetvā koṭṭhā niharitvā yathā ca⁷ na pun'
evarūpaṃ pāpaṃ karoti tathā assa satim janehīti⁸ vatvā pak-
kāmi. Brāhmaṇo ubho pi te yathā na pun' evarūpaṃ pāpaṃ
karonti⁹ tajjanapothanehi tathā sikkhāpetvā yathākammanam gato. 15

Satthā imam dhammadesanam āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam
samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhito¹⁰ sotāpatti-phale patiṭṭhahi)
„Tadā brāhmaṇi purāṇadutiyikā¹¹ ahosi, brāhmaṇo ukkaṇṭhito, naṭa-
putto pana ahaṃ evā¹² ti. Ucchiṭṭhabhattajātakam¹³.

3. Bharujātakam.

20

Isinam antaram katvā ti. Idam Satthā Jetavane viha-
ranto Kosalarājānam ārabba kathesi. Bhagavato hi¹⁴ bhikkhu-
saṃghassa ca lābhasakkāro mahā ahosi, yathāha: Tena kho pana
samayena Bhagavā sakkato hoti garukato mānito pūjito apacito lābhi¹⁵
civarapiṇḍapātasanāsanaḡilānapaccayabhesajjaparikkhārānam, bhikkhu- 25
saṃgho pi kho sakkato hoti -pe-¹⁶ parikkhārānam, aṇṇatitthiyā pana¹⁷
paribbājaka na sakkatā honti -pe-¹⁸ parikkhārānam ti. Te evaṃ parihīna-
lābhasakkārā ahorattam gūḷhasannipātā¹⁹ katvā mantayanti: „sama-
ṇassa Gotamassa uppannakālato paṭṭhāya mayam hatalābhasakkārā

¹ so Bp; B¹ abhivāraṇam. ² both B¹ and Bp otarita-. ³ B¹ nito. ⁴ B¹ bhavesasīti.

⁵ khaṇam (p. 168, l. 1) -- kassa nu wanting in K. ⁶ K ucchiṭṭha-. ⁷ B¹ omits ca.

⁸ B¹ tathā tajjanapothanehi ti. ⁹ B¹ karoti. ¹⁰ B¹ adds bhikkhu. ¹¹ K -dutyikā.

¹² K ucchiṭṭha-, B¹ ukkaṇṭhitabhattajātakam dutiyam. ¹³ K omits hi. ¹⁴ both

MSS. lābhi. ¹⁵ B¹ pa. ¹⁶ K omits pana. ¹⁷ K gūḷha-, B¹ vulha-.

jātā¹, samaṇo ca Gotamo lābhaggaayasaggapatto² jāto, kena nu kho kārāṇeṇ' assa eṣā sampattitī³. Tatth' eko⁴ evaṃ āha⁵: „samaṇo Gotamo sakala-Jambudīpassa uttamaṭṭhāne bhūmisīse vasati, ten' assa lābhasakkāro uppajjatī⁶, sesā: „atth' etaṃ kārāṇaṃ, mayam pi

5 Jetavanapiṭṭhe titthiyārāmaṃ kārema, evaṃ lābhino bhavissāma⁷ 'ti āhaṃsu. Te sabbe pi „evaṃ etaṃ“ ti sannitthānaṃ katvā „sace pana mayam raṇṇo anārocetvā ārāmaṃ kāressāma bhikkhū vāressanti, lābham⁸ labhitvā abhijjanako⁹ nāma n' atthi, tasmā raṇṇo laṇcaṃ datvā āramaṭṭhānaṃ gaṇhissāma¹⁰ 'ti sammantetvā upatthāke yācitvā raṇṇo

10 sataṣaḥassam datvā „mahārāja mayam Jetavanapiṭṭhiyaṃ titthiyārāmaṃ karissāma, sace bhikkhū 'kātuṃ na dassāma¹¹ 'ti tumhākaṃ ārocenti¹² tesam paṭivacanam na dātabban¹³“ ti āhaṃsu. Rājā laṇcalobhena „sādhū“ 'ti sampaticchi. Titthiyā rājānaṃ saṃgaṇhitvā vaddhakim pakkosāpetvā kammaṃ paṭṭhapesuṃ. Mahāsaddo ahoṣi. Satthā „ke

15 paṇ' ete Ananda uccāsaddā mahāsaddā“ ti pucchi „aṇṇatitthiyā bhante Jetavanapiṭṭhiyaṃ titthiyārāmaṃ kārenti, tatth' eso saddo“ ti „Ananda na taṃ ṭhānaṃ titthiyārāmassa anucchavikaṃ, titthiyā uccāsaddakāmā, na sakkā tehi saddhiṃ vasitun¹⁴“ ti vatvā bhikkhusaṃghaṃ sannipātetvā „gacchatha bhikkhave raṇṇo ācikkhitvā titthiyārāmakaraṇaṃ

20 nivārethā“ 'ti āha. Bhikkhusaṃgho gantvā raṇṇo nivesanadvāre atthāsi. Rājā saṃghassa āgatabhāvaṃ sutvāpi¹⁵ „titthiyārāmaṃ nissāya āgatā bhavissanti¹⁶“ laṇcassa gaḥitattā „rājā gehe n' atthitī¹⁷“ vadāpesi. Bhikkhū gantvā Satthu ārocesuṃ. Satthā „laṇcaṃ nissāya evaṃ karo-

25 titī¹⁸“ dve aggasāvaḥ pesesi. Rājā tesam pi āgatabhāvaṃ sutvā tath' eva vadāpesi. Te pi āgantvā Satthu ārocesuṃ. Satthā „na idāni Sāriputta rājā gehe nisīdituṃ labhissati, bahi nikkhamissatī¹⁹“ punadivase pubbaṇhasamayaṃ nivāsetvā pattacivaraṃ²⁰ ādāya pañcahi bhikkhusatehi saddhiṃ raṇṇo nivesanadvāraṃ agamāsi²¹. Rājā sutvā²² pāsādā otarivā pattaṃ ga-

30 hetvā Satthāraṃ²³ pavesetvā Buddha-pamukhassa saṃghassa yāgukhajakam datvā Satthāraṃ vanditvā ekamantaṃ nisīdi. Satthā raṇṇo ekaṃ²⁴ pariāyadhammadesanaṃ ārabhanto²⁵ „mahārāja porāṇakārājāno laṇcaṃ gaḥetvā silavante aṇṇamaṇṇaṃ²⁶ kalahaṃ kāretvā attano ratthassa asāmino²⁷ hutvā mahāvināsaṃ pāpupimsū²⁸“ ti vatvā tena yācito atitāṃ āhari:

¹ Bⁱ adds ti. ² Bⁱ -ppatto. ³ Bⁱ eke. ⁴ Bⁱ āhaṃsu. ⁵ Bⁱ B^p laṇcaṃ. ⁶ so all three MSS. ⁷ so K B^p; Bⁱ ārocessanti. ⁸ Bⁱ ānatvāpi. ⁹ Bⁱ āgatena bhavitabban ti. ¹⁰ Bⁱ -ram. ¹¹ Bⁱ āgamāsi. ¹² Bⁱ adds va. ¹³ K -vā. ¹⁴ Bⁱ eka. ¹⁵ Bⁱ āhāranto. ¹⁶ K aṇṇavamaṇṇaṃ, Bⁱ aṇṇamukhaṃ. ¹⁷ K āsā-.

Atīte Bharurattṭhe Bharurājā¹ nāma rajjam kāresi.
 Tadā Bodhisatto pañcābhīṇāatṭhasamāpattilābhi² gānasatthā
 tāpaso hutvā Himavantapadese³ ciraṃ vasitvā loṇambilase-
 vanatthāya pañcasatatāpasaparivuto Himavantā⁴ otaritvā anu-
 pubbena Bharunagaram⁵ patvā tattha piṇḍāya caritvā nagarā 5
 nikkhamitvā uttaradvāre sākhaṇḍapāsāmpannassa vaṭarukkhaṣṣa
 mūle nisīditvā bhattakiccaṃ katvā tatth' eva rukkhamūle vāsaṃ
 kappesi. Evaṃ tasmim isigaṇe tatth' eva⁶ vasante addhamā-
 saccayena añño gānasatthā pañcasataparivāro āgantvā nagare
 bhikkhāya caritvā nagarā nikkhamitvā dakkhiṇadvāre⁷ tādissas⁸ 10
 eva vaṭarukkhaṣṣa⁹ mūle nisīditvā bhattakiccaṃ¹⁰ katvā tatth'
 eva¹¹ vāsaṃ kappesi. Iti te¹² dve pi isigaṇā tattha yathā-
 bhirantaṃ viharitvā Himavantam eva āgamaṃsu¹³. Tesāṃ gata-
 kāle dakkhiṇadvāre vaṭarukkho sukkhi. Punavāre tesu āgac-
 chantesu¹⁴ dakkhiṇadvāre vaṭarukkhaṇḍasino paṭhamataram 15
 āgantvā attano vaṭarukkhaṣṣa¹⁵ sukkhabhāvaṃ nātvā bhikkhāya
 caritvā¹⁶ nagarā nikkhamitvā uttaradvāre vaṭarukkhamūlaṃ
 gantvā bhattakiccaṃ katvā tattha vāsaṃ kappesum. Itare pana
 isayo pacchā¹⁷ āgantvā nagare bhikkhāya caritvā attano rukkha-
 mūlam eva gantvā bhattakiccaṃ katvā vāsaṃ kappesum. Te „na 20
 so¹⁸ tumhākaṃ rukkho, amhākaṃ rukkho¹⁹“ ti rukkham nissāya
 aññamaññaṃ kalahaṃ karimṃsu. Kalaho mahā ahosi: eke „am-
 hākaṃ paṭhamavasitatṭhānaṃ tumhe na labhissathā“ 'ti vadanti,
 eke „mayāṃ imasmiṃ vāre²⁰ paṭhamataram idhāgatā, tumhe
 na labhissathā“ 'ti vadanti. Iti te „mayāṃ sāmīno, mayāṃ 25
 sāmīno²¹“ ti kalahaṃ karontā rukkhamūlass' atthāya rājakulaṃ
 āgamaṃsu²². Rājā paṭhamam²³ vutthaisigaṇaṇ²⁴ nēva sāmīkaṃ

¹ B¹ kururattṭhe kururājā, R¹ kururattṭhe kururājā. ² B¹ pañcābhīlāatṭhasamāpattilābhino. ³ B¹ -ppadese. ⁴ B¹ himavatā. ⁵ B¹ B² kurunagaram. ⁶ B¹ tattha. ⁷ B¹ adds thatvā, B² thatvā. ⁸ B¹ paṭirukkhaṣṣa. ⁹ B¹ sattakiccaṃ. ¹⁰ B¹ tatheva.

¹¹ K ne. ¹² B¹ āgamaṃsu. ¹³ K punavāresu āg-. ¹⁴ B¹ omits vaṭa. ¹⁵ B¹ bhikkhācariyā. ¹⁶ B¹ paccā. ¹⁷ K B² omits na so. ¹⁸ B¹ repeats amhākaṃ rukkho.

¹⁹ B¹ B² thāne. ²⁰ B¹ does not repeat mayāṃ sāmīno. ²¹ B¹ āgamaṃsu. ²² B¹ paṭhama. ²³ B¹ vutthaisigaṇaṇ.

akāsi. Itare „na 'idāni mayam imehi parājita' ti attānam
 vadāpessamā“ ti dibbacakkhunā oloketvā¹ ekam² cakkavatti-
 paribhogam rathapañjarām³ disvā āharitvā⁴ rañño lañcam datvā
 „mahārāja amhe pi sāmike karohīti“ āhamṣu. Rājā lañcam
 5 gahetvā „dve pi gaṇā vasantū“ 'ti dve pi sāmike akāsi. Itare
 isayo tassa rathapañjarassa ratanacakkān' āharitvā⁵ lañcam
 datvā „mahārāja amhe yeva⁶ sāmike karohīti“ āhamṣu. Rājā
 tathā akāsi. Isigaṇā „amhehi vatthukāme ca kilesakāme ca
 pahāya pabbajitehi rukkhamaṭṭhassa kāraṇā kalahaṃ karontehi
 10 lañcam dadantehi ayuttam katan“ ti vipatti-sārino hutvā vegena
 palāyitvā Himavantam eva agamaṃsu⁷. Sakala-Bharuraṭṭha-
 vāsiniyo⁸ devatā ekato hutvā „sīlavante kalahaṃ karontena
 rañña ayuttam katan“ ti Bharurañño⁹ kujjhitvā tiyojanasatikam
 Bharuraṭṭham¹⁰ samuddam ubbattetvā araṭṭham¹¹ akamṣu. Iti
 15 ekam Bharurājānam¹² nissāya sakalaratṭhavāsino vināsam¹³
 pattā ti.

Satthā idam¹⁴ atūtam āharitvā abhisambuddho hutvā imā gāthā avoca :

1. Isīnam antaram katvā Bharurājā¹⁵ ti me sutam
 ucchinno, saha ratṭhena¹⁶ sa rājā vibhavam gato. 124.
2. Tasmā hi chandāgamanam na-ppasaṃsanti paṇḍitā,
 aduṭṭhacitto bhāseyya giram saccūpasamhitam ti. 125.

Tattha antaram¹⁷ katvā ti chandāgativasena vivaram¹⁸ katvā, Bharu-
 rājā¹⁹ ti Bharuraṭṭhe¹⁹ rājā, iti me sutam ti iti mayā pubbe etam sutam,
 tasmā hi chandāgamanam ti yasmā hi²⁰ chandāgamanam gantvā²¹ Bharu-
 25 rājā¹⁹ saha ratṭhena ucchinno tasmā chandāgamanam paṇḍitā na-ppasaṃsanti,
 aduṭṭhacitto ti kilesehi adusitacitto hutvā bhāseyya²², saccūpasamhitam ti

¹ Bī oloketto. ² K evam. ³ K -garatha-, Bp -gam rathapañjarām, B⁴ cakkavatti-
 paribhogam rathapañjarām. ⁴ B⁴ uppattitvā. ⁵ K tassa ratanapañjarassa cakkā-
 nāharitvā, B⁴ tassa rathapañjarassa ratanacakkāni niharitvā. ⁶ so B⁴ Bp; K heva.
⁷ B⁴ āgamṣu. ⁸ B⁴ -kururatha-, Bp kururathavāsino. ⁹ B⁴ karurañño, Bp kuru-
 rañño. ¹⁰ Bp kuru-, B⁴ kururatham. ¹¹ so K Bp; B⁴ anatham. ¹² B⁴ Bp kuru-
¹³ B⁴ vināsam. ¹⁴ B⁴ imam. ¹⁵ B⁴ gururājā. ¹⁶ B⁴ rathehi. ¹⁷ B⁴ isīnamantarām.
¹⁸ K vicaram, B⁴ vivāda. ¹⁹ B⁴ kuru-. ²⁰ B⁴ omits hi ²¹ katvā. ²² B⁴ bhāseyya.

sabhāvanissītaṃ atthanissītaṃ¹ kāraṇanissītaṃ² eva gīraṃ bhāseyya³, ye hi tattha Bharurañño⁴ lañcaṃ gaṇhantassa ayuttaṃ etaṃ ti paṭikkosantā saccūpassaṃhitaṃ⁵ gīraṃ bhāsimu tesāṃ tṭhatṭhānaṃ Nāḷikeradīpe ajjāpi⁷ dīpakasabassāṃ⁸ paññāyatīti.

Satthā imaṃ dhammadeśanaṃ āharitvā „mahārāja, chandavasikena 5
nāma na bhavitabbaṃ, dve pabbajitaḡaṇe kalahāṃ kāretuṃ na vaṭṭa-
tīti“ vatvā jātakaṃ samodhānesi: „Ahaṃ tena samayena jeṭṭhakaisi⁶
ahosi“ ti. Rājā Tathāgataṃ bhattakiccaṃ katvā gatakāle manusse
pesetvā titthiyārāmaṃ viddhamsāpesi, titthiyā appatiṭṭhā ahesuṃ.
Bharujātakaṃ”. 10

4. Puṇṇanadījātaka.

Puṇṇaṃ nadin ti. Idam Satthā Jetavane viharanto paññā-
pāraṇiṃ ārabba kathesi. Ekasmiṃ hi⁹ samaye¹¹ dhammasabbhāyaṃ
bhikkhū Tathāgataṃ paññaṃ ārabba kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso
Sammāsambuddho mahāpañño puthupañño hāsupañño¹² javanapañño 15
tikkhapañño nibbedhikapañño¹³ upāyapaññāya samannāgato“ ti. Satthā
āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sanuṃsinā“ ti
pucchitvā „imāya nāma“ 'ti vutte „na bhikkhave idāṃ' eva pubbe pi
Tathāgato paññavā upāyakusalo yevā“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmaḡatte rajjaṃ kārente 20
Bodhisatto purohitakule nibbattitvā veyappatto Takkaṣilāyaṃ
sabbasippāni uggaṇhitvā pitu accayena purohitatṭhānaṃ la-
bhitvā Bārāṇasirañño atthadhammānusāsako ahosi. Aparabhāge
rājā paribhedakānaṃ kathaṃ gahe tvā¹⁴ kuddho „nā mama
santike¹⁵ vaṣīti“ Bodhisattaṃ Bārāṇasito pabbājesi. Bodhisatto 25
puttadāraṃ gahe tvā ekasmiṃ Kāsigāmake¹⁶ vāsaṃ kappesi.
Aparabhāge rājā tassa guṇaṃ saritvā „mayhaṃ kañci¹⁷ pesetvā
ācariyaṃ pakkosituṃ na yuttaṃ, ekaṃ pana gāthaṃ bandhitvā

¹ Bī assanissītaṃ. ² Bī attakāraṇissītaṃ, Bz kāraṇissītaṃ. ³ Bī bhāseyya. ⁴ Bī
tatta kururaṇhe rañño. ⁵ K paccūpa-, Bī paccupa-. ⁶ Bī ajja. ⁷ Bī dīpapakasa-
hassa. ⁸ Bī etthakaisi. ⁹ Bī kurujātakaṃ tatiyaṃ. ¹⁰ Bī omits hi. ¹¹ Bī divase.
¹² Bī hāsupañño. ¹³ Bī nippethika-. ¹⁴ Bī adds bodhisattassa. ¹⁵ Bī santi-
kena. ¹⁶ Bī kaṣikaga-. ¹⁷ Bī kiñci.

paññaṃ likhitvā kākamaṃsaṃ pacāpetvā paññaṃ ca maṃsaṃ
ca setavattthena¹ palivethetvā rājamuddikāya lañchetvā² peses-
sāmi, yadi paṇḍito bhavissati paññaṃ vācetvā kākamaṃsa-
bhāvaṃ nātvā āgamissati, noce nāgamissatīti³ so „paññaṃ⁴
5 nadin⁵“ ti imaṃ gāthaṃ pañne likhi:

1. Puññaṃ nadinṃ yena ca peyyam āhu
jātaṃ yavaṃ yena ca guyham āhu
dūraṃ gataṃ yena ca avhayanti
so ty-āgato handa ca bhuñja⁶ brāhmaṇa⁷ 'ti. 126.

10 Tattha puññaṃ nadinṃ yena ca peyyamāhū ti kāka-peyyā nadīti va-
dantā yena puññaṃ nadinṃ peyyam āhu⁸, na hi apuñña nadī⁹ kāka-peyyā ti vuc-
cati, yadāpi nadī tīre¹⁰ thatvā gīvaṃ pasāretvā kākena pātum sakkā hoti tadā
nain kāka-peyyā ti¹¹ vadanti¹², jātaṃ yavaṃ yena ca guyhamāhū 'ti yavaṃ¹³ ti
desanāsīsamattam¹⁴, idha pana sabbam pi jātaṃ uggataṃ¹⁵ sampannam taruna-
15 sassam adhippetam, taṃ¹⁶ hi yadā antopavittakakam¹⁷ paṭicchadetum¹⁸ sakkoti
tadā guyhatīti guyham, kim gūhati¹⁹ kākam iti kākassa guyham kākaguyham ti
taṃ vadamānā kākena guyhavacanassa kāranabhūtena guyham ti vadanti, tena
vuttam: yena ca guyham āhū 'ti, dūraṃ gataṃ yena ca avhayanti itthi dūraṃ
gataṃ vipavuttam²⁰ piyapuggalaṃ yaṃ āgantvā nīlinam²¹ disvā sace itthan-
20 nāmo²² āgacchati vassa kākā ti vā vassantaṃ nēva²³ vā sutvā yathā kākā²⁴
vassati itthannāmo āgamissatīti evam vadantā yena ca avhayanti kathenti man-
tenti udāharantīti attho, so ty-āgato ti so te ānito²⁵, handa ca bhuñja²⁶
brāhmaṇa²⁷ ti gaṇha brāhmaṇa bhuñjassu²⁸ nain khāda²⁹ kākamaṃsaṃ³⁰ ti attho.

Iti rājā imaṃ gāthaṃ pañne likhitvā Bodhisattassa pesesi.
25 So paññaṃ vācetvā „rājā maṃ datṭhukāmo“ ti vatvā³¹ duti-
yam gāthaṃ āha:

¹ Bⁱ setavettana. ² Bⁱ valaṇcitvā. ³ K puñña. ⁴ Bⁱ bhuñca ca. ⁵ Bⁱ kākā-
peyyamātu. ⁶ K apuññaṃ nadinṃ, B^p apuññaṃ nadī, Bⁱ apuññanadī ⁷ K yadāpi
nain tīre, Bⁱ yadāpi nadītītīre. ⁸ K omits ti. ⁹ Bⁱ vadantā. ¹⁰ Bⁱ vadin.
¹¹ Bⁱ desanāsīhamattam, K B^p desanāmattam. ¹² Bⁱ omits uggatam. ¹³ Bⁱ taṃ.
¹⁴ K -kānam. ¹⁵ Bⁱ paṭicchāpetum. ¹⁶ Bⁱ B^p guyhati. ¹⁷ Bⁱ vipavuttam.
¹⁸ K nīlinam, Bⁱ nisinnam. ¹⁹ Bⁱ itthānamo. ²⁰ K -taṃ nēva, B^p vassantassa
²¹ Bⁱ adds ca. ²² K atito, Bⁱ ānito. ²³ Bⁱ bhuñjañca. ²⁴ Bⁱ bhuñcassa.
²⁵ Bⁱ khādatu. ²⁶ K imesan. ²⁷ Bⁱ omits vatvā.

2. Yato mañ saratī¹ rājā vāyasam pi pahetave
hañsā koñcā mayūrā ca asatī² yeva pāpiyā ti. 127.

Tattha yato mañ saratī³ rājā vāyasam pi pahetave ti yadā rājā
vāyasamañsañ⁴ labhītvā tañ pahetuñ⁵ mañ saratī, hañsā koñcā mayūrā
cā 'ti yadā pañ' assa ete hañsādayo upanīta bhavissanti etāni hañsādīni⁶ 5
lacchati tadā mañ kasmā na sarissatī⁷, Atthakathāyañ pana hañsakōñca-
mayūrānañ ti⁸ pātho, so sundarataro, imesañ hañsādīnañ mañsañ labhītvā
kasmā mañ na sarissatī⁹ c' ev' assa attho⁹, asatī¹⁰ yeva pāpiyā ti yañ vā
tañ vā labhītvā saraṇaṇ¹¹ sundarañ, lokasmañ pana asatī¹² yeva pāpiyā, asara-
ṇaṇ¹³ yeva hīnañ lāmañ, tañ ca amhākañ rañño n' atthi, saratī mañ rājā, 10
āgamañ me paccāsiñsatī¹⁴, tasmā gamissāmīti

yānañ yojāpetvā gantvā rājānañ passi. Rājā tussitvā
purohitatthāne yeva patiṭṭhāpesi¹⁵.

Satthā imañ desanañ¹⁶ āharitvā jātakañ samodhānesi: „Tadā
rājā Auando ahosi, purohito pana¹⁷ aham evā“ 'ti. Puñṇanadī- 15
jātakañ¹⁸.

5. Kacchapajātaka.

Avadhī vata attānañ ti. Idam Satthā Jetavane viharanto
Kokālikañ ārabha kathesi. Vatthum Mahātakkārijātaka āvi-
bhavissati¹⁹. Tadā pana Satthā „na bhikkhave Kokālika idañ' eva 20
vācāya hato pubbe pi hato yevā“ 'ti vatvā atītañ āhari:

Atīte Bārāṇasiyañ Brahmadaṭṭe rajjañ kārente
Bodhisatto amaccakule nibbattitvā vayappatto tassa attha-
dhammānusaśako ahosi. So pana rājā bahubhāṇī²⁰ ahosi,
tasmim kathente aññesañ vacanassa okāso nāma n' atthi. 25

¹ B¹ sasaratī. ² B² asatī, B¹ asabhi. ³ B¹ saratī. ⁴ B¹ vāyasam-. ⁵ B¹ omits
pahetuñ. ⁶ so B²; K hañsādīnañ, B¹ hañsamamañsādīni. ⁷ B¹ adds attho. ⁸ so
B²; K B¹ hañsā koñcā-, B¹ adds pi. ⁹ B¹ sarissatiyevā ti attho. ¹⁰ B¹ B² asatī.
¹¹ B¹ adds nāma. ¹² so both MSS. ¹³ K asatīkaraṇū. ¹⁴ B¹ āgamañameva paccāsi.
¹⁵ B¹ purohita ṭhāpesi. ¹⁶ B¹ dhammadesanañ. ¹⁷ B¹ omits pana. ¹⁸ B¹
puñṇaṇ nadījātakañ catuttham. 5. Cfr. Five Jāt. p. 16., Dh. p. 418. ¹⁹ B¹ āvi-
²⁰ B¹ -bhāṇi.

Bodhisatto tassa taṃ bahubhāṇitaṃ hāretukāmo¹ ekaṃ upāyaṃ upadhārento vicarati. Tasmiṃ ca kāle Himavantapadese² ekasmiṃ sare kacchapo vasati. Dve haṃsapotakā gocarāya carantā tena saddhiṃ viśāsāṃ akaṃsu. Te daḥhavissāsikā hutvā eka-
 5 divasaṃ kacchapaṃ³ āhaṃsu: „samma kacchapa, amhākaṃ Himavante⁴ Cittakūṭapabbatatale Kaṇcanaguḥāya⁵ vasanaṭṭhānaṃ ramaṇīyo⁶ padeso, gacchasi amhākaṃ saddhiṃ“ ti. „Ahaṃ kin ti katvā gamissāmīti“. „Mayaṃ taṃ⁷ gahetvā gamissāma, sace tvaṃ mukhaṃ rakkhituṃ sakkhissasi⁸ kassaci kiñci na
 10 kathessasīti“⁹. „Rakkhissāmi¹⁰, gahetvā maṃ gacchathā“¹¹ ti. Te¹² „sādhū“¹³ ti vatvā ekaṃ daṇḍakaṃ kacchapena ḍasāpetvā¹⁴ sayāṃ¹⁵ tassa ubho koṭiyo ḍasitvā¹⁶ ākāsaṃ pakkhandimsu. Taṃ tathā haṃsehi nīyamānaṃ gāmadārakā disvā „dve haṃsā kacchapaṃ daṇḍakena harantīti¹⁷“ āhaṃsu. Kacchapo
 15 „yadi maṃ sahāyakā nenti tumbhākaṃ ettha kiṃ dutṭhacetaḥkā“¹⁸ ti vattukāmo haṃsānaṃ sīghavegatāya Bārāṇasīnagare¹⁹ rājānivesanassa uparibhāgaṃ sampattakāle daṭṭhaṭṭhānato daṇḍakaṃ viśasjetvā ākāsaṃgaṇe patitvā dvebhāgo ahoṣi. „Kacchapo ākāsaṃgaṇe²⁰ patitvā dvedhā bhinno“²¹ ti ekakolāhalaṃ ahoṣi. Rājā
 20 Bodhisattaṃ ādāya amaccaparivuto²² taṃ²³ ṭhānaṃ gantvā kacchapaṃ disvā Bodhisattaṃ pucchi: „paṇḍita kin ti katva esa patito“²⁴ ti. Bodhisatto „ciraṇṭikāṃkho“²⁵ haṃ²⁶ rājānaṃ ovaditukāmo²⁷ upāyaṃ upadhārento carāmi, iminā kacchapena haṃsehi saddhiṃ viśāso kato bhavissati, tehi ‘imaṃ Hima-
 25 vantaṃ nessāmā’²⁸ ti daṇḍakaṃ ḍasāpetvā²⁹ ākāse³⁰ pakkhantehi bhavitabbaṃ, atha iminā kassaci vacanaṃ sutvā arakkhita-mukhatāya kiñci vattukāmena daṇḍako viśaṭṭho bhavissati,

¹ Bī vāretukāmo. ² Bī himavantaṭṭakakūṭapabbatadele. ³ Bī omits kacchapaṃ, K kacchapa. ⁴ Bī himavanta. ⁵ K -gūhāyaṃ. ⁶ K ramaṇīyo, Bī ramaṇīyo. ⁷ K te. ⁸ K rakkhissasi, Bī sikkhissati. ⁹ Bī katesi ki. ¹⁰ K rakkhissāmi sāmi. ¹¹ K ne. ¹² Bī ḍasāpetvā. ¹³ Bī passan. ¹⁴ Bī ḍasitvā. ¹⁵ Bī pa harantīti. ¹⁶ K Bārāṇasi-. ¹⁷ Bī ākāsatoto. ¹⁸ Bī amaccapaṇaparivuto. ¹⁹ Bī omits taṃ. ²⁰ Bī ciraṇṭi paṭṭikāṃkhamāno. ²¹ Bī taṃ. ²² K oditu-, Bī ovaditu-. ²³ Bī ākāsaṃ.

evam ākāsato patitvā jīvitakkhayaṃ patten' etena¹ bhavitabban²
ti cintetvā „āma mahārāja atimukharā nāma अपरियन्तवचनā
evarūpaṃ dukkhaṃ pāpuṇanti yevā³“ 'ti vatvā imā gāthā avoca:

1. Avadhī vata attānaṃ

kacchapo vyāharaṃ⁴ giram⁵,

5

suggahītasmiṃ kaṭṭhasmiṃ

vācāya sakiyā vadhi⁶. 128.

2. Etam pi disvā naraviriyaseṭṭha

vācam pamuñce kusalaṃ nāṭivelaṃ,

passasi bahubhāṇena

10

kacchapaṃ vyasanaṃ⁷ gatan ti. 129.

Tattha avadhī vatā 'ti ghātesī⁸ vata⁹, vyāharaṃ¹⁰ ti vyāharanto¹¹, sugga-
hītasmiṃ¹² kaṭṭhasmiṃ ti mukhena suṭṭhu¹³ dāsivā¹⁴ gahite daṇḍake,
vācāya sakiyā vadhi¹⁵ ti mukharatāya¹⁶ akāle vācam nicchārento daṭṭhatthūnaṃ¹⁷
vissajjetvā tāya sakāya vācāya¹⁸ attānaṃ vadhi ghātesī¹⁹, evam esa jīvitakkhayaṃ
patto na aññathā²⁰; etam pi disvā ti etam pi²¹ kāraṇaṃ disvā, naraviriya-
seṭṭhā 'ti naresu viriyena seṭṭha uttamaviriya rājavara²², vācam pamuñce²³
kusalaṃ nāṭivelaṃ ti saccādiṭṭhisaññuttamā²⁴ kusalaṃ eva paṇḍito puriso
muñceyya nicchāreyya, tam pi hitaṃ kīlayuttamā na ativelaṃ atikkantakāle aparī-
yantavācam na bhaṇeyya, passasīti nanu pacckakkhato passasi, bahubhāṇenā
'ti bahubhāṇena, kacchapaṃ vyasanaṃ gatan ti etam kacchapaṃ jīvitakkha-
yaṃ pattan ti.

Rājā „maiṃ sandhāya²⁵ bhāsatīti²⁶“ nātvā „amhe sandhāya
kathesi paṇḍitā²⁷“ 'ti āha. Bodhisatto „mahārāja, tvaṃ vā hoti²⁸
añño vā yo koci, pamāṇāṭikkantaṃ bhāsanto evarūpaṃ vyasa-
naṃ²⁹ pāpuṇāṭīti³⁰“ pākaṭaṃ katvā kathesi. Rājā tato paṭṭhāya
viramītvā mandabhāṇī ahoṣi.

¹ B¹ omits etena. ² B¹ kacchapo yo pabyāharaṃ. ³ B¹ omits giram. ⁴ K va-
dhitti. ⁵ B¹ byasanaṃ. ⁶ B¹ ghātesī. ⁷ B¹ tā. ⁸ K pavyāharaṃ, B¹ sabyāharaṃ.
⁹ B¹ sabyāharanto. ¹⁰ B¹ sugatitasmiṃ, K suggahitasmiṃ. ¹¹ B¹ suṭṭhuṃ.
¹² B¹ dāsiṭvā. ¹³ B¹ atimukharatāya. ¹⁴ B¹ dātham thānaṃ. ¹⁵ B¹ sakavācāya.
¹⁶ B¹ adds ti. ¹⁷ B¹ omits pi. ¹⁸ B¹ rājapavara. ¹⁹ K pamuñca. ²⁰ B¹ -pa-
ṭṭhāyutta. ²¹ In my transcript of B¹ one line (from na ativelaṃ to sandhāya)
is wanting. ²² B¹ hohi, B¹ hotu. ²³ B¹ byasanaṃ.

Satthā imāṃ desanāṃ¹ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā kacchapo Kokāliko ahoṣi. dve haṃsapotakā dve mahātherā, rājā Anando, amaccapaṇḍito pana aham evā“ 'ti. Kacchapajātakam².

6. Macchajātaka.

- 5 Na māyam aggi tapatīti. Idam Satthā Jetavane viharanto purāṇadutiyaikapalobhanam ārabba kathesi. Tam hi bhikkhum Satthā „saccam kira tvaṃ bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti pucchi³, „saccam bhante“ ti vutte „kena ukkaṇṭhāpito sīti“ puṭṭho „purāṇadutiyaikāyā“ 'ti āha. Atha nam Satthā „ayan te bhikkhu itthi anattakārikā, pubbe pi tvaṃ etaṃ nissāya sūlena vijjhivā aṅgāresu pacitvā khādittabbatam patto paṇḍite nissāya jīvitam alattā“ 'ti' vatvā atītam āhari:

- Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto tassa purohito ahoṣi. Ath' ekadivasam kevattā
15 jāle laggaṃ maccham uddharitvā⁴ uṇhavālikāpiṭṭhe⁵ ṭhapetvā⁶ „aṅgāresu nam pacitvā khādissāmā“ 'ti sūlam tacchesum⁷. Maccho macchim ārabba paridevamāno imā gāthā avoca:

1. Na m' ayaṃ aggi tapati na sūlo sādhu tacchito,
yaṃ ca maṃ maññati⁸ macchi 'aññaṃ so ratiyā gato' 130.
20 2. So maṃ dahati rāgaggi cittaṃ c' ūpatapeti¹⁰ maṃ,
jalino muñcath' ayirā maṃ, na kāme haññate kvacīti. 131.

- Tattha na māyamaggi tapatīti na maṃ ayaṃ aggi tapati na tāpaṃ janeti, na socatīti¹¹ attho, na sūlo ti ayaṃ sūlo pi sādhu tacchito maṃ na tapati, na me sokam uppādeti, yaṃ ca maṃ maññatīti¹² yaṃ pana macchi¹³
25 evaṃ¹⁴ maññeti¹⁵: aññaṃ macchim so¹⁶ pañcakāmaguṇaratiyā gato ti bhaṇati¹⁷

¹ Bⁱ dhammadesanāṃ ² In Bⁱ the subscription is wanting; in Dh. p. 419 the title is Babubbhāṇijātakam. ³ so B²; K Bⁱ pucchitvā. ⁴ Bⁱ labhatīti. ⁵ Bⁱ uttaritvā. ⁶ Bⁱ -vālu-. ⁷ Bⁱ omits ṭhapetvā. ⁸ K nacchesum, Bⁱ tacchisu? ⁹ Bⁱ maññate, K maññati. ¹⁰ K vūpatapeti, Bⁱ cupatāpeti. ¹¹ K socatīti. ¹² K maññatīti, Bⁱ mañcateti. ¹³ K Bⁱ macchi. ¹⁴ K eva. ¹⁵ K maññeti, Bⁱ phaṇatti. ¹⁶ Bⁱ see. ¹⁷ Bⁱ omits bhaṇati, K bhanati.

tad eva mañ tapati socayati¹, so mañ dahatīti yo pañ esa rāgaggi so mañ dahati jhāpeti, cittañ cūpatapeti² mau ti rāgasampayuttakañ³ mama cittañ eva mañ ca⁴ upatāpeti⁵ kilameti vihettheti, jālino ti kevaṭṭe⁶ ālapati, te hi jālassa atthitāya jālino ti vuccanti, muñcatha ayirā⁶ mañ ti muñcatha⁷ mañ⁸ sāmīno ti yāceti, na kāme haññāte kvacīti kāme ti⁹ kāme paṭiṭṭhito kāmēna⁵ nīyamāno satto na kvaci haññāti, na hi tañ tumhādisā hanitum¹⁰ anucchavikā ti paridevati, athavā kāme ti hetuvacane bhummai¹¹, kāmahetu macchīni anubandhamāno nāma na¹² kvaci tumhādisēhi haññātīti paridevati.

Tasmiñ khane Bodhisatto nadītīrañ gato tassa macchassa paridevitañ sutvā kevaṭṭe upasamkamitvā tañ macchañ mocesi.¹⁰

Satthā imañ desanañ¹³ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakāñ samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhito¹⁴ sotāpattiṭṭhale paṭiṭṭhahā) „Tadā macchi¹⁵ purāṇadutiyyikā ahosi¹⁶, ukkaṇṭhitabhikkhu maccho¹⁷, purohito pana aham evā“¹⁸ ti. Macchajātakañ¹⁸.

7. Seggujātaka.

15

Sabbo loko ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekañ paṇṇikaupāsakañ¹⁹ ārabba kathesi. Vatthuni²⁰ Ekanipāte vitthāritam eva. Idha pana²¹ Satthā tañ²² upāsakañ²³ „kim upāsaka cirassañ āgato sīti“ pucchi²⁴, „dhītā me bhante niccapahasitamukhi²⁵, tañ ahañ vīmaṃsitvā ekassa kuladārakassa adāsīm, tattha itikattabbatāya²⁰ tumhākañ dassanāya āgantum okāsañ na labhin“ ti āha. Atha nañ Satthā „na kho upāsaka idāñ²⁶ ev²⁷ esā silavatī pubbe pi silavatī, tvañ ca pana na²⁶ idāñ²⁷ etañ²⁷ vīmaṃsasi pubbe pi vīmaṃsasi yevā“²⁸ ti vatvā tena yācito atītañ āhari:

Atīte Bārāṇasiyañ Brahmadatte rajjañ kārente²⁵ Bodhisatto rukkhadevatā ahosi. Tadā ayam eva paṇṇikaupāsako „dhītarañ vīmaṃsissāmīti“²⁹ araññañ netvā kilesavasena

¹ Bⁱ paṭisoceti. ² K vūpatapeti, Bⁱ cupatāpeti. ³ K rāgañ-, Bⁱ rāgasampayuttañ. ⁴ Bⁱ omits ca. ⁵ K kevaddhe. ⁶ Bⁱ muñcethāyirā, B^p muñcethāyirā. ⁷ Bⁱ muñcetha. ⁸ K B^p me. ⁹ Bⁱ omits kāme ti. ¹⁰ Bⁱ mārutū. ¹¹ Bⁱ bhumma. ¹² Bⁱ omits na. ¹³ Bⁱ dhammadesanāñ. ¹⁴ B^p Bⁱ ukkaṇṭhitabhikkhu. ¹⁵ so B^p; K macchi, Bⁱ majhi. ¹⁶ K omits ahosi. ¹⁷ Bⁱ maccho ukkaṇṭhitabhikkhū. ¹⁸ Bⁱ adds chaṭṭhañ. ¹⁹ Cfr. vol. I. p. 411. ²⁰ Bⁱ paṇṇikañ-. ²¹ Bⁱ vatthuni. ²² Bⁱ idhāpi. ²³ K nañ. ²⁴ Bⁱ omits upāsakañ. ²⁵ both MSS. pucchitvā. ²⁶ Bⁱ -pahānsika-mukhi. ²⁷ K omits na, Bⁱ omits pana. ²⁸ Bⁱ idānevatañ.

icchanto viya hatthe gaṇhi. Atha naṃ paridevamānaṃ¹ paṭhama-
gāthāya ajjhabhāsi:

1. Sabbo loko attamano ahosi,
akovidā gāmadhammassa Seggu²,
5 komāriko nāma tav' ajja dhammo
yaṃ tvaṃ gahitā pavane parodasīti³. 132.

Tattha sabbo loko attamano ahoṣīti amma sakalo sesasattaloko⁴
etissā kāmasevanāya attamano jāto, akovidā gāmadhammassa Seggū⁵ ti⁶
tassā nāmaṃ, tena tvaṃ pana amma Seggu⁷ akovidā gāmadhammassa imasmīṃ
10 gāmadhamme vasaladhamme akusalāsīti vuttam hoti, komāriko nāma tava jja
dhammo ti amma kumāriko nām' esa tava ajja sabhāvo, yaṃ tvaṃ gahitā
pavane⁸ parodasīti⁹ tvaṃ mayā imasmīṃ pavane santhavavasena hatthe gahitā
parodasi na sampatīcchasi, ko esa tava sabhāvo, kiṃ kumārikā¹⁰ yeva¹¹ tvaṃ ti
pucchati.

- 15 Taṃ sutvā kumārikā „āma¹⁰ tāta, kumārikā yevāhaṃ,
nāhaṃ methunadhammaṃ nāma jānāmīti“ vatvā paridevamānā
dutiyaṃ gātham āha:

2. Yo dukkhaphuṭṭhāya¹¹ bhaveyya tāpaṃ¹²
so me pitā dūbhi¹³ vane karoti,
20 sā kassa kandāmi vanassa majjhe,
yo tāyitā¹⁴ so sahasā karotīti. 133.

Sā heṭṭhā kathitā yeva.

Iti¹⁵ so paṇṇiko tadā dhītaraṃ vīmaṃsītvā gehaṃ netvā
kuladāra-kassa datvā yathākammaṃ gato.

- 25 Satthā imaṃ desanaṃ¹⁶ āharitvā succāni pakāsetvā jātakam samo-
dhānesi: (Saccapariyosūne paṇṇikaupāsako sotāpattipphale patitṭhahi)
„Tadā dhītā dhītā yeva pitā pitā yeva ahosi, tassa pana kāraṇassa
paccakkhakārikā¹⁷ rukkhadevatā aham evā“ ti. Seggujātakam¹⁸.

¹ K Bī -nā, Bp -nāya. ² so K Bp; Bī peggu. ³ Bī sarodasīti. ⁴ Bī sakalo pi loko.

⁵ Bī pe (for peggu) iti. ⁶ Bī savane. ⁷ K rodasī, Bī sarodasīti. ⁸ so Bī Bp; K kumārī. ⁹ so K Bp; Bī yevāsī. ¹⁰ Bī ampa ¹¹ so Bp; K -putthāya, Bī dukkhamuṭṭhāya. ¹² Bī kāmāni. ¹³ K dūbha, Bī dubbhi, Bp dubbhīni. ¹⁴ Bī tā-yato. ¹⁵ Bī yevā ti. ¹⁶ Bī dhammadesanaṃ. ¹⁷ so Bī Bp; K -kāri. ¹⁸ Bī adda sattamaṃ.

8. Kūṭavāṇijāṭaka.

Saṭṭhassa sāṭṭheyyamidan ti. Idam Saṭṭhā Jetavane viharanto ekaṃ kūṭavāṇijaṃ ārabha kathesi. Sāvattvivāsino hi kūṭavāṇijo ca¹ paṇḍitavāṇijo ca dve janā pattikā hutvā pañcasakatasatāni bhaṇḍassa pūretvā² pubbantato aparantaṃ vicaramāṇā vohāraṃ katvā 5 bahulābhaṃ labbitvā Sāvattthiṃ paccāgamimsu³. Paṇḍitavāṇijo kūṭavāṇijaṃ āha: „samma bhaṇḍaṃ bhājenā“⁴ ‘ti. Kūṭavāṇijo „ayaṃ dīgharattaṃ dukkhaseyyāya dubbhojanena kilanto attano ghare nānaggarasaṃ“⁵ bhattaṃ bhuñjitvā ajīrakena marissati, atha sabbaṃ p’ etaṃ⁶ bhaṇḍaṃ mayhaṃ⁷ bhavissatīti“ cintetvā „nakkhattaṃ na manāpaṃ divaso 10 na manāpo, sve jānissāmi punadivase jānissāmīti“⁸ kālaṃ khepeti. Atha naṃ paṇḍitavāṇijo nippīletvā bhājetvā⁹ gandhamālaṃ⁹ ādāya Saṭṭhu santikaṃ gantvā Saṭṭhāraṃ¹⁰ pūjetvā vanditvā ekamantaṃ nisīdi. Saṭṭhā „kadā āgato sīti“ pucchi¹¹, „addhamāsamatto¹² me bhante āgatassā“ ‘ti vatvā atha „kasmā evaṃ papañcetvā¹³ Buddhupaṭṭhānaṃ 15 āgato sīti“ puṭṭho taṃ¹⁴ pavattim ārocesi. Saṭṭhā „na kho upāsaka idān’ eva pubbe p’ eso¹⁵ kūṭavāṇijo yevā“ ‘ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmaḍatte rajjaṃ kārente Bodhisatto amaccakule nibbattitvā vayappatto vinicchaya- 20 macco¹⁶ ahosi. Tadā gāmaṇvāsī ca nagaravāsī cā ‘ti dve vāṇijā mīttā ahesuṃ. Gāmaṇvāsī¹⁷ nagaravāsissa santike pañca phālasatāni ṭhapesi. So te phāle vikkīṇitvā mūlaṃ gahetvā phālānaṃ ṭhapitattṭhāne mūsikavaccaṃ¹⁸ ākiritvā ṭhapesi. Aparabhāge gāmaṇvāsī¹⁷ āgantvā „phālaṃ me¹⁹ dehīti“ āha. Kūṭavāṇijo 25 „phālā te mūsikāhi khādītā“ ‘ti mūsikavaccaṃ¹⁸ dassesi. Itaro „khādītā va hontu, mūsikehi khādite kiṃ sakkā kātun“ ‘ti nahānatthāya²⁰ tassa puttāṃ ādāya gacchanto ekassa sahāyakaṃsa gehe „imassa²¹ katthaci gantuṃ mā datthā“ ‘ti vatvā

S. Cfr. supra Vol. I p. 404. ¹ Bī omits ca. ² Bī purāpetvā. ³ Bī paccāgamimsu. ⁴ Bī bhājeṇi. ⁵ Bī -rasa. ⁶ Bī setaṃ. ⁷ Bī gayhameva. ⁸ Bī bhājāpetvā. ⁹ Bī -lā. ¹⁰ K omits satthāraṃ. ¹¹ both MSS. pucchitvā. ¹² Bī aḍha-. ¹³ Bī pañca. ¹⁴ Bī omits taṃ. ¹⁵ Bī pi so. ¹⁶ Bī vinicchayo. ¹⁷ both MSS. -sī. ¹⁸ Bī -kavajjaṃ. ¹⁹ K omits me. ²⁰ Bī nānatthāya. ²¹ Bī adde dāraḥassa.

antogabbhe¹ nisīdāpetvā sayam nahāyitvā² kūṭavāṇijassa geham
 agamāsi. So „putto me kahan“ ti āha. „Samma, tava puttaṃ
 tire ṭhapetvā³ mama udake nimuggakāle eko kulalo⁴ āgantvā
 tava puttaṃ nakhapañjarena gahetvā ākāse pakkhanto, aham pā-
 5 nim⁵ paharitvā viravitvā⁶ vāyamanto pi mocetuṃ nāsakkhin“ ti.
 „Tvaṃ musā bhaṇasi⁷, kulalo dārake gāhetvā gantuṃ samattho
 nāma n' atthīti“. „Samma hotu, ayutte pi honte aham kiṃ⁸
 karomi, kulalen' eva⁹ te¹⁰ putto nīto¹¹“ ti¹². So taṃ santaj-
 jetvā¹³ „are duṭṭhacora manussamāraka, idāni taṃ vinicchayaṃ
 10 gantvā kaḍḍhāpessāmīti¹⁴“ nikkhami. So „tava ruccanakam
 eva karosīti¹⁵“ ten' eva saddhiṃ vinicchayaṭṭhānaṃ agamāsi¹⁶.
 Kūṭavāṇijo Bodhisattaṃ āha: „ayaṃ sāmi mama puttaṃ gahetvā
 nahāyituṃ¹⁷ gato¹⁸, 'kahan me putto' ti vutte 'kulalena haṭo'¹⁹
 ti āha, vinicchīnatha²⁰ me aṭṭan“ ti. Bodhisatto „saccam
 15 bhaṇe²¹“ ti itaraṃ pucchi. So²² „āma sāmi, aham taṃ ādāya
 gato, senena pahaṭabhāvo²³ saccam eva sāmīti“. „Kiṃ pana
 loke kulalā nāma dārake harantīti“. „Sāmi, aham pi tumhe
 pucchāmi: kulalā dārake gahetvā ākāseṇa gantuṃ na sakkonti,
 mūsikā pana ayaphāle²⁴ khādantīti“. „Idaṃ kiṃ nāma“ 'ti.
 20 „Sāmi, mayā etassa ghare pañca phālakasatāni²⁵ ṭhapitāni²⁶,
 sv-āyaṃ 'phālā te²⁷ mūsikāhi khādītā' ti vatvā 'idaṃ te phāle
 khādītāmūsikānaṃ vaccaṃ' ti dasseti²⁸, sāmi mūsikā ce²⁹ phāle
 khādanti kulalāpi dārake harissanti, sace na³⁰ khādanti senāpi
 taṃ³¹ na harissanti, eso pana 'phālā te mūsikāhi khādītā' ti
 25 vadeti³², tesaṃ³³ khādītābhāvaṃ vā akhādītābhāvaṃ vā jānātha,

¹ K antoabbhe. ² Bī nahāyitvā. ³ Bī ṭhapetvā. ⁴ Bī kulilo. ⁵ Bī vāṇi. ⁶ Bī omits viravitvā. ⁷ K -ṇāsi. ⁸ Bī sampayuttā hontu uyuttāpi hontu ahāsi. ⁹ Bī kulalena. ¹⁰ K omits te. ¹¹ Bī nikato. ¹² K omits ti. ¹³ Bī tajjetvā. ¹⁴ Bī kathāpessāmīti. ¹⁵ Bī so mama ruccanikam eva kathesīti, Bp so mama ruccam eva karosī. ¹⁶ Bī āg-. ¹⁷ Bī nhā-. ¹⁸ K gato, Bī kato. ¹⁹ Bī haṭo. ²⁰ Bī vinicchayaṭṭha. ²¹ K bhaṇo. ²² K omits so. ²³ Bī sena pana abhāvo. ²⁴ Bī assaphāle. ²⁵ Bī phālasatāni. ²⁶ Bī ṭhap-. ²⁷ Bī dassesi. ²⁸ Bī sace. ²⁹ Bī noce mūsikā. ³⁰ K naṃ. ³¹ Bī vadati. ³² Bī tesa, K saṃ.

aṭṭam¹ me vinicchinathā² 'ti. Bodhisatto „saṭṭassa paṭisā-
theyyam³ katvā jinissāmīti⁴ iminā cintitaṃ bhavissatīti⁵ nātvā
„suṭṭhu te cintitaṃ⁶ ti vatvā imā gāthā avoca:

1. Saṭṭassa sāṭṭheyyam idaṃ sucintitaṃ,
paccodḍitaṃ⁷ paṭikūṭassa kūṭam⁸: 5
phālaṃ ce adeyyum⁹ mūsikā
kasmā kumāraṃ kulalā no hareyyum. 134.

2. Kūṭassa hi santi kūṭakūṭā,
bhavati cāpi nikatino nikatyā,
dehi puttanaṭṭha phālanatṭhassa phālaṃ, 10
mā te puttam ahāsi phālanatṭho ti. 135.

Tattha saṭṭassā 'ti saṭṭabbhāvena kerāṭikena ekaṃ upāyaṃ katvā para-
santakaṃ khādītum vaṭṭatīti saṭṭassa, sāṭṭheyyam idaṃ sucintitaṃ ti idaṃ
paṭisāṭṭheyyaṃ cintitena tayā suṭṭhu cintitaṃ, paccodḍitaṃ⁷ paṭikūṭassa
kūṭan ti kūṭassa⁸ puggalassa tayā paṭikūṭaṃ suṭṭhu paccodḍitaṃ⁹, paṭibhāvaṃ¹⁰ 15
katvā oḷḷitasadisam¹¹ eva katan ti attho, phālaṃ ce adeyyum¹² mūsikā ti
yadi mūsikā phālaṃ khādeyyum, kasmā kumāraṃ no kulalā¹³ hareyyum¹⁴
ti mūsikāsu phāle khādantīsu kulalā¹⁵ kīṃkāraṇā kumārake¹⁶ no hareyyum¹⁷,
kūṭassa hi santi kūṭakūṭā ti tvaṃ ahaṃ mūsikāhi phāle¹⁸ khādāpitapuriso
kūṭo ti maññasi, tādissassa pana kūṭassa imasmiṃ loke bahukūṭā¹⁹ santi, kūṭassa 20
kūṭā, kūṭapaṭikūṭānaṃ²⁰ etaṃ nāmaṃ, kūṭassa paṭikūṭā nāma santīti vuttam hoti,
bhavati cāpi nikatino nikatyā ti nikatino²¹ nekatikassa²² vañcanakassa²³
puggalassa nikatyā aparo nikatikārako vañcanakapuriso²⁴ bhavati yeva, dehi
puttanaṭṭha phālanatṭhassa phālaṃ ti ambho naṭṭhaputtapurisa etassa
naṭṭhaphālaṃ²⁵ phālaṃ dehi, mā te puttam ahāsi phālanatṭho ti sace hi 25
'ssa phālaṃ na dassasi puttan te harissati, tan te²⁶ esa mā haratu²⁷ phālaṃ
assa dehīti, demi sace me puttam²⁸ deḍḍīti, demi sāmi²⁹ sace me phāle deḍḍīti.

¹ K addham. ² Bⁱ saṭṭhayapaṭisāṭṭheyyam. ³ Bⁱ paccodḍitaṃ. ⁴ K kūṭa. ⁵ Bⁱ
khāṭheyyam, B^p khādeyyum. ⁶ Bⁱ kūṭa. ⁷ Bⁱ paṭṭibhāgaṃ. ⁸ Bⁱ oḷḷita-. ⁹ Bⁱ khā-
deyyam. ¹⁰ Bⁱ omits kulalā. ¹¹ K hareyyā, Bⁱ hareyyan. ¹² K kulalo. ¹³ Bⁱ
-raṃ. ¹⁴ K hareyya. Bⁱ māreyyum. ¹⁵ Bⁱ phālaṃ. ¹⁶ K -ṭa. ¹⁷ Bⁱ kūṭassa kūṭa-
paṭikūṭānaṃ. ¹⁸ so B^p; K Bⁱ nikaṭīno. ¹⁹ Bⁱ nekaṭī-. ²⁰ K vacanaka. ²¹ K
vacanaka-. ²² K omits phālaṃ. ²³ K tace. ²⁴ so K B^p; Bⁱ āharatu. ²⁵ K
puttan. ²⁶ Bⁱ omits sāmi.

Evam natthaputto puttam natthaphālo ca¹ phalaṃ² paṭi-
labhitvā ulho pi yathākammaṃ gatā.

Satthā imam desanaṃ³ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
kūṭavāṇijo idāni kūṭavāṇijo, paṇḍitavāṇijo yeva⁴ paṇḍitavāṇijo, viniccha-
5 yāmacco⁵ pana aham evā⁶ ‘ti. Kūṭavāṇijajātakaṃ⁶.

9. Garahitajātaka.

Hiraṇṇam⁷ me suvaṇṇam⁸ me ti. Idam Satthā Jetavane
viharanto ekam anabhirativā ukkaṇṭhitabhikkhuṃ ārabba ka-
thesi. Etassa⁹ hi paccekam¹⁰ gahitaṃ ārammaṇaṃ nāma n’ atthi,
10 anabhirativāsaṃ¹¹ vasantaṃ pana taṃ¹² Satthu santikaṃ ānesuṃ.
So Satthārā „saccaṃ kira ukkaṇṭhito sīti“ puṭṭho „saccaṃ“ ti vatvā
„kimkāraṇa“ ti vutte „kilesavasena“ ‘ti āha. Atha nam Satthā „ayam
bhikkhu kilesa nāma pubbe¹³ tiracchānehi pi garahito, tvaṃ evarūpe
sāsane pabbajito kasmā tiracchānehi pi¹⁴ garahitakilesavasena ukkaṇ-
15 ṭhito“ ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente
Bodhisatto Himavantapadese¹⁵ vānarayoniyaṃ nibbatti.
Tam enaṃ eko vanacarako gehetvā ānetvā rañño adāsi. So ci-
raṃ rājagehe vasamāno vattasampanno ahosi, manussaloke vatta-
20 mānaṃ kiriyaṃ yebhuyyena aññāsi. Rājā tassa vatte paṣīditvā
vanacarakam¹⁶ pakkosāpetvā „imam vānaraṃ gahitaṭṭhāne yeva
vissajjehīti“ ānāpesi. So tathā akāsi. Vānaragaṇo Bodhisattassa
āgatabhāvaṃ nātvā tassa dassanattāya mahante pāsānapitṭhe
sannipatitvā Bodhisattena saddhiṃ sammodanīyaṃ katham¹⁷
25 katvā „samma kamaṃ ettakaṃ kalam vuttho sīti“ āha. „Bārā-
ṇasiyam rājanivesane“ ti. „Atha katham mutto sīti“. „Rājā
maṃ kelimakkaṭaṃ katvā mama vatte pasanno maṃ vissajjesīti“.
Atha naṃ te vānarā „manussaloke vattanakiriyaṃ nāma tumhe

¹ Bⁱ omits ca. ² both MSS. phalaṃ. ³ Bⁱ dhammadesanaṃ. ⁴ Bⁱ adds idāni.

⁵ Bⁱ -yaamacco. ⁶ Bⁱ adds aḥamaṃ. ⁷ Bⁱ -ṇam. ⁸ Bⁱ -ṇam. ⁹ so Bⁱ B²;
K ekassa. ¹⁰ Bⁱ -ka. ¹¹ Bⁱ yāsaṃ. ¹² K naṃ. ¹³ Bⁱ adds pi. ¹⁴ Bⁱ omits pi.

¹⁵ Bⁱ -ppadese. ¹⁶ Bⁱ -cārikam. ¹⁷ K omits katham.

jānissatha, amhākam pi tāva kathetha, sotukām' amhā' 'ti'.
 „Mā mañ manussānañ kiriyañ pucchathā“ 'ti'. „Kathetha,
 sotukām' amhā' 'ti. Bodhisatto „manussā' nāma khattiyāpi
 brāhmaṇāpi 'mayhañ mayhañ' ti vadanti, hutvā abhāvattṭhena
 aniccatañ na jānanti, suṇātha⁵ dāni tesāñ andhabālānañ kā- 5
 raṇaṇ“ ti vatvā imā gāthā avoca:

1. 'Hiraññaṃ⁶ me suvaṇṇaṃ⁷ me' esā rattimdivā⁸ kathā
 dummedhānañ manussānañ ariyadhammañ apassatañ. 136.

2. Dve dve gahapatayo gehe: eko tattha amassuko⁹
 lambatthano¹⁰ veṇikato¹¹ atho amkitakaṇṇako 10
 kīto¹² dhanena bahunā so tañ vitudate janan ti. 137.

Tattha hiraññaṃ me suvaṇṇaṃ me ti desanāsisamattam etañ, iminā pa-
 dadvayena dasavidham pi ratanañ sabbāni¹³ pubbaṇṇaparappaṇaṃ¹⁴ khettavattṭhum¹⁵
 dvipadañ catuppadañ ca sabbāni dassento¹⁶ idam me idam me ti āha, esā
 rattimdivā¹⁷ kathā ti esā manussānañ rattin' ca divā ca niccākārañ kathā, 15
 aññañ pana te¹⁸ pañcakkhandhā aniccādīti¹⁹ vā hutvā na bhavanti vā
 na jānanti²⁰ evaṃ eva²¹ paridevaṇṭa vicaranti, dummedhānañ ti añña-
 nānañ²², ariyadhammañ apassatañ ti ariyānañ Buddhādīnañ dhammañ
 ariyañ vā niddosañ navavidhañ lokuttaradhammañ apassatānañ esā va kathā,
 añña pana aniccañ vā dukkhañ vā ti tesāñ kathā nāma n' atthi, gahapatayo 20
 ti gehe adhipatibhūta, eko tatthā 'ti tesu dvīsu gharasūmikesu eko ti mātū-
 gāmañ sandhāya vadati tattha, veṇikato¹¹ ti kataveṇi nānappakāreṇa sañthā-
 pitakesakalāpo ti attho, atho amkitakaṇṇako ti atha²³ viddhakaṇṇo chidda-
 kaṇṇo²⁴ ti²⁵ lambakaṇṇatañ²⁶ sandhāya āha, kīto²⁷ dhanena bahunā ti so
 pañ' esa amassuko lambatthano²⁸ veṇikato¹¹ amkitakaṇṇo mātāpitummañ bahuñ 25
 dhanāñ datvā kīto²⁷ maññetvā pasādhettvā yānañ²⁹ āropetvā³⁰ mahantena pari-
 vāreṇa gharañ ānīto, so tañ vitudate janan ti so gahapaṇi āgatakūlato

¹ B¹ adds āhaṃsu. ² K -tha. ³ K omits ti. ⁴ B¹ manussānañ. ⁵ so B¹ B²; K su-
 notha. ⁶ B¹ -ñānañ. ⁷ B¹ -ṇaṇi. ⁸ B¹ rattidivā. ⁹ B¹ apassuko, K amanussako.
¹⁰ K lambha-, B¹ lampattino. ¹¹ K veñi-. ¹² K kīto? B¹ kīto. ¹³ B¹ sappa.
¹⁴ B¹ puppaṇṇāparaṇṇā. ¹⁵ B¹ paraṇṇakhettañ vatthuni. ¹⁶ B¹ dassetvā. ¹⁷ B¹
 rattidivā. ¹⁸ B¹ omits te. ¹⁹ K -dīni, B¹ -di. ²⁰ B¹ jānanti. ²¹ K evā ti āgantvā.
²² K aññānañ, B¹ appapaññānañ. ²³ B¹ adds sveva. ²⁴ B¹ chīṇṇakaṇṇo. ²⁵ K
 omits ti, B¹ adds lampanna ti. ²⁶ K lambakaṇṇaṇi, B¹ laumannaṇaṇi, B² lamba-
 kaṇṇakaṇi. ²⁷ B¹ kīto. ²⁸ B¹ lampattano. ²⁹ B¹ yānakaṇi. ³⁰ B¹ āhrāpetvā.

paṭṭhāya tasmiṃ gehe dāsakarumakarādibhedān¹ janān are² duṭṭhadāsa duṭṭhadāsi³ idān na karosi⁴ idān na karosīti mukhasattihi⁵ vitudati sāmiko viya hutvā mahājanān vicāreti, evaṃ tāva manussaloke ativiya ayuttan ti manussalokaṃ garahi.

5 Tam sutvā sabbe vānarā „mā kathetha mā kathetha, aso-
tabbayuttakaṃ assumhā“⁶ 'ti ubhohi pi⁶ hatthehi kaṇṇe⁷ daḷ-
haṃ pidahiṃsu, „imasmiṃ ṭhāne amhehi idān ayuttaṃ sutan“⁸
ti taṃ ṭhānam pi garahitvā aññattha agamaṃsu⁹. So piṭṭhi-
pāsāṇo Garahitapiṭṭhipāsāṇo yeva kira nāma jāto.

10 Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ
samodhānesi: (Saccapariyosāne so bhikkhu sotāpatti-phale patiṭṭha-
hi) „Tadā vānaragaṇo Buddhaparisa ahoṣi, vānarindo pana aham eva“¹⁰ 'ti.
Garahitajātakaṃ⁹.

10. Dhammaddhajajātaka.

15 Sukhaṃ jīvitarūpo sīti. Idān Satthā Veluvane viharanto
vadhāya parisakkanaṃ ārabba kathesi. Tadā hi Satthā „na
bhikkhave idān' eva pubbe pi Devadatto mayhaṃ vadhāya parisakka-
tva¹⁰, na tāsamattam pi kātuṃ sakkhīti¹¹“ vatvā atītaṃ āhari:

Atite Bārāṇasiyaṃ Yasapāṇi¹² nāma rājā rajjaṃ
20 kāresi¹³. Kālako nāma¹⁴ assa senāpati ahoṣi. Tadā Bodhisatto
tass' eva purohito ahoṣi nāmena Dhammaddhajo nāma. Rañño
pana¹⁴ sīsapasāadhanakappako Chattapāṇi nāma. Rājā dhammena
rajjaṃ kāreti¹⁵. Senāpati pan' assa vinicchayaṃ karonto lañcaṃ
khādāti parapiṭṭhimamsiko, lañcaṃ gahetvā asāmike sāmike
25 karoti¹⁶: Ath' ekadivasaṃ vinicchaye parājito manusso bāhā
paggayha kandamāno vinicchayā nikkhanto rājupaṭṭhānaṃ

¹ Bī dāsasakammakarādibhedā, K omits janān. ² Bī hare. ³ K duṭṭhadāsi corr. to -dāsa duṭṭhadāsi, Bī duṭṭhadāsān or -si and omits duṭṭhadāsa. ⁴ Bī omits idān na karosi. ⁵ Bī musasattihi. ⁶ Bī omits pi. ⁷ K kaṇṇaṃ. ⁸ K agamāsi, Bī āgamaṃsu. ⁹ Bī adds navamaṃ. ¹⁰ Bī -ti yeva. ¹¹ K eva tāsākāramattam pi na kātuṃ nāsakkhīti. ¹² so Bp; Bī yassa-, K pāsāpāṇi. ¹³ K karosi. ¹⁴ Bī panassa. ¹⁵ Bī kāresi. ¹⁶ Bī adds sāmike asāmike karoti.

gacchantam Bodhisattam disvā tassa pādesu patitvā „tumhādisesu nāma sāmi rañño atthañ ca dhammañ ca¹ anusāsantesu Kālakasenāpati² lañcam gahetvā asāmike sāmike karotīti“ attano parājita bhāvam³ kathesi. Bodhisatto kārūñnam uppādetvā „ehi bhane, aṭṭan⁴ te vinicchinnissāmīti“ tam gahetvā⁵ vinicchayaṭṭhānam agamāsi⁶. Mahājano sannipati. Bodhisatto tam aṭṭam⁷ paṭivinnichinitvā⁸ sāmikañ⁹ ñeva sāmikañ akāsi. Mahājano sādhu karam adāsi. So saddo mahā aho si. Rājā tam¹⁰ sutvā „kimsaddo nām¹¹ eso“ ti pucchi. „Deva Dhammaddhajapaṇḍitena dubbinicchita aṭṭo¹² vinicchito¹³, tatr¹⁴ esa sādhu karasaddo“ ti. Rājā tuṭṭho Bodhisattam pakkosāpetvā „aṭṭo¹⁵ kira te ācariya vinicchito“ ti pucchitvā¹⁶ „āma mahārāja Kālakena¹⁷ dubbinicchitaṭṭam¹⁸ vinicchitan“ ti vutte „ito dāni paṭṭhāya tumhe va aṭṭam¹⁹ vinicchinnatha, mayhañ ca kaṇṇasukham bhavissati lokassa ca vadḍhīti“²⁰ vatvā anicchantam pi nam²¹ „sattaanuddayāya²² vinicchaye nisidathā“ ’ti yācitvā sampaticchāpesi. Tato paṭṭhāya Bodhisatto vinicchaye nisidati, sāmike yeva²³ sāmike karoti. Kālako²⁴ tato paṭṭhāya lañcam alabhanto lābhato parihāyitvā²⁵ „mahārāja Dhammaddhajapaṇḍito te rajjam patthetīti“ Bodhisattam rañño antare²⁶ paribhindi. Rājā asaddahanto „mā evam avacā“ ’ti paṭikkhipitvā puna tena²⁷ „sace me na saddahatha tassāgamanakāle vātapānena oloketha, athānena²⁸ sakalanagarassa attano hatthe katabhāvam²⁹ passissathā“ ’ti vutte³⁰ rājā tassa aṭṭakāraka-parisañ³¹ disvā „etass³² eva parisā³³ ti saññāya³⁴ bhijjitvā³⁵ „kim karoma senāpatīti“³⁶ pucchi. „Deva etam māretum

¹ Bⁱ omits dhammañ ca. ² Bⁱ kālako nāma senāpati. ³ Bⁱ adds bodhisattassa.

⁴ K addhañ, Bⁱ attam. ⁵ Bⁱ āg-. ⁶ K addham ⁷ Bⁱ -nicchitvā ⁸ K -kam.

⁹ K omits tam. ¹⁰ K -addho. ¹¹ Bⁱ suvinicchito ¹² K addho. ¹³ Bⁱ pucchi.

¹⁴ Bⁱ kālakena. ¹⁵ K -taddham, Bⁱ -cchitam aṭṭam. ¹⁶ Bⁱ vudhīti. ¹⁷ Bⁱ tam,

Bⁱ omits pi nam. ¹⁸ Bⁱ saddānudda-. ¹⁹ Bⁱ va. ²⁰ Bⁱ kālako. ²¹ Bⁱ adds bodhisattassa āghātam bandhi.

²² Bⁱ te. ²³ K -ñena, Bⁱ athatena. ²⁴ Bⁱ katābham.

²⁵ K omits vutte. ²⁶ K addhakā-, Bⁱ attakāraṇapariya. ²⁷ Bⁱ sadisā. ²⁸ Bⁱ pañ-

ñāya. ²⁹ Bⁱ bhajjitvā. ³⁰ K -patī.

vaṭṭatīti¹. „Oḷārikadosaṃ² apassantā kathaṃ māressāmā“³ 'ti.
 „Atth' eko upāyo“⁴ ti. „Katarūpāyo“⁵ 'ti. „Asayham assa
 kammaṃ ārocetvā⁶ taṃ⁷ kātuṃ asakkontaṃ⁸ tena dosena
 māressāmā“⁹ 'ti. „Kiṃ paṇ' assa¹⁰ asayhakammaṃ“¹¹ ti. „Ma-
 5 hārāja, uyyānaṃ nāma sārabbhūmiyaṃ¹² ropitaṃ¹³ paṭijaggiya-
 mānaṃ dvīhi¹⁴ catuhi¹⁵ saṃvaccharehi phalaṃ deti, tumhe taṃ
 pakkositvā¹⁶ 'sve va¹⁷ uyyānaṃ kiḷissāma, uyyānaṃ me māpe-
 hīti¹⁸ vadetha¹⁹, so māpetuṃ na sakkhissati, atha naṃ²⁰ tas-
 miṃ dose māressāmā“²¹ 'ti. Rājā Bodhisattaṃ āmantetvā „paṇ-
 10 ḍita mayaṃ purāṇauyyāne ciraṃ kiḷimha, idāni navauiyyāne
 kiḷitukāmaṃ²² amha²³, sve kiḷissāma uyyānaṃ no māpehi, sace
 māpetuṃ na sakkhissasi jīvitaṃ te n' atthīti“. Bodhisatto
 „Kālakena²⁴ lañcaṃ alabhamānena rājā²⁵ paribhinno bhavissa-
 tīti“²⁶ ṇatvā „sakkonto jānissāma²⁷ mahārāja“²⁸ 'ti vatvā gehaṃ
 15 gantvā subhojanaṃ bhuñjitvā cintayamāno²⁹ sayane nipajji.
 Sakkabhavanaṃ uṇhākāraṃ dassesi. Sakko āvajjanto³⁰ Bodhi-
 sattassa pīlaṃ³¹ ṇatvā vegenāgantvā³² sirigabbhaṃ pavisitvā
 ākāse ṭhatvā „kiṃ cintesi paṇḍita“³³ 'ti pucchi. „Ko si tvan“³⁴
 ti. „Sakko haṃ asmīti“. „Rājā maṃ 'uiyānaṃ māpehīti“³⁵
 20 āha, taṃ cintemīti³⁶“. „Paṇḍita, mā cintayi, ahaṃ te Nandana-
 vana-Cittalatāvana-sadisāṃ uyyānaṃ māpessāmi, katarasiniṃ
 ṭhāne māpemīti“. „Asukaṭṭhāne māpehīti“. Sakko māpetvā
 devapuram eva gato. Punadivase Bodhisatto uyyānaṃ paccak-
 khato³⁷ disvā gantvā rañño ārocesi: „niṭṭhitaṃ³⁸ te mahārāja
 25 uyyānaṃ, kiḷassu“³⁹ 'ti. Rājā gantvā aṭṭhārasahattthena mano-
 silāvaṇṇena pākārena parikkhittaṃ dvāraṭṭālakasampannaṃ⁴⁰

¹ K vaddhatīti. ² Bī -kaṃ dosaṃ. ³ Bī kataro upāyo. ⁴ Bī aropetvā. ⁵ K omits taṃ. ⁶ Bī adds taṃ. ⁷ K paṇa. ⁸ Bī harabbhū-. ⁹ Bī -ta. ¹⁰ Bī ti. ¹¹ so both MSS. ¹² Bī pakkosāpetvā. ¹³ Bī Bp omits va. ¹⁴ Bī māpethā. ¹⁵ Bī vadatha. ¹⁶ Bī adds ca. ¹⁷ Bī amhā. ¹⁸ Bī kālakena. ¹⁹ Bī rājānaṃ antare. ²⁰ Bī māpissāmi. ²¹ K cintamāno. ²² K āvajjento. ²³ Bī eilaṃ. ²⁴ Bī vegenā gantvā. ²⁵ Bī mapehīti, K māpetuṃ. ²⁶ Bī kinti katvā māpessāmi in the place of āha taṃ cintemīti. ²⁷ Bī paccako. ²⁸ K -taṃ. ²⁹ Bī -na.

pupphaphalabhāravaritaṃ¹ nānārukkhapatiṃḍitaṃ uyyānaṃ
 disvā Kālakaṃ² pucchi: „paṇḍitena amhākaṃ vacanaṃ kataṃ,
 idāni kiṃ karomā“³ 'ti. „Mahārāja ekarattena uyyānaṃ mā-
 petuṃ sakkonto⁴ rajjaṃ gaheṭuṃ kiṃ⁵ na sakkotīti“⁶. „Kiṃ dāni
 karomā“⁷ 'ti. „Aparam pi naṃ⁸ asayhakammaṃ kāremā“⁹ 'ti. 5
 „Kiṃ kammaṃ nāmā“¹⁰ 'ti. „Sattaratanamayaṃ pokkharāṇiṃ
 māpema¹¹“¹² 'ti. Rājā „sādhū“¹³ 'ti Bodhisattaṃ āmantetvā „āca-
 riya uyyānaṃ tāva te māpitaṃ, etassa pana anucchavikaṃ sat-
 taratanamayaṃ pokkharāṇiṃ māpehi¹⁴, sace māpetuṃ na¹⁵
 sakkhissasi jīvitaṃ te n' atthīti“ āha. Bodhisatto „sādhū mahā- 10
 rāja, sakkonto māpessāmīti“¹⁶. Ath' assa Sakko pokkharāṇiṃ mā-
 pesi sobhaggappattaṃ¹⁷ satatitthaṃ¹⁸ saḥassavaṃkaṃ¹⁹ pañca-
 vaṇṇapadumasañchannaṃ Nandanapokkharāṇi-sadisāṃ²⁰. Puna-
 divase Bodhisatto tam pi²¹ paccakkhaṃ katvā rañño ārocesi:
 „māpitā te²² deva pokkharāṇīti“²³. Rājā tam pi disvā „idāni 15
 kiṃ karomā“²⁴ 'ti Kālakaṃ pucchi. „Uyyānassa anucchavikaṃ
 gehaṃ māpetuṃ āṇapehi devā“²⁵ 'ti. Rājā Bodhisattaṃ āmante-
 tvā²⁶ „idāni ācariya imassa uyyānassa c' eva pokkharāṇiyā ca
 anucchavikaṃ sabbadantamayāṃ²⁷ gehaṃ māpehi, no ce mā-
 pessasi jīvitaṃ²⁸ te n' atthīti“ āha. Ath' assa Sakko gehaṃ 20
 pi māpesi. Bodhisatto punadivase tam pi paccakkhaṃ katvā
 rañño ārocesi. Rājā tam pi disvā „idāni kiṃ karomā“²⁹ 'ti
 Kālakaṃ pucchi. „Gehassa anucchavikaṃ maṇiṃ māpetuṃ
 āṇapehi mahārāja“³⁰ 'ti āha. Rājā Bodhisattaṃ āmantetvā „paṇ-
 ḍita, imassa dantamayassa³¹ gehassa anucchavikaṃ³² maṇiṃ 25
 māpehi, maṇiālokena vicarissāma³³, sace māpetuṃ na sakkosi
 jīvitaṃ³⁴ te n' atthīti“ āha. Ath' assa Sakko maṇiṃ pi mā-
 pesi. Bodhisatto punadivase taṃ paccakkhaṃ katvā rañño

¹ B¹ pupphaphalaḥṣṭritāni. ² B¹ kālakaṃ. ³ B¹ asak-. ⁴ K sakkoti. ⁵ K na.

⁶ B¹ kārehi. ⁷ B¹ māpethā. ⁸ B¹ māpetīti. ⁹ both MSS. nā. ¹⁰ B¹ -tta.

¹¹ B¹ satittāṃ. ¹² B¹ -vakiṃ. ¹³ B¹ adds māpesi. ¹⁴ B¹ omits pi. ¹⁵ K omits te. ¹⁶ B¹ omits bodhisattaṃ āmantetvā. ¹⁷ B¹ sapparatanamayaṃ. ¹⁸ B¹ -taṃ.

¹⁹ K dantamayagehassa, B¹ dandamassa. ²⁰ K -ka. ²¹ B¹ -ssāmā ti.

ārocesi. Rājā tam pi¹ disvā „idāni kiṃ karissāmā“² 'ti Kāḷa-
kaṃ³ pucchi. „Mahārāja, 'Dhammaddhajabrāhmaṇassa icchi-
ticchitadāyikā devatā atthīti' maññe, idāni yaṃ devatāpi ma-
petuṃ na sakkonti⁴ taṃ ānāpehi, caturaṅgasamannāgataṃ nāma
5 manussaṃ devatāpi⁵ māpetuṃ na sakkonti, tasmā 'caturaṅga-
samannāgataṃ me uyyānapālaṃ māpehīti' taṃ⁶ vadā“⁷ 'ti.
Rājā Bodhisattaṃ āmantetvā „ācariya, tayā amhākaṃ uyyānaṃ
pokkharāṇi dantamayapāsādo⁸ tassa ālokakaraṇatthāya⁹ maṇi-
ratanaṃ ca māpitaṃ, idāni me uyyānarakkhanakaṃ caturaṅga-
10 samannāgataṃ uyyānapālaṃ māpehi, no ce māpessasi jīvitān
te n' atthīti“ āha. Bodhisatto „hotu labhamāno¹⁰ jānissāmīti“¹¹
gehaṃ gantvā subhojanaṃ bhuñjitvā nipanno paccūsakāle pa-
bujjhivā sayanapitṭhe nisinno cintesi: „Sakko devarājā yaṃ
attanā sakkā māpetuṃ taṃ māpesi, caturaṅgasamannāgataṃ
15 pana uyyānapālaṃ na sakkā māpetuṃ, evaṃ sante paresaṃ
hatthe maraṇato araṇṇe anāthamaraṇaṃ eva varataran“ ti so
kassaci anārocetvā pāsādā otarivā aggadvāren' eva nagarā
nikkhamitvā araṇṇaṃ pavisitvā aññatarasmiṃ rukkhamūle sataṃ
dhammaṃ āvajjamāno nisīdi. Sakko taṃ kāraṇaṃ ñatvā vana-
20 carako viya hutvā Bodhisattaṃ upasaṃkamitvā „brāhmaṇa,
tvaṃ sukhumālo, adiṭṭhapubbadukkho¹² viya imaṃ araṇṇaṃ
pavisitvā kiṃ karonto nisinno sīti“¹³ imaṃ atthaṃ puechanto
paṭhamāṃ gāthaṃ āha:

1. Sukhaṃ jīvitarūpo si raṭṭhā vīvanam āgato,
- 25 so ekako [araññasmiṃ] rukkhamūle kapaṇo viya jhāyasīti. 138.

Tattha sukhaṃ jīvitarūpo sīti tvaṃ sukhena jīvitasadiso sukhe tṭhito
sukhaparihaṭo¹⁴ viya, raṭṭhā ti ākiṇṇamanussaṭṭhānā, vīvanam āgato ti nir-
ūdakaṭṭhānaṃ¹⁵ araṇṇaṃ pavitṭho, rukkhamūle ti rukkhasamīpe, kapaṇo

¹ K omits tam pi. ² K omits kālakaṃ. ³ K sakkoti. ⁴ K devāti. ⁵ Bⁱ omits taṃ. ⁶ Bⁱ vadāhī. ⁷ Bⁱ dantamassapāsādo. ⁸ Bⁱ tassāloka-. ⁹ Bⁱ Bp -nā. ¹⁰ Bⁱ jānissāmīti. ¹¹ Bⁱ kadaci adiṭṭharūpo. ¹² Bⁱ -pariharako. ¹³ Bⁱ rukkhaṭṭhānaṃ.

viya jhāyasīti kapaṇo viya ekako nisīnno jhāyasi pajjhāyasi, kin¹ nām' etaṃ cintesīti pucchī.

Taiṃ sutvā Bodhisatto dutiyaṃ gātham āha:

2. Sukhaṃ jīvitārūpo 'smi

raṭṭhā vīvanam āgato,

5

so ekako [araññasmiṃ] rukkhamaṇe

kapaṇo viya jhāyāmi

sataṃ dhammaṃ² anussaran ti. 139.

Tattha sataṃ dhammaṃ anussaran ti samma saccaṃ etaṃ: ahaṃ sukhaṃ jīvitārūpo raṭṭhato va³ vīvanam āgato, so 'haṃ⁴ ekako va imasmiṃ 10 araññe rukkhamaṇe nisīditvā kapaṇo viya jhāyāmi, yaṃ pana vadesi kin¹ nām' etaṃ cintesīti taṃ⁵ te pavedemi, sataṃ dhammaṃ ti⁶ ahaṃ hi sataṃ dhammaṃ anussaranto idha nisīnno, sataṃ dhammaṃ ti Buddha-Pacceka-Buddha-Buddhasāvakaṇaṃ⁷ sataṃ sappurisaṇaṃ paṇḍitānaṃ dhammaṃ: lābho alābho yaso ayaso nindā paṇisaṇā sukhaṃ⁸ dukkhaṃ ti ayaṃ hi aṭṭhavidho lokadhammo, 15 iminā pana abbhāhetā santo na kampanti na vedhanti⁹, ayam ettha akampana-samikhāto sataṃ dhammo, iti imaṃ sataṃ dhammaṃ anussaranto nisīnno 'mhitī dīpeti.

Atha naṃ Sakkō „evaṃ sante brāhmaṇa imasmiṃ tṭhāne kasmā nisīnno sīti“. „Rājā caturaṅgasamannāgataṃ uyyāna- 20 pālaṃ āharāpeti, tādisaṃ na sakkā¹⁰ laddhuṃ, so 'haṃ 'kim me parassa hatthe maraṇena, araññaṃ pavisitvā anāthamarāṇaṃ marissāmiti' cintetvā idhāgantvā nisīnno“ ti. „Brāhmaṇa, ahaṃ Sakkō devarājā, mayā te uyyānādīni māpitāni, caturaṅgasamannāgataṃ uyyānapālaṃ māpetuṃ na sakkā¹¹, tumhākaṃ rañño 25 sisāpasādhana-kappako Chattapāṇi nāma caturaṅgasamannāgato¹², uyyānapālena atthe sati etaṃ¹³ kappakaṃ uyyānapālaṃ kātuṃ vadehīti“. Iti Sakkō Bodhisattassa ovādaṃ datvā „mā bhāyīti“ samassāsetvā attano devapuram eva gato. Bodhisatto

¹ K kin. ² B¹ dhammam. ³ K ca, B¹ omits va. ⁴ B¹ omits haṃ. ⁵ K taṃ.

⁶ K omits sataṃ dhammaṃ ti. ⁷ B¹ omits buddhapacceka-buddha. ⁸ K sukha.

⁹ B¹ pavēhenti, B² pavadhenti. ¹⁰ B¹ sakkomī. ¹¹ B¹ sakkomī. ¹² K -tona?

B¹ -tona. ¹³ B¹ ekati.

gehaṃ gantvā bhuttapātarāso rājadvāraṃ gantvā Chattapāṇiṃ
 pi hi' tatth' eva disvā hatthe gahetvā „tvam kira samma
 Chattapāṇi caturaṅgasamannāgato“³ ti pucchi, „ko te mayham
 caturaṅgasamannāgatabhāvaṃ⁴ ācikkhīti“⁵ vutte „Sakko deva-
 5 rājā“⁶ ti vatvā „kimbāraṇā ācikkhīti“⁷ puttḥo „iminā nāma
 kāraṇenā“⁸ ti sabbam ācikkhi. So „āma ahaṃ caturaṅga-
 samannāgato“⁹ ti āha. Atha naṃ Bodhisatto hatthe gahetvā va
 raṇṇo santikaṃ gantvā „ayaṃ mahārāja Chattapāṇi caturaṅga-
 samannāgato, uyyānapālena atthe sati imaṃ uyyānapālaṃ ka-
 10 rothā“¹⁰ 'ti āha'. Atha naṃ rājā „tvam kira caturaṅga-
 samannāgato“¹¹ ti pucchi. „Ama mahārājā“¹² ti. „Katamehi
 caturaṅgehi samannāgato sīti“¹³.

Anusuyyako⁵ ahaṃ deva amajjapāyako⁶ ahaṃ
 nisnehako⁷ ahaṃ deva akkodhanam adhiṭṭhito ti.

15 Mayham hi⁸ mahārāja usuyyā⁹ nāma n' atthi, majjani me na pītapubbani¹⁰,
 paresu me sneho vā¹¹ kodho vā na bhūtapubbo, imehi catuhi¹² aṅgehi¹³ sam-
 annāgato 'mhitī

Atha naṃ¹⁴ rājā „bho Chattapāṇi 'anusuyyako 'smīti' vade-
 sīti“. „Ama deva, anusuyyako 'smīti'“¹⁵. „Kim ārammaṇaṃ
 20 disvā anusuyyako¹⁶ jāto sīti“. „Sunāhi¹⁷ devā“¹⁸ 'ti attano
 anusuyyakakāraṇaṃ¹⁹ kathento imaṃ gātham āha:

Itthiyā kāraṇā rājā¹⁸ bandhāpesiṃ purohitaṃ,
 so maṃ atthe nivesesi, tasmāhaṃ anusuyyako¹⁶ ti.

Tass' attho: ahaṃ¹⁹ deva pubbe imasmiṃ ũeva Bārāpasīnagare²⁰ tādiso
 25 va rājā hutvā itthiyā kāraṇā purohitaṃ bandhāpesiṃ

Abaddhā tattha bajjhanti yattha bālā pabhāsare, (Cfr. vol. I p. 440.)

baddhāpi²¹ tattha muccanti²² yattha dhīrā pabhāsare ti

¹ Bⁱ omits pi hi. ² Bⁱ adds sī. ³ Bⁱ -gataṃ vācam. ⁴ Bⁱ omits bodhisatto- -
 āha. ⁵ K anas-. ⁶ K avajja-? Bⁱ amacca-. ⁷ Bⁱ nisinnehako. ⁸ Bⁱ omits hi.
⁹ Bⁱ ussuyya. ¹⁰ Bⁱ pītapuppani. ¹¹ K omits vā. ¹² so both MSS. ¹³ Bⁱ
 omits aṅgehi. ¹⁴ Bⁱ omits naṃ. ¹⁵ Bⁱ anusuyyakomhīti. ¹⁶ Bⁱ anussu-
¹⁷ so K B^p; Bⁱ sunohi. ¹⁸ K rājā corr. to rāja, Bⁱ rāja. ¹⁹ Bⁱ adds pi. ²⁰ K
 -si-. ²¹ both MSS. bandhāpi. ²² Bⁱ muccanti.

imasmiñ¹ hi jātake āgatanayen' eva ekasmiñ kāle ayañ Chattapāṇi rājā hutvā catusaṭṭhiyā pādamūlakehi saddhim sampadussitvā Bodhisattān attano manorathān apūrentān nāsetukāmāya deviyā paribhinno bandhāpesi, tadā nañ² bandhītvā ānīto Bodhisatto yathābhūtañ deviyā dosañ ārocetvā sayān mutto raññā bandhāpīte sabbe pi te pādamūlike mocāpetvā etesañ ca deviyā ca aparādhān khamatha mahārājā 'ti ovadi, sabbañ heṭṭhāvuttanayen' eva vitthārato veditabbañ, tañ sandhāyāha:

Itthiyā kāraṇā rājā³ bandhāpesiñ purohitān,
so mañ atthe nivesesi, tasmāhañ anusuyyako⁴ ti.

Tadā pana so hañ cintesiñ⁵: ahañ solasasāhassa⁶ itthiyo pahāya etañ 10
ekam eva kilesavasena saṃgaṇhanto pi sautaṭṭhetuñ nāsakkhiñ, evañ duppuraṇīyānañ⁷ itthiñ kuḷḷanān nāma, nivatthavatte⁸ kilissante kaṣṇā kilissatīti kuḷḷanasadisāñ hoti, bhuttaḥatte gūṭhabhāvañ āpajante kaṣṇā etañ sabhāvañ āpajātīti kuḷḷanasadisāñ viya⁹ hoti, ito dāni paṭṭhāya yāva arahattañ na pāpuṇāmi tāva kilesāñ nissāya mayhañ usūyā¹⁰ mā uppajjātū 'ti adhiṭṭhāmi¹¹, 15
tato paṭṭhāya anusuyyako va jāto, idañ sandhāya tasmāhañ anusuyyako⁴ ti āha.

Atha nañ rājā „samma Chattapāṇi, kiñ ārammaṇaṃ disvā amajjapo jāto sīti“ pucchi. So tañ kāraṇaṃ ācikkhanto imañ gātham āha:

20

Matto ahañ mahārāja puttamañsāni khādayiñ,
tassa soken' ahañ puttṭho majjapānañ vivajjayin ti.

Ahañ mahārāja pubbe tādiso va Bārānasīrājā¹² hutvā majjena vinā vattitum nāsakkhiñ, amañsakabhattam¹³ pi bhuñjitum nāsakkhiñ, uagare uposathadivasesu¹⁴ mā ghāto¹⁵ hoti bhattakārako pakkhassa terasiyañ ñeva mañsañ 25
gahetvā ṭhapesi¹⁶, tañ dunnikkhittañ sunakhā khādisu, bhattakārako uposathadivase mañsañ alabbhītvā rañño nānaggarasabhojanañ pacitvā pāsādañ āropetvā upanāmetum asakkonto devīñ upasañkamitvā 'devi ajja me mañsañ na laddhañ amañsabhojanañ¹⁷ upanāmetum na sakkomi kiñ ti karomīti' āha, 'tāta mayhañ putto rañño piyo mañāpo, puttam me disvā rājā tam eva cumbanto parissajanto 30

¹ Bⁱ -iñ. ² so Bⁱ Bp; K omits nañ. ³ Bp rājā. ⁴ Bⁱ anussu-. ⁵ K so hañ cintesi, Bⁱ so cintesi. ⁶ Bⁱ -ssa. ⁷ both MSS. -ni-. ⁸ Bⁱ nivatthavavatte. ⁹ Bⁱ adds ca. ¹⁰ Bⁱ ussuyya. ¹¹ K Bⁱ -hi, Bp adhiṭṭhāmi. ¹² K -si-. ¹³ Bⁱ amasakañ bhattān. ¹⁴ Bⁱ -vase. ¹⁵ Bⁱ ghāpito. ¹⁶ Bⁱ dhapemi. ¹⁷ Bⁱ amañsakañ bhojanañ.

attano atthibhāvam pi na jānāti, aham puttam maṇḍetvā rañño ūrumbi nisīdā-
 peyyam¹, tassa puttena saddhim kilanakāle tvaṃ bhattam upanāmeyyāsīti², sā
 evaṃ vatvā attano puttam lalitadārakam³ maṇḍetvā rañño ūrumbi nisīdāpesi,
 rañño puttena saddhim kilanakāle bhattachārako bhattam upanesi, rājā surāma-
 5 matto pātiyaṃ maṃsaṃ adisvā 'maṃsaṃ kahan' ti pucchitvā 'ajja deva uposathe
 māghātātāya⁴ maṃsaṃ na laddhan' ti vutte 'mayham maṃsaṃ nāma dullabhan'
 ti vatvā ūrumhi nisinnassa piyaputtassa gīvaṃ valetvā⁵ jīvitaḥkhayaṃ pāpetvā
 bhattachārakassa purato khipitvā 'regena sampādetvā āharā' ti āha, bhattachārako
 tathā akāsi, rājā puttamaṃsena bhattam bhuñji, rañño bhayena eko pi kanditum⁶
 10 vā roditum vā kathetum vā⁷ samatto nāma nāhosi. rājā bhuñjitvā sayanapiṭṭhe
 niddam upagantvā paccūsakāle pabujjhivā vigatamado 'puttam⁸ me ānethā' ti
 āha, tasmim kāle devī kandamānā pādamūle pati 'kiṃ bhadde' ti ca vutte 'deva
 hiyyo te puttam māretvā puttamaṃsena bhattam bhuttan' ti āha, rājā putta-
 sokena roditvā kanditvā 'idam⁹ me dukkham surāpānam nissaya uppannau' ti
 15 surāpāne dosam disvā 'ito paṭṭhāya yāva arahattaṃ na pāpuṇāmi tāva evarūpaṃ
 vināsakārakasuraṃ¹⁰ nāma na pivissāmi'ti' paṃsum gahetvā mukham puñchitvā¹¹
 adhiṭṭhāsim¹², tato paṭṭhāya majjaṃ nāma na pivim, imam attham sandhāya matto
 aham mahārājā¹³ 'ti imaṃ gātham āha.

Atha naṃ rājā „kiṃ pana samma ārammaṇaṃ disvā nisneho
 20 jāto sīti“ pucchi. So taṃ kāraṇaṃ ācikkhanto imaṃ gā-
 tham āha:

Kitavāso naṃ' aham rājā putto paccekabodhi me
 pattaṃ bhinditvā cavito¹⁴ nisneho tassa kāraṇā.

Mahārāja pubbe aham Bārāṇasīyaṃ Kitavāso nāma rājā, tassa me putto
 25 vijāyi, lakkhaṇapāṭhakā taṃ¹⁵ disvā 'mahārāja ayaṃ kumāro pāṇiyaṃ¹⁶ alabhi-
 tvā¹⁷ marissatīti' āhamsu, Duṭṭhakumāro ti 'ssa nāmaṃ ahoṣi, so viññūtaṃ¹⁸
 patto oparajjaṃ kāresi; rājā¹⁹ kumāraṃ pacchato vā purato vā katvā vicarati,
 pāṇiyaṃ²⁰ alabhitvā maraṇabhayena c' assa catusu dvāresu antonagaresu²¹ ca
 tattha tattha pokkharāṇiyo kāresi, catukkādisu maṇḍape karetvā pāṇiyacāṭiyo²²
 30 ṭhapāpesi²³, so ekadivasaṃ alamkatapaṭiyatto sayam eva uyyānaṃ gacchanto
 antarāmagge Paccekabuddhaṃ passi, mahājano pi Paccekabuddhaṃ disvā tam eva

¹ B¹ -pessāmi. ² K lalita-, B¹ pilantana-. ³ B¹ -ghātātāya. ⁴ B¹ vattetvā.

⁵ K omits vā. ⁶ B¹ puttam. ⁷ B¹ imaṃ. ⁸ so both MSS. ⁹ B¹ nāsakārakam-,
 R² -kāraṇam-. ¹⁰ B¹ muñcitvā. ¹¹ all three MSS. -si. ¹² B¹ vidhito. ¹³ so B¹ B²;
 K naṃ. ¹⁴ K pāṇiyaṃ, B¹ pāṇiyaṃ. ¹⁵ B¹ adds na. ¹⁶ B¹ -ttaṃ. ¹⁷ so B²;
 K B¹ rājā. ¹⁸ K attanagaresu. ¹⁹ K pāṇiya-, B¹ pāṇiyapāṭiyo. ²⁰ B¹ ṭhapesi.

vandati¹ pasamsati añjaliñ c' assa paggañhāti², kumāro cintesi: 'mādisena saddhim
 gacchantā imam munḍakam vandanti pasamsanti añjaliñ c' assa³ paggañhantīti⁴ so
 kupito⁴ batthito oruḥa Paccekabuddham upasāṅkamitvā 'laddha'⁵ te samaṇa bhattan'
 ti vatvā 'āma kumārā'⁶ ti vutte tassa batthato pattañ gahetvā bhūmiyañ pāteṭvā⁶
 saddhim bhattena madditvā pādappahārena cūṇṇavicūṇṇaṁ akāsi, Paccekabuddho 5
 'naṭṭho vatāyañ satto' ti tassa mukhañ olokesi, kumāro 'ahañ samaṇa Kita-
 vāsarañño putto nāmena Duṭṭhakumāro nāma, tvam me kuddho akkhini ummīle-
 tvā olovento kiṁ karissasīti' āha, Paccekabuddho chinabbatto hutvā vehāsañ
 abbhuggantvā Uttarahimavante⁷ Nandamūlapabbhāram⁸ eva gato, kumārassāpi
 tañ khaṇṇ⁹ ũeva pāpakammañ paripacci, so 'ḍayhāmi'¹⁰ ḍayhāmiti¹⁰ samuggata- 10
 sariraḍāho¹¹ tatth' eva pati¹², tattha tatth' eva yattakañ pāṇiyañ¹³ tattakañ
 pāṇiyañ sabbam chiḷji, mātikā sūssimsu, tatth' eva jīvitaḥkayañ patvā avicimhi
 nibbatti, rājā tañ pavattim sutvā puttāsokena abhihūto cintesi: 'ayañ me soko
 piyavattuto uppajji, sace me sineho nābhavissa¹⁴ soko na uppajjissa, ito dāni
 me paṭṭhāya saviññāpake vā aviññāpake vā kismici¹⁵ vatthusmim sineho nāma 15
 mā uppajjīti¹⁶ adhiṭṭhāsi, tato paṭṭhāy' assa¹⁷ sineho nāma n' atthi, tañ san-
 dhāya Kitavāso nām' ahañ¹⁸ ti gātham āha, tattha putto paccekabodhi
 me pattañ bhinditvā cavito ti mama putto paccekabodhipattañ bbindi-
 tvā¹⁹ cavito ti attho, nisneho tassa kāraṇā ti tadā uppannessa snehavat-
 thussa²⁰ kāraṇā nisneho jāto ti attho. 20

Atha nañ rājā „kiṁ pana samma ārammaṇaṁ disvā nik-
 kodho jāto sīti“ pucchi. So tañ kāraṇaṁ²¹ ācikkhanto²² imañ
 gātham āha:

Arako hutvā mettacittaṁ satta vassāni bhāvayim²³,
 satta kappe Brahmaloce, tasmā akkodhano ahañ ti. 25

Tass' attho: ahañ mahārāja Arako nāma tāpaso hutvā satta vassāni metta-
 cittaṁ bhāvetvā satta saṁvattavivattakappe²⁴ Brahmaloce vasiṁ, tasmā ahañ
 dīgharattaṁ mettābhāvanāya āciṇṇapariciṇṇatā akkodhano jāto ti.

Evam Chattapāṇinā attano catusu aṅgesu kathitesu rājā so
 parisāya iṅgitasaññaṁ adāsi. Tañ khaṇṇā²⁵ ũeva amaccā ca

¹ K vandati. ² Bⁱ paggayhati. ³ K omits cassa. ⁴ Bⁱ B^p kuppito. ⁵ Bⁱ lad-
 dham. ⁶ Bⁱ pothetvā. ⁷ K -ta. ⁸ Bⁱ -mūlaṁkapa-. ⁹ K khaṇaṁ. ¹⁰ Bⁱ omits
 ḍayhāmi. ¹¹ Bⁱ -dāho. ¹² Bⁱ pati. ¹³ K omits tattha - - pāṇiyaṁ. ¹⁴ K
 nābh- corr. to nabh-. ¹⁵ Bⁱ kismimñci. ¹⁶ Bⁱ uppajjatuti. ¹⁷ Bⁱ paṭṭhāya.
¹⁸ Bⁱ nāmāhan. ¹⁹ Bⁱ tvāna. ²⁰ Bⁱ smehavattukassa. ²¹ Bⁱ omits kāraṇaṁ.
²² K pucchanto. ²³ K bhāvayi, Bⁱ bhāvassi. ²⁴ K saṁvaddhavivaddhakappe, Bⁱ
 saṁvattavivattakappe. ²⁵ K khaṇaṁ.

brāhmaṇagahapatikādayo ca utṭhahitvā „are lañcakhādaka¹ duṭṭhacora, tvaṃ lañcaṃ alabhivā paṇḍitaṃ upavaditvā māretukāmo² jāto“ ti Kālakaṃ hatthapādesu gahetvā rājanivesanā otāretvā gahitagahiteh³ eva pāsānamuggarehi sīsaṃ bhinditvā jīvi-
 5 takkhaṃ pāpetvā pādesu⁴ gahetvā kaḍḍhantā saṃkāraṭṭhāne chaḍḍesuṃ⁵. Tato paṭṭhāya rājā dhammena rajjaṃ kāretvā⁶ yathākammaṃ gato.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā Kālakasenaṃ⁷ Devadatto ahoṣi, Chattapāṇikappako Sāriputto, Dham-
 10 maddhajo pana aham evā“⁸ ti. Dhammaddhajajātakam⁹. Bīraṇatthambhakavaggo sattamo.

8. KĀSĀVAVAGGA.

1. Kāsāvajātaka.

Anikkasāvo kāsāvaṃ ti. Idam Satthā Jetavane viha-
 15 ranto Devadattaṃ ārabha kathesi. Vatthum¹⁰ pana Rājagahe samutṭhitam. Ekasmiṃ samaye dhammasenaṃ pañcahi bhikkhusatehi saddhiṃ Veḷuvane viharati. Devadatto pi attano anurūpāya dussila-
 parisāya parivuto Gayāsīse viharati. Tasmiṃ samaye Rājagahavāsino chandakaṃ saṃharitvā¹¹ dānaṃ sajjayimsu. Ath' eko vohāratthāya
 20 āgatavāṇijo „idam¹² sātakaṃ vissajjetvā mam pi pattikaṃ¹³ karothā“
 'ti mahagghaṃ gandhakāsāvaṃ adāsi. Nāgarā mahādānaṃ pavattayimsu. Sabbaṃ chandakena saṃkaḍḍhitam kahāṇeḥ¹⁴ eva niṭṭhāsi. So sātako atireko ahoṣi. Mahājano sannipatitvā „ayaṃ gandhakāsā-
 vasātako atireko, kassa naṃ¹⁵ dema, kim¹⁶ Sāriputtattherassa¹⁷ udāhu
 25 Devadattassā“¹⁸ ti mantayimsu. Tatth' eke¹⁹ „Sāriputtattherassā“
 'ti āhaṃsu, apare „Sāriputtatthero katipāhaṃ vasitvā yathāruccim

¹ K lañcaṃ-. ² B¹ mārāpetukāmo. ³ so B¹ Bp; K pāde. ⁴ B¹ chaṭṭesuṃ, K chaḍḍhe-
 suṃ. ⁵ B¹ kārento. ⁶ B¹ kāla-. ⁷ B¹ dhammadhajajātakam dasamaṃ. ⁸ B¹ vatthu.
⁹ so B¹ Bp; C¹ saṃgharitva, C² saṃsaritvā. ¹⁰ B¹ imaṃ. ¹¹ so C¹ Bp; C¹ B¹ satti-
 kam. ¹² C¹ C² nau. ¹³ B¹ adds mayam. ¹⁴ B¹ adds dassāma. ¹⁵ B¹ tatkeke.

pakkamissati, Devadattatthero¹ pana nibaddham² amhākaṃ nagaram
 eva upanissāya viharati, maṅgalāvaṃmaṅgalesu³ ayam eva amhākaṃ
 avassayo, Devadattassa dassāmā⁴ 'ti āhaṃsu. Sambahulikaṃ⁵ karon-
 tesu⁶ pi „Devadattassa dassāmā“ 'ti vattāro bahū⁷ ahesuṃ. Atha naṃ
 Devadattassa adaṃsu. Devadatto tassa dasā⁸ chindāpetvā ovattikaṃ⁹ 5
 sibbāpetvā¹⁰ rajāpetvā suvaṇṇapaṭṭavaṇṇaṃ¹¹ katvā pārūpi. Tasmiṃ
 kāle tiṃsamattā bhikkhū¹² Rājagahā Sāvatthiṃ gantvā Satthāraṃ
 vanditvā katapaṭṭisaṇṭhārā taṃ pavattiṃ ārocetvā „evaṃ bhante Deva-
 datto attano¹³ ananucchavikaṃ arahaddhajaṃ¹⁴ pārūpiti“ ārocesuṃ.
 Satthā „na bhikkhave Devadatto idāṃ' eva attano ananurūpaṃ ara- 10
 haddhajaṃ¹⁵ paridahati, pubbe pi paridahi yevā“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
 Bodhisatto Himavantapadese¹⁶ hatthikule nibbattitvā va-
 yappatto asītisahassamattavāraṇaparivāro yūthapati hutvā araṇ-
 ñāyatane vasati. Ath' eko duggatamanusso Bārāṇasiyaṃ vi- 15
 haranto dantakāravithiyaṃ¹⁷ dantakāravalayādīni¹⁸ karonte disvā
 „hatthidante labhitvā gaṇhissathā“ 'ti pucchi. Te „āma gaṇ-
 hissāmā“ 'ti āhaṃsu. So¹⁹ āvudhaṃ ādāya kāsāyavatthava-
 sano Paccekabuddhavesaṃ²⁰ gaṇhitvā paṭṭisāsakaṃ paṭimuñcitvā
 hatthivithiyaṃ thatvā²¹ āvudhena hatthiṃ māretvā dante ādāya 20
 Bārāṇasiyaṃ vikkiṇanto jīvikaṃ kappesi. So aparabhāge Bo-
 dhisattassa parivārahatthinaṃ²² sabbapacchimāṃ hatthiṃ²³
 māretuṃ ārabhi. Hatthino devasikaṃ hatthisu²⁴ parihāyantesu
 „kena nu kāraṇena hatthino parihāyantīti“ Bodhisattassa āro-
 cesuṃ. Bodhisatto parigaṇhanto „Paccekabuddhavesaṃ gaṇetvā 25
 hatthivithipariyante eko puriso tiṭṭhati, kacci²⁵ nu kho so
 māreti, parigaṇhissāmi naṃ“ ti ekadivasāṃ hatthi²⁶ purato katvā

¹ Bⁱ devadatthero, C^k C^s devadattathero. ² Bⁱ nibaddham. ³ C^s Bⁱ maṅgalāmaṅ-
 galesu. ⁴ C^s -likāṃ. ⁵ Bⁱ kathentesu. ⁶ so B^p; C^k omits bahū, Bⁱ bahu.
⁷ Bⁱ vassa dasāni. ⁸ C^k C^s ovaddhikaṃ. ⁹ so B^p; Bⁱ sippāpetvā, C^k C^s siudhāp-
¹⁰ C^k -paddhavaṇṇaṃ, C^s -paddhavaṇṇaṃ?, Bⁱ -pattavaṇṇaṃ. ¹¹ Bⁱ bahu. ¹² Bⁱ
 repeats attano. ¹³ C^k arahaddhajaṃ, Bⁱ arahantadhajaṃ. ¹⁴ Bⁱ arahantaṃ dhajaṃ.
¹⁵ Bⁱ -ppadese. ¹⁶ C^s -yā, Bⁱ -vithiyaṃ dandakāre. ¹⁷ Bⁱ dandavalayādīni.
¹⁸ Bⁱ adds sādhu ti. ¹⁹ Bⁱ paccekasambuddha-. ²⁰ Bⁱ thatvā. ²¹ Bⁱ parivārāṇaṃ
 hatthinaṃ. ²² C^s Bⁱ hatthi, C^k hatthimaṃ. ²³ so all three MSS. ²⁴ Bⁱ kiñci.
²⁵ all three MSS. hatthi.

sayam pacchato ahoṣi. So Bodhisattam disvā āvudham ādāya
pakkhandi¹. Bodhisatto nivattitvā t̥hito „bhūmiyam pothetvā
māressāmi nan“ ti soṇḍam pasāretvā tena paridahitāni kāsā-
yāni disvā „imam arahaddhajaṃ² mayā garuṃ kātuṃ³ vaṭṭatīti“
5 soṇḍam paṭisaṃharitvā⁴ „ambho purisa, nanu esa arahaddhajo⁵
ananucchaviko tuyham, kasmā etaṃ paridahasīti“ imā gāthā
avoca:

1. Anikkasāvo kāsāvaṃ yo vattham paridahessati

apeto damasaccena na so kāsāvaṃ arahati. (Dhp. v. 9.) 140.

10 2. Yo ca vantakasāv' assa sīlesu susamāhito

upeto damasaccena sa ve kāsāvaṃ arahatīti. 141.

Tattha anikkasāvo ti kāsāvo vuccati rāgo doso⁷ moho makkho palāso
issā macchariyaṃ māyā sāt̥heyyaṃ thambho sārāmbho māno atimāno mado pa-
mādo sabbe akusaladhammā sabbe duccharitā sabbaṃ bhavagāmikammaṃ diyaḍḍha-
15 kilesasahaseṃ, eso kāsāvo nāma, so yassa puggalassa appahīno sasantānato⁸
anissat̥tho⁹ anikkhanto so anikkasāvo nāma, kāsāvaṃ ti kasāyarasapītaṃ¹⁰
arahaddhajabhūtaṃ¹¹, yo vattham paridahessatīti yo evarūpo hutvā eva-
rūpaṃ vattham paridahessati nivāseti ca¹² pārupati ca, apeto damasaccenā
'ti indriyadamasāṃkhātena damena nibbānasāṃkhātena ca paramatthasaccena apeto
20 parivajjito, nissakkaat̥he¹³ vā karaṇavacanāṃ, etasmā damasaccā apeto ti attho,
saccan ti c' ettha vacīsaccā¹⁴ catusaccam pi vaṭṭatīti¹⁵ yeva, na so kāsāvaṃ
arahatīti so puggalo anikkasāvattā arahaddhajaṃ¹⁶ kāsāvaṃ na arahati, an-
anucchaviko so etassa, yo ca vantakasāvassā¹⁷ 'ti yo paṇa puggalo yathā-
vuttassa¹⁷ kasāvassa abhāvā¹⁸ vantakasāvo assa, sīlesu susamāhito ti magga-
25 sīlesu c' eva phalesu¹⁹ ca sammā āhito, ānetvā t̥hāpito viya tesu patit̥thito²⁰,
tehi sīlehi samaṅgibhūtaṃ²¹ etaṃ adhivacanāṃ, upeto ti sampanno samannā-
gato, damasaccenā ti vuttappakāreṇa damena ca¹² saccena ca, sa ve kāsāvaṃ
arahatīti so evarūpo puggalo imam arahaddhajaṃ²² kāsāvaṃ²³ arahati.

¹ B¹ pakkhanti, C^k pakkhat̥the? ² B¹ arahanti dhajaṃ. ³ B^p guruṃ-, C^k C^o garu-.

⁴ C^k C^o vaddhatīti. ⁵ so B^p; C^k paṭisaṃgaritvā corr. to -gharitvā, C^o paṭisaṃ-

saritvā corr. to paṭisaṃgharitvā, B¹ paṭisaṃkhāritvā. ⁶ B¹ arahattaajo. ⁷ B¹ deso.

⁸ B¹ sandhānato anupassato. ⁹ B¹ omits anissat̥tho. ¹⁰ B¹ kāsāya-. ¹¹ B¹ ara-

hantajabbutaṃ. ¹² B¹ ceva. ¹³ B¹ nissakkat̥te. ¹⁴ B¹ omits vacīsaccāṃ. ¹⁵ so

B¹ B^p; C^k vuccati, C^o vuccati corr. to vaddhati. ¹⁶ B¹ arahantaddhaja. ¹⁷ B¹ -ttas-

seva, C^o -ttassa tassa. ¹⁸ B¹ cantat̥tā (read vantat̥tā). ¹⁹ B¹ malaśīlesu. ²⁰ B¹ adda

viya ²¹ B¹ -bhūtass. ²² B¹ arahatthadhajaṃ. ²³ K kāsāvaṃ.

Evam Bodhisatto tassa purisassa imam kāraṇam kathetvā
„ito paṭṭhāya mā idhāgami, āgacchasi ce jīvitam¹ te n' at-
thīti“ tajjtvā palāpesi.

Satthā imam dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānsei:
„Tadā hatthimārakapuriso Devadatto ahoṣi, yūthapati pana aham evā“ 5
'ti. Kāsāvajātakaṃ².

2. Cūlanandiyajātaka.

Idam tadācariyavaco ti. Idam Satthā Veḷuvane viha-
ranto Devadattam ārabha kathesi. Ekadivasaṃ³ hi bhikkhū
dhammasabhāyaṃ katham samuṭṭhāpesum: „āvuso Devadatto nāma 10
kakkhaḷo pharuso sāhasiko Sammasambuddhe abhimāre⁴ payojesi silam⁵
pavijji Nālāgirim⁶ pi⁷ payojesi, khantimettānuddayamatam pi 'ssa
Tathāgate n' atthīti“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave
etarahi kathāya sannisinna“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na
bhikkhave idān' eva pubbe pi Devadatto kakkhaḷo pharuso nikkāru- 15
niko yevā“ 'ti vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadatte rajjam kārente Bo-
dhisatto Himavantapadese⁸ Nandīyo⁹ nāma vānaro ahoṣi,
kaṇiṭṭhabhātiko pan' assa Cullanandīyo nāma. Te ubho pi
asītisahassavānaraparivārā Himavantapadese⁸ andhamātaraṃ 20
paṭijaggantā vasaṃ kappesum. Te mātaraṃ sayanagumbe ṭha-
petvā¹⁰ araṇṇaṃ pavisitvā madhurāni phalāphalāni labhitvā
mātu¹¹ pesenti¹², āharaṇakā¹³ tassā na denti, sā khudāya¹⁴ pī-
lītā aṭṭhacammāvasesā¹⁵ ahoṣi¹⁶. Atha naṃ Bodhisatto āha:
„mayam amma tumhākaṃ madhuraphalāni¹⁷ pesema, tumhe 25
kasmā milāyathā“ 'ti. „Tātāham na¹⁸ labhāmīti“. Bodhisatto

¹ B¹ jīvitam. ² B¹ adds pathamaṃ. ³ B¹ -sañ. ⁴ so C¹ B¹ R¹; C¹ ahimāle corr. to
ahimāre. ⁵ C¹ B¹ silam. ⁶ C¹ nālāgirim. ⁷ C¹ B¹ omit pi. ⁸ B¹ -ppadese. ⁹ B¹
mahānandīyo. ¹⁰ B¹ thapetvā. ¹¹ C¹ māte corr. to mātu, B¹ mātuyā. ¹² C¹ C¹
posenti. ¹³ C¹ āharaṇakā, B¹ āharavānarā. ¹⁴ C¹ C¹ khudāhi. ¹⁵ C¹ aṭṭhacammā-,
B¹ atthidhammā-. ¹⁶ B¹ hosi. ¹⁷ B¹ -phalāphalāni. ¹⁸ B¹ tāta nāham.

cintesi: „mayi yūtham pariharante mātā me nassissati, yūtham pahāya mātaram yeva paṭijaggissāmīti“ so Cullanandikam¹ pak-kositvā² „tāta, tvaṃ yūtham parihara, aham mātaram paṭijaggis-sāmīti“ āha. So pi naṃ „bhātika, mayham yūthapariharanena
 5 kammaṃ n' atthi, aham pi mātaram eva paṭijaggissāmīti“ āha. Iti te ubho pi ekacchandā hutvā yūtham pahāya mātaram gahetvā Himavantā oruyha paccante nigrodharukkhe vāsam kappetvā mātaram paṭijaggiṃsu. Ath' eko Bārāṇasi-vāsiko³ brāhmaṇa-māṇavo Takkaśilāyaṃ⁴ disāpāmokkhassa ācariyassa santike
 10 sabbasippāni uggaṇhitvā „gamissāmīti“ ācariyaṃ āpucchi. Āca-riyo aṅgavijjānubhāvena⁵ tassa kakkhaḷapharusasāhasikabhāvaṃ ṇatvā „tāta, tvaṃ kakkhaḷo pharuso sāhasiko, evarūpanaṃ⁶ pana na⁷ sabbakālaṃ ekasadisam eva ijjhati⁸, mahāvināsaṃ mahādukkhaṃ passanti⁹, tvaṃ mā kakkhaḷo hosi¹⁰, pacchātā-
 15 panakammaṃ mā karīti“ ovaḍitvā uyyojesi. So ācariyaṃ vanditvā Bārāṇasim gantvā ghārāvāsaṃ gahetvā aññehi sippehi jīvikaṃ kappetuṃ asakkonto „dhanukoṭṭim nissāya jīvissāmīti“ luddakakammaṃ katvā „jīvikaṃ kappessāmīti“ Bā-rāṇasito nikkhamitvā paccantagāmake vasanto dhanukalāpa-
 20 sannaddho araṇṇaṃ pavisitvā nānāmiḡe māretvā maṃsavikka-yena jīvikaṃ kappesi. So ekadivasam araṇṇe kiñci alabbhitvā āgacchanto aṅgaṇapariyante¹¹ ṭhitaṃ nigrodharukkhaṃ disvā „api nāṃ' ettha kiñci bhaveyyā“ 'ti nigrodharukkabhūmukho pāyāsi. Tasmim khaṇe ubho pi te bhātaro mātaram phalāni
 25 khādāpetvā purato katvā viṭapantare nisinnā taṃ¹² āgacchantam disvā „mātaram no disvāpi kiṃ karissatīti“ sākchantare nili-yiṃsu. So pi kho sāhasikapuriso rukkhamaḷaṃ āgantvā taṃ tesam mātaram jarādubbalaṃ andham disvā cintesi „kim me tucchahatthagamanena, imaṃ makkaṭṭim vijjhitvā¹³ gamissāmīti“

¹ Bⁱ -nandiyam. ² Bⁱ pakkosāpetvā. ³ Bⁱ -sīvāsi. ⁴ C^k -silāya, C^o Bⁱ -silāyam.

⁵ C^k āhavijjā-, C^o āhavijjā- corr. to aṅgavijjā-. ⁶ Bⁱ evarūpo. ⁷ C^k omits na.

⁸ Bⁱ icchatī. ⁹ Bⁱ pāpunissakim. ¹⁰ C^k C^o hoti. ¹¹ so BP; Bⁱ alaṅgaṇa-, C^k C^o aṅgaṇa-. ¹² C^k naṃ. ¹³ Bⁱ adde gahetvā.

so tassā vijjhanatthāya dhanuṃ gaṇhi¹. Taṃ disvā Bodhisatto
 „tāta Cullanandiya, esa me puriso mātaraṃ vijjhutukāmo, aham
 a-sā jīvitadānaṃ dassāmi, tvaṃ maṃ accayena mātaraṃ paṭi-
 jaggeyyāsīti“ vatvā sākhanarā nikkhamitvā „bho purisa, mā
 me mātaraṃ vijjhi, esā andhā jarādubbala, aham assā jīvita- 5
 dānaṃ demi, tvaṃ etaṃ amāretvā maṃ mārehīti“ tassa paṭiñ-
 ñaṃ gahe tvā sarassa² āsannaṭṭhāne³ nisīdi. So nikkaruṇo
 Bodhisattaṃ⁴ vijjhutvā pādetvā mātaraṃ pi 'ssa⁵ vijjhutūṃ puna⁶
 dhanuṃ sannahi⁷. Taṃ disvā Cullanandiko⁸ „ayaṃ⁹ me mā-
 taraṃ vijjhutukāmo, ekadivasam pi kho me mātā jīvamānā 10
 laddhajīvita nāma yeva¹⁰ hoti, jīvitadānaṃ assā dassāmīti“
 sākhanarā nikkhamitvā¹¹ „bho purisa, mā me mātaraṃ vijjhi,
 aham assā jīvitadānaṃ dammi, tvaṃ maṃ vijjhutvā aṇhe dve
 bhātike gahe tvā amhakaṃ mātu jīvitadānaṃ dehīti“ tassa pa-
 tiññaṃ gahe tvā sarassa¹² āsannaṭṭhāne¹³ nisīdi. So taṃ¹⁴ pi¹⁵ 15
 vijjhutvā māretvā¹⁶ „ghare dāraṇaṃ bhavissatīti“ mātaraṃ pi
 tesam vijjhutvā pādetvā tayo pi kācenādāya¹⁷ gehābhīmukho
 pāyāsi. Ath' assa pāpapurisassa gehe asani patitvā bhariyaṃ
 ca dve dāraṇe ca gehen' eva saddhiṃ jhāpesi, piṭṭhivaṃsa-
 thūnamattaṃ avasissi¹⁸. Atha naṃ gāmadvāre yeva eko puriso 20
 disvā taṃ pavattim ārocesi. So puttadāraṇaṃ¹⁹ sokena abhi-
 bhūto tasmim yeva ṭhāne maṃsakācaṇ²⁰ ca dhanuṃ ca chaḍḍe-
 tvā²¹ vatthaṃ pahāya naggo bāhā paggayha paridevamāno
 gantvā gharaṃ pāvisi. Ath' assa sā thūnā bhijjitvā sīse patitvā
 sīsaṃ bhindi. Pathavi²² vivaraṃ adāsi, avācito jālā utṭhahi. 25
 So paṭhaviyā²³ giliyamāno²⁴ ācariyassa ovādaṃ saritvā „imaṃ

¹ Bī ākaddaḍḍhi. ² Bī parassa. ³ so BP; Ck āsanena, C^s āsanne, Bī āsannaṭṭhāne.

⁴ Ck C^s -satto. ⁵ Ck omits ssa. ⁶ Bī pana. ⁷ Bī sannayhi. ⁸ Bī -nandiyō.

⁹ C^s ayam. ¹⁰ Bī yeva nāma. ¹¹ Ck nikkhami, C^s nikkhami corr. to nikkhamitvā.

¹² Bī saraṭṭhassa. ¹³ Bī āsannaṭṭhāne. ¹⁴ Bī taṃ. ¹⁵ Bī omits pi. ¹⁶ Bī pādetvā.

¹⁷ C^s kājenādāya, Bī kājena ādāya. ¹⁸ Ck Bī bhavissati. ¹⁹ Bī puttadāra. ²⁰ Ck -kācaṇa corr. to -kājaṇa, C^s -kājaṇa, Bī maṃkojaṇa. ²¹ C^s chaḍḍetvā, Bī chaṭṭetvā.

²² Bī pathavi. ²³ Bī pathaviyā. ²⁴ Ck C^s giliya-, Bī giliya-.

vata kāraṇaṃ disvā¹ Pārāsariyabrāhmaṇo² mayhaṃ ovādam
adāsīti³ paridevamāno imaṃ gāthadvayam āha:

1. Idam tad ācariyavaco Pārāsariyo⁴ yad abravi:

mā su tvaṃ akaraṃ pāpaṃ yaṃ tvaṃ pacchā kataṃ tape, 142.

5 2. Yāni karoti puriso tāni attani passati

kalyāṇakārī kalyāṇaṃ pāpakārī ca⁵ pāpakam,

yādisaṃ vapate⁶ bijaṃ tādisaṃ harate phalaṃ ti. 143.

Tass' attho: yaṃ Pārāsariyo⁴ brāhmaṇo abravi mā⁷ tvaṃ pāpaṃ⁸ akaraṃ⁹
yaṃ kataṃ¹⁰ pacchā¹¹ taṃ¹² āeva tapeyya 'ti¹³ idam taṃ ācariyassa vacanaṃ¹⁴,
10 yāni kāyavacīmanodvārehi kammāni puriso karoti tesaṃ viṭṭakam paṭilabbhanto
tāni yeva attani passati kalyāṇakammakārī kalyāṇaṃ¹⁵ phalaṃ anubhoti pāpakārī
ca pāpakam eva lāmakam¹⁶ anīṭṭhaṃ¹⁷ phalaṃ anubhoti, lokasmiṃ pi hi yādī-
saṃ vapate bijaṃ tādisaṃ harate phalaṃ bījānurūpaṃ bījānucchavikam eva
phalaṃ harati gaṇhāti anubhavatīti.

15 Iti so paridevanto paṭhaviṃ¹⁸ pavisitvā avīcimahāniraye
nibbatti.

Satthā „na bhikkhave Devadatto idān' eva kakkhaḷo¹⁹ pharuso
pubbe pi kakkhaḷo²⁰ pharuso nikkāruṇiko yevā" 'ti²¹ imaṃ dhamma-
desanaṃ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā luddapuriso²² Devadatto
20 ahosi, disāpāmokkhācariyo²³ Sāriputto²⁴, Cullanandiko²⁵ Ānando, mātā
Mahāpajāpatī Gotamī, Mahānandiko pana aham evā" 'ti. Culla-
nandiyajātakam²⁶.

3. Puṭabhattajātaka.

Name namantassā 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto
25 ekaṃ kuṭumbikaṃ²⁷ ārabha kathesi. Sāvattihinagara-vāsī²⁸ kir'
eko kuṭumbiko²⁹ ekena jānapadakuṭumbikena³⁰ saddhim vohāraṃ akāsi.

¹ B¹ omits disvā. ² B¹ porāṇācariyassabrahmaṇo, B² porāṇācariyabra-. ³ B¹ vada-
tīti. ⁴ B¹ porāṇācariyo, B² porāṇācariyo. ⁵ C² va. ⁶ C² vapato, B¹ pappate.
⁷ B¹ adds su. ⁸ C² pāpayam. ⁹ B¹ ataram. ¹⁰ B¹ taṃ. ¹¹ C² B¹ paccha. ¹² B¹
tvaṃ. ¹³ B¹ si. ¹⁴ B¹ vacam. ¹⁵ B¹ -ṇa. ¹⁶ B¹ hīnalāmakam. ¹⁷ all three MSS.
anīṭṭha. ¹⁸ B¹ pathavi. ¹⁹ C² B¹ -lo. ²⁰ B¹ adds vatvā. ²¹ B¹ luddakapu-.
²² B¹ -kkho ācariyo. ²³ B¹ adds ahosi. ²⁴ B¹ -cūla-. ²⁵ C² cullanandijā-, C²
cūlanandijā-, B¹ adds dutiyam. ²⁶ C² kuṭim-. ²⁷ C² C² -vāsi. ²⁸ C² janapada-.

So attano bhariyaṃ ādāya tassa dhāraṇakassa santikaṃ agamāsi. Dhāraṇako „dātuṃ na sakkomīti“ na kiñci adāsi. Itaro kuṇḍhitvā bhattaṃ abhuñjītvā nikkhami. Atha naṃ antarāmagge chātājjhattaṃ disvā maggapaṭipannā purisā „bhariyāya pi datvā bhuñjāhīti“ bhatta-
 puṭṭaṃ adamsu. So taṃ gahetvā tassā adātukāmo hutvā „bhadde, 5
 idaṃ¹ corānaṃ tiṭṭhanaṭṭhānaṃ², tvaṃ purato yāhīti“ taṃ³ uyyojetvā sabbhaṃ bhattaṃ bhuñjītvā tucchapuṭṭaṃ dassetvā „bhadde abhattakaṃ⁴ tucchapuṭṭaṃ eva adamsu“ 'ti āha. Sā tena ekaken' eva bhuttabhāvaṃ nātvā domanassappattā ahoṣi. Te ubho pi Jetavanapiṭṭhivihārena⁵ gacchantā „pāṇiyaṃ⁶ pivissāmā“ 'ti Jetavanaṃ pavissimsu'. Satthāpi 10
 tesāṃ⁷ nēva āgamaṇaṃ olokeno maggaṃ⁸ gahetvā ṭhitaluddo⁹ viya gandhakuṭicchāyāya nisīdi. Te Satthāraṃ disvā upasaṃkamitvā vandi-
 tvā nisīdimsu. Satthā tehi saddhiṃ paṭisaṇṭhāraṃ katvā „kiṃ upāsike ayaṃ¹¹ te bhattā hitakāmo sasneho“ ti¹² pucchi. „Bhante, ahaṃ etassa sasnehā¹³, ayaṃ pana mayhaṃ nisneho, tiṭṭhantu¹⁴ aññe divasā 15
 aji' ev' esa¹⁵ antarāmagge puṭṭaṃ¹⁶ labhitvā mayhaṃ adatvā attanā va bhuñjīti“. „Upāsike niccakālaṃ¹⁷ pi tvaṃ etassa hitakāmaṃ sasnehā ayaṃ nisneho va, yadā pana paṇḍite nissāya tava guṇe jānāti tadā te sabbissariyaṃ niyyādetīti“ vatvā tāya yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente 20
 Bodhisatto amaccakule nibbattitvā vayappatto tassa attha-
 dhammānusāsako ahoṣi. Tadā¹⁸ rājā „padubbheyyāpi¹⁹ me ayan²⁰“ ti attano puttāṃ āsaṃkanto nīhari. So attano bhari-
 yaṃ gahetvā nagarā nikkhamma ekasmiṃ Kāsikagāmake²¹ vāsāṃ kappesi. So aparabhāge pitu kālakatabhāvaṃ sutvā 25
 „kulasantakaṃ rajjaṃ gaṇhissāmīti“ Bārāṇasiṃ²² paccāgac-
 chanto²³ antarāmagge „bhariyāya pi datvā²⁴ bhuñjāhīti“ bhatta-
 puṭṭaṃ labhitvā tassā²⁵ adatvā sayam etaṃ²⁶ bhuñji. Sā

¹ C^k imaṃ. ² Bⁱ tiṭṭhana. ³ C^k C^s omit taṃ. ⁴ Bⁱ abhattaka. ⁵ Bⁱ -re. ⁶ Bⁱ pā-
 ṇiyaṃ. ⁷ Bⁱ pavissitvā. ⁸ C^k C^s tesāṃ. ⁹ Bⁱ B^p mīgaṃ. ¹⁰ Bⁱ vītaluddako.
¹¹ Bⁱ ayan. ¹² C^s hoti corr. to hotīti. ¹³ C^k sasneho, Bⁱ sineho. ¹⁴ Bⁱ tiṭṭhatu.
¹⁵ Bⁱ ajjevame. ¹⁶ Bⁱ pūṭṭabhaddaṃ. ¹⁷ so all three MSS. ¹⁸ Bⁱ atha naṃ.
¹⁹ C^k padubbheyyapi corr. to padubbheyyāpi, C^s padubbheyyatīpi, Bⁱ padubbheyyāsi,
 B^p padūseyya. ²⁰ Bⁱ ayyan. ²¹ Bⁱ -gāme. ²² C^k C^s -siyaṃ, Bⁱ -sī. ²³ C^k C^s
 pacchā-. ²⁴ C^s dahitvā. ²⁵ Bⁱ tayā. ²⁶ Bⁱ eva.

„kakkhaḷo¹ vatāyaṃ satto²“ ti domanassappattā ahoṣi. So Bārāṇasiyaṃ rajjaṃ gahetvā taṃ³ aggamaheṣiṭṭhāne ṭhapetvā „ettakam⁴ eva etissā alan“ ti na aññaṃ sakkāraṃ vā sammānaṃ vā karoti, „kathaṃ yāpesīti“ pi na naṃ⁵ pucchati. Bo-

5 dhisatto cintesi „ayaṃ no⁶ devī⁷ rañño bahūpakārā sasneha, rājā pan' etaṃ kismici na maññati, sakkārasammānaṃ assā⁸ kāressāmīti“ taṃ upasaṃkamitvā upacāraṃ⁹ katvā ekamantaṃ ṭhatvā „kin tātā“ 'ti vutte „kathaṃ¹⁰ samutṭhāpetuṃ mayaṃ devī tumhe upatṭhahāma, kiṃ nāma mahallakānaṃ pitunnaṃ¹¹

10 vatthakhaṇḍaṃ vā bhattapiṇḍaṃ vā dātuṃ na vaṭṭatīti¹²“ āha. „Tāta ahaṃ attanā va kiñci na labhāmi, tumhākaṃ kiṃ dassāmi¹³, nanu labhanakāle adāsim, idāni pana me rājā na kiñci deti, tiṭṭhatu aññaṃ dānaṃ rajjaṃ gaṇhituṃ āgacchanto antarāmagge bhattapuṭaṃ labhitvā bhattamattam¹⁴ pi me adatvā attanā va

15 bhuñjīti¹⁵“ „Kiṃ pana amma rañño santike evaṃ kathetuṃ sakkhissasīti¹⁶“ „Sakkhissāmi tātā“ 'ti. „Tena hi ajj' eva mama rañño santike ṭhitakāle mayi pucchante evaṃ kathetha, ajj' eva te guṇaṃ jānāpessāmīti“ evaṃ vatvā Bodhisatto purimataṃ gantvā rañño¹⁷ santike aṭṭhāsi. Sāpi gantvā rañño

20 samīpe aṭṭhāsi. Atha naṃ Bodhisatto „amma tumhe ativiya kakkhaḷā, kiṃ nāma¹⁸ pitunnaṃ¹⁹ vatthakhaṇḍaṃ vā bhattapiṇḍaṃ vā dātuṃ na vaṭṭatīti“ „Tāta, ahaṃ eva rañño santikā kiñci na labhāmi, tumhākaṃ kiṃ dassāmīti²⁰“ „Nanu aggamaheṣiṭṭhānaṃ vo²¹ laddhan“ ti. „Tāta kismici²² sammāne

25 asati aggamaheṣiṭṭhānaṃ kiṃ karissati, idāni me²³ tumhākaṃ rājā kiṃ dassati, so antarāmagge bhattapuṭaṃ labhitvā tato kiñci

¹ all three MSS. -lo. ² Bⁱ pūriso. ³ C^k C^s omit taṃ. ⁴ Bⁱ etthakam. ⁵ C^s omits naṃ. ⁶ Bⁱ omits no. ⁷ C^k C^s devī. ⁸ C^k C^s -sammānassā, Bⁱ sampāni-mayā. ⁹ Bⁱ upaṭṭhānaṃ. ¹⁰ C^s kathaṃ. ¹¹ K -kānaṃ pitunnaṃ, C^s pitunnaṃ corr. to pitunnaṃ, Bⁱ pitunnaṃ. ¹² C^k C^s vaddhatīti. ¹³ C^s -mā, C^k omits tumhākaṃ kiṃ dassāmi. ¹⁴ Bⁱ bhattapuṭaṃ. ¹⁵ C^s bhuñjati, Bⁱ bhuñjati. ¹⁶ Bⁱ -ssathāti. ¹⁷ C^k C^s omit rañño. ¹⁸ Bⁱ adds mahallakānaṃ. ¹⁹ Bⁱ pitunnaṃ. ²⁰ C^k C^s dassāma. ²¹ Bⁱ te. ²² Bⁱ kismiñci. ²³ C^k C^s omit me.

adatvā sayam eva bhuñjīti¹“. Bodhisatto „evam kira mahārājā“
 'ti pucchi. Rājā adhivāsesi. Bodhisatto tassa adhivāsanam
 viditvā „tena hi amma rañño appiyakālato paṭṭhāya kim tum-
 hākaṃ idha vāsenā, lokasmim hi appiyasampayogo va dukkho,
 tumhākaṃ idha vāse sati² rañño appiyasampayogo va dukkham 5
 bhavissati, ime sattā nāma bhajantaṃ bhajanti, abhajantaṃ
 abhajanabhāvaṃ ñatvā aññattha gantabbaṃ, mahanto³ lokasanni-
 vāso“ ti vatva imā gāthā avoca:

1. Name namantassa, bhaje bhajantaṃ,
 kiccānukubbassa kareyya kiccaṃ, 10
 nānatthakāmassa kareyya atthaṃ,
 asambhajantaṃ pi na sambhajeyya. 144.
2. Caje cājantaṃ, vanathaṃ na kayirā,
 apeta-cittena na sambhajeyya,
 dijo dumaṃ khīṇaphalaṃ ti ñatvā 15
 aññaṃ samekkheyya, mahā hi loko ti. 145.

Tattha name namantassa bhaje bhajantaṃ ti yo attano namati tass'
 eva paṭinameyya yo ca bhajati⁴ tañ ñeva bhajeyya, kiccānukubbassa kareyya
 kiccaṃ ti attano uppannakiccaṃ⁵ anukubbantass' eva tassāpi uppannakiccaṃ⁵
 paṭikareyya, caje cājantaṃ vanathaṃ⁶ na kayirā ti attānaṃ jahantaṃ jaheth'⁷ 20
 eva⁷, tasmim taṇhāsamkhātāṇ⁸ ca⁹ vanathaṃ na kareyya, apeta-cittena 'ti vigata-
 cittena vipallatthacittena, na sambhajeyyā 'ti tathārūpena saddhim na sam-
 bhaveyya¹⁰, dijo dumaṃ ti yathā sakunā pubbe phalitaṃ pi rukkhāṃ phale
 khīṇe khīṇaphalo ayaṃ ti ñatvā taṃ chaddetvā¹¹ aññaṃ samekkhati pariyesati
 evaṃ aññaṃ samekkheyya, mahā hi esa loko, atha¹² tumhe sasnehaṃ ekam¹³ 25
 purisaṃ labhissathā 'ti.

Taṃ sutvā Bārāṇasirājā deviyā sabbissariyaṃ adāsi. Tato
 paṭṭhāya samaggā sammodamānā vasimsu.

¹ Bⁱ bhuñjātīti. ² Bⁱ vāsoti. ³ Bⁱ adds hi. ⁴ C^k C^e bhajātīti. ⁵ Bⁱ uppannam-
⁶ Bⁱ panataṃ ⁷ Bⁱ adds kiñci. ⁸ Bⁱ taṇhāsandhavasamkhātāṃ. ⁹ Bⁱ omits ca.
¹⁰ C^k samābhaveyya, Bⁱ sammagaccheyya. ¹¹ Bⁱ chaddetvā, C^e chaddhetvā. ¹² Bⁱ
 avassāsi. ¹³ C^k C^e ekam.

Satthā imaṃ desanaṃ¹ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samo-
dhānesi: (Saccapariyosāne dve jayampatikā sotāpattiphale patitṭha-
himsu) Tadā jayampatikā² ime dve jayampatikā ahesuṃ, paṇḍitāmacco
pana aham evā³ ti. Puṭabhatajātakam³.

5

4. Kumbhilaajātaka.

Yassete caturo dhammā ti. Idam Satthā Veluvane vi-
haranto Devadattam ārabha kathesi.

1. Yass' ete caturo dhammā vānarinda yathā tava⁴
saccaṃ dhammo dhiti cāgo diṭṭham so ativattati⁴. 146.
10 2. Yassa te ca na vijjanti guṇā paramabbaddakā⁵
saccaṃ dhammo dhiti cāgo diṭṭham so nātivattatīti⁷. 147.

Tattha guṇā⁴ paramabbaddakā ti yass' ete paramabbaddakā cattāro
rāsaṭṭhena⁶ piṇḍaṭṭhena⁹ guṇā na vijjanti so paccāmittam atikkamituṃ na sakko-
tīti¹⁰; sesam ettha sabbam beṭṭhā Kumbhilaajātake¹¹ vuttanayam eva saddhim
15 samodhānenā¹¹ ti.

Kumbhilaajātakam¹⁰.

5. Khantivaṇṇanajātaka.

Atthi me puriso devā¹ ti. Idam Satthā Jetavane viha-
ranto Kosalarājānam ārabha kathesi. Tassa kir' eko bahūpa-
20 kārō¹³ amacco antepure¹⁴ padussi. Rājā „upakārako me“ ti nātvāpi
adhiyāsetvā Satthu ārocesi. Satthā „porāṇakarājāno pi mahārāja adhi-
vāsesuṃ yevā“¹⁵ ti vatvā tena yācito atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente
eko amacco tassa antepure¹⁵ padussi, amaccassāpi sevako tassa
25 gehe padussi. So tassa aparādham adhiyāsetuṃ¹⁶ asakkonto
tam ādāya rañño santikam gantvā „deva, eko me upaṭṭhāko

¹ Bⁱ dhammadesanaṃ. ² C^k C^s omit jayampatikā. ³ Bⁱ adds tatiyam. 4. Cfr. supra vol. I p. 278: Vānarindaajātaka. ⁴ so B^p; Bⁱ guṇā ca paramabbaddakā in the place of vānar-. ⁵ Bⁱ titi. ⁶ B^p -ka. ⁷ so B^p; C^k C^s omit both verses, Bⁱ has only the former. ⁸ Bⁱ rāsaṭṭhena, C^k rāsaddhena. ⁹ Bⁱ piṇḍattena, C^k piṇḍaddhena. ¹⁰ Bⁱ sakkoti. ¹¹ so all three MSS. ¹² Bⁱ B^p add catuttham. 5. Cfr. supra vol. II. p. 125. ¹³ C^s Bⁱ bahu-. ¹⁴ C^k C^s auto-. ¹⁵ C^s ante- corr. to anto-. ¹⁶ Bⁱ vāsetuṃ.

sabbakiccakārako, so mayhaṃ gehe padussi, tassa kiṃ kātum vattatīti¹“ pucchanto paṭhamam gātham āha:

1. Atthi me puriso deva sabbakiccesu vyāvaṭo²,
tassa c' eko 'parādh' atthi, tattha tvaṃ kin ti maññasīti. 148.

Tattha tassa cekoparādhathhīti tassa ca purisassa eko aparādhho atthi, 5
tattha tvaṃ kin ti maññasīti tattha tassa purisassa aparādhhe tvaṃ kiṃ
kātabbā ti maññasī, yathā te cittaṃ uppajjati tadanurūpam assa daṇḍam paṇe-
hīti dīpeti.

Tam sutvā rājā dutiyaṃ gātham āha:

2. Amhākaṃ c' atthi puriso ediso, idha vijjati, 10
dullabho aṅgasampanno, khantir asmāka ruccatīti. 149.

Tassa' attho: amhākaṃ pi rājūnaṃ sataṃ ediso bahupakāro³ agāre⁴ dussa-
napuriso⁵ atthi, so ca kho⁶ idha⁷ vijjati idāni pi idh' eva⁸ samvivijjati, mayam
rājāno pi samānā tassa⁹ bahupakārataṃ¹⁰ sandhāya adhivāsema, tuyhaṃ pana
arañño pi sato adhivāsanaṃ¹¹ bhāro jāto, aṅgasampanno ti¹² sabbehi guṇa- 15
koṭṭhāsehi¹³ samannāgato puriso nāma dullabho, tena kāraṇena amhākaṃ eva-
rūpesu ṭhānesu adhivāsanaṃ khamti yeva ruccatīti.

Amacco attānaṃ sandhāy' eva¹⁴ rañño¹⁵ vuttabhāvaṃ ṇatvā
tato paṭṭhāya antepure padussitum na visahi. So pi 'ssa se-
vako rañño ārocitabhāvaṃ ṇatvā tato paṭṭhāya tam kammaṃ 20
kātum na visahi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā aham eva Bārāṇasīrājā¹⁶ aho sin“ ti. So pi amacco rañño¹⁷
Satthu kathitabhāvaṃ ṇatvā tato paṭṭhāya tam kammaṃ kātum nā-
sakkhīti¹⁸. Khantivaṇṇana-jātakaṃ¹⁹.

25

¹ Ck C^o vaddhatīti. ² Bī vūvaṭo. ³ C^o Bī bahu-. ⁴ C^o agāro, Bī aṅgāre aṅgāre.
⁵ Bī dussanapakūriso. ⁶ Ck so khamo, C^o so khamo corr. to so ca kho. ⁷ Ck
idam, C^o idam corr. to idha. ⁸ C^o icceva corr. to idheva, Bī itheva. ⁹ Ck C^o
omī tassa. ¹⁰ Ck bahupakārānaṃ, C^o bahupakāreṇataṃ corr. to bahupakārataṃ,
Bī bahupakārathaṃ. ¹¹ Bī -na. ¹² Ck -panne hi, C^o -panno hi. ¹³ Bī lakka-
ṇakoṭṭhāsehi. ¹⁴ Bī sandhāya. ¹⁵ Ck raññā. ¹⁶ Ck C^o -si-. ¹⁷ Ck raññā.
¹⁸ C^o na sakkhīti ¹⁹ Bī khaṇḍhivaṇṇana-jātakaṃ pañcamam.

6. Kosiyajātaṅka.

Kāle nikkhamanā sādhu 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Kosalarājānam ārabha kathesi. Kosalarājā paccantavūpasamanatthāya¹ akāle nikkhami. Vatthum heṭṭhā vuttanayam eva.

5 Satthā pana atitam āharitvā āha: mahārāja

atīte Bārāṇasīrājā² akāle nikkhamitvā uyyāne khandhāvāram nivesesi³. Tasmim kāle ulūkasakuṇo⁴ veḷugumbam⁵ pavisitvā niliyi. Kākasena āgantvā „nikkhantam eva tam gaṇhissāmā“ 'ti parivāresi⁶. So suriyatthagamanam⁷ anoloketvā va
10 akālass' eva⁸ nikkhamitvā palāyitum ārabhi. Atha nam kākā parivāretvā tuṇḍehi koṭṭentā⁹ paripātesum. Rājā Bodhisattam āmantetvā „kin nu kho paṇḍita ime kākā kosiyaṃ paripāten-tīti“ pucchi. Bodhisatto „akāle mahārāja attano vasanaṭṭhānā nikkhamantā evarūpaṃ dukkhaṃ paṭilabhanti yeva, tasmā akāle
15 attano vasanaṭṭhānā nikkhamitum na vaṭṭatīti¹⁰“ imam atthaṃ pakāsento imaṃ gāthadvayam āha:

1. Kāle nikkhamanā sādhu, nākāle sādhu nikkhamo¹¹,
akālena hi nikkhamma ekakaṃ pi bahūjano¹²
na kiñci atthaṃ joteti¹³ dhamkasena va kosiyaṃ. 150.

20 2. Dhīro ca vidhividdhānaññū paresaṃ vivarantaṅgū¹⁴
sabbāmitte vasikatvā¹⁵ kosiyo va sukhī siyā ti. 151.

Tattha kāle nikkhamanā sādhu 'ti mahārāja nikkhamanā¹⁷ nāma nigga-manam¹⁸ vā¹⁹ parakkamanam²⁰ vā yuttapayuttakāle²¹ sādhu, nākāle sādhu nikkhamo ti akāle pana attano vasanaṭṭhānato aññattha gantum nikkhamanaṃ
25 vā parakkamanam vā na sādhu, akālena hīti ādisu²² catusu²³ padesu paṭhamena²⁴ saddhim tatiyaṃ duttiya catusu²⁵ puriso akālena²⁶ nikkhamitvā vā parakkamitvā vā na

6. Cfr. supra p. 74. ¹ Ck paccantaṃ-. ² Ck C^s -si-. ³ Bī nivāsesi. ⁴ Bī ulūka-.
⁵ Bī -kumbhaṃ. ⁶ Bī -resum. ⁷ Bī sūriyattaṅgamanam. ⁸ so Bp; Ck C^s sakāl-,
Bī cīrakāle yeva. ⁹ Ck C^s koddhentā, Bī koṭṭetvā. ¹⁰ Ck C^s vaddhatīti, Bī vaṭṭatī
¹¹ Ck C^s nakāle. ¹² C^s Bī bahu-. ¹³ Ck jāneti. ¹⁴ Bī vañka-. ¹⁵ Ck -gu,
C^s -raṇṭagu, Bī vivarānabhu. ¹⁶ Bī vasāṇkatvā. ¹⁷ Ck Bī -naṃ. ¹⁸ Bī omits
nāma nigga-manam. ¹⁹ C^s omits vā. ²⁰ Bī parakkamanam, C^s parakkamanam.
²¹ Bī yuttamattakāle. ²² Ck C^s ādisu ²³ Bī omits catusu. ²⁴ Bī paṭhamapadena.
²⁵ Bī vasanato hi koci. ²⁶ Bī akāle.

kiñci atthaṃ joteti attano appamattakam pi vaḍḍhiṃ¹ pabhāvetuṃ² na
sakkoti, atha kho ekakaṃ.³ pi bahujano bahu⁴ pi so paccatthikajano⁵ etaṃ⁶
akāle nikkhantaṃ vā parakkamantaṃ vā ekakaṃ samparivāretvā mahāvināsaṃ
pāpeti, tatthāyaṃ⁷ upamā: dhamkaseṇā vā kosiyaṃ yathā ayaṃ dhamkaseṇā
imaṃ akāle nikkhamantaṃ ca parakkamantaṃ ca kosiyaṃ tuṇḍehi vitudanti⁸ 5
mahāvināsaṃ pāpeti⁹ tathā, tasmā¹⁰ tiracchānagate ādiṃ¹¹ katvā kenaci akāle
attano vasaṇṭhānā na nikkhamitabbam¹² na parakkamitabbam ti, dutiyagāthāya
dhīro ti paṇḍito, vidhīti porāṇakapaṇḍitehi thapitapaveṇi, vidhānaṃ ti koṭ-
thāso vā saṃvidahanaṃ vā. vivaraṇtagū¹³ ti vivaraṃ¹⁴ anugacchanto jānanto,
sabbāmitte ti¹⁵ sabbe amitte, vasīkatvā¹⁶ ti attano vase katvā, kosiyo 10
vā 'ti imaṃhā bālekosiya añño paṇḍitakosiyo viya, idaṃ vuttaṃ hoti: yo ca kho
paṇḍito imasmiṃ kāle nikkhamitabbam parakkamitabbam¹⁷ imasmiṃ paṇḍita¹⁸ na¹⁹
nikkhamitabbam na parakkamitabbam ti porāṇakapaṇḍitehi thapitassa pavesiṃ-
khātassa vidhīno koṭṭhāsaṃkhātāṃ vidhānaṃ vā tassa vā vidhīno vidhānaṃ
saṃvidahanaṃ anuṭṭhānaṃ jānāti so vidhividhānaññū, paresaṃ attano 15
paccāmittānaṃ vivaraṃ natvā yathā nāma paṇḍito kosiyo rattisaṃkhātēna²⁰ at-
tano kāleṇa²¹ nikkhamitvā ca parakkamitvā ca tattha tattha sayitānaṃ nēva kā-
kānaṃ sīsāni chindamāno²² te sabbe²³ amitte vasīkatvā sukhī siyā evaṃ dhīro
pi kāle nikkhamitvā parakkamitvā attano paccāmitte vasīkatvā sukhī niddukkho
bhaveyyā 'ti. 20

Rājā Bodhisattassa vacanaṃ sutvā nivatti.

Satthā imaṃ desanaṃ²⁴ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā rājā
Anando aho, paṇḍitamacco pana aham evā“ 'ti. Kosiyajātakaṃ²⁵.

7. Gūthapāṇajātaka.

23

Sūro sūrena saṃgammā 'ti. Idaṃ Satthā Jetavane vi-
haranto aññataraṃ bhikkhuṃ ārabha kathesi. Tasmim²⁶ kāle
Jetavanato gāvutaddhayaṇamatte²⁷ eko nigamaḡāmo, tattha bahūni
salākabhattapakkhikabhattāni²⁸ atthi. Tatth' eko²⁹ pañhapucchako³⁰
koṇṭo³¹ vasati, so salākabhattapakkhikabhattānaṃ atthāya gate dahare 30

¹ Bⁱ vaḍḍhiṃ. ² C^k pabhāvetu, C^s pabhāvetu corr to -tuṃ, Bⁱ uppādetuṃ.
³ Bⁱ ekekakaṃ. ⁴ C^k bahū. ⁵ Bⁱ paccatti, C^s jaccatti corr. to paccatthi-. ⁶ C^s
Bⁱ ekakaṃ. ⁷ C^s tattha aya. ⁸ read -ti? ⁹ Bⁱ omits tatthāyaṃ - -pāpeti ¹⁰
Bⁱ tasmā. ¹¹ Bⁱ ādi. ¹² C^k C^s nikka-. ¹³ C^s cīvarantagu, Bⁱ vivaraṇabhu, B^p
vivarānugū ¹⁴ C^s cīvaraṃ. ¹⁵ C^k C^s -ttehi. ¹⁶ Bⁱ vasaṃ-. ¹⁷ Bⁱ omits
parakkamitabbam. ¹⁸ C^k C^s omits pana ¹⁹ Bⁱ omits na. ²⁰ Bⁱ -te. ²¹ Bⁱ -le.
²² Bⁱ chindayamāno. ²³ C^s adds pi. ²⁴ Bⁱ dhammadesanaṃ. ²⁵ Bⁱ adds cha-
tham. ²⁶ Bⁱ adds kira. ²⁷ Bⁱ -taḡhayaṇapatte. ²⁸ C^s -pakkhibhattāni. ²⁹ Bⁱ
tatreko. ³⁰ C^s pañhampu-, Bⁱ paññampu-. ³¹ Bⁱ koṇḍo.

- ca sāmaṇere ca „ke khādanti ke pivanti ke bhuñjantīti“ pañham pucchitvā kathetum asakkonte¹ lajjāpesi, te tassa bhayena salāka-bhattapakkhikabhattachatthāya tam gāmaṃ na gacchanti. Ath' ekadivasam eko bhikkhu salākaggam gantvā „bhante asukagāme salākabhattacham
- 5 vā pakkhikabhattacham vā atthīti“ pucchitvā „atth' āvuso, tattha pan' eko koṇṭo pañham pucchati², kathetum asakkonte³ akkosati paribhāsati, tassa bhayena koci gantum na sakkotīti“ vutte „bhante tattha bhattachāni mayham pāpetha⁴, aham⁵ tam dametvā nibbisevanam katvā tato patthāya tumhe disvā palāyanakam⁶ karissāmīti“ āha. Bhikkhū
- 10 „sādhū“ 'ti sampaticchitvā tassa⁷ tattha bhattachāni pāpesum. So tattha gantvā gāmadvāre cīvaram pārupi. Tam⁸ disvā koṇṭo⁹ caṇḍameṇḍako viya vegena upagantvā „pañham¹⁰ me samaṇa kathehīti“ āha. „Upāsaka gāme caritvā yāgum ādāya āsanasālam¹¹ tāva me āgantum¹² dehīti“. So yāgum ādāya āsanasālam āgate pi tasmim tath' eva āha.
- 15 So pi tam bhikkhum „yāgum tāva me pātum dehi. āsanasālam samajjitum dehi, salākabhattacham tāva¹³ āharitum dehīti“ vatvā salākabhattacham āharitvā tam eva pattam¹⁴ gāhāpetvā¹⁵ „ehi, pañham te kathessāmīti“ bahigāmaṃ¹⁶ netvā cīvaram samharitvā¹⁷ amse thapetvā tassa hatthato pattam gahetvā atthāsi. Tatrāpi tam so¹⁸ „samaṇa
- 20 pañham me kathehīti“ āha. Atha nam „kathemi te pañhan“ ti ekappahāren' eva pātetvā atthini samcunṇento¹⁹ pothetvā gūtham mukhe pakkhipitvā „ito dāni patthāya imam gāmaṃ āgataṃ kañci bhikkhum²⁰ pañham pucchitakāle jānissāmīti“ santajjetvā pakkāmi. So tato patthāya bhikkhū²¹ disvā va palāyati. Aparabhāge tassa
- 25 bhikkhuno sā kiriyā bhikkhusaṃghe²² pākāṭā jātā. Ath' ekadivasam dhammasabhāyam²³ katham samutthāpesum: „āvuso asukabhikkhu kira koṇṭassa mukhe gūtham pakkhipitvā gato“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinna“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave so bhikkhu idān' eva tam
- 30 mīlhena²⁴ āsādesi, pubbe pi āsādesi²⁵ yevā“ 'ti vatvā atūtam āhari:

¹ Ck -to. C^s -to corr. to -te. ² Bⁱ pucchitām. ³ Ck Bⁱ -to. ⁴ Bⁱ pāyetha.

⁵ Bⁱ ahan. ⁶ Bⁱ salākassanakam. ⁷ Bⁱ tattha. ⁸ Bⁱ pārupitām. ⁹ Bⁱ koṇṭo ca, C^s koṇṭho. ¹⁰ C^s pañham. ¹¹ C^s -lan. ¹² Bⁱ gantum. ¹³ Bⁱ adds me.

¹⁴ Bⁱ bhattacham. ¹⁵ Bⁱ omits gāhāpetvā. ¹⁶ Bⁱ gāmadvāre. ¹⁷ Ck C^s saṃgharitvā. Bⁱ gharitvā, B^s saṃkaḍḍhetvā. ¹⁸ Bⁱ bho. ¹⁹ Ck -cunṇanto, Bⁱ adds viya.

²⁰ Bⁱ bhikkhum kiñci. ²¹ Bⁱ bhikkhum. ²² Bⁱ -saṃghe. ²³ Bⁱ adds bhikkhu.

²⁴ C^s mīlhena, Bⁱ milena. ²⁵ B^s āhāresi - - āhāresi, Bⁱ pakkhipitvā gato puppe pi dhile pakkhipi in the place of āsādesi - - āsādesi.

Atīte Aṅga-Magadha-vāsino aññamaññassa¹ raṭṭhaṃ²
 gacchantā ekadivasam dvinnam raṭṭhānam sīmantare ekam gha-
 ram nissāya vasitvā suram³ pivitvā macchamaṃsam khāditvā
 pāto va yānāni yojetvā pakkamimsu. Tesam gatakāle eko
 gūthakhādakapāṇako⁴ gūthagandhena āgantvā tesam pītaṭṭhāne⁵ 5
 chaḍḍhitam⁶ suram disvā pāṇiyam⁷ pipāsāya pivitvā matto
 hutvā gūthapuñjam abhirūhi⁸. Allagūtham tasmim ārūlhe tho-
 kam onami. So „paṭhavī mam dhāretum na sakkotīti“ viravi.
 Tasmim űeva khaṇe eko mattavāraṇo⁹ tam padesam patvā
 gūthagandham ghāyitvā jigucchanto paṭikkami. So tam disvā 10
 „esa¹⁰ bhayena palāyatīti“ saññi hutvā „iminā¹¹ saddhim sam-
 gāmetum¹² vaṭṭatīti“ tam avhayanto¹³ paṭhamam gātham āha:

1. Sūro sūrena saṃgama vikkantena¹⁴ pahārinā¹⁵
 ehi nāga nivattassu, kin nu bhīto palāyasi,
 passantu Aṅga-Magadhā mama tuyhañ ca vikkaman ti. 152. 15

Tass' attho: tvaṃ sūro mayā sūrena saddhim saṃgāgantvā viriyavikkamena
 vikkantena pahāradānasamatthatāya pahārinā kimkuraṇa asaṃgāmetvā va gacchasi,
 kin nu nāma ekasampahāro pi dātabbo siyā, tasmā ehi nāga nivattassu, ettaken'
 eva maraṇabhayaṭajjito hutvā kin nu bhīto palāyasi, ime imam sīmam antaram
 katvā vasantā passantu, Aṅga-Magadhā¹⁶ mama tuyhañ ca vikkaman ubhinnaṃ 20
 pi ambhakaṃ parakkamaṃ passantū 'ti.

So hatthi kaṇṇam datvā¹⁷ tassa vacanam sutvā nivattitvā
 tassa santikam gantvā tam apasādentō¹⁸ dutiyam gātham āha:

2. Na tam pādā vadhissāmi na dantehi na soḍḍiyā,
 miḷhena¹⁹ tam vadhissāmi, pūti haññatu pūtinā ti. 153. 25

¹ Bⁱ aññamaññāni. ² C^k raṭṭhā, Bⁱ raṭhā, C^e raṭṭhā corr to raṭṭham. ³ C^k su-
 ram, C^e Bⁱ sūram. ⁴ C^k -khādita-. C^e -khādika-. ⁵ Bⁱ pivitthāne. ⁶ Bⁱ chaṭṭita,
¹² Bⁱ chaṭṭitam. ⁷ C^k C^e pāṇiya, Bⁱ pāṇiyam. ⁸ C^e -ruhi. ⁹ C^e mattavaravā-.
¹⁰ Bⁱ adds mama. ¹¹ Bⁱ adds me. ¹² Bⁱ saṃgāmanī kātum. ¹³ Bⁱ avhāyanto
¹⁴ Bⁱ vītikkantena. ¹⁵ Bⁱ mahārinā. ¹⁶ C^k C^e aṅga-. ¹⁷ Bⁱ uccāretvā, B^e uccā-
 ram dassetvā. ¹⁸ B^e apasādentō, Bⁱ aparente. ¹⁹ all three MSS. miḷhena.

Tass' attho: na taṃ pādādihi¹ vadhissāmi tuyhaṃ pana anucchavikena mīlhenā² taṃ vadhissāmiti evaṃ ca pana vatvā pūṭigūthapāṇako pūtinā va haññatū 'ti

tassa matthake mahantaṃ laṇḍaṃ pādetvā udakaṃ vissajje-
5 tvā tatth' eva taṃ jīvitakkhayaṃ pāpetvā koñcanādaṃ nadanto
araññaṃ eva pāvisi.

Satthā imaṃ dhammadeśanaṃ āharitvā jātakam samodhānesi:
„Tadā gūthapāṇako koṇṭho³ ahosi, vāraṇo so bhikkhu, taṃ pana kā-
raṇaṃ paccakkhato disvā tasmim vanaśaṇḍe nivutthadevatā pana ahaṃ
10 evā“ 'ti. Gūthapāṇajātakaṃ⁴.

8. Kāmanītajātaka.

Tayo girin ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto Kāma-
nītabrahmaṇaṃ⁵ nāma ārabha kathesi. Vatthuṃ paccuppannaṃ
ca atitaṃ ca Dvādasanipāte Kāmajātaka āvibhavissati.

15 Tesu pana dvīsu rājaputtesu jeṭṭhako āgantvā Bārāṇasi-
yaṃ rājā ahosi kaniṭṭho uparājā⁶. Tesu rājā vatthukāmakile-
sakāmesu atitto dhanalolo⁷ ahosi. Tadā Bodhisatto Sakko
devarājā hutvā Jambudīpaṃ olokeno tassa rañño dvīsu pi
kāmesu atittabhāvaṃ⁸ ñatvā „imaṃ rājānaṃ niggaḥetvā“ lajjā-
20 pessāmīti“ brahmaṇaṃ māṇavaṇṇena āgantvā rājānaṃ passi
rañña ca „ken' atthena āgato si māṇavā“ 'ti vutte „ahaṃ
mahārāja tiṇi nagarāni passāmi khemāni subhikkhāni pahūta-
hatthiassarathapattini¹⁰ hiraññasuvaṇṇālaṃkārabharitāni, sakkā
ca pana tāni appaken' eva balena gaṇhituṃ, ahaṃ te tāni
25 gaḥetvā dātuṃ āgato“ ti āha, „kadā gacchāma“ māṇavā“ 'ti
vutte „sve mahārājā“ 'ti „tena hi gaccha, pāto va āgaccheyyā-
sīti“ „sādhū mahārāja, vegena balaṃ sajjehīti“ vatvā Sakko

¹ Bⁱ pādā. ² C^s milhena. ³ B^p koṇṭho or koṇṭo, Bⁱ koṇḍā. ⁴ Bⁱ adda sattamaṃ.

⁵ C^s kāmanīta-. Bⁱ kāmanika-. ⁶ Bⁱ adda ahosi. ⁷ Bⁱ -lobho. ⁸ Bⁱ atittam-.

⁹ Bⁱ niggaṇhitvā. ¹⁰ C^s -pantini, Bⁱ -hatthini. ¹¹ Bⁱ gacchasi.

sakatṭhānam eva gato. Rājā punadivase bheriñ¹ carāpetvā
 balam sajjam kāretvā amacce pakkositvā² „hīyo eko brāhmaṇa-
 māṇavo ‘Uttarapañcāle Indapatte Kekake ti imesu tīsu nāga-
 resu rajjam gahetvā dassāmīti’ āha³, tam māṇavam ādāya tīsu na-
 garesu rajjam gaṇhissāma⁴, vegena tam pakkosathā“⁵ ti. „Katth’
 5 assa deva nivāso dāpito“ ti. „Na me tassa nivāsageham⁶ dā-
 pitan“ ti. „Nivāsaparibbayo⁷ pana dinno“ ti. „So pi na⁸
 dinno“. „Atha kham⁹ tam⁹ passissāmā¹⁰“ ti. „Nagaravithīsu¹¹
 olokethā“ ti. Te olokento adisvā „na passāma mahārājā“¹² ti
 āhaṃsu. Rañño māṇavam apassantassa „evam mahantā nāma
 10 issariyā parihiṇo ‘smīti’¹³ mahāsoko udapādi, hadayavatthum
 uṇham ahosi, vatthulohitam kuppi, lohita-pakkhandikā udapādi,
 vejjā tikicchitum nāsakkhīṃsu¹⁴. Tato tīhacatuḥaccayena Sakko
 āvajjamāno tassa tam ābādham nātvā „tikicchissāmi nan“ ti
 brāhmaṇavaṇṇena āgantvā dvāre ṭhatvā „vejjabrāhmaṇo tumhā-
 15 kam tikicchanatthāya āgato“ ti ārocāpesi. Rājā tam sutvā
 „mahantamahantā¹⁵ rājavejjā maṃ tikicchitum nāsakkhīṃsu¹⁶,
 paribbayam assa dāpetvā uyyojethā“¹⁷ ti āha. Sakko tam sutvā
 „mayham n’ eva nivāsanaparibbayena¹⁸ attho vejjalābham pi
 na gaṇhissāmi, tikicchissāmi maṃ, rājā maṃ passatū“¹⁹ ti āha.
 20 Rājā tam sutvā „tena hi āgacchatū“²⁰ ti āha. Sakko pavisitvā
 jayāpetvā²¹ ekamantaṃ atṭhāsi. Rājā „tvam maṃ tikiccha-
 sīti“ āha. „Ama devā“²² ti. „Tena hi tikicchassū“²³ ti. „Sā-
 dhu mahārāja²⁴, vyādhino²⁵ me²⁶ lakkhaṇam pi²⁷ kathetha,
 kena kāraṇena uppanno, kiṃ khāditaṃ vā pītaṃ vā nissāya
 25 udāhu diṭṭham vā sutam vā“ ti. „Tāta mayham vyādhi²⁸ su-
 tam nissāya uppanno“ ti. „Kin²⁹ te sutan“ ti. „Tāta, eko

¹ Bⁱ bheri. ² Bⁱ pakkosāpetvā. ³ C^s āga corr. to āha ⁴ Bⁱ -mi, C^k -mi corr. to -ma. ⁵ Bⁱ nivāsanaageham ⁶ Bⁱ nivāsanaparippayo. ⁷ Bⁱ omits na. ⁸ Bⁱ katham. ⁹ Bⁱ na. ¹⁰ Bⁱ passāmā. ¹¹ C^k -thisu. ¹² Bⁱ -hinomhi. ¹³ Bⁱ nāsakkhīsu, C^k na sakkhīṃsu. ¹⁴ so B^p; Bⁱ mahantāmahantā, C^k C^s mahantamahanta. ¹⁵ so B^p; C^k nivāpena-, C^s nivāpetha-, Bⁱ nivāsanena-, read: nivāsena na -- ? ¹⁶ C^s chāyāpetvā corr. to jayāpetvā. ¹⁷ Bⁱ adds ajja. ¹⁸ Bⁱ byādhino. ¹⁹ Bⁱ omits me. ²⁰ C^k C^s omit pi. ²¹ Bⁱ byādhi. ²² C^s kiṃ.

māṇavo¹ āgantvā mayhaṃ 'tīsu nāgaressu rajjaṃ gaṇhitvā dassā-
mīti' āha, ahaṃ tassa nivāsanaṭṭhānaṃ vā nivāsaparibbayaṃ²
na dāpesim³, so mayhaṃ kujjhitvā aññassa rañño santikaṃ
gato bhavissati⁴, atha me evaṃ 'mahantā nāma issariyā pari-
5 hīno 'mhīti' cintentassa ayaṃ vyādhi⁵ uppanno ti⁶, sace sakkosi
taṃ⁷ me kāmaccittaṃ nissāya uppannaṃ⁸ vyādhim⁹ tikicchā¹⁰
'ti etam atthaṃ pakāsento paṭhamam gātham āha:

1. Tayo girim antaram kāmāyāmi:

Pañcālā⁹ Kuruyo¹⁰ Kekake¹¹ ca,

10

tatuttarim brāhmaṇa kāmāyāmi,

tikiccha maṃ brāhmaṇa kāmanītan¹² ti. 154.

Tattha tayo girin ti tayo giri¹³, ayam eva vā pāṭho, yathā ca Sudas-
sanassa¹⁴ girino dvāraṃ h' etam¹⁵ pakāsati ettha Sudassanaṃ¹⁴ devanagaraṃ
yujjhitvā duggaḥḥatāya duccalanatāya¹⁶ Sudassanagiriti vuttaṃ evaṃ idhāpi tīni
15 nagarāni tayo girin ti adhippetāni, tasmā ayam ettha attho: tīni ca¹⁷ tesaṃ ca
antaram tividham pi raṭṭhaṃ kāmāyāmi, Pañcālā¹⁸ Kuruyo¹⁹ Kekake²⁰ cā
'ti imāni tesaṃ raṭṭhānaṃ nāmāni tesu Pañcālā¹⁸ Uttarapañcālā¹⁸ tattha Kam-
pillāṃ²¹ nāma nagaraṃ, Kuruyo²² ti Kururaṭṭhaṃ tattha²³ Indapattaṃ nāma
nagaraṃ, Kekake²⁴ cā 'ti paccatte upayogavacanam tena Kekayaṭṭhaṃ²⁵ das-
20 seti tattha Kekayaṭṭhājadhāni²⁶ yeva nagaraṃ, tatuttarin ti taṃ ahaṃ ito paṭi-
laddhā Bārāṇasīrajjā²⁷ tatuttarim tividham rajjaṃ kāmāyāmi, tikiccha maṃ
brāhmaṇa kāmanītan²⁸ ti²⁹ iti imehi vatthukāmehi ca kilesakāmehi ca nītaṃ
hataṃ³⁰ pahataṃ³¹ sace sakkosi tikiccha maṃ brāhmaṇa 'ti.

Atha naṃ Sakko „mahārāja, tvaṃ mūlosadhādīhi atekiccho,
25 ñāṇosadhen' eva tikicchitabbo³² ti vatvā dutyaṃ gātham āha:

¹ Ck C^o māṇavo. ² Bī nivāsaparippayāni, Ck C^o nivāpa-. ³ Ck Bī dāpesi. ⁴ Bī
-tīti. ⁵ Bī byādhi. ⁶ so all three MSS. ⁷ Bī tvaṃ. ⁸ Bī uppanna. ⁹ Bī -lo.
¹⁰ so Bī Bp; Ck C^o kurayo. ¹¹ Bp ketake, Bī keake. ¹² Ck -nītan, Bī -nitan.
¹³ Ck C^o giri, Bī Bp giri. ¹⁴ Bī -na. ¹⁵ Bī sotaṃ. ¹⁶ Ck duccalanatāya, C^o
duccalanatāya corr. to duccalanatāya, Bī ducanalanatāya. ¹⁷ Ck omits ca, C^o va
¹⁸ Bī Bp -lo. ¹⁹ Ck C^o kurayo ²⁰ Bp ketake, Bī kotake. ²¹ Bp kappilāṃ,
Bī kapilāṃ. ²² so C^o Bī Bp; Ck kurayo. ²³ Ck C^o omit tattha. ²⁴ Bī Bp ketake
²⁵ Bp ketakassa raṭṭhaṃ, Bī ketakavutthaṃ. ²⁶ Bī ketakerājadhāni. ²⁷ Ck C^o
-sīrajjā, Bī -sīrājā. ²⁸ Ck -nītan, Bī -nitan. ²⁹ Ck C^o omit ti. ³⁰ so Ck C^o Bp;
Bī hataṃ. ³¹ so Ck C^o Bp; Bī omits pahataṃ

2. Kaṇhāhi¹ datṭhassa karonti h' eke²,
 amanussavaddhassa³ karonti⁴ paṇḍitā⁵,
 na kāmanītassa karoti koci,
 okkantasukkassa hi kā tikicchā ti. 155.

Tattha kaṇhāhi⁶ datṭhassa karonti heke ti⁷ ekacce hi tikicchakā⁸ 3
 ghoraviṣeṇa kālasappena datṭhassa mañḍehi c' eva osadhehi ca tikiccham karonti,
 amanussavaddhassa⁹ karonti paṇḍitā ti apare paṇḍitā bhūtavajjā bhūta-
 yakkhādīhi amanussehi vaddhassa¹⁰ vadhitassa abhibhūtaṃ gahitassa balikkamma-
 parittakarapaṇasodhapaṇibhāvitādīhi tikiccham karonti, na kāmanītassa karoti
 kociti¹¹ kamehi pana nītassa kāmasavikassa puggalassa aññatra paṇḍitehi añño 10
 koci tikiccham na karoti, karonto pi kāmūṇi samattho nāma n' atthi¹². kiṃkāraṇa:
 okkantasukkassa hi kā tikicchā ti¹³ okkantasukkassa avakkantakusala-
 dhammassa¹⁴ mariyādaṃ atikkantassa akusaladhamme paṭiṭṭhitassa¹⁵ puggalassa
 mantosadhādīhi kā nāma tikicchā, na sakkā osadhehi¹⁶ tikicchitun ti

Iti Mahāsatto imaṃ kāraṇaṃ dassetvā uttariṃ evaṃ āha¹⁷: 15
 „mahārāja, sace tvaṃ tāni tīṇi rajjāni lacchasi¹⁸ api nu kho
 imesu catūsu¹⁹ nagaresu rajjāṃ karento ekappahāren' eva cat-
 tāri sātākayugāni²⁰ paridaheyyāsi²¹ catūsu¹⁹ vā suvaṇṇapātīsu
 bhuñjeyyāsi catūsu¹⁹ vā sirisayanesu sayeyyāsi²², mahārāja
 taṇhāvasikena nāma bhavitum na vaṭṭati²³, taṇhā hi nāma²⁴ esā 20
 vipattimūlaṃ²⁴, sā vaddhamānā yo taṃ²⁵ vaddheti²⁶ taṃ pug-
 galaṃ aṭṭhasu mahānirayesu soḷasaussadanirayesu nānappakāra-
 bhedesu²⁷ ca avasesu apāyesu khipatīti²⁸. Evaṃ rājānaṃ nira-
 yādhayena tajjetvā Mahāsatto dhammaṃ desesi²⁸. Rājāpi
 'ssa dhammaṃ sutvā vigatasoko hutvā tāvad eva nivyādhitaṃ²⁹ 25

¹ Ck Bī taṇhāhi, C^o taṇhāhi corr. to kaṇhāhi. ² Bī soke. ³ Bp viddhassa, Bī omits vaddhassa. ⁴ Ck omits heke amanussavaddhassa karonti. ⁵ Bī adds va. ⁶ Bī taṇhāhi. ⁷ Bī sokeci, C^o hoketi corr. to heketi. ⁸ Ck Bī tikiccha, Ck tikicchā corr. to tikicchaka. ⁹ Bī -viddhassa, Bp -ssāviddhassa. ¹⁰ Bī viddhassa, Bp paviddhassa. ¹¹ Ck C^o keciti ¹² Bī natthi. ¹³ Ck C^o omit ti. ¹⁴ Ck C^o -dhamma, Bī avakkantassa sukkassa kusala-dhammassa. ¹⁵ Bī omits akusala - - - paṭiṭṭhitassa. ¹⁶ so Bp; Ck esabalehi, C^o esabālehi, Bī etehi. ¹⁷ Ck C^o omit māha. ¹⁸ Bī lajjasi. ¹⁹ so Bp; Ck C^o Bī catusu. ²⁰ C^o sātākayuggalāni, Bī sāka-ṭayugāni. ²¹ Bī sarīre daheyyāsi. ²² Bī seyyāsi. ²³ Ck C^o vaddhati, Bī vattati. ²⁴ Ck C^o -lā, Bī vipattimūlā. ²⁵ C^o yo naṃ, Bī so kaṃ. ²⁶ Ck Bī vaddhati. ²⁷ Ck nānappakāre-. ²⁸ Bī desayi. ²⁹ Bī Bp nibyā-.

pāpuṇi. Sakko pi 'ssa ovādaṃ datvā silesu paṭiṭṭhāpetvā deva-lokam eva gato. So pi tato paṭṭhāya dānādīni puñṇāni katvā yathākammaṃ gato.

Satthā imaṃ dhammadeśanaṃ āharitvā jātakam samodhānesi:
5 „Tadā rājā kāmanītabrahmaṇo¹ ahosi, Sakko pana aham evā² 'ti. Kāmanītajātakam³.

9. Palāyijātaka.

Gajaggameghehīti. Idam Satthā Jetavane viharanto Palāyi-paribbājakaṃ⁴ ārabha kathesi. So kira vādathāya⁵ sakala-Jambu-
10 dīpaṃ vicaritvā kiñci paṭivādīṃ alabhitvā anupubbena Sāvattim gantvā „atthi nu kho koci mayā saddhim vādaṃ kātum samattho“ ti manusse pucchi. Manussā „tādisānaṃ sahasseṇa⁶ pi saddhim vādaṃ kātum samattho sabbaññū dipadānaṃ⁷ aggo Mahāgotamo dhammissaro paravādappamaddano⁸, sakale⁹ Jambudīpe uppanno parappavādo taṃ Bha-
15 gavantaṃ atikkamitum samattho n' atthi, velantaṃ patvā ūmiyo⁹ viya hi¹⁰ sabbavādā tassa pādamūlaṃ patvā cuṇṇavicuṇṇā hontīti“ Buddha-guṇe kathesuṃ. Paribbājako „kahaṃ pana so etarahīti“ pucchitvā „Jetavane“ ti sutvā „idāni 'ssa vādaṃ āropessāmi“ mahājanaparivuto Jetavanaṃ gacchanto Jetaṛājakumārena¹¹ navakoṭṭidhanaṃ vissajjetvā
20 kārītaṃ Jetavanadvārakoṭṭhakaṃ¹² disvā¹³ „ayaṃ samaṇassa Gota-massa vasanapāsādo“ ti pucchitvā „dvārakoṭṭhako ayan“ ti sutvā „dvārakoṭṭhako tāva evarūpo vasanagehaṃ kīdisaṃ bhavissatīti“ vatvā „gandhakuṭi¹⁴ nāma appameyyā¹⁵“ ti vutte „evarūpena samaṇena saddhim ko vādaṃ karissatīti“ tato va palāyi. Manussā unṇādino¹⁶
25 hutvā Jetavanaṃ pavisitvā Satthārā „kiṃ akāle āgat' atthā“ 'ti vuttā¹⁷ taṃ¹⁸ pavattim kathayimsu. Satthā „na kho upāsakā idān' eva pubbe p' esa mama vasaṇaṭṭhānaṃ dvārakoṭṭhakaṃ disvā palāyat' evā¹⁹“ 'ti vatvā tehi yācito atītaṃ āhari:

¹ Bī kāmānika-, Ck kāmāṇita-. ² Ck kāmāṇita-, Bī kāmāṇijātakaṃ aṭhamāni. ³ Ck C° palāsi-, Bī palāyiparippā-. ⁴ Bī vādathāya. ⁵ Ck sahasse, C° sahasse corr. to sahasseṇa. ⁶ Bī dvip-. ⁷ Bī parappavādumaddano. ⁸ Bī sakala. ⁹ Bī samuddaumpiyo viya. ¹⁰ Bī omits hi. ¹¹ Bī Jetavane pi Jetavane rājakumārena. ¹² Ck C° -koddhakaṃ, Bī -koṭṭhakaṃ. ¹³ Bī adds va. ¹⁴ C° Bī -kuṭi ¹⁵ Ck -yyo, C° -yyo corr. to -yyā. ¹⁶ C° unnā-. ¹⁷ Bī vutte ¹⁸ Ck C° naṃ. ¹⁹ Bī palāyi yevā.

Atīte Gandhāraratṭhe Takkaṣilāyaṃ Bodhisatto rajjaṃ
kāresi, Bārāṇasiyaṃ Brahmaḍatto. So „Takkaṣilaṃ gaṇhissā-
māti“ mahantena balakāyena gantvā nagarato avidūre tathvā
„iminā niyāmena hatthī¹ pesetha iminā asse iminā rathe iminā
pattī², evaṃ dhāvitvā āvudhehi paharatha, evaṃ ghanavassaṃ³ 5
valāhakā viya saravassaṃ⁴ vassathā⁵“ ti senaṃ vicārento
imaṃ gāthadvayaṃ āha:

1. Gajaggameghehi⁶ hayaggamālihi⁷
rathūmijātehi⁸ sarābhivassehi⁹
tharuggahāvattadaḷhappahārihi¹⁰ 10
parivāritā¹¹ Takkaṣilā samantato. 156.

2. Abhidhāvathā ca patathā ca
vividhavinaditā ca¹² dantihi¹³,
vattat' ajja tumulo¹⁴ ghoso
yathā vijjutā jaladharassa¹⁵ gajjato¹⁶ ti. 157. 15

Tattha gajaggameghehi¹⁷ aggagameghehi¹⁸ koṇṇanādaṃ gajjitaṃ¹⁹
gajjantehi mattavaravāraṇavalāhakehi²⁰ attho, hayaggamālihi²¹ aggaḥaya-
mālihi²² varasindhavamālākulehi²³ assāṇikehi²⁴ attho, rathūmijātehi²⁵ saṇ-
jātaūmivegehi²⁶ sāgarasālehi²⁷ viya saṇjātārathūmihi²⁸ rathāṇikehi²⁹ attho,
sarābhivassahi³⁰ tehi yeva rathāṇikehi ghanavassameggo viya saravassaṃ 20

¹ Bp hatthim, Ck C^o Bⁱ hatthi. ² Bp pattim, Ck C^o Bⁱ patti. ³ Ck C^o -vassa, Bⁱ -vassaṃ vassāpetvā. ⁴ so C^o Bp; Ck saravassa, Bⁱ saravasa. ⁵ Bp passatha, Bⁱ thānaṃ. ⁶ Bⁱ gajaggameghehi. ⁷ Bⁱ sāyaggamālibhi, C^o hayaggamālibhi. ⁸ Bⁱ ratubhumijātebhi, Bp rathamijātebhi. ⁹ Bp -vassehi, Ck C^o sarābhivassahi, Bⁱ sarātivassati. ¹⁰ Ck taruggahāvattada-, C^o tharuggahāvaddhaddaḷhappahāribhi, Bⁱ dhanuggavattadaḷhappahāribhi. ¹¹ Bⁱ paripāritā, C^o pavāritā. ¹² C^o -patthā ca - -, Bⁱ abhidhāvathā cuppatadhāvathā ca vividhavinadibhā ca, Bp abhidhāvathā cupakavathā ca vividhavinaditā va, but further on: abhidhāvathā ca upapadbhāvathā ca - -. ¹³ Bⁱ rantibhi, Bp dantibhi. ¹⁴ Bⁱ tumulo. ¹⁵ Bⁱ vijjalatā-dharassa, Bp vijjulatājalandharassa. ¹⁶ Bⁱ jaggato. ¹⁷ C^o gajjameghehi, Bⁱ gajaggameghehi. ¹⁸ Bⁱ aggagameghehi. ¹⁹ Bⁱ gajjitaṃ. ²⁰ Bⁱ -valāhakehi. ²¹ Ck -libhi, Bⁱ sāyaggamālibhi. ²² Bⁱ aggasāyamālibhi. ²³ Bp -dhavavalāhakehi. ²⁴ Bⁱ assāṇikehi. ²⁵ Bⁱ rathūmijātebhi. ²⁶ Ck sataūmi-, C^o saṇjāna-, Bⁱ saṇcātaūmi-. ²⁷ Bⁱ sāgarasālehi. ²⁸ Ck saṇjātān-, C^o saṇjāta-, Bⁱ saṇjāta, omits rathūmihi. ²⁹ Ck sarābhivassahi, C^o -vassihiti corr. to -vassahiti, Bp -vassehi. Bⁱ sarātivassati.

vassantehi, tharuggahāvattadaḥhappahārīhīti¹ tharuggahehi² āvattadaḥhappahārīhi³ ito c' ito ca āvattitvā⁴ parivattitvā⁵ dhaṃ paharantehi gahitakhagga-ratanatharudanḍehi⁶ pattiyodhehi cā 'ti attho, parivāritā Takkaṣilā saman-tato ti yathā ayaṃ Takkaṣilā parivāritā hoti sīghaṃ tathā karothā 'ti attho, abhi-
 5 dhāvathā⁷ ca patathā cā⁸ ti vegaṇa dhāvatha⁹ c' eva uppatathā¹⁰ ca, vividhavinādita ca dantihīti¹¹ varavāraṇehi saddhīm vividhavinādita bhavatha¹²,
 selitagajjitavāditehi¹³ nānāvīravā hothā ti attho, vattatajja¹⁴ tumulo¹⁵ ghoso
 ti vattatu¹⁶ ajja¹⁷ tumulo¹⁵ mahanto¹⁸ asanisaddasaddiso ghoso, yathā vijjūtā¹⁹
 10 jaladharassa gajjato²⁰ ti yathā gajjantassa jaladharassa mukhato niggatā²¹
 10 vijjūtā²² caranti evaṃ vicarantā nagaraṃ parivāretvā rajjaṃ gaṇhathā 'ti vadati.

Iti so rājā gajjitvā senaṃ vicāretvā nagaradvārasamīpaṃ
 gantvā dvārakoṭṭhakaṃ²³ disvā „idaṃ rañño vasaṇagehaṃ“ ti
 pucchitvā „ayaṃ nagaradvārakoṭṭhako“²⁴ ti vutte „nagara-
 dvārakoṭṭhako“²⁵ tāva evarūpo rañño nivesanaṃ kīdisaṃ bha-
 15 vissatīti“ vatvā „Vejayantapāsādasadisanaṃ“ ti sutvā „evaṃ
 yasaṃpannena raññā saddhīm yujjhituṃ na sakkhissāmā“ 'ti
 dvārakoṭṭhakaṃ²⁶ disvā va nivattitvā palāyitvā Bārāṇasim eva
 āgamaṃsi.

Satthā imaṃ desanaṃ²⁷ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
 20 Bārāṇasirājā Palāyiparibbājako²⁸ ahoṣi, Takkaṣilārājā ahaṃ evā“ 'ti.
 Palāyijātakaṃ²⁹.

¹ Ck tharuggahāvavaddhadalḥhappahārīhīti, C^o tharuggahāvavaddhadalḥhappahārībhiṭi
 corr. to tharuggahāvavaddha-, Bⁱ dhanuggahāvattadaḥhappahārībhiṭi. ² Bⁱ dha-
 nuggahehi. ³ Bⁱ -ribhi, Ck C^o āvaddha- -bhi. ⁴ Bⁱ āvattitvā. ⁵ Bⁱ parivattitvā.
⁶ Ck C^o -tharuddanḍehi, Bⁱ -dhanudanḍehi. ⁷ Bⁱ asidhāvata, C^o abbidhāvata corr.
 to -thā. ⁸ C^o ca patthā cā corr. to cā, Bⁱ cuppatadhāvata ca. ⁹ C^o dhāvata corr.
 to dhāvatha. ¹⁰ C^o upajjantā corr. to upanathā, Bⁱ uppatadhāvata. ¹¹ Ck dantihīti,
 B^p -ta va dantibhiṭi, Bⁱ rantisiti. ¹² Bⁱ vividha. ¹³ Ck selina-, C^o selina- corr. to
 selita-, B^p soṭṭhita-, Bⁱ selitavajjitavāritebhi. ¹⁴ Ck vattanaajja, C^o vatthanaajja corr.
 to vattatajja. ¹⁵ Bⁱ tumūlo. ¹⁶ Ck Bⁱ vatta, C^o vatta corr. to vattatu. ¹⁷ Ck Bⁱ
 omit ajja. ¹⁸ Ck mahantā, C^o mahantā corr. to mahanto. ¹⁹ Ck C^o vijjunā, Bⁱ
 vijjulātā. ²⁰ C^o gajjanto corr. to gajjato, Bⁱ gacchato. ²¹ Ck nigañjunā, C^o nigañ-
 junā corr. to niggatā. ²² C^o vijjunā corr. to vijjūtā, Bⁱ vijjulātā. ²³ Ck -koddha-
 kaṃ, Bⁱ -koṭṭhakaṃ. ²⁴ Ck C^o -koddhako, Bⁱ -dvāraṃkoṭṭhako. ²⁵ Ck C^o -koddhako,
 Bⁱ -koṭṭhako. ²⁶ Ck C^o -koddhakaṃ, Bⁱ -koṭṭhakaṃ. ²⁷ Bⁱ dhammadesanaṃ. ²⁸
 Ck palāsa-, C^o palāsi-, Bⁱ palāyi-. ²⁹ Ck palāsa-, C^o palāsi-, Bⁱ palāyitajā- navamaṃ.

10. Dutiyapalāyijātaka.

Dhajamaparimitan ti. Idam Satthā Jetavane viharanto
 ekam Palāyiparibbājakam¹ eva ārabhha kathesi. Imasmim pana
 vatthusmim so paribbājako Jetavanam pavisi. Tasmim khaṇe Satthā
 mahājanaparivuto alamkatadhammāsane nisinnō manosilātale sihanādam 5
 nadanto sihapoto² viya dhammam deseti³. Paribbājako Dasabalassa
 brahmasarīrapaṭibhāgam⁴ rūpam punnacandasassirīkam⁵ mukham su-
 vaṇṇapattasadisam⁶ nalāṭaṇ⁷ ca disvā „ko evarūpam purisam⁸ jinitum
 sakkhissatīti“ nivattitvā parisantaram pavisitvā palāyi. Mahājano tam
 anubandhitvā nivattitvā Satthu tam pavattim ārocesi. Satthā „na so⁹ 10
 paribbājako idān’ eva pubbe pi mama suvaṇṇavaṇṇam¹⁰ mukham disvā
 palāto¹¹ yevā“ ’ti vatvā atītam āhari:

Atīte Bodhisatto Bārāṇasiyam rajjam kāresi, Takka-
 silāyam eko Gandhārarājā. So „Bārāṇasim gahessāmīti“ catur-
 aṅginiyā senāya āgantvā nagaram¹² parivāretvā nagaradvāre 15
 thito attano balavāhanam oloketvā¹³ „ko ettakam¹⁴ balavāha-
 nam jinitum sakkhissatīti“ attano senam vaṇṇetvā paṭhamam
 gātham āha:

1. Dhajam aparimitam anantapāram
 duppasaham, dhamkehi¹⁵ sāgaram iva 20
 giri-m-iva anilena duppasaho
 duppasaho aham ajja tādisenā ’ti. 158.

Tattha dhajamaparimitan ti idam tāva me rathesu morapāde¹⁶ thape-
 tvā¹⁷ ussāpitan dhajam eva aparimitam bahum anekasatasamkham¹⁸, ananta-
 pāran ti balavāhanam pi me ettakā¹⁹ hatthi²⁰ ettakā¹⁹ assā ti gaṇanaparicche- 25
 darahitam²¹ anantapāram, duppasahan ti na sakkā paṭisattūhi²² sahitum

¹ Ck palāsa-, C^o palāsi-, Bⁱ palāyiparippājakam. ² Bⁱ -potako. ³ Bⁱ desesi, C^o desesi
 corr. to deseti. ⁴ Bⁱ brahmasaribhāga. ⁵ Bⁱ -caudasārikam. ⁶ Ck C^o -paddha-, Bⁱ
 -patti-. ⁷ Bⁱ nalāṭaṇ. ⁸ Bⁱ purisuttaman. ⁹ Bⁱ adds kho. ¹⁰ Bⁱ suddhasu-
 vaṇṇa-. ¹¹ Ck palāyato, Bⁱ palāyayo corr. to palāto. ¹² Ck C^o -ram. ¹³ Bⁱ olo-
 kento. ¹⁴ Bⁱ etthakam. ¹⁵ Bⁱ -kebhi. ¹⁶ Bⁱ -pādam. ¹⁷ Bⁱ thapetvā. ¹⁸ Bⁱ -sañ-
 kham. ¹⁹ Bⁱ etthakā. C^o etthakā corr. to ettakā. ²⁰ all three MSS hatthi. ²¹ Bⁱ
 gaṇapari-, C^o gaṇanaparicchedam-, corr. to gaṇanaparicchedam-. ²² Bⁱ -satthui.

abhibhavitum, yathā kiṃ: dhamkehi sāgaram ivā¹ 'ti² yathā sāgare bahūhi³
pi kākehi vegavikkhambhanavasena⁴ vā atikkamanavasena vā⁵ duppasaho evaṃ
duppasaham, girimiva anilena duppasaho ti api ca me ayam balakāyo
yathā pabbato vātena akampanīyato⁶ duppasaho tathā aññena balakāyena duppa-
5 saho, duppasaho ahamajja tādīsenā 'ti sv-āham iminā balena samannāgato
ajja tādīsenā duppasaho ti attālake⁷ thitam Bodhisattam sandhāya vadati.

Ath' assa so punṇacandasassirīkam attano mukham dasse-
tvā „bāla mā vippalapa⁸, idāni te balavāhanam mattavaravāraṇo
viya naḷavanam⁹ viddhamsessāmiti“ santajjetvā dutiyam gā-
10 tham āha:

2. Mā bāliyam vippalapi¹⁰, na hi 'ssa¹¹ tādīsam,
vilayhase¹², na hi labhase¹³ nisedhakam,
āsajjasi¹⁴ gajam iva ekacārīnam
yo tam¹⁵ padā nalam¹⁶ iva pothayissatīti. 159.

15 Tattha mā bāliyam vippalapīti¹⁷ mā attano bālabhāvam vilapa¹⁸, na
hissa tādīsan ti na hiṣsa tādīso, ayam eva vā pāṭho, tādīso anantapāram me¹⁹
balavāhanan ti evarūpaṃ takkento rajjaṃ ca²⁰ gahetum samatto nāma na hi
assa²¹ na hotīti attho, vilayhase²² ti tvam hi kevalam rāgadosamohamāna-
parilāhena²³ vilayhasi²⁴ yeva, na hi labhase nisedhakan ti mādisam pana
20 pasayha abhibhavitvā nisedhakam²⁵ tāva na²⁶ labhasi, ajja tam āgatamaggen²⁷ eva
palāpessāmi, āsajjasīti²⁷ upagacchasi, gajam iva ekacārīnan ti ekacārīnam²⁸
mattavaravāraṇam viya, yo tam¹⁵ padā nalam²⁹ iva pothayissatīti yo tam
yathā nāma mattavaravāraṇo padā nalam²⁹ potheti sādhu³⁰ cunneti³¹ evam potha-
yissati. tvam tam āsajjasīti attānam sandhāyāha.

25 .Evaṃ tajjentassa pan' assa katham³² sutvā Gandhārārājā

¹ Ck C^s iva ² Ck C^s omit ti. ³ Ck Bⁱ bahuhi, C^s bahūhi? ⁴ C^s -vikkham-
bhavasena. ⁵ Bⁱ omits vā. ⁶ Ck C^s akampani-, Bⁱ akammani-, B^p akampani-
yako. ⁷ Ck C^s addhālake. ⁸ Bⁱ vippalapasi. ⁹ Bⁱ naṭhānam. ¹⁰ Bⁱ vilapasi.
¹¹ C^s nabhissa, Bⁱ nahissu ¹² C^s vilayhase, Bⁱ vidayhase. ¹³ Ck lase, C^s lase
corr. to labhase. ¹⁴ Bⁱ āpajjasi. ¹⁵ Bⁱ tvam. ¹⁶ Ck Bⁱ padā-, B^p padā naḷan.
C^s padānalam. ¹⁷ Bⁱ vilapassā. ¹⁸ Bⁱ vilapasi. ¹⁹ Bⁱ anantapārameva. ²⁰ Bⁱ
rajjam. ²¹ Bⁱ assu. ²² Ck C^s vilayhase, Bⁱ vidayhase. ²³ Ck -mānamparilā-
hena, C^s mānamparilābhena. ²⁴ C^s vilayhasī, Bⁱ vidayhasī. ²⁵ Ck C^s -kan.
²⁶ Bⁱ na tāva ²⁷ Bⁱ āpajjasīti. ²⁸ Bⁱ omits ekacārīnam. ²⁹ Ck B^p -nalam. ³⁰ Ck sa.
³¹ Ck cunnoti. ³² Bⁱ omits padānalamiva - - katham.

ullokento¹ kañcanapaṭṭasadisam² mahānalāṭam³ disvā attano gahaṇabhīto⁴ nivattitvā palāyanto⁵ sakanagaram eva agamāsi.

Satthā imam desanam⁷ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā Gandhārārājā Palāyiparibbājako⁸ ahosi, Bārāṇasirājā pana aham evā⁹ ‘ti. Dutiyapalāyijātakam⁹. Kāsāvavaggo aṭṭhamo. 5

9. UPAHANAVAGGA.

1. Upāhanajātaka.

Yathāpi kitā ti. Idam Satthā Veḷuvane¹⁰ viharanto Deva-dattam ārabha kathesi. Dhammasabhāyam hi¹¹ bhikkhū katham samuṭṭhāpesum: „āvuso Devadatto ācariyam paccakkhāya Tathāgatassa 10 paṭipakkho paṭisattu hutvā mahāvināsam pāpuṇīti“. Satthā agantvā „kāya nu ‘ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ ‘ti vutte „na bhikkhave Devadatto idān’ eva ācariyam paccakkhāya paṭipakkho hutvā mahāvināsam patto¹², pubbe pi patto yevā“ ‘ti vatvā atītam āhari: 15

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto hatthācariyakule nibbattitvā vayappatto hatthi-sippe nipphattim pāpuṇi. Ath’ eko kāsīgāmako¹³ māṇavako¹⁴ āgantvā tassa santike sippam uggaṇhi. Bodhisattā nāma sip-pam vācentā¹⁵ ācariyamuṭṭhim na karonti, attano jānanani- 20 yāmena¹⁶ niravasesam¹⁷ sikkhāpenti, tasmā so māṇavo Bodhi-sattassa jānanasippam niravasesam¹⁷ gaṇhitvā Bodhisattam āha:

¹ Bⁱ olokento. ² C^k C^s -paddha-. ³ C^k -nalāṭam. ⁴ Bⁱ gahanam apassanto bhīto, B^p gahaṇam bhīto ⁵ C^k omits palāyanto. ⁶ Bⁱ dhammadesanam ⁷ C^k palāsi-, C^s palāsi-, Bⁱ omits palāsi. ⁸ C^k -palāsi-, C^s palāsi-, Bⁱ adds dasamam. ⁹ Bⁱ jetavane. ¹⁰ C^k C^s omit hi. ¹¹ Bⁱ pāpuṇi. ¹² Bⁱ kāsikagāmavāsiko. ¹³ Bⁱ māṇavo. ¹⁴ C^k Bⁱ bodhisatto - - - to, C^s -tto - - - to corr. to -ttā - - - tā. ¹⁵ C^s jānaniyāmena. ¹⁶ C^s niravasesam.

„ācariya ahaṃ rājānaṃ upatṭhahissāmīti“. Bodhisatto „sādhū
 tātā“ 'ti gantvā¹ ārocesi: „mahārāja mama antevāsiko tumhe
 upatṭhātum“ icchatīti“. „Sādhū, upatṭhātū“ 'ti. „Tena hi
 'ssa paribbayaṃ jānāthā“ 'ti. „Tumhākaṃ antevāsiko tumhehi
 5 samakam⁴ na lacchati, tumhesu satam⁵ labhantesu paṇṇāsaṃ
 lacchati, dve labhantesu ekaṃ lacchatīti“. So gehaṃ gantvā
 taṃ pavattiṃ antevāsikassa ārocesi. Antevāsiko „ahaṃ ācariya
 tumhehi samasamasippaṃ⁶ jānāmi, sace samakam⁷ ñeva parib-
 bayaṃ labhissāmi upatṭhahissāmi, noce⁷ na upatṭhahissāmīti“
 10 āha. Bodhisatto taṃ pavattiṃ rañño ārocesi. Rājā „sace so
 tumhehi samappakāraṃ⁸ karotu“ tumhehi samakam⁹ ñeva sip-
 paṃ dassetum sakkonto samakam¹⁰ labhissatīti“ āha¹⁰. Bodhi-
 satto taṃ pavattiṃ tassa ārocetvā tena¹¹ „sādhū, dassessāmīti“
 vutte rañño ārocesi. Rājā „tena hi sve sippaṃ dassethā“ 'ti.
 15 „Sādhū, dassessāma¹², nagare bheriṃ carāpethā“ 'ti āha¹⁰. Rājā
 „sve kira ācariyo ca¹³ antevāsiko ca ubho hatthisippaṃ das-
 senti¹⁴, sve¹⁵ rājaṅgaṇe sannipatitvā datṭhukāmā passantū“ 'ti
 bheriṃ carāpesi. Ācariyo „na me antevāsiko upāyakosallaṃ
 jānātīti“ ekaṃ hatthiṃ gahetvā ekaratten' eva vilomaṃ sikkhā-
 20 pesi. So taṃ „gacchā“ 'ti vutte osakkitum „osakkā“ 'ti vutte
 gantum „tiṭṭhā“ 'ti vutte nipajjitum¹⁷ „nipajjā“ 'ti vutte ṭhā-
 tum „gaṇhā“ 'ti vutte ṭhapetum „ṭhapehīti“ vutte gaṇhitum
 sikkhāpetvā punadvase taṃ hatthiṃ abhirūhitvā¹⁸ rājaṅgaṇaṃ
 agamāsi¹⁹. Antevāsiko pi ekaṃ manāpahatthiṃ²⁰ abhirūhi²¹.
 25 Mahājano sannipati. Ubho pi samakam²² sippaṃ dassesum.
 Puna Bodhisatto attano hatthiṃ vilomaṃ kāresi, so „gacchā“

¹ Bī ti vatvā rañño. ² Ck C* upatṭhānaṃ, Bī upatṭhātu. ³ Bī upatṭhahatu.

⁴ C* samaṃ. ⁵ Bī samakam. ⁶ Bī samaṃ sippaṃ. ⁷ Bī adds labhissāmi.

⁸ Bī samappakā, C* samappakā corr. to samappakāraṃ. ⁹ Bī rotu, C* rotu corr.

to karotu. ¹⁰ Bī omits āha. ¹¹ Bī adds hi ¹² Bī -mi. ¹³ Bī omits ca.

¹⁴ Bī Bī dassesanti. ¹⁵ Bī omits sve. ¹⁶ Ck ācariyayo. ¹⁷ C* Bī nippajjitum.

¹⁸ Bī abhirūhitvā. ¹⁹ Bī -ne āga-. ²⁰ Bī manāpaṃ. ²¹ Bī abhirūhi, C* abhirūhi.

'ti vutte osakki, „osakkā“ 'ti vutte purato dhāvi, „tiṭṭhā“ 'ti vutte nipajji, „nipajjā“ 'ti vutte tiṭṭhati, „gaṇhā“ 'ti vutte nikkhipi, „nikkhipā“ 'ti vutte gaṇhi. Mahājano¹ „mā" are² duṭṭhantevāsika³ tvaṃ ācariyena saddhim sārambhaṃ karohi⁴, attano pamāṇaṃ na⁵ jānāsi, 'ācariyena saddhim samakaṃ jānāmīti' saññī hosīti⁶ leḍḍudandaḍādihi paharivā tatth'eva jīvitakkhayaṃ pāpesi. Bodhisatto hatthimbhā oruyha rājānaṃ upasamkamitvā „mahārāja sippaṃ nāma attano sukhathāya gaṇhanti, ekaccassa⁷ pana gahitasippaṃ dukkatā⁸ upāhanā viya vināsaṃ eva āvahaṭīti⁹ vatvā idaṃ¹⁰ gāthadvayaṃ āha: 10

1. Yathāpi kītā purisass' upāhanā
sukhassa atthāya dukhaṃ udabbahe
ghammābhitattā talasā paṭiṭṭhā
pāde tass' eva purisassa khādare 160.

1. Evam eva yo dukkulino¹¹ anariyo 15
tumbhāka¹² vijjaṇ ca sutaṇ ca-m-ādiya
tam eva so tattha sutena¹³ khādati
anariyo vuccati pānadūpamo¹⁴ ti. 161.

Tattha udabbahe ti udabbaheyya¹⁵, ghammābhitattā talasā paṭiṭṭhā ti ghammena¹⁶ abhitattā pādatalena ca paṭiṭṭhā, tassevā 'ti yena tā sukhathāya 20 kiṇitvā pādesu paṭimukkā dukkatupāhanā¹⁷ tass' eva khādare ti vaṇaṃ vā¹⁸ karonti pāde khādanti, dukkulino¹⁹ ti dujjātiko akulaputto, anariyo²⁰ ti hiroṭṭaṃ pavaṃjito asappuriso, tumbhāka¹² vijjaṇ ca sutaṇ ca mādiya²¹ 'ti ettha taṃ²² taṃ namati²³, tumbhākaṃ²⁴ ti vattabbe tumbhāka iti vuttaṃ, tumbhākaṃ²⁵ taṃ²⁶ taṃ sippaṃ āsevati parivattetiṭi attho, ācariyass' etaṃ nāmaṃ, tasmā tumbhāka²⁷ 'ti²⁸ 25

¹ Ck omits mahājano. ² Bī omits mā. ³ Bī hare. ⁴ Bī duṭṭhaante-. ⁵ Bī sārabbhaṃ karosi. ⁶ Ck omits na, C^s has added na. ⁷ Bī ahoṣīti. ⁸ Ck ekassa, C^s ekaccassa corr. to ekaccassa. ⁹ Ck C^s dukkatam, Bī dukkaṭam, Bp duggata. ¹⁰ Bī imam. ¹¹ so all four MSS. ¹² so Bp; Ck C^s tumbhāka, Bī tumbhākaṃ. ¹³ Bī suttena. ¹⁴ Ck pānadūpamo, C^s pānadupamo, Bp dupāhanupamo, Bī vucca-tupāhanupamo. ¹⁵ Bī appaheyya. ¹⁶ so Bī Bp; Ck C^s ghamme. ¹⁷ Bī -tu-. ¹⁸ Bī omits vā. ¹⁹ Ck -kulīno. ²⁰ Bī anattiyo. ²¹ Bī ādiya. ²² Ck na? ²³ so Bī Bp; C^s mantitī, Ck mantitī. ²⁴ Ck taṃmāko, C^s tamāno corr. to taṃmāko. ²⁵ so Bp; Ck C^s tumbhāko, Bī tumbhāko, all three omit iti vuttaṃ tumbhākaṃ. ²⁶ Bī kaṃ. ²⁷ Ck C^s tumbhāka, Bī tumbhāka so, all three omit ti.

gāthābandhanasukhatthaṃ paṇ' asse rassabbhāvo kato, vijjau ti aṭṭhārasasu
vijjattābhanesu, yaṃ kiñci sutan¹ ti yaṃ kiñci sutapariyattin², ādiyā ti ādi-
yitvā, tam eva so tattha sutena³ khādatīti tam evā⁴ 'ti⁵ attānam eva, yo
ti⁶ yo dukkulīno⁷ anariyo ācariyamhā vijjā ca sutaṃ ca ādiyati⁸ so tattha
5 sutena khādatīti tassa⁹ santike sutena so attānam eva khādatīti attho, Aṭṭha-
kathāyaṃ pana ten¹⁰ eva so tattha sutena khādatīti pi pāṭho, tassāpi so tena¹⁰
tattha sutena¹¹ attānam eva¹² khādatīti ayam eva¹³ attho, anariyo vuccati
pānadupamo¹⁴ ti iti anariyo dupāhanūpamo¹⁵ dukkatupāhanūpamo¹⁶ vuccati,
yathā hi¹⁷ dukkatupāhanū¹⁸ purisaṃ khādanti¹⁹ evam esa²⁰ sutena khādato
10 attanā va²¹ attānam khādati, athavā pānāya duto²² ti pānadu, upāhanūpānāpi²³
tassa²⁴ upāhanāya khāditapādass' etaṃ²⁵ nāmaṃ, tasmā yo so²⁶ attānam sutena
khādati so tena sutena²⁷ khāditattā anariyo ti vuccati, pānadupamo²⁸ upāhanū-
patāpitasadiso²⁹ ti vuccatīti³⁰ ayam ettha attho.

Rājā tuṭṭho Bodhisattassa mahantaṃ yasaṃ adāsi.

15 Satthā imaṃ desanaṃ³¹ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
antevāsiko Devadatto ahoṣi, ācariyo pana aham evā 'ti. Upāhana-
jātakam³².

2. Vīṇāthūṇajātaka.

Ekacintito va ayam attho ti. Imaṃ Satthā Jetavane
20 viharanto aññataram kumārikam ārabha kathesi. Sā kir' ekā
Sāvatthiyaṃ seṭṭhidhītā attano³³ gehe usabharājassa³⁴ sakkāram kayi-
ramānaṃ³⁵ disvā dhātīm pucchi „amma ko nāmaṃ esa evaṃ sakkāram
labhatīti“. „Usabharājā nāma amma³⁶ 'ti. Puna sā ekadivasaṃ
pāsāde³⁶ thatvā³⁷ antaravithim oloketi³⁸ ekaṃ khujaṃ disvā cintesi:

¹ Bⁱ subhan. ² Bⁱ subhapiyatti. ³ Bⁱ subhena ⁴ C^s eva. ⁵ C^k C^s omit ti.

⁶ C^k yā ti, C^s yā ni corr. to yo ti, Bⁱ so ti ⁷ C^s Bⁱ -kulino, C^k -kulīno.

⁸ C^k ādiyāri, C^s ādiyati corr. to ādiyāti. ⁹ C^k nassa. ¹⁰ Bⁱ omits tena.

¹¹ Bⁱ sutesu. ¹² C^k attanāmeva, C^s attanomeva corr. to attānameva. ¹³ C^k

ayamattho, C^s ayamattho corr. to ayam eva attho ¹⁴ B^p dupāhanupamo, Bⁱ

vuccatupāhanupamo. ¹⁵ B^p dupāhanupamo, Bⁱ napāhanupamo. ¹⁶ Bⁱ omits

dukka-, B^p duupāhanupamā ti. ¹⁷ C^k C^s pi. ¹⁸ C^s -tu-. ¹⁹ Bⁱ khādati.

²⁰ Bⁱ eva. ²¹ Bⁱ omits attanāva. ²² C^k dūto, Bⁱ pāhanā dukkhā. ²³ C^k upa-

hānū-, C^s upāhānū- corr. to upāhanū-. ²⁴ Bⁱ has only pādā in the place of

pānadu - - - tassa. ²⁵ Bⁱ khāditaupāhanassetam. ²⁶ C^k C^s so yo. ²⁷ Bⁱ omits

sutena. ²⁸ Bⁱ upāhanupamo. ²⁹ Bⁱ upāhanāthāpitam. ³⁰ Bⁱ vuccati. ³¹ Bⁱ

dhammadeśanaṃ. ³² Bⁱ adds paṭhamam. ³³ Bⁱ atta. ³⁴ Bⁱ uparājassa. ³⁵ Bⁱ

kariyamānaṃ. ³⁶ Bⁱ adds vātapāne. ³⁷ Bⁱ thatvā. ³⁸ C^s Bⁱ -ti.

„gunṇam¹ antare jetṭhakassa piṭṭhiyaṃ kakudham hoti, manussajetṭhakassāpi tena bhavitabbam, ayaṃ manussesu purisūsabho bhavissati, etassa mayā pādaparicārikāya bhavitum vaṭṭatīti²“ sā dāsim pesetvā „setṭhidhītā tayā³ saddhiṃ gantukāmā, asukaṭṭhānam kira gantvā⁴ tiṭṭhathā“ ’ti tassa ārocetvā sārabbhaṇḍakam ādāya aññātakavesena pāsādā oṭarivā 5 tena saddhiṃ palāyi. Aparabhāge taṃ kammaṃ⁵ nagare ca bhikkhusaṃghe ca pākaṭam jātam. Dhammasabhāyaṃ bhikkhū katham samuṭṭhāpesum: „āvuso asukā kira setṭhidhītā khujjena saddhiṃ palātā“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu ’ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ ti vutte „na bhikkhave idān’ ev’ 10 esā⁶ khujjam kāmeti, pubbe pi kāmesi yevā“ ’ti vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto ekasmiṃ nīgamagāme setṭhikule nibbattitvā vayappatto gharāvāsam vasanto puttadhītāhi vaḍḍhamāno attano puttassa Bārāṇasīsetṭhissa⁷ dhītaram vāretvā divasaṃ 15 ṭhapesi. Setṭhidhītā attano gehe usabhassa sakkārasanmānam disvā „ko nām’ eso“ ti dhātīm pucchitvā „usabho“ ti sutvā antaravīthiyā gacchantam ekam khujjam disvā „ayaṃ purisūsabho bhavissatīti“ sārabbhaṇḍam⁸ gahetvā tena saddhiṃ palāyi. Bodhisatto pi kho „setṭhidhītaram geham ānessāmīti“⁹ mahan- 20 tena parivārena Bārāṇasim gacchanto tam eva maggaṃ paṭipajji. Te ubho pi sabbarattim maggaṃ agamamsu¹⁰. Atha khujjassa sabbarattim sītābhīhatassa¹¹ aruṇodaye sarīre vāto kuppi, mahantā vedanā vattanti, so maggā ukkamma¹² vedanāmatto¹³ hutvā vīṇādaṇḍako¹⁴ viya saṃkuṭito¹⁵ nipajji, setṭhi- 25 dhītāpi ’ssa pādamule nisīdi. Bodhisatto setṭhidhītaram khujjassa pādamule nisinnam disvā saṃjānitvā¹⁶ upasamkamitvā setṭhidhītāya saddhiṃ sallapanto paṭhamam gātham āha:

¹ so Ck Bī Rp; C^o guttam corr. to gunṇam. ² Ck C^o vaddhatīti, Bī vattatīti.

³ Bī tassā. ⁴ Bī gatvā. ⁵ Bī tam tassā kiriyam. ⁶ Bī idānevasā. ⁷ Ck -si-.

⁸ Ck sā sārabbhaṇḍam, Bī sārabbhaṇḍakam. ⁹ C^o āneymīti ¹⁰ Bī āg-. ¹¹ Bī pītābhīhatassa. ¹² Ck ukkama, Bī okkama. ¹³ Bī -nājatto, Rp -nappatto. ¹⁴ C^o vīṇā- corr. to vīṇā-, Bī vinā-. ¹⁵ Bī sakuṭiko. ¹⁶ Bī omits saṃjānitvā.

1. Ekacintito va ayam attho, bālo aparināyako¹,
na hi khujjena vāmena bhoti saṃgantum arahasīti. 162.

Tattha ekacintito va ayam attho ti amma yaṃ tvaṃ² cintetvā iminā khujjena saddhīm palātā yaṃ tayā ekikāya evaṃ cintito bhavissati³, bālo aparināyako⁴ ti⁵ yaṃ hi khujjo bālo, duppaññabhāvena mahallako pi bālo va, aññasmīm gahetvā gacchante asati gantum asamatthatāya aparināyako⁶, na hi khujjena vāmena bhoti saṃgantum arahasīti iminā hi⁷ khujjena vāmanattā⁸ vāmena bhoti tvaṃ mahākule jātā abhirūpā dasanīyā saṃgantum samāgantum⁹ nārahasīti.

- 10 Ath' assa taṃ vacanaṃ sutya seṭṭhidhītā dutiyaṃ gātham āha:

2. Purisūsabhaṃ maññamānā ahaṃ khujjaṃ akāmayim,
so 'yaṃ¹⁰ saṃkuṭito¹¹ seti chinnatanti¹² yathā viṇā¹³ ti. 163.

Tass' attho: ahaṃ ayya¹⁴ ekaṃ usabhaṃ disvā gunnaṃ jeṭṭhakassa piṭṭhi-
15 yaṃ kakudhaṃ hoti imassāpi taṃ atthi iminā purisūsabhaṃ bhavitabbaṃ ti evaṃ ahaṃ khujjaṃ purisūsabhaṃ ti maññamānā akāmayim, sv-āyaṃ yathā nāma chinnatanti sadoṇiko viṇādanalako evaṃ saṃkuṭito¹¹ setīti.

- Bodhisatto tassā aññātakavesena¹⁵ nikkhantabhāvamattam¹⁶
eva ñatvā nahāpetvā¹⁷ alaṃkaritvā rathaṃ āropetvā geham¹⁸ eva
20 agamāsi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakam samodhānesi:
„Tadā ayam eva seṭṭhidhītā ahoṣi, Bārāṇasiseṭṭhi²⁰ pana ahaṃ evā“
'ti. Viṇāthūṇajātakam²¹.

¹ Ck -pā-. ² Bⁱ taṃ attam. ³ Bⁱ -tīti. ⁴ Bⁱ -pā-. ⁵ Ck omits ti. ⁶ Ck Bⁱ -pā-.

⁷ Bⁱ omits hi. ⁸ Ck vāmananāvā, C^s vāmananā corr. to vāmanatāvā, Rp vānamattā.

⁹ Ck samāgantum added. ¹⁰ Bⁱ svāyaṃ. ¹¹ Bⁱ Bp -ko. ¹² Bⁱ -santi. ¹³ Ck puṇā, C^s thūnā, Bⁱ vinā. ¹⁴ C^s ayyo corr. to ayya, Bⁱ ayye. ¹⁵ Ck aññāṇavasena, C^s aññāṇavasena.

¹⁶ Ck nikkhamanta-, Bⁱ nikkhandha-. ¹⁷ Bⁱ taṃ adāya.

¹⁸ Bⁱ attano geham. ¹⁹ Ck -si-. ²⁰ C^s -thūna-, Bⁱ vināṇātakam dutiyaṃ.

3. Vikaṇṇakajātaka.

Kāmaṃ yaḥim icchasi tena gacchā 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṃ ukkaṇṭhitabhikkhum ārabha kathesi. So hi dhammasabhaṃ ānito¹ „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti Satthārā puṭṭho „saccaṃ“ ti vatvā „kasmā ukkaṇṭhito sīti“ vutte⁵ „kāmaguṇakāraṇā“ ti āha. Atha naṃ Satthā „kāmaguṇā nāma ete bhikkhu vikaṇṇakasallasadisā“ sakim hadaye patitṭhaṃ labhamāna, vikaṇṇakaṃ³ viya pavitṭhaṃ⁴ suṃsumāraṃ maraṇam eva pāpeti⁵, vatvā atitaṃ āhari:

Atīte Bodhisatto Bārāṇasiyaṃ dhammena rajjaṃ kā-¹⁰ rento ekadivasam uyyānaṃ gantvā pokkharanītirāṇi⁶ sampāpuṇi. Naccagītādisu kusalā naccagītāni payojesuṃ. Pokkharaniyaṃ macchakacchapā gītasaddalolatāya⁷ sannipatitvā rañña va sad-
dhiṃ gacchanti. Rājā tālakkhandhappamāṇaṃ macchaghaṭaṃ
disvā „kin nu kho ime macchā mayā saddhiṃ nēva carantīti“¹⁵ amacce pucchi. Amaccā „ete devaṃ upatṭhahantīti“ āhaṃsu. Rājā „ete kira maṃ upatṭhahantīti“ tussitvā tesam nicca-
bhattaṃ paṭṭhapesi, devasikaṃ taṇḍulammanāṃ paccati. Macchā
bhattavelāya⁸ ekacce āgacchanti ekacce nāgacchanti, bhattaṃ
nassati. Rañña tam atthaṃ ārocesuṃ. Rājā „ito paṭṭhāya“²⁰
bhattavelāya bheriṃ paharitvā bherisaññāya⁹ macchesu¹⁰ sanni-
patitesu bhattaṃ dethā“ ti āha. Tato paṭṭhāya bhattakammiko
bheriṃ paharāpetvā¹¹ sannipatitānaṃ¹² macchānaṃ bhattaṃ deti.
Te pi bherisaññāya¹³ sannipatitvā bhuñjanti. Tesu evaṃ sanni-
patitvā bhuñjantesu eko suṃsumāro¹⁴ āgantvā macche khādi.²⁵
Bhattakammiko¹⁵ rañña ārocesi. Rājā tam sutvā „suṃsumā-
raṃ“¹⁶ macchānaṃ khādanakāle vikaṇṇakena vijjhutvā gaṇhā“

¹ C^o āniko, Bⁱ āniko. ² C^o vikaṇṇaka-, Bⁱ vikaṇṇasallo-. ³ Bⁱ vikaṇṇaka, C^o vikaṇṇakaṃ. ⁴ C^o pavitṭhaṃ corr. to patitṭhaṃ, Bⁱ viddha. ⁵ Bⁱ pāpeti, B^o pāpesi. ⁶ C^o -ṇi-. ⁷ Bⁱ -saddasamī lokatāya ⁸ Bⁱ -yaṃ. ⁹ C^o bherisaññā-
ñāya. ¹⁰ C^o C^o macche. ¹¹ C^o pahārā-, C^o pahāpetvā ¹² C^o C^o -tite. ¹³ Bⁱ
omits bheri. ¹⁴ Bⁱ susu-. ¹⁵ Bⁱ bhattaṃ-. ¹⁶ Bⁱ suṃsumāri.

'ti āha. So „sādhū“ 'ti gantvā nāvāya thatvā¹ macche khādi-
tuṃ āgataṃ suṃsumāraṃ² vikaṇṇakena pahari. Taṃ tassa³
antopiṭṭhiṃ pāvisi. So vedanāmatto⁴ hutvā taṃ gahetvā va-
palāyi. Bhattakammiko tassa viddhabhāvaṃ nātvā taṃ āla-
5 panto paṭhamam gātham āha:

1. Kāmaṃ yaṃ icchasi tena gaccha,
viddho si⁵ mammamhi⁶ vikaṇṇakena,
hato si bhattena savāditenā
lolo ca macche anubandhamāno ti. 164.

10 Tattha kāmaṃ ti ekaṃsena, yaṃ icchasi tena gacchā 'ti yasmiṃ
icchasi tatthagaccha, mammasmiṃ⁷ ti mammatthāne⁸, vikaṇṇakenā 'ti⁹ vikaṇṇa-
kasallena, hato si bhattena savāditenā lolo ca macche anubandhamāno
ti tvaṃ bherivāditaśāññāya bhatte diyyamāne¹⁰ lolo hutvā khādanatthāya macche
anubandhamāno tena savāditenā bhattena hato, gataṭṭhāne pi te jīvitaṃ n' atthīti.

15 So attano vasanatṭhānaṃ patvā jīvitaṃ kkhayaṃ patto.

Satthā imaṃ kāraṇaṃ dassetvā abhisambuddho hutvā dutiyaṃ
gātham āha:

2. Evaṃ pi lokāmisam opatanto
vihaññati¹¹ cittavasānuvattī,
20 so haññati nātisakhāna majjhe
macchānugo so-r-iva suṃsumāro² ti. 165.

Tattha lokāmisam ti pañca kāmagaṇā, te hi loko iṭṭhato kantato manā-
pato gaṇhāti tasmā lokāmisam ti vuccati, taṃ lokāmisam anupatanto kilesavasena
cittavasānuvattī¹² puggalo vihaññati kilamati, so haññatīti so evarūpo¹³
25 puggalo nātinaṃ¹⁴ ca sakhānaṃ ca majjhe pi so vikaṇṇakena viddho macchānugo
suṃsumāro² viya pañca kāmagaṇe manāpā ti gahetvā haññati kilamati mahū-
vināsaṃ pāpuṇāti yevā 'ti.

¹ Bⁱ thatvā. ² Bⁱ susu-. ³ Bⁱ tasā. ⁴ Bⁱ -patto, B^p -nappatto. ⁵ C^k smi, C^o smi
corr. to si. ⁶ C^k mammamhi, C^o mammamhi corr. to mammamhi, Bⁱ mamasmī.
⁷ Bⁱ mamasmī, C^o mamasmī corr. to mamasmī. ⁸ C^o mammatthāne.
⁹ C^k omits vikaṇṇakenā ti, C^o has added this. ¹⁰ C^k diyya-. ¹¹ C^o vibhaññati,
Bⁱ vihaññati. ¹² C^k -vatti, Bⁱ vattati. ¹³ Bⁱ evam-. ¹⁴ C^o Bⁱ nātinaṃ.

Evam Satthā imaṃ desanaṃ¹ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhito² bhikkhu sotāpattiphale patiṭṭhahi) „Tadā Bārāṇasirājā³ aham eva ahoṣin“ ti. Vikkaṇṇaka-jātakaṃ⁴.

4. Asitābhujātaka.

5

Tvam eva dāniṃ akarā ti. Imaṃ Satthā Jetavane viharanto aññatarāṃ kumārikāṃ ārabha kathesi. Sāvattiyaṃ kir' ekasmiṃ dvinnāṃ aggasāvakaṇaṃ upatṭhākakule ekā kumārikā abhirūpā sobhaggappattā. Sā vayappattā samānajatīkaṃ⁵ kulaṃ agamāsi⁶. Sāmiko taṃ kismici amaññamāno aññattha cittavasena carati. Sā tassa 10 taṃ attani anādarataṃ agaṇetvā dve aggasāvake nimantetvā mahādānaṃ⁷ datvā dhammaṃ suṇanti⁸ sotāpattiphale patiṭṭhahi. Sā tato paṭṭhāya maggasukhena phalasukhena vītināmayamānā „sāmiko⁹ maṃ na icchati, gharāvāsena pi¹⁰ me kammaṃ n' atthi, pabbajissāmi¹¹“ cintetvā mātāpitunnaṃ ācikkhitvā pabbajitvā arahattaṃ pāpuṇi. Tassā¹¹ 15 sā kiriyaṃ bhikkhūsu¹² pakaṭṭā jātā. Ath' ekadivasaṃ bhikkhū dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso asukakulassa dhītā atthagavesikā, sāmikassa anicchanabhāvaṃ nātvā aggasāvakaṇaṃ dhammaṃ sutvā sotāpattiphale patiṭṭhāya puna mātāpitaro āpucchitvā pabbajitvā arahattaṃ pattā¹³, evaṃ atthagavesikā āvuso sā kumārikā“ ti. Satthā 20 āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāma“ ti vutte „na bhikkhave idān' ev' esā kuladhītā atthagavesikā, pubbe pi atthagavesikā yevā“ 'ti vatvā atitāṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente 25 Bodhisatto isipabbajjaṃ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca¹⁴ nibbattetvā Himavantapadese¹⁵ vasaṃ kappesi. Tadā Bārāṇasirājā¹⁶ attano puttassa Brahmadattakumārassa परिवārasampattiṃ disvā uppanāsāṃko puttaṃ ratṭhā pabbājesi¹⁷.

¹ Bⁱ dhammade-. ² Bⁱ ukkaṇṭhita. ³ C^k C^s -si-. ⁴ C^s Bⁱ vikaṇṇajātakaṃ, Bⁱ adds tatiyaṃ. ⁵ Bⁱ samajā-. ⁶ Bⁱ āg-. ⁷ Bⁱ omits mahā. ⁸ C^k Bⁱ -ti. ⁹ C^k -ko, C^s -ko ti corr. to -ko pi. ¹⁰ Bⁱ omits pi. ¹¹ Bⁱ tassāpi. ¹² C^s Bⁱ bhikkhusu. ¹³ Bⁱ arahappattā. ¹⁴ Bⁱ omits ca. ¹⁵ Bⁱ -ppadese. ¹⁶ C^k C^s -si-. ¹⁷ C^k pabbājesi, C^s pabbajjājesi, Bⁱ pappājesi.

So Asitābhun¹ nāma attano devīm ādāya Himavantaṃ pavisitvā
 macchamamsaphalāphalāni khādanto paṇṇasālāya nivāsaṃ² kap-
 pesi. So ekaṃ kinnariṃ disvā paṭibaddhacitto „imaṃ pajā-
 patiṃ karissāmīti“ Asitābhūṃ³ agaṇetvā⁴ tassā anupadaṃ
 5 agamāsi. Sā taṃ kinnariṃ anubandhamānaṃ disvā „ayaṃ maṃ
 agaṇetvā kinnariṃ⁵ anubandhati, kiṃ⁶ iminā“ ti virattacittā hutvā
 Bodhisattaṃ upasaṃkamitvā vanditvā attano kaṣiṇaparikkammaṃ
 kathāpetvā kaṣiṇaṃ olokeṇti abhiññā ca samapattiyo ca nib-
 battetvā Bodhisattaṃ vanditvā āgantvā attano paṇṇasāladvāre
 10 atṭhāsi. Brahmaḍatto pi kinnariṃ anubandhanto vicaritvā tassā
 gatamaggam pi adisvā⁷ chinuāso⁸ hutvā paṇṇasālābhimukho va
 jāto. Asitābhū⁹ taṃ āgacchantaṃ disvā vehāsaṃ abbhuggantvā
 maṇivaṇṇe gaganatale¹⁰ ṭhitā „ayyaputta taṃ nissāya mayhaṃ¹¹
 idaṃ¹² jhānasukhaṃ laddhaṃ“ ti vatvā paṭhamam gātham āha:

- 15 1. Tvam eva dānim akara¹³ yaṃ kāmo vyapagamā tayi¹⁴,
 so 'yaṃ appaṭisandhiko kharā chinnaṃ va rerukan ti. 166.

Tattha tvam eva dānim akara¹³ 'ti ayyaputta maṃ pahāya kinnariṃ
 anubandhanto tvam űeva dāni idaṃ akara¹³, yaṃ kāmo vyapagamā¹⁵ tayiti
 yaṃ mama tayi kāmo vigato vikkhambhanappahānena¹⁶ pahīno yassa pahīnattā¹⁷
 20 aham imaṃ viśesaṃ pattā ti dīpeti, so yaṃ appaṭisandhiko ti so pana kāmo
 idāni appaṭisandhiko na sakkā paṭisandhetuṃ¹⁸, kharā chinnaṃ va rerukan
 ti kharo vuccati kakaco rerukaṃ vuccati hatthidanto, yathā kakacehi chinno¹⁹ va
 hatthidanto appaṭisandhiko hoti na puna purimanayena alliyati²⁰ evaṃ puna
 mayhaṃ tayā saddhiṃ cittassa ghaṭanaṃ²¹ nāma n' atthīti

- 25 vatvā tassa passantass' eva uppatitvā aññattha agamāsi.
 So tassā²² gatakāle paridevamāno dutiyaṃ gātham āha:

¹ Bī asitānubbhūtā. ² Bī vāsaṃ. ³ Bī asikābhūṃ, C^o asikābhūṃ corr. to asitā-. ⁴ C^k agaṇetvā, C^o agaṇetvā corr. to -ne-, Bī agahetvā. ⁵ Bī -rī.
⁶ Bī adds me. ⁷ Bī mayaṃ adisvā ⁸ C^k chintāso. ⁹ C^k asinabhū. ¹⁰ C^k ga-
 gana- ¹¹ C^o has added mayā. C^k omits mayhaṃ. ¹² Bī imaṃ. ¹³ Bī -rī.
¹⁴ Bī byagata mayī ¹⁵ Bī byagamā. ¹⁶ C^o vikkhamahappahātena. ¹⁷ C^o pahī-
 nontā corr. to pahīnantā. ¹⁸ Bī B^o -dhītum ¹⁹ Bī kakacachinno. ²⁰ C^k C^o allī-
 yatīti, Bī alliyati. ²¹ C^k C^o -nan. ²² Bī tassa, C^o tassa corr. to tassā.

9. Atricchāatilobhena atilobhamadena ca

evaṃ hāyati atthamhā ahaṃ va Asitābhuyā ti. 167.

Tattha atricchāatilobhenā 'ti atricchā vuccati atra atra icchā saṇi-
khātā¹ apariyantatanhā, atilobho vuccati atikkamivā pavattanalobho, atilobha-
madena cā 'ti purisamadāni uppādanato atilobhamado nāma jāyati², idaṃ 5
vuttam hoti: atricchāvasena atricchamāno puggalo atilobhena ca atilobhamadena
ca yathā ahaṃ Asitābhuyā³ rājadhītāya parihīno evaṃ atthā hāyatīti.

Iti so imāya gāthāya paridevitvā araṇṇe ekako va vasitvā
pitu accayena gantvā rajjam gaṇhi.

Satthā imaṃ desanaṃ⁴ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā 10
rājaputto ca rājadhītā ca ime janā ahesuṃ, tāpaso pana ahaṃ evā“
'ti. Asitābhūjātakaṃ⁵.

5. Vacchanakhojātaka.

Sukhā gharā vacchanakhā ti. Idaṃ Satthā Jetavane
viharanto Roja-Mallaṃ ārabba kathesi. So kirāyasmato Anan- 15
dassa gihisahāyo⁶ ekadivasam⁷ āgamanatthāya therassa sāsanaṃ pā-
hesi. Thero Satthāraṃ apucchitvā agamāsi. So theram nānaggarasa-
bhojanaṃ bhojetvā ekamantaṃ nisinna therena saddhim paṭisanthāraṃ
katvā theram gihibhogena⁸ pañcakāmaguṇehi nimantento „bhante
Ānanda, mama gehe pahūtaṃ saviññāṇakaaviññāṇakaratanam, idaṃ 20
majjhe bhinditvā tuyham dammi, ehi ubho agāraṃ ajjhāvasāma⁹“ 'ti.
Thero tassa kāmesu ādīnavam kathetvā utthāyāsanaṃ vihāraṃ gantvā
„dittho te Ānanda Rojo“ ti Satthārā pucchito „āma bhante“ ti vatvā
„kim assa kathesi“ vutte „bhante maṃ Rojo gharāvāsena nimantesi,
ath' assāham gharāvāse c' eva kāmāguṇesu ca ādīnavam kathesi“ ti. 25
Satthā „na kho Ānanda Rojo Mallo idān' eva pabbajite gharāvāsena
nimantesi¹⁰, pubbe pi nimantesi¹⁰ yevā“ 'ti vatvā tena yācito
atītaṃ āhari:

¹ Ck C^o -to. ² Bⁱ B^p jāto. ³ so B^p; Ck C^o ahaṃ ca asitābhuyā ti, Bⁱ ahaṃ
asitābhu. ⁴ Bⁱ dhamma-de. ⁵ Bⁱ asitābhūjātakaṃ catuttham. ⁶ Ck gihī-. ⁷ Bⁱ
adds tassa. ⁸ Ck C^o gihī-. ⁹ Bⁱ ajjhāvasāsamā. ¹⁰ Bⁱ -teti.

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
 Bodhisatto aññatarasmiṃ nigamaḡāme¹ brāhmaṇakule nib-
 battitvā vayappatto isipabbajjaṃ pabbajitvā Himavantapadese²
 ciraṃ vasitvā loṇambilasevanatthāya³ Bārāṇasiṃ patvā rājy-
 5 yāne vasitvā punadivase Bārāṇasiṃ pāvisi. Ath' assa Bārā-
 ṇasīsetṭhi⁴ cāravihāre⁵ paṣiditvā gehaṃ netvā bhojetvā uyyāne
 vasanatthāya paṭiññaṃ gaḡetvā taṃ paṭijagganto⁶ uyyāne vasā-
 pesi. Te aññaṃaññaṃ uppannasinehā ahesuṃ. Ath' ekadivasam
 Bārāṇasīsetṭhi⁴ Bodhisatte pemavissāsavasena evaṃ cintesi:
 10 „pabbajjā nāma dukkhā, mama sahāyaṃ⁷ Vacchanakhaṃ
 paribbājakam uppabbājetvā sabbaṃ vibhavaṃ majjhe bḡnditvā
 tassa datvā dve pi samaggavāsaṃ vasissāmā“ 'ti so ekadi-
 vasam bhattakiccapariyosāne tena saddhiṃ madhurapaṭisan-
 thāraṃ katvā „bhante Vacchanakha, pabbajjā nāma dukkhā,
 15 sukho gharāvāso, ehi ubho samaggā kāme paribhuñjamānā
 vasāmā“ 'ti vatvā paṭhamam gātham āha:

1. Sukhā gharā Vacchanakha sahirañña sabhojanā
 yattha bhutvā ca pītvā ca sayeyyātha anussuko⁸ ti. 168.

Tattha sahirañña ti sattaratanasampannā, sabhojanā ti bahukhādanīya-
 20 bhojanīyā⁹, yattha bhutvā ca pītvā cā 'ti yesu sahiraññasabhojanesu gharesu
 nānaggarasāni bhojanāni paribhuñjitvā nānāpānāni ca pivitvā¹⁰, sayeyyātha
 anussuko⁸ ti yesu alaṃkate¹¹ sirisayanapiṭṭhe anussuko⁸ hutvā sayeyyāsi,
 tena¹² gharā nāma ativiya sukhā ti.

Ath' assa¹³ sutvā Bodhisatto „mahāsetṭhi, tvaṃ aññaṇa-
 25 tāya kāmagiddho hutvā gharāvāsassa guṇaṃ¹⁴ pabbajjāya ca
 aguṇaṃ kathesi, gharāvāsassa te aguṇaṃ kathessāmi, suṇāhi
 dānīti“ vatvā dutiyaṃ gātham āha:

¹ Bⁱ omits nigama. ² Bⁱ -ppadese. ³ Bⁱ loṇampillapaṭivesanatthāya ⁴ C^k C^s -si.

⁵ Bⁱ ācāra-, B^p iriyāpathe ⁶ C^k -ggento ⁷ C^k -ya, C^s -ya corr. to -yam.

⁸ Bⁱ -ssukko. ⁹ C^k Bⁱ -niyabhojanīyā, C^s -niyabhojanīyā corr. to -niyabhojanīyā.

¹⁰ C^k pītvā. ¹¹ Bⁱ -tesu, C^s adds sirikate. ¹² Bⁱ tenassa. ¹³ Bⁱ adds vaca-
 nam. ¹⁴ Bⁱ adds kathesi.

2. Gharā nānīhamānassa¹ gharā nābhaṇato musā
gharā nādinnaḍaṇḍassa paresaṁ anikubbato,
evaṁ chiddaṁ durabbhibhavaṁ ko gharaṁ paṭipajjatīti. 169.

Tattha gharā nānīhamānassa² ti niccakaḷaṁ kasigorakkhādikara-
nena³ anīhamānassa avāyamaṇṭassa gharā nāma n' atthi, gharāvāso⁴ na⁵ 5
paṭiṭṭhā⁶ ti attho, gharā nābhaṇato musā ti khettaṭṭhuhiraññasuvannā-
dīnaṁ⁷ atthāya amusā bhaṇato pi gharā nāma n' atthi, gharā nādinnaḍa-
ṇḍassa paresaṁ anikubbato ti naādinnaḍaṇḍassa⁸ agahitaḍaṇḍassa nik-
khittaḍaṇḍassa paresaṁ anikubbato gharā nāma n' atthi, yo pana ādinnaḍaṇḍo⁹
huvā paresaṁ dāsakammakārādīnaṁ tasmiṁ tasmiṁ aparādhe aparādhānurūpaṁ 10
vadhābandhanacchedanātālanādivasena karoti tass'eva gharāvāso saṇṭhahatīti attho.
evaṁ chiddaṁ durabbhibhavaṁ ko gharaṁ paṭipajjatīti taṁ dāni evaṁ
etesāṁ kuhaṇādīnaṁ¹⁰ akaraṇe satī taya tāya¹¹ paribhāniyā chiddaṁ¹² karaṇe pi satī
niccaṁ eva kātābato durabbhisambhavaṁ durārādhāniyaṁ¹³ niccaṁ karontassāpi
vā¹⁴ durabbhisambhavaṁ eva¹⁵ duppūraṁ gharāvāsaṁ ahaṁ nipparitasso¹⁶ huvā 15
ajjhāvasissāmīti ko gharaṁ paṭipajjatīti¹⁷.

Evaṁ Mahāsatto gharāvāsassa dosaṁ kathetvā uyyānaṁ
eva agamāsi.

Satthā imaṁ dhammaḍesaṇaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi:
„Tadā Bārāṇasīsetṭhi¹⁸ Rojo Mallo ahoṣi, Vacchanakhaparibbājako 20
pana ahaṁ evā¹⁹ ti. Vacchanakhajātakaṁ¹⁹.

6. Bakajātaka.

Bhaddako vatayaṁ²⁰ pakkhīti. Idaṁ Satthā Jetavane
vihāranto ekaṁ kuhakaṁ ārabba kathesi. Taṁ hi Satthā ānetvā
dassitaṁ²¹ disvā „na bhikkhave idān' eva pubbe p' esa kuhako 25
jevā²¹ ti vatvā atītaṁ āhari:

¹ all three MSS. nāniha-. ² Ck Bī nāniha ³ Bī -kāṇena. ⁴ Ck -vāsa. ⁵ Bī
pana. ⁶ Ck paṭiṭṭhāsi, C^o paṭiṭṭhāsi (corr. to paṭiṭṭhasi. ⁷ Ck -suvannādīnaṁ,
C^o -suvannādīnaṁ corr. to -suvannādīnaṁ, Bī -suvannādīni. ⁸ so Bp; Ck naadi-,
C^o nadi- corr. to naadi-, Bī naādinnaṇḍassāpi. ⁹ Ck C^o adinna-. ¹⁰ C^o kuhaṇā-
corr. to kuhaṇā-, Bī ihaṇā-, Bp kathaṇanādīnaṁ. ¹¹ Ck Bī only one tāya. ¹²
Ck C^o chidda, Bī chinna, Bp chinnaṁ. ¹³ Ck -niyaṁ, Bī durabbhavanīyaṁ, Bp
dūrabbhavanīyā. ¹⁴ Bp omits vā, Bī taṁ. ¹⁵ Bī adds evaṁ. ¹⁶ Bī Bp nippari-
tavāso. ¹⁷ Ck C^o -pajjissatīti. ¹⁸ Ck C^o -si. ¹⁹ Bī adds pañcamaṁ. ²⁰ Bī
toyāṁ ²¹ Bī dassi-.

Tathāgatassa pana vihāraṃ gatakāle bhikkhu „sineho nām' esa bhante kathaṃ patitṭhātīti“¹ pucchanto paṭhamam gātham āha:

1. Ko nu kho bhagavā hetu ekacce idha puggale
atīva hadayaṃ nibbāti² cittaṃ cāpi³ pasīdatīti. 172. 5

Tass' attho: ko nu kho hetu yena idh' ekacce puggale diṭṭhamatte yeva hadayaṃ ativiya nibbāyati⁴ suvāsītassa⁵ udakassa⁶ ghaṭasahassena paristittam viya sītalam hoti, ekacce na nibbāti⁷, ekacce⁸ diṭṭhamatte yeva cittaṃ⁹ pasīdati mudum¹⁰ hoti pemavasena allīyati, ekacce na allīyati.

Atha nesaṃ Satthā pemakāraṇaṃ dassento dutiyaṃ gātham āha: 10

2. Pubbe va¹¹ sannivāsena paccuppannahitena vā
evam¹² taṃ jāyate pemaṃ uppalaṃ va yathōdake ti. 173.

Tass' attho: bhikkhave pemaṃ nām' etaṃ dvīhi kāraṇehi jāyati purima-bhave mātā vā pitā vā dhītā vā putto vā¹³ bhātā¹⁴ vā bhaginī¹⁵ vā pati vā¹⁶ bhariyā vā sahāyo vā mitto vā hutvā yo yena saddhim ekaṭṭhāne vutthapubbo¹⁷ 15 tassa iminā pubbeva¹⁸ sannivāsena va¹⁹ bhavantare anubandhanto so²⁰ sineho na vijahati, imasmim attabhāve katena paccuppannahitena vā evaṃ²¹ taṃ jāyate pemaṃ, imehi dvīhi²² taṃ²³ pemaṃ nāma²⁴ jāyati, yathā kiṃ: uppalaṃ va yathōdake ti vakārassa rassattaṃ kataṃ²⁵ samuccayatthe c' esa²⁶ vutto, tasmā uppalaṃ ca ssaṃ ca²⁷ jalajapupphāṃ yathā udaye jāyamaṇaṃ dve kāraṇāni²⁸ 20 nissāya jāyati udakaṃ c' eva kalalaṃ ca tathā etehi dvīhi²⁹ kāraṇehi pemaṃ jāyatīti³⁰ evam ettha attho dattṭhabbo.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakam samodhānesi:
„Tadā brāhmaṇo ca brāhmaṇī ca ime va³¹ dve janā ahesuṃ, putto pana aham evā“³² ti. Sāketajātakam³³. 25

¹ Bⁱ patiṭṭhatīti. ² C^k nibbāni, Bⁱ nippāti. ³ C^s cittaṃ vāpi, Bⁱ vittaṃ cāpi.
⁴ Bⁱ nibbāti, B^p nibbāti. ⁵ so B^p; C^k C^s sukhāsītassa, Bⁱ suvāsītassa. ⁶ C^s udassa. ⁷ Bⁱ nibbāni, B^p nippāti. ⁸ C^s adds va. ⁹ Bⁱ vittaṃ ¹⁰ Bⁱ mudukaṃ.
¹¹ so Bⁱ B^p; C^k pubbena, C^s pubbena corr. to pubbe va. ¹² C^s evan ¹³ Bⁱ puttā vā dhītā vā. ¹⁴ Bⁱ bhātaro. ¹⁵ C^s Bⁱ bhaginī, C^k bhaginī. ¹⁶ C^k omits pati vā, Bⁱ patini vā. ¹⁷ C^k Bⁱ vutta-, C^s vutta- corr. to vuttha. ¹⁸ Bⁱ puppena. B^p puppe. ¹⁹ C^s -seneva. ²⁰ Bⁱ pi. ²¹ Bⁱ evan. ²² C^s dvīhi, Bⁱ dihi. ²³ Bⁱ omits taṃ. ²⁴ Bⁱ omits nāma. ²⁵ Bⁱ kathaṃ, C^s kathaṃ corr. to kataṃ. ²⁶ C^k ceva, C^s cavasa corr. to cesa. ²⁷ Bⁱ yesaṃ ca, C^s sesa. ²⁸ Bⁱ kāraṇe. ²⁹ C^s dvīhi. ³⁰ Bⁱ jāyati. ³¹ Bⁱ omits va. ³² Bⁱ adds sattamaṃ.

8. Ekapadaajātaka.

Imgha¹ ekapadam tātā 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekam kuṭumbikam ārabha katesi. Sāvatti-vāsiko kir² esa kuṭumbiko. Ath' assa ekadivasam amke nisinn³o putto atthassa⁴
 5 dvāram nāma pañham pucchi. So „buddhavisayo esa pañho, na nañ añño kathetum sakkhissatiti“ puttam gahetvā Jetavanam gantvā Satthāram vanditvā „bhante, ayam me⁵ dārako ūrumhi nisinn⁶o atthassa dvāram⁷ pañham pucchi, aham⁸ tam ajānanto idhāgato, kathetha bhante imam pañhan“ ti. Satthā „na kho upāsaka ayam dārako
 10 idān' eva atthagavesako pubbe pi atthagavesako va hutvā imam pañham paṇḍite pucchi, porāṇakapaṇḍitāpi 'ssa katesum, bhavasamkhepagatattā pana na sallakkhesīti“ vatvā tena yācito atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto seṭṭhikule nibbattitvā vayappatto pitu accayena
 15 seṭṭhiṭṭhānam labhi. Ath' assa putto daharo⁹ kumāro ūrumhi nisiditvā „tāta mayham ekapadam anekatthanissitam ekam¹⁰ kārānam kathethā“ 'ti pucchanto paṭhamam gātham āha:

1. Imgha ekapadam tāta anekatthapadanissitam

kiñci saṃgāhikam brūsi¹¹ yen' atthe sādhayemase ti. 174.

20 Tattha imghā 'ti yācanatthe codanatthe vā nipāto, ekapadan ti ekam kārānapadam ekam kārānūpasamhitam vā vyañjanapadam¹², anekatthapadanissitan ti anekāni atthapadāni kārānapadāni nissitam, kiñci saṃgāhikam brūnīti¹³ kiñci ekam bahunnam padānam saṃgāhikam brūhi¹⁴, ayam eva vā paṭho, yenatthe sādhayemase ti yena kena padena anekatthanissitena
 25 mayam¹⁵ attano vaḍḍhim¹⁶ sādheyāma tam me¹⁷ kathehiti pucchi¹⁸.

Ath' assa pitā kathento dutiyam gātham āha:

2. Dakkheyyekapadam¹⁹ tāta anekatthapadanissitam

tañ²⁰ ca sīlena saṃyuttam khantiyā upapāditaṃ

alam mitte sukhāpetum amittānam dukkhāya cā 'ti. 175.

¹ Bⁱ imgha. ² so C^k B^p; C^s Bⁱ athassa. ³ Bⁱ ayamme, C^s ayameva. ⁴ so B^p; C^k atthamssa dvāram, C^s athassa dvāram, Bⁱ athassa dvāra. ⁵ C^s Bⁱ ahan. ⁶ Bⁱ -ra. ⁷ Bⁱ etaṃ. ⁸ C^s Bⁱ B^p brūhi. ⁹ Bⁱ byañjana-. ¹⁰ Bⁱ brūhiti, B^p brūhiti, C^s brūsi. ¹¹ C^k brūsi. ¹² Bⁱ mayham. ¹³ Bⁱ vaḍḍhi. ¹⁴ Bⁱ omits tam me. ¹⁵ Bⁱ pucchati. ¹⁶ C^k C^s -dan. ¹⁷ C^k nañ.

Tattha dakkheyyekapadan ti dakkheyyaekapadam, dakkheyyam nāma
lābhuppādakassa jetṭhakassa¹ kusalaassa nāpasampayuttam² viriyam, anekattha-
padanissitan ti evam vuttappakāram viriyam anekehi atthapadehi nissitan,
katārehitī sīlādīhi, ten' eva tañ ca sīlena samyuttan³ ti ādim āha, tass'
attho: tañ ca pan' etam viriyam ācārasīlasampayuttam⁴ adhivāsana-khantiyā upe-
tam mitte sukhāpetum amittānañ ca dukkhāya alam samattham, ko hi nāma
lābhuppādanāpasampayuttakusalaviriyasamannāgato⁵ ācārakhantisampanno mitte
sukhāpetum amitte vā dukkhāpetum na sakkotīti⁶.

Evam Bodhisatto puttassa pañham kathesi. So pi pitu
kathitanayen' eva attano attham sādhetvā yathākamman gato.

Satthā imam dhammadesanam āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam
samodhānesi: (Saccapariyosāne pitāputtā sotāpattiphale patitṭhitā) „Tadā
putto ayam eva ahoṣi, Bārāṇasīsetṭhi⁶ pana aham eva“ 'ti. Eka-
padaajātakam⁷.

9. Haritamātajāta.

Asīvisam mamam⁸ santan ti. Idam Satthā Veļuvane viha-
ranto Ajātasattum ārabha kathesi. Kosalarājassa hi⁹ pitā Mahā-
kosalo Bimbisāraraṇṇo dhītarān dadamāno dhītu nahānamulān Kāsi-
gamakam¹⁰ nāma adāsi. Sā Ajātasattunā pitughātakamme kate raṇṇo
vīnehena nacirass' eva¹¹ kālam akāsi. Ajātasattumātari kālakatāya¹²
pi tam gāman bhuñjat' eva Kosalarājā, „pitughātakassa corassa mama
kulasantakam gāman na dassāmiti“ tena saddhim yujjhati. Kadāci
mātulassa jayo hoti kadāci bhāgineyyassa. Yadā pana Ajātasattu
jināti tadā¹³ rathe dhajam ussāpetvā mahantena yasena nagaram pavi-
sati, yadā pana parājīyati tadā domanassappatto kañci¹⁴ ajānāpetvā
va pavisati. Ath' ekadivasam bhikkhū¹⁵ dhammasabhāyam katham
samuṭṭhāpesum¹⁶: „āvuso Ajātasattu mātulam jinitvā tussati, parājīto
domana-sappatto hotīti¹⁷“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave

¹ Bⁱ B^p chekassa. ² C^s -yutta. ³ C^k C^s sampayuttan ⁴ C^s -yuttam-, Bⁱ dakañāna-
sampayuttam- ⁵ C^k sakkotīti, C^s sakkotīti corr. to sakkotīti. ⁶ C^k C^s -si.

⁷ Bⁱ adds aṭhamam. ⁸ C^k C^s mama, Bⁱ mam si, B^p pi mam. ⁹ Bⁱ omits hi. ¹⁰
Bⁱ kāsakagā-. ¹¹ Bⁱ cirasseva, C^s cirasseva corr. to nacirasseva ¹² Bⁱ kālañkatāya.

¹³ Bⁱ adds sopanassappatto (for soma-). ¹⁴ Bⁱ kincl, C^s kiñci corr. to kañci. ¹⁵
Bⁱ bhikkhu, C^k C^s omit bhikkhū. ¹⁶ Bⁱ samuṭṭhasum. ¹⁷ Bⁱ omits hoti.

etarahi kathāya sannisinā¹ 'ti pucchitvā, imāya nāmā² 'ti vutte „na bhikkhave idāni pubbe p' esa jinitvā tussati, parājito domanassappatto hotīti³“ vatvā atītaṃ āhari:

- Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente
 5 Bodhisatto nīlamaṇḍukayoniyaṃ nibbatti. Tadā manussā nadikandarādīsu⁴ tattha⁵ tattha macchagaṇḥanathāya⁶ kumināni odḍesuṃ. Ekasmiṃ kumine bahū⁷ macchā pavisiṃsu. Ath' eko udakāsīviso⁸ macche khādanto taṃ kumināṃ pāvisi. Bahumacchā ekato hutvā taṃ khādantā ekalohitaṃ⁹ akaṃsu.
 10 So paṭisaraṇaṃ apassanto maraṇabhayaatajjito kuminamukhena nikkhamitvā vedanāmatto¹⁰ udakapariyante nipajji. Nīlamaṇḍuko pi tasmīṃ khaṇe uppatitvā kuminamūlamatthake nipanno hoti. Āsīviso¹¹ vinicchayaṭṭhānaṃ alabhanto tattha¹² nipannaṃ¹³ disvā „samma¹⁴ nīlamaṇḍuka imesaṃ macchānaṃ¹⁵ kiriyā ruc-
 15 cati tuyhan“ ti pucchanto paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Āsīvisaṃ¹⁶ mamaṃ¹⁷ santaṃ¹⁸ pavitṭhaṃ kumināmukhaṃ
 ruccate haritāmātā¹⁹ yaṃ maṃ khādanti macchakā ti. 176.

Tattha āsīvisaṃ mama²⁰ santaṃ ti maṃ āgataviśaṃ²¹ samānaṃ, ruccate haritāmātā yaṃ maṃ khādanti macchakā ti²² etaṃ²³ tava²⁴
 20 ruccati haritamāṇḍukaputtā²⁵ 'ti vadati.

Atha naṃ haritamaṇḍuko „āma samma ruccati, kimkāraṇā:
 sace tvaṃ hi tava padesaṃ āgate macche khādasi²⁶ macchāpi

¹ C^k hoti, C^s hoti corr. to hotīti. ² C^k nadikandarādīsu, C^s nadikandarādīsu, Bī nadikandarādīsu. ³ Bī vatthu. ⁴ C^k macchā-, C^s macchaṃ gaṇḥanathāya corr. to macchagaṇḥanathāya, Bī macchagaṇḥatāya. ⁵ C^s bahū corr. to bahu, Bī bahu. ⁶ C^s Bī -si-. ⁷ Bī ekaṃ-. ⁸ C^k vedanāmatto corr. to- mahanto, Bī vedanāpatto, B^p -nappatto. ⁹ C^s āsiviso, Bī āsivineṣā. ¹⁰ Bī omits tattha. ¹¹ Bī nipannakā. ¹² Bī ampa. ¹³ Bī macchānaṃ, C^s macchānaṃ corr. to macchānaṃ. ¹⁴ C^k -sa, C^s āsivisa corr. to āsivisaṃ, Bī āsivisaṃ. ¹⁵ C^s mmaṃ corr. to mamaṃ, Bī jaṣi, B^p pimaṃ. ¹⁶ Bī santi. ¹⁷ Bī paharitā-, C^s bharitā-. ¹⁸ Bī piṣi, C^s mamaṃ. ¹⁹ Bī sa. ²⁰ C^k C^s omit ti. ²¹ Bī omits etaṃ. ²² so Bī B^p; C^k tāva, C^s tava corr. to tāva. ²³ Bī khādati, C^s khādati corr. to -si.

attano padesaṃ āgataṃ taṃ khādanti, attano attano¹ visaye padese gocarabhūmiyaṃ² abalavā nāma n' atthīti³ vatvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Vilumpat' eva puriso yāv' assa upakappati,
yadā c' aññe vilumpanti⁴ so vilutto vilumpatīti. 177. 5

Tattha vilumpateva yāvassa upakappatīti yāva⁴ purisassa issariyaṃ upakappati ijjhati⁵ parattati tāva so aññaṃ vilumpati yeva, yāva so upakappatīti pi pātho, yattakaṃ kālāṃ so puriso sakkoti vilumpitun ti attho, yadā c' aññe vilumpantīti yadā ca⁶ aññe issarā hutvā vilumpanti⁷, so vilutto vilumpatīti atha so vilumpako aññehi⁸ vilumpati, vilumpate ti pi pātho, 10
ayam ev' attho⁹, vilumpanantī¹⁰ paṭhanti, tass' attho na¹¹ sameti, evaṃ vilumpako puna vilumpāṃ pāpuṇātīti

Bodhisattena atṭe vinicchite udakāsivisassa dubbalabhāvaṃ
ñatvā „paccāmittaṃ gaṇhissāmā¹²“ 'ti macchagaṇā kumina-
mukhā nikkhamitvā tatth' eva jīvitakkhayaṃ pāpetvā pakkā- 15

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakāṃ samodhānesi:
„Tadā udakāsiviso¹⁴ Ajātasattu ahosi, nilamaṇḍuko pana aham evā“
'ti. Haritamātajātakaṃ¹⁵.

10. Mahāpiṇḍalajātaka.

20

Sabbo jano ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto Deva-
dattaṃ ārabha kathesi. Devadatte¹⁶ Satthari āghātaṃ¹⁷ bandhitvā
navamāsaccayena Jetavanadvārakoṭṭhake¹⁸ paṭhaviyaṃ¹⁹ nimugge Jeta-
vanavāsina ca sakalaratṭhavāsino ca „Buddhapaṭikaṇṭako²⁰ Devadatto
paṭhaviyā²¹ gilito, nihaṭapaccāmitto dāni²² Sammāsambuddho jāto“ ti 25

¹ Bⁱ only one attano. ² C^k C^s gocarabhūmiṃ, Bⁱ gocarāmbhumiyaṃ. ³ C^k -penti, C^s vilumpenti, Bⁱ vilumpanti, B^p viluppanti. ⁴ Bⁱ adds assa. ⁵ Bⁱ icchati. ⁶ C^k C^s omit ca. ⁷ C^k -tīti, C^s vilumpantīti. ⁸ Bⁱ atṭesa hi. ⁹ Bⁱ ayam etta attho. ¹⁰ C^k vilumpanaṃ tīti, C^s vilumpanantīti pi, Bⁱ vilumpatīti, B^p vilappati twice. ¹¹ C^k va, C^s va corr. to na. ¹² Bⁱ -mi. ¹³ Bⁱ pakkamuṃ. ¹⁴ C^s Bⁱ -si-. ¹⁵ Bⁱ -mātu- and adds navamaṃ, B^p haritamaṇḍukajā-. ¹⁶ C^k C^s -tto. ¹⁷ Bⁱ -taṃ. ¹⁸ C^k C^s -k- idhake. ¹⁹ Bⁱ pathaviyaṃ. ²⁰ Bⁱ -kaṇḍako. ²¹ Bⁱ pathaviyā. ²² Bⁱ idāni.

tutṭhapahatṭhā ahesuṃ. Tesāṃ sutvā paramparāghosena¹ sakala-Jambudīpa-vāsino yakkhabhūtadevaganā ca tutṭhapahatṭhā evam eva ahesuṃ. Ath' ekadivasāṃ bhikkhū dhammasabbhāyaṃ kathāṃ samutṭhāpesuṃ²: „āvuso, Devadatte paṭhaviyaṃ nimugge³ 'Buddhapāṭikaṇṭako⁴ Deva-
 5 datto⁵ paṭhaviyā⁶ gilito⁷ ti⁸ mahājano attamano jāto⁹ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinā¹⁰ ti pucchitvā „imāya nāmā¹¹ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva Deva-
 datte¹² mate mahājano¹³ tussati c' eva hasati ca, pubbe pi tussati c' eva hasati cā¹⁴ 'ti vatvā atitāṃ āhari:

10 Atīte Bārāṇasīyaṃ Mahāpiṅgalo nāma rājā adhammena visamena rajjaṃ kāresi, chandādivasena pāpakammāni karonto daṇḍabalijaṃghakalāhāpanādīgahaṇena ucchuyante ucchuṃ viya janāṃ¹⁵ pīlesi kakkhaḷo¹⁶ pharusō sāhasiko, paresu anudda-
 yamattam pi nāma¹⁷ assa n' atthi, gehe itthīnam pi puttadhītanam
 15 pi amaccabrāhmaṇagahapatiādīnam¹⁸ pi appiyo amanāpo, akkhimhi patitarajam¹⁹ viya bhattapiṇḍe sakkharā viya paṇhini vijjhivā pavitṭhakaṇṭako²⁰ viya ca ahosi. Tadā Bodhisatto Mahāpiṅgalassa putto hutvā nibbatti. Mahāpiṅgalo dīgharattam rajjaṃ kāretvā kalam akāsi. Tasmim kālakate²¹ sakala-Bārā-
 20 ṇasī-vāsino²² haṭṭhatutṭhā mahāhasitaṃ hasitvā dārūnaṃ²³ sakatasahassena Mahāpiṅgalaṃ jhāpetvā anekehi ghaṭasahashehi ālāhanaṃ²⁴ nibbāpetvā Bodhisattaṃ rajje abhisīncitvā „dhammiko no rājā laddho²⁵ ti haṭṭhatutṭhā nagare ussavabheriṇ²⁶ carāpetvā samussitadhajapaṭākāṃ²⁷ naṃ²⁸ nagaraṃ alamkaritvā
 25 dvāre dvāre²⁹ maṇḍapaṃ kāretvā vipakīṇṇalājakusumamaṇḍita-
 talesu alamkatamaṇḍapesu nisīditvā khādīmsu c' eva pivīmsu³⁰ ca. Bodhisatto pi alamkatamahātale samussitasetacchattassa

¹ Bī parampara-. ² Bī samuttha-. ³ so Bp; Ck C^s Bī devadatto - -gge. ⁴ Ck C^s -kaṇṭake, Bī -kaṇḍako. ⁵ Ck C^s -tte. ⁶ Bī pathaviyā ⁷ Ck C^s -te. ⁸ Ck C^s omit ti. ⁹ Bī -tto ¹⁰ Ck -ne, C^s -ne corr. to -no. ¹¹ Bī mahājanaṃ. ¹² C^s Bī -lo, Bī adds dārako. ¹³ C^s -ādīnam, Bī -patikādīnaṃ. ¹⁴ Ck C^s patitaṃ-
¹⁵ Bī pavitṭhakaṇḍako. ¹⁶ Bī kālāṇkate. ¹⁷ Ck C^s -si-. ¹⁸ C^s dārūnaṃ corr. to dārūnaṃ. ¹⁹ Ck C^s ālā- ²⁰ Bī ussavabheri ²¹ so Bī Bp; Ck C^s -paṭākā. ²² Bī Bp omit naṃ ²³ Bī only one dvāre. ²⁴ so Bp; Ck pivīsuṃ. C^s pivīsuṃ, Bī pivīsu.

pallamkavarassa majjhe mahāyasaṃ anubhāvanto nisīdi, amaccā
 ca brāhmaṇagahapatiratthikadovārikādayo ca rājānaṃ pari-
 vāretvā atthāṃsu. Ath' eko dovāriko nāma avidūre¹ thatvā
 assasanto passasanto parodi. Bodhisatto taṃ disvā „samma
 dovārika, mama pitari kālakate² sabbe tuṭṭhapahatthā ussavāṃ 5
 kilāntā vicaranti, tvaṃ parodamāno tthito, kin nu kho mama
 pitā tav' eva piyo ahosi manāpo“ ti pucchanto paṭhamāṃ
 gātham āha :

1. Sabbo jano himsito Piṅgalena, (Cfr. Dh. p. 149.)

tasmim̐ mate paccayaṃ³ vedayanti,

10

piyo nu te āsi akaṇhanetto⁴,

kasmā nu tvaṃ rodasi dvārapālā 'ti. 178.

Tattha himsito ti nānappakārehi daṇḍabaliādīhi pīlito, Piṅgalena 'ti
 piṅgalakkhena, tassa kira dve pi akkhīni nibbittapīṅgalāni⁵ bilālakkhivaṇṇāni⁶
 ahesuṃ, ten' ev' assa Piṅgalo ti nāmaṃ akaṇsu, paccayaṃ⁷ vedayantīti pitiyo 15
 pavedayanti, akaṇhanetto⁸ ti piṅgalanetto, kasmā nu tvaṃ ti kena nu⁹ kāra-
 nena tvaṃ rodasi Atthakathāyaṃ¹⁰ pana kasmā tuvaṃ¹¹ ti pāṭho

So tassa vacanaṃ sutvā „nāhaṃ 'Mahāpiṅgalo mato' ti
 sokena¹² rodāmi, sīsaṃ assa me sukhaṃ¹³ jātaṃ, Piṅgalarājā
 hi pāsādā orohanto¹⁴ cārohanto¹⁵ ca kammāramuttthikāya ha- 20
 nanto¹⁶ viya mayhaṃ sīse atthatta¹⁷ khaṭake deti, so paralokaṃ
 gantvāpi¹⁸ mama sīse dadamāno viya nirayapālānaṃ pi Ya-
 massa¹⁹ sīse khaṭake dassati, atha naṃ²⁰ te 'ativiya amhe
 bādhatīti' puna idh' eva ānetvā vissajjeyyūṃ, atha me so puna
 pi²¹ sīse khaṭake dadeyyā 'ti bhayenāhaṃ rodāmīti“ imam at- 25
 thaṃ pakāsento dutiyaṃ gātham āha :

¹ Bī nātidūre. ² Bī kālānkate ³ (C' Bī paccayā. ⁴ so Bp; Ck akaṇṇa-, C' akaṇṇa- corr. to akanna-, Bī aṇḍanetto. ⁵ Bī nibbidha-. ⁶ C' bilāla-, Bī pi-
 lāla-. ⁷ Bī paccayā. ⁸ so Bī Bp; Ck C' akaṇṇa-. ⁹ Bī adds kho ¹⁰ Ck C'
 -yam, Bī -ya. ¹¹ C' tucan, Ck tun. ¹² Bī omits sokena. ¹³ Bī sisassa me
 sukha. ¹⁴ Bī otaṇanto. ¹⁵ Bī ārohanto, C' has added cāro-. ¹⁶ Ck hananto,
 Bī pāharaṇto. ¹⁷ Ck attha attha. ¹⁸ Bī omits pi. ¹⁹ Bī yamassāpī. ²⁰ Ck nan,
 C' san corr. to nan. ²¹ Bī omits pi.

2. Na me piyo āsi akaṇhanetto¹,
bhāyāmi paccāgamanāya tassa,
ito gato himseyya maccurājaṃ,
so himsito āneyya puna idhā 'ti. 179.

5 Atha naṃ Bodhisatto „so rājā dārūnaṃ vāhasahassena'
daḍḍho, udakaghaṭasatehi sittā sāpi 'ssa ālāhanabhūmi' sam-
antato khatā⁴, pakatiyā ca paralokaṃ gatā nāma aññatra-
gativasā⁵ puna ten' eva sarīrena na⁶ āgacchanti⁷, mā tvani
bhāyīti“ taṃ samassāsento imaṃ gātham āha:

10 Daḍḍho vāhasahassehi sitto ghaṭasatehi so,
parikkhatā ca⁸ sā bhūmi, mā bhāyi nāgamissatīti.

Tato paṭṭhāya dovāriko assāsaṃ paṭilabhi. Bodhisatto
dhammena rajjaṃ karetvā dānādīni puññāni katvā yathākam-
maṃ gato.

15 Satthā imaṃ desanaṃ⁹ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
Piṅgalo¹⁰ Devadatto ahosi, putto pana aham evā“ 'ti. Mahāpiṅgala-
jātakaṃ¹¹. Upāhanavaggo navamo.

10. SIGĀLAVAGGA.

1. Sabbadāṭṭhajātaka.

20 Sigālo mānatthaddho ti. Idam Satthā Veluvane viha-
ranto Devadattaṃ ārabha kathesi. Devadatto Ajātasattuṃ pa-
sādetvā¹² uppāditalābhasakkāraṃ ciraṭṭhitikaṃ kātum nāsakkhi. Nālā-
giri payojane¹³ paṭihāriyassa ditṭhakālato paṭṭhāya tassa so lābhasak-

¹ so BP; C^k C^o akaṇṇa, Bⁱ akunhananto. ² Bⁱ vāhasakāṭasahassena. ³ C^k ālā-
hanabhūmi, C^o ālāhana-. ⁴ so C^k C^o; Bⁱ saṅkhatā, BP khaṇati. ⁵ Bⁱ aññattaga-
tocaso. ⁶ C^k omits na ⁷ C^o āgacchati corr. to nāgacchaṃ ti. ⁸ so BP; C^k C^o
parikkhitā ca, Bⁱ sarikkhatāva. ⁹ Bⁱ dhamma-. ¹⁰ Bⁱ Mahāpiṅgalo ¹¹ Bⁱ
adde dasanaṃ. ¹² Bⁱ paharetvā. ¹³ Bⁱ BP nālāgiri

kāro antaradhāyi. Ath' ekadivasam bhikkhū¹ dhammasabbhāyam katham samuṭṭhāpesum: „āvuso Devadatto lābhasakkāram uppādetvā ciraṭṭhītikam kātum nāsakkhīti“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinna“ 'ti pucchitvā „imāya nānā“ 'ti vutte „na bhikkhave Devadatto idān' eva attano uppannam' lābha- 5 sakkāram antaradhāpesi, pubbe pi antaradhāpesi² yevā“ 'ti vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasīyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto tassa purohito ahosi tiṇṇam vedānam aṭṭhāra- sannam³ sippānam⁴ pāram⁵ gato. So paṭhavijayamantaṃ⁶ nāma 10 jānāti, paṭhavijayamanto⁷ ti āvajjanamanto⁸ vuccati. Ath' ekadivasam Bodhisatto „taṃ mantam sajjhāyissāmīti“ ekasmiṃ aṅgaṇaṭṭhāne piṭṭhipāsāne nisīditvā sajjhāyam akāsi. Taṃ kira mantam aññaṃ⁹ vidhirahitam sāvetum¹⁰ na sakkā, tasmā nam¹¹ so tathārūpe ṭhāve sajjhāyati. Ath' assa sajjhāyakaraṇakāle eko 15 sigālo ekasmiṃ bile nipanno taṃ mantam sutvā va paṇḍanam akāsi, so kira antarāṭṭe attabbhāve paṇḍanapaṭhavijayamanto¹² eko brāhmaṇo ahosi. Bodhisatto¹³ sajjhāyam katvā utṭhāya „paṇḍo vata me ayaṃ manto“ ti āha. Sigālo bilā nikkhamitvā „ambho brāhmaṇa, ayaṃ manto tayāpi mam' eva paṇḍataro“ 20 ti vatvā palāyi. Bodhisatto „ayaṃ sigālo mahantaṃ akusalam karissatīti, gaṇhatha gaṇhathā“¹⁴ 'ti thokam anubandhi. Sigālo palāyitvā araṇṇam pāvisi. So gantvā ekaṃ sigālīm thokam sarīre ḍasi¹⁵ „kiṃ sāmīti“ ca vutte „mayham jānāsi na jānā- sīti“ āha. Sā „ajānāmīti“¹⁶ sampatiṇṇi. So paṭhavijayaman- 25 taṃ¹⁷ parivattitvā anekāni sigālasatāni āṇāpetvā¹⁸ sabbe pi hatthiassasīhavyagghasūkaramigādayo¹⁹ catuppade attano san-

¹ Ck C^o omitt bhikkhū, B¹ bhikkhu. ² B¹ -nna. ³ B¹ antaradhāpeti. ⁴ B¹ omitts yevā. ⁵ Ck C^o -rasañña. ⁶ B¹ sippāni. ⁷ B¹ pāraṇi. ⁸ Ck C^o paṭhavi-, B¹ pathavi-. ⁹ B¹ āvaṭṭana-. ¹⁰ B¹ añña. ¹¹ B¹ sādhetum. ¹² Ck C^o B¹ na, Rp omitts nam. ¹³ B¹ so bodhi-. ¹⁴ Ck C^o paṇḍekaro. ¹⁵ B¹ gaṇha gaṇhā. ¹⁶ B¹ ḍamaṇi. ¹⁷ B¹ āma jānāmīti. ¹⁸ C^o ānā- corr. to āpā-. ¹⁹ B¹ -siha- dīpiyaggha-.

tike akāsi, katvā ca pana Sabbadāṭho nāma rājā hutvā ekam
 sigālīm aggamaheśim akāsi. Dvinnam hatthīnam¹ piṭṭhe siho
 tiṭṭhati, sihapitṭhe Sabbadāṭho sigālo² rājā sigāliya aggamahe-
 siyā saddhim nisīdati, mahanto yaso ahosi. So yasamahantena
 5 pamajjitvā mānam uppādetvā „Bārāṇasirajjam³ gaṇhissāmīti“
 sabbacatuppadaparivuto Bārāṇasiyā avidurattṭhānam sampāpuṇi.
 Parisā dvādasayojanā ahosi. So avidūre tṭhito yeva „rajjam
 vā detu yuddham vā“ ti rañño pesesi. Bārāṇasīvāsino⁴ bhīta-
 tasitā nagaradvārāni pidahitvā aṭṭhaṃsu. Bodhisatto rājānam
 10 upasamkamitvā „mā bhāyi mahārāja, Sabbadāṭhasigālena sad-
 dhim yuddham mama bhāro, tṭhapetvāpi maṃ aṇño tena saddhim
 yujjhituṃ samatto nāma n' atthīti“ so rājānaṃ ca nāgare ca
 samassāsetvā „kin ti katvā⁵ Sabbadāṭho etaṃ rajjam gaheṣṣati,
 pucchissāmi tāva nan“ ti dvārattālakam⁶ abhirūhitvā⁷ „Sabbā-
 15 dāṭha kin ti katvā imaṃ rajjam gaṇhissasīti“⁸ pucchi. „Sī-
 hanādam nadāpetvā mahājanam saddena santāsetvā gaṇhis-
 sāmīti“. Bodhisatto „atth' etaṃ“ ti ṇatvā aṭṭālakā⁹ oruya „sa-
 kaladvādasayojaniya - Bārāṇasīnagara - vāsino¹⁰ kaṇṇacchiddāni
 māsapitṭhena limpantū¹¹“ ti bheriṇ carāpesi. Mahājano bheriya
 20 ānam sutvā antamaso biḷale upādāya sabbacatuppādānaṃ c' eva
 attano ca kaṇṇacchiddāni yathā parassa saddam sotum na
 sakkā evam māsapitṭhena limpi¹². Atha nam Bodhisatto puna
 aṭṭālakam¹³ abhirūhitvā¹⁴ „Sabbadāṭhā“¹⁵ 'ti āha. „Kim brāh-
 maṇā“ 'ti. „Imaṃ rajjam kin ti katvā gaṇhissasīti“. „Sīha-
 25 nādam nadāpetvā manusse tāsetvā¹⁶ jīvitaṭṭhayaṃ pāpetvā
 gaṇhissāmīti“. „Sīhanādam nadāpetum na sakkhissasi¹⁷, jāti-
 sampannā hi surattahatthapādā kesarasīharājāno tādisassa¹⁸
 jarasigālassa ānam na karissantīti“. Sigālo mānatthaddho

¹ Bī hatthīnam. ² Bī siṅgāla. ³ Ck C° -si-. ⁴ Bī adds nu kho. ⁵ Ck C°
 dvāraddhā-. ⁶ Bī -rūyhitvā. ⁷ Ck C° gaṇhissatīti, Bī gaṇhissāmīti. ⁸ Ck C°
 addhā-. ⁹ Ck C° -yambārāṇasi-, Bī dvārayoniyambārāṇasīnagare-. ¹⁰ Bī lañcantu.
¹¹ Bī lañcam. ¹² Bī -rūyhitvā. ¹³ C° tāsetvā? Ck nāsetvā, Bī omits manusse
 tāsetvā. ¹⁴ Bī nāsakkhissasīti. ¹⁵ C° tādisassa corr. to tādisa.

hutvā „aññe tāva sīhā¹ tiṭṭhantu, yassāham² piṭṭhe nisinno
 tañ³ ñeva nadāpessāmīti“ āha. „Tena hi nadāpehi yadi sak-
 kosīti“. So yasmim sīhe nisinno tassa „nadāhīti“ pādena
 saññam adāsi. Siho hatthikumbhe mukham uppīletvā tikkhatum
 appativattiyam⁴ sīhanādam nadi. Hatthi⁵ santāsappattā⁶ hutvā 5
 sigālāṃ pādamūle pādetvā pāden⁷ assa sīsam akkamitvā cunṇa-
 vicunṇam akaṃsu. Sabbadāṭṭho tatth⁸ eva jīvitakkhayaṃ patto.
 Te pi hatthi⁴ sīhanādam sutvā maraṇabhayatajjitā aññamaññaṃ
 ovijjhivā tatth⁸ eva jīvitakkhayaṃ pāpuṇṇiṃsu. Thapetvā sīhe
 sesāpi⁷ migasūkarādayo sasabīlālapariyosānā sabbe catuppadā 10
 tatth⁸ eva jīvitakkhayaṃ pāpuṇṇiṃsu. Sīhā palāyitvā araññaṃ
 pavasiṃsu. Dvādasayojaniko⁸ māmsarāsi⁹ ahosi. Bodhisatto
 aṭṭālakā¹⁰ otarivā nagaradvārāni vivarāpetvā „sabbe attano
 kannesu māsapitṭham¹¹ apānetvā māmsatthikā¹² māmsam hara-
 tū¹³“ ’ti nagare bheriṃ carāpesi. Manussā allamaṃsam kbā- 15
 ditvā sesam sukkhāpetvā vallūram akaṃsu. Tasmiṃ kira kāle
 vallūrakaraṇam¹⁴ udapādīti vadanti.

Satthā imam desanam¹⁵ āharitvā imā abhisambuddhagāthā vatvā
 jātakaṃ samodhānesi:

1. Sigālo mānatthaddho va¹⁶ parivārena atthiko 20
 pāpuṇi¹⁷ mahatiṃ bhūmiṃ rājāsi¹⁸ sabbadāṭṭhinam. 180.

2. Evam evam¹⁹ manussesu yo hoti parivāravā
 so hi tattha mahā hoti sigālo viya dāṭṭhinan ti. 181.

Tattha mānatthaddho ti parivāraṃ nissāya uppannena mānena thaddho
 parivārena atthiko²⁰ ti uttarim pi parivārena atthiko hutvā, mahatiṃ 25
 bhūmiṃ ti mahantaṃ sampattiṃ, rājāsi¹⁸ sabbadāṭṭhinan²¹ ti sabbesaṃ

¹ B¹ omits sīhā. ² B¹ tiṭṭhantassu haṃ. ³ Ck C² tam. ⁴ B¹ appaṭi-. ⁵ all three MSS. hatthi. ⁶ B¹ -tto. ⁷ B¹ avasesāpi. ⁸ C² -ko corr. to -ke. ⁹ B¹ -rāsi, Ck C² -rāsiyo. ¹⁰ Ck C² addhā-. ¹¹ B¹ -piṭṭhi. ¹² B¹ māmsatthikā. ¹³ B¹ āharantū. ¹⁴ B¹ vallurakāraṇam. ¹⁵ B¹ dhammade-. ¹⁶ Ck C² omīt va. ¹⁷ Ck -ṇim. ¹⁸ B¹ rājāpi. ¹⁹ C² evameva, B¹ eva. ²⁰ B¹ atthiko. ²¹ Ck C² sabbadāṭṭhin, B¹ sabbadāṇitthinan.

dāṭhinaṃ¹ rājā āsi², so hi tattha mahā hotīti so parivārasampanno³ puriso tesu parivāresu mahā nāma hoti, sigālo viya dāṭhinaṃ ti yathā sigālo dāṭhinaṃ⁴ mahā ahosi evaṃ mahā hoti, atha so sigālo viya pamādaṃ āpaṭṭivā taṃ parivāraṃ nissāya vināsaṃ pāpuṇātīti

- 5 „Tadā sigālo Devādatto ahosi rājā Sāriputto⁵, purohito pana eham evā“ ti. Sabbadāṭṭhajātakaṃ⁶.

2. Sunakhajātaka.

- Bālo vatāyaṃ sunakho ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ambalakoṭṭhakaāsanasālāya⁷ bhattabhuñjanaṃ sunakhaṃ⁸ ārabha kathesi. Taṃ kira jātakālato paṭṭhāya pāṇiyahārakā⁹ gahetvā tattha taṃ¹⁰ posesuṃ. So aparabhāge tattha bhattaṃ bhuñjanto thullasāriro¹¹ ahosi. Ath' ekadivasuṃ eko gāmaṃvāsī¹² puriso taṃ ṭhānaṃ patto sunakhaṃ disvā pāṇiyahārakānaṃ¹³ uttarisāṭṭhakaṃ ca kahāpanaṃ ca datvā gaddūlena¹⁴ bandhitvā taṃ ādāya pakkāmi. So¹⁵ gahetvā nīyamāno na vassi, dinnam¹⁶ khādanto pacchato pacchato agamāsi. Atha so puriso „ayaṃ dāni¹⁷ maṃ piyāyatīti“ gaddūlā¹⁸ mocesi. So vissatṭhamatto ekavegena āsanāsālam eva gato. Bhikkhū taṃ disvā katakārāṇaṃ jānitvā sāyaṇhasamaye dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso āsanāsālam¹⁹ sunakho bandhanaṃ²⁰ mokkhakusalo²¹ vissatṭhamatto va puna āgato“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnaṃ“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave so sunakho idān' eva bandhanaṃ²² mokkhakusalo, pubbe pi kusalo yevā“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

- Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahma datte rajjaṃ kārente²³ Bodhisatto Kāsiraṭṭhe²⁴ ekasmiṃ mahābhoga kule nibbattitvā vayappatto gharāvāsaṃ gaṇhi²⁵. Tadā Bārāṇasiyaṃ ekassa manussassa sunakho ahosi, so²⁶ piṇḍabhattaṃ labhanto thūla-

¹ Bⁱ dāṭhinaṃ. ² Bⁱ āsi. ³ Bⁱ parivarena sampanno. ⁴ Bⁱ dāṭhina. ⁵ Bⁱ adda ahosi. ⁶ Bⁱ adda pathamaṃ. ⁷ Bⁱ -lāyaṃ. ⁸ Bⁱ -bhuñjana-, C^k C^e bhattaṃ-. ⁹ Bⁱ pāpuṇihaharakā ¹⁰ Bⁱ omits taṃ. ¹¹ C^e thūllasāriro, Bⁱ thūllasariyo. ¹² C^k -si. ¹³ Bⁱ pāṇiyahārakānaṃ. ¹⁴ Bⁱ gaddalena. ¹⁵ so C^k C^e; Bⁱ B^p add taṃ. ¹⁶ C^e repeats dinnam. ¹⁷ Bⁱ idāni. ¹⁸ C^k gaddūla, Bⁱ gaddusaṃ? C^e naddālā. ¹⁹ C^k C^e -lā, Bⁱ -lāyaṃ. ²⁰ Bⁱ -na. ²¹ Bⁱ kūsikarāthe. ²² C^k saṅgaṇhi, Bⁱ aggahehi. ²³ Bⁱ naso.

sarīro jāto. Ath' eko gāmvāsī¹ Bārāṇasīm āgato taṃ sunakhaṃ
disvā tassa manussassa uttarasāṭakaṃ² ca kahāpaṇaṃ ca datvā
sunakhaṃ gahetvā cammayottena³ bandhitvā yottakoṭiyam⁴
gahetvā gacchanto aṭavimukhe⁵ ekaṃ sālaṃ pavisitvā suna-
khaṃ bandhitvā phalake nipajjitvā niddaṃ okkami. Tasmiṃ
kāle Bodhisatto kenacid eva⁶ karaṇīyena aṭavim⁷ pavisanto⁸
taṃ sunakhaṃ yottena bandhitvā ṭhapitaṃ⁹ disvā paṭhamam
gātham āha:

1. Bālo vatāyaṃ sunakho yo varattaṃ na khādati

bandhanā ca pamuñceyya¹⁰ asito¹¹ ca gharaṃ vaje ti. 182. 10

Tattha pamuñceyyā ti pamocetvā¹², ayam eva vā pāṭho, asito¹¹ ca
gharaṃ vaje ti asito¹¹ ti¹³ dhāto¹⁴ suhito hutvā attano vasaṇatthānaṃ gac-
ceyya

Taṃ sutvā sunakho dutiyaṃ gātham āha:

2. Atṭhitaṃ me manasmiṃ me atho me hadaye kataṃ 15

kālaṃ ca paṭikaṃkhāmi¹⁵ yāva passupatū¹⁶ jano¹⁷ ti. 183.

Tattha atṭhitaṃ me manasmiṃ me ti yaṃ tumhe kathetha taṃ mayā
adhiṭṭhitaṃ eva, manasmiṃ¹⁸ yeva¹⁹ ca²⁰ me etaṃ ti, atho²¹ me hadaye
kataṃ ti atha²² pana me tumhākaṃ pi vacanaṃ hadaye kataṃ eva, kālaṃ ca
paṭikaṃkhāmi²³ kālaṃ patimānemi²⁴, yāva passupatū²⁵ jano²⁶ ti 20
yāvāyaṃ²⁷ mahājano passupatu niddaṃ okkamatu tāvāhaṃ kālaṃ patimānemi²⁴,
itarathā hi²⁸ ayam sunakho palāyatitī ravo uppajjeyya, tasmā rattibhāge²⁹ sab-
besaṃ suttakāle cammayottaṃ khādītva palāyissamīti

So evaṃ vatvā mahājane niddaṃ okkante yottaṃ khādītva
suhito³⁰ hutvā³¹ palāyitvā attano sāmikānaṃ gharaṃ eva gato. 25

¹ Ck Bī -si. ² Bī uttari-. ³ Bī cammarin-. ⁴ Bī yotta-. ⁵ Bī aṭṭavi-. ⁶ Bī
kenaci. ⁷ Bī aṭṭavi. ⁸ Bī paṭipanto. ⁹ Bī pathavitān. ¹⁰ Ck namuñceyya.
¹¹ Bī asito, Bp asito and asito. ¹² Ck C^a pamuñceyya. ¹³ Ck ni. ¹⁴ Bī tato,
Bp omits ti dhāto. ¹⁵ Bī paṭikaṃkhāmi. ¹⁶ C^a passupatu, Bī pasuppatu. ¹⁷ Bī
jjano. ¹⁸ C^a adhiṭṭhitaṃ me va tasmim, ¹⁹ Bī yega. ²⁰ Bī omits ca. ²¹ Bī atho
²² Bī adds ca. ²³ Bī paṭikaṃkhāmi. ²⁴ Bī paṭi-. ²⁵ C^a passupatu, Bī pasuppatu.
²⁶ Bī jjano, C^a jano corr. to jjano. ²⁷ Ck C^a svāyaṃ. ²⁸ Bī ti. ²⁹ C^a rattimbhāge,
Bī adds va. ³⁰ Bī omits hutvā.

Satthā imaṃ desanaṃ¹ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā sunakho etarahi sunakho paṇḍitapuriso pana aham evā“² ti. Suna-khajātakaṃ³.

3. Guttilajātaka.

5 Sattatantiṃ sumadhuraṃ ti. Idam Satthā Veḷuvane viharanto Devadattaṃ ārabha kathesi. Tasmim hi kāle bhikkhū Devadattaṃ āhaṃsu: „āvuso Devadatta, Sammāsambuddho tuyhaṃ ācariyo, tvaṃ Sammāsambuddhaṃ nissāya tīṇi piṭakāni uggaṇhi⁴ cattāri jhānāni uppādesi, ācariyassa nāma paṭisattunā bhavitum na
10 yuttan“ ti. Devadatto „kiṃ pana me āvuso Samaṇo Gotamo ācariyo, nanu mayā attano balen' eva tīṇi piṭakāni uggaḥitāni cattāri jhānāni uppāditāni“⁵ ācariyaṃ paccakkhāsi. Bhikkhū dhammasabbhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ⁶: āvuso Devadatto ācariyaṃ paccakkhāya Sammāsambuddhassa paṭisattu hutvā mahāvīnāsaṃ patto“ ti. Satthā
15 āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“⁷ ti vutte „na bhikkhave Devadatto idān' eva⁸ ācariyaṃ paccakkhāya mama paṭisattu hutvā vīnāsaṃ⁹ pāpuṇāti¹⁰, pubbe pi patto yevā“¹¹ ti vatvā atitāṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmaṇatte rajjam kārente
20 Bodhisatto gandhabbakule nibbatti¹². Guttilakumāro ti 'ssa nāmaṃ akaṃsu. So vayappatto gandhabbasippe nipphattiṃ patvā Guttilagandhabbo nāma sakala-Jambudīpe ayyagandhabbo¹³ ahosi. So dārābharaṇaṃ¹⁴ akatvā andhe mātāpitāro poseti¹⁵. Tadā Bārāṇasi - vāsino vaṇijā vaṇijjāya Ujjenim
25 gantvā ussave ghuṭṭhe¹⁶ chandakaṃ saṃharitvā¹⁷ bahuṃ¹⁸ mālāgandhavilepanaṃ ca khajjabhojjādini¹⁹ ca ādāya kilānaṭṭhāne²⁰ sannipatitā²¹ „vetanaṃ²² datvā ekaṃ gandhabbaṃ ānethā“²³ ti āhaṃsu. Tena samayena Ujjeniyaṃ Mūsilo²⁴ nāma

¹ Bⁱ dhammade-. ² Bⁱ adds dutiyaṃ. ³ Bⁱ uggaḥi. ⁴ Bⁱ samuṭṭhāpesuṃ. ⁵ Bⁱ idāneva devadatto. ⁶ C^k -sam. ⁷ Bⁱ pāpuṇi. ⁸ Bⁱ nipphattitvā. ⁹ Bⁱ adds va. ¹⁰ Bⁱ dāra-. ¹¹ Bⁱ posesi. ¹² Bⁱ saṃguṭhe. ¹³ so K^p; C^k saṃgharitvā, C^e saḥharitvā, Bⁱ saṃghāharitvā. ¹⁴ Bⁱ bahu. ¹⁵ Bⁱ -bhojanādini. ¹⁶ Bⁱ kilāna-tvāyakiḷamaṇḍale. ¹⁷ Bⁱ -tītā. ¹⁸ Bⁱ vettanaṃ. ¹⁹ C^e mūsilo, Bⁱ mūsilo.

jetthagandhabbo hoti. Te taṃ¹ pakkosāpetvā attano gan-
 dhabbāṃ kāresuṃ. Mūsila² vīṇāvādako³ pi vīṇaṃ uttamamuc-
 chanāya mucchetvā vādesi. Tesāṃ Guttilagandhabbassa gan-
 dhabbe jātaparicayānaṃ⁴ tassa gandhabbāṃ kilāñjakaṇḍūvanaṃ⁵
 viya hutvā upatṭhāsi, eko pi pahaṭṭhākāraṃ na dassesi. 5
 Mūsilo⁶ tesu tuṭṭhākāraṃ adassantesu „atikharaṃ katvā vā-
 demi, maññe“ ti majjhima⁷ mucchanāya mucchetvā majjhima-
 sareṇa vādesi. Te⁸ tattha pi majjhataṃ va ahesuṃ. Atha so
 „ime na kiñci“ jānanti, maññe“ ti sayam pi ajānanako viya
 hutvā tantiyo sithile vādesi⁹. Te tattha pi na kiñci āhaṃsu. 10
 Atha ne¹⁰ Mūsilo¹⁰ „ambho vāṇijā kin nu kho mayi vīṇaṃ
 vādente tumhe na tussathā“ ti. „Kiṃ¹¹ pana tvaṃ vīṇaṃ
 vādesi, mayaṃ hi ‘ayaṃ vīṇaṃ muccheti’ saññaṃ akarimhā“
 ti. „Kiṃ pana tumhe mayā uttaritaraṃ ācariyaṃ jānātha,
 udāhu attano ajānabhāvena na¹² tussathā“ ti. Vāṇijā 15
 „Bārāṇasiyaṃ Guttilagandhabbassa¹³ vīṇāsaddaṃ sutapubbānaṃ
 tava vīṇāsaddo¹⁴ itthiṇaṃ¹⁵ dārake¹⁶ tosāpanasaddo viya ho-
 titi“ āhaṃsu. „Tena hi tumhehi handa dinnaparibbayaṃ¹⁷
 paṭigaṇhatha, na mayhaṃ eten’ attho, api¹⁸ kho pana Bā-
 rāṇasiṃ gacchantā maṃ gaṇhitvā gaccheyyāthā¹⁹“ ti. Te 20
 „sādhū“ ti sampatichchitvā gamanakāle taṃ ādāya Bārāṇasiṃ
 gantvā tassa „etaṃ²⁰ Guttilassa vasanathānaṃ“ ti ācikkhitvā
 sakanivesanaṃ agamaṃsu²¹. Mūsilo²² Bodhisattasa gehaṃ pa-
 visitvā laggetvā ṭhapitaṃ Bodhisattassa jātivīṇaṃ disvā gahetvā
 vādesi. Atha Bodhisattasa mātāpitara andhabhāvena taṃ 25

¹ Ck B¹ saṃ, C² sam corr. to taṃ. ² C² musila-, B¹ musilo vīṇaṃ vādento.

³ B¹ adds vasena ⁴ Ck kilāñjakaṇḍūvanaṃ, B¹ kilāñcakaṇḍūvanaṃ. ⁵ C² B¹ musilo. ⁶ Ck B¹ omīte ⁷ B¹ ime kiñci na. ⁸ C² vādeti. ⁹ C² te. ¹⁰ C² musilo. ¹¹ C² kaṃ. ¹² B¹ omīte na. ¹³ B¹ guttilassa gandhabbassa. ¹⁴ B¹ vīṇāsaddaṃ sutvā musilagandhabbassa vīṇāsaddo. ¹⁵ C² B¹ itthiṇaṃ. ¹⁶ C² dārake corr. to dāraka, B¹ dārakeka. ¹⁷ B¹ dinnāṃ pi parippayaṃ. ¹⁸ B¹ adds ca. ¹⁹ B¹ -yyāthā. ²⁰ Ck B¹ ekaṃ. ²¹ B¹ āgamaṃsu. ²² C² musilo, B¹ musilo.

apassantā „mūsikā maññe vīṇaṃ khādantīti, susu¹ undurā
vīṇaṃ khādantīti“ āhaṃsu. Tasmiṃ kāle Mūsilo² vīṇaṃ tha-
petvā³ Bodhisattassa mātāpitāro vanditvā „kuto āgato sīti“ vutte
„ācariyassa santike sippaṃ uggaṇhituṃ Ujjenito āgato 'mhīti“
5 āha. So „sādhū“ 'ti vutte „kaḥaṃ ācariyo“ ti pucchitvā
„vippavuttho⁴ tāta, ajja āgamiseatīti“ sutvā tatth' eva nisī-
ditvā Bodhisattaṃ āgataṃ disvā tena katapaṭisanthāro attano
āgatakāraṇaṃ ārocesi. Bodhisatto aṅgavijjāpāṭhako, so
tassa asappurisabhāvaṃ⁵ natvā „gaccha tāta, n' atthi tava“
10 sippaṃ⁶ ti paṭikkhipi. So Bodhisattassa mātāpitunnaṃ pāde
gahetvā upakāraṃ⁷ karonto te ārādhetvā „sippaṃ me dāpe-
thā“ 'ti yāci. Bodhisatto mātāpituhi⁸ punappuna' vuccamāno
te atikkamituṃ asakkonto sippaṃ adāsi. So¹⁰ Bodhisatten'
eva¹¹ saddhiṃ rājanivesanaṃ gacchati. Rājā taṃ disvā „ko
15 esa ācariyā“ 'ti pucchati¹². „Mayhaṃ antevāsiko mahārājā“
'ti. So anukkamena rañño vissāsako¹³ ahosi. Bodhisatto
ācariyamutṭhiṃ akatvā attano jānananiyāmena sabbhaṃ sippaṃ
sikkhāpetvā „niṭṭhitā¹⁴ te tāta sippaṃ“ ti āha. So cintesi:
„mayhaṃ sippaṃ paṇaṃ, idaṃ ca Bārāṇasīnagaraṃ¹⁵ sa-
20 kala-Jambudīpe agganagaraṃ, ācariyo pi¹⁶ mahallako, idh' eva
mayā vasituṃ vaṭṭatīti“ so ācariyaṃ āha: „ācariya ahaṃ
rājānaṃ upaṭṭhahissāmīti“. Ācariyo „sādhū tāta, rañño
ārocessāmīti“ vatvā¹⁷ gantvā „amhākaṃ antevāsiko devaṃ
upaṭṭhātuṃ¹⁸ icchati, deyyadhammam assa¹⁹ jānāthā“ 'ti rañño
25 ārocetvā raññā „tumhākaṃ deyyadhammato upaḍḍhaṃ labhis-
satīti“ vutte taṃ pavattim Mūsilassa²⁰ ārocesi. Mūsilo²⁰ „ahaṃ
tumhehi samakaṃ ñeva labhanto upaṭṭhahissāmi, alabhanto na

¹ Ck omits susu, B¹ maññāyasusu. ² C² musilo, B¹ musilo. ³ B¹ tha-. ⁴ Ck vippavutto corr. to -vuttho, B¹ vippavutto. ⁵ B¹ asappūrisassa-. ⁶ B¹ tāva. ⁷ B¹ -kāraṇaṃ. ⁸ so all three MSS., Bp -pituhī. ⁹ B¹ -naṃ. ¹⁰ B¹ omits so ¹¹ C² sattoneva. ¹² B¹ pucchī. ¹³ C² -siko, B¹ visāsako, Bp vissasiko. ¹⁴ B¹ niṭṭhitaṃ. ¹⁵ Ck C² -si-. ¹⁶ Ck C² omit pi. ¹⁷ B¹ omits vatvā. ¹⁸ Ck C² upaṭṭhitum. B¹ upaṭṭhātāṃ. ¹⁹ B¹ -dhammassa, C² -dhammassa corr. to -dhammam assa. ²⁰ C² B¹ mu-.

upatthahissāmīti“ āha. „Kinikāraṇā“ ti. „Nanu ahaṃ tumhā-
 kaṃ jānanasippan sabbam jānāmīti“. „Ama jānāsīti“. „Evam
 sante kasmā mayham upadḍham detīti“. Bodhisatto rañño
 ārocesi. Rājā „yadi evam tumhehi samakam sippan dassetuṃ
 sakkonto samakam labhissatīti“ āha. Bodhisatto rañño vaca- 5
 nam² tassa ārocetvā tena „sādhu dassessāmīti“ vutte rañño
 tam pavattim ārocetvā „sādhu dassetu, kataradivasam sākacchā
 hotīti“ vutte „ito³ sattame⁴ divase hotu mahārājā“⁵ ti āha
 Rājā Mūsilaṃ⁷ pakkosāpetvā „saccam kira tvaṃ ācariyena
 saddhim sākaccham karissasīti“⁸ pucchitvā „saccam devā“⁹ ti 10
 vutte „ācariyena saddhim viggaho nāma na¹⁰ vaṭṭati¹⁰, mā ka-
 rīti“ vāriyamāno pi „alam mahārāja, hotu yeva me ācariyena
 saddhim sattame divase sākacchā, katarassa¹¹ jānanabhavaṃ
 jānissāmā¹²“ ti āha. Rājā „sādhū“¹³ ti sampatichhitvā „ito
 kira sattame divase ācariya - Guttilo ca¹³ antevāsika - Mūsilo¹⁴ 15
 ca rājadvāre aññamaññaṃ sākaccham katvā¹⁵ sippan dasses-
 santi, nāgarā sannipatitvā sippan passantū“ ti bheriṃ carāpesi.
 Bodhisatto cintesi „ayaṃ Mūsilo¹⁶ daharo taruṇo, ahaṃ ma-
 hallako parihīnatthāmo, mahallakassa kiriyā nāma na sam-
 pajjati, antevāsikena nāma jinite¹⁷ pi viseso n¹⁸ atthi, antevāsi- 20
 kassa pana jaye sati¹⁸ pattabbalajjato¹⁹ araṇṇaṃ pavisitvā
 maraṇaṃ²⁰ varan“ ti so araṇṇaṃ pavisitvā maraṇabbhayaena
 nivattati lajjābhayaena gacchati. Evam assa gamanāgamanaṃ
 karontass²¹ eva cha divasā atikkantā. Tiṇāni matāni, jaṃ-
 ghamaggo nibbatti. Tasmim khane Sakkassa āsanaṃ²¹ uṇ- 25
 hākāraṃ dassesi. Sakko āvajjamāno tam kāraṇaṃ űatvā
 „Guttilagandhabbo antevāsikassa vasena²² araṇṇe mahādukkhaṃ

² B¹ adds sutvā. ³ C^k C^s dassemiti. ⁴ B¹ hotu ti ⁵ B¹ omits ito. ⁶ B¹ satta.

⁷ C^s mu-, B¹ mūsilaṃ. ⁸ all three MSS. -tīti. ⁹ C^k B¹ omīt na. ¹⁰ C^k C^s vad-
 dhati, B¹ vattati. ¹¹ so RP; C^k C^s etarassa, B¹ katassa. ¹² B¹ jānina- jānāpes-
 sāmā. ¹³ B¹ omits ca. ¹⁴ C^s -mu-, B¹ -mūsilo. ¹⁵ C^k C^s sākacchitvā. B¹ sā-
 kiccam katvā. ¹⁶ B¹ mu-. ¹⁷ B¹ parājite, RP antevāsikena nāma jito. ¹⁸ B¹
 sasati ¹⁹ C^k -lajjano, C^s -lajjito, B¹ sappatthalajjito, RP pattappalajjato. ²⁰ B¹
 maraṇame. ²¹ B¹ sakkasabhavanaṃ ²² B¹ bhayena

anubhoti¹, etassa mayā avassayena bhavitum vaṭṭatīti²“ vegena gantvā Bodhisattassa purato thatvā³ „ācariya kasmā araṇṇaṃ pavitṭho sīti“ pucchitvā „ko si tvaṃ“ ti vutte „Sakko 'ham asmīti“ āha. Atha naṃ Bodhisatto „ahaṃ kho devarāja an-
5 teṇāsikato parājayabhayena araṇṇaṃ pavitṭho“ ti vatvā pa-
ṭhamam gātham āha:

1. Sattatantiṃ sumadhuraṃ rāmaṇeyyaṃ avācayim,
so maṃ raṅgamhi avheti⁴, saraṇam⁵ me hohi⁶ Kosiya⁷ 'ti. 184.

Tassa⁸ attho: ahaṃ devarāja Mūsilaṃ⁹ nāma antevāsikaṃ sattatantiṃ su-
10 madhuraṃ rāmaṇiyaṃ¹⁰ viṇaṃ attano jānanaṇiyāniena sikkhāpesim, so maṃ
idāni raṅgamaṇḍale pakkosati, tassa me tvaṃ Kosiyaḡotta saraṇam hohiṭi.

Sakko tassa vacanaṃ sutvā „mā bhāyi, ahaṃ te tāṇaṃ ca
leṇaṃ cā“ 'ti vatvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Ahaṃ¹⁰ taṃsaraṇaṃ samma, ahaṃ ācariyapūjako,
15 na taṃ jayissati sisso, sissam ācariya jessasīti. 185.

Tattha ahaṃ taṃsaraṇaṃ ti ahaṃ saraṇaṃ avassayo patitṭhā hutvā
taṃ¹¹ tāyissāmi, samma¹² 'ti piyavacanam etaṃ¹³, sissam ācariya jessa-
sīti ācariya tvaṃ viṇaṃ vādayamāno sissam jinissasi.

„Api ca tvaṃ viṇaṃ vādentō ekaṃ tantiṃ chinditvā cha
20 vādeyyāsi, viṇāya te pakatisaddo bhavissati, Musilo¹⁴ pi tantiṃ
chindissati, ath' assa viṇāya saddo na bhavissati, tasmiṃ khane
so¹⁵ parājayaṃ pāpuṇissati. Ath' assa parājayabhāvaṃ nātvā
dutiyaṃ pi tatiyaṃ pi catuttham pi pañcamam pi chaṭṭham pi
sattamam pi tantiṃ chinditvā suddhadanḍakam eva vādeyyāsi,
23 chinntatantikoṭīhi¹⁶ saro nikkhamitvā sakalaṃ dvādasayojanikaṃ¹⁶

¹ C^o anubhoti. ² C^o vaddhatīti. ³ Bⁱ thatvā. ⁴ C^o C^o asmīti, Bⁱ asmīnti. ⁵
C^o amheti. ⁶ Bⁱ -naṃ. ⁷ C^o Bⁱ hoti, C^o hoti corr. to hohi. ⁸ C^o mūsilaṃ,
Bⁱ musilaṃ. ⁹ Bⁱ ramaṇiyaṃ. ¹⁰ C^o ahaṃ. ¹¹ C^o taṃ, C^o tat corr. to taṃ.
¹² C^o C^o -vacanaṃ metaṃ. ¹³ C^o Bⁱ mu-. ¹⁴ C^o C^o omīti so. ¹⁵ C^o -tanta-
C^o -koṭīhi, Bⁱ -tantidekātihi. ¹⁶ Bⁱ sakaladvādasayojanika.

Bārāṇasīnagaram' chādetvā ṭhassati¹. Evaṃ vatvā Sakko Bodhisattassa tisso pāsaghaṭikā² datvā evaṃ āha: „vīṇā-sadden' eva³ sakalanagare chādite ito⁴ ekaṃ pāsaghaṭikaṃ ākāse khipeyyāsi, atha te purato otarivā tīṇi accharāsātāni naccissanti, tesāṃ naccanakāle dutiyaṃ khipeyyāsi, athāparāni 5 tīṇi satāni otarivā tava vīṇādhure naccissanti, tato tatiyaṃ pi⁵ khipeyyāsi, athāparāni tīṇi satāni otarivā raṅgamaṇḍale naccissanti, aham pi tesāṃ santikaṃ āgamissāmi, gaccha mā bhāyīti⁶“. Bodhisatto pubbaṇhasamaye gehaṃ agamāsi. Rājadvāre pi maṇḍapaṃ⁷ katvā rañño āsanāṃ paññāpesuṃ. Rājā 10 pāsādā otarivā⁸ alaṃkatamaṇḍape pallaṃkamajjhe nisīdi. Dasasahassā⁹ alaṃkatitthiyo amaccabrahmaṇaṇaratṭhikādayo¹⁰ ca¹¹ rājānaṃ parivārayiṃsu. Sabbe nāgarā sannipatiṃsu. Rājāṇaṃ cakkāticakke mañcātimañce bandhiṃsu. Bodhisatto pi nahātānulitto nānaggarasabhojanaṃ bhuñjitvā vīṇaṃ gāhā- 15 petvā attano paññattāsane nisīdi. Sakko adissamānakāyena āgantvā¹² ākāse aṭṭhāsi. Bodhisatto yeva naṃ passati. Mūsilo¹³ pi āgantvā attano āsane nisīdi. Mahājano parivāresi. Ādito ca dve pi samasamaṃ¹⁴ vādayiṃsu. Mahājano dvinnam pi vāditaṃ tuṭṭho ukkuṭṭhisahassāni pavattesi. Sakko ākāse ṭhatvā 20 Bodhisattaṃ űeva sāvento¹⁵ „ekaṃ tantim chindā¹⁶“ 'ti āha. Bodhisatto bhamaratantiṃ chindi, sā chinnāpi¹⁷ chinnakoṭiyā¹⁸ saraṃ¹⁹ muñcat' eva, devagandhabbaṃ viya vattati. Mūsilo¹⁹ pi tantim chindi, tato saddo na nikkhami. Ācariyo²⁰ dutiyaṃ pi - pe - sattamaṃ pi chindi, suddhamaṇḍakaṃ vādentassa saddo 25 nagaraṃ chādetvā aṭṭhāsi, celukkhepasahassāni²¹ c' eva ukkuṭ-

¹ Ck C^o -si-. ² Bⁱ tiso pāsaghaṭikāyo. ³ Ck C^o -saddenaca. ⁴ Bⁱ omits ito.

⁵ Bⁱ omits pi ⁶ Bⁱ adds bodhisassa assasesi. ⁷ Bⁱ maṇḍalaṃ. ⁸ Bⁱ adds pāsādātale. ⁹ Bⁱ davāsāṇkasahassā. ¹⁰ Bⁱ samaccabrahmaṇaseṭhiraṭhi-. ¹¹ Bⁱ omits ca. ¹² Bⁱ -kāyena āgantvā. ¹³ Bⁱ mu-. ¹⁴ Bⁱ sampaṃ sammam. ¹⁵ Bⁱ sāvajjo. ¹⁶ C^o chinnāpi crossed out. ¹⁷ C^o chinnakoṭiyā corr. to chinnā- ¹⁸ Bⁱ paraṃ. ¹⁹ Bⁱ mu-. ²⁰ Bⁱ adds pi. ²¹ C^o celu-.

1 thisahassāni¹ ca² pavattayimṣu. Bodhisatto ekaṃ pāsakaṃ
 ākāse khipi³, tīṇi accharāsātāni otarivā naccimṣu, evaṃ dutiye
 ca tatiye ca khitte nava⁴ accharāsātāni otarivā vuttanayena
 naccimṣu. Tasmiṃ khaṇe rājā mahājanassa iṅgitasaññaṃ adāsi,
 5 mahājano utthāya „tvam ācariyena saddhim virajjhivā⁵ ‘sama-
 kāraṃ⁶ karomīti’ vāyamasī, attano pamāṇaṃ na jānāsīti“ Mū-
 silaṃ⁷ tajjetvā gahitagahiteh⁸ eva⁹ pāsānadaṇḍādīhi saṃcunṇetvā
 jīvitakkhayaṃ pāpetvā pāde gahetvā saṃkāraṭṭhāne chaḍḍesi⁹.
 Rājā tutthacitto ghanavassaṃ vassanto viya Bodhisattassa
 10 bahum¹⁰ dhanam adāsi, tathā nāgarā. Sakko pi tena saddhim
 paṭisanthāraṃ katvā „ahaṃ te paṇḍita saḥassayuttaṃ ājañ-
 ñarathaṃ gāhāpetvā¹¹ pacchā¹² Mātaliṃ pesessāmi, tvam sa-
 hassayuttaṃ Vejayantarathavaraṃ¹³ abhiruyha¹⁴ devalokaṃ āgac-
 cheyyāsīti“ vatvā pakkāmi. Atha naṃ¹⁵ gantvā paṇḍukaṃ-
 15 balasilāya¹⁶ nisinnaṃ „kahaṃ gat’ attha mahārājā“ ‘ti deva-
 dhītaro pucchiṃsu. Sakko tasmaṃ taṃ kāraṇaṃ vitthārena
 kathetvā Bodhisattassa silaṃ ca¹⁷ guṇaṃ ca vaṇṇesi. Deva-
 dhītaro „mahārāja, mayaṃ hi ācariyaṃ daṭṭhukāmā, idha naṃ
 ānehīti“ āhaṃsu. Sakko Mātaliṃ āmantetvā „tāta, devaccharā
 20 Guttilagandhabbaṃ¹⁸ daṭṭhukāmā, gaccha naṃ Vejayantarathe
 nissidāpetvā ānehīti“. So „sādhū“ ‘ti vatvā¹⁹ gantvā Bodhi-
 sattaṃ ānesi Sakko Bodhisattena saddhim sammoditvā
 „devakaññā kira te ācariya gandhabbaṃ sotukāmā“ ti āha.
 „Mayaṃ mahārāja gandhabbā nāma sippaṃ nissāya jīvāma,
 25 mūlaṃ labhantā vādeyyāma“ ‘ti. „Vādehi²⁰, ahaṃ te²¹ mūlaṃ
 dassāmīti“. „Na me aññena²² mūlen’ attho, imā pana me
 devadhītaro attano²³ kalyāṇakammaṃ kathentu, ev’ āhaṃ

¹ B¹ ukkaṭṭhitassa-. ² Ck ce, C² ceva ³ B¹ adds tadā. ⁴ C² nava, B¹ tītiṇi
⁵ B¹ virajjhivā. ⁶ B¹ samākāraṃ. ⁷ C² B¹ mu-. ⁸ C² gahitega-. ⁹ B¹ chaṭṭesi.
¹⁰ B¹ bahu. ¹¹ B¹ gahetvā. ¹² B¹ gacchati ¹³ B¹ vejayarathaṃ. ¹⁴ B¹ -ruiha.
¹⁵ B¹ omits naṃ. ¹⁶ B¹ -yaṃ. ¹⁷ so B¹ B²; Ck C² silaṇḍapaṇā. ¹⁸ Ck C² gut-
 tilassa gandhabbaṃ. B¹ guttilagandhappa. ¹⁹ B¹ omits vatvā. ²⁰ B¹ vādehi. ²¹
 B¹ taṃ ²² Ck C² namaññena. ²³ B¹ repeats attano

vādessāmīti¹. Atha nam devadhītarō āhaṃsu : „amhehi kata-
 kalyāṇakammaṃ pacchā tuṭṭhā² kathessāma, gandhabbāṃ karoḥi
 ācariyā“³ ti. Bodhisatto sattaḥam devatānaṃ gandhabbāṃ
 akāsi, taṃ dibbagandhabbāṃ abhibhavitvā pavatti⁴, sattame
 divase ādito paṭṭhāya devadhītānaṃ kalyāṇakammaṃ pucchi. 5
 Ekam Kassapabuddhakāle ekassa bhikkhuno uttamavattthaṃ
 datvā Sakkassa paricārikā hutvā nibbattaṃ accharāsahassa
 parivāraṃ uttamadevakaṇṇaṃ „tvam purimabhava kiṃ kammaṃ
 katvā nibbattā“ ti pucchi. Tassa pucchanākāro ca vissajjanaṃ
 ca Vimānavatthumhi āgatam eva, vuttaṃ hi tattha: 10

Abhikkantena vaṇṇena yaṃ tvaṃ tiṭṭhasi devate
 obhāsenti⁵ disā sabbā osadhī⁶ viya tārakā,

Kena te⁷ tādiso vaṇṇo, kena te idha-m-ijjhati
 uppajjanti ca te bhogā ye keci manaso piyā.

Pucchāmi taṃ devi⁸ mahānubhāve
 manussabhūtā kim akāsi puṇṇaṃ,
 kenāsi evaṃ jalitānubhāvā
 vaṇṇo ca te sabbadisā pabhāsati. 15

Vatthuttamadāyikā nārī⁹
 pavarā hoti naresu¹⁰ nārisu
 evaṃ piyarūpadāyikā¹¹
 manāpaṃ dibbā¹² sā labhate upecca ṭhānaṃ. 20

Tassā me passa vimānaṃ, accharā kāmavaṇṇinī¹³ 'haṃ asmi¹⁴
 accharāsahassasāhaṃ pavarā, passa puṇṇānaṃ vipākāṃ.

Tena me tādiso vaṇṇo, tena me idha-m-ijjhati,
 uppajjanti ca me bhogā ye keci manaso piyā. 25

Ten' amhi evaṃ jalitānubhāvā
 vaṇṇo ca me sabbadisā pabhāsati.

¹ Bⁱ tuyhaṃ. ² Bⁱ pavattati. ³ C^k C^e -ti, Bⁱ obhāsanti. ⁴ C^e Bⁱ -dhi. ⁵ Bⁱ me. ⁶ C^k C^e deva, Bⁱ R^p devī. ⁷ C^e Bⁱ nārī. ⁸ Bⁱ nare. ⁹ C^k C^e piyarūpaṃ-, Bⁱ piyāmrūpa-. ¹⁰ Bⁱ khippaṃ. ¹¹ Bⁱ ahamasmi.

Aparā piṇḍāya caramānassa bhikkhuno pūjanatthāya pup-
phāni adāsi. Aparāpi¹ „cetiye gandhapañcaṅgulikaṃ dethā“
'ti gandhe adāsi. Aparā madhurāni phalāphalāni² adāsi. Aparā
uttamarasam adāsi. Aparā Kassapadasabalassa cetiye gan-
3 dhapañcaṅgulikaṃ adāsi. Aparā maggapaṭipannānam bhik-
khūnam³ bhikkhunīnam ca kulagehe⁴ vāsam upagatānam santike
dhammam assosi⁵. Aparā nāvāya⁶ bhuttassa⁷ bhikkhuno udae⁸
ṭhatvā⁹ udakam adāsi¹⁰. Aparā¹¹ agāramajjhe vasamānā ak-
kodhanā¹² hutvā sassusasuravattam¹³ akāsi. Aparā attano lad-
10 dhakoṭṭhāsato¹⁴ pi samvibhāgam katvā va paribhuñji silavatī
ca ahosi. Aparā paragehe¹⁵ dāsi¹⁶ hutvā nikkodhā¹⁷ nimmānā
attano laddhakotṭhāsato samvibhāgam katvā devarañño pari-
cārikā hutvā nibbattā. Evaṃ sabbāpi Guttilavimānavatthumhi
āgatā sattatimsā devadhītā yaṃ yaṃ kammam katvā tattha
15 nibbattā sabbam¹⁸ Bodhisatto¹⁹ pucchi, tāpi 'ssa attano kata-
kammam gāthāhi eva²⁰ kathesum. Tam sutvā Bodhisatto
„lābhā vata²¹ me, suladdham vata²¹ me, sv-āham idhāgantvā
appamattakena²² pi kammena paṭiladdhā sampattiyo assosim²³,
ito dāni paṭṭhāya manussalokaṃ gantvā dānādāni²⁴ kusala-
20 kammān²⁵ eva²⁵ karissāmi²⁶“ vatvā²⁶ imam udānam udānesi:

Svāgataṃ vara me ajja supphātāṃ suvutṭhitāṃ²⁷,
yaṃ addasāsiṃ²⁸ devatāyo accharā kāmavaṇṇiyo²⁹

¹ Bī omits pi ² Bī phalāni. ³ Bī bhikkhunañca ⁴ Bī -ha ⁵ Bī ahosi.
⁶ Bī apara upaṭṭhakathāya velāya, Ck bhunnassa, C^o bhunnassa corr. to bhuttassa.
⁷ Bī udakam. ⁸ Bī labhivā. ¹⁰ Ck C^o udakamadāsi ¹¹ Bī tasmā. ¹² Bī omits
akkodhanā. ¹³ C^o sassura- corr. to sasura-, Bī sassura- ¹⁴ Bī -sako. ¹⁵ Bī
panageha, C^o parageha corr. to paragehe. ¹⁶ C^o Bī dāsi. ¹⁷ Bī nikkodhanā.
¹⁸ Bī tam sappam. ¹⁹ Bī -fattena. ²⁰ Bī yeva. ²¹ Bī thā. ²² Bī -nā. ²³ Bī
ahosi ²⁴ Bī adds puññāni katvā. ²⁵ Ck -kammameva, C^o -kammameva corr
to -kammāneva, BP -kammāni eva, Bī -kammeneva. ²⁶ Bī omits vatvā. ²⁷ Bī
omits suvutṭhi²⁸am. ²⁸ Bī adassāsi, BP addasiṃ. ²⁹ so BP; Ck -vaṇṇiyo, C^o
-vantiniyo, Bī saccharākāmavaṇṇayo.

Imās' āhaṃ dhammaṃ sutvā¹ kāhāmi² kusalaṃ bahum
dānena samacariyāya saṃñāmena³ damena ca,
so 'haṃ tattha gamiṣāmi yattha gantvā na socare ti.

Atha naṃ sattāhaccayena devarājā Mātalisāṅgāhakaṃ⁴
āṇāpetvā rathe nisidāpetvā Bārāṇasim eva pesesi. So Bārā- 5
ṇasim gantvā devaloke attanā⁵ diṭṭhakāraṇaṃ manussānaṃ
ācikkhi. Tato paṭṭhāya⁶ manussā saussāhā⁷ puññāni kātum
maññimsu.

Satthā imaṃ desanaṃ⁸ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
Mūsilo⁹ Devadatto ahosi, Sakko Anuruddho, rājā Anando¹⁰, Guttila- 10
gandhabbo pana aham eva“ 'ti. Guttilajātakaṃ¹¹.

4. Vīticchajātaka.

Yaṃ passati na taṃ icchatīti. Idam Satthā Jetavane
viharanto ekaṃ palāyikaṃ¹² paribbājakaṃ ārabba kathesi. So
kira sakala-Jambudīpe paṭivādam¹³ alabhivā Sāvattihim āgantvā „ko 15
mayā saddhim vādaṃ kātum samattho“ ti pucchitvā „Sammāsam-
buddho“ ti sutvā mahājanaparivuto Jetavanaṃ gantvā Bhagavantaṃ
catuparisamajjhe dhammaṃ desantaṃ pañhaṃ pucchi. Ath' assa
Satthā taṃ¹⁴ vissajjetvā ekaṃ uāna kin ti pañhaṃ pucchi. So ka-
thetum asakkonto uṭṭhāya¹⁵ palāyi. Nisinnaparisā „ekapaden' eva 20
vo¹⁶ bhante¹⁷ paribbājako niggaḥito¹⁸“ ti āhaṃsu. Satthā „nāhaṃ
upāsakā¹⁹ idān' eva taṃ ekapaden' eva niggaṇhāmi, pubbe pi nig-
gaṇhim yevā“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
Bodhisatto Kāsiratthe²⁰ brāhmaṇakule nibbattitvā vayap- 25
patto kāme pahāya isipabbajjaṃ pabbajitvā dīgharattaṃ

¹ Ck C² sutvāna. ² C² kahāmi. ³ B⁴ sayamena. ⁴ B⁴ mātaliṅgāhakaṃ. ⁵ B⁴ attano. ⁶ B⁴ adds te. ⁷ so Ck B²; C² saussāha, B⁴ saussāsa. ⁸ B⁴ dhamma-
⁹ C² B⁴ mūsilo. ¹⁰ B⁴ adds ahosi. ¹¹ B⁴ adds tatiyaṃ. ¹² Ck palāsikaṃ, C²
palāsikaṃ, B⁴ palāsi. ¹³ so Ck C² !?; B⁴ paṭivāri. ¹⁴ Ck naṃ. ¹⁵ B⁴ uṭṭha-
yāsanā. ¹⁶ B⁴ kho. ¹⁷ B⁴ bhonto, C² bhanto corr. to bhante. ¹⁸ so all three
MSS. ¹⁹ B⁴ -ka. ²⁰ B⁴ kāsikaratthe.

bhikkhū dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso aho¹ Bud-
dhānaṃ ānubbhāvo, te nāma brāhmaṇapabbajitā² tathā mānamadamattā
Bhagavatā³ Mūlapariyāyadesanāya nihata mānā katā“ ti. Satthā
āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinā“ ti
5 pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva, pubbe p'
āhaṃ ime⁴ mānapaggahitasire⁵ vicarante nihata māne akāsiṃ yevā“ 'ti
vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brāhmadatte rajjam kārente Bo-
dhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto tiṇṇaṃ vedā-
10 naṃ pāragū⁶ disāpānakkho ācariyo hutvā pañca mānavakasa-
tāni⁷ mante vācesi. Te pañcasatāpi niṭṭhitasippā sippe anu-
yogaṃ datvā „yattakaṃ amhe jānāma ācariyo pi tattakam eva,
viseso n' atthitī“ mānatthaddhā ācariyassa santikaṃ na gac-
chanti, vattapaṭivattaṃ⁸ na karonti. Te ekadivasāṃ ācariye
15 badarirukkhamūle nisinne taṃ vañcetukāmā badarirukkhaṃ na-
khena ākoṭetvā „nissāro vāyaṃ⁹ rukkho“ ti āhaṃsu. Bodhi-
satto attano vañcanabhāvaṃ ñatvā „antevāsikā ekaṃ vo pañ-
haṃ pucchisāmīti“ āha. Te haṭṭhatuṭṭhā „vadetha, kathessāmā“
'ti. Ācariyo pañhaṃ pucchanto paṭhamāṃ gāthā āha:

20 1. Kālo ghasati¹⁰ bhūtāni sabbān' eva sah' attanā,
yo ca kālaghaso¹¹ bhūto sa bhūtapacaniṃ¹² pacīti¹³. 188.

Tattha kālo ti purebhaddakālo pi pacchābhaddakālo pīti evamādi, bhū-
tānīti sattādhivacanānaṃ etaṃ, na kālo bhūtānaṃ cammamāṃsādīni¹⁴ luñcītvā
khādāti api ca kho tesaṃ āyuvāṇṇabalāni khepento yobbaññaṃ¹⁵ maddanto
25 ārogyaṃ vināsento ghasati¹⁶ khādātīti vuccati, evaṃ ghasanto ca¹⁷ na kiñci
vajjeti, sabbān' eva ghasati, na kevalaṃ ca bhūtān' eva api ca kho sahattanā¹⁸
attānaṃ pi ghasati, purebhaddakālo¹⁹ pacchābhaddakālaṃ na pāpuṇāti, esa nayo
pacchābhaddakālādīsu²⁰, yo ca kālaghaso bhūto ti khīṇāsavass' etaṃ adhiva-

¹ Ck Bī omīti aho. ² Bī brahmaṇā pabbajitvā. ³ Bī āgatā. ⁴ Bī adde evaṃ.

⁵ Bī -hitenasikkhīre, Bp -hitasīle. ⁶ C^o -gu. ⁷ Ck C^o pañcasatamānavakasaṭāni.

⁸ Bī vattaṃ. ⁹ Ck C^o cāyaṃ. ¹⁰ Bī yapaṭi. ¹¹ Ck C^o kālaghaso. ¹² Ck -pa-

catiṃ, Bī bhūtapacani. ¹³ Bī sacīti. ¹⁴ Ck bhūtānaṃ ca māṃsādīni, C^o bhū-

tānaṃ ca māṃsādīni ca. ¹⁵ Bī yoppanarū. ¹⁶ Bī ghasatīti. ¹⁷ Bī omīti ca.

¹⁸ Bī sahattanā. ¹⁹ Ck -le. ²⁰ Ck -disu.

naṃ, so hi ariyamaggena āyatīm paṭisandhikālāṃ khepetvā khādītva tñittattā kālaghaso¹ bhūto² ti vuccati, sa bhūtapacaniṃ³ pacitī⁴ yāyaṃ tanhā apāyesu bhūte pacatī taṃ nānaggīnā paci dahi⁵ bhasmam akāsi, tena bhūtapacaniṃ⁶ pacitī⁷ vuccati, pajātikin⁸ ti pi pāṭho, jātīkin⁹ nibbattīkin¹⁰ ti attho.

Imaṃ pañhaṃ sutvā mānavesu eko pi jānitum samattho 5
nāhosi. Atha ne Bodhisatto „mā kho tumhe ‘ayaṃ pañho tisu vedesu atthīti’¹¹ saññaṃ akattha, tumhe yaṃ ahaṃ jānāmi taṃ sabbaṃ jānāmā¹² ’ti maññaṃ mānā badarirukkhasadisāṃ karotha, mama tumhehi aññātassa¹³ bahuno¹⁴ jānanabhāvaṃ na jānātha, gacchatha, sattame divase kālaṃ dammi, ettakena kālen’ imaṃ 10
pañhaṃ cintetha“ ’ti. Te Bodhisattā vanditvā attano attano vasanaṭṭhānaṃ gantvā sattāhaṃ cintetvāpi pañhassa n’ eva antaṃ na koṭiṃ passimsu. Te sattame divase ācariyassa santi-kaṃ gantvā vanditvā nisīditvā „kiṃ¹⁵ bhadramukhā¹⁶ jānittha pañhan“ ti vutte¹⁷ „na jānāmā“ ’ti vadimsu. Puna Bodhisatto 15
te garahamāno dutiyaṃ gātham āha:

2. Bahūni naraśīsāni lomaśāni brahāṇi ca

gīvāsu paṭimukkāni, kocid ev’ ettha kaṇṇavā ti. 189.

Tass’ attho: bahūni narānaṃ śīsāni dissanti, sabbāni ca tāni lomaśāni, sabbāni mahantāni, gīvāsu yeva ṭhapitāni, na tālaphalaṃ viya hatthena gahitāni, 20
n’ atthi tesāṃ imehi dhammehi nānākaraṇaṃ, ettha pana kocid eva kaṇṇavā ti attānaṃ¹⁸ sandhāyāha, kaṇṇavā ti paññavā, kaṇṇachiddaṃ¹⁹ pana na kassaci n’ atthi.

Iti te mānavake „kaṇṇachiddamattam eva tumhākaṃ bā-
lānaṃ atthi, na paññā“ ti garahitvā pañhaṃ vissajjesi. Te 25

¹ B¹ kālaṃghaso. ² B¹ omits bhūto. ³ C^k -pacitīm, C^s bhutapaciniṃ? B¹ bhutapacaniṃ. ⁴ B¹ sacitī. ⁵ B¹ pacatī dahati. ⁶ B¹ bhutapacaniṃ, C^s bhutapaciniṃ corr. to -pacaniṃ, C^k -pacitīm. ⁷ C^s pacitī, B¹ satī. ⁸ B¹ pacanaṃ, B^p pajaniṃ ti. ⁹ C^s jānikin, B¹ janika, B^p janitaṃ. ¹⁰ B¹ nippattakan, B^p nippattitaṃ. ¹¹ B¹ atthi pi ti. ¹² B¹ jānāhi. ¹³ B¹ aññatarassa. ¹⁴ C^k C^s bahuto. ¹⁵ B¹ omits kiṃ. ¹⁶ C^s bhadda- corr. to bhaddra, B¹ bhadramukha-tumhe. ¹⁷ C^k C^s tato, B¹ vutte te, B^p āha. ¹⁸ C^k attāni, C^s attāni corr. to attāniṃ. ¹⁹ C^k pañhakaṇṇa-, C^s pañhaṃkaṇṇachiddaṃ corr. to paññavā kaṇṇa-, B¹ paññakaṇṇachiddaṃ.

sutvā „aho ācariyā nāma mahantā“ ti khamāpetvā nihatamānā Bodhisattaṃ upatṭhahimsu.

Satthā imaṃ desanaṃ¹ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā pañcasatā māṇavakā ime bhikkhū ahesuṃ, ācariyo pana aham evā“
5 'ti. Mūlapariyāyajātakam².

6. Telovādajātaka.

Hantvā jhatvā vadhitvā cā 'ti. Idam Satthā Vesālīm upanissāya kūtāgārasālāyaṃ viharanto Sīhasenāpatiṃ ārabbhā kathesi. So hi Bhagavantaṃ saraṇaṃ gantvā nimantetvā punadvase
10 samamsakam³ bhattaṃ adāsi. Nigaṇṭhā taṃ sutvā kupitā⁴ anattamanā Tathāgataṃ viheṭhetukāmā „samaṇo Gotamo jānaṃ uddissa-kaṭam⁵ maṃsaṃ bhuñjatīti“⁶ akkosimsu. Bhikkhū dhammasabbhāyaṃ kathaṃ samutṭhāpesuṃ: „āvuso Nigaṇṭha - Nāthaputto⁷ 'samaṇo Gotamo jānaṃ uddissa-kaṭam⁵ maṃsaṃ bhuñjatīti' saddhim parisāya
15 akkosanto āhiṇḍatīti“. Taṃ sutvā Satthā „na bhikkhave Nigaṇṭho Nāthaputto⁷ idāṇ' eva maṃ uddissa-kaṭam maṃsaṃ khādanena gara-hati⁹, pubbe pi garaḥi yevā“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto isipab-
20 bajjaṃ pabbajitvā loṇambilasevanatthāya Himavantato Bārā-ṇasiṃ¹⁰ āgantvā punadvase nagaraṃ bhikkhāya pāvīsi. Ath' eko kuṭumbiyo¹¹ „tāpasam viheṭhessāmīti“ gharaṃ pavesetvā paññattāsane nisīdāpetvā macchamaṃsena parivisitvā bhata-kiccāvasāne ekamantaṃ nisīditvā „idaṃ maṃsaṃ tumhe yeva
25 uddissa pāne māretvā kataṃ¹², idaṃ akusalaṃ mā amhākam eva tumhākam pi hotīti“ vatvā paṭhamaṃ gātham āha:

1. Hantvā jhatvā¹³ vadhitvā ca deti dānaṃ asaṇṇāto,
edisam bhattaṃ bhuñjamāno so pāpena upalippatīti¹⁴. 190.

¹ B¹ dhammade-. ² B¹ adds pañcamam. ³ C¹ C² sasamaṃ-. ⁴ B¹ kupitā.

⁵ B¹ -kataṃ. ⁶ B¹ -jasīti. ⁷ C¹ -nāthaputto, B¹ nigaṇṭho nāthaputto. ⁸ C¹ nāthaputto, B¹ napūre. ⁹ B¹ garagaraḥi. ¹⁰ C¹ C² -siyaṃ, B¹ -sī. ¹¹ B¹ kuṭumpiko.

¹² B¹ kathaṃ. ¹³ B¹ B² chetvā. ¹⁴ B¹ sa pāpamūlapalimmatīti, B² sa pāpamu-palimpatīti.

Tattha hantvā ti hanitvā¹ paharitvā jhatvā² ti kilametvā vadhitvā ti³ māretvā, deti dānaṃ asaṇṇato ti asaṇṇato dussīlo evaṃ katvā dānaṃ deti, edisaṃ bhattaṃ bhuñjamāno sa pāpena upalippatīti⁴ edisaṃ uddissa-kataṃ bhuñjamāno so samaṇo⁵ pi pāpena upalippati saṃyujjati⁶ yevā 'ti.

Taṃ sutvā Bodhisatto dutiyaṃ gātham āha:

5

„Puttadāraṃ pi ce hantvā deti dānaṃ asaṇṇato
bhuñjamāno pi sappañño na pāpena upalippatīti⁷. 191.

Tattha bhuñjamāno pi sappañño ti tiṭṭhatu aññaṃ maṃsaṃ putta-dāraṃ vadhitvāpi dussīlena dinnam sappañño khantimettādigūṇasampanno taṃ bhuñjamāno pi pāpena na upalippatīti⁸.

10

Evam assa Bodhisatto dhammaṃ kathetvā utṭhāyāsanaṃ pakkāmi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakam samodhānesi:
„Tadā kuṭumbiko Nigaṇṭha-Nāthaputto⁹ ahosi, tāpaso pana aham evā“ 'ti. Telovāda-jātakaṃ¹⁰.

15

7. Pādañjalijātaka.

Addhā Pādañjalī¹¹ sabbe ti. Imaṃ Satthā Jetavane viharanto Lāludāyitheram ārabba kathesi. Ekasmiṃ hi¹² divase dve mahāsāvaka pañhaṃ vinicchinenti. Bhikkhū pañhaṃ suṇantā there pasamsanti. Lāludāyitthero parisantare¹³ nisinno „ete amhehi samaṃ kiṃ jānantīti“ oṭṭham bhañji¹⁴. Taṃ disvā therā utṭhāya¹⁵ pakkamimsu. Parisā bhijji. Dhammasabbhāyaṃ bhikkhū kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso Lāludāyi¹⁶ dve aggasāvake garahitvā oṭṭham bhañjīti“. Taṃ sutvā Satthā „na bhikkhave idān' eva pubbe pi Lāludāyi¹⁷ ṭhapetvā oṭṭhabhañjanaṃ tato uttarim aññaṃ na jānatīti“ vatvā atītaṃ āhari:

20

25

¹ B¹ omits hanitvā. ² B¹ chetvā. ³ C* C² omit ti. ⁴ B¹ saṃpāpamupalimmitati, B² sa pāpamupalimmitatīti. ⁵ C* samāṇo, B¹ omits so samaṇo pi. ⁶ C* C² saṃyujjati. ⁷ B¹ pāpaṃ upalimpatīti. ⁸ C* B¹ upalimpatīti. ⁹ B¹ nigaṇṭho nāthaputtako. ¹⁰ B¹ B² bālovāda-jātakaṃ chaṭṭhaṃ. ¹¹ B¹ pādañcali. ¹² B¹ omits hi. ¹³ B¹ parisante. ¹⁴ C² bhuñji corr. to bhañja, B¹ bhañci. ¹⁵ B¹ utṭhāyāsana. ¹⁶ B¹ lāludāyithero. ¹⁷ C* -yi, C² -yīm.

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rājjaṃ kārente
 Bodhisatto tassa atthadhammānūsāsako amacco ahosi.
 Rañño pana Pādañjali¹ nāma putto lālo² dandhapaṇisakkano³
 ahosi. Aparabhāge rājā kālam akāsi. Amaccā rañño mata-
 5 kiccāni katvā „taṃ rajje abhisiñcissāmā“⁴ 'ti mantayamānā
 rājaputtaṃ Pādañjalikaṃ⁵ āhaṃsu. Bodhisatto pana „ayaṃ
 kumāro lālo² dandhapaṇisakkano, pariggahetvā taṃ abhisiñcis-
 sāmā“⁶ 'ti āha. Amaccā vinicchayaṃ sajjetvā kumāraṃ sa-
 mīpe nisīdāpetvā aṭṭaṃ vinicchinantā na sammā vinicchiniṃsu,
 10 te asāmiḃkaṃ sāmikaṃ katvā kumāraṃ pucchiṃsu: „kīdisaṃ ku-
 māra suṭṭhu vinicchiniṃhā“⁷ 'ti. So oṭṭhaṃ bhañji. Bodhisatto
 „paṇḍito maññe kumāro, asammāvinicchitabhāvo tena nāto
 bhavissatīti“⁸ maññamāno paṭhamāṃ gāthā āha:

1. Addhā Pādañjali⁹ sabbe paññāya atirocati,
 15 tathā hi oṭṭhaṃ bhañjati, uttariṃ¹⁰ nūna passatīti. 192.

Tass' attho: ekasīṃsena Pādañjali⁹ kumāro sabbe amhe paññāya atirocati,
 tathā hi oṭṭhaṃ bhañjati, nūna uttariṃ aññaṃ kāraṇaṃ passatīti.

Te aparasmim¹¹ pi¹² divase vinicchayaṃ sajjetvā aññaṃ
 aṭṭaṃ suṭṭhu¹³ vinicchinitvā „kīdisaṃ te deva suṭṭhu vinic-
 20 chitan“¹⁴ ti pucchiṃsu. So puna pi oṭṭhaṃ eva bhañji. Ath'
 assa andhabālabbhāvaṃ nātvā Bodhisatto dutiyaṃ gāthā āha:

2. Nāyaṃ dhammaṃ adhammaṃ vā atthānatthaṃ ca bujjhati¹⁵,
 aññaṭṭa oṭṭhanibbhogaṃ nāyaṃ jānāti kiñcanan ti. 193.

Amaccā Pādañjalikumārassa¹⁶ lālabhāvaṃ¹⁷ nātvā Bodhi-
 25 sattāṃ rajje abhisiñciṃsu.

Satthā imaṃ dhammadeśanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
 „Tadā Pādañjali¹⁸ Lāḷudāyī¹⁹ ahosi, paṇḍitaṃacco²⁰ pana ahaṃ evā“
 'ti. Pādañjalijātakaṃ²¹.

¹ B¹ pādañcali. ² B¹ lālo. ³ C^k -to, B¹ dantapaṇisakkano. ⁴ B¹ pādañcalīnti.

⁵ B¹ āsiñcis-. ⁶ C^o pādañjali, B¹ pādañcali. ⁷ C^k uttari, C^o uttarima, B¹ uttari.

⁸ B¹ pādañcaliṃ. ⁹ C^k parasmim, C^o parasmim corr. to apa-. ¹⁰ B¹ omits pi.

¹¹ C^k C^o su. ¹² B¹ bhuñjati. ¹³ B¹ pādañcali-. ¹⁴ B¹ lāla-. ¹⁵ B¹ pādancali.

¹⁶ C^o -yi. ¹⁷ B¹ paṇḍitaṃacco. ¹⁸ B¹ pādañcali - - sattamaṃ.

8. Kimsukopamajātaka.

Sabbehi kimsuko diṭṭho ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Kimsukopamasuttantaṃ ārabha kathesi. Cattāro hi¹ bhikkhū Tathāgataṃ upasāṃkamitvā kammaṭṭhānaṃ yācimsu. Satthā tesam kammaṭṭhānaṃ kathesi. Te² kammaṭṭhānaṃ gahetvā attano attano³ rattitṭhānadivāṭṭhānāni agamamsu⁴. Tesu eko cha phassāyatanāni⁵ parigaṇhitvā arahattaṃ pāpuṇi, eko pañcakkhandhe eko cattāro mahābhūte eko atṭhārassa dhātuyo⁶. Te attano attano adhigatavisesaṃ Satthu ārocesuṃ. Tatth' ekassa bhikkhuno parivitakko udapādi: „imesaṃ kammaṭṭhānānaṃ nibbānaṃ ekakaṃ⁷, kathaṃ sabbehi arahattaṃ pattaṃ“ ti so Satthāraṃ pucchi. Satthā „kin te bhikkhu kimsukadiṭṭhabhātikehi⁸ nānattaṃ⁹“ ti vatvā „idam no bhante kāraṇaṃ kathethā“ ti bhikkhūhi yācito atītaṃ āhāri:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente tassa cattāro puttā ahesuṃ. Te ekadivasaṃ sārathim pakko-¹⁵ sitvā „mayam samma kimsukaṃ datṭhukāmā, kimsukarukkham no dassēhīti“ āhamsu. Sārathi „sādhu, dassessāmīti“ vatvā catunnam pi ekato adassetvā jeṭṭhaputtaṃ tāva rathe nisīdāpetvā araṇṇaṃ netvā „ayaṃ kimsuko“ ti khānukorakāle¹⁰ kimsukaṃ dassesi, aparassa bālāpalāsakāle aparassa pupphita-²⁰ kāle aparassa phalitakāle. Aparabhāge cattāro pi bhātaro ekato nisinnā „kimsuko nāma kīdiso“ ti kathaṃ samuṭṭhāpetvā eko „seyyathāpi jhāmathūno“ ti āha, dutiyo „seyyathāpi nigrodharukkho“ ti, tatiyo „seyyathāpi māṃsapesīti“, catuttho „seyyathāpi sirīso“ ti te aññamaññassa kathāya aparituttā²⁵ pitu santikaṃ gantvā „deva kimsuko nāma kīdiso“ ti pucchitvā „tumhehi kim kathitaṃ“ ti vutte attanā¹¹ kathitanīhāraṃ raṇṇo kathesuṃ. Rājā „catuhi¹² pi¹³ tumhehi kimsuko diṭṭho, kevalaṃ vo kimsukassa¹² dassento sārathi ‘imasmim kāle kimsuko

¹ Ck C^o omit hi. ² Bⁱ adds bhikkhū taṃ. ³ Bⁱ only one attano. ⁴ Bⁱ āg-.

⁵ Ck Bⁱ pas-, C^o pas- corr. to phas-. ⁶ Iⁱ adds ti. ⁷ Bⁱ pana ekam. ⁸ Bⁱ kintikaṃ dīṭhaṃ catuhi kaṇīṭhabhātikehi. ⁹ Ck nānattān. ¹⁰ Bⁱ khānukakāle.

¹¹ Bⁱ -no. ¹² so all three MSS. ¹³ Bⁱ omits pi.

kidiso' ti 'imasmiṃ kāle kidiso' ti vibhajitvā na pucchito, tena vo kaṃkhā uppannā⁴ ti vatvā paṭhamam gātham āha:

1. Sabbehi kiṃsuko diṭṭho, kin n' ettha¹ vicikicchatha,
na hi sabbesu ṭhānesu sārathī² paripucchito ti. 194.

- 5 Tattha na hi sabbesu ṭhānesu sārathī³ paripucchito ti sabbehi vo kiṃsuko diṭṭho ti kin nu tumhe ettha vicikicchatha⁴, sabbesu ṭhānesu kiṃsuko p'eso, tumhehi pana na hi sabbesu sārathī paripucchito⁵, tena vo kaṃkhā uppannā ti.

Satthā imaṃ kāraṇaṃ dassetvā „yathā bhikkhave⁶ cattāro bhā-
10 tikā vibhāgaṃ katvā apucchitattā⁷ kiṃsuke kaṃkham uppādesuṃ evaṃ tvaṃ pi imasmiṃ dhamme kaṃkham uppādesi⁸“ vatvā abhisambuddho hutvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Evaṃ sabbehi nāṇehi yesaṃ dhammā ajānitā
te ve dhammesu kaṃkhanti kiṃsukasmiṃ va bhātaro ti. 195.

- 15 Tass' attho: yathā te bhātaro sabbesu ṭhānesu kiṃsukassa adiṭṭhattā kaṃkhiṃsu evaṃ sabbehi vipassanānāṇehi yesaṃ sabbe pi hi⁹ chaphassāyatanak-khandhabhūtaḍḍhatubhedā dhammā ajānitā¹⁰ sotāpattimagassa anadhigatattā appaṭividdhā te ve¹¹ tesu phassāyatanāḍḍhahmesu kaṃkhanti yathā ekasmiṃ neva¹² kiṃsukasmiṃ cattāro bhātaro ti.

- 20 Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā Bārāṇasirājā aham eva ahoṣin“ ti. Kiṃsukopama jātakaṃ¹³.

9. Sālakajātika.

- Ekaputtako bhavissasīti¹⁴. Idam Satthā Jetavane viharanto aṇṇatarāṃ mahātheraṃ ārabba kathesi. So kir' ekaṃ
25 kumārakaṃ pabbājetvā piḷento tattha viharati. Sāmaṇero piḷaṃ sahituṃ asakkonto uppabbaji. Thero gantvā upalāpeti: „kumāraka tava

¹ C^k C^s kintettha, Bⁱ kinettha? BP kinnvettha. ² C^s -thī, Bⁱ sarathīhi. ³ C^k C^s -thī. ⁴ so BP; C^k C^s vinicchatha. ⁵ Bⁱ omits ti sabbehi - - - paripucchito. ⁶ Bⁱ bhikkhu te. ⁷ C^s -tatva corr. to -tattha, Bⁱ -tatthā. ⁸ C^k -deseti, Bⁱ -desisi. ⁹ Bⁱ omits yesaṃ sabbe pi hi. ¹⁰ Bⁱ ajānanto. ¹¹ all three MSS. te neva. ¹² Bⁱ ekasmi yeva. ¹³ Bⁱ adds aṭhamam. ¹⁴ C^k C^s -titi, Bⁱ -tīmti.

cīvaram tav' eva¹ bhavissati patto pi, mama santakam pattacīvaram
 pi tav' eva¹ bhavissati, ehi pabbajāhīti². So „nāham pabbajissā-
 mīti“ vatvāpi punappuna³ vuccamāno pabbaji. Atha nam pabbajita-
 divasato paṭṭhāya puna thero vihetthesi. So pīlam asahanto puna
 uppabbajitvā anekavāram⁴ yācanta⁵ pi tasmiṃ „tvam n'eva maṃ 5
 sahasi⁶ na vinā vattitum sakkosi, gaccha na pabbajissāmīti“ na pab-
 baji. Bhikkhū dhammasabhāyam katham samuṭṭhāpesum: „āvuso
 suhadayo vata so dārako, mahātherassa āsayam nātvā na pabbajīti“.
 Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinā“
 ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' ev' esa 10
 suhadayo pubbe pi suhadayo, ekavāram etassa dosaṃ disvā na puna
 gaṇhīti“⁷ vatvā atitān āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente
 Bodhisatto kuṭumbikakule nibbattitvā vayappatto dhañña-
 vikkayena jīvikam kappesi. Aññataro pi ahiguṇṭhiko⁸ ekaṃ 15
 makkaṭam sikkhāpetvā osadham gāhāpetvā tena sappam kilā-
 pento jīvikam kappesi. So Bārāṇasiyam ussave ghuṭṭhe⁹
 ussavam kilītukāmo „imam mā pamajjīti“ tam makkaṭam tassa
 vāṇijakassa¹⁰ hatthe ṭhapetvā ussavam kīletvā sattame divase
 tassa santikam gantvā „kham makkaṭo“ 'ti pucchi. Makkaṭo 20
 sāmikassa saddam sutvā va dhaññāpaṇato¹¹ vegena nikkhami.
 Atha nam so velupesikāya piṭṭhiyam pothetvā ādāya uyyānam
 gantvā ekamante bandhitvā niddam okkami. Makkaṭo tassa
 niddāyanabhāvam nātvā attano bandhanam mocetvā palāyitvā
 ambarukkham āruyha ambapakkam khāditvā atṭhim¹² ahiguṇ- 25
 ṭhikassa¹³ sarīre pātesi. So pabujhitvā ullokento tam disvā
 „madhuravācāya tam¹⁴ vañcetvā rukkhā otāretvā gaṇhissāmīti“
 tam upalārento¹⁵ paṭhamam gātham āha:

1. Ekaputtako bhavissasi

tvañ ca no hessasi issaro kule,

30

¹ so Bp; Ck C^o tam eva, Bⁱ tattheva. ² Bⁱ punappunnam. ³ Ck C^o atheka-
 vāram. ⁴ Bⁱ yojente. ⁵ Bⁱ saha vasitum. ⁶ Bⁱ upagacchatīti. ⁷ C^o -guṇṭhiko,
 Bⁱ -kuṇḍiko. ⁸ Bⁱ samghuṭhe. ⁹ Ck C^o vāni-, Bⁱ dhaññāvāpi-. ¹⁰ Bⁱ dhañ-
 ñāp-. ¹¹ Bⁱ atṭhīhi. ¹² Bⁱ kuṇḍikassa. ¹³ Bⁱ nam. ¹⁴ C^o Bⁱ -lento.

oroḥa dumaṣmā Sālaka,
ehi dāni gharaṁ vajemase ti. 196.

Tass' attho: tvaṁ mayhaṁ¹ ekaputtako bhavissasi kule ca² me bhogānaṁ
issaro, etasmā³ rukkhā otara, ehi ambhakaṁ gharaṁ gamissāma, Sālaka⁴ 'ti
5 nāmena ālapanto⁵ āha

Taṁ sutvā makkhaṭo dutiyaṁ gātham āha:

2. Nanu maṁ hadaye 'timaññasi
yañ ca hanasi⁶ maṁ⁷ veluyatthiyā,
pakkambavane ramāmase,
10 gaccha tvaṁ gharakaṁ yathāsukhan ti. 197.

Tattha nanu maṁ hadaye timaññasīti nanu tvaṁ maṁ hadaye atī-
maññasi, suhodayo ayaṁ ti maññasīti attho, yañ ca maṁ hanasi⁸ velu-
yatthiyā⁹ ti yaṁ evaṁ atimaññasi yañ ca velupesikāya hanasi, tenāhaṁ nā-
gacchāmīti dīpeti. Atha naṁ mayam imasmiṁ vane pakkambavane ramāmase,
15 gaccha tvaṁ gharakaṁ yathāsukhan ti

vatvā uppatitvā vanaṁ pāvisi, ahiguṇṭhiko¹⁰ pi anattamano
attano¹¹ gehaṁ agamāsi.

Satthā imaṁ desanaṁ¹² āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
makkhaṭo sāmaṇero ahosi, ahiguṇṭhiko mahāthero, dhaññavānijo pana
20 aham evā“ 'ti. Sālaka-jātakam¹³

10. Kapijātaka.

Ayaṁ isi¹⁴ upasamasamāname¹⁵ rato ti. Idam Satthā
Jetavane viharanto ekaṁ kuhakaṁ¹⁶ bhikkhuṁ ārabba kathesi.
Tassa hi kuhakabhāvo bhikkhūsu pākaṭo jāto. Dhammasabhāyam
25 katham samutthāpesuṁ: „āvuso asuko bhikkhu niyyānike Buddhāsane
pabbajitvā kuhakavattam pūretīti“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha

¹ Bⁱ omits mayhaṁ. ² C^k C^e ce. ³ Bⁱ etambā. ⁴ Bⁱ mahalakā. ⁵ Bⁱ -pento.

⁶ C^k haṇasi, C^e hanasi corr. to haṇasi. ⁷ Bⁱ yañ ca maṁ hanasi. ⁸ C^k yañ ca
ma hanasi corr. to yañ ca haṇasi. ⁹ C^k C^e veluyatthiyā. ¹⁰ Bⁱ -kuṇḍiko. ¹¹ Bⁱ
omits gehaṁ. ¹² Bⁱ dhammade-. ¹³ Bⁱ adds navamaṁ. ¹⁴ C^e Bⁱ isi. ¹⁵ Bⁱ
samyame. ¹⁶ Bⁱ -ka

bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā¹ ti pucchitvā „imāya nāmā²
'ti vutte „na bhikkhave esa bhikkhu idān³ eva kuhako, pubbe pi
kuhako va⁴ aggimattassa⁵ kārāṇā makkato hutvā kohaṇṇam akāsi⁶ti“
vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bo- 5
dhisatto Kāsiraṭṭhe⁷ brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto
puttassa ādhāvitvā paridhāvitvā vicaraṇakāle brāhmaṇiṇi mā-
tāya⁸ puttam amkenādāya Himavantam pavisitvā isipabbajjam
pabbajitvā tam pi puttam tāpasakumārakam⁹ katvā paṇṇasālāya
vāsam kappesi. Vassārattasamaye acchinnadhāre¹⁰ deve vas- 10
sante makkato sītapīlito dante khādanto kampento vicarati.
Bodhisatto mahante dārukkhandhe āharitvā aggim katvā mañ-
cake nipajji. Puttako pi 'ssa pāde parimajjamāno nisidi. So
makkato ekassa matatāpasassa¹¹ santakāni vakkalāni nivāsetvā
ca pārupitvā¹² ca ajinacammaṃ ekamsam¹³ katvā kācakamaṇḍa- 15
lum¹⁴ ādāya isivesena gantvā paṇṇasāladvāre aggiṣṣa¹⁵ kārāṇā
kuhanakammaṃ katvā aṭṭhāsi. Tāpasakumārako¹⁶ tam disvā
„tāta tāpaso eko sītapīlito kampamāno tiṭṭhati, idha naṃ pakko-
satha, visīvessatīti¹⁷“ pitaram āyācanto¹⁸ paṭhamam gātham āha:

1. Ayaṃ isi upasamasamyame rato 20
santiṭṭhati sisirabhayena¹⁹ aṭṭito,
handā ayaṃ pavisatu 'mam agārakam,
vinetu sītam darathan ca kevalan ti. 198.

Tattha upasamasamyame rato ti rāgādīkilesaupasame¹⁶ ca sīlasam-
yame¹⁶ ca rato, santiṭṭhatīti so tiṭṭhati, sisirabhayena¹⁷ 'ti vātavutṭhi- 25
janitassa sisirassa¹⁸ bhayena, aṭṭito ti pīlito, pavisatu man ti pavisatu
imaṃ, kevalan ti sakalam anavasesam.

Bodhisatto puttassa¹⁹ vacanam sutvā utṭhāya olokento
makkatabhāvaṃ natvā dutiyam gātham āha:

¹ Bī yeva. ² C^o -mantassa. ³ Bī kāsiraṭṭhe. ⁴ C^o mātāya. ⁵ Bī -ram. ⁶ C^o
-dhare, Bī acchinnadhāre. ⁷ C^o matakatāp-. ⁸ Bī pārumpetvā. ⁹ Bī ekamsa. ¹⁰ C^o
kājakamaṇḍalum corr. to kācakamaṇḍalum, Bī kākemaṇḍala, B^o kājakamaṇḍalum.
¹¹ Bī aggi. ¹² Bī tāpassakumāro. ¹³ C^o vī-, Bī visippissatīti. ¹⁴ Bī yācento.
¹⁵ Bī sītabhayena. ¹⁶ Bī -mena. ¹⁷ Bī sītabhayenā ¹⁸ Bī sītassa. ¹⁹ Bī putta.

2. Nāyaṃ isi¹ upasamasamīyame rato,
 kapi ayaṃ dumavarasākhagocaro,
 so dūsako rosako cāpi jammo,
 sace vaje imam pi dūsaye² gharan ti. 199.

5 Tattha dumavarasākhagocaro ti dumavarānaṃ sākhagocaro, so dūsako rosako cāpi jammo ti so esa³ gatagataṭṭhānassa dūsanato dūsako, ghaṭṭanātāya rosako, lāmakabhāvena jammo, sace vaje ti yādisaṃ paṇṇasālaṃ sa vaje⁴ paviseyya sabbaṃ uccārapassāvakaṇṇena⁵ ca aggidānena ca dūseyyā 'ti⁶.

Evaṃ ca⁷ vatvā Bodhisatto ummukaṃ⁸ gahetvā taṃ⁹ san-
 10 tāsetvā¹⁰ palāpesi. So uppatitvā vanaṃ paccakkhanto¹¹ va
 tathā pakkhanto va¹² ahoṣi, na puna taṃ ṭhānaṃ agamāsi. Bo-
 dhisatto abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā tāpasakumāra-
 kassa¹³ kaṣiṇaparikkamaṃ ācikkhi, so ca¹⁴ abhiññā ca samā-
 pattiyo ca uppādesi. Te ubho pi aparihīnājjhānā Brahmalo-
 15 parāyaṇā ahesuṃ.

Satthā „na bhikkhave idāṃ¹⁵ porāṇato paṭṭhāya p' esa ku-
 hako yevā¹⁶ 'ti imam desanaṃ¹⁶ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam
 samodhānesi: (Saccapariyosāne keci sotāpannā keci sakadāgāmino keci
 anāgāmino ahesuṃ) „Tadā makkaṭṭo kuhako bhikkhu ahoṣi, putto
 20 Rāhulo, pitā aham evā¹⁷ 'ti. Kapijātakam¹⁷. Sigālavaggo dasamo.
 Dukaniṭṭāvaṇṇanā niṭṭhitā.

¹ C^o isin, Bⁱ isi. ² Bⁱ dūsasse. ³ C^k ye eka, Bⁱ B^p so evaṃ. ⁴ C^k C^o avaje
 in the place of savaje, B^p avase. ⁵ Bⁱ -kā-. ⁶ Bⁱ adds attho. ⁷ Bⁱ adds pana.

⁸ C^k C^o ummukkaṃ, Bⁱ umpakkaṃ. ⁹ C^k Bⁱ omīti taṃ. ¹⁰ Bⁱ santāpetvā.

¹¹ C^k pakkhanto. ¹² Bⁱ vanaṃ pakkhanto va ahoṣi in the place of vanaṃ
 paccakkhanto va tathā pakkhanto va. ¹³ Bⁱ -rassa. ¹⁴ Bⁱ so pi. ¹⁵ C^k C^o omīti
 idāneva. ¹⁶ Bⁱ dhammade-. ¹⁷ Bⁱ adds dasamaṃ.

III. TIKANIPĀTA.

1. SAMKAPPAVAGGA.

1. Samkappajātaka.

Samkapparāgadhoteṇā 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto
 ukkaṇṭhitabhikkhum¹ ārabha kathesi. Sāvattihinagaravāsī² kir'³ 5
 esa³ kulaputto ratanasāsane⁴ uram datvā pabbajito⁵ ekadivasaṃ Sā-
 vatthiyaṃ piṇḍāya caranto ekam alaṃkatapaṭiyattam itthim disvā up-
 pannakāmarāgo anabhirato cari⁶. Tam enaṃ⁷ ācariyupajjhāyādayo⁸
 disvā⁹ anabhiratikāraṇaṃ pucchitvā vibbhamitukāmabhāvaṃ assa nātvā
 „āvuso, Satthā nāma rāgādikilesapīṭitānaṃ¹⁰ kilese hāretvā¹¹ saccāni 10
 pakāsetvā sotāpattiphalādini deti, ehi tam Satthu santikaṃ nessāmā“
 'ti ādāya agamaṃsu Satthārā ca¹² „kin nu kho bhikkhave aniccha-
 mānakam űeva bhikkhum gahe tvā āgat' atthā“ 'ti vutte tam atthaṃ
 ārocesuṃ. Satthā „saccaṃ kira tvam bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti puc-
 chitvā „saccaṃ¹³“ ti vutte „kiṃkāraṇā“ ti pucchi. So tam atthaṃ 15
 ārocesi. Atha naṃ Satthā „itthiyo nāma' etā bhikkhu pubbe jhāna-
 balena¹⁴ vikkhambhitakilesānaṃ visuddhasattānaṃ pi saṃkilesaṃ¹⁵
 uppādesuṃ, tādisā¹⁶ tucchapuggalā¹⁶ kiṃkāraṇā na saṃkilissanti, visud-
 dhāpi sattā saṃkilissanti, uttamayasasamaṅgino pi āyasaṃ pāpuṇ-
 anti pag eva aparisuddhā, Sineru-kampanavāto¹⁷ purānapaṇṇasaṭaṃ¹⁶ 20

¹ Bⁱ ukkaṇṭhitabhāvaṃ. ² C^k Bⁱ B^d -si. ³ Bⁱ kira eko, B^d kira ko. ⁴ Bⁱ omits ratana, B^d tena sāsane. ⁵ Bⁱ pappajjivā. ⁶ Bⁱ B^d vicari. ⁷ C^k C^s etaṃ. ⁸ C^k -jjhādayo, C^s -cchādayo, C^s dupl.: -jjhādayo, Bⁱ bhāvāyajjhādayo. ⁹ Bⁱ omits disvā. ¹⁰ Bⁱ kāmarāgādi-. ¹¹ Bⁱ pahāretvā, B^d kilesaṃ hānitvā. ¹² Bⁱ omits ca. ¹³ Bⁱ B^d add bhante. ¹⁴ Bⁱ B^d phalena. ¹⁵ Bⁱ B^d -se. ¹⁶ all four MSS. -am. ¹⁷ Bⁱ -kampanavāto, B^d -kampanakato. ¹⁸ Bⁱ -paṇṇachattam.

kin na kampessati¹, bodhitale nisīditvā abhisambujjhanakasattam² ayaṃ kilesa āloṇesi, tādisaṃ kin na āloṇessatīti³ vatvā tehi yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bo-
 5 dhīsatto asītikoṭivibhave brāhmaṇamahāsālakule nibbattitvā
 vayappatto Takkaṣilāyaṃ sabbasippāni uggaṇhitvā Bārāṇasim
 paccāgantvā katadārapariggaho⁴ mātāpitunnaṃ accayena tesam
 petakiccāni⁵ katvā hiraṇṇolokanakammaṃ karonto „idaṃ dhanam
 paññāyati, yehi pan' etaṃ sambhūtaṃ⁶ te na paññāyantīti“
 10 āvajjanto⁷ saṃvegappatto ahosi, sarīrā sedā muccimsu. So
 gharāvāse ciraṃ vasanto mahādānaṃ datvā kāme pahāya as-
 sumukhaṃ nātisaṃghaṃ pariccajītvā Himavantaṃ pavisitvā⁸
 ramaṇiye padese paṇṇasālaṃ māpetvā uñchācariyāya⁹ vanamūla-
 phalāphalādīhi¹⁰ yāpento nacirass' eva abhiññā ca samāpattiyo
 15 ca uppādetvā jhānakīlaṃ kīlanto ciraṃ vasitvā cintesi: „ma-
 nussapathaṃ gantvā loṇaṃtilaṃ upasevissāmi, evaṃ me sarī-
 raṃ c' eva thiraṃ bhavissati jaṃghāvihāro¹¹ ca¹² kato bhavis-
 sati, ye ca¹³ mādisassa sīlavantassa¹⁴ bhikkhaṃ vā dassanti abhi-
 vādanādīni vā karissanti te saggaṇṇaṃ¹⁵ pūressantīti“ so Hi-
 20 mavantā oṭarītvā anupubbena cārikaṃ¹⁶ cāraṃāno Rārāṇasim¹⁷
 patvā suriyatthagamanavelāya¹⁸ vasaṇatṭhānaṃ olokeno rājuy-
 yānaṃ¹⁹ disvā „idaṃ paṭisallānasārappaṃ, ettha vasissāmīti“
 uyyānaṃ pavisitvā aṇṇatarasmiṃ rukkhamūle nisinna jhāna-
 sukhena rattim khetvā punadivase katasarīrapaṭijaggano
 25 pubbaṇhasamaye²⁰ jaṭṭajīnavakkalāni saṇṭhapetvā bhikkhābhā-
 janaṃ ādāya santindriyo santamānaso iriyāpathasampanno
 yugamattadaso²¹ hutvā sabbākārasampannāya attano rūpasiriyā

¹ B¹ kammeyyāti, B² ki nu kampeyyāti. ² B¹ abhibujjhanakasaddaṃ. ³ B¹ kata-puttadāra-, B² tattha puttā-. ⁴ B¹ mataṃ kiccāni, B² matakic-. ⁵ B¹ sambhūtaṃ, B² sambhataṃ. ⁶ C¹ C² āvajjento. ⁷ B¹ B² add isipappajjam pappajjītvā. ⁸ C¹ uñchā- corr. to uñja-, C² uñjā-, B¹ uccā-. ⁹ C¹ -mūlaphalādīhi, B¹ B² vana-mūlaphalādīhi ¹⁰ B¹ jaṅgha-, B² jaṅga ¹¹ B¹ B² add me. ¹² C¹ C² va. ¹³ B¹ B² sīlasampannassa. ¹⁴ B¹ saggaṃ. B² sakkapūraṃ. ¹⁵ B¹ carikaṃ, B² carākaṃ. ¹⁶ C¹ -sim. B¹ B² -sī. ¹⁷ B¹ suriyattaṅga-. ¹⁸ B¹ omīta raj. ¹⁹ B¹ puppaṇhasamantare yeva. ²⁰ C¹ -mattādaso, B¹ B² yuggamattadassano.

lokassa vilocanāni ākaḍḍhento¹ nagaraṃ² pavisitvā bhikkhāya caranto rañño nivesanadvāraṃ pāpuṇi. Rājā mahātale caṃkamanto vātapānantarena Bodhisattaṃ disvā iriyāpathasmim yeva³ pasīditvā „sace santadhammo nāṃ⁴ atthi⁴ imassa tena abbhantare⁵ bhavitabban⁶“ ti cintetvā „gaccha taṃ⁶ tāpasam⁷ 5 ānehīti⁸ ekam amaccam āṇāpesi. So gantvā vanditvā bhikkhābhājanam gahetvā „rājā bhante taṃ pakkosati⁹“ āha. Bodhisatto „mahāpuṇṇa¹⁰, amhe rājā na jānātīti¹¹“ āha. „Tena hi bhante yāvāhaṃ āgacchāmi tāva idh¹² eva hothā¹³ ‘ti vatvā rañño ārocesi. Rājā „amhākaṃ kulūpakatāpaso¹⁴ n¹⁵ atthi, 10 gaccha¹⁶ taṃ ānehīti¹⁷ sayam pi vātapānena hatthaṃ pasāretvā vadanto „ito etha bhante¹⁸“ ti āha. Bodhisatto amaccassa hatthe bhikkhābhājanam datvā mahātalam abhirūhi¹⁹. Atha naṃ rājā vanditvā rājapallamke nisīdāpetvā attano sampāditehi yāgukhājjakabhattehi parivisitvā katabhattakiccam pañham²⁰ 15 pucchi, pañhavyākaraṇena²¹ bhīyosomattāya²² pasīditvā vanditvā²³ „bhante tumhe katthavāsikā, kuto āgat²⁴ atthā²⁵“ ‘ti pucchitvā „Himavantavāsikā²⁶ mayam mahārāja, Himavantā²⁷ āgatā²⁸“ ti vutte puna „kimkāraṇā²⁹“ ti pucchitvā „vassārattakāle³⁰ mahārāja nibaddhavāso³¹ nāma laddhum vaṭṭatīti³²“ vutte 20 „tena hi bhante rājuyyāne vasatha, tumhe ca³³ catupaccayehi³⁴ na kilamissatha, ahaṃ ca saggasaṃvattanikaṃ puṇṇam pāpuṇissāmīti³⁵“ paṭiñṇam gahetvā bhuttapātarāso Bodhisatten³⁶ eva³⁷ saddhiṃ uyyānam gantvā paṇṇasālam kāretvā caṃkamaṃ māpetvā sesāni pi rattitṭhānadivātṭhānādini sampādetvā pab- 25 bajitaparikkhāre paṭiyādetvā „sukhena vasatha bhante³⁸“ ti uyyānapālam sampaṭicchāpesi. Bodhisatto tato paṭṭhāya

¹ Bⁱ -ākappento, B^d -lḍhanto. ² C^k C^e -ram. ³ Bⁱ B^d űeva. ⁴ C^e B^d nāma atthi, Bⁱ nāma sattī. ⁵ C^k imassanto abbhantare, Bⁱ imassa tena abbhantarena. ⁶ Bⁱ omits taṃ, C^e gacchantam, B^d gaccha tvaṃ. ⁷ C^k pakkosāti, Bⁱ pakkosahīti. ⁸ Bⁱ -pañṇā, B^e -puñṇam. ⁹ C^e kulūpaga-, Bⁱ kulupake-. ¹⁰ C^e gacchaṃ corr. to gaccha. ¹¹ C^e -rūhi. ¹² Bⁱ pañṇabyāka-. ¹³ C^k bhīyyo-, Bⁱ bhīyyo-. ¹⁴ Bⁱ omits vanditvā. ¹⁵ Bⁱ -te-. ¹⁶ Bⁱ B^d -tato. ¹⁷ Bⁱ vassāvutta-. ¹⁸ Bⁱ B^d nibandha-. ¹⁹ Bⁱ B^d omits ca. ²⁰ Bⁱ B^d catūhi paccayehi, C^k catuppa-. ²¹ Bⁱ B^d saṃpāpuṇissāmī. ²² Bⁱ B^d -ttena.

dvādasa saṁvaccharāṇi tatth'eva vasi. Ath' ekadivasam rañño
 paccanto kupito¹. So tassa vūpasamanatthāya gantukāmo
 devīm āmantetvā „bhadde tayā vā mayā vā nagare ohīyitum"
 vaṭṭatīti² āha. „Kim nissāya kathetha devā“³ 'ti. „Sīlavanta-
 5 tāpasam⁴ bhadde“⁵ 'ti. „Deva nāhaṁ tasmīm pamañjissāmi⁶,
 amhākaṁ ayyassa⁷ paṭijagganaṁ mama bhāro, tumhe nirāsamkā
 gacchathā“⁸ 'ti. Rājā nikkhamitvā gato, devī pi kho⁹ Bodhi-
 sattaṁ tath'eva sakkaccaṁ upaṭṭhahi¹⁰. Bodhisatto pana rañño
 gatakāle nibaddhavelāya¹¹ āgantvā attano rucitāya¹² velāya rā-
 10 janivesanaṁ gantvā bhattakiccaṁ karoti¹³. Ath' ekadivasam Bo-
 dhisatte¹⁴ aticirāyante devī sabbam khādanīyabhojanīyaṁ¹⁵
 paṭiyādetvā nahātvā¹⁶ alamkaritvā¹⁷ nīcamañcakaṁ¹⁸ paññāpetvā
 Bodhisattassa āgamaṇaṁ olokayamānā maṭṭasātakam¹⁹ sithilaṁ
 katvā nivāsetvā²⁰ nipajji. Bodhisatto pi velaṁ sallakkhetvā
 15 bhikkhābhājanam ādāya ākāseṇa gantvā mahāvātapānadvāraṁ
 pāpuṇi²¹. Tassa vakkalisaddam sutvā sahasā utṭahamānāya
 deviya pītakamaṭṭasātakā bhassittha²². Bodhisatto visabhāgā-
 rammaṇaṁ²³ indriyāni bhinditvā subhavasena olokesi. Ath'
 20 assa jhānabalena sannisinno pi kilesa karaṇḍake pakkhittāsīviso
 viya phaṇaṁ katvā utṭhahi, khīrarukkhasa vāsiyā ākoṭitakālo²⁴
 viya ahosi, kilesuppādanena²⁵ sah'eva jhānāni parihā-
 yimsu, indriyāni aparisuddhāni²⁶ ahesum, sayam pakkhac-
 chinnaṁ²⁷ viya ahosi. So pubbe viya nisīditvā²⁸ bhatta-
 kiccaṁ hi²⁹ kātum nāsakkhi³⁰, nisīdāpiyamāno³¹ pi na nisīdi.
 25 Ath' assa devī sabbam khādanīyaṁ³² bhojanīyaṁ³³ bhikkhā-

¹ B¹ kuppito. ² C² obhīyatum, C³ ohīyitum, B⁴ B⁵ ohīyitum. ³ B⁴ B⁵ sīla-
 vantaṁ-. ⁴ C² pavaṇ-, B¹ pappajjissam, B⁵ pamañjeyam. ⁵ B¹ ayya, B⁵ ayya-
 kassa. ⁶ B¹ omits kho. ⁷ B¹ upaṭṭhāsi, B⁵ upaṭṭhāhi. ⁸ B¹ nibandham-, B⁵
 nibandha. ⁹ B¹ rucitāya. ¹⁰ B¹ añāsī. ¹¹ C² C³ B¹ -satto. ¹² C² B⁵ -niyabho-
 janiyam, C³ -niyabhojaniyam corr. to -niyabhojaniyam, B¹ -niyabhojaniyam. ¹³
 B¹ B⁵ nahātvā. ¹⁴ C² omits nahātvā alamkaritvā. ¹⁵ B¹ omits nīca. ¹⁶ B¹ B⁵ ma-
 ṭṭha-. ¹⁷ C² B¹ B⁵ omits nivāsetvā. ¹⁸ B¹ B⁵ sampāpuṇi. ¹⁹ B¹ deviya sarirā
 maṭṭhasātakā bhassī, B⁵ deviya dāhiritamaṭṭhasātakā. ²⁰ B¹ B⁵ add diāvā. ²¹
 C² ākoṭikālo, B¹ ākoṭikakālo. ²² C² C³ add ceva. ²³ B¹ B⁵ aparipuṇṇāni. ²⁴
 B¹ pattachinda-, B⁵ pakkhacchanda-. ²⁵ B¹ anisī-. ²⁶ B¹ B⁵ omits hi. ²⁷ B¹ na
 sakkhi. ²⁸ B¹ nisīdā ti vuccamāno, B⁵ nisīdāhi ti pucchamāno. ²⁹ so all four MSS.

bhājane¹ yeva pakkhipi, yathā ca pubbe bhattakiccam katvā
 sṭhapañjarena² nikkhamitvā ākāsen³ eva⁴ gacchati evaṃ⁵ taṃ
 divasaṃ⁶ gantuṃ nāsakkhi, bhattaṃ pana⁷ gahetvā mahānisse-
 ñiyā⁸ otaritvā uyyānaṃ agamāsi. Devī pi⁹ tassa attani paṭi-
 baddhacittataṃ¹⁰ aññāsi. So uyyānaṃ gantvā bhattaṃ abhuñ- 5
 jitvā va heṭṭhāmañce nikkhipitvā „deviyā evarūpā hatthasobhā
 pādasobhā evarūpaṃ kaṭipariyosānaṃ evarūpaṃ ūrulakkhaṇaṃ“
 ti ādīni vippalapanto sattāhaṃ nipajji. Bhattaṃ pūtikaṃ¹¹
 ahoṣi nīlamakkhikāparikiṇṇaṃ¹². Atha rājā paccantaṃ vūpa-
 sametvā paccāgato. Alamaṃkatapaṭiyattaṃ nagaraṃ padakkhiṇaṃ 10
 katvā rājanivesanaṃ āgantvā¹³ va „Bodhisattaṃ passissāmīti“
 uyyānaṃ gantvā ukkalāpaṃ¹⁴ assamaṃpadaṃ disvā „pakkanto
 bhavissatīti“ paṇṇasālāya dvāraṃ vivaritvā antopaviṭṭho. Taṃ¹⁵
 nipannaṃkaṃ disvā „kenaci aphāsukena bhavitabbaṃ“ ti pūti-
 bhattaṃ chaddāpetvā¹⁶ paṇṇasālaṃ paṭijaggitvā¹⁷ „bhante kin 15
 te aphāsukaṃ“ ti pucchi. „Viddho smi mahārājā“ ti. Rājā
 „mama paccāmittehi mayi okāsaṃ alabhantehi ‘piyaṭṭhānaṃ assa
 dubbalaṃ karissāmā’ ti āgantvā esa viddho bhavissati maññe“
 ti sarīraṃ parivattetvā viddhaṭṭhānaṃ olokeno vedhaṃ¹⁸ adisvā
 „kattha viddho si bhante“ ti pucchi. Bodhisatto „nāhaṃ ma- 20
 hārāja aññena viddho, ahaṃ pana attanā va attānaṃ hadaye
 vijjhin“ ti vatvā utṭhāya āsane¹⁹ nisīditvā²⁰ imā gāthā avoca:

1. Saṃkapparāgadhoteṇa²⁰ vitakkanisiteṇa ca
 nālaṃkatena²¹ bhaddena²² na usukārakatena²³ ca 1.
2. Na kaṇṇāyatamuttēṇa²⁴ nāpi²⁵ morūpasevinā
 ten’ amhi hadaye viddho sabbaṅgaparidāhinā²⁶. 2.

¹ Bī omits bhikkhā. ² Bī -pañcare, Bḍ -pañcareṇa. ³ Bī ākāse yeva. ⁴ Ck evaṃ.
⁵ Bī tā disaṃ. ⁶ Bī Bḍ bhattabhājanaṃ. ⁷ Ck C° -niyā, Bī mahānisiseniyyā. ⁸ Bī
 Bḍ pana. ⁹ Ck -cittantaṃ, C° -cittantaṃ corr. to -cittataṃ, Bī Bḍ paṭibandhacittaṃ.
¹⁰ Bī -puṭikaṃ. ¹¹ Ck C° -paripuṭṭhā, Bḍ -kāhiparīṭṭhā. ¹² Bī Bḍ anāganitvā.
¹³ C° ukklāpaṃ, Bī Bḍ ullāpaṃ. ¹⁴ Ck tan. ¹⁵ Ck Bī chaddā-. ¹⁶ Bī paṭijaggā-
 petvā. ¹⁷ Bī Bḍ viddhaṭṭhānaṃ. ¹⁸ Bī Bḍ omit āsane. ¹⁹ Bī nisīdāpetvā. ²⁰ Bī
 -rāgamohena. ²¹ Ck C° nālaṃkaṭa, Bḍ nevālaṅka-. ²² Bī Bḍ bhaddena. ²³ Ck
 yusukā-, Bī usumkā-, C° susukā- corr. to na yusukā-. ²⁴ Bī nakaṇṇāyatana-
 muttēṇa. ²⁵ Ck omits nā, C° Bḍ na pi. ²⁶ Bī -paridāhinā.

s. Āvedhañ¹ ca na passāmi yato ruhiram assave²,

yāva ayonisocittam, sayam me³ dukkham ābhatan ti. 3.

Tattha samkapparāgadhonā⁴ 'ti kāmavitakkasampayuttarāgadhona⁴, vitakkaniṣitena⁵ cā 'ti ten' eva rāgodakena vitakkapāsāne⁶ nisitena
 5 nālaṃkatena⁷ bhaddena⁸ 'ti n' eva alaṃkatena bhaddena⁹, analaṃkatena¹⁰
 bībhacchena¹¹ 'ti attho, na usukārakatena¹² cā¹³ 'ti usukārehi pi akatena,
 na kaṇṇāyatamuttenā¹⁴ ti yāva¹⁵ dakkhiṇakannacūlikam¹⁶ ākadḍhitvā¹⁷
 amuttakena, nāpi¹⁸ morūpasevinā¹⁹ ti morapattagijjhappattādīhi²⁰ akatū-
 pasevanena, tenamhi hadaye viddho ti tena kilesakaṇḍenāham²¹ hadaye
 10 viddho, sabbaṅgaparidāhinā²² ti sabbāni²³ aṅgāni paridahanasamatthena,
 mahārāja²⁴ tena kilesakaṇḍena hadaye²⁵ viddhakālato paṭṭhāya mama aggipadit-
 tāni²⁶ va²⁷ sabbāni aṅgāni dayhantīti dasseti, āvedhañ²⁸ ca na passāmi
 viddhaṭṭhāne vaṇaṃ ca²⁹ na passāmi³⁰, yato ruhiram assave³¹ ti yato me
 15 āvedhato³² lohitaṃ pagghareyya³³ tam na passāmi³⁴ attho, yāva ayoniso-
 cittan ti ettha yāva 'ti dāhathe nipāto, ativiya dāham katvā ayoniso-
 cittam vaddhitan ti attho, sayam me³⁵ dukkham ābhatan ti attanā va mayā attano
 dukkham ānītan ti.

Evam Bodhisatto imāhi tīhi gāthāhi rañño dhammam de-
 setvā rājānam paṇṇasālato bahikatvā kaṣiṇaparikkammaṃ katvā
 20 naṭṭham³⁶ jhānam uppādetvā paṇṇasālāya nikkhamitvā ākāse
 nisinno rājānam ovaditvā³⁷ „mahārāja aham Himavantam eva
 gamissāmi³⁸“ vatvā „na sakkā bhante gantun“ ti vuccamāno
 pi „mahārāja mayā idha vasantena evarūpo vippakāro patto³⁹,
 idāni na sakkā idha vasitun“ ti rañño⁴⁰ yācantass' eva ākāse
 25 uppatitvā Himavantaṃ gantvā⁴¹ yāvatāyukam ṭhatvā Brahma-
 lok-ūpago ahoṣi.

¹ B¹ avaddhañ, C¹ C² B² vedhañ. ² B¹ ruhiram pasave. ³ C² sayāme corr. to sayameva, B¹ ayame. ⁴ B¹ -rāgamohenā. ⁵ B¹ B² -nisi-. ⁶ B² pāsāna, B¹ -pāsādena. ⁷ C¹ C² nālaṃkata, B² nevālaṃkata. ⁸ B¹ B² bhaddrenā. ⁹ B¹ bhaddrena. ¹⁰ B² alaṃkatena, C² alaṃkatena corr. to analaṃ-, B¹ alaṃkatena. ¹¹ B¹ vīgatena, B² vinīcchenā. ¹² B² na usukārakatena, B¹ usukārāgatena and omits na. ¹³ C¹ C² omits cā. ¹⁴ B¹ B² kaṇṇāyatanaṃ muttenā. ¹⁵ B¹ yā ¹⁶ B¹ takkhaṇakannacullakam. ¹⁷ B¹ ātamitvā. ¹⁸ C¹ C² na pi. ¹⁹ B¹ morapasevitenā. ²⁰ C² B² -dīhi. ²¹ B¹ -kaṇḍena, B² -kaṇḍakenāham. ²² C¹ B¹ -dāhinā. ²³ B¹ sabba. ²⁴ B¹ omits mahārāja. ²⁵ B¹ adds viddhaddhomhi. ²⁶ B¹ aṅgaṇattāni, B² aggpapattitāni. ²⁷ B² ca, B¹ omits va. ²⁸ C² B² vedhañ, B¹ avaddhañ. ²⁹ B¹ viddhaṭṭhāne uṇca. ³⁰ B¹ -miti. ³¹ B¹ ruhirapasate. ³² B¹ bhavēvi, B² vedhā. ³³ B¹ lohitaḥḥareya. ³⁴ C² sayameva, B¹ sayam me. ³⁵ B¹ raṭṭham. ³⁶ B¹ B² ovādetvā. ³⁷ B¹ -māti. ³⁸ B¹ adds hutvā. ³⁹ B¹ omits rañño, C¹ ramñā. ⁴⁰ B¹ adds tatta, B² tattha.

Satthā imaṃ desanā¹ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu arahatte patiṭṭhāsi², keci sotāpannā keci sakadāgāmino keci anāgāmino³ ahesuṃ) „Tadā rājā Ānando ahosi, tāpaso pana aham evā“⁴ ti. Saṃkappa-jātakaṃ⁵.

5

2. Tilamuṭṭhijātaka.

Ajjāpi metāṃ manasīti⁶. Idam Satthā Jetavane viharanto aññatarāṃ kodhanāṃ⁷ ārabba kathesi. Aññataro kira bhikkhu kodhano ahosi upāyāsabahulo, appam pi vutto samāno kuppi abhisajji, kopaṇ ca dosaṇ ca appaccayaṇ ca pātvākāsi⁸. Dhamma- 10 sabbhāyaṃ bhikkhū⁹ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: āvuso asuko nāma bhikkhu kodhano upāyāsabahulo uddhane pakkhittaloṇaṃ viya taṭataṭayanto¹⁰ vicarati. evarupe nikkodhane¹¹ sāsane pabbajitvā¹² kopamattam¹³ pi niggaṇhituṃ na sakkotīti¹⁴. Satthā taṃ¹⁵ sutva ekaṃ bhikkhuṃ pesetvā taṃ bhikkhuṃ pakkosāpetvā „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu 15 kodhano“ ti pucchitvā „saccaṃ bhante“ ti vutte „na bhikkhave idān’ eva pubbe p’ āyaṃ¹⁶ kodhano va¹⁷ ahoṣīti¹⁸“ vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente tassa putto Brahmadattakumāro nāma ahosi. Porāṇakarājāno¹⁹ ca attano putte „evam²⁰ ete nihatamānadappā²¹“ sītuṇhakkhamā 20 lokacārītaññū ca bhavissantīti²² attano nagare disāpāmokkhe ācariye vijjamaṇe pi sippuggahaṇatthāya dūre tiro raṭṭhaṃ²³ pesenti. Tasmā so pi rājā soḷasavassapadesikaṃ²⁴ puttaṃ pakkositvā²⁵ ekatalikaupāhanā²⁶ ca paṇṇacchattaṇ ca kahāpanasahassaṇ ca datvā „tāta Takkasilāṃ gantvā sippaṃ ug- 25

¹ C^o Bⁱ B^d dhammade-. ² Bⁱ patiṭṭhāsi. ³ Bⁱ B^d add keciarahantā. ⁴ Bⁱ B^d add paṭhamāṇ. ⁵ Bⁱ sarasīti, B^d panasīti. ⁶ Bⁱ B^d add bhikkhuṃ. ⁷ C^o appaṇcaccayaṇa - - corr. to appaccayaṇa - -, C^o appaṇca pātvākāsi corr. to appaccayaṇa pātvākāsi, Bⁱ appaṇca appaṇcayamāno akāsi, B^d appaccayamāno pātvākāsi. ⁸ Bⁱ B^d athekadivasaṃ bhikkhu dhammasabbhāyaṃ. ⁹ Bⁱ kaṭṭayanto, B^d pakaṭṭābhāṭayanto. ¹⁰ Bⁱ evarūpena kodhena, B^d evarūpe nikkodha. ¹¹ Bⁱ B^d papajjito samāno. ¹² Bⁱ kodhamattam, B^d kodhanamatta. ¹³ Bⁱ B^d tesam katham. ¹⁴ Bⁱ pi ayam. ¹⁵ C^o ti crossed out, Bⁱ B^d yevā. ¹⁶ Bⁱ B^d omit ahoṣī. ¹⁷ C^o purāṇarā-. ¹⁸ C^o C^o evam, B^d evammete. ¹⁹ Bⁱ nihitamānandaṇḍā, B^d nihatamānampo. ²⁰ Bⁱ lokacarītaṇ ca jānissantīti. ²¹ Bⁱ tiro raṭṭhe, B^d tiro raṭṭhe. ²² Bⁱ -vasuddesikam, B^d -vassudesikam. ²³ Bⁱ B^d pakkosāpetvā. ²⁴ Bⁱ ekapaṭaṇḍikaṃ upāhanaṇa, B^d ekapaṭalikaṃ upāhanaṇa.

gaṇhā¹ 'ti pesesi. So „sādhū“ 'ti mātipitaro vanditvā nik-
 khamitvā anupubbena Takkaṣilaṃ patvā² ācariyassa gehaṃ
 pucchitvā ācariye³ māṇavakānaṃ sippaṃ vācetvā utthāya gha-
 radvāre caṃkamante⁴ gehaṃ gantvā yasmiṃ thāne thito āca-
 5 riyāṃ addasa tath' eva upāhanā muñcitvā⁵ chattaṃ⁶ apanā-
 metvā⁷ ācariyaṃ vanditvā atthāsi. So tassa kilantabhāvaṃ
 natvā āgantukasamgahaṃ kāresi. Kumāro bhuttabhōjano tho-
 kaṃ vissanitvā ācariyaṃ upasaṃkamma⁸ vanditvā atthāsi „kuto
 āgato si tātā“ 'ti ca⁹ vutto¹⁰ „Bārāṇasito“ ti¹¹ „kassa putto
 10 sīti“ „Bārāṇasīraṇṇo“¹² ti¹³ „ken' atthena āgato“¹⁴ sīti¹⁵ „sip-
 paṃ uggaṇhanatthāyā“ 'ti „kin te ācariyabhāgo ābhato udāhu
 dhammantevāsiko“¹⁶ hotukāmo sīti¹⁷ „so „ācariyabhāgo me ābhato“
 ti vatvā ācariyassa¹⁸ pādamūle sahaṣsatthavikaṃ thapetvā
 vandi¹⁹. Dhammantevāsikā divā ācariyassa kammaṃ katvā
 15 rattim sippaṃ²⁰ uggaṇhanti, ācariyabhāgadāyakaṃ gehe jettha-
 puttā viya hutvā sippaṃ eva uggaṇhanti, tasmā so pi ācariyo
 sallahukena nakkhattena²¹ kumārassa sippaṃ paṭṭhapesi. Ku-
 māro²² sippaṃ uggaṇhanto ekadivasaṃ ācariyena saddhim na-
 hāyitum agamāsi. Ath' ekā mahallikā²³ tile sete²⁴ katvā²⁵
 20 paṭtharivā²⁶ rakkhamānā nisīdi. Kumāro setatile disvā khā-
 ditukāmo hutvā ekaṃ tilamuṭṭhim gahetvā khādi. Mahallikā
 „taṇhāluko nu kho“²⁷ eso²⁸ ti kiñci avatvā tuṇhī²⁹ ahoṣi. So
 punadivase pi tāya velāya tath' eva³⁰ akāsi. Sāpi naṃ na
 kiñci āha. Itaro tatiyadivase pi tath' eva akāsi. Tadā ma-
 25 hallikā³¹ „disāpāmokkhācariyo“³² attano antevāsikehi maṃ vilum-
 pāpetīti³³ bāhā paggayha kandi³⁴. Ācariyo nivattitvā „kiṃ

¹ B¹ B² uggaṇhāhi. ² B¹ gaṇtvā. ³ B¹ B² ācariyo, C² -yo corr. to -ye. ⁴ B¹ B² -to, B¹ adds thito taṃ. ⁵ B¹ B² omuñcitvā. ⁶ B¹ chattaṇca. ⁷ B¹ B² apanetvā. ⁸ B¹ B² upasaṃkamtivā. ⁹ B¹ B² omi: ca. ¹⁰ B¹ B² vutte, C² vutte corr. to vutto. ¹¹ B¹ B² add āha. ¹² C² -sīraṇṇo, B² adds putto. ¹³ C² C³ omi: ti. ¹⁴ B¹ B² kenatthenāgato. ¹⁵ B¹ B² kamante. ¹⁶ B¹ ācariya. ¹⁷ B¹ vanditvā. ¹⁸ C² C³ omi: sippaṃ. ¹⁹ B¹ B² subhanakkhattena. ²⁰ B¹ B² add pi. ²¹ B¹ B² add itthi. ²² B¹ tilānaṃ setaṃ, B² tile nattuṣe. ²³ B¹ adds sedhetvā. ²⁴ B¹ paṭharetvā, B² pattaretvā. ²⁵ C² omi: nu kho, B² taṇhaludhako. ²⁶ B¹ B² -hi. ²⁷ B¹ tathā. ²⁸ B¹ B² add disvā āha. ²⁹ B¹ B² -kkho ācariyo. ³⁰ B¹ visammāpetīti, B² -siti. ³¹ B¹ B² kandati, B¹ adds vilati, B² vilapati.

etaṃ ammā¹ 'ti pucchi. „Sāmi, antevāsiko te mayā katānaṃ
 setatīlānaṃ ajj² ekamuṭṭhiṃ³ khādi hiyyo ekaṃ⁴ pare ekaṃ, nanu
 evaṃ khādanto mama santakaṃ sabbaṃ nāsessatīti“. „Amma,
 mā rodi, mūlan te dāpessāmīti“. „Na me sāmi mūlena attho⁵,
 yathā pan⁶ esa kumāro puna evaṃ⁷ na karoti tathā naṃ⁸ sik- 5
 khāpehīti“. Ācariyo „tena hi passa ammā⁹ 'ti dvīhi māṇavehi
 taṃ kumāraṃ dvīsu hatthesu gāhāpetvā velupesikaṃ gahetvā
 „puna evarūpaṃ mākāsīti“¹⁰ tikkhattuṃ piṭṭhiyaṃ pahari. Ku-
 māro ācariyassa kujjhivā rattāni akkhīni katvā pādapiṭṭhito
 yāva matthakā¹¹ olokesi. So pi 'ssa kujjhivā olokitabhāvaṃ 10
 aññāsi. Kumāro sippaṃ niṭṭhāpetvā¹² anuyogaṃ datvā „mārā-
 petabbo esa mayā“ ti tena katadosaṃ hadaye ṭhapetvā gama-
 nakāle ācariyaṃ vanditvā „aham¹³ ācariya Bārāṇasīyaṃ rajjam¹⁴
 patvā tumhākaṃ santikaṃ pesessāmi, tadā tumhe āgacchey-
 yāthā¹⁵“ ti sasneho viya paṭiññaṃ gahetvā pakkāmi. So Bā- 15
 rāṇasīm gantvā¹⁶ mātāpitāro vanditvā sippaṃ dassesi. Rājā
 „jīvamānena me putto diṭṭho, jīvamāno c' assa¹⁷ rajjasirīm
 passissāmīti“ puttaṃ rajje paṭiṭṭhāpesi. So rajjasirīm anu-
 bhavamāno ācariyena katadosaṃ saritvā uppannakopo¹⁸ „mārā-
 pessāmi nan“ ti pakkosanatthāya ācariyassa dūtaṃ¹⁹ pāhesi. 20
 Ācariyo „taruṇakāle naṃ saññāpetuṃ na sakkhissāmīti“ agan-
 tvā²⁰ tassa rañño majjhimavayakāle „idāni naṃ saññāpetuṃ
 sakkhissāmīti“ gantvā rājadvāre ṭhatvā „Takkasilācariyo āgato“
 ti ārocāpesi. Rājā tuṭṭho²¹ brāhmaṇaṃ pakkosāpetvā taṃ
 attano santikaṃ āgataṃ disvā va kopāṃ uppādetvā rattāni ak- 25
 khīni katvā amacce āmantetvā „bho ajjāpi²² me ācariyena pa-
 haṭaṭṭhānaṃ²³ rujati²⁴, ācariyo²⁵ nalāṭena maccum²⁶ ādāya

¹ B¹ B² ajjekaṃmuṭhi. ² B¹ ekanti. ³ B¹ B² mūlenattho. ⁴ B¹ yathā puna cesa
 kumāro evaṃ. ⁵ B¹ B² taṃ. ⁶ B¹ B² mā akāsīti. ⁷ C¹ vatthakā, B¹ B² kesamat-
 takā. ⁸ B¹ B² sippaṃniṭṭhitaṃ, patvā. ⁹ B¹ vandiyaṃmāno yadā aham, B² vanda-
 māno āha yadā aham. ¹⁰ B¹ B² bārāṇasīrajjam. ¹¹ B¹ gaccheyyāthā. ¹² B¹ patvā.
¹³ B¹ B² tassa. ¹⁴ B¹ B² -kodho. ¹⁵ B¹ B² add sakkārena saddhi. ¹⁶ all four MSS.
 āgantvā ¹⁷ B¹ kuddho. ¹⁸ B¹ ajjā, and adda jiviteṇa me si yenāpi brahmaṇā
 toyaṃ maṃ bāhā gahetvā tikkhattuṃ anutāsayitī pi. ¹⁹ C¹ pahaddha-, B¹ pa-
 hadaṭṭhānaṃ, B² pahataṭṭhānaṃ. ²⁰ C¹ rūjati, B¹ ruccati, B² rujjati. ²¹ B¹
 āma acariyo. ²² C¹ B¹ maccu.

‘marissāmīti’ āgato, ajj’ assa jīvitam n’ atthīti“ vatvā purimā dve gāthā avoca:

1. Ajjāpi me tam manasi¹ yaṁ² maṁ tvaṁ tilamutṭhiyā³
bāhāya maṁ gahetvāna laṭṭhiyā anutālayi⁴. 4.
- 5 2. Nanu jīvitena ramasi yenāsi brāhmaṇāgato
yaṁ maṁ bāhā gahetvāna tikkhattum anutālayīti⁵. 5.

Tattha yaṁ maṁ⁵ bāhāya maṁ ti dvīsu padesu⁷ upayogavacanam anu-
tālanagahaṇāpekkham yaṁ⁸ maṁ tvaṁ tilamutṭhiyā kāraṇā anutālayi⁹ anutālento¹⁰
ca maṁ¹¹ bāhāya¹² gahetvā anutālayi¹³ tam anutālanam¹⁴ ajjāpi me manasīti¹⁵,
10 ayaṁ h’ ettha attho, nanu jīvitena ramasīti maññe tvaṁ attano jīvitamhi
nābhiramasi¹⁶, yenāsi brāhmaṇāgato ti yasmā brāhmaṇa idha mama san-
tikam āgato si, yaṁ maṁ bāhā¹⁷ gahetvānā¹⁸ ’ti yaṁ mama bāham ga-
hetvāna, yaṁ maṁ bāhāya¹⁹ gahetvā ti²⁰ pi attho, tikkhattum anutālayīti²¹
tayo vāre velulaṭṭhiyā tālesi²², ajja dāni tassa phalam vindāhīti²³

15 Iti naṁ maraṇena santajjento evam āha. Tam sutvā
ācariyo tatiyaṁ gātham āha:

- a. Ariyo²⁴ anariyaṁ kubbānam yo daṇḍena nisedhati
sāsanaṭṭham na tam veram, iti naṁ paṇḍitā vidū ti. 6.

Tattha ariyo²⁴ ti sundarādhivacanam etaṁ, so pan’ esa²⁵ ariyo²⁴ catub-
20 bidho hoti ācāraariyo dassanaariyo līṅgaariyo paṭivedhaariyo ti, tattha manusso
vā hotu tiracchāno vā ariyācāre tītho ācāraariyo²⁶ nāma, vuttam pi c’ etaṁ²⁷:

Ariyaṁ²⁸ vattasi vakkaṅga yo vaddham apacāyasi,

vajāmi²⁹ te tam bhattāram, gacchath’ ubho yathāsukhan ti,

rūpena pana iriyāpathena ca pāsādikena dassanīyena samannāgato dassanaariyo
25 nāma, vuttam pi c’ etaṁ:

¹ Ck Bḍ manasī, Bī sarasī. ² Ck Cḥ ya ³ Ck -mutṭhiyā, Cḥ mutṭhiyo corr. to -yā, Bī -mutṭhiyā. ⁴ Ck Bī Bḍ -tālayi, Cḥ -tālayī corr. to -tālayī. ⁵ Ck Bī -tālayīti, Cḥ -tālayīti corr. to -tālayīti. ⁶ Bī Bḍ omit yaṁ maṁ. ⁷ Bī omits padesu. ⁸ Ck -tālanagahaṇāpekkhayaṁ, Cḥ -tālanagahaṇāpekkhaya corr. to -tālanagahaṇāpekkhaya, Bī Bḍ -tālanagahaṇāpekkham yaṁ. ⁹ Cḥ -layī corr. to -layī, Bī -layi. ¹⁰ Bī Bḍ -lento, Cḥ -lento corr. to -lento. ¹¹ Bī omits ca maṁ Bḍ maṁ. ¹² Ck Cḥ -yaṁ, Bī Bḍ -ya maṁ. ¹³ Ck Bī Bḍ -layi, Cḥ -layī corr. to -layī. ¹⁴ Bī -laṇam, Cḥ -lanam corr. to -lanam, Bḍ -lanam. ¹⁵ Bī sarasīti, Bḍ ma mantasīti. ¹⁶ Cḥ -sī, Bī Bḍ -sīti. ¹⁷ Ck bāham, Cḥ Bḍ bāhāya. ¹⁸ Ck Cḥ gahetvā. ¹⁹ Ck Cḥ bāham. ²⁰ Cḥ omits ti. ²¹ Bī Bḍ -layiti, Cḥ -layīti corr. to -layīti. ²² Cḥ Bḍ tālesi. ²³ Bī vidāhīti. ²⁴ Bī ācariyo. ²⁵ Ck Cḥ yo panesa. Bī so pana, Bḍ so pasena. ²⁶ Bī ācariyo. ²⁷ Bī vutti pi ca tam. ²⁸ Ck Cḥ ariya. ²⁹ Bī jānāmi.

Ariyāvakaṣo si pasannanetto,
maññe bhavaṃ pabbajito kulamhā,
kathan nu vittāni pahāya bhoge
pabbajji¹ nikkhama gharā sapañño² ti,

nivāsanaṇṇapāraṇalīṅgagahaṇa³ samaṇasadiṣo hutvā vicaranto dussilo pi līṅga- 5
ariyo nāma, yaṃ sandhāya vuttaṃ:

Chadanaṃ katvāna subbatānaṃ
pakkhandī⁴ kuladūsako pagabbho
māyavi⁵ asaṇṇato palāpo
patiṭṭhena⁶ caraṃ samaggadūsitti⁷,

10

Buddhādayo pana paṭivedhaariyā nāma, tena vuttaṃ: ariyā vuccanti Buddhā ca
paccekabuddhā ca sāvaka⁸ cā 'ti, tesu idha ācāraariyo⁹ adhippeto, anariyan¹⁰
ti dussilaṃ pāpadhammaṃ, kubbānaṃ ti pāpātipātādikaṃ pañcavidhaṃ¹¹ dus-
sīlyakammaṃ¹² karontaṃ, ekam eva¹³ vā¹⁴ etaṃ anattapadaṃ¹⁵ anariyaṃ hīnaṃ
lāmakam pañcaverabbhayaṃ kammaṃ karontaṃ puggalaṃ, yo ti khattiyādisu¹⁶ 15
yo koci, daṇḍena 'ti yena kenaci pahārakena¹⁷, nisedhatīti¹⁸ mā su¹⁹ puna
evarūpaṃ karīti vāreti²⁰, sāsanaṭṭhaṃ na taṃ veraṃ ti taṃ mahārāja akat-
tabbaṃ karonte puttadhītarō vā antevāsike vā evaṃ paharitvā nisedhanaṃ nāma
imaṃsmiṃ loke sāsanaṃ anusatthi²¹ ovādo²² na veraṃ, iti naṃ paṇḍitā vidū
ti evaṃ etaṃ paṇḍitā jñanti. 20

„Tasmā mahārāja tvam pi evaṃ jāna, na²³ evarūpe ṭhāne
veraṃ kātuṃ arahasi²⁴, sace hi²⁵ tvaṃ mahārāja mayā evaṃ²⁶
sikkhāpito nābhavissa²⁷ gacchante kāle pūvasakkhaliādini c'eva
phalāphalādini ca haranto corakammesu²⁸ paluddho anupubbena
sandhicchedapanthadūhanagāmaghātādini²⁹ katvā rājāparādhiko 25
coro ti sahabhaṇḍaṃ³⁰ gahetvā rañño dassito 'gacchath' assa³¹
dosānurūpaṃ daṇḍaṃ panethā³² 'ti³³ rājadaṇḍabhayaṃ pāpu-
ṇissa³⁴, kuto te evarūpā sampatti abhavissa, nanu maṃ³⁵ nis-
sāya imaṃ issariyaṃ tayā³⁶ laddhan³⁷ ti. Evaṃ ācariyo rājānaṃ

¹ Bⁱ paṇḍi, B^d pappajji. ² C^k C^s sapañña, Bⁱ B^d sapp-. ³ Bⁱ B^d add pana.

⁴ C^s -di, Bⁱ B^d -ti. ⁵ C^k C^s B^d -vī. ⁶ B^d Bⁱ paṭi-. ⁷ C^k -dūsini, Bⁱ samagga-
rūpiti. ⁸ C^k B^d buddhasāvaka. ⁹ Bⁱ B^d add ti. ¹⁰ Bⁱ naariyan. ¹¹ Bⁱ -dha.

¹² Bⁱ B^d dussila-. ¹³ Bⁱ B^d evameva, B^d omits ekam. ¹⁴ Bⁱ B^d omit vā. ¹⁵

C^k C^s attha-, Bⁱ anattapadaṃ. ¹⁶ C^k -disu. ¹⁷ Bⁱ paharaṇa, B^d paharaṇakeṇa.

¹⁸ C^k C^s B^d -dhetiti. ¹⁹ Bⁱ B^d omit su. ²⁰ Bⁱ B^d paharanto nivāreti. ²¹ C^s

anusāsani, Bⁱ B^d anusattham. ²² C^s -dā, B^d -daṃ. ²³ Bⁱ tvaṃ evarūpaṃ jana-

naṃ, B^d tvaṃ i i evarūpaṃ jānanaṃ. ²⁴ Bⁱ B^d na arahasi. ²⁵ Bⁱ B^d omit hi.

²⁶ Bⁱ omits mayā evaṃ. ²⁷ C^s na-, Bⁱ B^d add atha. ²⁸ Bⁱ B^d -kammaṃ. ²⁹

Bⁱ santicchedanapanthadūhanagāmaghātādini, B^d sandhicchedanapanthadūhanagāma-

ghātākādini. ³⁰ Bⁱ todaṃ, B^d toḍhaṃ. ³¹ C^s -thassa corr. to -tassa, Bⁱ B^d

gacchatassa. ³² C^k paṇethā. ³³ Bⁱ omits daṇḍaṃ panethā ti. ³⁴ Bⁱ B^d apā-.

³⁵ Bⁱ B^d gurum in the place of nanu maṃ. ³⁶ Bⁱ B^d te.

- saññāpesi. Parivāretvā ʒhitā amaccāpi 'ssa katham sutvā „saccaṃ deva idaṃ issariyaṃ ācariyass' eva santakan“ ti āhaṃsu. Tasmim̐ khane rājā ācariyassa guṇaṃ sallakkhetvā „sabbissariyaṃ te ācariya dammi, rajjaṃ paṭicchā“ 'ti āha.
- 5 Ācariyo „na me mahārāja rajjen' attho“ ti paṭikkhipi. Rājā Takkaṣilaṃ pesetvā ācariyassa puttadāraṃ ānāpetvā' mahan-taṃ issariyaṃ' datvā tam eva purchitaṃ katvā pituṭṭhāne' ʒhapetvā tass' ovāde ʒhito dānādini puññāni katvā sagga-parā-yano ahoṣi.
- 10 Satthā imaṃ dhammadeṣanaṃ āharitvā saccāni pakāsesi⁵. Sac-capariyosāne kodhano bhikkhu anāgāmiphale paṭiṭṭhahi, bahū sotā-pannasakadāgāmiānāgāmīno⁶ ahesuṃ⁷. „Tadā rājā kodhano bhikkhu ahoṣi, ācariyo pana aham evā“ 'ti. Tilamuṭṭhijātakaṃ⁸.

3. Maṇikaṇṭhajātaka.

- 15 Mamannapānan ti. Idaṃ Satthā Ālavim' nissāya Aggā-lave cetiye viharanto Kuṭikārasikkhāpadaṃ ārabha kathesi. Ālavakā hi bhikkhū saññācīkāyo¹⁰ kuṭiyo¹¹ kārayamānā¹² yācanaba-hulā viññattibahulā viharimsu „purisaṃ¹³ detha, purisatthakaraṃ¹⁴ detha“ 'ti ādini vadantā. Manussā upaddutā yācanāya viññattiyā
- 20 upaddutā¹⁵ bhikkhū disvā ubbijjimsu¹⁶ pi uttasimsu pi palāyimsu pi. Athāyasmā Mahākassapo Ālavim̐ upasamkamitvā piṇḍāya pāvīsi¹⁷. Manussā theram¹⁸ pi disvā tath' eva paṭijaggimsu¹⁹. So pacchā-bhattaṃ piṇḍapātaṭikkanto bhikkhū āmantetvā „pubb' āyaṃ²⁰ āvuso Alavī²¹ sulabbapiṇḍā, idāni kasmā dullabbapiṇḍā jātā“ ti pucchitvā
- 25 taṃ kāraṇaṃ sutvā Bhagavati²² Alaviyaṃ āgantvā Aggālave cetiye viharante²³ Bhagavantaṃ upasamkamitvā etaṃ atthaṃ ārocesi. Satthā etasmiṃ kāraṇe²⁴ bhikkhusaṃghaṃ sannipātetvā²⁵ Alavake bhikkhū

¹ Bī Bḍ paṭicchādesi. ² Ck ānāpetvā, Bī Bḍ āharāpetvā. ³ Bī yassaṃ. ⁴ Ck pi-niṭṭhāne. ⁵ Bḍ Bī pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi. ⁶ Bī -gāmīno anāgāmīno. ⁷ Ck C^o cahesuṃ. ⁸ Bī Bḍ add dutiyaṃ. ⁹ Ck ālavim, Bī alavī, C^o ālaviyaṃ. ¹⁰ Ck saññāciyo, Bī sañyācīkāko, Bḍ sañyācīkāyā. ¹¹ Bī kuṭīkāyo. ¹² Ck -no, Bī kārayamānā. ¹³ Ck -saṃ. ¹⁴ Bī Bḍ batthakāraṃ ¹⁵ Bī Bḍ omit upaddutā. ¹⁶ C^o ubbijjanisu, Bī ujhāyisu, Bḍ ujjhāyisu. ¹⁷ Bī Bḍ pavisitvā. ¹⁸ Bī Bḍ mahā-kassapattheraṃ. ¹⁹ Bī paṭipajjisu. ²⁰ Bī Bḍ puppe ayaṃ. ²¹ Ck C^o Bḍ -vi. ²² Ck bhagaveti. ²³ C^o -to corr. to -te. ²⁴ C^o pakaraṇe, Bī omits taṃ kāraṇaṃ - - - kāraṇe. ²⁵ C^o pātetvā corr. to -pātāpetvā, Bī te bhikkhū saṃghesaṃnipātāmetvā.

paṭipucchi „saccaṃ kira tumhe bhikkhave saññācīkāyo¹ kuṭīyo kā-
rethā²“ ti „saccaṃ bhante“ ti ca³ vutte te bhikkhū garahitvā „bhik-
khave yācanā nāṃ⁴ esā sattaratanaparipunṇanāgabhavane⁵ vasantā-
naṃ⁶ nāgānaṃ pi amanāpā pag eva manussānaṃ⁷ yesaṃ ekaṃ ka-
hāpaṇaṃ⁸ uppādentānaṃ pāsāṇato māmsaṃ uppātanakālo viya hotīti“ 5
vatvā⁹ atītaṃ āhāri:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bo-
dhisatto mahāvibhave brāhmaṇakule nibbatti. Tassa ādhā-
vitvā paridhāvitvā vicaraṇakāle añño pi puññavā satto tassa
mātu kucchismiṃ nibbatti. Te ubho pi bhātaro vayappattā 10
mātāpitunnaṃ kālakiriyaṃ samviggahadayaṃ isipabbajjaṃ pab-
bajitvā Gaṅgātīre paṇṇasālaṃ māpetvā vasiṃsu. Tesu jeṭṭhassa
Uddhagaṅgāya¹⁰ paṇṇasālā ahosi kaniṭṭhassa Adhogaṅgāya.
Ath' ekadivasāṃ Maṇikaṇṭho⁹ nāma nāgarājā bhavanā¹⁰ nik-
khamitvā Gaṅgātīre māṇavavesena¹¹ vicaranto kaniṭṭhassa as- 15
samaṃ gantvā vanditvā¹² ekamantaṃ nisīdi. Te aññamaññaṃ
sammodanakathaṃ katvā¹³ vissāsikā ahesuṃ vinā vattitum nā-
sakkhimsu. Maṇikaṇṭho⁹ abhiṇhaṃ kaniṭṭhatāpasassa¹⁴ santi-
kaṃ āgantvā kathāsallāpena nisīditvā gamanakāle tāpase¹⁵ si-
nehena¹⁶ attabhāvaṃ vijahitvā bhogehi tāpasāṃ parikkhipanto 20
parissajitvā upari muddhani mahantaṃ phaṇaṃ dhāretvā tho-
kaṃ sayitvā¹⁷ sinehaṃ¹⁸ vinodetvā sarīraṃ viniveṭhetvā tāpa-
saṃ vanditvā sakabhavanam eva gacchati. Tāpaso tassa bha-
yena kiso ahosi lūkho dubbaṇṇo uppaṇḍuppaṇḍukajāto dhamani-
santhatagatto. So ekadivasāṃ bhātu santikaṃ agamāsi. Atha 25
naṃ so pucchi: „kissa tvaṃ bho kiso lūkho dubbaṇṇo uppaṇ-
ḍuppaṇḍukajāto dhamanisanthatagatto“ ti. So tassa taṃ pa-
vattim ārocetvā „kiṃ pana tvaṃ bho tassa nāgassa¹⁹ āgama-

¹ Ck saññācīkāyo, Bī saṃyācīkāya, Bđ saṃyācīkoya ² C^o Bī Bđ omīti ca ³ Bī Bđ -puṇṇe-. ⁴ Bī adds sappesaṃ ⁵ Ck amanussānaṃ. ⁶ Ck C^o -naṃ, Bī ka-
hāmanaka, Bđ -panakaṃ. ⁷ Bī Bđ add tuṇhi ahoṣi tehi yācīto. ⁸ Bī Bđ upari-
gaṅgāya. ⁹ Bī -kaṇḍo. ¹⁰ Bī Bđ nāgabhavanā. ¹¹ Bī Bđ māṇavavesena. ¹² Ck
omīti vanditvā. ¹³ Bī aññamaññaṃ sammodanīyakathaṃ gāhetvā, Bđ a. s -yaṃ
k. kathetvā. ¹⁴ Ck Bī -tāpassa. ¹⁵ Bī Bđ tāpasassa. ¹⁶ C^o sinehe. ¹⁷ Bī
passitvā, Bđ masitvā. ¹⁸ Bī Bđ taṃ sinehaṃ. ¹⁹ Bī Bđ nāgarājassa.

naṃ¹ icchasi na icchasīti²“ puṭṭho „na icchāmīti“ āha³, „so
 pana nāgarājā tava santikaṃ āgacchanto kiṃ pilandhanam⁴
 pilandhitvā⁵ āgacchatīti“ vutte „maṇiratanan“ ti āha. „Tena
 hi tvaṃ tasmim nāgarāje tava santikaṃ⁶ āgantvā anisinne⁷
 5 yeva⁸ ‘maṇim me dehīti’ yāca⁹, evaṃ so¹⁰ nāgo taṃ bhogehi
 aparikkhipitvā va gamissati“, punadivase assamadvāre thatvā
 āgacchantam eva naṃ¹¹ yāceyyāsi, tatiyadivase Gaṅgātīre udakā
 ummujjantam eva naṃ¹² yāceyyāsi, evan te so¹³ santikaṃ puna
 na āgamissatīti¹⁴“. Tāpaso „sādhū“ ti patisunitvā attano
 10 paṇṇasālaṃ gantvā punadivase nāgarājānaṃ āgantvā ṭhita-
 mattam eva „etaṃ me¹⁵ attano pilandhanamaṇim¹⁶ dehīti“ yāci.
 So¹⁷ anisīditvā va palāyi. Atha naṃ dutiyadivase assamadvāre¹⁸
 thatvā āgacchantam eva „hiyyo pi me maṇiratanam na adāsi,
 ajja dāni laddhum vaṭṭatīti“ āha¹⁹. Nāgo assamapadam²⁰
 15 apavisitvā va palāyi. Tatiyadivase²¹ udakato²² ummujjantam
 eva taṃ „ajja me tatiyo divaso yācantassa²³, dehi dāni²⁴ me
 etaṃ maṇiratanan“ ti āha. Nāgarājā udake thatvā va tāpa-
 sam paṭikkhipanto²⁵ dve gāthā avoca²⁶.

1. Mam²⁷ annapānaṃ vipulaṃ²⁸ ulāraṃ
 20 uppajjatimassa²⁹ maṇissa hetu,
 tan te na dassaṃ, atiyācako si,
 na cāpi te assamaṃ āgamissaṃ. 7.
2. Susū yathā sakkharadhotapāṇi
 tāses³⁰ imaṃ selaṃ yācamāno,
 25 tan te na dassaṃ, atiyācako si,
 na cāpi te assamaṃ āgamissan ti³¹. 8.

¹ B¹ gamanaṃ. ² B¹ B² vatvā. ³ C^k C^s piḷ-. ⁴ B¹ -ke. ⁵ B¹ nisinne. ⁶ B¹ adds pūrato āgacchante. ⁷ B¹ yāci. ⁸ B¹ B² so evaṃ. ⁹ C^k C^s -ssasīti. ¹⁰ B¹ thatvā āgantvā āgantvā apavissantikamevanam, B² thatvā apavissantassamevanam.
¹¹ C^s taṃ. ¹² B¹ B² evaṃ so te. ¹³ C^k C^s -ssasīti. ¹⁴ B¹ pi. ¹⁵ C^k C^s piḷ-, B¹ piladdhanamaṇi me. ¹⁶ C^k C^s omit so. ¹⁷ B¹ B² assamapadadvāre. ¹⁸ B¹ hiyo me maṇi tena nādānāsi ajjāpi dehīti āha, B² nādāsi ajjāpi dehīti āha. ¹⁹ B¹ B² assamaṃ. ²⁰ B¹ adds pana. ²¹ B¹ udake thatvā. ²² B¹ omits yācantassa
²³ B¹ idāni. ²⁴ C^k pari-, C^s pari- corr. to paṭi-, B¹ paṭikkhipento. ²⁵ B¹ B² āha. ²⁶ C^s -laṃ corr. to -laṃ, B¹ -laṃ. ²⁷ C^k -ticassa? B¹ -ti assa, B² -ti massa. ²⁸ C^k C^s -ssaṃ, and omit ti.

Tattha mamannapānan ti mama yāgubhattādidibbabbhojanam aṭṭhapā-
nakabhedan ca dibbapānam, vipulan ti bahu¹, ulāran ti seṭṭham paṇitam,
tan te ti tam maṇim tuyham, atiyācako sīti kālaṇ ca pamāṇaṇ ca atikka-
mitvā ajja tīṇi divasāni mayham piyam manāpaṇi maṇiratanaṇ yācamāno² atik-
kamma yācako si, na cāpi te ti tam³ kevalam na⁴ dassam, assanam pi te 5
na āgamissam⁵, susū yathā ti yathā nāma yuvā taruṇamanusso⁶, sakkhara-
dhotapāṇiṭi sakkharāya dhotapāṇi telapāsāṇa⁷ dhotaasihatto sīti attho⁸,
tāsesimaṇi selam yācamāno ti imam maṇim yācanto⁹ tvam kañcanattha-
rukkgam¹⁰ abbahitvā¹¹ sīsam te chindāmīti¹² vadanto taruṇapuriso¹³ viya tāsesi.

Evam vatvā so nāgarājā uduke nimujjitvā attano nāga- 10
bhavanam eva gantvā na puna paccāgañchi¹⁴. Atha so tāpaso
tassa dassaniyassa nāgarājassa adassanena bhiyyosomattāya¹⁵
kiso ahosi lūkho dubbanno uppaṇḍuppaṇḍukajāto dhamani-
santhatagatto. Atha jeṭṭhatāpaso „kanitṭhassa pavattim jānis-
sāmīti“ tassa santikaṇ āgantvā¹⁶ tam bhiyyosomattāya paṇḍu- 15
rogim¹⁷ disvā „kin nu kho bho tvam bhiyyosomattāya paṇḍu-
rogī¹⁸ jāto“ ti vatvā „tassa dassaniyassa nāgassādassanena¹⁹“
'ti sutvā „ayam tāpaso nāgarājena²⁰ vinā vattitum na sakko-
tīti“ sallakkhetvā tatiyam gātham āha:

a. Na tam yāce yassa piyam jigimse,

20

desso hoti atiyācanāya,

nāgo maṇim yācito brāhmaṇena

adassanam yeva tad' ajjhagamā ti. 9.

Tattha na tam yāce ti tam bhaṇḍam na yāceyya, yassa piyam jigimse
ti yam bhaṇḍam yassa puggalassa piyam ti jāneyya, desso hotīti appiyo hoti, 25
atiyācanāya 'ti pamāṇam atikkamitvā varabbhaṇḍam yācanto tāya atiyācanāya,
adassanāṇi nēva²¹ tadajjhagamā ti tato paṭṭhāya adassanam eva gato.

Evam pana nam²² vatvā „ito dāni mā socīti“ samassā-
setvā jeṭṭhabhātā attano assamam eva gato. Athāparabhāge

¹ Bⁱ bahaguṇum. ² C^k C^s yācato. ³ C^s Bⁱ B^d na. ⁴ Bⁱ B^d omīti na. ⁵ Bⁱ nā-
gamissam. ⁶ C^k -ssā. ⁷ C^s -no corr. to -ṇo, B^d pāsāṇa. ⁸ Bⁱ omīti sīti attho.
⁹ Bⁱ B^d yācamāno. ¹⁰ Bⁱ kañcanakhaggam. ¹¹ Bⁱ sammāyitvā. ¹² Bⁱ B^d chin-
dissāmīti. ¹³ C^s taruṇa- corr. to ratanam. ¹⁴ C^s paccāgañchi corr. to pacchā-,
C^k pacchā-, Bⁱ B^d pacchāgañchi. ¹⁵ Bⁱ rajjassadassanena abhiyo. ¹⁶ Bⁱ B^d āgam-
āsi. ¹⁷ B^d -roginam, Bⁱ sabhiyoso - - - roginam. ¹⁸ Bⁱ B^d add va. ¹⁹ C^k nāgas-
sādanenā, C^s nāgassādanto corr. to -danenā, Bⁱ B^d nāgarājassa adassanena. ²⁰
Bⁱ -rājānam ²¹ C^k -nam nēva. Bⁱ B^d -nam yeva. ²² Bⁱ B^d tam.

te¹ dve pi bhātaro abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā
Brahmaloka-parāyanā ahesuṃ.

Satthā „evam bhikkhave sattaratanaparipuṇṇanāgabbhavane² va-
santānam³ nāgānam pi yācanā⁴ amanāpā kimaṅga⁵ pana manus-
sānan“ ti⁶ imam dhammadesanam āharitvā jātakam samodhānesi:
„Tadā kaṇiṭṭho Ānando ahoṣi, jettho pana aham eva“ ti. Maṇi-
kaṇṭhajātakam⁷.

4. Kuṇḍakakucchisindhavajātika.

Bhutvā tiṇaparighāsan ti. Idam Satthā Jetavane vi-
10 haranto Sāriputtattheram ārabba katesi. Ekasmiṃ hi samaye
Sammāsambuddhe Sāvattiyaṃ vassam vasitvā cārikam caritvā puna
paccāgate manussā „āgantukasakkāram karissāmā“ ti Buddha-
pamukhassa saṃghassa⁸ dānam⁹ dadanti. Vihāre ekam dhammagho-
sakabhikkhum¹⁰ ṭhapesuṃ, so ye ye āgantvā¹¹ yattake¹² bhikkhū ic-
15 chanti tesam tesam¹³ bhikkhū vicāretvā deti. Ath' ekā duggata-
mahallikā¹⁴ ekam eva paṭivimsam¹⁵ sajjetvā tesam tesam manussānam
bhikkhūsu¹⁶ vicāretvā dinnesu ussūre¹⁷ dhammaghosakassa santikam
āgantvā „mayham ekam bhikkhum dethā“ ti āha. So „mayā sabbe
bhikkhū¹⁸ vicāretvā dinnā, Sāriputtatthero¹⁹ pana vihāre yeva²⁰, tvaṃ
20 tassa²¹ bhikkham²² dehīti“ āha. Sā „sādhū“ ti tuṭṭhacittā Jetavana-
dvārakoṭṭhake²³ ṭhatvā therassa āgatakāle vanditvā hatthato pattam
gahetvā gharam netvā nisīdāpesi. „Ekāya²⁴ kira mahallikāya dham-
masenāpati attano ghare nisīdāpito“ ti bahūni saddhāni kulāni asso-
sum. Tesu rājā Pasenadi-Kosalo tam pavattim sutvā tassā sātakena
25 c' eva sahasatthavikāya ca saddhim bhattabhājanāni pahīni²⁵: „may-
ham ayyam²⁶ parivisamānā imam sātakam nivāsetvā ime kahāpaṇe
valañjetvā²⁷ theram parivisatū²⁸“ ti, yathā ca rājā evam Anāthapiṇ-

¹ Ck omits te. ² Bī Bđ -puṇṇe-. ³ Bī Bđ add sabbesam. ⁴ Bī adds nāma. ⁵ C² kimaṅgaṇi, Bī kīn maṅgaṇi, Bđ kīn maṅga. ⁶ Bī Bđ add satthā. ⁷ Bī Bđ add tatiyaṃ. ⁸ Bī Bđ bhikkhusaṃghassa. ⁹ Bī Bđ mahādānaṃ. ¹⁰ Bī -kam bhikkhum, Bđ -pakam. ¹¹ Bī āgatā. ¹² Ck repeats yattake. ¹³ Bī only one tesam, C² having originally one tesam has later added another. ¹⁴ Bī Bđ add itthi. ¹⁵ Ck -vissam, Bđ paṭivasam. ¹⁶ Bī -usu. ¹⁷ Ck omits ussūre, Bī ussure. ¹⁸ Bī Bđ omits bhikkhū. ¹⁹ Ck C² Bī -thero. ²⁰ Bī Bđ add attī. ²¹ Bī yācasu. ²² Bī bhikkhum. ²³ Ck Bī -re-. ²⁴ Bī etāya. ²⁵ Ck pahīni, C² pahīni. ²⁶ C² omits ayyam, Bī ayya, Bđ ayyassa. ²⁷ Ck val-, Bī valajjetvā. ²⁸ Bī parivissatā, Bđ -visatā.

diko culla-Anāthapiṇḍiko¹ Visākhā ca mahāupāsikā pahīṇi², aññāni³ pana kulāni ekasatadvisatādivasena⁴ attano⁵ balānurūpena kahāpaṇe pahīṇimsu, evaṃ ekāhen⁶ eva sā mahallikā satasahassamattam labhi. Thero⁶ tāya dinnayāgum⁷ eva pivitvā tāya katakhañjakam eva pakka-bhattam eva ca⁸ paribhuñjitvā anumodanam katvā mahallikam sotā- 5
pattiphale patitthāpetvā vihāram eva agamāsi⁹. Dhammasabhāyam bhikkhū therassa guṇakatham samutthāpesum: „āvuso dhammasenāpati mahallikagahapatāni¹⁰ duggatabbhāvato¹¹ mocesi¹² patitthā ahoṣi, tāya dinnam āhāram ajigucchanto paribhuñjatīti¹³“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya 10
nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave Sāriputto idān' eva etissā mahallikāya avassayo¹⁴ jāto, na ca idān' eva tāya dinnam āhāram ajigucchanto paribhuñji¹⁵, pubbe pi paribhuñji yevā“ 'ti vatvā atitām āhari:

Atīte¹⁶ Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto Uttarāpathe vāṇijakule¹⁷ nibbatti. Uttarāpatha- 15
jānapadā¹⁸ pañcasatā assavāñijā asse Bārāṇasiyam¹⁹ ānetvā vikkīṇanti. Aññataro pi assavāñijo pañca assasatāni²⁰ ādāya Bārāṇasimaggam²¹ paṭipajji. Antarāmagge²² Bārāṇasito avi-
dūre²³ eko²⁴ nigamo²⁵ atthi, tattha pubbe mahāvibhavo seṭṭhi ahoṣi, tassa mahantaṃ nivesanaṃ, taṃ pana kulam anukka- 20
mena parikkhayam gataṃ, ekā²⁶ mahallikā avasesā²⁷, sā tas-
mim nivesane vasati. Atha²⁸ so assavāñijo taṃ nigamaṃ²⁹ patvā „vetanaṃ dassāmīti“ tasmim³⁰ nivesane nivāsaṃ gaṇ-
hitvā asse ekamante ṭhapesi. Taṃ divasam ev' assa³¹ ekissā ājāniyavālavāya³² gabbhavuṭṭhānam ahoṣi. So dve tayo divase 25
vasitvā³³ „rājānam passissāmīti“ asse ādāya pāyāsi. Atha
naṃ mahallikā „gehavetanaṃ dehīti“ vatvā „sādhu amma

¹ C^k cullanātha-, Bⁱ B^d cūlanātha-. ² C^a pahīṇi, Bⁱ B^d pahīṇimsu. ³ Bⁱ B^d adds pi. ⁴ Bⁱ B^d -dvesatā-. ⁵ Bⁱ B^d repeat attano. ⁶ Bⁱ B^d add pana. ⁷ Bⁱ B^d dinnamyā-. ⁸ Bⁱ B^d omit ca. ⁹ Bⁱ B^d āg-. ¹⁰ C^a Bⁱ B^d -tāni. ¹¹ Bⁱ B^d dukkhato, C^a -bhavato. ¹² Bⁱ adds tassa. ¹³ C^k -bhuñjīti, Bⁱ -bhuñcatīti. ¹⁴ Bⁱ -kāyavassayo. ¹⁵ Bⁱ bhuñji. ¹⁶ Bⁱ adds bhikkhave. ¹⁷ Bⁱ ajjavāñija-, B^d assavā-. ¹⁸ Bⁱ B^d -janapadato. ¹⁹ Bⁱ B^d -ṇasī. ²⁰ Bⁱ B^d pañcasataassāni. ²¹ C^k -si- ²² Bⁱ adds ca, B^d va. ²³ Bⁱ atidūre. ²⁴ C^a adds ca. ²⁵ Bⁱ B^d nigamagāmo. ²⁶ Bⁱ B^d add va. ²⁷ C^a avaḍḍhā corr. to avasiṭṭhā, Bⁱ aṭṭiṭhā, B^d avasiṭhā. ²⁸ Bⁱ B^d add kho. ²⁹ Bⁱ B^d nigamagāman. ³⁰ Bⁱ tassā, B^d tassa. ³¹ Bⁱ B^d divase pi. ³² Bⁱ ājāniyāvālavāya, B^d ājāniyāvāla-. ³³ Bⁱ B^d add asse balam gāhāpetvā.

demīti“ vutte „tāta vetanaṃ me dadamāno imam pi assa-
 potakaṃ vetanato¹ khaṇḍetvā dehīti“ āha. Vāṇijo tathā katvā
 pakkāmi. Sā tasmim assapotake puttasiṇeṇaṃ paccupaṭṭhā-
 petvā avassāvanajhāmakabhattaṃ² vighāsatiṇāni³ datvā taṃ
 5 paṭijaggati⁴. Athāparabhāge Rodhisatto pañca assasatāni
 ādāya āgacchanto⁵ tasmim gehe nivāsaṃ gaṇhi. Kuṇḍaka-
 khāḍakassa sindhavapotakassa ṭhitatṭhānato gandhaṃ ghāyitvā
 ekaasso pi gehaṃ pavisitum nāsakki. Bodhisatto⁶ mahallikaṃ
 pucchi: „amma kacci⁷ imasmim gehe asso atthīti“. „Tāta
 10 añño⁸ asso nāma n' atthi, ahaṃ pana puttaṃ katvā ekaṃ
 assapotakaṃ paṭijaggāmi, so ettha atthīti“. „Kahaṃ so amma“
 'ti. „Caritum⁹ gato tātā“ 'ti. „Kāya velāya āgacchissati“¹⁰
 amma“ 'ti. „Sakālass' eva¹¹ āgacchissati“¹² tātā“ 'ti. Bodhisatto
 tassa āgamaṇaṃ patimānento asse bahi ṭhapetvā va nisīdi.
 15 Sindhavapoto¹³ pi caritvā sakālass' eva¹⁴ āgami. Bodhisatto
 kuṇḍakakucchikasindhavapotakaṃ¹⁵ disvā lakkhaṇāni samānetvā
 „ayaṃ sindhavo anaggho“¹⁶, mahallikāya mūlaṃ datvā gahetuṃ
 vaṭṭatīti“ cintesi¹⁷. Sindhavo¹⁸ pi gehaṃ pavisitvā attano
 vasanaṭṭhāne yeva ṭhito. Tasmim khaṇe te assā gehaṃ pa-
 20 visitum¹⁹ sakkhimsu. Bodhisatto dvīhaṭṭhaṃ vasitvā asse san-
 tappetvā gacchanto „amma imaṃ“²⁰ assapotakaṃ²¹ mūlaṃ ga-
 hetvā mayhaṃ dehīti“ āha. „Kiṃ vadesi tāta, putte nāma
 vikkiṇantā atthīti“²². „Amma tvaṃ etaṃ kiṃ khādāpetvā
 paṭijaggasīti“²³. „Odanakañjikajjhāmakabhattaṃ“²⁴ vighāsatiṇaṃ
 25 khādāpetvā kuṇḍakayāguṇ ca pāyetvā²⁵ paṭijaggāmi tātā“ 'ti.
 „Amma ahaṃ etaṃ labhitvā piṇḍarasabhojanaṃ bhojessāmi,

¹ Bⁱ gehavettanato, B^d gehaveṭṭanato. ² Bⁱ athassa sā odanakuṇḍakabhāmakabhatta-
 taṃ, B^d athassa sā odanakuṇḍakajjhāmakapattaṇa. ³ B^d adds ca, Bⁱ -tiṇaṃ. ⁴
 Bⁱ B^d -jaggi. ⁵ Bⁱ B^d gacchanto. ⁶ Bⁱ B^d add taṃ. ⁷ Bⁱ B^d kiñci. ⁸ Bⁱ añño.
⁹ C^o vapitum? corr. to caritum, Bⁱ B^d khādītum. ¹⁰ Bⁱ B^d āgamissati, C^o āgac-
 chati. ¹¹ Bⁱ B^d sāyaṇhe. ¹² Bⁱ B^d omīti āg-. ¹³ Bⁱ B^d -potako. ¹⁴ Bⁱ vicāritvā
 kāle yeva, B^d pāto gocacari caritvā kāle yeva. ¹⁵ Bⁱ kuṇḍakucchi-. ¹⁶ Bⁱ B^d
 add ti. ¹⁷ Bⁱ cintetvā. ¹⁸ Bⁱ B^d sindhavapotako. ¹⁹ Bⁱ adds na. ²⁰ B^d pe,
 Bⁱ omīti imaṃ. ²¹ Bⁱ B^d -kaṇḍa. ²² Bⁱ puttaṃ vikkiṇantā nāma natthīti. ²³
 Bⁱ odakakuṇḍakajjhāmakabhatta, B^d odanakuṇḍakajjhāmakabhattaṃ. ²⁴ C^o pāsetvā,
 Bⁱ pāsītīvā, B^d pāyītīvā.

ṭhitatṭhāne celavitānaṃ pasāretvā attharakapitṭhe¹ ṭhapessā-
mīti². „Tāta evaṃ sante mama putto sukhāṃ anubhavatu, gahetvā
naṃ gacchā³“ ti. Atha Bodhisatto tassa catunnaṃ pādānaṃ
naṅguṭṭhassa ca mukhassa ca mūlaṃ ekekaṃ katvā cha⁴ saḥassat-
thavikā⁵ ṭhapetvā mahallikāṃ ahavattham⁶ nivāsāpetvā alaṃ-
karitvā⁷ sindhavapotakassa purato ṭhapesi. So akkhīni ummī-
letvā mātaraṃ oloketvā assūni pavattesi. Sāpi tassa⁸ piṭṭhiṃ
parimajjitvā „ahaṃ⁹ mayā putṭhaposāvanikaṃ labhiṃ, tvaṃ¹⁰
gaccha tāta^{10a}“ ti āha¹¹. Tadā so agamāsi. Bodhisatto puna-
divase assapotakassa piṇḍarasabhojanaṃ sajjetvā „vimaṃsāmi¹²
tāva naṃ, jānāti nu kho attano balaṃ udāhu na jānātīti¹³
doniyaṃ kuṇḍakayāguṃ ākirāpetvā dāpesi. So „nāhaṃ imaṃ¹⁴
bhojanaṃ bhuñjissāmi¹⁵“ taṃ¹⁶ yāguṃ pātuṃ¹⁷ na icchi¹⁸.
Bodhisatto taṃ¹⁷ vimaṃsanavasena paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Bhutvā tiṇaparighāsaṃ bhutvā ācāmakuṇḍakaṃ 15
etaṃ te bhojanaṃ āsi, kasmā dāni na bhuñjasīti. 10.

Tattha bhutvā tiṇaparighāsaṃ ti tvaṃ pubbe mahallikāya dinnāṃ
tesaṃ tesaṃ¹⁹ khādītāvasesaṃ tiṇaparighāsaṃ khātāṃ viḍḍhāsi²⁰ bhuñjitvā²¹
vaḍḍhito, bhutvā ācāmakuṇḍakaṃ ti ettha ācāmo vuccati odanāvasesaṃ²²
kuṇḍakaṃ²³, kuṇḍakaṃ eva etaṃ ca bhuñjitvā vaḍḍhito sīti dīpeti, etaṃ te ti
etaṃ tava pubbe bhojanaṃ āsi, kasmā dāni na bhuñjasīti mayāpi te tad
eva²⁴ dinnāṃ taṃ tvaṃ²⁵ kasmā idāni na bhuñjasīti.

Taṃ sutvā sindhavapotako itarā dve gāthā avoca:

2. Yattha posāṃ na jānanti jātīyā vinayena vā
pahūt' attha²⁶ mahābrahme api ācāmakuṇḍakaṃ. 11. 25
3. Tvaṃ ca kho maṃ pajānāsi²⁷ yādis' āyaṃ hayuttamo,
jānanto jānaṃ āgamma na te bhakkhāmi kuṇḍadakaṃ ti. 12.

¹ Bⁱ attaraṇa-. B^d attano pi. ² Bⁱ putto ca bhogasukhaṃ labhisuṃ sakkoti taṃ gahetvā gacchā, B^d putto bhoge sukhāṃ anubhavitūṃ sakkoti taṃ gahetvā gacchā.
³ C^e ca ⁴ C^e -kaṃ, Bⁱ B^d -kāyo. ⁵ C^e navavattani, Bⁱ navavattaṃ, B^d -kāya navavattaṃ. ⁶ Bⁱ omits al-. ⁷ C^e ssa. ⁸ Bⁱ B^d āha. ⁹ C^k labhitvaṃ, Bⁱ puttapo - - laddhitvaṃ, C^e labhitvā, B^d puttapo - - laddha tvaṃ. ¹⁰ Bⁱ B^d tāta gacchāhi. ¹¹ Bⁱ ti vatvā. ¹² Bⁱ B^d vimaṃsissāmi. ¹³ Bⁱ omits imaṃ ¹⁴ Bⁱ B^d omits taṃ
¹⁵ Bⁱ omits pātuṃ, B^d pāyitūṃ. ¹⁶ Bⁱ icchasi. ¹⁷ Bⁱ B^d tassa. ¹⁸ Bⁱ B^d adda
viḍḍhāsi. ¹⁹ Bⁱ tiṇaparighāsaṃ bhuñcitvā. ²⁰ C^k -vassanaṃ. Bⁱ B^d -vasānaṃ.
²¹ Bⁱ B^d -kaṃ ti. ²² C^k C^e nadeva? Bⁱ tameva, B^d mayāpitameva. ²³ C^e kaṃ tvaṃ,
Bⁱ B^d tvaṃ taṃ. ²⁴ C^k pahutatta, Bⁱ bahutatta, B^d ahaṃ tattha. ²⁵ C^k C^e jānāsi.

Tattha yatthā ti yasmīm thāne, posan ti sattaṃ, jātiyā vīnayaena vā ti jātisampanno vā esa no¹ vā ācārayutto vā na vā ti evaṃ na jānanti, mahābrahme ti garukālapanena ālapanto² āha, yādisāyan ti yādiso ayaṃ attānaṃ sandhāya vadati, jānanto jānamāgammā³ 'ti ahaṃ attano', balaṃ
 5 jānanto jānam eva⁴ taṃ āgammā paṭicca tava santakam⁵ kuṇḍakam na bhuñjissāmi, na hi tvaṃ kuṇḍakam bhojāpetukāmatāya cha sahasāni datvā maṃ gaṇhīti.

Taṃ sutvā Bodhisatto „tava⁵ vīmaṃsanatthāya taṃ⁶ mayā kataṃ, mā kujjhā⁷ 'ti⁸“ taṃ subhojanaṃ bhojetvā ādāya rājaṇ-
 10 gaṇaṃ⁹ gantvā¹⁰ ekasmiṃ passe pañca assasatāni ṭhapetvā¹¹ ekasmiṃ passe cittasāniṃ¹² parikkhipitvā heṭṭhā attharakam¹³ santharivitvā¹⁴ upari celavitānaṃ¹⁵ bandhitvā sindhavapotakam¹⁶ ṭhapesi. Rājā āgantvā asse olokento „ayaṃ asso¹⁷ kasmā visum ṭhapito“ ti pucchitvā „mahārāja ayaṃ sindhavo ime asse
 15 visum akato mocessatīti¹⁸“ „sobhaṇo¹⁹ bho sindhavo“ ti pucchi. Bodhisatto „āma mahārājā“ 'ti vatvā „tena hi 'ssa²⁰ javam passāmiti²¹“ vutte taṃ assaṃ kappetvā abhiruhitvā²² „passa²³ mahārājā“ ti manusse ussārāpetvā²⁴ rājaṇgaṇe assaṃ vāhesi²⁵. Sabbam rājaṇgaṇaṃ niranantaraṃ assapantihi²⁶ parikkhittam iva²⁷
 20 ahosi²⁸. Puna Bodhisatto „passa mahārāja sindhavapotakassa²⁹ vegan“ ti vissajjesi, ekapuriso pi naṃ na addasa³⁰. Puna rattapaṭṭam³¹ udare parikkhipitvā vissajjesi, rattapaṭṭam³² eva passimsu. Atha naṃ antonagare ekissā uyyānapokkharaniyā udakapitṭhe vissajjesi, tatth' assa³³ udakapitṭhe dhāvato khu-
 25 raggāni³⁴ pi na temimsu. Punavāraṃ³⁵ paduminipannānaṃ³⁶

¹ Ck nā, C^o nā corr. to na. ² Bⁱ gurukam sallāpanaṃ ālapanto, B^d gurukassālapena ālapanto. ³ Ck^o Bⁱ jānantameva. ⁴ Bⁱ santike, B^d santaka. ⁵ Bⁱd taṃ ⁶ Ck ta, C^o ta corr. to na, Bⁱd omits taṃ. ⁷ Bⁱ matukuechitaṃ, B^d mākuechitī. ⁸ Bⁱd -ne. ⁹ Bⁱ omits gantvā. ¹⁰ Bⁱd katvā. ¹¹ C^o cittasāniṃ corr. to -saṇiṃ, Bⁱ vicittasāniyā, B^d vicittasāniyā. ¹² Bⁱd attaraṇaṃ. ¹³ Bⁱd pattharivitvā. ¹⁴ C^o cela-. ¹⁵ Ck -potam. ¹⁶ Bⁱ so. ¹⁷ add vutte; Ck^o ime asse sum kato mo-, B^d imesu asse visum akate mo-, Bⁱ imesu assesu visum akato mo-. ¹⁸ Ck -no. ¹⁹ Bⁱd assa. ²⁰ Bⁱd passissāmiti. ²¹ Bⁱd rūyhitvā. ²² Bⁱd passatha. ²³ Bⁱd ussāpetvā. ²⁴ Bⁱd pāhesi. ²⁵ Ck^o apassanti, Bⁱ asassahi, B^d assapantihi. ²⁶ B^d eva, Bⁱ evā. ²⁷ Bⁱ hoti. ²⁸ Ck -potassa. ²⁹ C^o naṃ nāddasa, Bⁱd na naṃ addassa. ³⁰ Ck -paddham, C^o paṇḍam corr. to -paddham, Bⁱd -paṭam. ³¹ Ck -paddham, C^o -paṇḍam corr. to -paddham, Bⁱd -paṭam. ³² Bⁱ tassa in the place of tatthassa. ³³ Bⁱd muggarāni. ³⁴ Bⁱd pune-kavāraṃ. ³⁵ Ck -pi-, C^o -nipattānaṃ corr. to -nipannānaṃ, Bⁱd nipattānaṃ.

upari dhāvanto ekapaṇṇam pi na udake osīdāpesi. Evam assa
 ḷavasampadaṃ dassetvā oruḷha pāṇim¹ paharitvā hatthatalaṃ
 upanāmesi, asso upagantvā² cattāro pāde ekato katvā hattha-
 tale atṭhāsi. Atha Mahāsatto rājānaṃ āha: „mahārāja imassa³
 assapotakassa⁴ sabbākārena vege dassiyamāne samuddapari- 5
 yanto⁵ na-ppahotīti“. Rājā tussitvā⁶ Mahāsattassa upaḍḍha-
 rajjaṃ adāsi, sindhavapotam⁷ pi abhisiñcitvā maṅgalaṃ⁸
 akāsi, so rañño piyo ahosi manāpo, sakkāro pi 'ssa mahā
 ahosi, tassa pi⁹ vasanaṭṭhānaṃ rañño alaṃkatapaṭṭiyatto vāsa-
 gharagabbho viya ahosi, catujātigandhehi bhūmilepanaṃ¹⁰ 10
 akaṃsu, gandhadāmaṃālādāmaṃi¹¹ osārayiṃsu, upari suvaṇṇa-
 tārakakhaḷitaṃ¹² celavitānaṃ ahosi, samantā¹³ cittaṣāṇi¹⁴ pa-
 rikkhittā va ahosi, niccaṃ gandhatelapadīpo¹⁵ jhāyi¹⁶, uccāra-
 passāvattṭhāne pi 'ssa suvaṇṇakataḷaṃ¹⁷ ṭhapaḷiṃsu, niccaṃ
 rājārahabhōjanaṃ¹⁸ eva bhuñji. Tassa pana āgatakalato paṭṭhāya 15
 rañño sakala-Jambudīpe rajjaṃ hatthagataṃ eva ahosi. Rājā
 Bodhisattassa ovāde ṭhatvā dānādīni puñṇāni katvā sagga-
 parāyano ahosi.

Satthā imaṃ dhammadeṣanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam
 samodhānesi: (Saccapariyosāne¹⁹ bahū²⁰ sotāpannā sakadāgāmiṇāgā- 20
 mino²¹ ahesuṃ) „Tadā ayam eva²² mahallikā mahallikā²³ ahosi, sin-
 dhavo Sāriputto, rājā Ānando, assavāṇiḷo²⁴ pana aham evā²⁵ 'ti.
 Kuṇḍakakucchisindhava-jātakam²⁶.

5. Sukaḷātaka.

Yāvaṃ²⁶ so mattamaññāsīti. Idaṃ Satthā Jetavane 25
 viharanto ekaṃ atibahuṃ bhuñjitvā ajīrakena kālakaṃ²⁷ bhikkhuṃ

¹ C^o pāṇim corr. to pāṇin. ² B^d āgantvā. ³ B^d ayaṃ. ⁴ Bⁱ -ko, B^d assa.
⁵ Bⁱ -te, and adds rathe nikkhīpanto. ⁶ Bⁱ taṃ passitvā, B^d tu-passitvā. ⁷ B^d
 -potakaṃ. ⁸ B^d maṅgalaṃ. ⁹ B^d hi. ¹⁰ C^o bhūmiṇi-, B^d bhūmivilepanaṃ.
¹¹ B^d -lādāmāḷini. ¹² B^d -tāraḷicittaṃ. ¹³ B^d samantato. ¹⁴ C^o -sāḷiṇi.
¹⁵ B^d -padīpā, Bⁱ -teladīpā. ¹⁶ C^o jhāyi, Bⁱ jhāyīsu, B^d jhāyiṃsu. ¹⁷ C^o -haṃ
 corr. to hā. ¹⁸ C^o -rahaṃ-, B^d rājabhōj-. ¹⁹ C^o omī sacc-. ²⁰ all three MSS.
 bahu. ²¹ Bⁱ sakadāgāmiṇo anāgāmiṇo arahantā ca, B^d sakadāgāmiṇāgāmino ara-
 hantā. ²² Bⁱ omīte ayameva. ²³ C^o -kāya, C^o -kāya eva. ²⁴ C^o C^o -niḷo. ²⁵
 B^d add catutthaṃ. ²⁶ B^d yāva. ²⁷ B^d kālakaṃ.

ārabha kathesi. Tasmim kira evaṃ kālakate¹ dhammasabbhāyaṃ
bhikkhū tassāguṇakathaṃ² samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso asuko nāma³ bhikkhu
attano kucchipamāṇaṃ⁴ ajānitvā atibahuṃ bhuñjitvā⁵ jirāpetuṃ⁶ asak-
konto kālakato“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave eta-
5 rahi kathāya sannisinā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na
bhikkhave idān' eva pubbe p' esa atibhojanapaccayen' eva mato⁷“ ti
vatvā⁸ atitāṃ āhari:

Atite Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bo-
dhisatto Himavantapadesa⁹ sukayoniyaṃ nibbattitvā ane-
10 kānaṃ sukaśasassānaṃ samuddānugate¹⁰ Himavantapasse¹¹ va-
santānaṃ rājā ahoṣi. Tass' eko putto ahoṣi. Tasmim balap-
patte¹² Bodhisatto dubbalacakkhu¹³ ahoṣi. Sukānaṃ kira siḡho
vego hoti¹⁴, tena tesāṃ mahallakakāle paṭhamāṃ cakkhum¹⁵
eva¹⁶ dubbalaṃ hoti¹⁷. Bodhisattassa putto mātāpitāro kulā-
15 vake katvā¹⁸ gocaraṃ āharitvā¹⁹ posesi. So ekadivasāṃ go-
carabhūmiṃ gantvā pabbatamatthake tṭhito samuddaṃ olokento
ekadīpakaṃ²⁰ passi, tasmim pana suvaṇṇavaṇṇaṃ madhura-
phalaṃ²¹ ambavanaṃ atthi. So punadivase gocaravelāya up-
patitvā tasmim ambavane otaritvā ambaraṣaṃ pivitvā amba-
20 pakkaṃ ādāya gantvā²² mātāpitunnaṃ adāsi. Bodhisatto taṃ
khādanto rasaṃ jānitvā²³ „tāta nanu imaṃ asukadīpake amba-
pakkaṃ“ ti vatvā „āma tātā“ 'ti vutte „tāta etaṃ dīpakaṃ
gacchantā nāma sukā dīghaṃ āyumaṃ pālentā²⁴ nāma n' atthi,
mā kho tvaṃ puna taṃ dīpakaṃ²⁵ agamāsīti“. So tassa va-
95 canaṃ agahetvā agamāsi²⁶ yeva. Ath' ekadivasāṃ bahuṃ
ambaraṣaṃ pivitvā mātāpitunnaṃ²⁷ ambapakkaṃ ādāya samud-

¹ Bⁱ tasmī kira samaye etasmī kālāṇkate. ² C^k tassāguṇa-, C^s Bⁱ tassa aḡuṇa-.

³ Bⁱ omits nāma. ⁴ C^k pucchipamāṇaṃ. ⁵ Bⁱ omits ati - - tvā ⁶ Bⁱ jī-. ⁷

Bⁱ -paccayena mato yevā. ⁸ Bⁱ add tuṇhī ahoṣi tehi yācito. ⁹ Bⁱ -tappa-.

¹⁰ C^s samuddāgate. ¹¹ Bⁱ -tappadese. ¹² Bⁱ balapatte, B^d vayappatto. ¹³ C^s

-kkhū, Bⁱ -kkhuko. ¹⁴ Bⁱ ahoṣi. ¹⁵ Bⁱ cakkhu. ¹⁶ Bⁱ omits eva ¹⁷ Bⁱ d

dubbalamēva ahoṣi. ¹⁸ Bⁱ tṭhapetvā, B^d tṭhapetvā. ¹⁹ Bⁱ āharāpetvā. ²⁰ C^s B^d

ekaṃ-. ²¹ Bⁱ madhurasaphalaṃ. ²² Bⁱ āgantvā. ²³ Bⁱ sañcānitvā, B^d

sañjānitvā. ²⁴ Bⁱ pālenuto, C^k -to corr. to -tā. ²⁵ Bⁱ omits puna taṃ dīpa-

kam. ²⁶ Bⁱ āg-. ²⁷ Bⁱ add atthāya.

damatthakena āgacchanto¹ atidhātātāya² kilantakāyo niddāya
 abhibhūto³, so niddāyanto pi āgacchat' eva, tuṇḍena pan' assa
 gahitaṃ ambapakkam' pati. So anukkamena āgamanavīthim'⁴
 jahitvā osīdanto udakapitṭhen' evāgacchanto⁵ udaye⁶ pati⁷.
 Atha naṃ eko maccho gahetvā khādi. Bodhisatto tasmim' 5
 āgamanavelāya⁸ anāgacchante yeva⁹, „samudde patitvā mato“
 ti¹⁰ aññāsi. Ath' assa mātāpitāro pi¹¹ āhāraṃ alabhamānā
 sussitvā marim̐su.

Satthā idam¹² atītaṃ āharitvā abhisambuddho hutvā imā gāthā
 avoca :

10

1. Yāvaṃ¹³ so mattam aññāsi bhojanasmim' vihaṅgamo
 tāva addhānam āpādi mātaraṃ ca aposayi. 13.

2. Yato ca so bahutaraṃ bhojanam' ajjhupāhari¹⁴
 tato tatth' eva saṃsīdi, amattaññū hi so ahu. 14.

3. Tasmā mattaññūtā¹⁵ sādhu bhojanasmim' agiddhitā,
 amattaññū hi sīdanti, mattaññū ca na sīdare ti. 15.

15

Tattha yāvaṃ¹⁶ so ti yāva so vihaṅgamo¹⁷ bhojane mattam aññāsi,
 tāva addhānam āpādiṭṭi tattakam¹⁸ kālaṃ jīvitaddhānam¹⁹ āpādi āyuraṃ
 vindi²⁰, mātaraṃ cā 'ti desanāsisaṃ etaṃ, mātāpitāro ca aposayīti attho,
 yato ca kho²¹ ti yasmiṃ ca²² kho kāle. bhojanam' ajjhupāharitī amba- 90
 rasam' ajjhohari, tato ti tasmim' kāle, tattheva saṃsīdiṭṭi tasmim' samudde
 yeva osīdi nimujji macchabhojanataṃ āpajji. tasmā mattaññūtā²³ sādhu ti
 yasmā bhojane amattaññūsuko²⁴ samudde osīditvā mato tasmā bhojanasmim'
 agiddhitāsaṃkhātā²⁵ mattaññūtā²⁶ sādhu, pamāṇajānanam' suṇḍaraṃ ti attho,
 atha vā paṭisaṃkhā yoniso āhāraṃ āharēti²⁷ n' eva davāya -pe-²⁸ phāsuvihāro ca²⁹ 95

Allaṃ sukkhaṃ ca bhuñjanto na bālham³⁰ suhito siyā,
 ūnudaro³¹ mitāhāro sato bhikkhu paribbaje.

¹ Bī -kenāgacchanto, Bā kena ga-. ² Bīd atidhātātāya. ³ Bīd niddāyābhibhuto.

⁴ Ck āgamanā-, Bī āgamanavittī, Bā -vittim. ⁵ Bī -pitthe āg-, Bā -pitthevaga-,
 Bī adds osadheṇto. ⁶ Bīd add yeva. ⁷ Bīd add so udaye osīdati. ⁸ Bīd
 -lāyam eva. ⁹ Bīd omit yeva. ¹⁰ Bīd mato bhavissatīti. ¹¹ Bīd omit pi. ¹²
 Bā imam. ¹³ Bīd yāya. ¹⁴ Bī -naṃ majjhu-. ¹⁵ Ck Bī -ññūtā? ¹⁶ Bīd
 yāva. ¹⁷ Bī adds va. ¹⁸ Bīd tatthakam. ¹⁹ Bī jīvitam-, Bā jīvita ad-.
²⁰ Bīd vindati. ²¹ so all four MSS. ²² Bīd omit ca. ²³ Bī -ññūtā. ²⁴
 Bī samattaññūsuko. ²⁵ Ck agiddhatā-, Bīd agiddhitā - - to. ²⁶ Bī mat-
 taññūbhāvo, Bā mattaññūbhāvo. ²⁷ Bī āharati. ²⁸ Bī tavāya na madāya, Bā
 davāya na madāya pa. ²⁹ Bīd cā ti. ³⁰ Bī phāla, Bā alaṇ. ³¹ Bī anadaro,
 Bā onudaro.

- Cattāro pañca ālope abhuttvā udakaṃ pive,
alam¹ phāsuvihārāya pahitattassa bhikkhuno.
Manujassa sadā satīmato² mattaṃ jānato³ laddhabhojane⁴
tanū tassa⁵ bhavanti vedanā, saṇikaṃ⁶ jīratī, āyū⁷ pālayantīti
5 evaṃ vaṇṇitā⁸ mattaññūtāpi sādhu,
Kantāre puttamaṃsaṃ va akkhaṃ⁹ abbañjanaṃ⁹ yathā
evaṃ āhāri¹⁰ āhāraṃ yāpanatthāya mucchito¹¹ ti
evaṃ vaṇṇitā agiddhitāpi¹² sādhu, Pāliyaṃ¹³ pana agiddhimā¹⁴ ti likhitaṃ,
tato¹⁵ ayaṃ Atthakathāpāṭho va sundarataro, amattaññū hi sīdantīti¹⁶
10 bhojane pamāṇaṃ ajānantā hi rasatanhāvasena pāpakammaṃ katvā catūsu¹⁷
apāyesu sīdanti, mattaññū ca na sīdare ti ye pana bhojane pamāṇaṃ jā-
nanti te diṭṭhadhamme pi samparāye pi na sīdantīti.

- Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam
samodhānesi: (Saccapariyosāne bahu¹⁸ sotāpannāpi sakadāgāmīno pi
15 anāgāmīno pi arahantāpi¹⁹ ahesuṃ) „Tadā²⁰ bhojane amattaññū bhik-
khu²¹ sukarājaputto ahoṣi²², sukarājā pana aham evā²³ ti. Suka-
jātakam²⁴.

6. Jarudapānajatāka.

- Jarudapānaṃ²⁴ khaṇamānā ti. Idaṃ Satthā Jetavane
20 viharanto Sāvatti-vāsino²⁵ vāṇije ārabba kathesi. Te kira Sāvatti-
thiyaṃ bhaṇḍaṃ gahetvā sakaṭāni pūretvā vohāratthāya gamanakāle
Tathāgataṃ nimantetvā mahādānaṃ datvā saraṇāni gahetvā sīlesu
paṭiṭṭhāya Satthāraṃ vanditvā „mayam bhante vohāratthāya dīgha-
maggam gamissāma, bhaṇḍaṃ vissajjetvā siddhipattā²⁶ sotthinā pac-
25 cāgantvā puna tumhe vandissāmā²⁷ ti vatvā maggam paṭipajjimsu. Te
kantāramagge purāṇaudapānaṃ²⁷ disvā „imasmiṃ udapāne pāniyaṃ n'
atthi. mayā ca pipāsītā, khaṇissāma na²⁸ ti²⁸ khaṇantā paṭipāṭiyā

¹ Ok C° alam. ² B° sati-, B° sadi- ³ B° B° jānato ⁴ B° B° -naṃ. ⁵ Ck
C° taṃ nu tassa. B° tanu tassa. B° tanu kassa. ⁶ C° B° B° saṇikaṃ. ⁷ Ok C°
B° āyū, B° āyūṃ ⁸ Ck C° -ta. ⁹ B° bhañjanaṃ, B° pañcanaṃ. ¹⁰ Ck āhāri,
C° āhāriya. ¹¹ B° mukujhito, B° mujjhito. ¹² Ck C° agiddha-. ¹³ C° pāliyaṃ,
B° pāliyam. ¹⁴ B° giddhimātā, B° agiddhitā. ¹⁵ B° omits tato, B° pāto. ¹⁶ Ck
C° B° sīdanti. ¹⁷ Ck C° catusu. ¹⁸ Ck C° B° bahu ¹⁹ Ck C° -to pi. ²⁰ B°
B° add suṅko rājaputto. ²¹ B° omits bhikkhu, Ck B° B° add ahoṣi. ²² B° B°
omit sukarājaputto ahoṣi ²³ B° suṅka-, B° B° add pañcanaṃ. ²⁴ Ck C° jarū-.
²⁵ B° sāvatti, B° sāvattiyaṃ, both omit vāsino. ²⁶ Ck C° siddhayattā? B°
saddhipattā. ²⁷ Ck C° purato-. B° B° add te.

va¹ bahum² ayam³ -pe-⁴ veḷuriyam labhimsu. Te⁵ ten⁶ eva⁶ santuṭṭhā hutvā tesam ratanānam sakaṭāni pūretvā sotthinā Sāvattim⁷ pac-
cāgamimsu. Te ābhataṃ⁸ dhanam paṭisāmetvā „mayam⁹ siddhippattā¹⁰
bhataṃ dassamā¹¹“ ‘ti Tathāgataṃ nimantetvā dānam datvā vanditvā
ekamantaṃ nisinnā attano¹² dhanassa¹³ laddhakāraṃ¹⁴ Satthu¹⁵ āroce- 5
sum. Satthā „tumhe¹⁶ kho upāsakā tena dhanena santuṭṭhā hutvā
pamāṇaññutāya¹⁷ dhanā ca jīvitaṃ ca labhittha, porāṇakā pana asan-
tuṭṭhā amattaññuno¹⁸ paṇḍitānam vacanam akatvā jivitakkhayaṃ
pattā¹⁹“ ti vatvā tehi yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahma datte rajjam kārente Bo- 10
dhisatto Bārāṇasiyam²⁰ vāṇijakule nibbattitvā vayappatto
satthavāhajetṭhako ahosi. So Bārāṇasiyam²¹ bhaṇḍam gahetvā sa-
kaṭāni pūretvā bahuvaṇije ādāya tam eva kantāraṃ paṭipanno tam
eva udapānam addasa. Tattha te²² vāṇijā „pāṇiyam pivissāmā“
‘ti udapānam khaṇantā paṭipāṭiyā bahuayādini²³ labhimsu. Te²⁴ 15
bahum pi ratanam labhitvā tena asantuṭṭhā „aññam pi ettha
ito sundaratarāṃ²⁵ bhavissatīti“ bhiyyosomattāya nam²⁶ kha-
nimsu yeva. Atha te Bodhisatto²⁷ āha: „bho vāṇijā, lobho
nām’ esa vināsamūlam²⁸, amhehi bahum²⁹ dhanam laddham,
ettakena³⁰ santuṭṭhā hotha, mā atikhaṇathā“ ‘ti. Te³¹ tena 20
vāriyamānāpi³² khaṇimsu yeva. So ca udapāno nāgaparig-
gahito³³. Ath’ assa hetṭhā vasanakanāgarājā attano vimāne
bhijjante leddusu³⁴ ca paṃsusu³⁵ ca patamānesu kuddho ṭha-
petvā Bodhisattaṃ avasese pi sabbe³⁶ nāsikavātena³⁷ paharitvā

¹ Ck C° B° ca. ² B° B° bahu. ³ B° ayasaṃ, B° omits ayam. ⁴ B° tipusisaṃ loham, B° loham tipusisaṃ; cfr. v. 1. ⁵ B° B° omit te. ⁶ B° adds vudipattā, B° vuddha-. ⁷ Ck C° -iyam. ⁸ B° te ca tam. ⁹ Ck C° B° omit mayam. ¹⁰ Ck C° siddhayattā, B° siddhipppattā. ¹¹ B° khānam dassāmi, B° bhagavantaṃ vandissāmā. ¹² C° B° -nā. ¹³ B° dhana, B° omits dhanassa. ¹⁴ B° laddhakāru-
nam, B° luddhakāraṇam. ¹⁵ Ck sutthu, B° satthuno. ¹⁶ Ck C° hetu. ¹⁷ B° B° pamāṇam ṇatvā. ¹⁸ B° B° add hutvā. ¹⁹ B° B° add yevā. ²⁰ B° -sī. ²¹ B° omits bā-. ²² Ck te te. ²³ B° B° bahunī veḷuriyādini. ²⁴ Ck C° omit te. ²⁵ B° B° sundararatanam. ²⁶ B° B° tam. ²⁷ B° B° atha kho b. te. ²⁸ B° B° -mūlo. ²⁹ B° B° bahu. ³⁰ B° B° etthakeneva. ³¹ i. omits te. ³² B° nivāri-, B° nivārayamānopi. ³³ B° B° -hito. ³⁴ C° leddu, B° leṭṭu. ³⁵ Ck C° paṃsu. ³⁶ B° B° sabbe pi instead of pi sabbe. ³⁷ Ck C° -kā-

jivitakkhayaṃ pāpetvā nāgabHAVANā nikkhamma sakaṭāni yojā-
petvā¹ sabbaratanānaṃ pūretvā Bodhisattaṃ sukhayānake² ni-
sīdāpetvā nāgamāṇavakehi³ sakaṭāni pājāpento⁴ Bodhisattaṃ Bā-
rānasim netvā gharaṃ⁵ pavesetvā⁶ dhanam⁷ paṭisāmetvā attano
5 nāgabHAVANAM eva⁸ gato. Bodhisatto dhanam⁴ vissajjetvā
sakala-Jambudīpaṃ⁹ unnaṅgalam¹⁰ katvā dānam datvā sīlam
samādiyitvā¹¹ uposathakammaṃ katvā jīvitapariyosāne sagga-
padaṃ¹² pūresi.

Satthā imaṃ atītaṃ āharitvā abhisambuddho hutvā imā gāthā avoca :

- 10 1. Jarudapānaṃ¹³ khaṇamānā vāṇijā udakatthikā
ajjhagamāsu¹⁴ ayo¹⁵ loham¹⁶ tipu sīsaṃ ca vāṇijā 16.
2. Rajataṃ jātārūpaṃ ca muttā veḷuriyā bahū¹⁷;
te ca tena asantuṭṭhā bhiyyo bhiyyo¹⁸ akhāṇisum¹⁹. 17.
3. Te²⁰ tatthāsiviso²¹ ghero tejasī tejasā hani²²,
15 tasmā khaṇe nātikhaṇe, atikhātaṃ²³ hi pāpakam,
khātena²⁴ ca²⁵ dhanam laddham atikhātena²⁶ nāsitan ti, 18.

Tattha ayaṃ²⁷ ti kālaḥaṇi²⁸, lohaṇi ti tambaloḥam, muttā ti mut-
tāyo²⁹, te ca tena asantuṭṭhā ti te ca³⁰ vāṇijā tena dhanena asantuṭṭhā,
te tatthā ti te vāṇijā tasmim udapāne, tejasī ti āsiviso³¹ tejena samannāgato,
20 tejasā hanīti³² visatejena ghātesī³³, atikhātena³⁴ nāsitan ti atikhātena³⁵
taṇ ca dhanam jīvitaṃ ca nāsitan³⁶ ti.

Satthā imaṃ desanaṃ³⁶ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
nāgarājā Sāriputto ahoṣi, satthavāhaJetṭhako pana aham evā“ ti.
Jarudapānajaṭakam³⁷.

1 Bī Bā yojetvā. 2 Bā sukhi-. 3 Bī Bā add saddhim. 4 Bī Bā yojāpento.
5 Ck gharam. 6 Bī Bā pavāsetvā 7 Bī Bā taṇ dhanam. 8 Ck omits eva.
9 Cē Bā -pe. 10 Ck unnagalam, Bī Bā unañ-. 11 Ck Bā -da-. 12 Bī saggaṃ,
Bā saggaṇḍuraṃ. 13 Ck Cē jarū. 14 Bī ajjagamam, Bā ajjhagamam. 15 Bī Bā
ayasam. 16 Ck lobham. 17 Bī Bā maṇi. 18 Bī Bā only one bhiyyo. 19 Bī Bā
khaṇimsu te. 20 Bā omits te. 21 Cē tatthātiviso, Bī tattha asiviso, Bā tattha
āsiviso. 22 Ck haṇī, Cē haṇī, Bī haṇī. 23 Ck Cē -khātam, Bī Bā -khaṇam.
24 Bī Bā khaṇena. 25 Ck Cē omits ca. 26 Bī Bā -khaṇena. 27 Cē aṇi, Bī Bā
ayasaṇ. 28 Bī Bā kāla-, Cē kāla- corr. to kāla-. 29 Bā muttā yeva. 30 Bī Bā
omits ca. 31 Bī Bā visa. 32 Ck haṇīti, Bī Bā haṇīti. 33 Bī Bā ghātesī. 34 Ck
-khanatena. 35 Bī Bā -taṇ and omits ti. 36 Bī Bā dhammade-. 37 Ck Cē jarū-,
Bī Bā add chaṭṭhamam.

7. Gāmaṇicaṇḍajātaka.

Nāyaṃ gharānaṃ kusalo ti. Idam Satthā Jetavane viharanto paññāpasamsanaṃ ārabha kathesi. Dhammasabbhāyaṃ¹ bhikkhū Dasabalassa paññam² pasamsamānā³ nisīdimsu: „Tathāgato mahāpañño puthupañño hāsupañño⁴ javanapañño⁵ tikkhapañño nibbedhikapañño, sadevakaṃ lokaṃ paññāya atikkamatīti“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe pi Tathāgato paññavā yevā“ 'ti vatvā⁶ atītaṃ āhari:

Atīte bhikkhave Bārāṇasiyaṃ Janasandhe nāma⁷ rajjaṃ kārente⁸ Bodhisatto tassa aggamahesiyā kucchisimim⁹ nibbatti. Tassa mukhaṃ suparimajjitam¹⁰ kañcanādāsatalaṃ viya parisuddham¹¹ hosi atisobhaggappattam¹². Ten' assa nāmagahaṇadvase Ādāsamukha-kumāro ti¹³ nāmaṃ akaṃsu. Tam¹⁴ sattavassabbhantare yeva¹⁵ pitā tayo vede¹⁶ sabbañ ca loka kattabbaṃ¹⁷ sikkhāpetvā tassa sattavassikakāle kalam akāsi. Amaccā mahantena sakkārena rañño sarīrakiccaṃ katvā matakadānāni¹⁸ datvā¹⁹ sattame divase rājaṅgaṇe sannipatitvā²⁰ „kumāro atidaharo, na sakkā rajje abhisīncituṃ²¹, vimamsitvā tam²² abhisīncissāmā²³“ 'ti ekadivasaṃ nagaraṃ alamkārapetvā²⁴ vinicchayaṭṭhānaṃ sajjetvā pallamaṃ paññāpetvā kumārassa santikaṃ gantvā „vinicchayaṭṭhānaṃ deva gantum vaṭṭatīti, āhaṃsu. Kumāro „sādhū“ 'ti mahantena parivārena gantvā pallamke nisīdi. Tassa nisinnakāle amaccā ekaṃ dvipādehi²⁵ vicaraṇamakkaṭaṃ vatthuvijjācariyavesaṃ gāhāpetvā vinicchayaṭṭhānaṃ netvā „deva ayaṃ puriso pitu mahārājassa kāle vatthuvijjācariyo paguṇavijjo, antobhūmiyaṃ²⁶

¹ Bⁱ B^d add hi. ² C^k paññāya, C^s paññāya, B^d omits paññam ³ Bⁱ pasamsanto, B^d -santā. ⁴ Bⁱ B^d hāsa-. ⁵ Bⁱ omits ja-. ⁶ Bⁱ B^d add tuṃhi ahoṣi tena hi (B^d tehi) yāceto. ⁷ Bⁱ B^d janasandho (B^d -nto) nāma rājā rajjaṃ kāresi. ⁸ Bⁱ B^d kucchimhi. ⁹ B^d -ta. ¹⁰ Bⁱ B^d ativiya sobb-. ¹¹ Bⁱ B^d tissa. ¹² Bⁱ B^d add pana. ¹³ Bⁱ B^d bede, Bⁱ adds ca. ¹⁴ Bⁱ kattappākattabbam, B^d kattabbā. ¹⁵ Bⁱ B^d -dānādini. ¹⁶ Bⁱ katvā. ¹⁷ Bⁱ B^d sannipādetvā. ¹⁸ Bⁱ B^d -sañci-. ¹⁹ Bⁱ omits tam, B^d nam. ²⁰ Bⁱ -sañci-. ²¹ Bⁱ alamkārapetvā. ²² Bⁱ dvīhi pādehi, B^d -pātehi. ²³ Bⁱ adhobhummiyā, B^d antobhūmiyā

sattaratanatṭhāne dosaṃ¹ passati, eten' eva gahitaṃ rājakulā-
nam gehatṭhānam hoti, imaṃ devo saṃgaṇhitvā ṭhānantare
ṭhapetū² 'ti āhaṃsu. Kumāro taṃ heṭṭhā ca upari ca oloke-
tvā „nāyaṃ manusso, makkato eso“ ti ñatvā, makkaṭā nāma
5 kataṃ kataṃ viddhamsetuṃ jānanti, akataṃ pana kātuṃ vā
vicāretuṃ vā na jānantīti³ cintetvā amaccānam paṭhamam
gātham āha:

1. Nāyaṃ gharānam kusalo, lolo ayaṃ valīmukho,
kataṃ kataṃ kho duseyya⁴, evaṃdhammam idaṃ kulān ti. 19.

10 Tattha nāyaṃ gharānam kusalo ti ayaṃ satto na gharānam kusalo,
gharāni⁵ vicāretuṃ vā kātuṃ vā cheko na hoti, lolo ti lolajātiko, valīmukho
ti valiyo⁶ mukho assā⁷ 'ti valīmukho, evaṃdhammam idaṃ kulān ti idaṃ
makkaṭakulāni⁸ nāma kataṃ dūsetabbaṃ⁹ vināsetabban ti evaṃsabbhāvaṃ ti.

Amaccā⁷ „evaṃ bhavissati devā“ 'ti taṃ apānetvā ekā-
15 hadvīhaccayena puna taṃ eva alaṃkaritvā vinicchayatṭhānam
ānetvā „ayaṃ deva pitu mahārājassa kāle vinicchayāmacco vi-
nicchayesu pavatti¹⁰, imaṃ saṃgaṇhitvā vinicchayakammaṃ
kāretuṃ vattatīti¹¹ āhaṃsu. Kumāro taṃ oloketvā „cittavato
sampannamānasassa“ lomaṃ nāma¹² evarūpaṃ na hoti, ayaṃ
20 niccittako¹³ vānaro vinicchayakammaṃ¹⁴ kātuṃ na sakkhissa-
tīti¹⁵ ñatvā dutiyaṃ gātham āha:

. Na idaṃ¹⁶ cittavato¹⁷ lomaṃ, nāyaṃ assāsiko¹⁸ migo,
satthaṃ¹⁹ me Janasandhena²⁰: nāyaṃ kiñci vijānatīti²¹. 20.

Tattha na idaṃ¹⁶ cittavato lomaṃ ti yaṃ idaṃ etassa sarīre¹⁹ pha-
25 rusalomaṃ idaṃ vicārapapaññāya sampayuttacittavato na hoti, pakaticcittena²⁰
pana acittako nāma tiracchānagato n'atthi, nāyaṃ assāsiko²¹ ti ayaṃ avassayo
vā hutvā anusāsaniṃ vā datvā aññaṃ assāsetuṃ asamattatāya na assāsiko, migo

¹ B¹ B² pi guṇa dosaṃ. ⁴ B¹ B² duseyya. ³ B¹ B² gharānam. ⁶ C¹ C² valiyo.

⁵ C¹ kulān. ⁸ B¹ duse-, B² duse-. ⁷ B¹ B² atthammaccā. ⁹ C¹ vinicchasut-
tamassasuppavatti, C² vinicchayuttamassasuppavatti, B² vinicchayesu pavattati.

⁹ B¹ -manussassa, B² -manussassa. ¹⁰ B¹ omits nāma. ¹¹ C¹ niccittako corr. to
niccinnako, B¹ niccako, B² vicittako. ¹² B¹ B² vinicchayekammaṃ. ¹³ B¹ B²
yidaṃ ¹⁴ B¹ cittato. ¹⁵ B² asābhiko. ¹⁶ B¹ B² siṭhaṃ. ¹⁷ B¹ -saddena, B²
-sandena. ¹⁸ B¹ B² vijānatīti. ¹⁹ B² adds vijjamaññaṃ. ²⁰ B¹ makkaṭa-, B²
makkaṭa-. ²¹ B¹ assātiko.

ti makkaṭaṃ āha. satthaṃ¹ me Janasandhenā² 'ti mayhaṃ pitarā Janasandhena³ etaṃ satthaṃ⁴ kathitaṃ: makkaṭo nāma kāraṇākāraṇaṃ na jānāti⁵ evaṃ anusāsani⁶ dinnā ti dīpeti, nāyaṃ kiñci vijānāti⁷ ti tasmiṃ ayaṃ vānaro⁸ kiñci na⁹ jānāti¹⁰ ti nīṭṭhaṃ ettha¹¹ gantabbam¹². Pāliyaṃ¹³ pana nāyaṃ kiñci na dūsaye¹⁴ ti likhitaṃ¹⁵, taṃ Aṭṭhakathāya¹⁶ n' atthi.

5

Amaccā imam pi gāthaṃ¹⁷ sutvā „evaṃ bhavissati devā“ 'ti taṃ apanetvā puna pi ekadivasaṃ tam eva alaṃkaritvā vinicchayaṭṭhānaṃ āuetvā „ayaṃ deva puriso pitu mahārājassa kāle mātupaṭṭhānapitupaṭṭhanapūrako¹⁸ kule jeṭṭhāpacāyikakam-makārako, imam saṃgaṇhituṃ vaṭṭatīti¹⁹“ āhaṃsu. Puna²⁰ kumāro taṃ oloketvā²¹ „makkaṭā nāma calacittā, evarūpaṃ kammaṃ kātuṃ na samatthā“ ti cintetvā tatiyaṃ gāthaṃ āha:

3. Na mātaraṃ pitaraṃ vā bhūtaraṃ bhaginiṃ sakhaṃ²²

bhareyya tādiso poso, satthaṃ²³ Dasarathena me ti. 21.

Tattha bhātaraṃ bhaginiṃ sakhaṃ²⁴ ti attano bhātaraṃ vā bhaginiṃ vā, Pāliyaṃ²⁵ pana sakan ti vutte sakabhātīkabhaginiyo labbhanti sakhaṃ ti vutte sahāyako labbhatīti²⁶ vicāritam eva, bhareyyā ti poseyya, tādiso poso ti yādiso esa dissati tādiso makkaṭaḍāṭiko santo²⁷ na bhareyya, satthaṃ²⁸ Dasarathena me ti evaṃ²⁹ pitarā anusīṭṭhaṃ, pitā hi 'ssa janaṃ³⁰ catuhi³¹ saṅgahavatthūhi³² sandaṇaṇato³³ Janasandho³⁴ ti vuccati, dasaṃ rathehi kattabam³⁵ attano eken' eva rathena karaṇato Dasaratho ti, tassa santikā evarūpassa ovādassa sutattā evam āha.

20

Amaccā „evaṃ bhavissati devā“ 'ti makkaṭaṃ apanetvā „paṇḍito kumāro, sakkhissati rajjaṃ kātuṃ³⁶“ ti Bodhisattaṃ

¹ Bī siṭṭhaṃ, Bā siṭṭhaṃ? ² Bī -saddhena, Bā -sandana. ³ Bī -santena ⁴ Bī siṭṭhaṃ, Bā pi siṭṭhaṃ ⁵ Bīd jānāti ⁶ Ck -na, Cē Bīd -ni. ⁷ Bī bānaro. ⁸ Bīd na kiñci ⁹ Ck tiṭṭhamettha, Bī niṭṭhamatte, Bā niṭṭhamettāva. ¹⁰ Bī gandhappaṃ, Bā gandhabbāṃ. ¹¹ Ck pāliyaṃ, Cē pāliyā, Bā pāliyaṃ. ¹² Bī dus-saye, Bā dusaye. ¹³ Bīd likhitaṃ. ¹⁴ Bīd aṭṭhakathāyaṃ. ¹⁵ Bī idaṃ maṃ pi kathaṃ, Bī imam pi kathaṃ. ¹⁶ Bīd mātāpitu upaṭṭhānakārako. ¹⁷ Cē Bī vad-dhatīti. ¹⁸ Bīd omīti puna ¹⁹ Bīd oloketto. ²⁰ Bīd sakam. ²¹ Bī siṭṭhaṃ, Bā siṭṭhaṃ. ²² Bīd sakan ²³ Ck Bā pāliyaṃ. ²⁴ Bī pana saṃkhaṃ ti likhitaṃ taṃ pi aṭṭhakathāya sakan taṃ sakatātīkatagīniyo labbhanti sakhaṃ ti vutte sahāyako laddho ti. Bā pana sakhaṃ ti likhitaṃ taṃ pi Aṭṭhakathāyaṃ sakan ti vutte sakabhātīkabhaginiyo labbhanti sakhaṃ ti vutte sahāyako sa laddho ti vicāritam eva. ²⁵ Bīd satto. ²⁶ Bīd siṭṭhaṃ. ²⁷ Bīd add me. ²⁸ Ck chanaṃ, Bīd omīti janaṃ. ²⁹ Ck Bī catuhi. ³⁰ Bī vatthūhi. ³¹ Cē saṅgaṇaṇato, Bīd janasaṅgaṇaṇato. ³² Bī -saddo, Bā -sando. ³³ Bī kattappākattappaṃ, Bā tattabbākattabbāṃ corr. to tattakattabbāṃ. ³⁴ Bī kareṭuṃ, Bā kareṭuṃ.

rajje abhisinācitvā¹ „Ādāsamukharaṇṇo āṇā²“ ti nagare bheriṇ carāpesum. Tato paṭṭhāya Bodhisatto dhammena³ rajjaṃ kāresi. Paṇḍitabhāvo pi 'ssa sakala-Jambudīpe⁴ pattharivā gato. Paṇḍitabhāvadīpanatthaṃ pan' assa imāni cuddasa vatthūni
5 ābhatāni⁵:

Goṇo putto hayo c'eva naḷakāro gāmahojako

gaṇikā taruṇi sappo migo tittiradevatā

nāgo tapassino c'eva atho brāhmaṇamāṇavo⁶ ti.

Tatrāyaṃ anupubbikathā⁷: Bodhisattasmiṃ hi rajje⁸ abhisinā-
10 cite⁹ eko Janasandharaṇṇo pādamūliko nāmena Gāmaṇicaṇḍo¹⁰
nāma evaṃ cintesi: „idaṃ rajjaṃ nāma samānavayehi¹¹ sad-
dhiṃ sobhati, ahaṃ ca mahallako¹², daharaṃ¹³ kumāraṃ upaṭ-
ṭhātum na sakkhissāmi¹⁴, janapade kassakakammaṃ¹⁵ katvā
jīviṣṣāmi¹⁶“ so nagarato tiyojanamattaṃ¹⁶ gantvā ekasmiṃ gā-
15 make vāsaṃ kappesi. Kasikammattathāya pan' assa goṇāpi¹⁷
n' atthi. So deve vatṭe¹⁸ ekaṃ sahāyakaṃ dve goṇe yācitvā
sabbāṃ divasaṃ kasitvā tiṇaṃ khādāpetvā goṇe¹⁹ sāmikassa
niyyādetum²⁰ gehaṃ agamāsi. So tasmīṃ khaṇe bhariyāya
saddhiṃ gehamajjhe nisīditvā bhattaṃ bhuñjati, goṇāpi pari-
20 cayena²¹ gehaṃ pavisimsu, tesu pavisantesu sāmiko thālakaṃ²²
ukkipi, bhariyā thālakaṃ²³ apanesi. Gāmaṇicaṇḍo²⁴ „bhatte na
maṃ nimanteyyun²⁵“ ti olokento goṇe aniyyādetvā va gato.
Corā rattim vajaṃ chinditvā te ye va goṇe harimsu. Goṇa-
sāmiko pāto va vajaṃ pavittṭho te goṇe adisvā corehi haṭa-
25 bhāvaṃ²⁶ jānanto pi „Gāmaṇissa²⁷ gīvaṃ karissāmi²⁸“ taṃ²⁹

¹ Bīd abhisinācitvā ² Bī nāmā ³ Bīd adds samena ⁴ Bīd -Jambudīpam. ⁵ Bīd āgatāni. ⁶ Ck Bīd -māṇavā ⁷ Ck anupubbakathā. ⁸ Bī bodhisatte tasmī rajje, Bīd -satto tasmīṃ rajje. ⁹ Bī abhisinācite, Bīd -sinācitena. ¹⁰ Ck gāmiṇi-, Bī gāmini. Bīd gāmani. ¹¹ Ck samānavayehi, Bī samānasadisena. ¹² Bī mahalliko. ¹³ Bī nāhantani, Bīd nāmahantani corr to nāhantani. ¹⁴ Bīd upaṭṭhānaṃ karissāmi. ¹⁵ Ck kassakammaṃ, Bī kasikāmmaṃ, Bīd kasikammaṃ. ¹⁶ Ck Bīd dviyo- ¹⁷ Bī gonāpi, Bīd gonopi. ¹⁸ Bīd vatṭe. ¹⁹ Bīd goṇa. ²⁰ Bī niyyāditum, Bīd niyyāditum. ²¹ Bīd paricayena. ²² Ck phālani, Ck phalaṇi. ²³ Ck phālakaṇi. ²⁴ Bīd gāmani-. ²⁵ Ck māṇimanteyyun, Bīd maṃ nimanteyyā. ²⁶ Bīd gahita- ²⁷ Bīd gāmaṇicaṇḍassa. ²⁸ Bī omits taṃ.

upasaṁkamitvā „bho goṇe me dehīti“ āha. „Nanu goṇā gehaṁ¹ pavitṭhā“ ti. „Kim pana te mayhaṁ niyyādītā“ ti. „Na niyyādītā“ ti². „Tena hi ayaṁ te rājadūto, ehīti“ āha. Tesu pi³ janesu⁴ yaṁ kiñci sakkharaṁ vā kapālakhaṇḍaṁ vā ukkhi-
pitvā „ayaṁ te rājadūto, ehīti“ vutte yo na gacchati tassa 5
rājāṇaṁ⁵ karonti⁷, tasmā so „dūto“ ti sutvā⁹ nikkhami. So tena saddhiṁ rājakulaṁ gacchanto ekaṁ sahāyassa vasanaḡā-
maṁ¹⁰ patvā „bho aticchāto¹¹, yāva gāmaṁ pavisitvā āhāra-
kiccaṁ katvā āgacchāmi¹² tāva idh' eva hohīti“ vatvā sahā-
yassa gehaṁ pāvisi. Sahāyo pan' assa gehe n' atthi. Sahā- 10
yikā disvā „sāmi, pakkāhāro n' atthi, muhuttaṁ adhivāsehi,
idān' eva pacitvā dassāmīti“ nissenīyā¹³ vegena taṇḍulakoṭṭha-
kaṁ¹⁴ abhirūhantī¹⁵ bhūmiyaṁ pati. Taṁ khaṇaṁ ñev' assā¹⁶
sattamāsiko gabbho patito. Tasmim khaṇe tassā sāmiko āgan-
tvā taṁ disvā „tvam¹⁷ me bhariyaṁ paharitvā gabbhaṁ pā- 15
tesi¹⁸, ayaṁ te rājadūto¹⁹, ehīti“ taṁ gahetvā nikkhami. Tato
paṭṭhāya dve janā Gāmaṇiṁ²⁰ majjhe katvā gacchanti. Ath'
ekasmiṁ gāmadvāre eko assagopako²¹ assaṁ nivattetuṁ na
sakkoti²², asso pi tesaṁ santikena²³ gacchati. Assagopako
Gāmaṇiṁ²⁴ disvā „mātula Caṇḍagāmaṇi²⁵, etaṁ²⁶ tāva assaṁ 20
kenacid eva paharitvā nivattehīti“ āha. So ekaṁ pāsāṇaṁ
gahetvā khipi. Pāsāṇo assassa pāde paharitvā²⁷ eraṇḍadaṇḍa-
kaṁ viya bhindi. Atha naṁ assagopako „tayā me assassa
pādo bhinno, ayaṁ te rājadūto“ ti vatvā gaṇhi. So²⁸ tīhi
jauehi nīyamāno²⁹ cintesi: „ime maṁ rañño dassessanti³⁰, ahaṁ 25

¹ *Bid* gehe. ² *Bd* adds na niyyādītā ti, *Cs* has added afterwards na niyyādītā.

³ *Bī* vehiti. ⁴ *Bī* hi, *Bd* omits pi. ⁵ *Bid* janapadesu. ⁶ *Cs* -naṁ, *Bid* rāja-

daṇḍaṁ. ⁷ *Bid* karoti. ⁸ *Bid* rājaduto. ⁹ *Bid* add va. ¹⁰ *Bī* vasanaṇigamaṇi.

¹¹ *Bid* aticchātombhiti. ¹² *Bī* āgamī, ¹³ *Bī* nissetisā, *Cks* *Bd* nissenīyā. ¹⁴ *Bī* -kola,

Bd -koṭṭhaṁ. ¹⁵ *Ck* -ruhantī, *Cs* -ruhanti, *Bī* -rūyanti, *Bd* rūhanti. ¹⁶ *Bī*

ñevatassā, *Bd* -tassa. ¹⁷ *Cks* omit tvam. ¹⁸ *Cks* *Bī* pāreti. ¹⁹ *Bid* rājaduto.

²⁰ *Bī* gāmaṇiçaṇḍaṁ. ²¹ *Ck* omits assagopako. *Cs* has added this word. ²² *Bī*

asakkonto. ²³ *Bid* -kaṇi. ²⁴ *Bī* gāmaṇiçaṇḍaṁ, *Bd* gāmaṇi-. ²⁵ *Cs* caṇḍagā-

maṇiṇi, *Bd* caṇḍagāmaṇi. ²⁶ *Ck* etaṁ. ²⁷ *Bī* pativā. ²⁸ *Bid* add pi. ²⁹ *Bid*

niya-, *Ck* nīya-, *Cs* nīya-. ³⁰ *Bī* dassenti. *Cs* dassenti corr. to dassessanti,

Bd dassisanti.

goṇamūlam pi dātum na sakkomi, pag eva gabbhapātanadaṇ-
 daṃ¹, assamūlaṃ² pana kuto lacchāmi³, mataṃ me seyyo⁴ “ ti
 gacchanto antarāmagge aṭaviyaṃ maggasaṃīpe yeva ekaṃ
 ekatopapātaṃ⁵ pabbataṃ addasa. Tass’ eva chāyāya⁶ dve pi-
 5 tāputtā naḷakārā⁷ kilaññaṃ cinanti⁸. Gāmaṇicaṇḍo⁹, „bho sarī-
 rakiccaṃ kātukāmo ’mhi, thokaṃ idh’ eva hotha yāva āgac-
 chāmi¹⁰“ vatvā pabbataṃ abhirūhitvā¹⁰ papātapasse¹¹ patamāno
 pitu naḷakārassa piṭṭhiyaṃ pati. Naḷakāro ekappahāren’ eva
 jīvitakkhayaṃ pāpuṇi. Gāmaṇi utthāya aṭṭhāsi. Naḷakāro¹²
 10 „tvaṃ me pitughātakoro coro¹³, ayaṃ te rājādūto“ ti vatvā¹⁴
 hatthe gahetvā gumbato¹⁵ nikkhami¹⁶, „kiṃ etan“ ti ca vutte
 „pitughātakacoro me“ ti āha. Tato paṭṭhāya Gāmaṇiṃ majjhe
 katvā cattāro janā parivāretvā¹⁷ nayimsu¹⁸. Athāparasmiṃ
 gāmadvāre eko gāmahhojako Gāmaṇicaṇḍaṃ¹⁹ disvā „mātula
 15 Caṇḍa²⁰ kahaṃ gacchasīti“ vatvā „rājānaṃ passitun“ ti vutte
 „addhā tvaṃ rājānaṃ passissasi²¹, ahaṃ rañño sāsanaṃ dā-
 tukāmo, harissasīti²²“ āha. „Ama harissāmi²³“ „Ahaṃ pa-
 katiyā abhirūpo dhanavā yasaṃpanno²⁴ ārogo²⁵, idāni pan’
 amhi duggato c’ eva paṇḍurogī²⁶ ca, tattha kiṃ kāraṇaṃ²⁷ ti
 20 rājānaṃ puccha²⁸, rājā kira paṇḍito, so te kathessati, tassa
 sāsanaṃ puna mayhaṃ katheyyāsīti²⁹. So „sādhū“ ’ti sam-
 paṭicchhi. Atha naṃ purato³⁰ aññatarasmim³¹ gāmadvāre ekā
 gaṇikā disvā „mātula Caṇḍa³² kahaṃ yāsīti³³“ vatvā „rājānaṃ
 passitun“ ti vutte „rājā kira paṇḍito, mama sāsanaṃ harā³⁴“

¹ Pd -bhaṇaṃ. ² Ck -lam. ³ Bīd labhissamī. ⁴ Bī omits mataṃ me seyyo, Bīd matameva seyyo. ⁵ Bī ekatopapāta, C^o ekakato-, Bīd ekatopapāta. ⁶ Ck tassevac-
 chāyāya, Bī tassa chāyaṃ, Bīd tassa chāyāya. ⁷ Pd nala-, C^o nala- corr. to naḷa-.
⁸ Ck vinanti, C^o vikkhinanti. ⁹ Bī gāmanikacando, Bīd gāmaṇicando. ¹⁰ Bīd
 abhirūhitvā, C^o -ruh-. ¹¹ Bī papātapappatapasena, Bīd papātapassena, C^o -pas-
 seva. ¹² Bī naḷakāraputto. ¹³ Bīd piṭaghatācakoro. ¹⁴ Bīd add taṃ. ¹⁵ Ck
 kumbato, Bī gumpato, Bīd gumpako. ¹⁶ Bī nikkhamāpetvā. ¹⁷ Bīd parivāritvā.
¹⁸ Bī nayimsuṃ. ¹⁹ Bīd -ṇīcandaṃ, Bīd -canda. ²⁰ Bī mātulanti Bīd mātula
 canda. ²¹ Bīd -sī. ²² Ck rahassasīti, C^o harissasīti corr. to -sīti, Bī harissasīti,
 Bīd parissasīti. ²³ Bī adds puppe, Bīd pubbe. ²⁴ Bī arogo. ²⁵ Bīd -rogo. ²⁶
 Bī karaṇaṃ. ²⁷ Bīd pucchi. ²⁸ Bīd pūrato. ²⁹ Ck adds pi. ³⁰ Ck omits
 caṇḍa, Bī caṇḍaṃ, Bīd canda. ³¹ Bīd gacchasīti. ³² Bīd harāhi.

ti vatvā evam āha: „ahaṃ pubbe¹ bahum² labhāmi, idāni pana
 tambūlamattam pi na labhāmi, koci me santikaṃ āgacchanto³
 nāma n' atthi, tattha kiṃ kāraṇaṃ⁴ ti rājānaṃ pucchitvā⁵
 mayhaṃ katheyyāsīti“ āha⁶. Atha naṃ purato⁷ aññataras-
 mim⁸ gāmadvāre ekā taruṇitthi disvā⁹ tath' eva pucchitvā¹⁰ 5
 „ahaṃ n'eva sāmikassa gehe vattitum¹⁰ sakkomi¹¹ na kulagehe,
 tattha kiṃ kāraṇaṃ ti rājānaṃ pucchitvā¹² mayhaṃ katheyyā-
 sīti“ āha. Atha naṃ tatoparabhāge¹³ mahāmaggasamīpe ekas-
 mim vammike vasanto sappo disvā „Caṇḍa¹⁴ kahaṃ yāsīti“
 pucchitvā „rājānaṃ passitum“ ti vutte „rājā kira paṇḍito, sā- 10
 sanaṃ me harā¹⁵“ ti vatvā „ahaṃ gocarāya gamanakāle chā-
 tajjhatto milātasarīro vammikato nikkhanto¹⁶ sarīrena bilaṃ
 pūretvā sarīraṃ kaḍḍhanto¹⁷ kicchena nikkhamāmi¹⁸, vicari-
 tvā¹⁹ āgato pana suhito²⁰ thūlasarīro hutvā pavisanto bila-
 passāni aphasanto²¹ sahasā va pavisāmi²², tattha kiṃ kāraṇaṃ 15
 ti rājānaṃ pucchitvā mayhaṃ katheyyāsīti²³“ āha. Atha naṃ
 parato²⁴ eko migo disvā tath' eva pucchitvā „ahaṃ aññattha
 tiṇaṃ khādītum na sakkomi, ekasmiṃ ṇeva²⁵ rukkhamūle sak-
 komi, tattha kiṃ kāraṇaṃ ti rājānaṃ puccheyyāsīti“ āha.
 Atha naṃ tatoparabhāge²⁶ eko tittiro disvā²⁷ „ahaṃ ekasmiṃ 20
 ṇeva²⁸ vammikapāde nisīditvā vassanto²⁹ manāpaṃ katvā vas-
 situm sakkomi, sesaṭṭhānesu nisinno³⁰ na sakkomi, tattha kiṃ
 kāraṇaṃ ti rājānaṃ puccheyyāsīti“ āha. Atha naṃ parato³¹

¹ Bⁱ puppe ahaṃ, B^d pubbe ahaṃ. ² Bⁱ adds ati, B^d bhati. ³ Bⁱ āgato.

⁴ Bⁱ kāraṇaṃ. ⁵ Bⁱ adds paccāgaṃtvā, B^d maccāgaṃtvā. ⁶ Bⁱ omits āha. ⁷ Bⁱ d purato. ⁸ C^k add pi. ⁹ Bⁱ taruṇitthi taṃ disvā. ¹⁰ Bⁱ vasitum. ¹¹ C^k

na sakkomi, C^k nāsakkomi corr. to sakkomi. ¹² Bⁱ adds pacchā gaṃtvā. ¹³ Bⁱ

pūrato gaṃtvā; aññatarasmiṃ gāmadvāre eka - - - parabhāge wanting in B^d. ¹⁴ Bⁱ d gāmaṇiṇaṇḍa. ¹⁵ Bⁱ sāsaṇaṃ āharāhi. B^d ekaṃ sāsaṇaṃ āharāhi. ¹⁶ Bⁱ d

nikkhamanto. ¹⁷ Bⁱ kaḍḍhento, B^d kaḍḍhento. ¹⁸ Bⁱ nikkhami, B^d nikkhami.

¹⁹ Bⁱ d gocarāṃ caritvā. ²⁰ Bⁱ sukhito. ²¹ Bⁱ d aphasanto. ²² Bⁱ d pavissāmi.

²³ Bⁱ rājānaṃ puccheyyāsi. ²⁴ Bⁱ purato gaṃtvā. ²⁵ C^k B^d yeva. ²⁶ Bⁱ omits

eko migo - - - tatoparabhāge, B^d purato gaṃtvā in the place of tatoparabhāge.

²⁷ Bⁱ d add tatheva pucchitvā. ²⁸ Bⁱ d yeva. ²⁹ C^k Bⁱ d vasanto. ³⁰ Bⁱ sann-

sinno, Bⁱ d add pi. ³¹ Bⁱ purato gaṃtvā, B^d purato gaṃtvā.

- ekā rukkhadevatā disvā „Caṇḍa¹ kahaṃ yāsīti²“ pucchitvā „rañño santikan“ ti vutte „rājā kira paṇḍito, ahaṃ pubbe sakkārappatto ahoṣim, idāni pana³ pallavamuttḥimattam⁴ pi na labhāmi, tattha kiṃ kāraṇaṃ ti rājānaṃ puccheyyāsīti“ āha.
- 5 Tatoparabhāge⁵ pana naṃ⁶ eko nāgarājā⁷ disvā tath' eva pucchitvā „rājā kira paṇḍito, pubbe imasmim sare udakaṃ pasannaṃ maṇivaṇṇaṃ, idāni āvilaṃ maṇḍakapariyonaddhaṃ⁸, tattha kiṃ kāraṇaṃ ti rājānaṃ puccheyyāsīti“ āha. Atha naṃ parato⁹ nagarassa āsannaṭṭhāne¹⁰ ekasimiṃ ārame¹¹ vasantā tāpasā
- 10 disvā tath' eva pucchitvā „rājā kira paṇḍito, pubbe imasmim ārame phalāphalāni¹² madhurāni ahesum, idāni nirojāni¹³ kaṣaṭāni¹⁴ jātāni, tattha kiṃ kāraṇaṃ ti rājānaṃ puccheyyāsīti“ āhaṃsu¹⁵. Tato naṃ¹⁶ parato¹⁷ pana¹⁸ nagaradvārasamīpe¹⁹ ekissā sālāya²⁰ brāhmaṇamaṇavakā disvā „kahaṃ bho Caṇḍa²¹ gacchasīti“ vatvā „rañño santikan“ ti vutte „tena hi no²² sāsanaṃ gahetvā gaccha, amhākaṃ hi pubbe gahitagahitaṭṭhānaṃ²³ pākaṭaṃ hoti²⁴, idāni pana chiddaghaṭe²⁵ udakaṃ viya na saṇṭhāti na paññāyati andhakāraṃ hoti²⁶, tattha kiṃ kāraṇaṃ ti rājānaṃ puccheyyāsīti“ āhaṃsu¹⁵. Gāmaṇicaṇḍo²⁷
- 20 imāni cuddasa²⁸ sāsanaṇi gahetvā rañño santikaṃ agamāsi²⁹. Rājā³⁰ vinicchayaṭṭhāne nisinna va³¹ ahoṣi. Goṇasāmiko³² Gāmaṇicaṇḍaṃ³³ gahetvā rājānaṃ upasamkamī. Rājā Gāmaṇicaṇḍaṃ³⁴ disvā va³⁵ sañjānitvā „ayaṃ amhākaṃ pitu upaṭṭhāko amhe ukkhipitvā parihari, kahaṃ nu kho ettakaṃ³⁶ kālaṃ

¹ Bīd canda. ² Bī gaccheyyāsīti. ³ Bīd omīti pana. ⁴ Bī paṇṇavamutti, Bīd paṇṇamuttḥi-. ⁵ Bīd tato aparabhāge. ⁶ Bīd omīti pana naṃ. ⁷ Bī adds naṃ, Bīd taṃ. ⁸ Bī paṇṇakassevālapariyonaddhaṃ, Bīd paṇṇakassevālapuri-. ⁹ Bīd pūrato. ¹⁰ Bīd asannaṭṭhāne. ¹¹ Ck^o gāmake. ¹² Bī phalāni. ¹³ Bīd adds nira-sāni. ¹⁴ Bī katakāni, Bīd kaṭukāni. ¹⁵ Bī ahaṃsum. ¹⁶ Ck^o omīti naṃ, Bīd na. ¹⁷ Bī pūrato gatvā, Bīd pūrato gantvā. ¹⁸ Bīd omīti pana. ¹⁹ Bī nagarasamīpe. ²⁰ Bī sālāyaṃ. ²¹ Bīd canda. ²² Ck^o nāsotā, C^o nāso corr. to no sā. ²³ Bīd gahitaṭṭhānaṃ. ²⁴ Bī ahoṣi, Bīd ahoṣi. ²⁵ Bīd bhinnaghaṭe. ²⁶ antakāro viya ahoṣi, Bīd andhakāro viya hoti. ²⁷ Bī gāmaṇicando, Bīd gāmaṇicando. ²⁸ Bī dassa, Bīd dasa. ²⁹ Bī āg-, Bīd āgamāsi. ³⁰ Bīd add i. ³¹ Bī omīti va. ³² Bī goṇassā-. ³³ Bīd -candaṃ. ³⁴ Bīd -candaṃ. ³⁵ C^o Bī omīti va. ³⁶ Bī et-thakaṃ, Bīd etthaka.

vasīti¹“ cintetvā „ambho Caṇḍa kahaṃ ettakaṃ kālāṃ vasi,
 cirakālato paṭṭhāya na paññāyasi², ken’ atthēna āgato sīti³
 āha. „Āma deva amhākaṃ devassa saggagatakālato⁴ paṭṭhāya
 janapadaṃ gantvā⁵ kasikammaṃ katvā jīvāmi, tato maṃ ayaṃ
 puriso goṇaṭṭakāraṇā⁶ rājadūtaṃ dassetvā tumhākaṃ santikaṃ⁷ 5
 ākaḍḍhīti⁸“. „Anākaḍḍhiyamāno na āgaccheyyāsi, ākaḍḍhita-
 bhāvo yeva te⁹ sobhano, idāni taṃ daṭṭhūṃ labhāmi¹⁰, kahaṃ
 so puriso“ ti. „Ayaṃ devā“ ’ti. „Saccaṃ kira bho amhākaṃ
 Caṇḍassa¹¹ dūtaṃ dassesīti¹²“. „Saccaṃ devā“ ’ti. „Kimkā-
 raṇā“ ti. „Ayaṃ me dve goṇe na detīti¹³“. „Saccaṃ kira 10
 Caṇḍā¹⁴“ ’ti. „Tena hi deva mayham pi¹⁵ suṇāthā“ ’ti sabbaṃ
 pavattim kathesi. Taṃ sutvā rājā goṇasāmikaṃ pucchi: kim¹⁶
 bho tava¹⁷ geḥaṃ pavisante goṇe addasā¹⁸“ ti. „Nāddasaṃ¹⁹
 devā“ ’ti. „Kim²⁰ bho maṃ ‘Ādāsamukharājā nāmā’ ’ti kathen-
 tānaṃ na sutapubbaṃ tayā, vissattho²¹ kathehīti²²“. „Addasaṃ²³ 15
 devā“ ’ti. „Bho Caṇḍa²⁴ goṇānaṃ aniyyāditattā goṇā tava gīvā,
 ayaṃ pana puriso disvā va²⁵ ‘na passāmīti’ sampajānamusāvā-
 daṃ bhaṇi, tasmā tvaṃ ñeva kammiko hutvā imassa pu-
 risassa akkhīni uppāṭetvā²⁶ sayāṃ goṇamūlaṃ catuvīsatikahā-
 paṇe dehīti²⁷ evaṃ²⁸ vutte goṇasāmikaṃ bahikariṃsu. So 20
 „akkhīsu uppāṭitesu²⁹ kahāpaṇehi³⁰ kim karissāmīti“ Gāmaṇi-
 caṇḍassa³¹ pādesu patitvā „sāmi Caṇḍa³² goṇamūlakahāpaṇā³³ ca
 tuyh’ eva hontu ime ca gaṇhā“ ti aññe³⁴ pi kahāpaṇe datvā
 palāyi. Tato dutiyo āha: „ayaṃ deva mama pajāpatiṃ paha-

¹ Instead of vasīti cintetvā - - na paññāyasi Bⁱ has vasi rājupaṭṭhāya pi na paññāyatīti pucchetvā, and B^d vasi rājupaṭṭhāya pi naṃ paññāyasi. ² B^d saggagamanāṃ amanakālato. ³ Bⁱ gatvā. ⁴ B^d goṇaṭṭa-. ⁵ Bⁱ adds mama, B^d mamāni. ⁶ B^d ākaḍḍhīti. ⁷ C^s ne, B^d omits te. ⁸ Bⁱ labhāmīti, B^d -mīti. ⁹ B^d candassa. ¹⁰ B^d dassetīti. ¹¹ B^d candā. ¹² B^d add vacanaṃ. ¹³ C^s kim. ¹⁴ C^s va, C^s omits tava. ¹⁵ Bⁱ passi and omits ti. ¹⁶ Bⁱ napassāmi and omits devā, B^d na dassa. ¹⁷ B^d viṣattho. ¹⁸ Bⁱ saccaṃ addassa, B^d saccaṃ addasa. ¹⁹ B^d canda. ²⁰ C^s omits va. ²¹ C^s imassa ca parisassa - -, Bⁱ imassa pūrisassa ca pacāpatiyāya ca a. uppādetvā, B^d l. pūrisassa ca pajāpatiyā ca akkhīni uppādetvā. ²² Bⁱ omits evaṃ. ²³ B^d -titesu. ²⁴ B^d catuvīsati ka-. ²⁵ B^d -candassa. ²⁶ B^d canda. ²⁷ C^s -ṇaṇ. ²⁸ Bⁱ idam me gaṇhābhi, B^d idameva gaṇhābhi, C^s ime maṃ na gaṇhathā ti. ²⁹ C^s aññam, C^s aññam-.

ritvā gabbhaṃ pātesīti⁴. „Saccaṃ Caṇḍā¹⁴“ 'ti. „Suṇāhi mahārājā“ 'ti Caṇḍo² sabbam³ vitthāretvā kathesi. Atha naṃ rājā „kiṃ pana tvaṃ etassa pajāpatim⁵ paharitvā gabbhaṃ pātesīti“ pucchi. „Na pātemi devā“ 'ti⁶. „Ambho sakkhis-
 5 sasi tvaṃ iminā gabbhassa pātitaḥhāvaṃ⁵ sādhetuṃ⁶“ ti. „Na sakkomi devā“ 'ti. „Idāni kiṃ karohīti⁷“ „Puttaṃ⁸ me laddhuṃ vaṭṭatīti⁹. „Tena hi ambho Caṇḍa¹⁰ tvaṃ etassa pajā-
 patiṃ tava gehe karitvā yadā puttaṃ vijātā hoti tadā naṃ netvā etass' eva dehīti¹⁰. So pi Gāmaṇicaṇḍassa¹¹ pādesu
 10 patitvā „mā me sāmi gehaṃ bhindīti¹²“ kahāpaṇe¹³ datvā palāyi. Atha tatiyo patvā¹⁴ „iminā me deva paharitvā¹⁵ assassa pādo¹⁶ bhinno“ ti āha. „Saccaṃ Caṇḍā¹⁷“ 'ti. „Suṇohi mahārājā“ 'ti Caṇḍo¹⁸ taṃ pavattiṃ vitthāretvā¹⁹ kathesi. Taṃ sutvā rājā assagopakaṃ āha: „saccaṃ kira tvaṃ 'assaṃ paharitvā
 15 nivattehīti¹⁹ kathesi²⁰“ „Na kathemi devā“ 'ti. So punavāre pucchito „āma kathesiṃ²⁰“ ti āha. Rājā Caṇḍaṃ²¹ āmantetvā „ambho Caṇḍa²² ayaṃ kathetvā²³ 'na kathamīti²⁴ musāvādaṃ kari²⁴, tvaṃ²⁵ etassa jivhaṃ chinditvā assamuḷaṃ²⁶ ambhakaṃ santikā²⁷ gahetvā saḥassaṃ dehīti²⁸ āha. Assagopako²⁸ apare
 20 pi kahāpaṇe datvā palāyi. Tato naḷakāraputto²⁹ „ayaṃ me deva pitughātako³⁰“ ti āha. „Saccaṃ kira Caṇḍā³¹“ 'ti. „Suṇohi devā“ 'ti³² Caṇḍo³³ taṃ pi kāraṇaṃ vitthāretvā kathesi. Rājā³⁴ naḷakāraṃ³⁵ āmantetvā „idāni kiṃ karosīti³⁶“ pucchi.

¹ Bī candā. ² Bā cando. ³ Bīd taṃ sabbam. ⁴ Bā adds āha. ⁵ Bīd iminā paharitvā gabbhapātitaḥhāvam. ⁶ Bīd bhāvetuṃ. ⁷ Bīd karissatīti. ⁸ Bīd deva puttaṃ. ⁹ C^s vaddhatīti. ¹⁰ Bīd canda. ¹¹ Bīd -candasā. ¹² Bīd bhindā ti. ¹³ Bīd -naṃ. ¹⁴ Bīd gantvā. ¹⁵ Bīd deva assassa pāde paharitvā. ¹⁶ C^s pāde, C^s pāde corr. to pādo. ¹⁷ Bīd candā. ¹⁸ Bīd cando. ¹⁹ Bīd vitthārena. ²⁰ Bīd kathamī. ²¹ Bīd candam. ²² Bā canda. ²³ Bīd add va. ²⁴ Bīd vadati. ²⁵ Bīd add pana. ²⁶ Bīd assassa muḷam. ²⁷ Bīd -kaṃ. ²⁸ Bī adds sāmi me jīvā mā bhindehi ti vāmaṇicandassa, Bā sāmi me jīvā mā chindehīti gāmaṇicandassa. ²⁹ C^s naḷakārassa-. ³⁰ C^s pitughātako-, Bīd pitughātaka-. ³¹ C^s Bīd candā. ³² C^s adds suṇāmi vadehi, C^s vadehi candā ti. ³³ C^s omits caṇḍo, Bīd cando. ³⁴ Bīd atha rājā. ³⁵ C^s nala-. Bī naḷakāra, Bā naḷakāraputtaṃ. ³⁶ Bīd karissatīti.

„Deva pitaraṃ me¹ laddhuṃ vaṭṭatīti²“. „Ambho Caṇḍa³,
imassa⁴ pitaraṃ laddhuṃ vaṭṭati⁵, matakam pana na sakkā
ānetuṃ⁶, tvaṃ imassa mātaraṃ ānetvā tava gehe katvā⁷
etassa⁸ pitā hohīti⁹. Naḷakāraputto „mā me sāmi matassa
pitu gehaṃ bhindīti¹⁰“ Gāmaṇicaṇḍassa¹¹ kahāpaṇe¹² datvā 5
palāyi. Gāmaṇicaṇḍo¹³ aṭṭe¹⁴ jayaṃ patvā tuṭṭhacitto rājānaṃ
āha: „atthi deva tumhākaṃ¹⁵ kehici kehici¹⁶ sāsanaṃ pahitaṃ,
taṃ vo kathamīti¹⁷“. „Kathehi Caṇḍa¹⁸“ ‘ti. Caṇḍo¹⁹ brāhma-
ṇamānavakānaṃ sāsanaṃ ādiṃ katvā paṭilomakkamena²⁰ eke-
kaṃ²¹ katesi. Rājā paṭipāṭiyā vissajjesi, kathaṃ: Paṭhamam 10
tāva sāsanaṃ sutvā „pubbe tesam vasanaṭṭhāne velaṃ jāni-
tvā²² vassanakukkuṭo²³ ahoṣi, tesam tena saddena utṭhāya
mante gahetvā sajjhāyaṃ karontānaṃ űeva²⁴ aruṇo uggac-
chati, tena tesam gahitagahitaṃ na nassi²⁵, idāni pana nesaṃ
vasanaṭṭhāne avelāya vassanakukkuṭo²⁶ atthi, so atirattim vā 15
vassati atipabhāte vā, atirattim vassantassa²⁷ sadden’ utṭhāya
mante gahetvā niddābhibhūtā sajjhāyaṃ akatvā va puna sa-
yanti, atipabhāte vassantassa²⁸ sadden’ utṭhāya sajjhāyitum na
labhanti, tena tesam gahitagahitaṃ²⁹ na paññāyatīti³⁰ āha.
Dutiyam sutvā „te pubbe samaṇadhammaṃ³¹ karontā³² kasi- 20
ṇaparikkamma³³ yuttapayuttā ahesum, idāni pana samaṇadham-
maṃ vissajjetvā akattabbesu yuttapayuttā³⁴ ārāme uppannāni
phalāphalāni upaṭṭhākānaṃ datvā piṇḍapāṭapapipīṇḍena³⁵
micchājīvena jīvikam³⁶ kappenti, tena tesam³⁷ phalāphalāni na

¹ Bīd me pi-. ² Ck vaddhatīti. ³ Bīd canda. ⁴ Bīd add kira. ⁵ Ck vaddhati, C vaddhatīti, Bīd vaṭṭatīti. ⁶ Bī kiñcāpi matakam pana sakkā puna ānetum, Bī kiñcāpi m. pana na s. puna ānetum. ⁷ C omits t g. k. ⁸ Bī ekassa. ⁹ Bīd bhindā ti. ¹⁰ C -ni-, Bī -ṇicandassa, Bī -nicandassa. ¹¹ Bī -nam, Bīd -ṇam. ¹² C -ni-. Bīd -ṇicando. ¹³ Ck addhe, C omits aṭṭe. ¹⁴ Bīd ambhākaṃ santike. ¹⁵ Bīd only one kehici. ¹⁶ Bīd candā. ¹⁷ Bīd cando. ¹⁸ Bī -pakkamena, Bīd -kāmēna. ¹⁹ Bīd add katham. ²⁰ Bī jānatvā, Bīd jānetvā. ²¹ Bī sakavassana-. ²² Ck yeva. ²³ Ck nassa, Bī nassāti, Bīd nassatī. ²⁴ Bī pavassana-. ²⁵ Bīd add tassa. ²⁶ Bī vassanti, Bīd vūvasanta. ²⁷ Bīd gahitaṃ. ²⁸ C -dhammo. ²⁹ C omits karontā. ³⁰ Bīd -kammēna. ³¹ Bīd add va. ³² Bīd -piṇḍakēna. ³³ Bīd -itām. ³⁴ Bī tenesaṃ, Bīd tenatenasaṃ.

- madhurāni¹ jātāni, sace pana te pubbe viya samaggā² puna³ samaṇadhammesu⁴ yuttapayuttā bhavissanti puna tesaṃ phalāphalāni madhurāni⁵ bhavissanti, te tāpasā rājakulānaṃ paṇḍitabhāvaṃ na jānanti, samaṇadhammaṃ tesaṃ kātuṃ vade-
- 5 hīti⁶ āha. Tatiyaṃ sutvā „te nāgarājāno aññamaññaṃ kalahaṃ karonti, tena taṃ⁷ udakaṃ āvilaṃ jātāni, sace te pubbe viya samaggā bhavissanti puna pasannaṃ⁸ bhavissatīti⁹ āha. Catutthaṃ sutvā „sā rukkhadevatā pubbe aṭavipaṭipanne¹⁰ manusse rakkhati, tasmā nānappakāraṃ balikammaṃ labhati, idāni pana
- 10 ārakkhaṃ na karoti, tasmā balikammaṃ na labhati. sace pubbe viya ārakkhaṃ karissati puna lābhaggappattā bhavissati, rājūnaṃ atthibhāvaṃ¹¹ na jānāti, tasmā aṭaviārūḷhamanussānaṃ¹² rakkhaṃ¹³ kātuṃ vadehīti¹⁴ āha. Pañcamaṃ sutvā „yasmaṃ vammikapāde nisīditvā so tittiro manāpaṃ vassati tassa heṭṭhā
- 15 mahantā nidhikumbhī¹⁵ atthi, taṃ uddharitvā gaṇhāhīti¹⁶ āha. Chaṭṭhaṃ sutvā „yassa rukkhassa mūle so migo tiṇāni khādituṃ sakkoti tassa rukkhassa upari mahantaṃ bhamaramadhuṃ¹⁷, so madhumakkhitesu¹⁸ tiṇesu paluddho, aññāni¹⁹ khādituṃ²⁰ na sakkoti, tvaṃ taṃ madhupaṭalaṃ²¹ haritvā aggamaḍhuṃ
- 20 amhākaṃ paḥiṇa, sesaṃ²² attanā paribhuñjā²³ ti āha. Sattamaṃ sutvā „yasmaṃ vammike so sappo vasati tassa heṭṭhā mahantā nidhikumbhī²⁴, so taṃ rakkhamāno vasanto nikkhamanakāle dhanalobhena sarīraṃ²⁵ laggaṇṇo nikkhamati, gocaraṃ gahetvā dhanasinehena alaggaṇṇo vegena sahasā pavisati, taṃ²⁶
- 25 nidhikumbhiṃ²⁷ uddharitvā tvaṃ gaṇhāhīti²⁸ āha. Atṭhamaṃ sutvā „tassā taruṇitthiyā sāmikassa ca mātāpitunnaṃ²⁹ ca va-

¹ Bā ana-. ² Bā omīti samaggā. ³ Bā punapunnāni. ⁴ Bā -dhammena, Bā -dhamme; dhammaṃ karontā - - - puna samaṇa wanting in Ck. ⁵ Bā repeats madhurāni. ⁶ Bā nesaṃ. ⁷ Bā passa-. ⁸ Bā aṭaviyaṃ maggaṭṭi-, Bā aṭaviyaṃ paṭi-. ⁹ Bā paṇḍitabhāvaṃ. ¹⁰ Bā -vīpiār-. ¹¹ Bā ārakkhā, Bā ārakkhaṃ. ¹² Cks -i, Bā -bhiyā, Bā -bhiyo. ¹³ Bā amaramadhu atthi. ¹⁴ Bā -makkhikesu. ¹⁵ Bā adds tiṇāni. ¹⁶ sakkoti - khādituṃ wanting in Cs. ¹⁷ Bā -patalaṃ. ¹⁸ Bā tato sesaṃ. ¹⁹ all four MSS. -i, Bā adds atthi. ²⁰ Bā add katvā. ²¹ Bā tā. ²² Cks -bhi, Bā -bhiyo. ²³ Bā -pitūnaṃ, Bā -pitūnaṃ.

sanagāmānaṃ antare ekasmiṃ gāme¹ jāro atthi, sā taṃ saritvā tasmiṃ sinehena sāmikassa gehe vasituṃ asakkontī² 'nā-tāpitaro passissāmīti'³ jārassa gehe katipāhaṃ vasitvā mātā-pitunnaṃ gehaṃ gacchati, tattha katipāhaṃ vasitvā puna jārāṃ saritvā 'sāmikassa gehaṃ gamissāmīti' puna jārass' eva gehaṃ gacchati, tassā itthiyā rājūnaṃ atthibhāvaṃ ācikkhitvā 'sāmikass' eva kira gehe vasituṃ sace noce vasatu 'taṃ⁴ rājā gaṇhāpeti jīvitam⁵ te n' atthi appamādaṃ kātuṃ vaṭṭatīti' tassā kathehīti⁶ āha. Navamaṃ sutvā „sā gaṇikā pubbe ekassa hatthato bhatim⁷ gahetvā taṃ ajirāpetvā⁸ aññassa hatthato na⁹ gaṇhāti, ten' assā pubbe bahum¹⁰ uppajji⁹ idāni pana attano dhammataṃ vissajjetvā¹⁰ ekassa hatthato gahitaṃ ajirāpetvā¹¹ va aññassa hatthato¹² gaṇhāti, purimassa okāsaṃ akatvā pacchimassa karoti, ten' assā bhati na uppajjati, na keci¹³ naṃ upasaṃkamanti, sace attano dhamme ṭhassati¹⁴ pubbe sadisā¹⁵ va¹⁵ bhavissati, attano dhamme ṭhātum assā¹⁶ kathehīti¹⁶ āha. Dasamaṃ sutvā „so gāmaḥojako pubbe dhammena samena¹⁷ aṭṭaṃ vinicchini¹⁸, tena manussānaṃ piyo ahosi manāpo, sampiyāyamanā¹⁹ c' assa manussā bahupaṇṇākāraṃ āhāriṃsu, tena abhirūpo dhanavā yasasampanno ahosi, idāni pana lañcavittako hutvā adhammena aṭṭaṃ vinicchinati, tena duggato²⁰ kapaṇo paṇdurogena abhibhūto, sace pubbe viya dhammena aṭṭaṃ vinicchinissati puna pubbe²¹ sadiso bhavissati²², so rañño atthibhāvaṃ na jānāti, dhammena aṭṭaṃ vinicchinituṃ assa kathehīti²³ āha. Iti so Gāmaṇicaṇḍo²⁴ imāni ettakāni²⁵ sāsānani ārocesi. Rājā attano paññāya sabbāni pi²⁶ tāni sabbaññu-

¹ *Bid* gāmake. ² *Ck* *Bid* -ti, *Cs* -to. ³ *Bid* add gatā. ⁴ dele sace? *Bi* gehe vasatu sace taṃ, *Bd* g. v. s. tvaṃ. ⁵ *Cks* -tan. ⁶ *Bid* aji-. ⁷ *Cks* omit na, *Bi* hatthito na, *Bd* hatthato bhatam na. ⁸ *Bi* cāti bahu, *Bd* bhati bahu. ⁹ *Bi* uppajjati, *Bd* uppajati. ¹⁰ *Bi* vissajjeti, *Bd* visajjeti. ¹¹ *Bi* aji-, *Bd* ajā-. ¹² *Bd* adds bhatin. ¹³ *Bid* add pi. ¹⁴ *Bi* ṭhitassa. ¹⁵ *Cks* ca, *Bi* omits va. ¹⁶ *Cs* ṭhapetum assa, *Bid* dhamme ṭhitassa mātugāmassa. ¹⁷ *Ck* omits samena. ¹⁸ *Cks* *Bd* -nati. ¹⁹ *Cks* -no, *Bi* sampiyāyamanā ṭha. ²⁰ *Bid* dukkaṭo. ²¹ *Cs* *Bd* pubba, *Bi* puppa. ²² *Bi* -titi. ²³ *Cks* -tum. ²⁴ *Bid* -cando. ²⁵ *Bid* ettha-. ²⁶ *Bid* omit pi.

Buddho viya vyākariṭvā¹ Gāmaṇicaṇḍassa² bahum³ dhanam
 datvā tassa vasanagāmaṃ brahmadeyyam katvā tass' eva datvā
 uyyojesi. So nagarā nikkhamitvā Bodhisattena dinnam⁴ sā-
 sanam brāhmaṇamāṇavakānaṃ ca tāpasīnaṃ ca nāgarājassa ca
 5 rukkhadevatāya ca ārocetvā tittirassa nisīdanaṭṭhānato⁵ nidhiṃ
 gahetvā migassa⁶ tiṇakhādanaṭṭhāne⁷ rukkhato bhamaramadhum
 gahetvā rañño madhum⁸ pesetvā sappassa⁹ vasanaṭṭhāne¹⁰
 vammikam bhindāpetvā¹¹ nidhiṃ saṅgahetvā¹² taruṇitthiyā¹³ ca
 gaṇikāya ca gāmaḥhojakassa ca rañño kathitaniyāmena¹⁴ sā-
 10 sanam ārocetvā mahantena yasena attano gāmaṃ¹⁵ gantvā yā-
 vatāyukam tathavā yathākamam gato. Adāsamukharājāpi
 dānādini puññāni katvā jivitāvasāne¹⁶ saggapadam¹⁷ pūrento
 gato.

Satthā „na bhikkhave Tathāgato idān' eva mahāpaṇño pubbe pi
 15 mahāpaṇño yevā“ 'ti imam dhammadesanam āharitvā saccāni pakāsetvā
 jātakam samodhānesi: (Saccapariyosāne bahū¹⁸ sotāpannā¹⁹ sakadā-
 gāmī²⁰ anāgāmī²¹ arahantā²² ahesum, „Tadā Gāmaṇicaṇḍo²³ Anando
 ahoṣi, Adāsamukharājā²⁴ pana aham evā“ 'ti. Gāmaṇicaṇḍa-
 jātakam²⁵.

20

8. Mandhātujātaka.

Yāvatā candimasūriyā²⁶ ti. Idam Satthā Jetavane vi-
 haranto ekam ukkaṇṭhitabhikkhum ārabha kathesi. So kira
 Sāvatthiyam²⁷ piṇḍāya caramāno ekam alamakatapaṭṭiyattam itthim disvā
 ukkaṇṭhi. Atha nam bhikkhū dhammasabham²⁸ ānetvā „ayam bhante
 25 bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti Satthu dassesum. Satthā „saccam kira tvam
 bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti pucchitvā „saccam bhante“ ti vutte „kadā

¹ *Bid* byā-. ² *Bid* -candassa, *Bi* adds pana. ³ *Bid* bahu ⁴ *Bid* dinna. ⁵ *Bd*
 vasanaṭṭhānato, *Bi* vasanasseva datvā uyyojānato. ⁶ *Bid* gamissa. ⁷ *Bi* -chādana-
 ṭhāne. ⁸ *Bi* omits madhum ⁹ *Bid* sabbassa. ¹⁰ *Bi* pacanaṭṭhāne. ¹¹ *Bi* khaṇi-
 tvā. ¹² *Bid* gahetvā. ¹³ *Bi* taruṇaitthiyā. ¹⁴ *Bid* neva ¹⁵ *Bid* gāmakam.
¹⁶ *Bid* -pariyosāne ¹⁷ *Bid* saggapūram. ¹⁸ *Bi* adds vatvā satthā, *Bd* vatvā.
¹⁹ all four MSS bahu. ²⁰ *Bd* -nna. ²¹ *Cks* *Bi* -mī. ²² *Cks* -to. ²³ *Bid*
 -cando. ²⁴ *Bi* -mahārājā. ²⁵ *Bid* -canda-jātakam sattamam ²⁶ *Cks* -su-. ²⁷ *Bid*
 -tthi. ²⁸ *Bi* -bhāyami.

tvam bhikkhu agāram ajjhāvasamāno taṇham pūretum sakkhissasi, kāmataṇhā hi nām' esā¹ samuddo viya duppūrā, porāṇā² dvisahassa-dīpaparivāresu³ catūsu⁴ mahādīpesu cakkavattirājam kāretvā manus-saparihāren' eva Cātummahārājikadevaloke⁵ rajjam kārentā⁶ Tāvatiṃsadevaloke chattimsāya Sakkānañ ca⁷ vasaṇaṭṭhāne devarajjam kāre-
tvāpi attano kāmataṇham pūretum asakkontā⁸ va kālam akaṃsu, tvam
pan' etaṃ⁹ taṇham kadā pūretum sakkhissasīti¹⁰ vatvā atītaṃ āhari:

Atīte paṭhamakappesu¹¹ Mahāsammato nāma rājā
ahosi, tassa putto Rojo nāma, tassa putto Vararojo nāma¹²,
tassa putto Kalyāṇo nāma, tassa putto Varakalyāṇo nāma,¹³
Varakālyānassa¹⁴ putto Uposatho nāma¹⁵, Uposathassa¹⁶ putto¹⁷
Mandhātā¹⁸ nāma ahosi. So sattahi ratanehi catūhi iddhīhi¹⁹
samannāgato cakkavattirajjam kāresi. Tassa vāmahattham
sammiñjetvā²⁰ dakkhiṇahatthena apphoṭhitakāle²¹ ākāsa²² dib-
bamegho viya jānuppamāṇam²³ sattaratanavassam²⁴ vassati²⁵,
evarūpo acchariyamanusso ahosi. So²⁶ caturāsītivassasahassāni
kumārakīlam²⁷ kīlī, caturāsītivassasahassāni oparajjam²⁸ kāresi,
caturāsītivassasahassāni cakkavattirajjam kāresi, āyu pan'
assa²⁹ asaṃkheyyam ahosi. So ekadivasam kāmataṇham
pūretum asakkonto ukkaṇṭhitākāram³⁰ dassesi. Amaccā³¹
„kiṃ nu kho deva ukkaṇṭhito sīti“ pucchimsu. „Mayham
puññabale³² olokiyamāne³³ idaṃ rajjam kiṃ karissati, kataran³⁴
nu kho ṭhānam ramaṇīyan“ ti. „Devaloko mahārājā“ ti. So
cakkaratanaṃ abbhukkiritvā saddhiṃ parisāya Cātummahārā-

¹ Ck ti nāmesā, C^o kāmataṇhā panesā. ² C^o porāṇa, Bⁱ purāṇakarājāno, B^d porāṇakarājāno. ³ Bⁱ dvisahassaparivuttadīpaparivāresu, B^d -parittadīpa-. ⁴ Ck^o Bⁱ catusu. ⁵ B^d cātuma-. ⁶ C^o kārento, Bⁱ kārente, B^d karonto. ⁷ B^d omits ca. ⁸ B^d -to. ⁹ Bⁱ pana. ¹⁰ Ck B^d -tīti. ¹¹ B^d -ppe. ¹² Bⁱ omits tassa putto Vararojo nāma. ¹³ B^d tassa. ¹⁴ Ck omits nāma. ¹⁵ B^d tassa. ¹⁶ C^o omits uposatho nāma uposathassa putto, cfr. Weber's Ind. Stud. 5 Bd. p. 415 and Cetiyaḷātaka below. ¹⁷ B^d -tu. ¹⁸ B^d catuiddhihi. ¹⁹ C^o B^d sammiñjetvā, Bⁱ sampañcitvā. ²⁰ C^o appo-, Bⁱ ampotesitato kāle, B^d appotesī tato kāle. ²¹ Bⁱ -sam, B^d -se and adds oloketvā. ²² Ck^o jāṇu-, Bⁱ jāṇu-. ²³ Bⁱ -tanam, B^d sattaranam vasse. ²⁴ C^o vassi, Bⁱ vassesi, B^d vasatisī. ²⁵ Ck Bⁱ omits so. ²⁶ B^d -ro-. ²⁷ B^d upa-. ²⁸ B^d -āyu pamāṇassa. ²⁹ B^d uggaṇṭhi-. ³⁰ Bⁱ athānaccā. ³¹ B^d -lena. ³² so C^o corrected from -no, Ck B^d -no. ³³ Ck katanu, C^o kathannu, B^d kataran.

jikadevalokaṃ¹ agamāsi². Ath' assa cattāro mahārājāno
dibbamālāgandhahatthā³ devagaṇaparivutā paccuggamanam katvā
taṃ ādāya Cātummahārājikadevalokaṃ⁴ gantvā devarajjam
adamu⁵. Tassa sakaparisāya parivāritass' eva tasmiṃ rajjam
5 karentassa dīgho addhā⁶ vītivatto. So tatthāpi taṇhaṃ pūre-
tuṃ asakkonto ukkaṇṭhitākāraṃ dassesi. Cattāro mahārājāno
„kin nu kho mahārāja⁷ ukkaṇṭhito sīti“ pucchiṃsu. „Imamhā
devalokā kataraṃ thānaṃ ramaṇīyaṃ“⁸ ti. „Mayaṃ deva pa-
resam upaṭṭhākamanussasadisā⁹, Tāvatiṃsadevaloko ramaṇīyo“
10 ti. Mandhātā cakkaratanaṃ abbhukkiritvā attano parisāya
parivuto tāvatimsābhimukho pāyāsi. Ath' assa Sakko deva-
rājā dibbamālāgandhahattho devagaṇaparivuto paccuggamanam
katvā hatthe gahetvā „ito ehi mahārāja“¹⁰ 'ti āha. Rañño de-
vagaṇaparivutassa gamanakāle parināyakaratanam¹¹ cakkara-
15 tanam ādāya saddhiṃ parisāya manussapatham otarivā attano
nagaram eva pāvisi. Sakko Mandhātum¹² Tāvatiṃsabhavanam
netvā devatā dve koṭṭhāse katvā attano rajjam¹³ majjhe bhin-
ditvā¹⁴ adāsi. Tato paṭṭhāya dve rājāno rajjam kāresum. Evam
kāle gacchante Sakko saṭṭhiṃ ca vassasatasahassāni¹⁵ tisso
20 ca vassakoṭṭiyo āyum khepetvā cavi¹⁶, añño Sakko nibbatti, so pi
devarajjam kāretvā āyukkhaṇa cavi. Eten' upāyena chat-
tiṃsa Sakkā caviṃsu. Mandhātā¹⁷ pana manussaparihārena¹⁸
devarajjam kāreti¹⁹ yeva. Tassa evam kāle gacchante bhiy-
yosomattāya kāmataṇhā uppajji: so „kiṃ me upadḍharajjena,
25 Sakkam māretvā ekarajjam eva²⁰ karissāmīti²¹“. Sakkam
māretum nāma na²² sakkā. Taṇhā pan' esā²³ vipattimulāṃ.
Ten' assa āyusamkhāro parihāyi, jarā sarīraṃ parihari, ma-

¹ Bī catuma -- ke d., Bđ catuma -- kadevaloke corr. to -- kaṃ. ² Bī āg-, Bđ āgamāsi. ³ C^s -la-. ⁴ Bī catuma-, Bđ cātuma-. ⁵ Bđ -sum. ⁶ Bđ addhāno. ⁷ Bđ deva. ⁸ Bđ -ṇiyataran ⁹ Bđ upaṭṭhakaparisā-. ¹⁰ C^k -ṇā-, Bī pari-
nāyatanam, Bđ parināyakātani. ¹¹ C^k -tā, Bđ -tani. ¹² Bđ devara-. ¹³ Bđ
paribh-. ¹⁴ Bđ saṭṭhivassasatasahassādhikāni. ¹⁵ C^k Bī omīti cavi. ¹⁶ Bđ -to.
¹⁷ Bđ -ssasariṇa. ¹⁸ Bđ -si. ¹⁹ Bđ -rajjam me va. ²⁰ Bđ adde ciṇṇesī.
²¹ Bđ omīti na. ²² Bđ nāmesā.

nussasarīraṇ ca nāma devaloke na bhijjati'. Atha so² deva-
lokā bhassitvā uyyāne otari. Uyyānapālo tassa āgatabhāvam
rājakule³ nivedesi, rājakulam⁴ āgantvā uyyāne yeva sayanam
paññāpesi, rājā anuṭṭhānaseyyāya⁵ nipajji. Amaccā „deva
tumhākaṁ parato kin ti kathemā“ 'ti pucchimsu. „Mama pa- 5
rato tumhe imam sāsanaṁ mahājanassa katheyyātha: Man-
dhātumahārājā dvisahassadīparivāresu⁶ catusu⁷ mahādīpesu
cakkavattirajjam kāretvā dīgharattam Cātummahārājikesu⁸ raj-
jam kāretvā chattimsāya Sakkānaṁ āyuparimāṇena⁹ devaloke
rajjam kāretvā va¹⁰ kālam akāsīti“. So evaṁ vatvā kalam 10
katvā yathākamman gato.

Satthā imam atītaṁ āharitvā abhisambuddho hutvā imā gāthā
avoca:

1. Yāvatā candimasuriyā¹¹ [pariharanti]
disā bhanti virocāmānā 15
sabbe va dāsā Mandhātu¹²
[ye¹³] pāṇā paṭhavinissitā¹⁴. 22.
2. Na kahāpaṇavassena¹⁵ titti kāmesu vijjati, (Dhp. p. 34.)
appassādā¹⁶ dukkhā¹⁷ kāmā iti viññāya paṇḍito 23.
3. Api dibbesu kāmesu ratim so nādhigacchati, 20
taṇhakkhayaṇato hoti Sammāsambuddhasāvako ti. 24.

Tattha yāvatā ti paricchavedavacanam, pariharantīti yattakena¹⁸ paric-
chedena Sinerum pariharanti, disā bhantīti dasasu disāsu¹⁹ bhāsanti²⁰, vi-
rocāmānā²¹ ti ālokarāṇatāya virocanaśabhāva, sabbe va dāsā Mandhātu²²
ye²³ pāṇā paṭhavinissitā²⁴ ti ettake²⁵ padese paṭhavinissitā²⁶ pāṇā jana- 25
padavāsino manussā sabbe va te dāsā, mayam²⁷ rañño Mandhātussa ayirako²⁸
no rājā Mandhātā ti evam upagatattā²⁹ bhujissāpi³⁰ samānā dāsā yeva, na ka-
hāpaṇavassena³¹ 'ti tesam dāsabhūtānam manussānam anuggahāya Mandhātā

¹ Bī devaloke vivijjati, Bā na devaloke vijjati. ² Bīd kho. ³ C° -larin. ⁴ Bīd
-lā. ⁵ Bī anuṭṭhāya seyyāya. ⁶ Bīd -ssaparittadīpari-. ⁷ so all four MSS.
⁸ Bī catuma-, Bā cātuma-. ⁹ Bīd āyupamāṇena. ¹⁰ Bī adda taṇham apuritvā,
Bā taṇham apuretvā. ¹¹ Bī -sū-. ¹² Ck° -tā. ¹³ Bī adda ca māga. ¹⁴ Bīd
pathavissitā. ¹⁵ Bīd -vasena. ¹⁶ Bīd appassādā. ¹⁷ Bīd dukkhā. ¹⁸ Bīd yattha-.
¹⁹ Ck° omits disāsu, C° has added disāsu. ²⁰ Bīd obhāsanti ²¹ Ck° virocān.
²² Bīd ye ca. ²³ Bīd etthake. ²⁴ Bīd pathavi-. ²⁵ Bī mayham ²⁶ Bī eyyakā,
Bā ayyako. ²⁷ Bīd upasaṅkamantā. ²⁸ Ck° bhuñjissāmi, Bī bhujaṣṣāpi, Bā bhū-
jissāmi. ²⁹ Bī -navasena.

appoṭhetvā¹ sattaratanavassam vassāpeti², tam idha kahāpaṇavassan ti vuttam.
 titti kāmese³ 'ti tenāpi kahāpaṇavassena⁴ vatthukāmākesakāmesu⁵ titti nāma
 a' atthi, evam duppūrā esū taṇhā, appassādā dukkhā kāmā ti supinakupā-
 mattā⁶ kāma⁷ appassādā parittasukhā, dukkham⁸ eva pan' ettha bahutarān, tam
 5 Dukkhaḥkhandhasutta-pariyāyena vedittabbam⁹, iti viññāyā 'ti evam jānītvā¹⁰,
 dibbesu¹¹ 'ti devatanān paribhogesu rūpādisu¹², ratin so ti so vipassako bhik-
 khu dibbhehi kāmehi nimanīyamāno¹³ pi tesu ratin nādhigacchati āyasmā Sa-
 middhi¹⁴ viya, taṇhakkhaya-rato ti nibbānarato, nibbānam hi āgama taṇhā
 khīyati, tasmā tam taṇhakkhayan¹⁵ ti vuccati, tattha rato hoti¹⁶ abhirato,
 10 sammasambuddhasāvako ti¹⁷ Buddhassa savaṇante¹⁸ jāto¹⁹ bahussuto yo-
 gāvacarapuggalo²⁰.

Evam Satthā imam desanam²¹ āharitvā desetvā²² cattāri²³ sac-
 cāni pukāsetvā jātakam samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkhaṇṭhita-
 bhikkhu sotāpatti-phale paṭiṭṭhahi aññe pana bahusotāpatti-phalādāni
 15 pāpuṇimsu) „Tadā Mandhātumahārājā²⁴ aham eva aho sin“ ti²⁵.
 Mandhātujātakam²⁶.

9. Tirīṭavacchajātaka.

Na yimassā²⁷ 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto āyas-
 mato Anandassa Kosalarāño māyugāmānam²⁸ hatthato pañcasatāni
 20 raño hatthato pañcasatānūti dussasahassapaṭilābhavatthum
 ārabha katesi. Vatthum heṭṭhā Dukanipāte Sigālajātaka²⁹ vitthā-
 ritam eva.

Atīte Bārāṇasīyam Brahma-datte rajjam kārente
 Bodhisatto Kāsiraṭṭhe³⁰ brāhmaṇakule nibbattitvā nāma-
 25 gahaṇadvase Tirīṭavacchakumāro³¹ ti katanāmo³² anupubbena
 vayappatto Takkaṣilāya³³ sippāni³⁴ uggaṇhitvā agāram ajjhā-
 vasanto mātāpituṇnam³⁵ kālakiriyyā³⁶ samviggo³⁷ nikkhamitvā

¹ Bīd appoṭetvā. ² Bī pesi, Bīd vassāpesi. ³ Bīd vatthukāmesu-. ⁴ Bīd
 -kupamā. ⁵ supinakupamā corr. to -pamattā. ⁶ Bīd add nāma, C^o has after-
 wards added nāma. ⁷ C^o dukkhām, C^o dukkhām corr. to dukkham. ⁸ Bīd di-
 petabbam. ⁹ Bīd jānītvā. ¹⁰ C^o Bī -disu. ¹¹ Bī -tāyamāno. ¹² Bīd samiddhim.
¹³ Bīd tasmā taṇhakkhāyo. ¹⁴ Bīd hoti. ¹⁵ Bīd add samānā sāmañ ca saccānam
 buddhattā sammasambuddho. ¹⁶ C^o savaṇante. ¹⁷ Bīd jātattā sāvako. ¹⁸ Bī
 -ro-. ¹⁹ Bīd dhamma-de-. ²⁰ Bīd omīti desetvā. ²¹ Bīd omīti cattāri. ²² Bīd
 -turajā pana. ²³ Bīd ahamevā ti. ²⁴ C^o -tajā-, Bīd add aṭṭhamāni. ²⁵ Bīd -ssa-
 vijjā. ²⁶ Bīd -massa. ²⁷ = Guṇaj. vide supra p. 23. ²⁸ Bīd kūsikaraṭṭhe. ²⁹
 Bīd titivaccha-, Bīd ṭirivaccha-. ³⁰ Bīd nāmāni aho si. ³¹ Bīd -lāyam. ³² Bīd
 sabbasippāni. ³³ Bīd -tunāni. ³⁴ Bīd kālāni-. ³⁵ Bīd samviggaḥamāno hutvā.

isipabbajjam pabbajitvā araṇṇāyatane vanamūlaphalāphalehi
yāpento¹ vāsam kappesi. Tasmim tattha vasante Bārāṇasī-
raṇṇo² paccanto kuppi³. So tattha gantvā yuddhaparājito
marañabhayaabhīto hatthikkhandhagato⁴ ekena passena palāyi-
tvā araṇṇe vicaranto pubbaṇhasamaye Tirīṭavacche⁵ phalāpha- 5
latthāya gate⁶ tassa assamapadam pāvisi. So „tāpasānam
vasanaṭṭhānan“ ti⁷ hatthito otaritvā vātātapakilanto⁸ pipāsito
pāṇiyaghaṭam olokento katthaci adisvā camkamanakoṭiyam
udapānam addasa. Udakam ussiṇcanatthāya⁹ rajjughaṭam¹⁰
adisvā pipāsam sandhāretum asakkonto hatthissa kucchiyam 10
baddham¹¹ yottam gahetvā hatthim udapānataṭe¹² ṭhapetvā¹³
tassa pāde yottam bandhitvā¹⁴ yottena¹⁵ udapānam otaritvā
yotte apāpuṇante uttarasāṭakam¹⁶ yottakoṭiyam¹⁷ saṅghātetvā¹⁸
puna otaritvāpi¹⁹ na-ppahosi yeva. So aggapādehi udakam
phusitvā²⁰ atipipāsito „pipāsam vinodetvā maraṇam pi suma- 15
raṇam“ ti²¹ udapāne patitvā yāvadattham pivitvā paccuttari-
tum asakkonto tatth’ eva aṭṭhāsi. Hatthī pi susikkhitattā añ-
ñattha agantvā rājānam olokento tatth’ eva ṭhito²². Bodhisatto
sāyaṇhasamaye phalāphalam āharitvā hatthim disvā „rājā āgato
bhavissati, vammītahatthi²³ yeva pana²⁴ paṇṇāyati, kin²⁵ nu kho 20
kāraṇam“ ti so hatthisanūipam upasamkamī. Hatthi²⁶ pi tassa
upasaṃkamanabhāvam ṇatvā ekamantam²⁷ aṭṭhāsi. Bodhisatto
udapānataṭam²⁸ gantvā rājānam disvā „mā bhāyi mahārājā“
ti samassāsetvā²⁹ nisseṇim bandhitvā rājānam uttāretvā³⁰ kāyam
assa sambāhitvā telena makkhetvā³¹ nahāpetvā phalāphalāni 25

¹ Bīd -phalāhāro hutvā. ² Ck -si-. ³ Bī kuppito, Bīd kupīto ⁴ Bīd hatthi-
khandhavaragato. ⁵ Bī tirīṭavacchassa, Bīd tirivacchassa. ⁶ Bī gatagatakāle, Bīd
gatakāle. ⁷ Bī -namhi. ⁸ Ck -kilanto, Cī -kilanto, Bī gāṭham ne kilanto, Bīd
vātātappena kilanto. ⁹ Bīd add pana. ¹⁰ Bīd -ghaṭikam. ¹¹ Bīd bandhana.
¹² Bīd udapānatīre. ¹³ Bī datvā, Bīd ṭhapetvā. ¹⁴ Bīd bandhetvā. ¹⁵ Ck
yotte. ¹⁶ Bīd uttari-. ¹⁷ Bīd -yā ¹⁸ Bīd ghaṭetvā. ¹⁹ Bī otaritassāpi, Bīd
otaritattāpi. ²⁰ Bīd phussitvā. ²¹ Bīd add cintetvā. ²² Bīd athāsi. ²³ Bīd
dhammika-. ²⁴ Cī na, Bī omits pana. ²⁵ Bīd kin. ²⁶ so all four MSS.
²⁷ Bīd -tā. ²⁸ Bīd -tīraṇ. ²⁹ Bī omits sam-. ³⁰ Bīd uttaritvā. ³¹ Bīd
makkhitvā.

datvā¹ hatthissa sannāhaṃ macesi. Rājā dvīhatihāṃ vissan-
 mitvā Bodhisattassa² attano³ santikaṃ āgamanatthāya paṭiñ-
 ñaṃ gahe tvā pakkāmi. Rājābalaṃ⁴ nagarassa avidūre kha-
 dhāvāraṃ bandhitvā ṭhitaṃ⁵ rājānaṃ āgacchantāṃ disvā pari-
 5 vāresi⁶. Bodhisatto pi māsaddhamāsaccayena⁷ Bārāṇasim⁸
 patvā uyyāne vasitvā punadivase⁹ bhikkhaṃ caramāno rāja-
 dvāraṃ gato. Rājā mahāvātapānaṃ ugghātetvā rājāṅgaṇaṃ
 olokayamāno Bodhisattaṃ disvā sañjānitvā¹⁰ pāsādā oruyha
 vanditvā mahātale¹¹ āropetvā samussitasetacchatte rājapallāṃke
 10 nisidāpetvā attano paṭiyāditaṃ āhāraṃ bhojetvā¹² sayam pi
 bhuñjitvā uyyānaṃ netvā tatth' assa caṃkamanādiparivāriṃ¹³
 vasanaṭṭhānaṃ kāretvā sabbe pabbajitaparikkhāre datvā uyyā-
 napālāṃ paṭicchāpetvā¹⁴ vanditvā pakkāmi. Tato paṭṭhāya
 Bodhisatto rājanivesane bhuñji¹⁵. Mahāsakkārasamūhāno aho-
 15 Taṃ asahamānā¹⁶ amaccā „evārūpaṃ sakkāraṃ eko¹⁷ yodho
 labhamāno kiṃ nāma kareyya“ 'ti vatvā uparājānaṃ upasaṃ-
 kamitvā¹⁸ „deva amhākaṃ rājā ekaṃ tāpasāṃ atimamāyati¹⁹,
 kiṃ nāma tena tasmiṃ diṭṭhaṃ, tumhe pi tāva raññā saddhiṃ
 mantethā“ 'ti āhaṃsu²⁰. So „sādhū“ 'ti sampaṭicchitvā
 20 amaccehi saddhiṃ rājānaṃ upasaṃkamtvā vanditvā²¹ pa-
 ṭṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Na-y-imassa vijjāmayam atthi kiñci

na bandhavo no pana te saḥāyo,

atha kena vaṇṇena Tirīṭavaccho²²

25 tetaṇḍiko bhuñjati aggapiṇḍaṃ ti. 25.

Tattha nayimassa vijjāmayamatthi kiñcīti imassa tāpasassa vijjā-
 mayāṃ kiñci kammaṃ n'atthi, na bandhavo ti sutabandhavasippabandhava-

¹ Bīd khādāpetvā. ² Cks -ttaṃ. ³ Bīd omits attano. ⁴ Bī rājābalakāyo, Bīd rājāphalakāyo, C^s rājābalaṃ corr. to rāja-. ⁵ C^s taṃ, Bīd ṭhito. ⁶ Bīd add rājā nagaraṃ pavetitvā ṭhito. ⁷ Bīd aḍḍhamāsa-. ⁸ Cks -siyaṃ, Bīd -sī. ⁹ Bīd -saṃ. ¹⁰ Bīd sañcānetvā. ¹¹ Bīd -laṃ. ¹² Bī bhājetvā. ¹³ C^s -raṃ, Bīd omits parivāriṃ, and add rattitīvā. ¹⁴ Bīd -cchādetvā, C^s vasāpetvā corr. to paṭicchāpetvā. ¹⁵ Bīd -ne yeva paribuñjati, Bī -ne yeva paribhuñjati. ¹⁶ Cks asayha-. ¹⁷ Bīd add pi. ¹⁸ Bī upagantvā. ¹⁹ Bīd ativiya ma-. ²⁰ Cks omits āhaṃsu. ²¹ Bīd omits vanditvā. ²² Bīd tirīti-.

gottabandhavañātibandhavesu aññataro pi na hoti, no pana te sabhāyo ti saha paṇṇasukilāto¹ saḥāyako pi te na hoti, kena vaṇṇenā 'ti kena kāraṇena, Tirīṭṭavaccho² ti tassa nāmaṃ, tetaṇḍiko ti kuṇḍikaṃ³ tṭhapanatthāya⁴ tidaṇḍaṃ gaheṭvā caranto, aggapiṇḍaṃ ti rasasampannaṃ⁵ rājārahaṃ agga-bhojanaṃ.

5

Taṃ sutvā rājā puttāṃ āmantetvā „tāta mama paccantaṃ gantvā yuddhaparājītaṃ dvīhatīhaṃ anāgatabhāvaṃ sarasīti“ vatvā „sarāmīti“ vutte „tadā mayā⁶ imaṃ nissāya jīvitaṃ laddhaṃ“ ti sabbaṃ taṃ⁷ pavattim ācikkhitvā „tāta mama⁸ jīvitaḍāyake mama santikaṃ⁹ āgate rajjaṃ dadanto pi ahaṃ¹⁰ n' eva etena katagunānurūpaṃ⁹ kātuṃ¹⁰ sakkomīti“ vatvā itarā dve gāthā avoca:

2. Apāsu¹¹ me yuddhaparājītaṃ
ekassa katvā vīvanasmi¹² ghore
pasārayi¹³ kicchagatassa paṇiṃ¹⁴,
ten' ūdatāriṃ¹⁵ dukhasampareto¹⁶. 26. 15
3. Etassa kiccena idhānupatto
Vesāyino¹⁷ visayā jīvaloke,
lābhāraho tāta Tirīṭṭavaccho¹⁸,
deth' assa bhogaṃ yajataṃ ca¹⁹ yaññaṃ ti. 27. 20

Tattha āpāsu²⁰ 'ti āpādāsu, ekassa 'ti adutiyaṃ, katvā ti anukampaṃ karitvā pemaṃ uppādetvā, vīvanasmiṃ²¹ ti pāṇiyarahite²² araṇṇe, ghore ti dārūṇe, pasārayi kicchagatassa paṇiṃ ti nissenhiṃ bandhitvā kūpaṃ²³ otāretvā dukkhagatassa mayhaṃ uttāraṇatthāya viriyapaṭisaṃyuttaṃ hatthaṃ pasāresi²⁴, ten' ūdatāriṃ dukhasampareto ti²⁵ tena kāraṇen' amhi²⁶ duk-
kharivārito pi tamhā kūpā²⁷ utiṇṇo, etassa kiccena idhānupatto ti
ahaṃ etassa tāpasassa kiccena etena katassa kiccassānubhāvena idha anup-

25

¹ Ck - kilāto, B' kilāko, Bā kilāko. ² B' tiriti-, Bā tiriṭṭi-. ³ B' kuṇḍaka, Bā kuṇḍika. ⁴ B' tṭhapanattāya, Bā tṭhapanatthāya. ⁵ Cks omīti rasa. ⁶ Bā may-
haṃ. ⁷ Bā taṃ sabbaṃ. ⁸ Bā -ke. ⁹ Bā -guṇaṃ anu-. ¹⁰ B' dātuṃ. ¹¹ C' avāsu corr to āpāsu, B' avāsu, Bā avāsu. ¹² all four MSS. -smiṃ. ¹³ Bā
sahadassi. ¹⁴ Ck paṇiṃ, C' paṇiṃ corr. to paṇiṃ, Bā paṇi. ¹⁵ C' tenudatā-
riṃ, B' tenitṭāri, Bā tenuddhatādi. ¹⁶ Bā dukkha-. ¹⁷ Bā veyyāsi. ¹⁸ B' ti-
riti-, Bā tiriṭṭivaccho. ¹⁹ Ck yapaṭiṇṇa, Bā yajataṃ. ²⁰ Bā avāsu. ²¹ C' Bā
-smiṃ, B' -smi. ²² C' paṇiṇa- corr. to pāṇiṇa-, Bā pāṇiṇa-. ²³ C' kūpā.
²⁴ ghore - - pasāresi wanting in B'. ²⁵ Ck - - sampare, C' - - sampare corr.
to sampareto ti. ²⁶ Cks - - ṇena tamhi. ²⁷ Bā kuppā, and adds uddhatāti.

patto¹, Vesāyino visayā² ti Vesāyī³ vuccati Yamo⁴ tassa visayā, jīvaloke ti manussaloke. ahañ hi imasmiñ jīvaloke (hito Yamavisayañ maccevisayañ paralokañ gato nāma ahośiñ⁵, so 'mhi etassa kāraṇā tato puna idhāgato ti vuttañ hoti, lābhāraho ti lābhaaraho⁶, catupaccayaalābhassa anucchaviko, dethassa bhogañ ti etena paribhūñjitabbañ catupaccayañ⁷ sabbāñ⁸ samaṇaparikkhūrasaṅkhātāñ bhogañ etassa detha, yajatañ⁹ ca yaññān ti tvañ¹⁰ ca¹¹ amaccā ca¹¹ nāgarā cā¹² 'ti sabbe pi tumhe etassa bhogañ¹³ detha yaññān ca yajatha, tassa hi diyyamāno deyyadhammo tena bhuñjitattā¹⁴ bhogo hoti itaresaṃ dānayaññattā¹⁵ yaññān, tenāha: deth' assa bhogañ yajatañ ca yaññān ti.

10 Evañ raññā¹⁶ gaganatale candāñ¹⁷ utthapentena¹⁸ viya Bodhisattassa guṇe pakāsita¹⁹ tassa guṇo sabbatthakam eva pākaṭo²⁰ jāto, atirekataro tassa²¹ lābhasakkāro udapādi²². Tato patthāya ca²³ uparājā vā amaccā vā²⁴ añño vā²⁵ koci kiñci²⁶ rājānañ vattum²⁷ na visahi²⁸. Rājā Bodhisattassa ovāde
15 thatvā dānādini puññāni katvā saggapadañ²⁹ pūresi. Bodhisatto³⁰ abhiññā ca samāpattiyo ca uppādetvā Brahmalo-
parāyano ahośi.

Satthā „porāṇakapaṇḍitāpi upakāravasen' eva³¹ karimsū“ 'ti imañ dhammadesanañ āharitvā jātakañ samodhānesi: „Tadā rājā
20 Ānando ahośi, tāpaso pana aham evā“ 'ti. Tirīṭavacchajātakañ³².

10. Dūtajātaka.

Yassatthā dūram āyanti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekañ lolabhikkhum ārabha kathesi. Vatthum³³ Nava-nipāte Kākajātaka³⁴ āvibhavissati. Satthā pana tañ bhikkhum āman-

¹ Bīd idhānupatto. ² Bī veyyāsino, Bī veyyāsino vipassa? ³ Bīd veyyā. ⁴ Bī yaso, Ck yavo. ⁵ all four MSS. ahośi. ⁶ Cks lābhāraho, Bī alābhā arabho. ⁷ Ck -paccāñ, C^s Bīd -paccaya. ⁸ Bī omits sabbāñ ⁹ C^s yajathañ corr. to -tañ, Bī etañ. ¹⁰ Bīd tvañ. ¹¹ Bīd omits ca. ¹² Ck jā cā, Bīd ca ¹³ Bīd bhogañ ca ¹⁴ Bīd -tabbattā. ¹⁵ Cks -saññatto, Bīd -yaññattā ¹⁶ Bīd rañño. ¹⁷ Bīd puññacando. ¹⁸ Bīd utthāpento. ¹⁹ Ck pakāsitena. C^s pakāsesi tena, Bī pakāsita, Bīd pakāsita. ²⁰ Bīd -to. ²¹ Bī -taro cassa ahośi, Bīd -taro cassa a. ²² Bī omits udapādi. ²³ Bīd omits ca. ²⁴ Bīd amaccā vā uparājā vā. ²⁵ Bīd omits vā. ²⁶ Bīd omits kiñci. ²⁷ Bīd vatthum. ²⁸ Bīd -hati. ²⁹ Bīd saggapūrañ. ³⁰ Bīd add pi. ³¹ Bīd -vasena. ³² Bī tiriṭi-, Bīd tiriṭi-, Bīd add navamāñ ³³ Bīd vatthu. ³⁴ = Cakkavākajā-

teṭvā „na kho bhikkhu idān' eva pubbe pi' lolo, lolyakāraṇen' eva pana asinā sīsacchedanaṃ labhīti”¹ vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmaḍatte rajjaṃ kārente Bodhisatto tassa putto hutvā vayappatto Takkaṣilāyaṃ sip-
pāni³ uggahetvā⁴ pitu accayena rajje paṭiṭṭhāya bhojanasud- 5
dhiko ahosi, ten' assa Bhojanasuddhikarājā⁵ tv-eva⁶
nāmaṃ jātāṃ. So kira tathārūpena⁷ vidhānena⁸ bhattaṃ
bhuñjati yathāssa⁹ ekissā bhattapāṭiyā¹⁰ sataśaḥassaṃ vayaṃ
gacchati¹¹, bhuñjanto pana antogehe na bhuñjati, attano
pana¹² bhojanavidhānaṃ olokentaṃ¹³ mahājanaṃ puññaṃ kā- 10
retukāmatāya rājadvāre ratanamaṇḍapaṃ kāretvā bhojanavelāya
taṃ alaṃkārapetvā kañcanamaye samussitasetacchatte rāja-
pallaṃke¹⁴ nisīditvā khattiyakaññāhi parivuto sataśaḥassa-
ghanikāya suvaṇṇapāṭiyā¹⁵ satarasabhojanaṃ¹⁶ bhuñjati. Ath'
eko lolamanusso¹⁷ tassa bhojanavidhānaṃ oloketvā taṃ bho- 15
janaṃ bhuñjitukāmo hutvā pipāsaṃ sandhāretuṃ asakkonto
„atth' esa¹⁸ upāyo” ti gālhaṃ nivāsetvā hatthe ukkhipitvā¹⁹
„bho ahaṃ dūto dūto”²⁰ ti uccāsaddaṃ karonto rājānaṃ upa-
saṃkami, tena ca samayena²¹ tasmiṃ janapade „dūto smīti”²²
vadantaṃ na vārenti²³, tasmā mahājano dvidhā bhijjītvā²⁴ 20
okāsaṃ adāsi. So vegena gantvā rañño pātito²⁵ ekaṃ bhatta-
piṇḍaṃ gahetvā mukhe pakkhipi. Ath' „assa sīsaṃ²⁶ chindis-
sāmīti”²⁷ asigāho asinā abbāhesi²⁸. Rājā „mā paharīti”²⁹
vāreti³⁰, „mā bhāyi, bhuñjassū” ti. Hatthaṃ dhovītvā nisīdi.

¹ Bīd add tvaṃ. ² Bī lolakaraṇena samāno pana asīsacchedaṃ labhasīti, Bī lolakaraṇeneva samāno pi na asinā sīsacchedaṃ labhasīti. ³ Bīd sabbasi-. ⁴ Bīd uggahitvā. ⁵ Bī -ko-. ⁶ Ck teva. ⁷ Bīd tathānūrūpena. ⁸ C^o Bīd vidhāne. ⁹ Bī yato, Bī yathā. ¹⁰ C^o -pacchīyā, Bī -pāṭiyā, Bī -pāṭiyā. ¹¹ Bī -hassaṃ yeva hoti tāya, Bī sataśaḥassaḥghaniko yeva hoti. ¹² Bī omits pana, Bī adds taṃ. ¹³ Ck^o -ketuṃ. ¹⁴ Bī rājā pallaṃkena, Bī rājapallaṃkena. ¹⁵ Bīd -pāṭiyā. ¹⁶ C^o paṇṭarasa-, Bīd sabbarassa-. ¹⁷ Bīd -puriso. ¹⁸ Bīd attheko. ¹⁹ Bī adds nisīdi. ²⁰ Bīd duto only once. ²¹ C^o tena tena ca samayena, Bī tena tena samayena, Bīd tena samayena. ²² Bī dutomhīti. ²³ Bī vadantena nivāreti. ²⁴ Bī vadantaṃ na nivārentaṃ. ²⁵ Bīd bhinditvā. ²⁶ Bīd pāṭiyā. ²⁷ Bī adds ma-
yaṃ. ²⁸ Bī -mā ti. ²⁹ Bī si aggaheṣi, Bī asī aggaheṣi. ³⁰ C^o vāresi, Bīd nivāreti.

Bhojanapariyosāne c' assa' attano pivanapānīyam eva² tambūlañ
ca³ dāpetvā „bho purisa, tvaṃ 'dūto 'mhīti' vadasi⁴, kassa
dūto sīti“ pucchi. „Mahārāja ahaṃ taṇhāya⁵ dūto udaradūto⁶,
taṇhā maṃ āṇāpetvā 'tvaṃ⁷ gacchāhīti⁸ dūtaṃ katvā pesesīti“

5 vatvā purimā dve gāthā avoca:

1. Yass' atthā dūram āyanti⁹ amittam api yācituṃ
tass' ūdarass' ahaṃ¹⁰ dūto, mā me kujjhi rathesabha. 28.

2. Yassa divā ca ratto ca vasam āyanti mānavā
tass' ūdarass' ahaṃ¹⁰ dūto, mā me kujjhi rathesabhā 'ti. 29.

10 Tattha yassatthā dūramāyantīti yassa atthūya ime sattā taṇhāvasikā
hutvā dūram pi gacchanti, rathesabhā ti rathayodhajettāhaka.

Rājā tassa vacanaṃ sutvā „saccaṃ etaṃ, ime sattā uda-
radūtā, taṇhāvasena vicaranti taṇhā ca ime satte vicāreti, yāva
maṇāpaṇ ca¹¹ vata iminā kathitaṃ“ ti tassa purisassa tussitvā

15 tatiyaṃ gātham āha:

3. Dadāmi te brāhmaṇa rohiṇīnaṃ¹²
gavaṃ sahasaṃ saha puṅgavena,
dūto hi dūtassa kathaṃ na dajjā,
mayam pi tass' eva bhavāma dūtā ti. 30.

20 Tattha brāhmaṇā 'ti ālapanamattam etaṃ, rohiṇīnaṃ¹² ti rattavaṇṇa-
naṃ, saha puṅgavenā 'ti yūthaparimāyakena¹³ upaddavarakkhakena¹⁴ vasa-
bhena¹⁵ saddhiṃ, mayampīti ahaṃ ca avasesā ca sabbe sattā tass' eva uda-
rassa dūtā bhavāma, tasmā ahaṃ udaradūto samāno udaradūtassa tuyhaṃ kasmā
na dajjan¹⁶ ti.

25 Evañ ca pana vatvā „iminā vata mahāpurisena sutacitta-
katāya¹⁷ apubbaṃ kāraṇaṃ sāvito¹⁸ ti tuṭṭhacitto tassa mahan-
taṃ yasam adāsi.

¹ Ck vassa ² C^s -pānīyaṃ ce corr. to -pānīyaṃ ca, B^d -pāṇīyañceva. ³ B^d tampulañca, Ck taṇḍulañca, C^s taṇḍulañca corr. to tāmbūlañca. ⁴ B^s omits vadasi, B^d vadati. ⁵ B^d taṇhā. ⁶ B^s omits udaradūto. ⁷ C^s taṃ corr. to tvaṃ. ⁸ Ck^s gacchathā ti, B^d gacchahi ti. ⁹ Ck dūtamāyanti, B^s rassattā dūramāyanti, B^d yassattā dūramāyanti. ¹⁰ B^d tassudarassāhaṃ. ¹¹ B^d -paṇi. ¹² B^d -ni-. ¹³ Ck B^d -ṇāyakena. ¹⁴ B^s -rakkhikena, B^d -rakkitena. ¹⁵ B^s ubhayena, B^d usabhena. ¹⁶ B^d dajjā. ¹⁷ Ck sutavittakatāya. ¹⁸ so Ck^s; B^d iminā ca tumhādisena tāva asutapuppaṇi kāraṇaṃ kathitaṃ, B^s iminā ca tumhādisena tāva asutapuppaṇi kāraṇaṃ kathitaṃ.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Saccapariyosāne lolabbhikkhu anāgāmiphale patitṭṭhahi bahū¹ sotāpannādayo ahesuṃ) „Tadā lolapuriso etarahi lolabbhikkhu², Bhojanasuddhirājā pana aham evā“ 'ti. Dūtajātakam³. Saṃ-kappavaggo paṭhamo⁴.

5

2. KOSIYAVAGGA.

1. Padumajātaka.

Yathā kesā ca massu cā 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Ānandabodhimhi⁵ mālāpūjakārake⁶ bhikkhū ārabha kathesi. Vatthum⁷ Kālīṅgabodhiajātake āvibhavissati. So pana Ānandattherena ropitattā Ānandabodhīti jāto. Tharena hi Jetavanadvāra-koṭṭhake bodhissa⁸ ropitabhāvo sakala-Jambudīpaṃ⁹ patthari. Ath' ekacce janapadavāsino¹⁰ bhikkhū „Ānandabodhimhi mālāpūjam karissāmā“ 'ti Jetavanam āgantvā¹¹ Satthāraṃ vanditvā punadivase Sāvattim¹² pavisitvā¹³ uppalavithim¹⁴ gantvā mālaṃ alabhivā āgantvā Ānandattherassa¹⁵ ārocesuṃ: „āvuso mayam bodhimhi mālāpūjam karissāmā 'ti uppalavithim¹⁶ gantvā ekamālam pi na labhimhā“ 'ti. Thero „aham vo āvuso āharissāmīti“ uppalavithim¹⁷ gantvā bahū¹⁸ nīluppalakalāpe ukkhipāpetvā āgamma tesam dāpesi. Te tāni gahetvā bodhipūjam karimsu. Tam pavattim nātvā¹⁹ dhammasabhāyam bhikkhū therassa²⁰ guṇakatham samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso jānapadā²⁰ bhikkhū appapuñṇā uppalavithim²¹ gantvā mālaṃ na labhimsu²², thero pana²³ gantvā va āharāpesīti“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinna“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave

¹ Ck^o bahu, Bⁱ aññe hi bahū, B^d aññe pi bahu. ² B^d add ahoṣi. ³ B^d add dasamaṃ. ⁴ B^d add tassuddānaṃ, saṃkappatīlamuṭṭhiṇca maṇi ca sindhavā sukā jarudapānaṃ gāmaṇi mandhātā tiriṭṭi dūtan ti. ⁵ Ck^o -dhim hi. ⁶ B^d māla- ⁷ B^d vatthu. ⁸ Bⁱ bodhino, B^d bodhi. ⁹ B^d -pe. ¹⁰ Ck^o jā-. ¹¹ Bⁱ gantvā. ¹² Ck^o -tthi, C^o -tthi corr. to -tthim, B^d -tthiyam. ¹³ B^d pavisetvā. ¹⁴ Bⁱ upalavittī, B^d upalavittim. ¹⁵ Ck^o Bⁱ ānandathe-. ¹⁶ Bⁱ upalacitti, B^d upalavittim. ¹⁷ Bⁱ upalavittī, B^d upalavittim. ¹⁸ Ck^o bahuni, C^o bahūti, Bⁱ bahi, B^d bahu. ¹⁹ Bⁱ sutvā. ²⁰ C^o janapada, Bⁱ janappada, B^d janapadam. ²¹ Bⁱ upalapitti, B^d upavithi. ²² Bⁱ mālaṃ alabbisu, B^d m. alabbimsu. ²³ C^o janapadam.

idān' eva vattuccekā¹ kathākusalamālaṃ² labhanti, pubbe pi labhimsū³ 'ti vatvā atītaṃ āhāri:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto seṭṭhiputto ahoṣi. Antonagare va⁴ ekasmiṃ sare padumāni pupphanti. Eko chinnaṇāso puriso⁵ saraṃ rak-
 5 khati. Ath' ekadivasaṃ Bārāṇasiyaṃ ussave ghuṭṭhe⁶ mālaṃ pilandhitvā ussavaṃ kilītukāmā tayo seṭṭhiputtā „nāsacchinnassa abhūtena vaṇṇaṃ vatvā māle⁷ yācissāma⁸“ 'ti tassa padumāni⁹ bhañjanakāle⁹ sarantikaṃ¹⁰ gantvā ekamantaṃ aṭṭhaṃsu. Tesu
 10 eko taṃ¹¹ āmantetvā paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Yathā kesā ca massu¹² ca chinnaṃ chinnaṃ virūhati
 evaṃ rūhati te nāsā, padumaṃ dehi yācito ti. 31.

So tassa kujjhitvā na padumaṃ adāsi¹³. Ath' assa dutiyo dutiyaṃ gāthāṃ āha:

15 2. Yathā sārādikaṃ bijaṃ khetto vuttaṃ virūhati
 evaṃ rūhatu¹⁴ te nāsā, padumaṃ dehi yācito ti. 32.

Tattha sārādikaṃ ti saradasamaye¹⁵ gahetvā nikkhittaṃ sārasaṃpannaṃ bijaṃ.

So tassa¹⁶ kujjhitvā na padumaṃ¹⁷ adāsi. Ath' assa ta-
 20 tiyo tatiyaṃ gāthāṃ āha:

3. Ubho pi palapante¹⁸ te¹⁹ 'api padumāni²⁰ dassati',
 vajju²¹ vā te na vā vajju²¹ n'atthi nāsāya rūhanā,
 dehi samma padumāni amhehi pi yācito²² ti. 33.

Tattha ubho pi palapante²³ ti ete dve pi musā vadanti, api padu-
 25 māni²⁴ api nāma²⁵ no padumāni dassatīti cintetvā evaṃ vadanti²⁶, vajju

¹ C^k vatthucchedakā, Bⁱ vatthuccekā, B^d vatthuccekā ² Bⁱd kusalamālaṃ, C^k kusalamālā. ³ C^k Bⁱd -su yevā. ⁴ C^k eva, Bⁱd ca. ⁵ B^d adds taṃ, Bⁱ ti. ⁶ Bⁱ saṃghuṭṭhe, B^d saṅghuṭṭhe. ⁷ Bⁱd mālaṃ. ⁸ Bⁱ -naṃ. ⁹ C^k bhājana-, Bⁱ bhuñjana-. ¹⁰ C^k sarasaṃ-, Bⁱ sarassa santike, B^d sarassa santikaṃ. ¹¹ Bⁱd omīti taṃ ¹² C^k massū. ¹³ Bⁱd so kujjhitvā tasseeva padumaṃ nādāsi. ¹⁴ Bⁱ rūhati. ¹⁵ Bⁱd sāra-. ¹⁶ Bⁱd add pi. ¹⁷ Bⁱd padumaṃ na. ¹⁸ C^k ubho vippalapante, Bⁱ ubho pi vilabbhante, B^d ubho pi vilapante. ¹⁹ C^k ne. ²⁰ Bⁱd padāni. ²¹ Bⁱ vajjuṃ, B^d vajjaiṃ. ²² so C^k; C^k dehi samma padumāni yācito, Bⁱ dehi sama padumātini ahaṃ yācāmi yācito, B^d deti samma padumāni mahāni yācāmi yācito. ²³ C^k vippalapante, Bⁱ pi vilabbhante te, B^d pi vilapante te. ²⁴ B^d api padmānīti, Bⁱ api dānīti. ²⁵ Bⁱ adds ca. ²⁶ Bⁱ add kevelaṃ yācāmi.

vā te na vā vajjū 'ti¹ tava nāsā rūhatū 'ti² evaṃ vadeyyum vā na vadeyyum³
 etesaṃ vacanaṃ nāma⁴ appamāṇaṃ, sabbatthāpi n' atthi nāsāya virūhanā, ahaṃ
 pana te nāsaṃ⁵ paṭicca na kiñci vadāmi, kevalaṃ yācāmi tassa⁶ dehi⁷ samma
 padumāni yācito ti.

Taṃ sutvā padumasaragopako⁸ „imehi dvīhi musāvādo 5
 kato⁹, tumhehi sabbhāvo kathito, tumhākaṃ anucchavikāni pa-
 dumānīti“ mahantaṃ padumakalāpaṃ ādāya tassa¹⁰ datvā attano
 padumasaram eva gato.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakam samadhānesi:
 „Tadā padumalābhī¹¹ seṭṭhiputto¹² aham eva ahosin“ ti¹³. Paduma- 10
 jātakam¹⁴.

2. Mudupāṇijātaka.

Paṇi ce muduko cassā¹⁵ 'ti. Idaṃ Satthā Jetane viha-
 ranto ekaṃ ukkaṇṭhitabhikkhum ārabba kathesi. Taṃ hi
 Satthā dhammasabhaṃ¹⁶ ānītaṃ „saccaṃ kira tvaṃ¹⁷ ukkaṇṭhito¹⁸“ 15
 ti pucchitvā „saccaṃ“ ti vutte „bhikkhu itthiyo nāma¹⁹ etā kilesa-
 vasena gamanato arakkhiyā, porāṇakapaṇḍitāpi attano dhītaraṃ rak-
 khitum nāsakkhimsu, pitaraṃ¹⁹ hatthe gahetvā ṭhitā va pitaraṃ ajā-
 nāpetvā²⁰ kilesavasena purisena saddhim palāyīti“ vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente 20
 Bodhisatto tassa aggamaheṣiyā kucchismiṃ²¹ nibbattitvā
 vayappatto Takkaṣilāya²² sippāni²³ uggaṇhitvā pitu accayena
 rajje patiṭṭhāya dhammena rajjaṃ kāresi. So dhītaraṃ ca
 bhāgineyyaṃ ca dve pi antonivesane²⁴ posento ekadivasam
 amaccehi saddhim nisinno „mam' accayena mayhaṃ bhāgineyyo 25

¹ C^o vajju vā no na vajjū ti. Bⁱ vajjaṃ vā te na vā vajjun ti, B^d vajjum vā te na vā vajjun ti. ² C^o ruhatīti, Bⁱ vāva nāsā ruhabhuti. ³ B^d omits vā na vadeyyum.
⁴ Bⁱ omits nāma. ⁵ C^o nāsāya. ⁶ read tasmā? Bⁱ adds me. ⁷ Bⁱ dehīti, B^d dehīti datvā. ⁸ B^d padumagopako. ⁹ B^d kathito. ¹⁰ C^o ghare. ¹¹ C^o -bhi corr. to -bhi, B^d -bhi. ¹² B^d add pana. ¹³ B^d ahamevā ti. ¹⁴ Bⁱ adds paṭhamam. B^d pathamam. ¹⁵ C^o vassā, B^d assā. ¹⁶ C^o Bⁱ -bhāyam. ¹⁷ Bⁱ adds bhikkhu. B^d bhikkhum. ¹⁸ Bⁱ adds si, B^d si. ¹⁹ B^d pitara. ²⁰ B^d add va. ²¹ B^d kucchimhi. ²² B^d -lāyaṃ. ²³ B^d tabbasippāni. ²⁴ Bⁱ attano nivesane

rājā bhavissati, dhītā¹ me tass' eva² aggamaheṣi bhavissatīti³ vatvā aparabhāge tesam vāyappattakāle³ puna amaccehi sad-dhim nisinno „mayham bhāgineyyassa aññassa⁴ dhītaram ānes-sāma⁵, mayham dhītaram pi⁶ aññasmiṃ rājakule⁷ dassāma,
 5 evam no nātakā bahū⁸ bhavissantīti⁹ āha. Amaccā sampatic-chimsu. Atha rājā bhāgineyyassa bahigeham dāpesi antopa-vesanam⁹ nivāresi. Te pana aññamaññaṃ paṭibaddhacittā ahesum. Kumāro „kena nu kho upāyena rājadhītaram bahi niharāpeyyan¹⁰ ti cinto „atthi upāyo¹¹ ti dhātiyā lañcam
 10 datvā „kiṃ ayyaputta kattaban¹⁰ ti vutte „amma kathan nu kho rājadhītaram bahi katum okāsam labheyyamā¹¹ ti āha. „Rājadhītāya saddhim kathetvā jānissāmīti¹². „Sādhū amma¹³ 'ti. Sā gantvā¹³ „ehi amma, sise te ukā¹³ gaṇhissāmīti¹⁴ tam nīcapīṭhake¹⁴ nisīdāpetvā sayam uce nisīditvā tassā sīsam
 15 attano ūrusu ṭhapetvā ukā gaṇhamānā rājadhītāya sīsam na-khena¹⁵ vijjhi. Rājadhītā „nāyam attano nakhena¹⁵ vijjhati¹⁶, pitucchāputtassa me kumārassa nakhena¹⁵ vijjhatīti¹⁷ nātva „amma tvam kumārassa santikam agamāsīti¹⁷ pucchi. „Āma amma¹⁸ 'ti. „Kin te na sāsanaṃ kathitan¹⁸ ti. „Tava bahi-
 20 karaṇūpāyam¹⁸ pucchati amma¹⁸ 'ti. Rājadhītā „paṇḍito¹⁹ honto²⁰ jānissatīti²¹ paṭhamam gātham²² vatvā²³ „amma imam uggahetvā kumārassa kathehīti²⁴ āha:

1. Pāṇi ce muduko c' assa²⁴ nāgo c' assa sukārito

andhakāro ca vasseyya²⁵ atha nūna tadā siyā ti. 34.

25 Sā tam uggahetvā²⁶ kumārassa santikam gantvā „amma rājadhītā kim āhā²⁷ 'ti vutte²⁷ „aññaṃ kiñci avatvā imam

¹ Bīd add pi. ² Bīd tassa. ³ Bīd bhāgineyyassa vāyappattassa kāle. ⁴ Bīd add raññe. ⁵ Bīd aneyyāma. ⁶ Bīd omit pi. ⁷ Cks -kulam, Bīd add pi. ⁸ Bīd bahutarā. ⁹ Bīd antonive-. ¹⁰ Bīd kiccan. ¹¹ Bī labheyyāthā. ¹² Bīd agantvā. ¹³ Ck ukam, Bī ukkā, Bī ukā. ¹⁴ Ck -pīṭhake, Bī nīcapāṭhike, Bī nīcapīṭhake. ¹⁵ Bīd nakhehi. ¹⁶ Cks vijjhitī. ¹⁷ Bīd āgatāsīti. ¹⁸ Bīd -kāra-. ¹⁹ all four MSS. -tā, Bīd add va. ²⁰ Bī -tā, Bī -tu. ²¹ Cks -sīti, Bī -ssanti, Bī -ssantīti. ²² Ck omits gātham. ²³ Bī na tam pathamam gātham mantetvā, Bīd pathamam gātham bandhitvā. ²⁴ Bī mudukā assa, Bīd sudukā tassa. ²⁵ Bīd passeyya. ²⁶ Bīd uggahitvā. ²⁷ Bīd C' ayyaputta.

gātham pahīṇīti¹ "taṃ gātham udāhāsi". Kumāro² tass' attham
ñatvā „gaccha amma" "ti taṃ³ uyyojesi.

Gāthāy' attho: sace te ekassa⁴ cullūpaṭṭhākassa⁵ mama hattho viya⁶ mudu
assa yadi ca te ānañjakāraṇaṃ⁷ sukārito eko hatthi assa yadi ca taṃ divasaṃ⁸
caturaṅgasamannāgato viya bahulo⁹ andhakāro assa devo ca¹⁰ vasseyya aha 5
nūna tadā siyā ti tādise kāle ime cattāro paccaye āgāmma ekamsena te
manorathassa matthakagamanam¹¹ siyā ti.

Kumāro etam attham tattato¹² ñatvā ekaṃ abhirūpaṃ
muduhattham cullūpaṭṭhākam¹³ sajjam¹⁴ katvā maṅgalahatthi-
gopakassa lañcam datvā hatthim ānañjakāraṇam¹⁵ kāretvā kālam 10
āgamento acchi. Ath' ekasmim kālapakkhuposathadivase¹⁶
majjhimayāmasamanantare¹⁷ ghanakāḷamegho¹⁸ vassi. So „ayaṃ
dāni rājadhītāya¹⁹ vuttadivaso" ti vāraṇam abhirūhitvā²⁰ mudu-
hatthakam cullūpaṭṭhākam²¹ hatthipitṭhe nisīdāpetvā gantvā
rājanivesanassa ākāsaṅgaṇābhimukhe ṭhāne hatthim mahābhitti- 15
yaṃ aliyāpetvā vātapānasamīpe temento²² atṭhāsi. Rājāpi
dhītaram²³ rakkhanto aññattha sayitum na deti, attano santike
cullasayane²⁴ sayāpeti. Sāpi „ajja kumāro āgamiṣsatīti"²⁵
ñatvā niddam anokkamitvā²⁶ va nipannā „tāta nahāyitukam'
amhīti" āha. Rājā „ehi amma" "ti taṃ hatthe gahetvā vāta- 20
pānasamīpaṃ netvā „nahāhi"²⁷ amma" "ti ukkhipitvā vātapānassa
bāhirapadumake²⁸ ṭhapetvā ekasmim hatthe gahetvā atṭhāsi.
Sā²⁹ nahāyamānā va³⁰ kumārassa hattham pasāresi³¹. So tassā
hatthato ābharaṇāni omuñcitvā³² upaṭṭhākassa³³ hatthe pilan-
dhāpetvā³⁴ taṃ ukkhipitvā rājadhītaram nissāya padumake 25

¹ Ck -ñī, C^o pahīṇī, B^d pahīṇīti. ² B^d -sī. ³ B^d add ca. ⁴ Ck nam. ⁵
Bⁱ etissā, B^d ekissā. ⁶ Bⁱ cūlapaṭṭhākāya, B^d cūlapaṭṭhākāya. ⁷ B^d add hattho.
⁸ Ck āpañja-, Bⁱ āneñca-, B^d ānañca-. ⁹ Ck yadi etam divasaṃ. ¹⁰ C^o B^d
bahalo, Bⁱ bahavo. ¹¹ Ck va. ¹² B^d gamanam matthakam. ¹³ C^o tathato, Bⁱ
attato. ¹⁴ C^o cullapa-, Bⁱ cūlapaṭṭhākam, B^d cūlapaṭṭhāka. ¹⁵ B^d saññam.
¹⁶ Ck B^d kāla-, Bⁱ kālapaṇḍupo-. ¹⁷ B^d -samantare. ¹⁸ Ck Bⁱ -kāla-, B^d
-kāle-. ¹⁹ B^d rājadhītāya dāni. ²⁰ C^o -ru-, Bⁱ vivāraṇam abhirūhitvā. ²¹
Ck cullu-, Bⁱ cūlapaṭṭhākam, B^d cūlapaṭṭhākam. ²² B^d add va. ²³ C^o rāja-
dhītaram. ²⁴ B^d cūla-. ²⁵ Ck -ssasīti. ²⁶ Ck B^d anu-. ²⁷ Bⁱ nahāyāhi, B^d nā-
yāti. ²⁸ Bⁱ haḥimassepadumake, B^d pahīpasse-. ²⁹ B^d omīti sā. ³⁰ B^d nhā-
yamānā ca. ³¹ B^d hatthe pasāreti. ³² C^o muñcitvā. ³³ B^d upaṭṭhākāya. ³⁴
Ck pīla-, B^d pīlandhitvā.

ṭhapesi. Sā tassa¹ hattham gahetvā pitu hatthe ṭhapesi. So tassa² hattham gahetvā dhītu hattham muñci³. Sā itarasmāpi⁴ hatthā ābharaṇāni omuñcitvā tassa dutiyahatthe pilandhāpetvā⁵ pitu hatthe ṭhapetvā kumārena⁶ saddhim agamāsi⁷. Rājā⁸
 5 „dhītā yeva me“ ti saññāya taṃ dārakaṃ⁹ nahānapariyosāne¹⁰ sirigabbhe sayāpetvā dvāraṃ pidhāya lañchetvā¹¹ ārakkham datvā attano sayanaṃ gantvā nipajji. So pabhātāya rattiya dvāraṃ vivaritvā taṃ dārakaṃ⁹ disvā „kim etan¹²“ ti pucchi. So¹³ tassā kamārena saddhim gatabhāvaṃ kathesi. Rājā vip-
 10 paṭisārī hutvā „hatthe gahetvā carantenāpi mātugāmaṃ rak-khituṃ na sakkā, evaṃ arakkhiyā nāma¹⁴ itthiyo¹⁵“ ti cintetvā itare dve gāthā avoca:

2. Analā mudusambhāsā duppūrā tā¹⁶ nadīsamā,
 sīdanti, naṃ viditvāna ārakā parivajjaye. 35.
 15 a. Yaṃ etā upasevanti chandasā vā dhanena vā
 jātavedo va saṇṭhānaṃ khippaṃ anuḍahanti naṃ ti. 36.

Tattha analā mudusambhāsā ti muduvacanenāpi¹⁶ asakkuṇeyyā¹⁷,
 n' eva sakkā saṇhāvācāya saṃgaṇhituṃ ti attho, purisehi vā etāsaṃ¹⁸ na alan¹⁹ ti analā, mudusambhāsā ti hadaye thaddhāpi²⁰ sambhāsā va mudu
 90 etāsaṃ ti mudusambhāsā, duppūra tā²¹ nadīsamā ti gāthā nadī āgatā-gatassa udakassa sandanato²² udakena duppūrā evaṃ anubhūtehi²³ methunādīhi aparitussanato duppārā, tena vuttaṃ: tiṇṇaṃ bhikkhave dhammānaṃ attitto appaṭivāno²⁴ kālaṃ karoti, katamesaṃ tiṇṇaṃ methunadhammānaṃ²⁵, samāpattiya ca vijāyanassa alaṃkārassa ca²⁶ 'ti²⁷ tmesaṃ kho
 95 bhikkhave tiṇṇaṃ dhammānaṃ attitto appaṭivāno²⁸ mātugāmo kālaṃ karotīti, sīdantīti aṭṭhasu mahānīrayesu soḷasasu ca ussadesu²⁹ nīmujjanti, naṃ ti

¹ B^d tassā. ² B^d tassā. ³ Bⁱ muccei. ⁴ Bⁱ -smimpt. ⁵ B^d pilaandhitvā.
⁶ Bⁱ -reneva. ⁷ B^d āg-. ⁸ C^k B^d rāja. ⁹ B^d dārakaṃ. ¹⁰ B^d nhāna-, Bⁱ nāya-. ¹¹ B^d lañcitvā. ¹² B^d kimetan. ¹³ B^d sā. ¹⁴ C^k arakkhiyo nāmīti-
 thiyo, Bⁱ arakkhiyamānāttithiyo nāma, B^d arakkhiyamānā itthiyo. ¹⁵ Bⁱ duppu-
 rattā, B^d dupparattā. ¹⁶ B^d -na pi. ¹⁷ C^k -neyyā, Bⁱ asakkaneyyā, B^d asatthu-
 ñeyyā. ¹⁸ Bⁱ etassa. ¹⁹ C^k labhan, Bⁱ alan. ²⁰ Bⁱ thaddhe phi, B^d bandhe
 vi. ²¹ Bⁱ dupparattā, B^d duppurattā. ²² C^k āgatāgatassa sanato, C^k āgatā-
 gatassa sanako corr. to - sandako. ²³ C^k anubhūtehi corr. to anubhūtābhū-
 tehi. ²⁴ C^k appaṭivāno, Bⁱ apaṭibhāṇo, B^d apaṭibhāṇo. ²⁵ C^k methunadhamma,
 Bⁱ tiṇṇaṃ medhunnaṃ, B^d metunaṃ dhammānaṃ. ²⁶ add ca after vijā-? C^k
 alaṃkarassa ca, C^k alaṃkārassa ca, Bⁱ alaṃkarissā. ²⁷ C^k omit ti. ²⁸ B^d
 apaṭibhāṇo. ²⁹ Bⁱ usaddhasanīrayesu, B^d usadanīrayesu.

niḥpātamatthaṃ, viditvānā ti evaṃ jānitvā, ārakā parivaḥḥjaye ti tā¹ itthiyo²
methunadhammādihi attitā kālaṃ katvā etesu nirayesu sīdanti, etā evaṃ attanā
sīdamānā³ kass' aññassa sukhāya bhavissanti⁴ evaṃ nātva paṇḍito puriso
dūrato eva⁵ tā vajjeyyā⁶ ti dīpeti, chandasā vā dhanena vā ti attano vā
chandena ruciyā pemeṇa⁷ gativasena⁸ laddhadhanena⁹ vā yaṃ purisaṃ etā⁵
itthiyo upasevanti bhajanti, jātavedo ti aggi, so hi jātamatto va vediyati
vidito¹⁰ pākaḥ hotīti jātavedo, so yathā attano tñānaṃ kāraṇaṃ okāsaṃ vā¹¹
anudahati evaṃ eva¹² tāpi yaṃ¹³ upasevanti taṃ purisaṃ dhanayasasīlapaññā-
samannāgatam pi tesāṃ sabbadhanādīnaṃ¹⁴ vināsanato¹⁵ paripunṇatāya sam-
pattiyā abhāvupattin¹⁶ kurumānā khīppaṃ anudahanti jhāpentī, vuttam¹⁰
pi c' etaṃ:

Balavanto dubbalā honti thānavanto¹⁷ pi hāyare

cakkhumā andhitā¹⁸ honti mātugāmaṃasaṃ gatā.

Guṇavanto nigguṇā honti paññavanto pi hāyare

pamattā bandhane senti mātugāmaṃasaṃ gatā.

15

Ajjhesanaṃ¹⁹ tapaṃ sīlaṃ saccaṃ cāgaṃ satin²⁰ matin²¹

acchindanti pamattassa panthadūbhi²² va takkarā.

Yasaṃ kittin²³ dhitin²⁴ sūraṃ bāhusaccaṃ paḍānaṃ

khepayanti²⁵ pamattassa kaṭṭhapuññaṃ²⁶ vā pāvako ti.

Evaṃ vatvā Mahāsatto „bhāgineyyo²⁷ pi mayā²⁸ pose- 90
tabbo“ ti mahantena yasasakkārena²⁹ dhītaṃ tass' eva³⁰
datvā taṃ oparajje³¹ patitthāpesi³². So mātulassa accayena
rajje patitthahi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jāta-
kaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpatti- 95
phale patitthahi) „Tadā rājā aham eva aho sin“ ti³³. Mudupāṇi-
jātakaṃ³⁴.

¹ C^o taṃ, B^d etā. ² B^d add nāma. ³ Bⁱ ekāsaṃ evaṃ saṃsīdamānaṃ, B^d
etāsaṃ evaṃ saṃsīdamānā, Bⁱ adde rakkhamānā, B^d rakkhamānāpi. ⁴ C^o bha-
vissanti. ⁵ B^d va. ⁶ Bⁱ parivaccaye, B^d parivajjeyyā. ⁷ C^o vāyāmena. ⁸ B^d
tittivasena. ⁹ Bⁱ pisandhanena, B^d pilandhanena. ¹⁰ B^d add vā. ¹¹ B^d omīti
vā. ¹² C^o e. ¹³ B^d add purisaṃ. ¹⁴ C^o sabbam, B^d omīti sabba. ¹⁵ B^d
nāsanato. ¹⁶ Bⁱ abhāvupattikaṃ, B^d agabbhūpattikaṃ. ¹⁷ B^d paññavanto.
¹⁸ B^d cakkhuno andhakā. ¹⁹ C^o ajjhenaca. ²⁰ C^o panthadūbhi, C^o pantha-
dūbhi and patthavūbhi, Bⁱ pāthanaduhi, B^d antadūhi. ²¹ Bⁱ cajjhāsayanti, B^d
hāsayanti. ²² C^o kaṭṭhapūja, Bⁱ kaṭṭhamuñcam, B^d kattaṭṭhapūjam. ²³ B^d -ṇe-
²⁴ Bⁱ me, B^d omīti mayā. ²⁵ C^o omīti yasa, Bⁱ yassena yassena, B^d yassena.
²⁶ B^d tassa. ²⁷ B^d upa-. ²⁸ B^d -tha-. ²⁹ B^d abamevā ti. ³⁰ B^d add
dutiyaṃ.

3. Cullapalobhanajātaka.

Abhiḥjamāne vārisimim ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṃ ukkaṇṭhitam eva¹ ārabha kathesi. Tam hi Satthā dhammasabham ānitaṃ² „saccaṃ kira tvaṃ³ ukkaṇṭhito“⁴ ti pucchitvā⁵ „saccaṃ“ ti vutte⁶ „itthiyo nāṃ“ etā porāṇake suddhasatte pi samkilesesun“ ti⁶ vatvā⁷ atitāṃ āhari:

Atite Bārāṇasiyaṃ Brahmaddatto rājā pana aputto⁸ hutvā attano itthiyo „puttapatthanam karoṭhā“⁹ ti āha. Tā putte patthenti⁹. Evaṃ addhāne gate Bodhisatto Brahma-
 10 lokā cavitvā aggamaheṣiyā kucchimhi nibbatti. Tam jāta-
 mattam nahāpetvā¹⁰ thaṇṇam¹¹ pāyanatthāya¹² dhātiyā adamsu.
 So pi pāyamāno rodāti. Atha naṃ aññissā adamsu. Mātugā-
 mahatthagato¹³ n'eva tuṇhī hoti¹⁴. Atha naṃ ekassa pāda-
 mūlikassa adamsu. Tena gahitamatto tuṇhī ahosi. Tato paṭ-
 15 ṭhāya purisā¹⁵ tam gahetvā caranti. Thaṇṇam¹⁶ pāyantā¹⁷
 duhitvā vā¹⁸ pāyenti sāniantarena vā thanam mukhe ṭhapenti.
 Tassa aparāparam vaddhamānassāpi¹⁹ mātugāmam dassetum
 nāma na sakkā²⁰, ten' assa rājā visum űeva²¹ nisajjādittḥānāni
 ca jhānāgāraṇ ca kāresi²². So tassa solasavassakāle²³ cintesi:
 20 „mayham añño putto n' atthi, ayaṃ kāme na²⁴ paribhuñjati,
 rajjam pi na icchissati²⁵, dulladdho²⁶ vata²⁷ me putto“ ti. Atha
 naṃ ekā naccagītavāditakusalā purise²⁸ paricaritvā attano vase
 kātum paṭibālā taruṇā²⁹ nāṭakittḥi upasamkamitvā „deva kin
 nu³⁰“ cintesīti³¹ āha. Rājā³¹ tam kāraṇam acikkhi. „Hotu

¹ C^s Bīd -tabhikkhumeva. ² C^s -sabham āgantvā anitāṃ āhari, Bī -sabbāyaṇi nitāṃ. ³ C^s Bīd add bhikkhu. ⁴ Bīd add sī. ⁵ Bīd add bhikkhave. ⁶ C^s -lesunti, Bīd -lissantīti. ⁷ Bīd add tehi yācīto. ⁸ Bīd -datte rajjam kārente rājā aputtako. ⁹ Bī patthentiyo pi, Bīd patthentiyo pi na labhimsu. ¹⁰ Bīd nhā- ¹¹ C^s tamāṇa. ¹² Bī dāyanattāya. ¹³ Bīd -gāmassa-. ¹⁴ Bīd ahosi. ¹⁵ Bīd add va. ¹⁶ C^s thamāṇa, Bī dhaṇṇāṇi. ¹⁷ Bī pāyento. ¹⁸ Bīd va. ¹⁹ Bī parivattamānassa, Bīd mukhe tenassa dā natthi gaudha kumāraro ti nāma karim tassa a. pari - - nassāpi. ²⁰ Bīd nāma dassetum na sakkoti. ²¹ C^s Bīd yeva. ²² C^s kārāpesi. ²³ Bīd -vassikakāle. ²⁴ Bī ayaṃ pana kumāro na mātugāmena, Bīd ayaṃ pana kumāro na kāmēna. ²⁵ Bī icchissatīti, Bīd rajjam na icchassati. ²⁶ Bīd dullabbo. ²⁷ Bī pana. ²⁸ Bīd purisavesena. ²⁹ Bīd -ṇa. ³⁰ Bīd kin nu kho. ³¹ Bīd add pana.

deva, ahañ tañ palobhetvā kāmarasañ jānāpessāmīti¹. „Sace
 me puttañ anitthigandhakumārañ palobhetuñ sakkhissasi so
 rājā bhavissati tvañ aggamaheṣīti². Sā „mayhañ so deva
 bhāro³, tumhe mā cintethā⁴“ ‘ti vatvā ārakkhamanusse upa-
 saṃkamitvā āha: „ahañ paccūsasamaye⁵ āgantvā ayyaput- 5
 tassa sayanaṭṭhāne⁶ bahijjhānāgāre ṭhatvā⁷ gāyissāmi⁸, sace⁹
 kujjhati¹⁰ mayhañ katheyyātha, ahañ apagacchissāmi¹¹, sace
 suṇāti¹² vaṇṇaṃ¹³ me katheyyāthā¹⁴“ ‘ti. Te „sādhū¹⁵ ti sam-
 paticchimsu. Sāpi paccūsakāle tasmim padese ṭhatvā tantis-
 sarena gītassarañ gītassarena tantissarañ anatikkamitvā ma- 10
 dhurena sarena¹⁶ gāyi. Kumāro suṇanto¹⁷ va nipajji, puna-
 divase ca āsanne¹⁸ ṭhatvā gāyituñ ānāpesi, punadivase jhā-
 nāgāre ṭhatvā gāyituñ ānāpesi, punadivase attano samīpe
 ṭhatvā ti evaṃ anukkamena¹⁹ tañhañ uppādetvā lokadham-
 mañ sevitvā kāmarasañ nātvā „mātugāmañ nāma²⁰ aññe- 15
 sañ na dassāmīti²¹ asim gahetvā antaravithim otarivā purise
 anubandhanto carati²². Atha nañ rājā gāhāpetvā tāya ku-
 mārikāya²³ saddhim nagarā nīharāpesi. Ubho pi araññañ pa-
 visitvā²⁴ Adhogaṅgañ gantvā ekasmim passe Gaṅgañ ekasmim
 samuddaṃ katvā ubhinnañ antare assamapadañ māpetvā vā- 20
 sañ kappayimsu. Kumārikā paṇṇasālāya nisīditvā²⁵ kanda-
 mūlādini pacati, Bodhisatto araññaṇto phalāphalañ āharati²⁶.
 Ath’ ekadivasañ tasmim phalāphalathāya gate samuddadīpakā²⁷
 eko tāpaso bhikkhācārathāya²⁸ ākāseṇa²⁹ gacchanto dhūmañ
 disvā assamapade otari. Atha nañ sā „nisīda yāva paccatīti³⁰ 25
 nisīdāpetvā itthikuttana³¹ palobhetvā³² jhānā cāvetvā³³ brahma-
 cariyam assa antaradhāpesi. So pakkhacchinnakāko viya

¹ Bī sā sāmi mama bhāro, Bā sā sāmi me āro. ² Bīd cintayitthā. ³ Bī mac-
 cussa-, Bā paccussa. ⁴ Bīd sayitaṭṭhāne. ⁵ Ck yatthā, C^o sattā corr. to ṭhatvā,
 Bīd ṭhatvā. ⁶ C^o hāyi- corr. to gāyi-, Bīd gāyissāmīti. ⁷ Bīd add so. ⁸ Bīd
 kujjhiṣṣati. ⁹ Bīd -mīti ¹⁰ Bīd -ṇoti. ¹¹ Bīd omīti vaṇṇaṃ. ¹² Bīd saddena.
¹³ Bīd add va. ¹⁴ Bīd āsannaṭṭhāne. ¹⁵ Bīd -neva. ¹⁶ Ck omīti nāma. ¹⁷ Bīd
 vicari. ¹⁸ Bī -riyā. ¹⁹ Bīd -setvā. ²⁰ Bīd nisīdāpetvā. ²¹ Bīd āhari. ²² C^o -ko,
 Bīd -ke. ²³ Bīd -ravelāya. ²⁴ Bī -se, Bā -senā. ²⁵ Bīd -kuṭṭena. ²⁶ Bī add
 me. ²⁷ Bīd hāpetvā.

hutvā taṃ jahitum asakkonto sabbadivasam¹ tatth' eva ṭhatvā Bodhisattaṃ āgacchantam disvā vegena samuddābhimukho palāyi². Atha nam³ so „paccāmitto³ bhavissatīti“ asim⁴ abbāhetvā⁴ anubandhi. Tāpaso uppatanākāraṃ dassetvā samudde pati.

5 Bodhisatto „esa tāpaso ākāseṇa āgato⁵ bhavissati⁶, jhānassa parihīnattā samudde patito, mayā dāni 'ssa avassayena bhavitum vaṭṭatīti⁷“ cintetvā velante ṭhatvā imā gāthā avoca:

1. Abhiijamāne vārisim⁸ sayam⁸ āgamma iddhiyā⁹ missibhāv' itthiyā¹⁰ gantvā saṃsīdasi¹¹ mahannave. 37.

10 2. Avattani¹² mahāmāyā brahmacariyavikopanaṃ sidanti¹³, nam¹⁴ viditvāna¹⁴ ārakā parivajjaye. 38.

a. Yam¹⁵ etā upasevanti chandasā vā dhanena vā jātavedo va saṇṭhānam¹⁶ khippam¹⁷ anudahanti nan¹⁵ ti. 39.

Tattha abhiijamāne vārisim¹⁸ ti imasmim¹⁹ udake acalamāne akam-
15 pamāne udakam²⁰ anāmasitvā sayam²¹ ākāseṇ' eva iddhiyā āgantvā, missibhāv-
vitthiyā²² ti lokadhammavassena itthiyā saddhim²³ missibhāvaṃ, āvaṭṭani²⁴
mahāmāyā ti itthiyo nām' etā²⁵ kāmavaṭṭena²⁶ āvaṭṭanato²⁷ āvaṭṭani²⁸ anan-
tāhi itthimāyāhi samannāgatattā mahāmāyā nāma, vuttam²⁹ h' etaṃ:

Māyā c' etā³⁰ maricī ca³¹ soko rogo c' upaddavo

90 kharā ca bandhanā c' etā³² maccupāso gubāsayo,
tāsu yo vissase poso so naresu narāddhamo ti³³,

brahmacariyavikopanaṃ ti seṭṭhacariyassa methunaviratibrahmacariyassa³⁴
vikopanaṃ, sidantīti itthiyo nām' etā isīnam³⁵ brahmacariyavikopanena apāyesu
sidanti, sesam³⁶ purimanayen' eva yojetabbam.

25 Etaṃ³⁷ pana Bodhisattassa vacanam³⁸ sutvā tāpaso samud-
damajjhe ṭhito va³⁹ natṭham⁴⁰ jhānam⁴¹ puna uppādetvā ākāseṇa
attano vasanaṭṭhānam⁴² eva gato. Bodhisatto cintesi: „ayam⁴³
tāpaso evambhāriko⁴⁴ simbalitūlam⁴⁵ viya ākāseṇa⁴⁶ gato, mayāpi

¹ Bīd sabbam-. ² Bī -yati. ³ Bīd add me ayam. ⁴ Bī sammāhitvā, Bīd gahetvā.

⁵ Bīd -nāgato. ⁶ Bīd -tīti. ⁷ Ck^o vaddhatīti. ⁸ Bīd ayam. ⁹ Bīd itthiyā. ¹⁰ Bī misibhāvittiyā, Bīd missibhāvittiyā. ¹¹ Bīd -dati. ¹² Bīd āvattani, C^o āvattani corr. to āvaddhani, C^k āvaddhani. ¹³ Bīd sidanti. ¹⁴ C^k Bīd viditvā. ¹⁵ Bīd tan. ¹⁶ Bīd ayam. ¹⁷ Bī missibhāvittiyā, Bīd missibhāvittiyā. ¹⁸ C^k āvad-dhati, C^o -ti corr. to -nī, Bīd āvattani. ¹⁹ Bīd itthi nāmesā. ²⁰ C^k -vad-dhena, Bīd kāmavaṭṭena. ²¹ C^k āmaṇḍanato, C^o āvaddhanato, Bī āvaṭṭato, Bīd to. ²² C^k āvaddhani, C^o āvaddhani. ²³ C^o Bīd cesā. ²⁴ C^k Bī va. ²⁵ Bīd cesā. ²⁶ Bīd add tattha. ²⁷ Bīd -virahitassa. ²⁸ Bīd evam. ²⁹ Bīd yeva. ³⁰ Bīd -bhārito, Bī -sarito, Bīd add samāno, Bī samāno. ³¹ Bī -nā.

iminā viya jhānaṃ uppādetvā ākāseṇa¹ caritum vaṭṭatīti² so
assamaṃ gantvā taṃ itthiṃ manussapathaṃ netvā „gaccha
tvan“ ti uyyojetvā araṇṇaṃ pavisitvā manuṇṇe bhūmibhāge
assamaṃ māpetvā isipabbajjāṃ pabbajitvā kaṣiṇaparikkammaṃ
katvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā Brahma-loka- 5
parāyano ahoṣi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam
samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiphale pa-
tiṭṭhaṃhi) „Tadā anitthigandhakumāro³ aham eva ahoṣin“ ti. Culla-
palobhanajātakaṃ⁴. 10

4. Mahāpanāda-jātaka.

Panādo nāma so rājā ti. Idam Satthā Gaṅgātīre ni-
sinno Bhaddajitherassa ānubhāvaṃ⁵ ārabha kathesi. Ekasmiṃ
hi⁶ samaye Satthā Sāvattthiyaṃ⁷ vassaṃ vasitvā⁸ „Bhaddajikumārassa
saṃgahaṃ karissāmi“ bhikkhusaṃghaparivuto cārikaṃ caramāno 15
Bhaddiyanagaraṃ patvā⁹ Jātiyāvane¹⁰ tayo māse vasi kumārassa nā-
ṇaparipākāṃ¹¹ āgamaṃyamaṇo. Bhaddajikumāro mahāyaso asitikoṭṭivibha-
vassa Bhaddiyaseṭṭhino ekaputtako, tassa tiṇṇaṃ utūnaṃ¹² tayo pā-
sādā ahesum, ekekasmim cattāro¹³ māse vasati, ekasmiṃ vasitvā nā-
ṭakaparivuto mahantena yasena aṇṇaṃ pāsādaṃ gacchati. Tasmim 20
khaṇe „kumārassa yasaṃ passissāmā“ ti sakalanagaraṃ saṃkhubhi,
pāsādantare cakkāticakkāni mañcātimañcāni bandhanti. Satthā tayo
māse vasitvā „mayam gacchāmā“ ti nagaravāsinaṃ ārocesi. Nāgarā
„bhante sve gamissathā“ ti Satthāraṃ nimantetvā dutiyadvase
Buddha-pamukhassa saṃghassa¹⁴ mahādānaṃ sajjetvā¹⁵ nagaramajjhe 25
maṇḍapaṃ katvā alaṃkaritvā¹⁶ āsanāni paṇṇāpetvā kālāṃ ārocesum.
Satthā bhikkhusaṃghaparivuto tattha gantvā nisīdi. Manussā mahā-
dānaṃ adaṃsu. Satthā niṭṭhitabhattakicco madhurassarena anumod-
anaṃ ārabhi. Tasmim khaṇe Bhaddajikumāro¹⁷ pāsādato pāsādaṃ

¹ Bīd -so. ² Ck vaddhatīti. ³ Bī adds pana. ⁴ Bīd ahamevā. ⁵ Bīd cūla-,
and add tatiyaṃ. ⁶ Bīd -rassānubhāvaṃ. ⁷ Bīd omit hi. ⁸ Ck omits sāvatt-
thiyaṃ. ⁹ Bīd pavisitvā in the place of vassaṃ vasitvā. ¹⁰ Bīd gantvā. ¹¹ Ck
-ya-. ¹² Bīd -pakkāṃ. ¹³ Bīd add anuochavikā. ¹⁴ Bīd repeats cattāro. ¹⁵
Bīd bhikkhusaṃghassa. ¹⁶ Bī sajjitvā, Bīd sajjhitvā. ¹⁷ Bīd omit alaṃkaritvā.
¹⁸ Bī adds pi.

gacchati. Tassa sampattidassanattāya tam divasaṃ koci na¹ agamāsi², attano manussā parivāresuṃ. So manusse³ pucchi: „aṇṇasamim kāle mayi pāsādato pāsādam⁴ gacchante sakalanagaram samkhubhati⁵, cakkāticakkāni mañcātimañcāni bandhanti, ajja pana
 5 ṭhapetvā mayhaṃ manusse aṇṇo koci n' atthi⁶, kin nu kho kāraṇaṃ“ ti. „Sāmi, Sammāsambuddho imaṃ nagaram⁷ upanissāya tayo māse vasitvā ajja gacchissati⁸, so bhattakiccaṃ niṭṭhapetvā mahājanassa dhammaṃ deseti, sakalanagaravāsino⁹ tassa dhammakathaṃ suṇantīti¹⁰. So „tena hi etha, mayam pi¹¹ suṇissāmā“ 'ti sabbābharana-
 10 patimaṇḍito mahantena parivārena upasamkamitvā parisapariyante ṭhito dhammaṃ suṇanto¹² sabbakilese khetvā aggaphalaṃ aruham pāpuṇi. Satthā Bhaddiyasetṭhiṃ āmantetvā „mahāsetṭhi, putto te¹⁴ alamkatapaṭiyatto va dhammakathaṃ suṇanto arahatte paṭiṭṭhito, ten' assa ajj' eva pabbajituṃ vā vaṭṭati¹⁵ parinibbāyituṃ vā“ ti āha.
 15 „Bhante, mayhaṃ puttassa parinibbānena kiccaṃ n' atthi, pabbājettha naṃ, pabbājetvā ca pana naṃ gahetvā sve amhākaṃ gehaṃ upasamkamathā“ 'ti. Bhagavā nimantanam¹⁶ adhiyasetvā kulaputtaṃ ādāya vihāraṃ gantvā¹⁷ pabbājetvā upasampadam dāpesi. Tassa mātāpitara sattāhaṃ mahāsakkēraṃ karimsu. Satthā sattāhaṃ vasitvā kula-
 20 puttaṃ¹⁸ ādāya cārikaṃ caranto Koṭigāmaṃ pāpuṇi. Koṭigāmaṃ vāsino¹⁹ Buddha-pamukhassa saṃghassa²⁰ mahādānaṃ adāmsu. Satthā bhattakiccāvasāne anumodanaṃ ārabhi. Kulaputto anumodanakaraṇakāle²¹ bahigāmaṃ gantvā „Satthu āgatakāle yeva uṭṭhahissāmīti²²“ Gaṅgā-
 25 titthasamīpe²³ ekasmiṃ rukkhamaṇe jhānaṃ appetvā²⁴ nisīdi. Mahallakatheresu²⁵ āgacchantesu pi avuṭṭhahitvā²⁶ Satthu āgatakāle yeva vuṭṭhahi²⁷. Puthujjanā bhikkhū „ayaṃ pure viya pabbajitvā mahāthere āgacchante disvāpi²⁸ na vuṭṭhātīti²⁹“ kujjhimsu. Koṭigāmaṃ vāsino³⁰ nāvāsanghāte³¹ bandhimsu. Satthā sanghādetvā³²

¹ Bīd na koci. ² Bīd āg-. ³ Ck -ssāya, C^s -ssāya corr. to -sse. ⁴ Bīd -de. ⁵ Lⁱ khumbhati, Bīd samkhumbhiti. ⁶ Bīd natthiti. ⁷ Bīd bhaddiyanagaraṃ, Bīd bhindaya-. ⁸ Bīd gamissati. ⁹ Bīd adds pi. ¹⁰ Bīd suṇissantīti. ¹¹ Bīd omit pi. ¹² Ck sabba-, Bīd sabbābharanapari-, Bīd sabbābharanapaṭi-, Bīd add va. ¹³ Bīd add ṭhito va. ¹⁴ Bīd te putto. ¹⁵ Ck vaddhati. ¹⁶ Ck -naṃ, C^s -naṃ corr. to -naṃ. ¹⁷ Bīd kulaputtaṃ vihāraṃ netvā. ¹⁸ Bīd -ttam. ¹⁹ Bīd add manussā. ²⁰ Bīd bhikkhusaṃghassa. ²¹ Bīd anumodanakāle. ²² Bīd upaṭṭha-, ²³ Bīd gaṇ-gatīra-. ²⁴ Bīd samāpajjitvā. ²⁵ Bīd -katthe-, Bīd -katte-. ²⁶ Bīd -tesu na uṭṭhahitvā. ²⁷ C^s uṭṭhahi, Bīd uṭṭhahi. ²⁸ Bīd pi disvā. ²⁹ Ck vuṭṭhātī tam, Bīd uṭṭhahiti. ³⁰ Bīd add manussā. ³¹ Bīd -tam. ³² Bīd nāvā sanghāte saṃgha-majjhe thatvā.

„kahaṃ Bhaddajīti“ pucchi. „Esa bhante idh' evā“ 'ti. „Ehi Bhaddaji, amhehi saddhim ekanāvaṃ abhirūhā¹“ 'ti. Thero pi² uppatitvā³ ekanāvāya aṭṭhāsi. Atha naṃ Gaṅgāya majjhaṃ⁴ gatakāle Satthā āha: „Bhaddaji tayā Mahāpanādarājakāle ajjhāvutthapāsādo kahan“ ti. „Imasmiṃ ṭhāne nimuggo bhante“ ti. Puthujanā bhikkhū „Bhaddajithero aññaṃ vyākaroṭīti“⁵ āhaṃsu. Satthā „tena hi Bhaddaji sabrahmacāriṇaṃ⁶ kaṃkhaṃ chindā“ 'ti āha. Tasmiṃ khaṇe thero Satthāraṃ vanditvā iddhibalena gantvā pāsādathūpikaṃ⁸ aṅguliya⁷ gahetvā pañcaviṣatiyojanaṃ⁹ pāsādaṃ gahetvā ākāse uppati, uppatito¹⁰ ca¹¹ pana¹² hetthā pāsāde ṭhitānaṃ pāsādaṃ bhinditvā¹⁰ paññāyi¹³, ekayojanaṃ dviyojanaṃ¹⁴ tiyojanaṃ¹⁵ udakato pāsādaṃ ukkhipi. Ath' assa purimabhava nātakā¹⁶ pāsādalobhena macchakacchapanāgamaṇḍukā hutvā tasmiṃ űeva¹⁷ pāsāde nibbattā pāsāde uṭṭhahante parivattitvā parivattitvā¹⁸ udake yeva patimsu. Satthā te patante disvā¹⁹, „nātakā te Bhaddaji kilamantīti“ āha. Thero Satthu¹⁵ vacanaṃ sutvā pāsādaṃ vissajjesi²⁰, pāsādo yathāṭhāne yeva paṭiṭṭhahi. Satthā Pāraṅgaṃ gato²¹. Ath' assa²² Gaṅgātīre yeva āsanaṃ paññāpayimsu²³. So paññatte varabuddhāsane taruṇasuriyo viya rasmiyo muñcanto nisīdi. Atha naṃ bhikkhū „kasmiṃ kāle bhante ayaṃ pāsādo Bhaddajittherena ajjhāvuttho“²⁴ ti pucchiṃsu. Satthā „Mahā-²⁰ panādarājakāle“ ti vatvā atitāṃ āhari:

Atīte Videharatṭhe Mithilāyaṃ²⁵ Suruci nāma rājā ahosi. Putto pi tassa²⁶ Suruci yeva, tassa pana²⁷ putto Mahāpanādo nāma ahosi. Te imaṃ pāsādaṃ paṭilabhiṃsu, paṭilābhatthāya pan' assa²⁸ pubbakammaṃ: dve pitāputtā naḷehi²⁵ ca udumbaradārūhi²⁹ ca paccekabuddhassa vasaṇapaṇṇasālaṃ karimsu³⁰ 'ti imasmiṃ jātake sabbāṃ atūtavatthūṃ Pakiṇṇakanipāte Surucijātake āvibhavissati³⁰

¹ Cks - ruhā. ² Bīd omīti pi. ³ Bīd upagantvā. ⁴ Bī gaṅgaṃ majhe, Bī gaṅgāmajjhe. ⁵ Bīd byākaroṣīti. ⁶ Cks sabbra-, Bīd bhikkhūnaṃ. ⁷ C - dasipṭikāṃ, Bī - dāvagupikāṃ, Bī - datupikāṃ. ⁸ Bīd pādāṅguliya. ⁹ Bīd - na. ¹⁰ Bī ukkhipatī ukkhipato, Bīd ukkhipatī ukkhipato. ¹¹ Bī omīti ca, Bīd va. ¹² Bīd pana. ¹³ Bīd add so. ¹⁴ Ck - nan. ¹⁵ C ekayojanatīyojanaṃ, Bīd - dviyojanan ti yāva tiyojanāni. ¹⁶ Bīd - kāyo. ¹⁷ Bīd yeva. ¹⁸ C parivattetvā vattetvā, Bī parivattetvā, Bīd parivattitvā only once. ¹⁹ Bīd add va. ²⁰ Bī vissajjī, Bīd visajjī. ²¹ Bī sattā gaṅgāto, Bīd satthā paraṅgāto. ²² Bīd omīti athassa. ²³ Ck paññāyimsu, Bī paññāyisu, Bīd paññāyisu. ²⁴ Bīd - vuṭṭho. ²⁵ Bīd mīthī-. ²⁶ Bī pīssa. ²⁷ Bīd omīti pana. ²⁸ Bīd pana idaṃ. ²⁹ Ck Bīd - ruhi. ³⁰ Bīd - tīti.

Satthā imāṃ atītaṃ āharitvā abhisambuddho¹ hutvā imā gāthā
avoca:

1. Panādo nāma so rājā yassa yūpo suvaṇṇayo²
tiriyaṃ soḷasapabbhedho³ uccam⁴ āhu saḥassadhā 40.
- 5 9. Sahassakaṇḍū⁵ satabhedho⁶ dhajālū haritāmāyo,
Anaccuṃ⁷ tattha gandhabbā cha saḥassāni sattadhā, 41.
3. Evam etaṃ⁸ tadā āsi yathā bhāsasi⁹ Bhaddaji.
Sakko ahaṃ tadā āsiṃ veyyāvaccakaro tavan¹⁰ ti. 42.

Tattha yūpo ti pāsādo, tiriyaṃ soḷasapabbhedho¹¹ ti vitthārato so-
10 ḷasakaṇḍapātavitthāro¹² ahoṣi, uccamāhu¹³ saḥassadhā ti ubbedhena sa-
hassakaṇḍagamanamattāṃ uccāhu¹⁴, saḥassakaṇḍagamanagaṇanāyari¹⁵ pañca-
vīsatiyojanappamāṇaṃ¹⁶ hoti, vitthārato¹⁷ paṇ'assa aḍḍhayaḷjanamatto, saḥas-
sakaṇḍū¹⁸ satabhedho¹⁹ ti yo paṇ'esa²⁰ saḥassakaṇḍubhedho ti²¹ pāsādo
satabbhūmiko²² ahoṣi, dhajālū ti dhajasampanno, haritāmāyo²³ ti harita-
15 maṇiparikkhato²⁴, Aṭṭhakathāyama²⁵ pana jhayāluharitāmāyo²⁶ ti pāṭho, harita-
maṇimayehi dvārakavāṭavāṭapāṇehi²⁷ samannāgato ti²⁸ attho, jhasā²⁹ ti kira
dvārakavāṭavāṭapāṇānaṃ²⁷ nāmaṃ, gandhabbā ti natā³⁰, cha saḥassāni sat-
tadhā ti chagandhabbasahassāni sattadhā hutvā tassa pāsādassa sattasu ṭhānesu
rañño ratijananatthāya³¹ nacclīnū ti attho, te evaṃ naccantāpi rājānaṃ hāse-
20 tuṃ na sakkhīnū, atha Sakko devarājā devanaṭṭam pesetvā samajjāṃ kūresi,
tadā Mahāpanādo hasi, yathā bhāsasi³² Bhaddajīti Bhaddajitherena pi³³
Bhaddaji tayā Mahāpanādarājakāle ajjhāvutthapāsādo³⁴ kahan ti vutte³⁵ imas-
sīm ṭhāne nimuggo bhante ti vadantena tasmīṃ kāle attano atthāya tassa pū-
sādassa nibbattabhāvo Mahāpanādarājabhāvo ca bhāsito ti³⁶ taṃ gahetvā Satthā
25 yathā tvaṃ Bhaddaji bhāsasi³⁷, evam etaṃ³⁸ tadā āsi³⁹ tadā etaṃ⁴⁰ tath'
eva ahoṣi, ahaṃ tadā tava kāyaveyyāvaccakaro⁴¹ Sakko devānaṃ indo ahoṣi ti⁴².

¹ Bīd sammāsam-. ² Bīd yupo suvaṇṇamāyo. ³ C^s soḷasacubbedho, Bī soḷas-
suppedho, B^d soḷasubbedho. ⁴ Bīd uddham. ⁵ C^s -khaṇḍaṃ corr. to -kaṇḍū,
Bī -koṇḍo, B^d -kaṇḍo. ⁶ C^k -bhedho, C^s -bhenḍum corr. to -bhedo, Bī -keta.
Bī -geṇḍu. ⁷ Bī ānacuṃ. ⁸ Bīd evamevaṃ. ⁹ C^s Bīd bhāsati. ¹⁰ Bīd tāvā.
¹¹ C^s soḷasacubbedho, Bī soḷasuppedho, B^d soḷasubbedho. ¹² soḷakaṇḍapāvā-
vitthāro, B^d soḷasakaṇḍapādānavitthāro. ¹³ Bī uddham-, B^d uddhahu. ¹⁴ Bī
āhu. ¹⁵ Bīd -nāya. ¹⁶ Bīd -nāpa-. ¹⁷ Bīd vitthāro. ¹⁸ C^k -kaṇḍu, C^s -khaṇḍa
corr. to -kaṇḍū, Bī omits saḥassakaṇḍū, B^d -kaṇḍo. ¹⁹ Bīd -geṇḍū. ²⁰ C^k
yojane, B^d phanessa. ²¹ Bīd omiṭ ti. ²² Bīd satta-. ²³ Bīd -ta-. ²⁴ B^d -maṇi-
payehi parikkhitto, Bī -maṇiparikkhitto. ²⁵ Bī atthakathāya. ²⁶ C^s dhajāluhari-
tāmāyo, Bī sāmāluharitāmāyo, B^d smāluharitāmāyo. ²⁷ Bīd omiṭ vāta. ²⁸ C^k
hoti, C^s hotitī. ²⁹ so C^k instead of jhayā? Bī sathālu, B^d samālū. ³⁰ C^k natā,
C^s natā corr. to natā. ³¹ Bī rativādhanatthāya, B^d rativaddhanatthāya. ³² C^s
Bīd bhāsati. ³³ Bīd hī. ³⁴ Bī ajjhāvuttha-, B^d ajjhavuṭṭhā-. ³⁵ B^d vuttena. ³⁶
Bīd hoti. ³⁷ Bīd bhāsati. ³⁸ Bī evamevā, B^d evameva. ³⁹ C^k hāsi, Bī haṃ tadā
asīti. ⁴⁰ Bī evamevaṃ. ⁴¹ Bī -vaccanīkaro, B^d -vaccanīkaromī. ⁴² Bīd add āha.

Tasmiṃ khane puthujjanabhikkhū nikkamkhā ahesuṃ.

Satthā evaṃ dhammaṃ desetvā¹ jātakaṃ samodhānesi: „Tadā Mahāpanādo² Bhaddaji ahosi, Sakko pana aham evā“ ’ti. Mahāpanāda-jātakaṃ³.

5. Khurappajātaka.

5

Disvā khurappe ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekam ossatṭhaviyāṃ bhikkhum⁴ ārabha kathesi. Tam⁵ hi Satthā „saccaṃ kira tvaṃ ossatṭhaviyā“ ti pucchitvā „saccaṃ bhante“ ti vutte „bhikkhu kasmā evaṃniyyānikasāsane pabbajitvā viriyāṃ ossaji⁶, porāṇakapaṇḍitā aniyyānikatṭhāne⁷ viriyāṃ karimsu“ 10
’ti vatvā atitāṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyāṃ Brahmadatte rajjāṃ kārente Bodhisatto ekasmiṃ aṭaviārakkhikakule⁸ nibbattitvā⁹ vayapatto pañcapurisasataparivāro¹⁰ aṭaviārakkhikesu jeṭṭhako¹¹ hutvā aṭavimukhe ekasmiṃ gāme vasaṃ kappesi. So bha- 15
tiṃ¹² gahetvā manusse aṭaviṃ atikkameti. Ath’ ekasmiṃ divase bārāṇaseyyako¹³ satthavāhaputto pañcahi sakaṭasatehi taṃ gāmaṃ patvā taṃ pakkosāpetvā „samma sahasaṃ gahe-
tvā maṃ¹⁴ aṭaviṃ atikkamehīti¹⁵“ āha. So „sādhū“ ’ti tassa hatthato sahasaṃ gaṇhi, bhaṭiṃ gaṇhanto¹⁶ yeva ca¹⁷ tassa 20
jīvitāṃ pariccaji. So taṃ ādāya aṭaviṃ pāvīsi. Aṭavimajjhe pañcasatā corā utṭhahimsu. Core disvā va sesapurisā urena nipajjimsu, ārakkhikajeṭṭhako eko¹⁸ va nadanto vagganto pa-
haritvā pañcasate pi core palāpetvā¹⁹ satthavāhaputtāṃ²⁰ sot-
thinā kantāraṃ tāresi²¹. Satthavāhaputto parakantāre²² satthaṃ 25

¹ B¹ imāṃ desanaṃ āharitvā, B² i. dhammadeśanaṃ ā. ² B² add rājā. ³ B² add catuttham. ⁴ C^k omits bhikkhum. ⁵ C^k nam. ⁶ B² osajji. ⁷ B¹ adds pi. ⁸ C^k aṭaviyā ā- corr. to aṭaviār-, B¹ attaviyā ā-, B² aṭṭayi ā-. ⁹ B² -ttetvā. ¹⁰ B² omits purisa. ¹¹ C^k add jeṭṭhakesu. ¹² B² add pana. ¹³ B¹ -sīyaṃ seyyako, B² -sīyaṃ seyyako. ¹⁴ C^k va. ¹⁵ B² -kkā-. ¹⁶ C^k sahasaṃ gaṇhinto yeva corr. to sahasaṃ gaṇhanto yeva. ¹⁷ B² omits ca. ¹⁸ C^k omits eko. ¹⁹ B¹ -pesi. ²⁰ B¹ -putto pi, B² -puttapi. ²¹ B¹ tārāpesi. ²² B² panakantāre.

nivāsetvā¹ āraṅkhiṇakajjethakam² nānaggarasabhojanam³ bhojetvā
sayam pi bhuttapātārāso sukhanisinnō tena saddhim⁴ sallapanto⁵
„samma tathā dāruṇānam⁶ nāma⁷ corānam⁸ āvudhāni gahetvā
avattharanakāle⁹ kena nu kho kāraṇena cittutrāsamattam¹⁰ pi
5 na uppannan“ ti pucchanto paṭhamam¹¹ gātham āha:

1. Disvā khurappe dhanuveganunne
khagge gahite⁹ tikkhiṇe teladhote
tasmim¹² bhayasmim¹³ maraṇe viyūlhe¹⁴
kasmā nu¹⁵ te nāhu chambhitattan ti. 43.

10 Tattha dhanuveganunne ti dhanuvegena viśatthe¹², khagge gahite⁹
ti tharudaṇḍehi¹³ sugahite khagge. maraṇe viyūlhe¹⁴ ti maraṇe paccupaṭṭhite,
kasmā nu¹⁵ te nāhū 'ti kena nu kho kāraṇena nāhośi, chambhitattan ti
sarīracalanam.

Tam sutvā āraṅkhiṇakajjethako¹⁶ itarā dve gāthā avoca¹⁷:

15 2. Disvā khurappe dhanuveganunne
khagge gahite⁹ tikkhiṇe teladhote
tasmim¹² bhayasmim¹³ maraṇe viyūlhe¹⁴
vedam¹⁸ alattham¹⁹ vipulam²⁰ ulāram²¹. 44.

20 a. So vedajāto ajjhabbham²² amitte,
pubbe va me jīvitam āsi cattam²³,
na hi jīvite ālayam²⁴ kubbamāno
sūro kayirā sūrakiccaṃ kadāci. 45.

Tattha vedam¹⁸ alatthan²⁰ ti tutthiṇ²⁵ c' eva²⁶ somanassaṃ ca paṭilabhiṃ,
vipulam²⁰ ti bahum²⁷, ulāram²¹ ti uttamaṃ, ajjhabbham²² ti jīvitam²⁸ pariccajittvā
25 abhibbham²⁹, pubbe va me jīvitamāsi cattam²³ ti mayā hi³⁰ pubbe va tava
hatthato bhatim³¹ gaṇhanten' eva³² jīvitam²⁸ cattam²³ āsi, na hi jīvite ālayam²⁴
kubbamāno ti jīvitasim³³ hi nikantim³⁴ kurumāno purisakiccaṃ³⁵ kadāci pi
na karoti.

¹ Bīd nivesetvā. ² Bī āraṅkhiṇakajjethakam, Bī āraṅkhiṇakajjethakam. ³ Bīd -pento. ⁴ Ck dārunam, Ck dāruṇam. ⁵ Bīd omīti nāma. ⁶ Ck coram. ⁷ Bīd avattharaṇa-, Ck avattharanakālam. ⁸ Ck -uttāsa-. ⁹ Bīd gahite. ¹⁰ Ck viyūlha, Bīd virūle. ¹¹ Ck hu. ¹² Bīd viśatthe. ¹³ Bīd khaṇḍaṇḍe, Bīd dhanukunde. ¹⁴ Bī virūle, Bīd virūle. ¹⁵ Ck kasmāhu. ¹⁶ Bīd āraṅkhiṇakajjethako. ¹⁷ Bīd abhāsi. ¹⁸ Bī virāje, Bīd virūle. ¹⁹ Ck cattham, Bīd cattam. ²⁰ Bīd āladdhan. ²¹ Ck tutthimeva. ²² Ck mattan, Bīd cattan. ²³ Bī va, Bīd omīti hi. ²⁴ Ck gaṇhantoneva corr. to -te-
neva, Bī gaṇhante yeva, Bīd -to yeva. ²⁵ Bīd sūrosurakiccaṃ.

Evam so saravasse¹ vassanto² jīvitaniḥantiyā³ viṣṣaṭṭhattā⁴ attanā⁵ sūrakiccassa katabbhāvaṃ ūāpetvā⁶ satthavāhaputtam uyyojetvā sakagāmam eva paccāgantvā⁷ dānādīni puññāni katvā yathākamman gata.

Satthā imam desanam⁸ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Saccapariyosāne ossaṭṭhaviṇṇa⁹ arahatte paṭiṭṭhāsi¹⁰) „Tadā ārakkhikajetthako¹¹ aham eva ahoṣin¹²“ ti. Khurappa-jātakam¹³.

6. Vātaggasindhavajātaḥ.

Yenāsi kisiyā paṇḍū¹ ti. Idam Satthā Jetavane viha- 10
ranto Sāvatthiyam aññataram kuṭumbiyam¹⁴ ārabha kathesi. Sāvatthiyam kir' ekā abhirūpā itthi¹⁵ ekam abhirūpam kuṭumbiyam¹⁶ disvā paṭibaddhacittā¹⁷ ahoṣi, sakalasarīram jhāpayamāno¹⁸ viy' assā¹⁹ abbhantare kilesaggi uppajji, sā n' eva kāyassādam na cittassādam labhi, bhattam pi 'ssā na rucci²⁰, kevalam mañcakassa aṇaṇim²¹ ga- 15
hetvā nipajji²². Atha nam upaṭṭhāyikā ca saḥāyikā ca pucchimsu: „kin nu kho tvam kampamānacittā aṇaṇim²³ gahetvā nipannā, kin te aphāsukan“ ti ekadvēresu²⁴ akathetvā punappuna²⁵ vuccamānā²⁶ tam atthaṃ ārocesi. Atha nam tā²⁷ samassāsetvā „mā cintayī, mayam tam ānessāmā“ ti vatvā gantvā²⁸ kuṭumbikena²⁹ saddhim mantesuṃ. 20
So paṭikkhipitvā punappuna³⁰ vuccamāno adhiṇvāsesi. Tā „asukadvāse asukavelāyāgacchā³¹“ ti paṭiññam gahetvā³² tassā ārocesuṃ. Sā attano sayanagabbham³³ sajjetvā attānam alaṃkaritvā sayanapiṭṭhe nisinnā tasmim āgantvā sayanekadesa nisinne³⁴ cintesi: „sace hi³⁵

¹ C^o saravasso, Bⁱ panarasse, B^d panapare. ² C^o vassanto, Bⁱ vassissajjente, B^d hi sajjente. ³ B^d jivite-. ⁴ C^o viṣṣaṭṭhā ⁵ B^d attano. ⁶ B^d paññāpetvā. ⁷ Bⁱ paccāgantvā. ⁸ C^o dhammade-, B^d jātakam. ⁹ B^d add bhikkhu. ¹⁰ B^d paṭiṭṭhāsi. ¹¹ B^d ārakkhajetthako pana ¹² B^d ahamevā. ¹³ B^d add pañcamānā. ¹⁴ B^d -kam, C^o kuṭumbiyam ¹⁵ C^o itthi corr. to itthi, B^d itthi. ¹⁶ C^o kuṭumbikam, B^d kuṭumpikam. ¹⁷ B^d paṭibandha- throughout. ¹⁸ B^d jhāyāmānā. ¹⁹ B^d viya tassā. ²⁰ B^d pi na bhuñjati. ²¹ Bⁱ mañcakaṇṭavi, B^d mañjakaṭṭani. ²² C^o nipajjiti corr. to nipajjati, B^d nippajji. ²³ Bⁱ mañcattani, B^d mañcaṭṭani. ²⁴ Bⁱ tāsām ekam dve vāre, B^d sā tam ekam dve vāre pucchiti. ²⁵ Bⁱ punappunam, B^d punappunnam. ²⁶ Bⁱ pucchamānāya, C^o B^d pucchamānā. ²⁷ C^o omits tā. ²⁸ Bⁱ omits gantvā. B^d gandha. ²⁹ C^o -ṭi-. ³⁰ C^o -lāya gacchā, B^d -lāya āgacchāhi. ³¹ B^d adds gantvā. ³² C^o sayamgabbham, B^d vasana-. ³³ C^o -lāyo. ³⁴ B^d sacāham.

imassa garuṃ akatvā idān' eva okāsam¹ karissāmi issariyaṃ me²
 parihāyissati, āgatadivase yeva okāsakāraṇaṃ³ nāma akāraṇaṃ, aḷḷa
 naṃ maṃkuṃ katvā aññasmim divase okāsaṃ karissāmiti⁴. Atha
 naṃ⁵ hatthagahaṇādivasena⁶ keḷim kātuṃ āradhāṃ hatthe gahetvā
 5 „apehi, na me tayā attho“ ti nibbhacchesi⁷. So osakkivā lajjito
 utthāya attano geham eva gato. Itarā itthiyo tāya tathākatabhāvaṃ⁸
 ūtvā kuṭumbiye⁹ nikkhante¹⁰ upasāṃkamitvā evaṃ āhaṃsu: „tvam¹¹
 etasmim¹² paṭibaddhacittā āhāraṃ paṭikkhipitvā nipajji¹³, atha naṃ
 punappuna¹⁴ yācitvā ānayimha¹⁵, tassa kasmā okāsaṃ na akāsīti“.
 10 Sā tam atthaṃ ārocesi. Itarā „tena hi¹⁶ paññāyissasīti¹⁷“ apakka-
 minisu¹⁸. Kuṭumbiyo¹⁹ puna nivattitvāpi na²⁰ olokesi. Sā tam²¹ ala-
 bhamānā nirāharā tatth' eva jīvitakkhayaṃ pāpuṇi. Kuṭumbiyo²² tassā
 matabhāvaṃ ūtvā bahumālāgandhavilepanaṃ²³ ādāya Jetavanaṃ gantvā
 Satthāraṃ pūjetvā vanditvā²⁴ ekamantaṃ nisīditvā Satthārā²⁵ ca „kin
 15 nu kho upāsaka na paññāyasīti“ pucchite²⁶ tam atthaṃ ārocetvā
 „sv-āhaṃ bhante ettakaṃ²⁷ kālaṃ lajjāya Buddhūpaṭṭhānaṃ²⁸ nā-
 gato²⁹“ ti āha. Satthā „upāsaka idāni tav' eṣā³⁰ kilesavasena taṃ
 pakkosāpetvā āgatakāle taṃ okāsaṃ akatvā³¹ lajjāpesi, pubbe pi pana
 paṇḍitesu pi paṭibaddhacittā hutvā pakkosāpetvā āgatakāle okāsaṃ
 20 akatvā kilametvā³² vippayojasīti³³“ vatvā tena³⁴ yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bo-
 dhisatto sindhavakule nibbattitvā Vātaggasindhavo³⁵ nāma
 hutvā tassa maṅgalasso ahoṣi. Assagopakā³⁶ taṃ netvā Gaṇ-
 gāya³⁷ nahāpenti³⁸. Atha naṃ Kundālī³⁹ nāma gadrabhī⁴⁰ disvā
 25 paṭibaddhacittā hutvā kilesavasena kampamānā n' eva tiṇaṃ

¹ Ck vokāsaṃ, Bđ omit okāsaṃ. ² C^s -yañce. ³ Ck vokāsaṃkāraṇaṃ, C^s okāsaṃ-
 karaṇaṃ. ⁴ Bđ adds gantvā. ⁵ Ck Bīd -gahaṇā-, C^s -gahana-. ⁶ Bīd nivāresi.
⁷ C^s tīyathākatabhāvaṃ, Bī tāya tathā ahatthagahaṇādivibhāvaṃ, Bīd tāya katā hat-
 thagahaṇādivibhāvaṃ. ⁸ C^s kuṭumbiye, Bīd kuṭumpike. ⁹ Bīd add taṃ. ¹⁰ Bī
 adds evamāha, C^s taṃ sutvā. ¹¹ Bī tasmi. ¹² Bī nipajjasi. ¹³ Bīd punap-
 punnaṃ. ¹⁴ Bī ānayimhā, Bđ ānayimhā. ¹⁵ Bīd add tvam. ¹⁶ Cks Bī -titi, Bīd
 add vatvā. ¹⁷ Bī pakkamisuriṃ, Bđ pakkamisu. ¹⁸ C^s kuṭumbiko, Bīd kuṭumpiko.
¹⁹ Bī puna nivattetvā na, Bđ na puna nivattetvā. ²⁰ C^s sā sātaṃ, Bī sā taṃ.
²¹ Bđ pagandhamālāvilepanaṃ. ²² Bīd omit vanditvā. ²³ Bī nisīdi sutvā, Bđ
 nisīdi satthā. ²⁴ Bīd paññāyatīti pucchitvā. ²⁵ Bīd ettha-. ²⁶ Ck Bīd buddhu-.
²⁷ C^s gato, Bī nāgatosmim, Bđ nāgatosi. ²⁸ Bī na upāsaka idāneva. Bđ na u.
 idāneva sā. ²⁹ Bđ katvā. ³⁰ Bīd kilamitvā. ³¹ Bī va uyyojesi, Bđ uyyojesi.
³² Bī tehi. ³³ Bđ vātakka-. ³⁴ Cks -ke. ³⁵ Bđ -yam. ³⁶ Cks -nte. ³⁷ C^s -li,
 Bī bhaddali, Bđ baddhali. ³⁸ Bī -bhā, Bđ -bhi.

khādi na pāṇiyan¹ ca¹ pivi, parisussitvā² kisā atṭhicammamattā
 va³ ahosi⁴. Atha nam⁵ putto gadrabhapotako tathā⁵ parisussamā-
 nam disvā „kin nu kho tvaṃ amma n' eva tiṇaṃ khādasi⁶
 na pāṇiyan⁷ pivasi⁸, parisussitvā⁹ tattha tattha kampamānā
 nipajjasi¹⁰, kin te aphāsukan¹¹ ti pucchi. Sā akathetvā¹¹ pu- 5
 nappuna¹² vuccamānā¹³ taṃ atthaṃ kathesi. Atha nam¹⁴ putto
 samassāsetvā „amma mā cintayi, ahaṃ¹⁴ taṃ ānessāmīti¹⁵“
 vatvā Vātaggasindhavassa¹⁶ nahāyitum¹⁷ gatakāle¹⁸ taṃ¹⁹ upa-
 saṃkamitvā „tāta, mayhaṃ mātā tumhesu pāṭibaddhacittā,
 nirāhārā²⁰ sussitvā marati²¹, jīvitadānam assā dethā²²“ 'ti āha. 10
 „Sādhu tāta dassāmi²³, assagopakā maṃ nahāpetvā²³ thokaṃ
 Gaṅgātīre²⁴ caraṇatthāya²⁵ vissajjenti²⁶, tvaṃ mātaraṃ gahetvā
 taṃ padesaṃ ehīti²⁷. So gantvā mātaraṃ ānetvā tasmim²⁸
 padese vissajjetvā²⁷ ekamantaṃ paṭicchanno²⁸ atṭhāsi. Assa-
 gopako²⁹ pi Vātaggasindhavaṃ³⁰ tasmim³¹ thāne vissajjesi³¹. So 15
 taṃ gadrabhiṃ oloketvā upasaṃkami. Atha sā gadrabhi³²
 tasmim³³ upasaṃkamitvā attano sarīraṃ upasiṃghamāne³⁴
 „sac' āhaṃ garuṃ³⁵ akatvā³⁶ āgatakhane³⁷ v' assa³⁸ okāsaṃ
 karissāmi evaṃ me yaso ca issariyaṃ ca parihāyissati³⁹, anic-
 chamānā viya bhavitum vaṭṭatīti⁴⁰ cintetvā sindhavassa heṭṭhā- 20
 hanuke⁴⁰ pādena paharitvā palāyi. Dantamūlassa⁴¹ bhijjitvā⁴²
 gatakālo⁴³ viya ahosi. Vātaggasindhavo⁴⁴ „ko me etāya attho⁴⁵“

¹ B^d udakaṃ and omit ca. ² Bⁱ sussi, B^d sarīraṃ sussitvā. ³ B^d omit va
⁴ B^d hutvā, Bⁱ hutvā punappunaṃ pajjāyī. ⁵ B^d mātaraṃ. ⁶ C^k khāsi, Bⁱ
 khādi. ⁷ B^d udakaṃ. ⁸ B^d pivi. ⁹ B^d pasariraṃ sussitvā. ¹⁰ C^k nipajji.
¹¹ B^d add pi. ¹² B^d -nnaṃ. ¹³ B^d pucchamānassa gadrabhi. ¹⁴ B^d ahan.
¹⁵ B^d taṃ ānetvā dassāmi. ¹⁶ Bⁱ vātakka-. ¹⁷ B^d nhā-. ¹⁸ B^d āgamaṇa-.
¹⁹ B^d omit taṃ. ²⁰ B^d nihārā, Bⁱ niharā. ²¹ B^d marissati. ²² B^d dassāmiti.
²³ B^d nhāyitvā. ²⁴ B^d add thatvā. ²⁵ Bⁱ vicaraṇa-, B^d gocarattāya. ²⁶ Bⁱ
 visajjissati, B^d vissajjissanti. ²⁷ B^d visajjitvā. ²⁸ Bⁱ paṭichinno? B^d paṭipanne.
²⁹ B^d -kā. ³⁰ B^d vātakka-. ³¹ Bⁱ vissajjesuṃ, B^d visajjesuṃ. ³² C^k Bⁱ -bhi,
 B^d -bhīn. ³³ C^k tasmim³¹ thāne, the latter word being scratched out, Bⁱ omits
 tasmim³¹. ³⁴ C^k -no. ³⁵ Bⁱ guruṃ. ³⁶ B^d katvā. ³⁷ -kkhane. ³⁸ B^d yevassa.
³⁹ Bⁱ -yissatīti, B^d -hāriissatīti. ⁴⁰ B^d haṇu-. ⁴¹ Bⁱ danda-, B^d dandha-. ⁴²
 Bⁱ bhijjamānaṃ, B^d bhijjamāna. ⁴³ B^d kālo. ⁴⁴ Bⁱ vātakka- corr. to vātagg-,
 B^d add pi.

ti lajjito tato va¹ palāyi. Sā vipptisārī² hutvā tatth' eva patitvā socamānā nipajji³. Atha naṃ putto upasaṃkamitvā pucchanto pathamaṃ gātham āha:

1. Yenāsi kisiyā paṇḍu yena bhattaṃ na ruccati⁴
5 ayaṃ so āgato tāto, kasmā dāni palāyasīti⁵. 46.

Tattha yenā⁶ 'ti tasmiṃ paṭibaddhācittatāya yena kāraṇabhūtena.

Puttassa vacanaṃ sutvā gadrabhī dutiyaṃ gātham āha:

2. Sace⁷ panādiken' eva santhavo⁸ nāma jāyati⁹
yaso hāyati itthīnaṃ¹⁰, tasmā tāta palāy' ahan ti¹¹. 47.
10 Tattha ādikenevā¹² 'ti ādito vā¹³ pathamaṃ ōeva¹⁴, santhavo ti methunadhammasampayogavasena¹⁵ mittasanthavo, yaso hāyati itthīnaṃ¹⁰ ti tāta itthīnaṃ¹⁰ hi garuṃ¹⁶ akatvā ādito vā¹⁷ santhavaṃ kurumānānaṃ yaso hāyati issariyaṃ gabbītabhavo¹⁸ parihāyati.

Evam sā itthīnaṃ¹⁹ sabhāvaṃ²⁰ puttassa kathesi.

- 15 Tatiyaṃ gātham pana Satthā abhisambuddho hutvā āha:
Yasassināṃ kule jātāṃ āgataṃ yā na icchati
socati cirarattāya Vātaggaṃ iva Kundalīti²¹. 48.

20 Tattha yasassinānaṃ ti yasasampannaṃ, yā na icchatīti yā itthī²² ta-thārūpaṃ²³ purisaṃ na icchati, cirarattāyā ti cirarattaṃ dīghamaddhānaṃ ti attho.

Satthā imaṃ atitāṃ²⁴ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne kuṭumbiko²⁵ sotāpatti-phale paṭiṭṭhahi) „Tadā gadrabhī²⁶ sā itthī ahoṣi, Vātaggasindhavo pana aham evā²⁷ 'ti. Vātaggasindhavajātakaṃ²⁷.

¹ C^s lajji tatheva, Bⁱ lajjito tato, B^d lajjito tato ca. ² C^k -rino, Bⁱ -ri, B^d -ti-sārī. ³ B^d nipp-. ⁴ Bⁱ viracati. ⁵ C^k B^d -tīti. ⁶ B^d yenāsi. ⁷ Bⁱ nākho, B^d nakho. ⁸ C^k satthavo, Bⁱ satthavo, B^d sindhavo. ⁹ Bⁱ -te. ¹⁰ B^d itthī-. ¹¹ B^d palāyitanti. ¹² B^d -kena vā. ¹³ C^s adds na. ¹⁴ C^s -maññeva, B^d pathamaṃ eva. ¹⁵ B^d -saṃyoga-. ¹⁶ B^d garukani. ¹⁷ Bⁱ yeva. ¹⁸ B^d labhita-bhavo. ¹⁹ B^d itthī-. ²⁰ B^d -vo taṃ. ²¹ C^k kundalīti, C^s kuṇḍalīti, Bⁱ bhad-dalīti, B^d gadrabhīti. ²² B^d itthī. ²³ C^k yathārūpaṃ ²⁴ B^d dhammadesa-nani. ²⁵ C^s kuṭi-. ²⁶ B^d bhī. ²⁷ B^d add chaṭṭamaṃ

7. Kakkaṭajātaka.

Siṅgi migo ti. Idam Satthā Jetavane viharanto añña-
 taram itthim ārabha kathesi. Sāvattiyam kir' eko kuṭumbiko¹
 attano bhariyam gahetvā uddhārasāadhanatthāya² janapadam gantvā
 uddhāram³ sādhetvā⁴ āgacchanto antarāmagge corehi gahito. Bhariyā⁵
 pan' assa abhirūpā pāsādikā⁶. Corajeṭṭhako tassāpi⁷ sinehena kuṭum-
 bikam⁸ māretum ārabhi. Sā pana itthi⁹ silavatī¹⁰ ācārasampannā pa-
 tidevatā¹¹, sā corajeṭṭhakassa pādesu patitvā¹² „sāmi¹³ sace mayi
 sinehena¹⁴ mayham sāmikam māressasi¹⁵ aham pi¹⁶ visam vā khādītva¹⁷
 nāsāvātāṃ sannirumbhitvā¹⁸ marissāmi, tayā pana saddhim na gacchis-
 sē.¹⁹ mā me akāraṇā²⁰ sāmikam mārehitī²¹ yācitvā tam vissajjāpesi.
 Te ubho pi sotthinā Sāvattim patvā Jetavanapiṭṭhivihārena gacchantā
 „vihāram pavisitvā Satthāram vanditvā gamissāmā²²” ti²³ gandhakuṭi-
 pariveṇam gantvā²⁴ vanditvā ekamantaṃ nisīdīmsu. Te Satthārā „ka-
 ham gat' atthā²⁵” ti puṭṭhā „uddhārasāadhanatthāya²⁶” ti āhaṃsu,
 „antarāmagge pana ārogena²⁷ āgat' atthā²⁸” ti vutte kuṭumbiko²⁹ āha:
 „antarāmagge no bhante corā gaṇhīmsu, tatr' esā³⁰ maṃ māriyamā-
 nam corajeṭṭhakam yācitvā mocesi³¹, imam nissāya³² jīvitaṃ laddham³³
 ti. Satthā „upāsaka idāni tāv' etāya³⁴ tuyham jivitaṃ³⁵ dinnaṃ³⁶,
 pubbe³⁷ paṇḍitānam pi adāsīti³⁸” tena yācito atītaṃ āhari:
 90

Atīte Bārānasiyam Brahmadatte rajjam kārente Hi-
 mavante mahā udakarahado, tattha mahā suvaṇṇakakkaṭako
 ahosi, so tassa nivāsabhāvena³⁹ kuliradaho⁴⁰ ti paññāyittha.
 Kakkaṭako mahā ahosi khalamaṇḍalappamaṇo⁴¹, hatthi⁴²
 gahetvā vadhetvā⁴³ khādati, hatthi⁴⁴ tassa bhayena⁴⁵ otaritvā⁴⁶
 95

¹ C^o kuṭi-. ² Bⁱ uddhāram sodhan-, B^d uddharam sodhan-. ³ Bⁱ uddharam. ⁴ Bⁱd
 so-. ⁵ Bⁱd add dassaniyā. ⁶ Bⁱ tasmī, B^d tassā. ⁷ Bⁱd itthi. ⁸ C^o Bⁱd -ti. ⁹ Bⁱd
 add hutvā. ¹⁰ Bⁱd nippattitvā. ¹¹ Bⁱd add corajeṭṭhako. ¹² Bⁱd sineho atthi mā.
¹³ Bⁱ māreheti, B^d mārehi, Bⁱd add sace māresi. ¹⁴ omit pi. ¹⁵ Bⁱd khādītva vā.
¹⁶ read-tvā vā? Bⁱ sannirajjitvā, B^d -rujjitvā. ¹⁷ Bⁱd gami-. ¹⁸ Bⁱd -nena. ¹⁹
 Bⁱd satthāram vandissāmā ti. ²⁰ Bⁱd add satthāram. ²¹ Bⁱd gatattā upāsikā. ²²
 Bⁱ uddharam sodha-, B^d uddhānam sodha-. ²³ C^o ārogena, Bⁱ arogena, B^d
 āroge corr. to aroge. ²⁴ C^o kuṭi-. ²⁵ Bⁱd tattha sā. ²⁶ C^o moceti. ²⁷ Bⁱ add
 mayā. ²⁸ Bⁱd na idāneva tāya evam. ²⁹ Bⁱ jivitaḍānam, B^d jivitaṃḍānam. ³⁰
 Bⁱ omits dinnaṃ. ³¹ Bⁱd add pi. ³² Bⁱd pi jivitaṃ adāsi yevā ti. ³³ Bⁱ ni-
 vāsana bhāvena, B^d nivāsanabhāvena. ³⁴ C^o kulī-, Bⁱd kulī-. ³⁵ Bⁱ -nam,
 B^d -nā. ³⁶ C^o Bⁱd hatthi. ³⁷ so C^o; Bⁱd omit vadhetvā. ³⁸ C^o hatthi, Bⁱd -iyo.
³⁹ Bⁱd add tattha.

gocaraṃ gaṇhituṃ na sakkonti¹. Tadā Bodhisatto kulīra-
dahaṃ² upanissāya vasamānaṃ hatthiyūthajetṭhakahatthim³
paṭicca kaṇeruyā⁴ kucchismiṃ⁵ paṭisandhim gaṇhi. Ath' assa
mātā „gabbhaṃ rakkhissāmīti“⁶ aññaṃ pabbatapadesaṃ gantvā
5 gabbhaṃ rakkhitvā puttaṃ vijāyi. So⁷ anukkamena viññūtaṃ⁸
patto mahāsārīro thāmasampanno sobhaggappatto añjanapab-
bato viya ahoṣi. So ekāya kaṇeruyā⁹ saddhim samvāsaṃ
kappetvā „kakkatakaṃ gaṇhissāmīti“¹⁰ attano bhariyaṃ ca
mātaraṃ ca ādāya taṃ hatthiyūthaṃ upasaṃkamitvā pītaṃ
10 passitvā „tāta ahaṃ kakkatakaṃ gaṇhissāmīti“ āha. Atha
naṃ pitā „na sakkhissasi tātā“¹¹ 'ti vāretvā¹² punappuna¹³
vadantaṃ eva¹⁴ „jānissasīti“ āha. So kulīradahaṃ¹⁵ upanis-
sāya vasante¹⁶ sabbavāraṇe sannipādetvā sabbehi saddhim da-
hasamīpaṃ gantvā „kiṃ so kakkatako otaraṇakāle gaṇhati
15 udāhu gocaraṃ gaṇhanakāle udāhu uttaraṇakāle“¹⁷ ti pucchitvā¹⁸
„uttaraṇakāle“¹⁹ ti sutvā „tena hi tumhe kulīradahaṃ²⁰ otaritvā
yāvadatthaṃ gocaraṃ gaṇhitvā²¹ paṭhamam uttaratha, ahaṃ
pacchato gamissāmīti“²² āha. Vāraṇā tathā karimsu. Kulīro²³
pacchā²⁴ uttarantaṃ Bodhisattaṃ mahāsaṇḍāsena kammāro²⁵
20 lohasalākaṃ²⁶ viya aḷavasena²⁷ pāde dālhaṃ gaṇhi. Kaṇeru²⁸
Bodhisattaṃ avijahitvā samīpe yeva²⁹ atṭhāsi. Bodhisatto
ākaḍḍhanto³⁰ kulīraṃ³¹ cāletuṃ nāsakkhi. Kulīro³² pana taṃ
ākaḍḍhanto³³ attano abhimukhaṃ karoti. So maraṇabhaya-
tājito baddharāvaṃ³⁴ ravi. Sabbavāraṇā³⁵ maraṇabhayaabhītā³⁶
25 kuñcanādaṃ³⁷ katvā muttakarisaṃ cājamānā palāyimsu. Ka-
neru³⁸ pi 'ssa saṇṭhātum³⁹ asakkonti⁴⁰ palāyituṃ ārabhi⁴¹. Atha

¹ Bī asakkonto, Bā asakkonti ² Cks kulī-, Bī kulī-, Bā kulī-. ³ Bīd -jethakaṃ.

⁴ Bī karetuṃyā, Bā karekuyā. ⁵ Bīd -imhi. ⁶ C^s -māti ⁷ Cks omit so. ⁸ Bā -tam. ⁹ Ck kā-, Bīd kareṇuyā. ¹⁰ Bī uggaṇhissāmīti, Bā ukkaṇh-. ¹¹ Bīd puttā. ¹² Bīd vāretī. ¹³ Bīd -nnaṃ. ¹⁴ Bī vadantitvaññeva, Bā vadantaṃtvaññeva. ¹⁵ Cks kulī-, Bīd kulī-. ¹⁶ C^s -tā, Bī -to. ¹⁷ Bīd pucchi ¹⁸ Bīd ga-
hetvā. ¹⁹ Bīd bhāvissāmīti. ²⁰ Bīd pacchato. ²¹ Bīd kammāra. ²² Bī lohapa-
ṭalakaṃ, Bā -salakaṃ. ²³ C^s āla- corr. to aḷa-, Bīd dvialadvayena. ²⁴ Bīd kā-
reṇukā. ²⁵ Ck va. ²⁶ C^s Bī ākaḍḍhanto ²⁷ Cks kulī-, Bī -kulī-, Bā -kuli. ²⁸ Bīd bandharavaṃ. ²⁹ Bīd sabbe-. ³⁰ Bīd -tājita. ³¹ Bīd koñca-. ³² Bīd saṇ-
dhāretuṃ. ³³ Bīd -ti. ³⁴ Bīd ārabhi.

naṃ so attano baddhabhāvaṃ¹ nāpetvā² tassā apalāyanatthaṃ
paṭhamam gātham āha:

1. Siṅgī³ migo āyatacakkhunetto⁴

aṭṭhittaco⁵ vārisayo alomo,

tenābhibhūto kapaṇam rudāmi,

5

mā heva maṃ pāṇasamaṃ jaheyyā ti. 49.

Tattha siṅgī³ migo ti siṅgī suvaṇṇavanno⁶ migo dvīhi alehi siṅgacik-
cam sādhetehi yuttatāya siṅgīti⁷ attho, migo ti pana sabbasaṅgāhikavasena⁸
idha kulīro⁹ vutto, āyatacakkhunetto¹⁰ ti¹¹ dassanaṭṭhena cakkhunayanaṭ-
thena nettam. āyatāni cakkhusamkhātāni nettāni a-sā ti āyatacakkhunetto dī-
ghakkhīti attho, aṭṭhim ev' assa tacakiccam sādhetīti aṭṭhittaco¹², tenābhi-
bhūto ti tena¹³ mīgena abhibhūto ajjhotthaṭṭho¹⁴ niccalam¹⁵ gahito hutvā, ka-
paṇam rudāmīti kāruṇṇappatto¹⁶ hutvā rodāmi¹⁷ viravāmi, mā heva maṃ¹⁸
ti maṃ evarūpaṃ byasanam pattam¹⁹ attano pāṇasamaṃ piyasāmikam tvaṃ mā
heva jahi²⁰.

15

Atha sā kaṇeru²¹ nivattitvā²² taṃ assāsayamānā dutiyaṃ
gātham āha:

2. Ayya na taṃ jahissāmi kuṇjara²³ saṭṭhihāyana²⁴,

pathavyā²⁵ cāturantāya suppiyo hosi me tuvan ti. 50.

Tattha saṭṭhihāyana²⁶ ti jātiyā saṭṭhivassakālasamī²⁷ hi kuṇjarā thā-
mena paribhāyanti, sā ahaṃ evaṃ thāmahīnam²⁸ imam byasanam pattam²⁹ na
taṃ³⁰ jahissāmi³¹, mā bhāyi, imissā³² hi³³ catūsu³⁴ disāsu samuddam pa-
tvā ṭhitāya cāturantāya pathaviyā³⁵ tvaṃ mayham suṭṭhu piyo ti.

90

Atha naṃ santhambhetvā³⁶ „ayya idāni taṃ kulīrena³⁷
saddhim thokam kathāsallāpaṃ labhanānā vissajjāpessamīti³⁸
vatvā kulīram³⁷ yācamānā tatiyaṃ gātham āha:

95

¹ Bīd bandha-. ² Bīd paññā-. ³ Bīd siṅga. ⁴ Bīd āyati-. ⁵ Bīd aṭṭhittaco. ⁶ Ck siṅgisuvaṇṇavanno, C^o siṅgisuvaṇṇavanna. ⁷ Bī siṅgasuvaṇṇavanna, Bīd suvaṇṇa-
vanno, omitting siṅga. ⁸ Bīd siṅgan ti. ⁹ Bī sabbapāṇasaṅgahakavase, Bīd sabbapā-
ṇasaṅgāhatavase. ¹⁰ Ck kulī-, C^o kulīroti, Bīd kulīroti. ¹¹ Bī āyati-. ¹² Bīd
add ettha. ¹³ Bīd aṭṭhittaco. ¹⁴ Bī teneva. ¹⁵ Bī ajjhottharato, Bīd ajjhottharato.
¹⁶ Bīd -lo. ¹⁷ Ck -ññapa-. ¹⁸ Bī ru-. ¹⁹ Cks hevan. ²⁰ Bīd byasanappattam.
²¹ Bī jahāmi, Bīd jahā ti. ²² Bīd kāreṇukā. ²³ Bīd nivatte-. ²⁴ Bīd kuṇṇaram.
²⁵ Bī saṭṭhihāyanam, Bīd saṭṭhihāyanam. ²⁶ Bīd -byā. ²⁷ Bīd -nan ²⁸ Bīd sa-
ṭṭhivassakā-. ²⁹ Bī thāmehi sampannam, Bīd thāmena hi sampannam. ³⁰ Bī
idam byasanappattam, Bīd imam byasanappattam. ³¹ Bīd omīti. ³² aṭṭha sā kaṇeru - - imissā wanting in C^o. ³³ Bīd ti. ³⁴ Cks Bī catusu. ³⁵
Bīd path-. ³⁶ Cks santhambhi, Bī sanṭhapetvā, Bīd sanṭhambhetvā? ³⁷ Bīd kulī-
³⁸ Bīd visa-.

n. Ye kulīrā¹ samuddasmiṃ Gaṅgāya Nammadāya ca²
tesaṃ tvaṃ vārijo seṭṭho, muñca rodantiyā patin ti³. 51.

Tass' attho: ye samudde vā Gaṅgāya vā nadiyā Nammadāya vā nadiyā kulīrā⁴ sabbesaṃ vaṇṇasampattiyaṃ ca mahantatena⁵ ca tvaṃ eva seṭṭho⁶, tena
5 taṃ⁷ yacāmi, mayhaṃ rodamānāya sāmikaṃ muñcā 'ti.

Kulīro⁸ tassā kathayamānāya⁹ itthisadde nimittaṃ gahetvā
akampitamānaso¹⁰ hutvā vāranassa pādato aḷe¹¹ viniveṭhento
„ayaṃ¹² vissatṭho¹³ idaṃ nāma karissatīti¹⁴“ na¹⁵ kiñci aññāsi.
Atha naṃ vāraṇo pādaṃ ukkhiptvā piṭṭhiṃ¹⁶ akkami, tāvad
10 eva atṭhīni bhijjīmsu¹⁷. Vāraṇo tuṭṭharāvaṃ¹⁸ ravi. Sabba-
vāraṇā¹⁹ sannipatitvā kulīraṃ²⁰ nīharitvā mahītale ṭhapetvā
maddantā cuṇṇaṃ²¹ akaṃsu. Tassa dve aḷā sarīrato bhijji-
tvā ekamante patīmsu. So ca kulīradaho²² Gaṅgāya ekābad-
dho²³ Gaṅgāya²⁴ pūraṇakāle²⁵ Gaṅgodakena pūrati, udae
15 mandībhavante²⁶ dahato udakaṃ Gaṅgaṃ otari²⁷. Atha dve
pi te aḷā uppatitvā²⁸ Gaṅgāya pavuyhiṃsu²⁹, tesu eko sa-
muddaṃ³⁰ pāvīsi, ekaṃ dasabhātikarājāno³¹ udae kilamānā
labhitvā Anakaṃ³² nāma mutiṅgaṃ³³ akaṃsu, samuddaṃ³⁴ pa-
viṭṭhaṃ pana asurā gahetvā Ālambaraṃ nāma bheriṃ kāresuṃ.
20 Te aparabhāge Sakkena³⁵ saṅgāme³⁶ parājitaṃ taṃ chaḍḍetvā³⁷
palāyīmsu. Atha naṃ Sakko attano atthāya gaṇhāpesi, „Ālam-
baramegho viya thanantīti³⁸“ taṃ sandhāya vadanti.

Satthā imaṃ dhammaḍesaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam
samodhānesi: (Saccapariyosāne ubho pi³⁹ jayampatikā sotāpattihhale

¹ Bīd kulī- ² Bī gaṅgāya vā yamunā ca, Bī gaṅgāya yamunāya ca. ³ Cks pa-
titi. ⁴ Cks kulī-, Bīd gaṅgāya vā yamunāya vā kulī-. ⁵ Bīd mahantena. ⁶ Bīd
add uttamo. ⁷ Cē tvaṃ. ⁸ Cks kulī-, Bīd kulī-. ⁹ Bīd kathī- ¹⁰ Bīd ākaḍḍhi-
yamānaso, Bīd ākaḍḍhi-. ¹¹ Cks aḷehi. ¹² Ck alaṃ, Cē alaṃ corr. to alaṃ. ¹³
Bīd viṣeṭho ¹⁴ Cks -ssasīti, Bī -ssāmīti ¹⁵ Ck omits na. ¹⁶ Bīd piṭṭhiyaṃ.
¹⁷ Bīd adds aṭha. ¹⁸ Bīd tuṭṭharavaṃ. ¹⁹ Bīd sabbe. ²⁰ Cks kulī-, Bī kulī-,
Bīd kulī-. ²¹ Bīd cuṇṇaviccuṇṇaṃ. ²² Bīd ekābandho, Bīd ekobandho. ²³ Cē omits
gaṅgāya. ²⁴ Cē Bīd pūraṇa- ²⁵ Bīd mandībhūte. ²⁶ Bīd gaṅgāya otarati ²⁷
Bīd uppalavītvā. ²⁸ Cē vuyhiṃsu, Bīd vuyhisu. ²⁹ Bīd -dde ³⁰ Cē -tu-. ³¹
Bīd ālaka, Bīd ālakaṃ. ³² Bīd mudiṅgaṃ, Bīd muddiṅgaṃ. ³³ Bīd -dda. ³⁴ Cē
sakkotaṃ. ³⁵ Bīd mā. ³⁶ Ck chaḍḍetvā, Bīd chaṭṭetvā, Bīd chatetvā. ³⁷ Bīd
thanantīti. ³⁸ Bīd omit | f.

paṭiṭṭhahimsu) „Tadā kaṇeru¹ ayaṃ upāsikā ahoṣi², vāraṇo pana aham aham evā“³ ti. Kakkaṭajātama³.

8. Ārāmadūsajātaka.

Yo ve sabbasametānan ti. Idam Satthā Dakkhiṇāgiri-
janapade⁴ aññataram uyyānapālaputtam ārabba kathesi. Satthā 5
kira vutthavasso⁵ Jetavanā nikkhamitvā Dakkhiṇāgiri janapade⁴ cārikam
cari. Ath' eko upāsako Buddha-pamukham saṅgham⁶ nimantetvā
uyyāne nisidāpetvā yāgukhajjakehi santappetvā „ayyā⁷ uyyānacāri-
kam⁸ caritukāmā iminā uyyānapālena saddhim carantū“⁹ ti vatvā „ay-
yānam phalāphalāni dadeyyāsīti“ uyyānapālam ānāpesi. Bhikkhū 10
caramānā ekaṃ chiddaṭṭhānam⁹ disvā „imaṃ ṭhānam chiddam¹⁰ avirū-
harukkam¹¹, kin nu kho kāraṇam“ ti pucchimsu. Atha nesaṃ uy-
yānapālo ācikkhi: „eko kira uyyānapālaputto uparopakesu udakam
āsiṅcanto 'mūlappamāṇena¹² āsiṅcissāmīti' uppāṭetvā mūlappamāṇena
udakam āsiṅci, tena tam ṭhānam chiddam jātam“ ti. Bhikkhū Satthu 15
santikam āgantvā tam¹¹ attham ārocesum. Satthā „na bhikkhave
idān' eva pubbe pi so kumārako ārāmadūsako yevā“¹² ti vatvā atī-
tam āhari:

Atīte Bārāṇasīyam Vissaseṇe¹⁴ nāma¹⁵ rajjam kā-
rente¹⁶ ussave ghuṭṭhe¹⁷ uyyānapālo „ussavam kilissāmīti“ uy- 20
yānavāsino makkate āha: „idam uyyānam tumhākam bahūpa-
kāram, aham sattāham ussavam kilissāmi, tumhe sattame di-
vase uparopakesu udakam āsiṅcathā“¹⁸ ti āha. Te „sādhū“¹⁹ ti
sampaṭicchimsu. So tesam cammaghātake datvā pakkāmi.
Makkaṭā udakam siṅcitvā¹⁸ uparopakesu āsiṅcimsu. Atha te¹⁹ 25
makkaṭajetṭhako āha: „āgametha tāva, udakam nāma sabba-
kālam dullabham, tam rakkhitaḍḍham²⁰, uparopake uppāṭetvā

¹ Bīd kareṇukā. ² Bīd omīti ahoṣi. ³ C^o kakkaṭaka-, Bī kaṇṇata-, Bīd add
sattamarā. ⁴ C^o Bīd -ṇa-. ⁵ C^o vuttavasse, Bīd vutthavasso. ⁶ Bīd bhikkhu-
saṅgham. ⁷ C^o ayya. ⁸ Bīd uyyāne-. ⁹ Bī chindanaṭṭhānam, Bīd chindaṭṭhānam.
¹⁰ Bī chinda, Bīd chinnaṃ. ¹¹ C^o virājarukkam, Bī rūlham avirakkhi. ¹²
C^o mūlapa-. ¹³ Bīd etam. ¹⁴ C^o vissaseṇo, Bīd visaseṇo. ¹⁵ C^o Bīd add rājā.
¹⁶ Bīd -to. ¹⁷ C^o ghuṭṭe, C^o ghuṭṭe corr. to ghuṭṭhe, Bī saṅghuṭṭhe, Bīd saṅ-
ghuṭṭhe. ¹⁸ Bī āsiṅcantā, Bīd āsiṅcivā. ¹⁹ Bīd ne. ²⁰ Bīd tattha.

mūlappamāṇaṃ nātvā dīghamūlakesu bahum¹ rassamūlakesu appaṃ udakaṃ āsiñcitum² vaṭṭatīti³. Te „sādhū“⁴ 'ti vatvā⁵ ekacce uparopake uppāṭetvā gacchanti ekacce te⁶ ropetvā udakaṃ siñcanti. Tasmiṃ kāle Bodhisatto Bārāṇasiyaṃ
5 ekassa kulassa putto ahosi. So kenacid eva karaṇīyena uyyānaṃ gantvā te makkaṭake⁷ tathā karonte disvā „ko tumhe evaṃ kāretīti“⁸ pucchitvā „vānarajeṭṭhako“⁹ ti vutte „jeṭṭha-kassa“¹⁰ tāva vo ayaṃ paññā¹¹, tumhākaṃ kīdisī¹² bhavissatīti¹³, tam¹⁴ atthaṃ pakāsento paṭhamam¹⁵ gātham āha:

- 10 1. Yo ve sabbasametānaṃ ahuvā seṭṭhasammato
tassāyaṃ¹⁶ edisī¹⁷ paññā, kim eva itarā pajā ti. 52.

Tattha sabbasametānaṃ ti imesaṃ sabbesam¹⁸ pi samāgatānaṃ¹⁹ ahuvā ti ahosi, kim eva itarā pajā ti yā itarā etesu lāmikā²⁰ pajā kīdisā nu kho tassāyaṃ²¹ paññā ti.

- 15 Tassa kathaṃ sutvā vānarā dutiyaṃ gātham āhaṃsu:
2. Evam eva tuvaṃ brahme anaññāya vinindasi,
kathaṃ hi mūlaṃ adisvā²² rukkham jāññā patiṭṭhitan ti. 53.

Tattha brahme ti ālapanamattaṃ, ayaṃ pan' ettha saṃkhepattho: tvaṃ bho purisa kārāṇakārāṇaṃ ajānitvā evam evaṃ²³ amhe vinindasi, rukkham²⁴
20 nāma gambhīrapatiṭṭhito²⁵ vā esa na vā ti mūlena²⁶ anuppāṭetvā kathaṃ nā-tum²⁷ sakkā, tena mayaṃ uppāṭetvā mūlappamāṇena udakaṃ āsiñcāmā²⁸ 'ti.

Taṃ sutvā Bodhisatto tatiyaṃ gātham āha:

3. Nāhaṃ tumhe vinindāmi ye c' aññe²⁹ vānarā vane,
Vissaseno va gārayho yass' atthā rukkhharopakā ti. 54.

- 25 Tattha Vissaseno va gārayho ti Bārāṇasīrājā³⁰ Vissaseno yev' ettha³¹ garahitabbo, yassatthā rukkhharopakā ti yass' atthāya tumhādisā rukkhharopakā jāta ti

1 C^o Bā bahu. 2 Bā siñci-. 3 Bā sampāṭicchitvā, Bⁱ adds va 4 Bā omit te.
5 Bā -ṭe. 6 C^o karotīti, Bā kena tumhehi evaṃ kāritanti. 7 Bā vānaraje-.
8 Bā appapañño 9 Bā -kaṃ pana kīdisaṃ. 10 C^o -ssasīti. 11 Bⁱ etaṃ, Bā
ekam. 12 Bā imam. 13 C^o nass-. 14 C^o idisī, Bā edisā. 15 C^o omits sabbe-
sam. 16 Bā samānajatīnaṃ. 17 C^o lāmaka, Bⁱ lāmaka, Bā lāmaka. 18 C^o tas-
māyaṃ, Bⁱ tassa, Bā tassā. 19 C^o Bā add na. 20 Bā eva 21 Bā rukkho.
22 Bā -re-. 23 Bā mūlaṃ. 24 C^o nātaṃ, Bā nānaṃ. 25 Bⁱ ye vatta, Bā ye
caññe tattha. 26 C^o -si-. 27 Bⁱ yo etta etta, Bā yeva ettha.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā vānaraṇṇajēṭṭhako ārāmadūsakakumāro ahosi, paṇḍitapuriso pana
aham evā“ 'ti. Ārāmadūsakajātakaṃ¹.

9. Sujātajātaka.

Na hi vaṇṇena sampannā ti. Idam Satthā Jetavane 5
viharanto Anāthapiṇḍikassa suṇisaṃ² Dhanañjayasetṭhiddhitarāṃ Visā-
khāya kaniṭṭhabhaginim Sujātaṃ ārabba kathesi. Sā kira mahan-
tena yasena Anāthapiṇḍikassa gharaṃ pūrayamānā pāvisi, „mahāku-
lassa dhītā ahan“ ti pana³ mānathaddhā ahosi kodhanā caṇḍā⁴
pharusā, sassusasurasāmikavattāni na karoti, gehajanaṃ tajjenti⁵ 10
paharanti⁶ carati⁷. Ath' ekadivasam Satthā pañcabhikkhusataparivuto⁸
Anāthapiṇḍikassa gehaṃ gantvā nisīdi. Mahāsetṭhi⁹ dhammam
suṇanto¹⁰ Bhagavantaṃ upanisīdi¹¹. Tasmim khare Sujātā dāsakamma-
karehi saddhim kalahaṃ karoti. Satthā dhammakathaṃ tṭhapetvā
„kim saddo eso“ ti āha. „Esā¹² bhante kulasuṇhā agāravā, n' ev“ 15
assā¹³ sassusasurasāmikavattaṃ atthi¹⁴ na dānaṃ na silaṃ, assaddhā
appasannā ahorattaṃ¹⁵ kalahaṃ kurumānā vicaratīti¹⁶. „Tena hi¹⁷
pakkosathā“ 'ti. Sā āgantvā¹⁸ vanditvā ekamantaṃ aṭṭhāsi. Atha
naṃ Satthā „satt' imā Sujāte purisassa bhariyā, tāsāṃ¹⁹ tvaṃ katarā“
ti pucchi. „Bhante, nāhaṃ taṃ²⁰ saṃkhittena kathitassa atthaṃ 20
jānāmi, vitthārena me kathethā“ 'ti. Satthā „tena hi ohitasotā suṇā-
hīti“ vatvā imā gāthā abhāsi:

Paduṭṭhacittā ahitānukampini
aṇṇesu rattā atimaṇṇate patim
dhanena kītassa vadhāya ussukā,
yā evarūpā purisassa bhariyā
„vadhakā“²¹ ca²² bhariyā“ ti ca sā pavuccati.
Yaṃ itthiyā vindati sāmiko dhanam
sippaṃ vaṇijjāṃ ca kasim adhiṭṭhaham²³

95

¹ B^{id} add aṭṭhamam. ² C^k suni-, B^{id} suṇham. ³ B^{id} omit pana. ⁴ C^k caṇḍa, B^{id} caṇḍi. ⁵ C^k tajjenti, C^s tajja, B^{id} tajjanti. ⁶ C^s -ti, Bⁱ -tīti, B^d -ti. ⁷ Bⁱ omits carati, B^d vivadanti. ⁸ C^s B^{id} pañcahi bhikkhusatehi parivuto. ⁹ B^{id} add pi. ¹⁰ Bⁱ adds va. ¹¹ B^{id} upasaṅkamitvā vanditvā nisīdi. ¹² B^{id} ekā. ¹³ Bⁱ agārassa majhe vasamānā. ¹⁴ Bⁱ natthi, B^d na atthi. ¹⁵ Bⁱ -ttim, B^d -ttim corr. to -ttam. ¹⁶ Bⁱ adds naṃ. ¹⁷ Bⁱ ti āha pakkosāpetvā āgantvā, B^d ti sāpetvā āgantvā. ¹⁸ C^k tāsā, Bⁱ tāsū. ¹⁹ C^k na, Bⁱ saṃ, B^d omits taṃ. ²⁰ C^s ayyā, Bⁱ vadhata. ²¹ Bⁱ omits ca. ²² C^k -him, Bⁱ adhiṭṭhakaṃ, B^d adhiṭṭhaham.

- appam pi tasmā¹ apahātum icchatī²,
yā evarūpā purisassa bhariyā
„corī³ ca⁴ bhariyā“ ti ca sā pavuccati.
Akammakāmā⁵ alasā⁶ mahagghasā⁷
5 pharusā ca caṇḍī ca duruttavādini⁸
upaṭṭhāyikānaṃ⁹ abhibhuyya vattati¹⁰,
yā evarūpā purisassa bhariyā
„ayyā ca⁴ bhariyā“ ti ca sā pavuccati¹¹.
Yā sabbadā hoti hitānukampinī
10 mātā va puttā¹² anurakkhate¹³ patinī¹⁴
tato dhanam sambhatam assa rakkhati,
yā evarūpā purisassa bhariyā
„mātā¹⁵ ca bhariyā“ ti ca sā pavuccati.
Yathāpi jettā¹⁶ bhaginī kaniṭṭhakā¹⁷
15 sagāravā hoti sakamhi sāmike
hirīmanā bhattavasānuvattinī¹⁸,
yā evarūpā purisassa bhariyā
„bhaginī ca bhariyā¹⁹“ ti ca sā pavuccati.
Yā c' idha²⁰ disvāna patinī pamoditā
20 sakhī sakhāraṃ va cirassa²¹ āgataṃ
kolīniyā²² silavatī patibbatā,
yā evarūpā purisassa bhariyā
„sakhī ca²³ bhariyā“ ti ca sā pavuccati²⁴.
Akkuṭṭhasantā²⁵ vadhadaṇḍatajjitā
25 aduṭṭhacittā patino titikkhati
akkodhanā²⁶ bhattavasānuvattinī²⁷,
yā evarūpā purisassa bhariyā
„dāsī²⁸ ca bhariyā“ ti ca sā pavuccati.

¹ Bīd tassa. ² Ck-tu, Bīd pahātumicchatī. ³ Bī terī, Bī corī. ⁴ Bīd omit ca. ⁵ Ck okkāmākāmā corr. to akāmākāmā, Bī akammanīkāmā, Bīd akammakā. ⁶ Ck alāsā, Bīd alāsā. ⁷ Ck maggasā. ⁸ Bī duruttavādini, Ck durannavādini. ⁹ Ck utthā-, Bī upajhānakāni, Bīd upāṭṭhāyikānaṃ. ¹⁰ Bīd pavattinī. ¹¹ the second and third verses (yam ithiyā - - - akammakāmā - - -) are wanting in Ck. ¹² Bīd mātā puttā va. ¹³ Ck anupekkhate, Bī anurakkhate, Bīd -rakkhite. ¹⁴ Bīd pati. ¹⁵ Ck sacī, wanting in Bī. ¹⁶ Bīd jettā. ¹⁷ Ck kaniṭṭhā, Bīd ganiṭṭhakā. ¹⁸ Ck -ni, Bīd bhattavasānuvattinī. ¹⁹ Bīd kaniṭṭhabhariyā, wanting in Bī. ²⁰ Bīd cidha. ²¹ Bīd cirassam, Bīd cirassa. ²² Ck kolī-, Bīd koleyyakā. ²³ Ck ma, Bī va. ²⁴ the fifth and sixth verses are wanting in Bī. ²⁵ Bī akuddha-, Bīd akundhā-. ²⁶ Bī sako-, Bīd ako-. ²⁷ Bī satta - - - ni, Bīd bhatta-. ²⁸ Bī dāsī, wanting in Bī.

Imā kho Sujāte purisassa satta bhariyā. Tāsu vadhakasamā corisamā ayyasamā ti imā tisso niraye nibbattanti, itarā catasso Nimmānarati-devaloke¹.

Yā c' idha² bhariyā vadhakā ti vuccati³

corīti ayirā⁴ ti ca sā pavuccati,

5

dussilarūpā pharusā anādarā⁵

kāyassa bheda nirayaṃ vajanti tā.

Yā c' idha² mātā bhaginī sakhī ca

dāsīti⁶ bhariyā ti ca sā pavuccati,

sīle t̥hitattā cirarattasamvutā

10

kāyassa bheda sugatim vajanti tā.

Evam Satthari imā⁷ satta bhariyā⁸ dassente⁹ yeva Sujātā sotā-pattiphale patiṭṭhahi, tato¹⁰ „tvam imāsaṃ sattannaṃ bhariyānaṃ katarā“ ti vutte „dāsīsamā“¹¹ ahaṃ bhante“ ti vatvā Tathāgataṃ vanditvā khamāpesi. Iti Satthā Sujātaṃ gharasuṇhaṃ ekovāden' eva¹² 15 dametvā katabhattakicco Jetavanaṃ gantvā bhikkhusaṃghena¹³ vatte dassite gandhakuṭṭim pāvīsi. Dhammasabhāyaṃ pi kho bhikkhū Satthu guṇakathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso ekovāden' eva Satthā Sujātaṃ gharasuṇhaṃ dametvā sotāpattiphale patiṭṭhāpesīti“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti 20 pucchitvā „imāya nāma“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe pi mayā Sujātā ekovāden' eva¹⁴ damitā¹⁵“ ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto tassa aggamahesiyā kucchimhi nibbattitvā vayappatto Takkaṣilāya¹⁶ sippāni¹⁷ uggaṇhitvā pitu accayena rajje 25 patiṭṭhāya dhammena¹⁸ rajjaṃ kāresi. Tassa mātā kodhanā ahosi caṇḍā pharusā akkosikā paribhāsikā. So mātu¹⁹ ovādaṃ dātukāmo „evaṃ²⁰ avatthukaṃ kathetuṃ na yuttan“ ti tassā anusāsanatthaṃ ekaṃ upamaṃ olokento carati. Ath' ekadivasaṃ uyyānaṃ agamāsi²¹, mātāpi puttena saddhiṃ űeva²² 30

¹ Bⁱ adds uppajjanti, B^d upapajjanti ² Bⁱd cidha ³ Bⁱ vadhakā pavuccati, B^d vadhakā ti pavuccati. ⁴ Bⁱd ayyakā ⁵ Bⁱd anūcārā. ⁶ Bⁱ dāsī, B^d dāsī, both omit ti. ⁷ Bⁱd imāsu. ⁸ Bⁱ -yāsu ⁹ C^k dassente dassente, C^s dassento, Bⁱd dassentesu. ¹⁰ Bⁱd sujāte. ¹¹ Bⁱ dāsī-. ¹² Bⁱ ekavāreva, B^d ekovāreva. ¹³ Bⁱ -saṅghe, B^d -saṅghe. ¹⁴ B^d ekovāreva ¹⁵ Bⁱd add yevā ¹⁶ Bⁱd -lāyaṃ. ¹⁷ Bⁱd sabbasi-. ¹⁸ Bⁱ adds samena, B^d sammena. ¹⁹ Bⁱ tassā. ²⁰ Bⁱ ekameva, B^d evameva. ²¹ Bⁱd gacchanto. ²² C^s Bⁱd saddhiññeva

agamāsi. Atha¹ antarāmagge kiki sakūṇo viravi. Bodhisatta-
 parisā² taṃ saddaṃ sutvā kaṇṇe thaketvā³ „ambho caṇḍavāce⁴
 pharusavāce⁴ mā saddam akāsīti“ āha. Bodhisatte⁵ nātaka-
 parivute⁶ mātaraṃ saddhiṃ uyyāne⁷ vicarante ekasmiṃ supup-
 5 phite⁶ sālarukkhe nilīnā ekā kokilā madhurena sarena vassi⁹.
 Mahājano tassā sare sammatto hutvā añjalim¹⁰ paggaḥetvā
 „saṇhavāce sakhilavāce¹¹ muduvāce vassa vassā“¹² ti gīvaṃ
 ukkhipitvā ohitasoto olokento aṭṭhāsi. Bodhisatto¹² tāni dve
 kāraṇāni disvā „dāni mātaraṃ saññāpetum¹³ sakkhissāmīti“
 10 cintetvā „amma antarāmagge kiki saddaṃ“¹⁴ sutvā¹⁵ mahājano
 ‘mā saddam akāsi’¹⁶, mā saddam akāsīti’ kaṇṇe pidahi, pharu-
 savācā nāma na kassaci piyā¹⁷ ti vatvā imā gāthā avoca:

1. Na hi vaṇṇena sampannā mañjukā¹⁷ piyadassanā¹⁸
 kharavācā piyā honti asmim loke paramhi ca. 55.
- 15 2. Nanu passas’ imaṃ kālīm¹⁹ dubbappaṇaṃ²⁰ tilakāhataṃ²¹
 kokilaṃ saṇhabhāṇena²² bahunnaṃ paṇinaṃ piyaṃ. 56.
3. Tasmāsakhilavāc’assa²³ mantabhāṇī²⁴ anuddhato (Dhp.v. 368.)
 atthaṃ dhammaṃ ca dīpeti madhuraṃ tassa bhāsitan ti. 57.

Tāsaṃ ayaṃ attho: amma ime sattā piyaṃgusāniadinā²⁵ sarīravannena
 20 sampannā²⁶ kathānigghosassa²⁷ madhuratāya mañjukā²⁸ abhirūpatāya²⁹ piya-
 dassanā samānā³⁰ antamaso mātāpitara pi³¹ akkosaparibhāsādivasena³² pavat-
 tāya³³ kharavācāya samannāgatattā kharavācā imasmiṃ ca paramhi ca³⁴ loke
 piyā nāma na honti³⁵ antarāmagge kharavācā³⁶ kiki viya, saṇhabhāṇino pana
 maṭṭhāya³⁷ madhurāya vācāya samannāgatā virūpāpi³⁸ piyā honti, tena taṃ³⁹
 25 vadāmi: nanu passasi imaṃ kālīm⁴⁰ dubbappaṇasarīravannato⁴¹ pi kālātarehi⁴²

¹ Bā adds naṃ. ² Bā bodhisattassa parisā ca. ³ Bā pidahitvā. ⁴ Ck -co.
⁵ Bī -tto, Bā add pana. ⁶ Cks -tena, Bī -varito, Bā -vāritena ⁷ Bā uyyāna-
 meva. ⁸ Bā -ta. ⁹ Bā viravi. ¹⁰ Bā -añjali. ¹¹ saddhiṃ - - sakhilavāce
 wanting in Bī. ¹² Bā atha mahāsatto. ¹³ Bī aññāpe-, Bā paññāpe-. ¹⁴ Bī
 kiki-, Bā kiki-. ¹⁵ Bī adds ki kathesi. ¹⁶ Bā omit mā saddamakāsi. ¹⁷ Bī
 mañjunā, Bā mañjukā. ¹⁸ Bī -dassiko, Bā -dassinā ¹⁹ all four MSS. kālīm.
²⁰ Ck -ṇṇā. ²¹ Ck -bhataṃ, Bī -hataṃ. ²² Bī -vāsena, Bā -vācena. ²³ Bā cāya.
²⁴ Bā -ṇī. ²⁵ C° -samādinā. ²⁶ Bī samānā, Bā samāganā. ²⁷ Bā gatāniggho-
²⁸ Bī maññukā. ²⁹ Ck -tāyaṃ. ³⁰ Bā adds pi. ³¹ Bā omit pi. ³² Bī -satādi-,
 Bā -sakādi-. ³³ Bā -ttā ³⁴ Ck omits paramhi ca, Bī imasmiṃ loke paramhi ca.
³⁵ Bā add taṃ amma. ³⁶ Ck Bā kharā-. ³⁷ Ck maṇḍāya, C° maṭṭāya, Bā ma-
 ṭṭhāya. ³⁸ Ck omit pi. ³⁹ Bā naṃ ⁴⁰ C° Bā kālīm. ⁴¹ Ck dubbappaṇaṃ-, Bā
 dubbappaṇasarīraṃ vannaṃ. ⁴² Bā kālāntare.

tilakehi āhatam¹ kokilaṃ yā² evaṃ dubbaṇṇā³ samānāpi saṇḥabbhāṇena⁴ ba-
hunnāṃ pāṇinam piyā jātā, iti yasmā⁵ kharavāco satto loka mātāptunnam pi
appiyo tasmā bahujaṇassa piyabhāvāṃ icchanto poso sakhilavāco saṇḥamaṭṭa-
muduvāco⁶ assa⁷ paññāsaṃkhātāya⁸ mantāya⁹ paricchiṇḍitvā kathanato¹⁰ man-
tabhāṇi¹¹ vinā uddhaccena pamāṇayuttassa¹² eva kathanato anuddhato, yo¹³ hi 5
evarūpo¹⁴ pālīṇi ca¹⁵ atthaṇi ca¹⁶ dīpeti tassa bhāsitaṃ kāraṇasannissitaṃ¹⁷
katvā paraṃ na akkosetvā¹⁸ kathitātāya¹⁹ madhuraṃ ti.

Evaṃ Bodhisatto imāhi tīhi gāthāhi mātu dhammaṃ de-
setvā mātaraṃ saññāpesi²⁰ Sā tato paṭṭhāya ācārasampannā
ahosi. Bodhisatto pi mātaraṃ ekovāden²¹ eva²² nibbisevanaṃ 10
katvā yathākammaṃ gato.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā Bārāṇasirañño mātā Sujātā ahosi, rājā pana aham eva“²³ ti.
Sujāta jātakaṃ²⁴.

10. Ulūkajātaka.

15

Sabbehi kira nātīhīti. Idam Satthā Jetavane viharanto
kākolūkakalaham²⁵ ārabha kathesi. Tasmim²⁶ hi kāle kākā divā
ulūke²⁷ khādanti, ulūkā²⁸ suriyagamanato²⁹ paṭṭhāya tattha tattha
sayitānaṃ kākānaṃ sīsāni chinditvā³⁰ te³¹ jīvitakkhayaṃ pāpentī.
Ath³² ekassa bhikkhuno Jetavanapaccante ekasmim pariveṇe vasantassa 20
sammajjanakāle³³ rukkhato patitāni sattaṭṭhanālimattāni³⁴ pi³⁵ bahu-
tarāni pi kākasisāni chaḍḍetabbāni³⁶ honti. So tam atthaṃ bhikkhū-
naṃ ārocesi. Bhikkhū dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ:
„āvuso asukassa³⁷ kira bhikkhuno vasanaṭṭhāne divase divase etta-

¹ Ck ābhatam, C^s ābhātām corr. to āhatam. ² C^s sē, B^d omīti yā. ³ B^d -ṇṇa-.
⁴ B^d saṇḥavācābhāvena. ⁵ Bⁱ tasmā. ⁶ Ck saṇḥavaddha-, B^d saṇḥavāco mudu-,
Bⁱ adde maṭṭhavāco. ⁷ B^d assā. ⁸ Bⁱ ṇāṇesaṃ-, B^d paññāsaṃkhātāya. ⁹ Ck
mantāya, C^s Bⁱ samantāya. ¹⁰ B^d vacanato. ¹¹ Bⁱ samantabhāṇi, B^d saman-
tabhāṇi. ¹² Ck^s so. ¹³ B^d add puggalo. ¹⁴ Ck B^d pālīṇica, C^s pālīatthaṇica.
¹⁵ Ck omīti atthaṇica; C^s pālīṇica in the place of atthaṇica. ¹⁶ Bⁱ kara-. ¹⁷ Bⁱ
paraṃ sakopetvā, B^d paraṃ akopetvā. ¹⁸ B^d kathitassa. ¹⁹ C^s paññāpasi.
²⁰ Bⁱ ekovādena, B^d ekovāreṇeva. ²¹ B^d add navamaṃ. ²² C^s -lūka-, Bⁱ
-luka-, B^d -luṇka-. ²³ B^d tasmim. ²⁴ C^s ulūke, B^d uluṇke. ²⁵ C^s ulūkā,
Bⁱ uluṇkā, B^d ulaṇkā. ²⁶ B^d -yattaṅga-. ²⁷ Bⁱ bhinditvā. ²⁸ B^d tesam.
²⁹ B^d sammajjana-. ³⁰ C^s B^d -nālī-. ³¹ B^d add lohitamakkhitāni. ³² B^d
chaṭṭe-. ³³ B^d amukassa.

kāni¹ nāma kākasīsāni chaḍḍetabhāni² hontitī³. Satthā āgantvā „kāya
 nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinna⁴“ ti pucchi. Bhikkhū
 „imāya nāmā⁵“ 'ti vatvā⁶ „kadā paṭṭhāya⁴ pana bhante kākānaṃ ca
 ulūkānaṃ⁵ ca aṇṇamaṇṇaṃ veraṃ uppanna⁷“ ti pucchimsu. Satthā
 5 „paṭhamakappiyakālato⁶ paṭṭhāyā⁴“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte paṭhamakappikā⁷ sannipatitvā ekaṃ abhirūpaṃ
 sobhaggappattaṃ ānāsampannaṃ⁸ sabbākārāparipunṇaṃ⁹ pūri-
 saṃ gahetvā rājānaṃ karimsu, catuppādāpi¹⁰ sannipatitvā ekaṃ
 sīhaṃ rājānaṃ karimsu, mahāsamudde macchā Ānandaṃ nāma
 10 macchaṃ rājānaṃ akaṃsu. Tato sakunaḡaṇā Himavanta-
 padese¹¹ ekasmiṃ piṭṭhipāsāne sannipatitvā „manussesu rājā
 paññāyati tathā catuppadesu¹⁰ c' eva macchesu ca, ambhākaṃ
 pan' antare¹² rājā nāma n'atthi, appatissavāso¹³ nāma na¹⁴
 vaṭṭati¹⁵, ambhākaṃ pi rājānaṃ laddhuṃ vaṭṭati¹⁶, ekaṃ rājaṭ-
 15 ṭhane ṭhapetabbayuttakaṃ jānāthā¹⁷“ ti te tādisaṃ sakunaṃ
 olokayamānā¹⁸ ekaṃ ulūkaṃ¹⁹ rocetvā „ayaṃ no ruccatitī¹⁶“
 āhaṃsu. Ath' eko sakuno sabbesaṃ ajjhāsayaḡaḡanaṭṭhaṃ
 tikkhattuṃ sāvesi²⁰. Tassa sāventassa dve sāvanā²¹ adhivā-
 setvā tatiyasāvanāya²² eko kāko uṭṭhāya „tiṭṭha tāv', etassa²³
 20 imasmiṃ rājābhisekakāle evarūpaṃ mukhaṃ, kuddhassa kīdi-
 saṃ bhavissatīti, iminā hi kuddhena olokitaṃ mayāṃ tattaka-
 pāle²⁴ pakkhattatīlā²⁵ viya tattha tatth' eva²⁶ bhijjissāma, imaṃ
 rājānaṃ kātuṃ mayhaṃ na ruccatitī¹⁶“ imā atthaṃ pakāsetuṃ
 paṭhamāṃ gāthaṃ āha:

¹ Bⁱ ettha-. ² Bⁱ chaḍḍhe-, B^d chaḍḍe-. ³ B^d pucchitvā imāya nāmā ti vutte
 na bhikkhave idāneva pubbe pi kalahaṃ karonti (Bⁱ -to) yevā ti vatvā. ⁴ Bⁱ
 omīti paṭṭhāya. ⁵ Bⁱ ulū-. ⁶ C^s Bⁱ -kappika-. ⁷ Bⁱ paṭhamakappe manussā,
 B^d paṭhamakappe manussā. ⁸ Bⁱ ācāra-. ⁹ C^s sabbākārāparipūraṃ, Bⁱ sabbā-
 laṅkāraparipunṇaṃ. ¹⁰ B^d catupā- ¹¹ B^d -ppa- ¹² Bⁱ pana antare ¹³ C^s
 aḡpatissavāso, Bⁱ appatissavāso, B^d appatissavoso. ¹⁴ Bⁱ omīti na. ¹⁵ C^s
 vaddhati. ¹⁶ C^s vaddhati, C^s vaddhatīti, Bⁱ vaṭṭatīti ¹⁷ C^s jāna-. ¹⁸ B^d
 olokī-. ¹⁹ C^s Bⁱ ulūkaṃ, Bⁱ ulūka. ²⁰ B^d -ti. ²¹ C^s -ṇā, B^d sāvanā. ²²
 C^s -ūya, Bⁱ -savanāya. ²³ Bⁱ akuddhassa bhāva tassa, B^d sakuddhassa tāva
 tassa in the place of tiṭṭha tāvetassa. ²⁴ Bⁱ tatthakapīle, B^d tatthakapāle. ²⁵
 B^d -ttalonaṃ. ²⁶ Bⁱ tattheva tattheva, B^d tattheva.

1. Sabbehi kira *ñātīhi*¹ *kosiyo issaro kato*,
*sace ñātīh'*² *anuññāto bhaṇeyy' āhaṃ ekavāciyan*³ *ti.* 58.

Tass' attho: yā esā sāvanā⁴ vattati⁵ tam⁶ sutvā vadāmi: sabbehi kira imehi samāgatehi *ñātīhi* ayaṃ *kosiyo rājā kato sace pañāhaṃ ñātīhi anuññāto bha-*
*veyyaṃ ettha vattabbaṃ ekavācikaṃ*⁷ *kinci bhaṇeyyan ti.* 5

- Atha naṃ *anuññātattā*⁸ *sakuṇā dutiyaṃ gātham āhaṃsu.*
 2. Bhaṇa samma *anuññāto atthaṃ dhammaṃ ca kevalaṃ*,
*santi hi daharā pakkhī*⁹ *paññāvanto*¹⁰ *jutindharā ti.* 59.

Tattha bhaṇa samma *anuññāto ti samma vāyasa tvaṃ sabbeh' ev' amhehi*¹¹ *anuññāto, yaṃ te bhaṇitabbaṃ tam bhaṇa, atthaṃ dhammaṃ ca* 10
*kevalaṃ ti bhaṇanto ca kāraṇaṃ c' eva*¹² *paveṇiāgataṃ ca vacanaṃ āmuñcitvā*¹³
*va bhaṇa, paññāvanto*¹⁴ *jutindharā tipaññāsampannā c' eva*¹⁵ *ñāpo-*
*bhāsadharaṃ ca daharāpi hi*¹⁶ *atthi yeva.*

- So evaṃ *anuññāto tatiyaṃ gātham āha:*
 3. Na me *ruccati bhaddaṃ vo*¹⁷ *ulūkassābhisecanaṃ*, 15
akuddhassa mukhaṃ passa, kathaṃ kuddho karissatīti. 60.

Tass' attho: *bhaddaṃ tumhākaṃ hotu, yaṃ*¹⁸ *pan' etaṃ tikkhattuṃ sāva-*
*navācāya*¹⁹ *ulūkassa*²⁰ *abhisecanaṃ*²¹ *kayirati*²² *etaṃ mayhaṃ na ruccati,*
*etassa hi idāni tuṭṭhacittassa akuddhassa mukhaṃ passatha, kuddho paṇāyaṃ*²³
*kathaṃ*²⁴ *karissatīti na jānāmi, sabbathāpi etaṃ*²⁵ *mayhaṃ na ruccatīti.* 20

So evaṃ *vatvā „mayhaṃ na ruccati*²⁶, *mayhaṃ*²⁷ *na ruc-*
*catīti“ viravanto ākāse uppati. Ulūko*²⁸ *pi naṃ utṭhāya anu-*
*bandhi. Tato paṭṭhāya te*²⁹ *aññamaññāṃ veraṃ bandhimsu.*
*Sakuṇā suvaṇṇaṃsaṃ*³⁰ *rājānaṃ katvā pakkamimsu.*

¹ Bⁱ imehiñhi. ² Bⁱd -hi. ³ Bⁱd -kan ⁴ C^k sāvanāma, C^s sāvanā. ⁵ C^s ti, Bⁱd vattati. ⁶ Bⁱd add saddaṃ. ⁷ Bⁱ -vācaṃ. ⁸ Bⁱ anujānanti, B^d anujānantā.
⁹ C^s Bⁱd pakkhī. ¹⁰ C^s Bⁱ pañña-. ¹¹ Bⁱd ambehi sabbehi. ¹² Bⁱd -paññeva.
¹³ C^s Bⁱ amuñcitvā, B^d āmuñjitvā. ¹⁴ C^s pañña-. ¹⁵ Bⁱd omit ceva. ¹⁶ Bⁱd omit hi. ¹⁷ Bⁱd bhaddante. ¹⁸ C^s yaṃ. ¹⁹ C^s -naṃ-, C^s -paṇā-. ²⁰ C^s ulū-, Bⁱd ulūkassa. ²¹ C^s -na. ²² C^k B^d kayirāti. ²³ C^s paṇāya, B^d paṇayaṃ.
²⁴ B^d kataṃ samuṭṭha. ²⁵ Bⁱd sabbathāpi etaṃ. ²⁶ B^d omits mayhaṃ na ruccati. ²⁷ C^s omit mayhaṃ. ²⁸ C^s ulū-, Bⁱd ulūko. ²⁹ B^d paṭṭhāyete corr. to paṭṭhāya te, Bⁱ omits te. ³⁰ C^s -sa, B^d suvaṇṇaṃ hīsa.

Satthā imaṃ dhammaḍḍesaṇaṃ¹ āharitvā saccāni pakāsetvā jāta-
kaṃ samodhānesi²: „Tadā rajje abhisittahaṃsapotako pana aham eva
ahosiṃ“ ti. Ulūkajātakaṃ³. Kosiyavaggo⁴ dutiyo.

3. ARAṆṆAVAGGA.

5 1. Uḍapānadūsakajātaka.

Āraṇṇakassa⁵ isino ti. Idam Satthā Isipatane⁶ viha-
ranto ekaṃ uḍapānadūsakaṃ sigālaṃ ārabha kathesi. Eko kira
sigālo bhikkhusaṃghassa pāṇiyauḍapānaṃ uccārapassāvakaḥḥena dū-
setvā pakkāmi⁷. Atha naṃ ekadivaṣaṃ uḍapānasamīpaṃ āgataṃ
10 sāmaṇerā leḍḍūhi⁸ paharitvā kilamesuṃ⁹. So tato paṭṭhāya¹⁰ taṃ
ṭhānaṃ puna nivattitvāpi na olokesi. Bhikkhū taṃ pavattim nātvā
dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso uḍapānadūsaka-
sigālo kira sāmaṇerehi kilamitakālato¹¹ paṭṭhāya puna nivattitvāpi na
olokesi“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya
15 sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ ti vutte „na bhikkhave idān'
eva pubbe p' esa¹² uḍapānadūsako yevā“ 'ti vatvā atitāṃ āhāri:

Atīte Bārāṇasiyaṃ idam eva Isipatanaṃ ayam eva
uḍapāno ahoṣi. Tadā Bodhisatto Bārāṇasiyaṃ kulaghare
nibbattitvā¹³ isipabbajjaṃ pabbajitvā isigaṇaparivuto Isipatane
20 vāsaṃ kappesi. Tadā eko¹⁴ va sigālo idam eva uḍapānaṃ
dūsetvā pakkamati. Atha naṃ ekadivaṣaṃ tāpasā parivāretvā
ṭhitā eken' upāyena gahetvā Bodhisattassa santikaṃ nayiṃsu¹⁵.
Bodhisatto sigālena sallapanto¹⁶ paṭhamam gātham āha:

1. Āraṇṇakassa⁵ isino cirarattatappassino¹⁷
25 kicchā kataṃ uḍapānaṃ kathaṃ samma¹⁸ avāhayīti¹⁹. 6l.

¹ C^o ḍesaṇaṃ. ² Bīd add succapariyosāne bahu sotāpannādayo ahesuṃ. ³ C^o ulū-, Bīd ulūka-, and add dasamaṃ, tassuddānaṃ: padumaṃ mudupāṇiṇca pa-
lobho ca panāḍakaṃ khurappasindhavañceva kakkaṭārāmadusakaṃ sujātaṃ ulū-
kadasamaṃ. ⁴ Bīd padumavaggo. ⁵ Bīd ar-. ⁶ Bīd jetavana. ⁷ Bīd pakka-
matī. ⁸ Bīd leḍḍūhi. ⁹ Bīd kilamisū. ¹⁰ Bīd add tatheva. ¹¹ Bī nilapita-.
¹² Bīd add siṅgālo. ¹³ Bīd add vayappatto. ¹⁴ Ck eso. ¹⁵ Bīd ānayaṃsu. ¹⁶
Bī pento, Bīd sallamento. ¹⁷ Bīd ciraratta-. ¹⁸ Bīd amma. ¹⁹ Bīd avāhasīti.

Tass' attho: araṇṇe vasanatāya¹ āraṇṇakassa², esitagunattā³ isino, cirarattam tapani nissāya vutthattā⁴ cirarattatappassino⁵, kicchā kataṃ⁶ kicchena dukkhena nippāditam⁷ udapānam, katham⁸ kimatthāya samma sigāla tvaṃ avāhayi⁹ muttakariṣena ajjhottari¹⁰ dūsesi, tam vā muttakariṣam¹¹ ettha avāhayi¹² pātesīti.

5

Tam sutvā sigālo dutiyaṃ gātham āha:

2. Esa dhammo sigālānam yaṃ pītvā ohadāmase,
pitupitāmahan dhammo, na naṃ ujjhātum arahasīti. 62.

Tattha esa dhammo ti esa sabbhavo, yaṃ pītvā ohadāmase ti samma mayam yattha pāṇiyam pīvāma tam eva uhadāma¹³ pi¹⁴ omutte¹⁵ pi, esa 10 amhākaṃ sigālānam dhammo ti dasseti, pitupitāmahan ti pitunnaṃ¹⁶ ca pitāmāhānaṃ ca no esa dhammo, na naṃ¹⁷ ujjhātum arahasīti etaṃ amhākaṃ paveniāgataṃ dhammaṃ¹⁸ sabbhavaṃ tvaṃ¹⁹ ujjhātum nārahasi²⁰, na yuttaṃ²¹ te ettha kujjhitaṃ ti.

Ath' assa Bodhisatto tatiyaṃ gātham āha:

15

- Yesam vo ediso dhammo adhammo pana kīdiso,
mā vo dhammaṃ adhammaṃ vā addasāma kudācanan ti. 63.

Tattha mā vo ti tumhākaṃ dhammaṃ vā adhammaṃ vā mā mayaṃ²² kadāci addasāma 'ti.

Evaṃ Mahāsatto tassa ovādaṃ datvā „mā puna āgac- 20
chīti²³“ āha. So tato paṭṭhāya puna nivattitvāpi na olokesi.

Satthā imaṃ desanaṃ²⁴ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: „Tadā udapānadūṣako ayam eva sigālo ahoṣi, gaṇa-satthā pana aham evā“ 'ti. Udaṇadūṣakajāṭakam²⁵.

¹ Ck^s vasantāya, Bⁱ vasanatāya. ² Bⁱ ar-. ³ Bⁱ isita-, B^d esitagunattā.
⁴ Bⁱ vattattā. B^d vutthattā. ⁵ B^d cirarattā-, Bⁱ vapassino? ⁶ B^d katanti. ⁷ Ck^s nippā-, Bⁱ nippāritam. B^d nippāditam. ⁸ B^d katanti. ⁹ Bⁱ savāha, B^d avāhasi.
¹⁰ Bⁱ ajhottari, B^d ajjhettari, C^s ajjhottari corr. to -ttari. ¹¹ Bⁱ tvā kimutta-kasiraiṃ, B^d tvaṃ kimuttakirimiṣaiṃ. ¹² Bⁱ avāhani, B^d avāhasi. ¹³ Bⁱ oha-dāma, B^d uhadāma. ¹⁴ Bⁱ omits pi. ¹⁵ B^d omuttāma. ¹⁶ B^d pitūnaṃ.
¹⁷ C^s tam. ¹⁸ Bⁱ dhamma. ¹⁹ Ck^s tam, Bⁱ omits tvaṃ. ²⁰ B^d na arahasīti, Bⁱ na arayati. ²¹ Ck^s yuttaṃ. ²² Ck^s vā na mayaṃ, C^s vā ma māyaṃ, Bⁱ vā ti mayaṃ mā, B^d vā mayaṃ vā. ²³ Bⁱ āgacchahīti, B^d āgacchasīti. ²⁴ B^d dhammade-. ²⁵ B^d add pathamaṃ.

2. Vyagghajātaka.

Yena mittena saṃsaggo 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Kokālikam¹ ārabha kathesi. Kokālikavattum² Terasanipāte Takkāriyajātake āvibhavissati. Kokāliko³ pana „Sāriputta-
 5 Moggallāne gahetvā āgamissāmiti“ Kokālikaratthato⁴ Jetavanam āgantvā Satthāram vanditvā there upasāmkamitvā⁵ „āvuso Kokālikaratthavāsino manussā tumhe pakkosanti, ettha gacchāmā“ 'ti āha. „Gaccha tvaṃ āvuso, na mayam āgacchāmā“⁶ 'ti. So therehi paṭikkhitto sayam eva agamāsi⁶. Atha bhikkhū dhammasabbhāyam
 10 katham samuṭṭhāpesum: „āvuso Kokāliko Sāriputta-Moggallānehi sahāpi vināpi vattitum⁷ na sakkoti, saṃyogam pi na sahati viyogam pi na sahatīti“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe pi Kokāliko Sāriputta-Moggallānehi n' eva saha⁸
 15 na⁹ vinā vattitum¹⁰ sakkotīti¹¹“ vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmaḍatte rajjam kārente Bodhisatto aññatarasmim araññāyatane rukkhadevatā hutvā nibbatti. Tassa vimānato avidūre aññatarasmim¹² vanaspatijethake¹³ aññā¹³ rukkhadevatā¹⁵ vasati. Tasmim vanasaṇḍe sīhavyagghā¹⁶ ca vasanti. Tesam bhayena na koci tattha khet-
 20 tam karoti¹⁷ na rukkham chindati nivattitvā oloketum sammattho pi¹⁸ n' atthi. Te pana sīhavyagghā¹⁹ nānappakāre mige vadhitvā khādanti khāditāvasesaṃ tatth' eva pahāya gacchanti, tena²⁰ so vanasaṇḍo asucikuṇapagandho hoti²¹. Atha itarā²² rukkhadevatā andhabālā kāraṇākāraṇam ajāna-
 25 mānā ekadivasaṃ Bodhisattam āha: „samma ete no sīhavyaghe²³ nissāya vanasaṇḍo asucikuṇapagandho jāto, aham ete palāpemi²⁴“ Bodhisatto „samma ime dve nissāya amhākam

¹ Ck -liyam. ² Ck -liya-. ³ Ck -liyo. ⁴ Ck -kami. ⁵ Bīd gacchāmā. ⁶ Bīd āg-. ⁷ Ck vattum, Bīd saha nisīditum pi vinā vattitum (Bī nivattitum) pi. ⁸ Bīd sahati. ⁹ Ck omīti na. ¹⁰ Ck vattum. ¹¹ Ck sakkosīti. ¹² araññāyatane --- aññatarasmim wanting in Bī. ¹³ Ck -ko corr. to -ke, C vanaspatijethake corr. to vanappa-, B vanappatijethako, Bī vanappatijethakā. ¹⁴ Ck araññe, C aññe, B añña, Bī arañña. ¹⁵ Bīd add hutvā. ¹⁶ Bīd sīho ca byaggho. ¹⁷ Bīd kasati. ¹⁸ Bīd nāma. ¹⁹ Bīd sīhavyagghā. ²⁰ Bīd tesam gandhena. ²¹ Bīd abosi. ²² Bīd aññatarā. ²³ Bīd -byagge. ²⁴ Bīd -pessāmīti.

vimānāni¹ rakkhiyyanti², etesu palātesu³ vimānāni no vinassissanti⁴, sīhavyagghānaṃ⁵ padaṃ apassamānā⁶ manussā sabbam⁷ vanaṃ chinditvā ekaṃgaṇaṃ⁸ katvā khettāni karissanti⁹, mā te evaṃ ruccīti¹⁰“ vatvā purimā dve gāthā avoca:

1. Yena mittena saṃsaggā¹¹ yogakkhemo¹² vihiṃsati¹³ 5
pubbe v' ajjhābhavan tassa rakkhe akkhīva paṇḍito. 64.
2. Yena mittena saṃsaggā¹⁴ yogakkhemo pavaḍḍhati
kareyy' attasamaṃ vuttim sabbakiccesu paṇḍito ti. 65.

Tattha yena mittena saṃsaggā¹⁴ ti yena pāpamittena saddhiṃ saṃsaggabetu saṃsaggakāraṇā¹⁵ yena saddhiṃ dassanasāmsaggo savanasāmsaggo 10
kāyasāmsaggo samullāpasāmsaggo¹⁶ paribhogasāmsaggo ti¹⁷ imassa pañcavidhassa saṃsaggassa katattā ti attho, yogakkhemo¹² ti kāyacittānaṃ¹⁸ sukhaṃ, taṃ hi dukkhayogato khemattā¹⁹ idha yogakkhemo ti adhippetāṃ dīpeti²⁰, vihiṃsati²¹ parihāyati²², pubbevajjhābhavantaṃ rakkhe akkhīva paṇḍito ti tassa pāpamittassa ajjhābhavan²³, tena²⁴ abbhavitabbaṃ²⁵ attano lā- 15
bhayasajjīvitāṃ²⁶, yathā naṃ²⁷ so na ajjhābavati tathā paṭhamataram²⁸ eva attano akkhī viya paṇḍito puriso rakkheyya, dutiyagāthāya yena²⁹ 'ti yena kalyānamittena saha³⁰ saṃsaggakāraṇā³⁰, yogakkhemo pavaḍḍhatīti kāya-
cittasukhaṃ vaḍḍhati, kareyyattasamaṃ vuttin ti tassa kalyānamittassa sabbakiccesu paṇḍito puriso yathā attano jīvitavuttiṃ ca upabhoga-paribhoga- 20
vuttiṃ ca karoti evaṃ etaṃ³¹ sabbam kareyya adhikam³² pi kareyya hīnaṃ pana na kareyyā 'ti.

Evaṃ Bodhisattena kāraṇe kathite pi sā bāladevatā anupadhāretvā³³ ekadivasam bheravaṃ³⁴ rūpārammanam dassetvā te sīhavyagghe³⁵ palāpesi. Manussā tesam padavalañjam³⁶ 25
adisvā „sīhavyagghe³⁵ aññaṃ vanasaṇḍam gatā“ ti nātvā vanasaṇḍassa ekaṃ³⁷ passaṃ chindimsu. Devatā Bodhisattam

¹ Ck² Bī vamaṇāni, Bā vināni ṭhassanti. ² Ck² rakkhanti, Bīd rakkhissanti. ³ Bīd palāyantesu. ⁴ Bā vinississanti, Ck² vimānāni teke passissanti, C² vimānāni neke passissanti corr. to v. teke p. ⁵ Bīd -byag-. ⁶ Ck² apassanāma, Bīd apas-santā. ⁷ Bī sabba, Bā sabbe. ⁸ so C²; Ck² ekaṃgaṇam, Bī ekā-, Bā ekaṅga-ṇam. ⁹ Bīd kassissanti. ¹⁰ Bīd ruccatīti. ¹¹ all four MSS. -ggo. ¹² Ck² -mā. ¹³ Bīd vihiyati. ¹⁴ C² Bīd -ggo. ¹⁵ Bīd add ca. ¹⁶ C² samullāpana-, Bīd sallāpa-. ¹⁷ Bī iti. ¹⁸ Bīd -citta. ¹⁹ Bī khettamattā, Bā khemettā. ²⁰ Bīd omīti dīpeti. ²¹ Bī vihiyatīti, Bā vihiratīti. ²² Ck² parihāseti. ²³ C² -vaṃ, Bī ajjhāvatavan. ²⁴ Bīd ti. ²⁵ Bīd bhavitabbaṃ. ²⁶ Bīd lābhassajjīvitam. ²⁷ C² tam. ²⁸ Bīd pavattam. ²⁹ Bīd omīti saha. ³⁰ Bīd saṃsaggo-. ³¹ Bī evamevatam. ³² Bīd -kaṃ. ³³ Bīd add va. ³⁴ Bīd -va. ³⁵ Bīd -byag-. ³⁶ Ck² -lajam, Bī -lañcam. ³⁷ Bīd eka.

upasaṃkamitvā „aham samma tava vacanaṃ akatvā te palā-
pesiṃ, idāni tesam gatabhāvaṃ ñatvā manussā vanasaṇḍaṃ
chindanti, kin' nu kho kattabban' ti vatvā „idāni te asukava-
nasaṇḍe nāma vasanti, gantvā te ānehīti' vuttā' tatth' eva'
5 gantvā tesam purato thatvā añjalim' paggayha tatiyaṃ gā-
tham āha:

3. Etha vyagghā nivattavho paccametha' mahāvanaṃ,
mā vanaṃ chindi' nivyagghaṃ', vyagghā mā hesu' nib-
banā' ti. 66.

10 Tattha vyagghā¹⁰ ti ubho pi te vyagghanāmen' evālapantī¹¹ āha, ni-
vattavho ti nivattatha, paccametha¹² mahāvanaṃ ti taṃ¹³ mahāvanaṃ
paccametha¹², puna upagacchatha, ayam eva vā¹⁴ pāṭho, mā vanaṃ chindi'
nivyagghaṃ¹⁵ ti amhākaṃ vanasaṇḍaṃ¹⁶ idāni tumbākaṃ abhāvena nivyag-
ghaṃ¹⁷ manussā mā chindimsu, vyagghā¹⁸ mā hesu¹⁹ nibbanā²⁰ ti tum-
15 hādisū²¹ vyaggharājāno¹⁰ attano²² vasanaṭṭhānā palāyitattā nibbanā²³ vasanaṭ-
ṭhānabbhūtena vanaṃ virahitā mā hesuṃ²⁴.

Te evaṃ²⁵ devatāya yāciyamānāpi „gaccha tvam, na
mayam āgamissāmā²⁶ 'ti paṭikkhipimsu yeva. Devatā ekikā
va vanasaṇḍaṃ paccāgañchi²⁷. Manussāpi katipāhen' eva
90 sabbaṃ vanaṃ chinditvā khettāni karitvā kasikammaṃ karimsu.

Satthā imaṃ desanaṃ²⁸ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam sa-
modhānesi: „Tadā apaṇḍitā devatā Kokāliko ahoṣi, siho Sāriputto.
vyaggho²⁹ Moggallāno, paṇḍitadevatā pana aham eva' 'ti. Vyag-
ghajātakam³⁰.

1. Bīd kim. 2. Bīd vutte. 3. Bīd tattha. 4. Bī añcalī, Bī añjali. 5. C^o paccupetha
corr. to paccametha, Bīd paccupetha. 6. Bīd chinda. 7. C^o nī-, Bī nibyagghā,
Bīd nibyagghaṃ. 8. C^o Bīd hesuṃ. 9. Bīd nibbānā. 10. Bīd byag-. 11. all four
MSS. -ti. 12. C^o Bīd paccupetha. 13. C^o naṃ. 14. C^o omits vā. 15. C^o nī-
corr. to nī-, Bīd nibyag-. 16. Bīd vasanakavana-. 17. C^o vyagghaṃ, Bī nibyag-
ghyaṃ, Bīd nibyagghaṃ. 18. Bī byaghyā, Bīd byagghā. 19. all four MSS. hesuṃ.
20. Bī nibbā, Bīd nibbānā. 21. Bī adds ca, Bīd ca dve. 22. Bī omits attano.
23. Bīd nibbānā. 24. Bīd ahesuṃ. 25. Bīd add tāya. 26. Bī gamissāmā. 27. C^o
paccāgañchi, C^o paccāgañchi corr. to paccāgañchi, Bī paccāgañchi, Bīd pac-
cāgañchi. 28. Bīd dhamma-. 29. Bīd byag-. 30. Bīd byaggha-, and add dutiyaṃ.

3. Kacchapajātaka.

Ko nu uddhitabhatto¹ vā² ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Kosalarājassa dvinnaṃ mahāmattānaṃ kalahavūpasama-
naṃ ārabha kathesi. Paccuppannavatthum³ Dukanipāte kathi-
tam eva.

5

Atīte pana Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kā-
rente Bodhisatto Kāsiraṭṭhe⁴ brāhmaṇakule nibbattitvā va-
yappatto Takkaśilāyaṃ sippāni⁵ uggaṇhitvā kāme pahāya isi-
pabbajjaṃ pabbajitvā Himavantapadese⁶ Gaṅgātīre assamapa-
daṃ māpetvā⁷ abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattitvā jhāna-
kīlaṃ kīlanto vāsaṃ kappesi. Imasmiṃ kira jātake Bodhi-
satto paramamajjhatto⁸ ahosi upekkhāpāramiṃ⁹ pūresi. Tassa
paṇṇasāladvāre nisinnassa eko pagabbho dussilo¹⁰ makkato
āgantvā kaṇṇasotesu¹¹ aṅgajātena salākapavesanakammaṃ¹² ka-
roti. Bodhisatto avāretvā¹³ majjhatto¹⁴ hutvā nisīdati¹⁵ yeva. 10
Ath' ekadivasaṃ eko¹⁶ kacchapo udakā uttaritvā Gaṅgātīre
mukhaṃ vivaritvā ātapaṃ tapanto niddāyati. Taṃ disvā so
lolavānaro tassa mukhe salākapavesanakammaṃ¹⁷ akāsi. Ath'
assa kacchapo pabujjhितvā aṅgajātaṃ samugge pakkhipanto
viya ḍasi. Balavavedanā uppajji, vedanā¹⁸ adhiyāsetum asak- 20
konto „ko nu kho maṃ imamhā dukkhā moceyya, kassa santikaṃ
gacchāmīti¹⁹“ cintetvā „añño maṃ imamhā dukkhā mocetum
samatto n' atthi aññatra²⁰ tāpasā²¹, tassa²² santikaṃ mayā
gantum vaṭṭatīti²³“ kacchapaṃ dvīhi hatthehi ukkhipitvā Bo-
dhisattassa santikaṃ agamāsi. Bodhisatto tena dussīlamakka- 25
ṭena²⁴ saddhiṃ davaṃ karonto paṭhamam gātham āha:

¹ Ck^o uddita-. ² Ck^o cā, Ck^o vā corr. to cā, and then re-altered to vā. ³ Ck^o Bīd^o -vatthu; cfr. supra p. 12. ⁴ Bīd^o kāsika-. ⁵ Bīd^o sabbasi-. ⁶ Bīd^o -ppa-.
⁷ Bīd^o add tattha. ⁸ Bīd^o paramamajjhappatto. ⁹ Bīd^o -miyo. ¹⁰ Bīd^o -la. ¹¹ Ck^o kannā-, C^o kannā- corr. to kaṇṇa-. ¹² Bī^o lāmakapave-. ¹³ Bī^o adhiyāsetvā, Bīd^o anivāretvā. ¹⁴ Bī^o ajhatto. ¹⁵ Bīd^o -di. ¹⁶ Bī^o eka. ¹⁷ Bī^o salāmaka-. ¹⁸ Bīd^o -naṃ. ¹⁹ Bī^o -māti. ²⁰ Ck^o aññattha. ²¹ Bī^o tāpanesanaṭṭi, Bīd^o tāpasenaha. ²² C^o tasseva. ²³ Ck^o vaṭṭatīti corr. to vaddhatīti, Bī^o vattatīti. ²⁴ Bī^o dussīlena.

1. Ko nu uddhitabhatto¹ va² pūrahattho³ va brāhmaṇo,
kahan⁴ nu bhikkhaṃ acari, kaṃ saddhaṃ upasaṃkamīti. 67.

Tattha ko nu uddhitabhatto¹ vā⁵ ti ko⁶ esa vaḍḍhitabhatto⁷ viya,
ekaṃ⁸ bhattavaḍḍhitikaṃ⁹ bhattapūrapātī¹⁰ hatthehi gahetvā viya ko nu esa¹¹
5 āgacchatīti attho, pūrahattho¹² va brāhmaṇo ti kattikamāse vācanakaṃ la-
bhittvā punṇahattho¹³ brāhmaṇo viya ca¹⁴ ko nu eso ti vānaraṃ¹⁵ sandhāya
vadati, kahan⁴ nu bhikkhaṃ acarīti bho vānara¹⁶ kasmiṃ padese aḷḷa
tava¹⁷ bhikkhaṃ acari, kaṃ saddhaṃ upasaṃkamīti katarā¹⁸ nāma
pubbe¹⁹ pete uddissa kataṃ saddhābhattā²⁰ katarāṃ vā saddhaṃ puggalaṃ²¹
10 upasaṃkamittvā²² te ayaṃ²³ deyyadhammo laddho²⁴ ti dīpeti.

Taṃ sutvā dussīlamakkato²⁵ dutiyaṃ gātham āha:

2. Ahaṃ kapi 'smi²⁶ dummedho, anāmāsāni āmasiṃ,
tvaṃ maṃ mocaya²⁷, bhaddan te, mutto gaccheyya pab-
batan ti. 68.

15 Tattha ahaṃ kapi 'smi²⁸ dummedho ti bhante ahaṃ asmi dummedho
capalacitto makkato, anāmāsāni āmasiṃ ti anāmāsetabbāni²⁹ ṭhānāni āma-
siṃ, tvaṃ maṃ mocaya bhaddam te ti tvaṃ³⁰ dayālu³¹ anukampako
maṃ³² imamahā dukkhā mocehi, bhaddan te hotu³³, mutto gaccheyya pab-
batan ti so 'haṃ tavānubhāvena imamahā vyasanā³⁴ mutto pabbatam eva gac-
20 cheyyaṃ, na te puna cakkhupathe attānaṃ dasseyyan ti.

Bodhisatto tasmīṃ kāle tena³⁵ kacchapena saddhiṃ salla-
panto³⁶ tatiyaṃ gātham āha:

3. Kacchapā kassapā honti, koṇḍaññā honti makkatā,
muñca kassapa³⁷ koṇḍaññaṃ, kataṃ³⁸ methunakaṃ tayā
ti. 69.

25

¹ Ck uddita-. ² Ck ca, C^o ca corr. to va. ³ Ck Bī purahatto, C^o purahatto.
Bd punṇahatto. ⁴ Bīd kahan. ⁵ Ck cā. ⁶ Bīd add nu. ⁷ Bīd vaḍḍhita-.
⁸ C^o Bīd eka. ⁹ Ck -vaḍḍhitikaṃ, C^o -vaḍḍhitaka corr. to -kaṃ, Bī -vaḍḍhita,
Bd bhattaṃ vaḍḍhita ¹⁰ Bī bhattapūripātī, Bd bhattaṃ punṇapātī. ¹¹ Bīd eso.
¹² Ck pu-, Bī purahatto, Bd punṇahatto. ¹³ Ck Bd -hatto, Bī purahatto. ¹⁴ Bīd
omit ca. ¹⁵ Bīd vāraṇaṃ. ¹⁶ Bīd vāraṇa. ¹⁷ Bīd tvaṃ. ¹⁸ Bī kathaṃ, Bd katarāṃ.
¹⁹ C^o pubba. ²⁰ C^o saddha-, Bīd sandhāya bhattaṃ vā. ²¹ Ck add taṃ, Bīd
tvaṃ. ²² Bīd -kamaṣi. ²³ Bīd kuto bho ayaṃ. ²⁴ Bī kisaddo, Bd kīlasaddho.
²⁵ Bīd -vānaro. ²⁶ C^o -smiṃ. ²⁷ Bīd moceyya. ²⁸ C^o Bd -smiṃ. ²⁹ Ck anā-
masitabbāni, Bīd anāmasitabba. ³⁰ Bīd yo tvaṃ. ³¹ C^o -lu, Bī omits dayālu,
Bd dayāluko. ³² Bīd omit maṃ. ³³ Bī omits hotu. ³⁴ Bīd bya-. ³⁵ C^o Bīd
kāruṇīnena in the place of kāletena. ³⁶ Bīd -pento. ³⁷ Bī kacchapa, Bd kac-
chassapa. ³⁸ Ck Bī kathaṃ.

Tass' attho¹: kacchapā nāma kassapagottā honti makkaṭā koṇḍañṇagottā, kassapakkoṇḍañṇānā ca² añṇamañṇānā avāhavivāhasambandho³ atthi⁴, tay' idaṃ lolena dussīlamakkaṭena saddhiṃ tayā ca dussīlen' eva⁵ iminā makkaṭena saddhiṃ gottasadisattasamkhātassa⁶ methunadhammassa anucchavikaṃ⁷ dussīlyakammasamkhātā⁸ pi methunakaṃ kataṃ, tasmā muñca kassapa koṇḍañṇaṃ ti. 5

Kacchapo Bodhisattassa vacanaṃ sutvā kāraṇena pasanno vānarassa aṅgajātaṃ muñci. Makkaṭo muttamatto⁹ Bodhisattaṃ vanditvā¹⁰ palāto, puna taṃ ṭhānaṃ nivattitvāpi na olokesi. Kacchapo pi Bodhisattaṃ vanditvā yathātṭhānaṃ¹¹ eva gato. Bodhisatto pi aparihīnajjhāno Brahmalo-ka-parāyano va¹² ahoṣi. 10

Satthā imaṃ desanaṃ¹³ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhanesi: „Tadā kacchapavānarā¹⁴ dve mahāmattā ahesuṃ, tāpaso pana aham evā“ ti. Kacchapajātakaṃ¹⁵.

4. Lolajātaka.

Kāyaṃ balākā sikhinīti. Idaṃ Satthā Jetavane vi- 15
haranto ekaṃ lolabhikkhuṃ ārabba kathesi. Taṃ hi dhammasabhaṃ¹⁶ ānītaṃ Satthā „na tvaṃ bhikkhu idān' eva lolo pubbe pi lolo va¹⁷ lolatāy' eva ca¹⁸ jīvitakkhayaṃ patto si¹⁹. taṃ nissāya porāṇakapaṇḍitāpi attano vasaṇatṭhānā paribāhirā ahesuṃ²⁰“ ti vatvā atītaṃ āhari: 20

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bārāṇasīseṭṭhino²¹ mahānase bhattakārako puññatthāya nīlapacchim²² ṭhapesi²³. Tadā Bodhisatto pārāpatayoniyam²⁴ nibbattitvā tattha vāsaṃ kappesi. Ath' eko lolakāko mahānasamatthakena gacchanto nānappakāramacchamaṃsavikatim²⁵ 25
disvā pipāsābhibhūto „kin nu kho nissāya sakkā bhaveyya²⁶“

¹ Bīd tattha. ² Bīd -naṃ, and omit ca, C² -koṇḍañṇā nāma. ³ C² avāha-, Bīd avāhavivāhasampanno. ⁴ Bīd adds saddhā, Bīd addhā. ⁵ Bīd -lena ca. ⁶ C² -sadisasaṃkhātassa, Bīd -sadisattā-. ⁷ Bīd -ka. ⁸ Bīd dussīla-, Bīd dussīla-. ⁹ Bīd mattanutto, Bīd add va. ¹⁰ Bīd cintetvā. ¹¹ Bīd sakaṭṭhānaṃ. ¹² Bīd omit va. ¹³ Bīd dhammade-. ¹⁴ Bīd kacchapo ca bānaro ca. ¹⁵ Bīd add tatiyaṃ. ¹⁶ Bīd -bhāyaṃ. ¹⁷ Bīd yevā ti, Bīd yevā ti vatvā. ¹⁸ Bīd lolatāya, and omit eva ca. ¹⁹ Bīd ti. ²⁰ Bīd parihāyesuṃ. ²¹ C² -si-. ²² C² nīla-, Bīd nīlapacchi, Bīd nīlinapacchi. ²³ Bīd paṭhapesi. ²⁴ Bīd pārāvata-. ²⁵ Bīd sakkā bhaveyyaṃ.

okāsaṃ laddhun¹ ti cinto² Bodhisattaṃ disvā „imaṃ nissāya sakkā³“ ti sannitṭhānaṃ katvā tassa gocarāya araṇṇa-gamanakāle piṭṭhito piṭṭhito anubandhi. Atha naṃ Bodhisatto „mayāṃ kho kāka añṇagocarā⁴ tvam pi añṇagocarō, kin nu
 5 kho maṃ anubandhasīti⁵ āha. „Tumhākaṃ⁶ kiriya⁷ mayhaṃ ruccati⁸, aham pi⁹ tumhehi yeva¹⁰ samānagocarō hutvā tumhe upaṭṭhātum icchāmiti¹¹“. Bodhisatto sampati¹²cci. So¹³ tena saddhiṃ gocarabhūmiyaṃ¹⁴ ekagocaraṃ caranto viya osak-
 10 kitvā¹⁵ gomayarāsiṃ viddhaṃsitvā¹⁶ pāṇake khāditvā¹⁷ pari-puṇṇakucchi hutvā¹⁸ Bodhisattaṃ upasaṃkamitvā „tumhe etta-
 kaṃ¹⁹ kālaṃ carath’ eva, nanu bhojanena²⁰ pamāṇaṃ nātum vaṭṭatīti²¹, etha nātisāyam eva gacchāma²²“ ti. Bodhisatto taṃ ādāya vasanaṭṭhānaṃ agamāsi. Bhattakārako „amhākaṃ pārāpato²³ sahāyaṃ gahetvā āgato²⁴“ ti kākassa²⁵ pi ekaṃ thu-
 15 sapacchiṃ ṭhapesi. Kāko²⁶ catuhapañcāhaṃ²⁷ ten’ eva nīhārena²⁸ vasi²⁹. Ath’ ekadivasam seṭṭhino³⁰ bahum³¹ macchamaṃsaṃ³² āhariyittha³³. Kāko taṃ disvā lobhābhībhūto³⁴ paccūsakālato paṭṭhāya nitthananto³⁵ nipajji. Atha naṃ puna-divase Bodhisatto „ehi samma, gocarāya pakkamissāma³⁶“ ti
 20 āha. „Tumhe gacchatha, mayhaṃ ajinṇasaṃkā³⁷ atthīti³⁸. „Samma kākānaṃ ajīrako nāma n’ atthi, dipavaṭṭimattam³⁹ eva gahitaṃ⁴⁰ tumhākaṃ kucchiyaṃ thokaṃ tiṭṭhati, sesaṃ ajjhohaṭamattam⁴¹ eva jīrati⁴², mama vacanaṃ karohi⁴³, mā⁴⁴

¹ B¹ cinto². ² B² omits sakkā, B³ sakkā laddhum. ³ C³ amñāna-, B⁴ araṇṇa-. ⁴ B⁴ add sāmi. ⁵ B⁵ -yaṃ. ⁶ B⁶ -titi. ⁷ B⁷ mayāṃ pi, B⁸ aham pi, C⁸ aham hi. ⁸ B⁸ omit yeva. ⁹ B⁹ gacchimiti. ¹⁰ B¹⁰ omit so. ¹¹ B¹¹ gocarāṃ caranto bhummiyaṃ. ¹² B¹² osakkotvā, I¹² osakketvā. ¹³ B¹³ vidhaṃsetvā. ¹⁴ B¹⁴ omits pāṇake khāditvā. ¹⁵ B¹⁵ kucchipūraṃ katvā in the place of pari- - hutvā. ¹⁶ B¹⁶ ettha- ¹⁷ B¹⁷ carantena sobhaṇaṃ sāmi, B¹⁸ carante sobhaṇaṃ sāmi. ¹⁸ C¹⁸ vaddhatīti, B¹⁹ vattatīti. ¹⁹ C¹⁹ B¹⁹ pārāvato. ²⁰ B²⁰ kālassā, B²¹ kākassā. ²¹ B²¹ add pi. ²² C²² catū? ²³ B²³ vihāre, B²⁴ vihārena. ²⁴ B²⁴ vasi. ²⁵ B²⁵ seṭṭhinā. ²⁶ B²⁶ bahu, B²⁷ bahū. ²⁷ B²⁷ -se. ²⁸ C²⁸ -riyittha, B²⁹ āharayittha. ²⁹ B²⁹ lolābhi. ³⁰ B³⁰ niṭhunto, B³¹ sannitṭhunanto. ³¹ C³¹ ajinṇa-, C³² ajinṇa- corr. to ajinṇā-, B³² ajirako rogo, B³³ ajirako go. ³² C³² -vaddhi-, B³³ -vatti-. ³³ B³³ vatti, B³⁴ hi. ³⁴ B³⁴ aheraṇamattam, B³⁵ ajjhohaṇamattam. ³⁵ C³⁵ B³⁵ jīrati, B³⁶ omits jīrati. ³⁶ B³⁶ karohiti, B³⁷ karoti. ³⁷ C³⁷ maṃ, B³⁸ mā tvaṃ.

etaṃ¹ macchamaṃsaṃ² disvā evaṃ akāsīti³. „Sāmi kiṃ⁴
 nāṃ⁵ etaṃ kathetha, ajiṇṇāsaṃhā⁶ va mayhan⁷“ ti. „Tena hi
 appamatto hohīti⁸“ vatvā ovaditvā⁹ Bodhisatto pakkāmi. Bhat-
 takārako pi nānāmacchamaṃsavikatiyo sampādetvā sarīrato
 sedāṃ apanento mahānasadvāre aṭṭhāsi. Kāko „ayaṃ idāni 5
 kālo maṃsaṃ khādītun¹⁰“ ti gantvā rasakaroṭimattake¹¹ nisīdi.
 Bhattakārako kilīti¹² saddaṃ sutvā nivattitvā olovento kākāṃ
 disvā pavisitvā taṃ gahetvā sakalasarīraṃ¹³ luñcitvā¹⁴ matthake
 cūlaṃ ṭhapetvā siṅgiverajirakādīni¹⁵ piṃsitvā¹⁶ takkena ālole- 10
 tvā¹⁷ „tvāṃ ambhākaṃ seṭṭhino¹⁸“ macchamaṃsaṃ ucchiṭṭhaṃ¹⁹
 karosīti²⁰ sakalasarīraṃ assa makkhetvā khipitva nīlapacchi-
 yaṃ²¹ pātesi. Balavavedanā uppajjimsu²². Bodhisatto gocara-
 bhūmito āgantvā taṃ nitthanantaṃ²³ disvā davaṃ karonto 15
 paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Kāyaṃ balākā sikhinī corī laṃghipitāmahā²⁴,
 oraṃ balāke āgaccha, caṇḍo me vāyaso sakhā ti. 70.

Tattha kāyaṃ balākā sikhinīti taṃ kākāṃ tassa²⁵ bahalatakkena
 makkhitasarīrasatavapṇattā²⁶ matthake ca sikhāya ṭhapitattā ti²⁷ kā eṣā 20
 balākā sikhinīti pucchanto ālapati, corīti kulassa ananuññāya²⁸ kulagharāṃ
 kākassa vā aruciya kākapacchiṃ²⁹ pavitṭhattā corīti vadati, laṃghī pitā-
 mahā³⁰ ti laṃghī³¹ vuccati ākāse³² laṃghanato meghe balākā ca nāma meghe-
 saddena³³ gabbhaṃ gaṇhantīti³⁴ meghasaddo balākānaṃ pitā meghe pitāmaho
 ti³⁵ tenāha laṃghipitāmahā³⁶ ti, oraṃ balāke āgacchā 'ti ambho balāke 25
 ito ehi, caṇḍo me vāyaso sakhā ti mayāṃ sakhā pacchisāmiko vāyaso caṇḍo

¹ Bī etā. ² Bī -maṃsavikatiyo, Bā macchāmāsaṃ vikatiyo. ³ Bīd -si. ⁴ Bīd
 kiṃ nu kho. ⁵ Ck ajiṇṇāsaṃhā, Bīd ajirarago. ⁶ Ck ovadhitvā, Bīd ovādetvā,
 Bīd omīti vatvā. ⁷ Bī rasakkāroṭi-, Bā sarakāroṭi-. ⁸ Bīd kirīti. ⁹ Bī -sarīre
 lomāni, Bā -sarīralomaṇi. ¹⁰ luñjitvā. ¹¹ Ck -verarājikādīni, Bī siṅgiverama-
 ricchādīni, Bā siṅgaveramaricchādīni. ¹² Bī pisetvā, Bā pāsetvā. ¹³ Ck āloletvā,
 Ck āloetvā, Bīd ālulitvā. ¹⁴ Bīd sāmīno. ¹⁵ Ck ucchiṭṭhiṃ, Bī ucchittakāṃ, Bā
 ucchiṭṭhakāṃ. ¹⁶ Ck nīla-, Bīd nīlapacchiyaṃ. ¹⁷ Bīd uppajji. ¹⁸ Bī ṭhanan-
 taṃ, Bā nitthunantaṃ. ¹⁹ Ck Bīd laṃghī-. ²⁰ Bīd omīti tassa. ²¹ Ck -raṃ
 seta-, Bīd makkhitaṃsarīra-. ²² Ck ṭhapitanti. ²³ Bī kākassa aññassa and Bā
 kākassa aññāya in the place of kulassa ananuññāya. ²⁴ Ck kākassa pacchiṃ,
 Bīd omīti kākā. ²⁵ Ck laṃghī-, Ck laṃghī- corr. to -ī, Bīd laṃghā-. ²⁶ Ck -ī,
 Ck -i corr. to -ī, Bī laṃghā. ²⁷ laṃghī vuccati ākāse wanting in Bā. ²⁸ Bī
 adds ca. ²⁹ Bī gaṇhanti. ³⁰ Bīd pitāmahā hoti. ³¹ Ck laṃghī-, Bī laṃghī-,
 Bā laṃghā-.

pharuso, so¹ āgato² taṃ diṡvā kaṇayasadisena³ tuṇḍena koṭṭetvā⁴ jīvitakkha-
yam pāpeyya, tasmā yāva so na āgacchatī⁵ tāva pacchito otaritva ito ehi,
sīgham⁶ palāyassū⁷ 'ti vadati.

Taṃ sutvā kāko dutiyam gātham āha:

- 5 2. Nāham balākā sikhinī, aham lolo 'smi⁸ vāyaso,
akatvā vacanam tuyham passa lūno 'smi āgato ti. 71.

Tattha āgato ti- traṃ idāni gocarabhūmito āgato maṃ lūnam passā
ti attho.

Taṃ sutvā Bodhisatto tatiyam gātham āha:

- 10 3. Puna p' āpajjasī⁹ samma, sīlam hi tava¹⁰ tādisaṃ,
na hi mānusakā¹¹ bhogā subhuñjā honti pakkhinā¹² ti. 72.

Tattha puna pāpajjasī¹³ sammā 'ti¹⁴ vāyasa puna pi tvaṃ¹⁵ evarū-
paṃ dukkhaṃ paṭilabhisas' eva¹⁶, n' atthi te¹⁷ ettakena makkho¹⁸, kiṃkāraṇa:
sīlam hi tava pāpakam yasmā tava ācārasīlam tādisaṃ dukkhādhigamass' eva
15 anurūpaṃ, na hi mānusakā¹⁹ ti manussā nāma mahāpuñṇā, tiracchānagatā-
nam tathārūpaṃ puñṇam n' atthi, tasmā mānusakā²⁰ bhogā tiracchānagatena
pakkhinā na subhuñjā ti.

Evaṃ ca pana vatvā Bodhisatto „na ito dāni paṭṭhāya
mayā ettha²¹ vasitum sakkā“ ti²² uppatitvā aññattha agamāsi.

- 20 Kāko pi nitthananto²³ tatth' eva kālam akāsi.

Satthā imam desanam²⁴ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam sa-
modhānesi: (Saccapariyosāne lolabhikkhu anāgāmiphale paṭiṭṭhahi)
„Tadā lolakāko²⁵ lolabhikkhu ahoṣi, pārāpato²⁶ pana aham evā“ 'ti.
Lolajātakam²⁷.

¹ Ck omits so. ² Bⁱ gato ³ C^s kanaya- corr. to kanaye-, Bⁱ kālasa-, B^d kā-
kassa-. ⁴ Ck koṭṭetvā corr. to kottetvā, B^d koṭetvā. ⁵ B^d yāva vāyaso āg-
⁶ Ck sīghassā. ⁷ B^d palāyatū. ⁸ Bⁱ lolasmī, B^d lolasmīm. ⁹ Bⁱ mēpajjasī.
¹⁰ B^d tāva. ¹¹ Bⁱ mānussikā, B^d mānussiko. ¹² B^d -no. ¹³ Bⁱ mēpajjasī.
¹⁴ B^d add samma. ¹⁵ B^d puna tvaṃ pi. ¹⁶ Bⁱ -labhati yeva, B^d -labhi yeva.
¹⁷ Ck omits te. ¹⁸ B^d sukhā. ¹⁹ Bⁱ mānasikā, B^d mānussikā. ²⁰ Bⁱ manus-
sikā, B^d mānussikā. ²¹ Ck omits ettha. ²² Bⁱ sakkotīti. ²³ B^d niṭṭhananto.
²⁴ B^d dhammade-. ²⁵ B^d omits lola. ²⁶ B^d pārāvato. ²⁷ B^d add catuttham.

5. Rucirajātaṅka.

Kāyaṃ balākā rucirā ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṃ lolabbhikkhum ārabba kathesi. Dve pi vatthūni purimasadisān' eva. Gāthāpi¹

1. Kāyaṃ balākā rucirā kākāniḷasmi² acchati³, 5
caṇḍo kāko sakhaṃ mayhaṃ, tassa c' etaṃ⁴ kulāvakaṃ. 73.
2. Nanu maṃ samma jānāsi dija⁵ sāmākabhojana⁶,
akatvā vacanaṃ tuyhaṃ passa lūno 'smi āgato. 74.
3. Puna p' āpajjasi samma, sīlaṃ hi tava tādisaṃ,
na hi mānusakā⁷ bhogā subhuñjā honti pakkhinā⁸ ti. 75. 10
Gāthā hi⁹ ekantarikā eva¹⁰.

Tattha rucirā ti takkamakkhitasarīratāya setavannataṃ sandhāya vadati, rucirā piyadassanā paṇḍarā ti attho, kākāniḷasmin¹¹ ti kākakulāvake, kākaniḷḍhasmin¹² ti pi¹³ pātho¹⁴, dija⁵ 'ti kāko pārāpataṃ¹⁵ ālapati, sāmākabhajanā¹⁶ 'ti tiṇabijabhajana¹⁷, sāmākagahaṇa¹⁸ h' ettha sabbam pi tiṇa- 15
bijaṃ gahitaṃ¹⁹.

Idhāpi²⁰ Bodhisatto „na idāni²¹ sakkā ito paṭṭhāya mayā ettha vasitun“ ti uppatitvā aññattha gato.

Satthā imaṃ desanaṃ²² āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Saccapariyosāne lolabbhikkhu anāgāmiphale patiṭṭhahi) ²⁰
„Tadā lolabbhikkhu kāko²³ ahosi, pārāpato pana aham eva“ 'ti. Rucirajātakam²⁴.

6. Kurudhammajātaṅka.

Tava saddhaṃ ca sīlaṃ cā 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṃ hamsaghatākabhikkhum²⁵ ārabba kathesi. 25

¹ Bīd gāthā pana nānā. ² C^s kākāniḷasmin, Bīd kākaniḷasmin. ⁴ Bī agghati.
⁴ Bī yassa vetaṃ, Bī yassa cetam. ⁵ Bīd dija. ⁶ C^k Bīd -nam. ⁷ Bī mānusi-
kā, Bī manussikā. ⁸ Bī -no. ⁹ Bīd pi. ¹⁰ Bīd yeva. ¹¹ Bī -niḷḍhasmin, Bī
-niḷḍhasmin? ¹² C^k kākāniḷasmin, C^k kākāniḷasmin. ¹³ C^k kākaniḷḍhasmin, Bī
kākaniḷasmin, Bīd kākāniḷasmin ti. ¹⁴ Bīd omīti pi. ¹⁵ Bīd pāto. ¹⁶ Bīd
pārāvataṃ, Bī pavarātaṃ. ¹⁷ Bīd -no. ¹⁸ Bīd -nā, C^s -nam. ¹⁹ C^k sāmākaga-
haṇo, Bī sāmākasiṇḍhakahaṇo, Bī sāmākagahaṇo. ²⁰ Bī netta sāmākabhajāno ti
ettha padehi sabbam pi tiṇabijaṃ samagahitaṃ. ²¹ C^k Bī idāpi. ²² Bī idāneva,
Bī dāni. ²³ Bīd dhamma-²⁴. ²⁵ Bīd kāko lolabbhikkhu. ²⁶ Bīd add pañcamam.
6. Cfr. Dh. p. 415. ²⁵ Bī -kam-, Bīd -ghāṭakam-.

Sāvattihivāsino dve saḥāyakā bhikkhū pabbajitvā laddhūpasampadā yebhuyyena ekato caranti¹. Te ekadivasam Aciravatiṃ gantvā nahātvā vālikapuline² ātapaṃ tappamānā³ sārāṇiyakatham⁴ kathentā aṭṭhaṃsu. Tasmim̐ khaṇe dve haṃsā ākāseṇa gacchanti. Ath'eko
 5 daharabhikkhu sakkharaṃ gaḥetvā „etassa⁵ haṃsapotakassa akkhiṃ pi⁶ paharāmiti⁷“ āha. Itaro „na sakkhissasīti“ āha. „Tiṭṭhatu, imasmim̐ passe akkhiṃ⁸ parapasse⁹ akkhiṃ⁸ paharissāmīti“¹⁰. „Idam¹⁰ na sakkhissasi yevā“¹¹ ti. „Tena hi upadhārehīti“ tiyaṃsam¹¹ sakkharaṃ gaḥetvā haṃsassa pacchābhāge¹² khipi. Haṃso sakkhara-
 10 saddam̐ sutvā nivattitvā olokesi. Atha nam̐ itaro¹³ vaṭṭasakkharaṃ¹⁴ gaḥetvā parapasse akkhiṃpi¹⁵ paharitvā orimakkinaṃ nikkhāmesi¹⁶. Haṃso viravanto parivattitvā¹⁷ tesam̐ pādamūle yeva pati. Tattha tattha¹⁸ ṭhitā bhikkhū disvā āganvā „āvuso Buddhasāsane¹⁹ pabbajitvā ananucchavikaṃ vo²⁰ katam̐ pāṇātipātam̐ karontehīti²¹“²² vatvā
 15 tam̐²² ādāya Tathāgatassa dassesum̐²³. Satthā „saccam̐ kira tayā²⁴ pāṇātipāto kato²⁵“ ti pucchitvā „saccam̐ bhante“ ti vutte „bhikkhu, kasmā evarūpe niyyānikasāsane²⁶ pabbajitvā evam̐ akāsi²⁷, porāṇa-
 kapanditā anuppanne Buddhe agāramajjhe saṃkiliṭṭhabbhāvaṃ²⁸ vasa-
 20 mānā appamattakesu pi²⁹ ṭhānesu kukkucam̐ karim̐su, tvaṃ pana evarūpe sāsane³⁰ pabbajitvā kukkucamattam̐ pi na akāsi³¹, nanu nāma bhikkhunā kāyavācācittēhi saññatena³² bhavitabban³³“ ti vatvā atītam̐ āhari:

Atīte Kururaṭṭhe Indapattanagare³⁴ Dhanañjaye³⁵ rajjam̐ kārente Bodhisatto tassa aggamaḥesiyā kucchisim̐³⁶
 25 paṭisandhim̐ gaḥetvā anupubbena viññūtam̐ patto³⁶ Takkasilā-
 yam̐ sippāni³⁷ uggahetvā³⁸ pitarā oparajje³⁹ patiṭṭhāpito⁴⁰ apara-

¹ Bā vicaranti, Bī va vicaranti. ² Bā vālukapulline, Bī lukampulline. ³ Bā tapa-.

⁴ Cā sārāṇiyam̐-, Bīd sārāṇiya-. ⁵ Bā ekassa. ⁶ Cā akkhiṃhi, Bī akkhi, Bā akhini. ⁷ Bīd paharissāmīti. ⁸ Bīd akkhi. ⁹ Cā para. ¹⁰ Bīd idampi. ¹¹

Cā bhūmiyam̐, Bī tikkharāṃ, Bā tikkha. ¹² Bīd pacchima-. ¹³ Bī āññaṃ, Bā āñña in the place of atha nam̐ itaro. ¹⁴ Cā vaddha-. ¹⁵ Cā Bī akkhiṃhi. ¹⁶ Bīd

nikkhamāpesi. ¹⁷ Cā Bā -ttetvā. ¹⁸ only one tattha. ¹⁹ Bīd evarūpe niyyāni-
 kabuddha-. ²⁰ Bī te. ²¹ Cā karontasīti, Bī karohīti. ²² Bī te sam̐, Bā te tam̐.

²³ Cā dassesum̐, Bī dassetum̐. ²⁴ Bīd tvaṃ. ²⁵ Bī si, Bā tī. ²⁶ Cā niyyānika-
 corr. to niyyānika-. ²⁷ Bīd -sīti. ²⁸ Cā yakaḷattavāsam̐, Cā sakalattavāsam̐. ²⁹

Bīd omīti pi. ³⁰ Bīd niyyānika-. ³¹ Cā nākāsi, Bīd na akāsīti. ³² Bī saññātehi,
 Bā saññātehi. ³³ Cā -panta-, Bī -paṭha-. ³⁴ Bīd dhanañcayakorabye. ³⁵ Bī

kucchim̐hi. ³⁶ Bī viññūtappatto, Bā viññūtappatvā. ³⁷ Bīd sabbasippāni. ³⁸

Bīd uggahitvā. ³⁹ Bīd upa-. ⁴⁰ Cā -te, Bī upaṭṭhāpito.

bhāge¹ pitu accayena rajjam patvā dasarājadhamme akopento Kurudhamme² vattittha³. Kurudhammo⁴ nāma pañcasilāni, tāni⁵ Bodhisatto parisuddhāni katvā rakkhi⁶, yathā ca Bodhisatto evam assa mātā aggamahesī⁷ kaniṭṭhabhātā uparājā porohito⁸ brāhmaṇo rajjugāhako⁹ amacco sārathi¹⁰ seṭṭhi¹¹ doṇa-
māpako¹² mahāmatto dovāriko nagarasobhaṇā¹³ vaṇṇadāsīti evam ete.

Rājā mātā mahesī¹⁴ ca uparājā porohito¹⁵

rajjuke sārathi¹⁶ seṭṭhi¹⁷ doṇo dovāriko tathā

gaṇikā te ekādasa¹⁸ Kurudhamme¹⁹ patiṭṭhitā ti. 10

Iti ime²⁰ sabbe pi²¹ parisuddhāni²² katvā pañcasilāni rak-
khiṃsu. Rājā catūsu²³ nagaradvāresu²⁴ nagaramajjhe²⁵ nive-
sanadvāre²⁶ cha dānasālā²⁷ kāretvā²⁸ devasikaṃ²⁹ chasata-
sahassadhanam viṣṣajjento sakala-Jambudīpaṃ³⁰ unnaṅgalaṃ³¹
katvā dānam adāsi. Tassa pana³² dānājñāsayatā dānābhirati³³ 15
sakala-Jambudīpaṃ³⁴ ajjhotthari³⁵. Tasmiṃ kāle Kālīngaratṭhe
Dantapuranagare Kālīngarājā rajjam kāreti³⁶. Tassa ratṭhe
devo na vassi, tasmiṃ avassante sakalaratṭhe chātakaṃ jātam³⁷,
āhāravipattiyaṃ³⁸ ca manussānam rogo udapādīti³⁹ dubbuṭṭhi-
bhayaṃ chātakabhayaṃ rogabhayan⁴⁰ ti tiṇi bhayāni uppajjimsu. 20
Manussā niggahaṇā⁴¹ dārake hatthesu gahetvā tattha tattha
vicaranti. Sakalaratṭhavāsino ekato hutvā Dantapuraṃ gantvā
rājadvāre ukkuṭṭhiṃ akaṃsu. Rājā vātapānam nissāya ṭhito⁴²
saddam sutvā „kimkāraṇā ete viravantīti⁴³“ pucchi. „Mahā-

¹ Bā tassa apara-. ² Bā omit akopento kurudhamme. ³ Ck vattittha, Bā pa-
tithabi. ⁴ Bā guru-. ⁵ Bī rakkhitāni. ⁶ Bā rakkhati. ⁷ Cē Bā -si. ⁸ Cē
pu-, Bā pa-, Bī porāhiko. ⁹ Cē rajjugā-, Bā rajjagā-. ¹⁰ Ck Bā -thī. ¹¹ Cē
Bā seṭṭhi. ¹² Bā -māpako. ¹³ Bā -ṇi. ¹⁴ Bā -si. ¹⁵ Cē pu-, Bā pa-.
¹⁶ Ckē -thī. ¹⁷ Bā -i. ¹⁸ Cē te ekādasa janā, Bā ekādasa janā and omit te.
¹⁹ Bī guru-, Bā garu-. ²⁰ Ck me. ²¹ Bā pi sabbe, Bī hi omitting sabbe. ²² Cē
Bī suddhāni. ²³ Ckē Bī -usu. ²⁴ Bā add ca. ²⁵ Bā -esu ca. ²⁶ Bī -esu
tadi, Bā -esu cā ti. ²⁷ Bī -lāye, Bā -lāyo. ²⁸ Bī karitvā, Bā kārapetvā. ²⁹ Bā
repeats de-. ³⁰ Cē Bā -pe. ³¹ Bā una-. ³² Bā omit pana. ³³ Bā -tā. ³⁴
Bā -pe. ³⁵ Ck Bī -ttari. ³⁶ Bā si. ³⁷ Bā ahoṣi. ³⁸ Bā -yā. ³⁹ Bā -di.
⁴⁰ Bā chātakabhayaṃ rogabhayaṃ dubbhikkabhayan. ⁴¹ Bā nirāhārā. ⁴² Bī
adds tam. ⁴³ Bī viravantīti, Bā vicarantīti.

rāja sakalaratthe tīṇi bhayāni uppannāni: devo na vassati, sassāni vipannāni, chātakaṃ¹ jātaṃ, manussā dubbhojanā ro-gābhibhūtā niggahaṇā putte² hatthesu gahetvā vicaranti, devaṃ vassāpehi mahārājā³ 'ti. „Porāṇakarājāno deve avassante kiṃ karontīti⁴. „Porāṇakarājāno⁵ mahārāja deve avassante dānaṃ datvā⁶ uposathaṃ adhiṭṭhāya samādinnaṣilā⁷ sirigabbhaṃ . pa-visitvā dabbasanthare⁸ sattāhaṃ nipajjanti, tadā devo vassa-tīti⁹. Rājā „sādhū¹⁰ 'ti sampatichchitvā tathā akāsi. Evaṃ sante pi devo na vassi¹¹. Rājā amacce pucchi: „ahaṃ¹² mayā¹³ kattabbakiccaṃ akāsim, devo na vassati, kiṃ ti karomā¹⁴ 'ti. „Mahārāja, Indapattanagare¹⁵ Dhanañjayassa¹⁶ Koravyarañño¹⁷ Añjanavasabho¹⁸ nāma maṅgalaḥatthi¹⁹, taṃ²⁰ ānessāma, evaṃ sante devo vassatīti²¹. „So rājā balavāhanasampanno²² dup-pasaho, katham assa hatthiṃ ānessāmā²³ 'ti. „Mahārāja, tena saddhim yuddhakiccaṃ n' atthi, dānañjāsaya rājā dānābhirato yācito samāno alaṃkatasīsam pi chinditvā pasādasampannāni akkhīni uppāṭetvā sakalarajjam pi niyyādetvā²⁴ dadeyya, hat-thimhi vattabbam eva n' atthi, avassaṃ yācito dassatīti²⁵. „Ke pana naṃ²⁶ yācituṃ samatthā²⁷ 'ti. „Brāhmaṇā mahā-rājā²⁸ 'ti. Rājā brāhmaṇagāmato²⁹ attha brāhmaṇe pakko-sāpetvā sakkārasammānaṃ katvā hatthiṃ³⁰ yācaṇatthāya pesesi. Te pariḇbayaṃ ādāya addhikavesaṃ gahetvā sabbattha eka-rattivāsenaturitagamaṇaṃ gantvā³¹ katipāhaṃ nagaradvāre dāna-sālāyaṃ³² bhuñjitvā³³ sarīraṃ santappetvā³⁴ „kadā rājā dāna-gaṃ āgacchissatīti³⁵ pucchimsu. Manussā „pakkhassa tayo

¹ Bⁱ -kabhayaṃ, B^d kambhayaṃ. ² Bⁱ ni putte, B^d nirāhārā nikkhamitvā putte.

³ Bⁱ porāṇamahārājāno. ⁴ B^d add sīlaṃ rakkhitvā. ⁵ C^k -dinnāsīlā, B^d sa-

mādinnaṣilāni. ⁶ C^e -santhāre, Bⁱ dappatīṇasanthāre, B^d dabbatīṇasanthāre. ⁷

B^d vassissatīti, B^d adds sutvā. ⁸ Bⁱ vassati. ⁹ Bⁱ katham. ¹⁰ B^d omīti mayā.

¹¹ B^d -pattha-. ¹² B^d -ñeeyya. ¹³ B^d korabya-. ¹⁴ B^d añjanavanna. ¹⁵

C^e B^d -ī, B^d adds atthi. ¹⁶ C^k naṃ, B^d adds no. ¹⁷ B^d vassissatīti. ¹⁸ B^d

-vāhena sampanno. ¹⁹ C^e niyā-, Bⁱ niyā-. ²⁰ B^d dassessati. ²¹ B^d taṃ. ²²

Bⁱ brahmaṇato, B^d brahmaṇaganato. ²³ B^d -ī. ²⁴ Bⁱ katvā. ²⁵ C^k -lāsa, Bⁱ

-lāya. ²⁶ Bⁱ bhuñcanta, B^d bhuñjantā. ²⁷ Bⁱ santappetvā, B^d santappetvā.

divase cātuddase¹ pannarase² atthamiyañ³ ca āgacchati, sve
 pana punnamā⁴, tasmā sve pi āgacchissatīti⁵ vadimsu. Brāh-
 maṇā punadivase pāto va gantvā pācīnadvāre atthamsu. Bo-
 dhisatto pi⁶ pāto va nahātānulitto⁷ sabbālaṃkārapatimaṇḍito⁸
 alaṃkāmatavaravāraṇakkhandhagato⁹ mahantena parivārena 5
 pācīnadvāre dānasālaṃ¹⁰ gantvā otaritvā sattatthajanānaṃ sa-
 hatthā¹¹ bhattaṃ datvā „iminā va nīhārena¹² dethā“ 'ti vatvā
 hatthiṃ abhirūhitvā¹³ dakkhiṇadvāraṃ agamāsi. Brāhmaṇā
 pācīnadvāre ārakkhassa balavatāya okāsaṃ alabhitvā dakkhi-
 ṇadvāraṃ eva gantvā rājānaṃ āgacchantāṃ olokayamānā 10
 dvārato nātīdūre unnataṭṭhāne¹⁴ sampattaṃ¹⁵ rājānaṃ hatthe
 ukkhipitvā¹⁶ jayāpesuṃ. Rājā vajiraṃkusena vāraṇaṃ ni-
 vattetvā¹⁷ tesāṃ santikaṃ gantvā „bho brāhmaṇā, kiṃ iccha-
 thā“ 'ti pucchi. Brāhmaṇā Bodhisattassa guṇaṃ vaṇṇentā
 paṭhamāṃ gāthāṃ āhaṃsu: 15

1. Tava saddhañ ca sīlañ ca viditvāna janādhipa (Dhp. p. 417.)
 vaṇṇaṃ añjanavaṇṇeṇa Kālīṅgasmiṃ¹⁷ nimimhase¹⁸ ti. 76.

Tattha saddhaṇ ti kammaphalaṇaṃ saddhānavasena¹⁹ okappanakasā-
 dham²⁰, sīlaṇ ti saṃvarasīlaṃ avītikkamasīlaṃ, vaṇṇaṇ ti tadā tasmīṃ dese
 suvaṇṇaṃ vuccati. desanāsīsaṃ eva c' etaṃ²¹, iminā pana²² padena sabbam 20
 pi suvaṇṇahiraññādīdhanadhaññaṃ²³ saṅgahitaṃ²⁴, añjanavaṇṇeṇā 'ti añja-
 napuñjasamānavāṇṇeṇa iminā tava nāgena, Kālīṅgasmiṃ²⁵ ti Kālīṅgarañño san-
 tike, nimimhase²⁶ ti vinimayavasena²⁷ gaṇhiṃha²⁸ paribhogavasena²⁹ vā³⁰
 udare pakkhipiṃhā ti attho, se ti nipātamattaṃ, idaṃ³¹ vuttaṃ hoti: mayaṃ
 hi janādhipa tava saddhañ ca sīlañ ca viditvā³² addhā no evaṃ³³ saddhāsīla- 25

¹ C^o -sī, B^d catuddasī. ² C^o paṇṇarasī, B^d paṇṇarasī. ³ B^d atthamiyañ. ⁴ B^d -mī. ⁵ Bⁱ omits pi. ⁶ B^d nhatvā gattānulitto. ⁷ B^d -paṭi-. ⁸ B^d -hat-
 thikkandhavaragato. ⁹ Bⁱ omits pācīnadvāre dāna. ¹⁰ B^d omits sahatthā. ¹¹ B^d nīhāreneva. ¹² B^d -rūyhitvā. ¹³ Bⁱ unpaṭṭhāne. ¹⁴ C^k sampantaṃ, C^o ap-
 pattaṃ, Bⁱ sampatti. ¹⁵ Bⁱ adds jayatu ayaṃ mahārājā, B^d jayatu bhavaṃ ma-
 hārājā ti. ¹⁶ C^k -ttitvā. ¹⁷ Bⁱ kaliṅgamhi, B^d kaliṅgāmbhi. ¹⁸ C^k nimimhase,
 B^d vinim-. ¹⁹ B^d saddhahana-. ²⁰ B^d -niyaka-. ²¹ C^o -sam evetaṃ. ²² Bⁱ
 omits pana. ²³ C^k -hiraññānidha-, Bⁱ hiraññāsusappañādīdhanāṃ, B^d hirañña-
 suvaṇṇādīdhanadhaññaṃ. ²⁴ B^d saṅgahitaṃ, C^k saṅgahinaṃ, C^o saṅgahitaṃ.
²⁵ Bⁱ kaliṅgamhi. ²⁶ Bⁱ vanimhase, B^d vinimhase. ²⁷ B^d vinimhayavasena, Bⁱ
 vanimhasavasana. ²⁸ B^d -hā, Bⁱ gaṇhinā. ²⁹ Bⁱ rasaparibhogīvasena, B^d ra-
 saparibhogavasena ³⁰ B^d omits vā. ³¹ Bⁱ imaṃ. ³² B^d viditvāna. ³³ B^d eso.

sampanno¹ rājā yācito añjanavaṇṇaṃ nāgaṃ dassatīti iminā attano santakena
 viya añjanavaṇṇena Kālīṅgarañño santike nāgaṃ te² āharissāmā³ 'ti vatvā bahum
 dhanadhaññaṃ nimimhase⁴ parivattayimha⁵ c' eva udare ca pakkhipimha⁶,
 evaṃ tassa⁷ mayam dhārayamānā⁸ idhāgatā, tattha kattabbaṃ devo jānātū⁹ 'ti,
 5 aparo nayo: tava saddhāsīlaguṇasaṃkhātāṃ¹⁰ vaṇṇaṃ, uḷḷaraguṇo rājā jīvitam pi
 yācito dadeyya¹¹ pag eva tīracchānagataṃ nāgaṃ ti, evaṃ Kālīṅgassa santike
 iminā añjanavaṇṇaṃ nāgaṃ dhaññaṃ nimimhase¹² nimimha¹³ tulayimhā¹⁴,
 ten' amhā¹⁵ idhāgatā ti.

Taṃ vatvā Bodhisatto „sace vo¹⁶ brāhmaṇā¹⁷ imaṃ nā-
 10 gaṃ parivattetvā dhanam khāditaṃ¹⁸ mā cintayittha, yathā-
 laṃkatam¹⁹ eva vo nāgaṃ²⁰ dassāmīti²¹ samassāsetvā²² itarā
 dve gāthā avoca:

2. Annabhaccā c' abhaccā ca yo dha²³ uddissa gacchati
 sabbe²⁴ te appaṭikkhippā, pubbācariyavaco idaṃ. 77.
- 15 3. Dadāmi vo brāhmaṇā nāgaṃ etaṃ
 rājārahaṃ rājabhoggaṃ²⁵ yasassinam
 alaṃkatam hemajālābhichannaṃ²⁶
 sasārathim, gacchatha yena kāmaṃ ti. 78.

Tattha annabhaccā abhaccā cā 'ti purisaṃ upanissāya jīvamānā yāgu-
 20 bhattādinaṃ annena bharitabbā ti annabhaccā ca, itare tathā abharitabbattā²⁷ abhaccā,
 sandhivasena paṇ' ettha akāralopo veditabbo, ettāvatā attānaṃ upanissāya ca anupa-
 nissāya ca²⁸ jīvamānavasena sabbe pi sattā dve koṭṭhāse katvā dassitā honti²⁹,
 yo dha³⁰ uddissa gacchatīti tesu sattesu idha jīvaloke yo satto yaṃ pu-
 risaṃ kāyācid eva jaccāsīmasāyā³¹ uddissa gacchati, sabbe te appaṭik-
 25 khippā ti tathā uddissa gacchantā sace pi bahū honti tathāpi tena purisaṃ
 sabbe te³² appaṭikkhippā, apetha na vo³³ dassāmīti evaṃ na paṭikkhipitabbā
 ti attho, pubbācariyavaco idaṃ ti pubbācariyā vuccanti mātāpitāro, idaṃ
 tesam vacanaṃ, evaṃ ahaṃ mātāpitūhi sikkhāpito ti dīpeti, dadāmi vo ti

¹ Bā saddho. ² Cā neva. ³ Bā vinimhase. ⁴ Bā -ttayimhā, Bā -ttayimhā.
⁵ Cā Bā -mhā. ⁶ Bā taṃ. ⁷ Bā āniyamānā. ⁸ Cā jānātū, Bā vassatu, Bā va
 jānātū. ⁹ Bā saddhaṃ ca sīla-. ¹⁰ Cā -yyātha. ¹¹ Bā añjanakavaṇṇena tava
 vaṇṇaṃ vinimhase. ¹² Bā vinimhā, Cā nimimhā. ¹³ Bā tuyena, Bā talayimhā.
¹⁴ Bā tena, Cā Bā omīti tenamhā. ¹⁵ Cā no corr to vo, Bā te, Bā omīti vo.
¹⁶ Bā brahmaṇa. ¹⁷ Bā dhana saṅkharantīti, Bā dhanam saṅkharitanti. ¹⁸ Bā
 yathā al-. ¹⁹ Bā nāgaṃ vo. ²⁰ Cā Bā add vatvā. ²¹ Bā omīti sam-, Bā sadas-
 sopetvā. ²² Bā omīti dha, Cā dha ca. ²³ Cā sabbe pi. ²⁴ Bā -bhogaṃ. ²⁵
 Bā -jālābhiasacchannaṃ, Bā -jālābhiasacchannaṃ. ²⁶ Bā ācāretabbatā. ²⁷ Cā Bā
 omīti anupanissāya ca. ²⁸ Bā hontīti. ²⁹ Cā ca. ³⁰ Cā -satāyaṃ? Bā paccā-
 sīsasamānāya, Bā kāyāvacīdve ca saccāsīlasamānāya. ³¹ Cā om' te te. ³² Bā te

yasmā idam amhākaṃ¹ jubbācariyavaco tasmā ahaṃ² brāhmaṇā tumhākaṃ imaṃ³ nāgaṃ dadāmi, rājārāhaṇaṃ ti raṇṇo anucchavikaṃ, rājabhoggaṃ⁴ ti rājaparbhogam, yassasinaṃ ti parivārasampannaṃ, taṃ kira māsāya hatthigo-pakā hatthivejjādīni pañcakulasatāni jīvanti, tehi saddhim⁵ ñeva vo dadāmi⁶ attho, alaṃkātanaṃ ti nānāvīdhena⁷ hatthialaṃkārena⁸ alaṃkātanaṃ, hemajālā-bhichannaṃ⁹ ti suvaṇṇajālana abhicchannaṃ¹⁰, sasārathin¹¹ ti yo paṇ' assa¹² sārathi hatthidamako¹³ ācariyo tena saddhim¹⁴ ñeva dadāmi, tasmā sasārathī¹⁵ hutvā tumhe saparivāraṃ imaṃ nāgaṃ gahetvā yenakāmaṃ gacchathā¹⁶ 'ti.

Evam hatthikkhandhagato¹⁷ va Mahāsatto vācāya¹⁸ datvā puna hatthikkhandhā oruyha „sace alaṃkatatṭhānaṃ¹⁹ atthi²⁰ 10 alaṃkaritvā dassāmi²¹“ tikkhattum padakkhiṇaṃ karonto upa-parikkhitvā²² naalaṃkatatṭhānaṃ²³ adisvā tassa soḍḍaṃ brāhmaṇānaṃ hatthesu ṭhapetvā suvaṇṇabhikārena²⁴ puppha-gandhavāsitaṃ udakaṃ pādetvā adāsi. Brāhmaṇā saparivāraṃ nāgaṃ sampaṭicchitvā hatthipitṭhe nisiṇṇā Dantapurana-garaṃ²⁵ 15 gantvā hatthim raṇṇo adāsu. Hatthimhi āgate pi devo na vassati²⁶ eva. Rājā²⁷ „kin nu kho kāraṇaṃ“ ti uttarim pucchanto²⁸ „Dhanañjayakorabyarājā Kurudhammaṃ²⁹ rakkhati, ten' assa ratṭhe anvaddhamāsaṃ³⁰ anudasāhaṃ devo vassati, raṇṇo guṇānubhāvo c' esa³¹, imassa pana³² tiracchānagatassa 20 guṇā hontāpi³³ kittakā³⁴ bhavēyyun³⁵“ ti sutvā „tena hi ya-thālaṃkatam³⁶ eva saparivāraṃ hatthim paṭinetvā³⁷ raṇṇo datvā yaṃ so Kurudhammaṃ³⁸ rakkhati taṃ³⁹ suvaṇṇapatte likhitvā⁴⁰ ānethā⁴¹“ ti brāhmaṇe ca amacce ca pesesi. Te gantvā raṇṇo hatthim niyyādetvā „deva imasmiṃ hatthimhi gate pi amhākaṃ 25

¹ Bīd tasmāhaṃ. ² C^o Bīd idam. ³ Bīd -bhogaṇ. ⁴ Bīd -ehi. ⁵ C^k hatthim-, Bīd hatthialaṃkārehi. ⁶ Bīd -bhisañchannaṃ. ⁷ Bīd abhisañchannaṃ. ⁸ Bī panāyaṃ. ⁹ Bīd -gopako. ¹⁰ Bīd sārathi omittiṃ sa. ¹¹ Bīd -dhavaragato. ¹² C^k vavācāyaṃ. ¹³ C^k anukata-, C^o alaṃkata- corr. to analaṃkata-, Bī alaṃkatatṭhāne. ¹⁴ C^o Bī hatthi. ¹⁵ Bīd upadhāretvā. ¹⁶ C^o Bīd analaṃkata-. ¹⁷ Bīd -bhiṅgārena. ¹⁸ Bīd -puram. ¹⁹ Bī vassi, Bīd vassasi. ²⁰ Bīd te ca rājā ca. ²¹ C^k uttarim-, Bī uttari pucchitvā, Bīd uttaripucchite. ²² Bīd guru-. ²³ Bī addhamāsaṃ, Bīd anvaddha-. ²⁴ C^o ceva, Bī guṇābhavena na, Bīd guṇānubhāveneva. ²⁵ Bī omite pana. ²⁶ C^k bhontāpi, Bī honti, Bīd hentitpi. ²⁷ C^k kittikā, Bī parikkittikā. ²⁸ C^k bhaven, Bī bhavēyyan, Bīd bhiveyyun. ²⁹ Bīd yathā al-. ³⁰ Bīd paṭicchādetvā. ³¹ Bī garu-, Bīd guru-. ³² Bī omits yaṃ and taṃ. ³³ Bī likhitvā.

ratṭhe devo na vassati, tumhe¹ kira Kurudhammaṃ² nāma rak-
 khatha, amhākaṃ pi rājā taṃ³ rakkhitukāmo 'imasmiṃ su-
 vannaṇapaṭṭe likhitvā ānethā' 'ti pesesi⁴, detha no Kurudhammaṃ⁵
 ti. „Tātā⁶, sacc' āhaṃ⁷ etaṃ Kurudhammaṃ⁸ rakkhiṃ⁹, idāni
 5 pana me tattha kukkucchaṃ atthi, na me so Kurudhammo¹⁰
 cittaṃ ārādheti, tasmā tumhākaṃ dātuṃ na sakkā¹¹ ti¹². Kasmā
 pana taṃ rājānaṃ sīlaṃ¹³ na ārādhetīti. Tadā¹⁴ kira¹⁵ rājū-
 naṃ¹⁶ tatiye tatiye¹⁷ samvachhare kattikamāse kattikachāṇo
 nāma hoti¹⁸, taṃ chaṇaṃ kilantā¹⁹ rājāno sabbālaṃkārapati-
 10 maṇḍitā²⁰ devavesaṃ gahetvā Cittarājassa nāma yakkhassa
 santike ṭhatvā catuddisā pupphapatimaṇḍite²¹ cittasare²² khi-
 panti. Ayaṃ pi rājā taṃ²³ chaṇaṃ kilanto ekissā talākapā-
 liyā²⁴ Cittarājassa²⁵ santike ṭhatvā catuddisā cittasare²⁶ khi-
 pi²⁷. Tesu²⁸ sesadisā gate²⁹ tayo sare disvā udakapiṭṭhe khittaṃ
 15 saraṃ³⁰ na addasaṃsu³¹. Rañño „kacci³² nu kho mayā khitto
 saro maccharāre patito³³ ti kukkucchaṃ ahosi pāṇātipātakam-
 mena sīlabhedam ārabba, tasmā³⁴ sīlaṃ nārādheti³⁵. So evaṃ
 āha: „tātā, mayhaṃ Kurudhamme³⁶ kukkucchaṃ atthi³⁷, mātā
 pana me surakkhitaṃ rakkhati, tassā santike gaṇhathā³⁸ 'ti.
 20 „Mahārāja, tumhākaṃ 'pāṇaṃ vadhissāmīti' cetanā n'atthi,
 cittaṃ³⁹ vinā pāṇātipāto nāma na hoti, detha no attanā⁴⁰ rak-
 khitaṃ⁴¹ Kurudhammaṃ⁴² ti. „Tena hi likhathā⁴³ 'ti su-
 vannaṇapaṭṭe likhāpesi⁴⁴: „pāṇo na hantabbo⁴⁵, adinnaṃ⁴⁶ nādā-

¹ Bā tumhehi. ² Bā guru-. ³ Cā naṃ ⁴ te gantvā -- pesesi wanting in Bī.

⁵ Bā tāta. ⁶ Cā saccāsaṃ. ⁷ Bā rakkhāmi. ⁸ Cā sakkoti, Bā sakkomi. ⁹ Bā sīlaṃ rājānaṃ ¹⁰ Bā tathā ¹¹ Bī pana ¹² Bā -unaṃ. ¹³ Bī only one tatiye.

¹⁴ Bā kattikamāse patte chaṇo nāma ahosi. ¹⁵ Bī te chaṇaṃ kilanti. ¹⁶ Bā -paṭi- ¹⁷ Bā pupphehi paṭi-. ¹⁸ Bā khitta-. ¹⁹ Cā naṃ. ²⁰ Cā talā-, Cā talākapāliyā, Bā talākapāliyā. ²¹ Bā add yakkhassa. ²² Bī sare, Bā khittasaro.

²³ Bā khipitvā. ²⁴ Bā tesu tesu. ²⁵ Bī sasādisā gate, Bā disā gatesu, omitting sesa. ²⁶ Bī khittam pi omitting saraṃ. ²⁷ Cā nāddasaṃsu, Bā na addassa. ²⁸ Bā kicci.

²⁹ Bī tame, Bā taṃ maṃ. ³⁰ Bā na ārādhetīti. ³¹ Bā guru-. ³² Bī ahosi. ³³ Bā taṃ ³⁴ Bī -no. ³⁵ Bā -tuṃ ³⁶ Cā likhathā, Cā likhatā

corr. to -thā, Bī bho likkhikhattā, Bā likkhatā. ³⁷ Bā likkhā-. ³⁸ Bī hanan-
 tabbo ³⁹ Bī adinnā dānā.

tabbam¹, kāmesu micchā² na caritabbam³, musā⁴ na bhani-
 tabbam⁵, majjam na pātabban⁶“ ti, likhāpetvā⁷ ca pana „evam
 sante pi mam⁸ na ārādheti, mātu me⁹ santike gaṇhathā¹⁰“ ti
 āha. Dūtā rājānam vanditvā tassā santikaṃ gantvā „devi¹¹,
 tumhe kira¹² Kurudhammam¹³ rakkhatha, tam¹⁴ no¹⁵ dethā¹⁶“ ti 5
 vadiṃsu. „Tātā¹⁶, sacc¹⁷ āham¹⁷ Kurudhammam¹⁸ rakkhāmi,
 idāni pana¹⁹ me tattha kukkucam uppannam, na me so
 dhammo²⁰ ārādheti, tena vo dātum na sakkā²¹“ ti²¹. Tassā
 kira dve puttā, jeṭṭho rājā kaniṭṭho uparājā. Ath²² eko rājā
 Bodhisattassa sataśaṇṇagghanikaṃ²² candanasāraṃ saṇṇag- 10
 ghanikaṃ kañcanamālaṃ pesesi. So „mātaraṃ pūjessāmīti“
 tam sabbam mātu pesesi. Sā cinteji: „aham²³ n²⁴ eva canda-
 nam vilimpāmi na mālaṃ dhāremi, suṇisānaṃ dassāmīti“.
 Ath²⁵ assā etad ahosi: „jeṭṭhasuṇisā me²⁴ issarā aggamaheṣi-
 ṭṭhāne ṭhitā, tassā suvaṇṇamālaṃ dassāmi, kaniṭṭhasuṇisā pana 15
 duggatā, tassā candanasāraṃ dassāmīti“ sā rañño deviyā su-
 vaṇṇamālaṃ datvā uparājabhariyāya candanasāraṃ adāsi,
 datvā ca²⁵ pan²⁶ assā²⁶ „aham Kurudhammam¹⁸ rakkhāmi,
 etāsaṃ duggatāduggatabhāvo mayhaṃ appamāṇaṃ²⁷, jeṭṭhā-
 pacāyikakammam eva²⁸ pana kātum mayhaṃ anurūpaṃ, kacci²⁹ 20
 nu kho³⁰ tassa akatattā³¹ sīlaṃ bhinnā³² ti³² kukkucam ahosi,
 tasmā evam āha. Atha naṃ dūtā „attano santakaṃ nāma
 yathāruciyā diyyati³³, tumhe ettakena pi³⁴ kukkucam kuru-
 mānā kiṃ aññaṃ pāpakaṃ³⁵ karissatha, sīlaṃ nāma evarūpena

¹ Ck na dā-, Bī na ādātabbā. ² Bīd micchācārā. ³ Bīd -bbā. ⁴ Bī musāvādā, Bīd -vādo. ⁵ Ck Bī -bbā, Bīd -bbo. ⁶ Bī pāyit-, Bīd pārit-. ⁷ Bīd likkhāpesi likkhāpetvā. ⁸ Bīd add sīlaṃ. ⁹ C^o mā tumhe. ¹⁰ Bīd gacchathā. ¹¹ C^o Bī devī. ¹² Bī ki tumhe pi, Bīd kira tumhe pi. ¹³ Bīd gurudhamme. ¹⁴ Ck ta. ¹⁵ Ck to, Bī me. ¹⁶ Bīd tāta. ¹⁷ Bī sacāham. ¹⁸ Bīd guru-. ¹⁹ Ck omits pana. ²⁰ Bīd gurudhammo. ²¹ Bī sakkotīti, Bīd sakkomīti. ²² Ck -ggaṇakam. ²³ Bīd omit aham. ²⁴ Bī adds na. ²⁵ Bīd va. ²⁶ C^o panassa. Bīd pana. ²⁷ Bīd add kule. ²⁸ Ck Bī -kammam meva. ²⁹ Bī kiñci. ³⁰ Bīd add me. ³¹ Bī akattabbā, Bīd akattabbattā. ³² Bī sīlaṃ na bhindati, Bīd sīlaṃ bhindati. ³³ C^o diyyati. ³⁴ Bīd etthakenāpi. ³⁵ C^o pāpam. Bīd pāpakaṃ corr. to pāpam.

na bhijjati¹, detha no Kurudhamman²“ ti vatvā tassāpi santike³
 gahetvā⁴ suvaṇṇapaṭṭe likhimsu⁵. „Tātā⁶, evaṃ sante pi n’
 eva maṃ ārādheti⁷, suṇisā pana me suṭṭhu rakkhati, tassā
 santike gaṇhathā⁸“ ‘ti vuttā ca pana aggamahesiṃ upasaṃ-
 5 kamitvā purimanayen’ eva Kurudhamman⁹ yācimsu. Sāpi
 purimanayen’ eva vatvā „idāni maṃ⁹ sīlaṃ nārādheti, tena vo
 dātum na sakkā“ ti¹⁰ āha. Sā kira ekadivasaṃ sihapañjare
 ṭhitā rañño nagaram padakkhiṇaṃ karontassa pacchato hatthi-
 pitṭhe nisinnaṃ uparājānaṃ¹¹ disvā lobhaṃ uppādetvā „sac’
 10 āhaṃ¹² iminā saddhiṃ santhavaṃ kareyyaṃ bhātu accayena
 rajje patiṭṭhito maṃ¹³ esa¹⁴ gaṇheyyā¹⁵“ ‘ti cintesi. Ath’ assā
 „ahaṃ¹⁶ Kurudhamman⁹ rakkhamānā sassāmikā¹⁷ hutvā kile-
 savasena aññaṃ purisaṃ olokesiṃ¹⁸, sīlena me bhinnena bha-
 vitabban¹⁹“ ti kukkucchaṃ ahosi, tasmā evaṃ āha. Atha naṃ
 15 dūtā „aticāro nāma ayye cittuppādamattena na¹⁹ hoti, tumhe
 ettakena pi²⁰ kukkucchaṃ kurunānā vītikkamaṃ kiṃ karis-
 satha, na ettakena sīlaṃ bhijjati, detha no Kurudhamman²¹“
 ti vatvā tassāpi santike gahetvā suvaṇṇapaṭṭe likhimsu⁵.
 „Tātā⁶, evaṃ sante pi n’ eva maṃ ārādheti, uparājā pana
 20 suṭṭhu rakkhati, tassa santike gaṇhathā²¹“ ‘ti vuttā ca pana
 uparājānaṃ²² upasaṃkamitvā purimanayen’ eva Kurudhamman²³
 yācimsu. So pana sāyaṃ rājūpaṭṭhānaṃ²⁴ gacchanto rathen’
 eva rājāṇgaṇaṃ patvā sace rañño santike bhuñjitvā tatth’ eva
 sayitukāmo hoti rasmiyo ca patodaṇ ca antodhure²⁵ chaḍḍeti²⁶,
 25 tāya saññāya jano²⁷ pakkamitvā punadivase pāto va gantvā
 tassa nikkhamanaṃ olokento va tiṭṭhati, sārathi²⁸ pi²⁹ rathaṃ

¹ Bīd bhīdati. ² Bī guru-. ³ Bī adds ca. ⁴ Bīd add te. ⁵ Bīd likkhisu. ⁶ Bīd tāta. ⁷ Ck ārodheti, Bī arodhetitī. ⁸ Bīd -hāthā. ⁹ Bī me. ¹⁰ C^s sakkoti, Bīd sakkomīti. ¹¹ Bī -rājānaṃ. ¹² Ck saccāhaṃ. ¹³ Bī omits maṃ. ¹⁴ Ck esaṃ, C^s evassaṃ corr. to esaṃ. ¹⁵ Ck -yyāsi corr. to -yyā. ¹⁶ Bīd athasāhaṃ. ¹⁷ Bīd sasā. ¹⁸ Bīd -kemi. ¹⁹ C^s omits na. ²⁰ Bīd etthakenāpi. ²¹ Bī gaṇheyyāthā. ²² Ck -rājānaṃ. ²³ Bī guru-, Bīd garu-. ²⁴ Ck Bīd rāju. ²⁵ C^s antepure, Bīd rathadhure. ²⁶ Ck^s Bīd -si, Bī chaḍḍeti. ²⁷ Bī mahājano. ²⁸ Ck -thī. ²⁹ Bīd add taṃ.

gopayitvā¹ punadivase pāto va ratham² ādāya rājadvāre tiṭṭhati, sace taṃ khaṇaṃ űeva³ niggantukāmo⁴ hoti rasmiyo ca patodaṇ ca antorathe yeva ṭhapetvā rājūpaṭṭhānaṃ⁵ gacchati, jano⁶ tāya saṇṇāya⁷ „idān' eva nikkhamissatīti“ rājadvāre yeva tiṭṭhati. So ekadivasam evam katvā rājanivesanaṃ pāvīsi, 5 pavitṭhamattass' eva⁸ c' assa devo pāvassi, rājā „devo vassatīti“ tassa niggantuṃ⁹ na adāsi¹⁰, so tatth' eva bhuñjitvā sayi, mahājano¹¹ „idani nikkhamissatīti“ sabbaṃ rattim temento¹² atṭhāsi, uparājā dutiyadivase nikkhamitvā temetvā ṭhitam mahājanaṃ disvā „aham Kurudhammaṃ¹³ rakkhanto ettakaṃ¹⁴ 10 janaṃ kilamesim¹⁵, sīlena me bhinnena bhavitabban“ ti kukkucaṃ ahosi, tena tesam dūtānaṃ „sacc' āham¹⁶ Kurudhammaṃ¹⁷ rakkhāmi, idāni pana me kukkucaṃ atthi, tena vo na sakkā dātun“ ti vatvā tam atthaṃ ārocesi¹⁸. Ath naṃ dūtā „tumhākaṃ deva 'ete kilamantū' 'ti cittaṃ n'atthi, acetana- 15 kaṃ kammaṃ na hoti, ettakena pi¹⁹ kukkucaṃ karontānaṃ²⁰ kathaṃ tumhākaṃ vitikkamo bhavissatīti“ vatvā tassa pi santike sīlaṃ gahetvā suvaṇṇapaṭṭe likhimsu²¹. „Evam sante pi²² n' eva maṃ ārādheti, purohito pana suṭṭhu rakkhati, tassa santike gaṇhathā“ 'ti āha²³, vuttā ca pana purohitaṃ upasaṃ- 20 kamitvā yācimsu. So pi ekadivasam rājūpaṭṭhānaṃ²⁴ gacchanto ekena raṇṇā tassa raṇṇo²⁵ pesitaṃ taruṇaravivaṇṇaṃ²⁶ ratham antarāmagge disvā „kassāyaṃ ratho“ ti puechitvā „raṇṇo ābhato“ ti sutvā „aham mahallako, sace me rājā imaṃ ratham dadeyya sukhaṃ imaṃ āruya vicareyyan“ ti 25 cintetvā²⁷ rājūpaṭṭhānaṃ²⁸ gato tassa jayāpetvā ṭhitakāle raṇṇo

¹ B¹ gāhayitvā, B² āharitvā. ² B¹ taṃ. ³ C¹ yeva. ⁴ B¹ gantu-, B² nikkhamantu- ⁵ C¹ rāju-, B¹ rājūnaṃ up-, B² rāju up-. ⁶ B¹ mahājano ⁷ jano pakkamitvā - - - tāya saṇṇāya wanting in C¹. ⁸ B¹ -matte yeva. ⁹ B¹ nikkhantu. ¹⁰ B¹ nādāsi. ¹¹ C¹ mahārājā no ¹² B¹ add va. ¹³ B¹ guru-, B² garu-. ¹⁴ B¹ ettha-. ¹⁵ C¹ -sinti corr. to -si. ¹⁶ B¹ sacāhaṃ. ¹⁷ B¹ guru- ¹⁸ B¹ -ceti. ¹⁹ C¹ ettake pi, B¹ etthakenāpi, B² ettakenāpi. ²⁰ B¹ -to. ²¹ B¹ likkh-. ²² B¹ add sīlaṃ. ²³ B¹ omīti āha ²⁴ C¹ B¹ rāju-. ²⁵ B¹ omīti tassa raṇṇo. ²⁶ B¹ taruṇaruciravaṇṇa. ²⁷ B¹ add va. ²⁸ C¹ B¹ rāju-.

ratham dassesum¹. Rājā disvā „ativiya sundaro ayam ratho, ācariyassa tam² dethā“ 'ti āha. Purohito na icchati³, punapuna⁴ vuccamāno pi na icchi yeva, kimkāraṇā: evaṃ kir' assa ahosi: „aham Kurudhammam⁵ rakkhanto va⁶ parasantake lo-
 5 bham akāsim, bhinnena me sīlena bhavitabban“ ti so etam attham ācikkhitvā „tātā⁷, Kurudhamme me kukkucam atthi, na mam⁸ so dhammo ārādheti⁹, tasmā¹⁰ na sakkā dātun“ ti āha¹¹. Atha nam dūtā „na ayyo¹² lobhuppādamattena sīlam bhijjati, tumhe ettakena¹³ pi kukkucam karontā¹⁴ kim vītikka-
 10 mam karissathā“ 'ti vatvā tassāpi santike sīlam gahetvā suvaṇṇapaṭṭe likhimsu. „Evaṃ sante pi n' eva mam ārādheti⁹, rajjagūhakaamacco¹⁵ pana suṭṭhu rakkhati, tassa santike gaṇhathā“ 'ti vuttā ca¹⁶ pana tam pi upasamkamitvā yācimsu. So pi ekadivasam janapade khettaṃ minanto¹⁷ rajjum daṇḍake
 15 bandhitvā ekam koṭim khettsāmikena¹⁸ gāhāpetvā¹⁹ ekam attanā²⁰ aggahesi, tena gahitarajjukotiya baddhadanḍako²¹ ekassa kakkāṭakassa²² bilamajjham pāpuṇi. So cintesi: „sace²³ daṇḍakam bile otāressāmi²⁴ antobile kakkāṭako nassissati, sace pana²⁵ purato²⁶ karissāmi raṇṇo santakam nassissati, sace
 20 orato karissāmi kuṭumbassa²⁷ santakam nassissati, kin nu kho kātabban“ ti. Ath' assa etad ahosi: „bile kakkāṭakena²⁸ bhavitabban ti, sace bhaveyya paññāyeyya, etth' eva nam²⁹ otāressāmīti³⁰“ bile³¹ daṇḍakam³² otāresi. Kakkāṭako kirīti saddam akāsi. Ath' assa etad ahosi: „daṇḍako kakkāṭa-
 25 piṭṭhe³³ otinno bhavissati, kakkāṭako mato bhavissati, ahañ ca Kurudhammam⁵ rakkhāmi³⁴, tena me³⁵ bhinnena bhavitabban“

¹ B^d dassesi. ² B^d nam. ³ B^d icchi. ⁴ B^d -nam. ⁵ B^d guru-. ⁶ C^k ca, Bⁱ omits ca. ⁷ Bⁱ tassa, B^d tāta. ⁸ Bⁱ me. ⁹ Bⁱ āroceti. ¹⁰ Bⁱ adds vo. ¹¹ B^d omit āha. ¹² B^d dūtā pana ayaṃ. ¹³ C^k ettake, Bⁱ etthake, B^d etthakenā. ¹⁴ B^d -to. ¹⁵ C^k -gāhaamacco, B^d -kāmacco. ¹⁶ C^k va. ¹⁷ Bⁱ māpanto. ¹⁸ B^d -ke. ¹⁹ B^d gaṇhā-. ²⁰ Bⁱ -sāmikena gaṇhā ti vatvā ekam attvno. ²¹ B^d gaṇhadanḍako. ²² C^k Bⁱ kakkāṭassa. ²³ Bⁱ ajja. ²⁴ B^d otari-. ²⁵ B^d omit pana. ²⁶ C^k purohito, Bⁱ pūrato, B^d karato. ²⁷ B^d kuṭumpikassa, Bⁱ adds pana. ²⁸ B^d adds na. ²⁹ C^k na, Bⁱ etevana, B^d etthenavam. ³⁰ B^d otarissāmīti. ³¹ B^d add tam. ³² Bⁱ daṇḍam. ³³ B^d -ṭaka-. ³⁴ Bⁱ adds ti. ³⁵ B^d add sīlena.

ti so etam attham ācikkhitvā „iminā me kāraṇena Kurudhamme¹ kukkucam atthi, tena vo na sakkā dātun“ ti āha. Atha nam dūtā „tumhākam ‘kakkatako maratū’ ‘ti cittam n’ atthi², acetanakam kammam³ na hoti, tumhe ettakena pi⁴ kukkucam karontā⁵ kim vitikkamam karissathā“ ‘ti vatvā tassa 5 pi⁶ santike sīlam gahetvā suvaṇṇapaṭṭe likhimsu⁷. „Evam sante pi n’ eva mam ārādheti, sārathi pana suṭṭhu rakkhati, tassa santike pi⁸ gaṇhathā“ ‘ti vuttā ca pana tam pi⁹ upasaṃkamitvā yācimsu. So ekadivasam rājānam rathena uyyānam nesi. Rājā tattha divā¹⁰ kīlītvā sāyam nikkhamitvā¹¹ 10 ratham abhirūhi¹², tassa nagaram asampattass’ eva¹³ suriyatthagamanavelāya¹⁴ meghe utṭhahi. Sārathi¹⁵ rañño temana-bhāyena¹⁶ sindhavānam patodasaññam¹⁷ adāsi, sindhavā javena pakkhandimsu, tato paṭṭhāya ca pana te uyyānam gacchantāpi tato āgacchantāpi¹⁸ tam ṭhānam patvā javena¹⁹ gacchanti²⁰, 15 kimkāraṇā: tesam kira etad ahoṣi: „imasmiṃ ṭhāne parisayena bhavitabbam²¹, tena no sārathi tadā patodasaññam adāsīti“. Sārathissāpi etad ahoṣi: „rañño temane vā atemane vā mayham doso n’ atthi, aham pana aṭṭhāne susikkhitasindhavānam patodasaññam adāsim, tena me idāni aparāparam 20 javantā kilamanti, ahañ ca Kurudhammam²² rakkhāmi, tena me bhinnena²³ bhavitabban“ ti so etam attham ācikkhitvā „iminā kāraṇena Kurudhamme¹ kukkucam atthi, tena vo na sakkā dātun“ ti āha. Atha nam dūta „tumhākam ‘sindhavā’²⁴ kilamantū’ ‘ti cittam n’ atthi, acetanakam²⁵ kammam nāma na 25 hoti, ettakena pi²⁶ ca tumhe kukkucam karontā²⁷ kim vitikkamam karissathā“ ‘ti vatvā tassa santike sīlam gahetvā suvaṇ-

¹ B^d guru-. ² Bⁱ omits cittam natthi. ³ B^d adds nāma. ⁴ C^k ettake pi, B^d etthakenāpi. ⁵ all four MSS. -to. ⁶ B^d omit pi. ⁷ B^d likkh-. ⁸ B^d divasam pi. ⁹ Bⁱ omits sāyam ni-. ¹⁰ B^d -rūyhi. ¹¹ Bⁱ -patte. B^d -pattena yeva. ¹² C^s B^d -tthaṅga-. ¹³ B^d tadā sā-. ¹⁴ Bⁱ tepana-, C^k tevana-. ¹⁵ B^d -saññam. ¹⁶ C^k omits tato āg-. ¹⁷ B^d javavegena. ¹⁸ Bⁱ adds āgacchanti. ¹⁹ B^d -bbanti. ²⁰ B^d add silena. ²¹ B^d add nam patodasaññam adāsi. ²² C^k acetanakammam, C^s acetanakakammam, Bⁱ sacetakakammam. ²³ C^k ettake pi, B^d etthakenāpi. ²⁴ B^d -to

napaṭṭe likhimsu¹. „Evaṃ sante pi n' eva maṃ ārādheti,
 seṭṭhi pana suṭṭhu rakkhati, tassa pana² santike gaṇhathā³ 'ti
 vuttā ca pana tam pi⁴ upasaṃkamitvā yācimsu. So pi⁵ eka-
 divasaṃ gabbhato nikkhantasālisisaṃ⁶ attano sālikhettaṃ gan-
 5 tvā paccavekkhitvā nivattamāno „vihimālaṃ bandhāpessāmīti⁷
 ekaṃ sīsamuṭṭhiṃ⁸ gāhāpetvā thūnāya⁹ bandhāpesi. Ath' assa
 etad ahoṣi: „imamhā kedārā mayā rañño bhāgo dātabbo,
 adinnabhāgato yeva ca¹⁰ me kedārato sālisisamuṭṭhi gāhāpito,
 ahañ ca Kurudhamme¹⁰ rakkhāmi, tena me bhinnena¹¹ bhavi-
 10 tabban¹² ti so etam atthaṃ ācikkhitvā „iminā me¹³ kāraṇena
 Kurudhamme¹⁰ kukkuccaṃ atthi, tena vo¹⁴ na sakkā dātun¹⁵
 ti āha. Atha naṃ dūtā „tumhākaṃ theyyacittaṃ n' atthi,
 tena vinā adinnādānaṃ nāma paññāpetuṃ na sakkā, ettakena
 pi¹⁴ ca kukkuccaṃ karontā¹⁵ tumhe aññasantakaṃ¹⁶ nāma kiṃ
 15 gaṇhissathā¹⁷ 'ti vatvā tassāpi¹⁷ santike sīlaṃ gahetvā suvaṇ-
 napaṭṭe likhimsu¹. „Evaṃ sante pi n' eva maṃ ārādheti¹⁸,
 doṇamāpako¹⁹ pana mahāmatto suṭṭhu rakkhati, tassa santike
 gaṇhathā¹⁸ 'ti vuttā ca pana tam pi³ upasaṃkamitvā yācimsu.
 So kira ekadivasaṃ koṭṭhāgāradvāre nisīditvā rājabhāge vihiṃ
 20 mināpento amitavihiraṣito²⁰ vihiṃ gahetvā lakkhaṃ²¹ ṭhapesi.
 Tasmim khāṇe devo pāvassi²². Mahāmatto lakkhāni²³ gaṇetvā²⁴
 „mitavihi²⁵ ettakā²⁶ nāma hontīti²⁷ vatvā lakkhavihiṃ²⁷ saṃkaḍ-
 dhitvā mitarāsimhi²⁸ pakkhipitvā vegena gantvā dvārakoṭṭhake
 ṭhatvā cintesi: „kin nu kho mayā lakkhavihi²⁹ mitarāsimhi³⁰
 25 khittā³¹ udāhu amitarāsimhīti³². Ath' assa etad ahoṣi: „sace

¹ Bīd likkh-. ² Bīd omīti pana. ³ Bīd omīti pi. ⁴ Bīd add seṭṭhi. ⁵ Bī add
 diṣvā. ⁶ C -māti, Bī bandhāpessāmīti, Bī bandhāpissāmīti. ⁷ Bī tam sālisisa-
 saṃ samuṭṭhi, Bī ekaṃ sālisisamuṭṭhiṃ. ⁸ Bīd eulāya. ⁹ Bīd omīti ca. ¹⁰ Bīd guru-
¹¹ Bīd add sīlena. ¹² C omīti me. ¹³ Ck me. ¹⁴ Ck ettake pi, Bīd etthakenāpi.
¹⁵ Bī -to, Bī -ti. ¹⁶ Ck amānaṃ-, Bīd para-. ¹⁷ Bīd tassa. ¹⁸ Bīd ārodheti.
¹⁹ Bī doṇimāpako, Bī doṇamamako. ²⁰ Ck -sino, Bī -pihiraṣīvi. ²¹ Bī lak-
 khaṇaṃ. ²² Ck pavassi, Bī vassi. ²³ Ck -ṇi, Bīd lakkhaṇāni. ²⁴ Bī gaṇhitvā,
 Bī vadhitvā. ²⁵ Ck minavihi, C omīti vihi, Bīd mitavihi. ²⁶ Bī etthako, Bī
 ettakā. ²⁷ Ck -vihi, Bī lakkhavihi. ²⁸ Ck rāsimhi, C rāsim. ²⁹ Ck lak-
 khavihi, Bī lakkhe, Bī lakkha. ³⁰ Ck rāsimhi, C mitavihiraṣimhi, Bīd mita-
 vihi-. ³¹ Bīd pakkhipitā.

me mitavithirāsinihi khittā¹ akāraṇen² eva rañño santakaṃ vaḍ-
 ḍhitaṃ gahapatikānaṃ santakaṃ nāsitaṃ, ahañ ca Kurudham-
 maṃ³ rakkhāmi, tena me bhinnena⁴ bhavitabban⁵ ti so etam
 atthaṃ ācikkhitvā „iminā me kāraṇena Kurudhamme kukkuc-
 caṃ atthi, tena vo na sakkā datun⁶ ti āha. Atha naṃ dūtā⁷ 5
 „tumhākaṃ theyyacittaṃ n'atthi, tena vinā adinnādānaṃ nāma
 paññāpetum⁸ na sakkā, ettake⁹ pi¹⁰ ca¹¹ kukkuccāyanta¹² kiṃ
 tumhe paṇasantakaṃ¹³ gaṇhathā¹⁴ „ti vatvā tassāpi¹⁵ santike
 sīlaṃ gahetvā suvaṇṇapaṭṭe likhimsu¹⁶. „Evaṃ sante pi n'eva
 maṃ ārādheti¹⁷, dovāriko pana suṭṭhu rakkhati, tassa santike 10
 gaṇhathā¹⁸ „ti vuttā ca pana tam pi¹⁹ upasaṃkamitvā yācimsu.
 So pi ekadivasam nagaradvāraṃ pidhānavelāya²⁰ tikkhattum
 saddam anussāvesi²¹. Ath' eko daliddo²² manusso²³ attano
 kaniṭṭhabhaginiyā saddhim dārupaṇṇatthāya araṇṇaṃ gantvā
 nivattanto²⁴ tassa saddam sutvā bhaginiṃ ādāya vegena sam- 15
 pāpuṇi. Atha naṃ dovāriko „tvam nagare rañño atthi-
 bhāvaṃ²⁵ na jānāsi, 'sakālass' eva²⁶ imassa nagarassa dvāraṃ
 pidhīyatīti²⁷ na jānāsi, attano mātugamaṃ gahetvā araṇṇe
 ratikīlaṃ²⁸ kilanto²⁹ vicarasīti³⁰ āha. Ath' assa itarena³¹
 „na me sāmī³² bhariyā bhaginī me esā³³ ti vutte etad ahosi 20
 „akāraṇaṃ³⁴ vata me kataṃ bhaginiṃ bhariyā ti vadantena³⁵,
 ahañ ca Kurudhammaṃ³⁶ rakkhāmi, tena me bhinnena³⁷ bhavi-
 tabban³⁸ ti so etam atthaṃ ārocetvā³⁹ „iminā me⁴⁰ kāraṇena
 Kurudhamme⁴¹ kukkuccaṃ atthi, tena vo na sakkā datun⁴² ti
 āha⁴³. Atha naṃ dūtā⁴⁴ „tumhehi tathāsaṇṇāya⁴⁵ kathitaṃ, 25

¹ Bīd pakkhipitā. ² Bīd guru-. ³ Bīd add sīlena. ⁴ Bīd saññā-. ⁵ Bī etthake.

⁶ Bī omits pi. ⁷ Bīd omits ca. ⁸ Bī kukkuccaṃ karonto, Bīd k. karontā. ⁹

Bīd parassa-. ¹⁰ Bīd gaṇhissathā. ¹¹ Bī tassa, Bīd tassa pi. ¹² Bīd likkh-

¹³ Bī ārocesi. ¹⁴ Bīd omit pi. ¹⁵ C^o pidahana-. Bī sāyaṇha-. ¹⁶ C^o sadda-

manussa-, Bī saddam sivesi. ¹⁷ C^o daliddo corr. to -dda. Bīd dalidda. ¹⁸ Bīd

puriso. ¹⁹ C^o Bīd nivattento. ²⁰ Bīd add kiṃ. ²¹ Bīd sakalasseva, C^o Bī kā-

lasseva. ²² C^o pithīyatīti, Bī pīhiyati, Bīd pidhiyatīti, Bī adds kiṃ. ²³ Bīd

kāmaratikīlaṃ. ²⁴ Bīd kilanto. ²⁵ Bī divasaṃ carasi. Bīd divasaṃ vicarasi. ²⁶

C^o -ro. ²⁷ Bīd sā. ²⁸ C^o -ṇā. ²⁹ Bīd bhaginiyā ti kathanena. ³⁰ Bīd adds

sīlena. ³¹ Bīd ācikkhitvā. ³² Bīd omit me. ³³ Bī omits āha. ³⁴ Bīd add etam.

³⁵ C^o kathā-.

ettha vo¹ sīlabhedo n'atthi, ettake² pi ca tumhe kukkuccāyantā Kurudhamme³ sampajānamusāvādaṃ nāma kiṃ karissathā⁴ " 'ti vatvā tassa pi⁵ santike sīlāni gahetvā suvaṇṇapaṭṭe likhiṃsu⁶. „Evaṃ sante pi n' eva maṃ ārādheti, vaṇṇadāsī pana sutṭhu
 5 rakkhati, tassā santike gaṇhathā⁷ " 'ti vuttā ca pana taṃ pi⁸ upasamkamitvā yāciṃsu. Sāpi purimanayen' eva paṭikkhiṇi, kiṃkāraṇā: Sakko kira devānam indo „tassā⁹ sīlaṃ vīmaṃsissāmīti¹⁰ " māṇavakavaṇṇena āgantvā „ahaṃ āgamissāmīti¹¹ " sa-
 10 hassaṃ datvā devalokam eva gantvā tīni samvaccharāni nā-gacchi¹², sā attano sīlabhedabhayena tīni samvaccharāni añ-
 ñassa purisassa hatthato tambūlamattam pi na gaṇhi, sā anuk-
 kamena duggatā hutvā cintesi: „mayhaṃ sahasaṃ datvā gata-
 purisassa tīni samvaccharāni nāgacchantassa¹³ duggat' amhi¹⁴ jātā, jīvitapavattiṃ¹⁵ ghaṭetum na sakkomi, ito dāni paṭṭhāya
 15 mayā vinicchayamahāmattānaṃ ārocetvā paribbayaṃ gahetum vaṭṭatīti¹⁶ " sā vinicchayaṃ gantvā „sāmi, paribbayaṃ datvā gatapurisassa me tīni samvaccharāni, matabhāvaṃ pi 'ssa¹⁷ na jānāmi, jīvitam¹⁸ ghaṭetum na sakkomi, kiṃ karomi sāmīti¹⁹ " āha.
 „Tīni samvaccharāni²⁰ anāgacchante kiṃ karissasi²¹, ito paṭ-
 20 ṭhāya paribbayaṃ gaṇhā²² " 'ti²³. Tassā laddhavinicchayaṃ vinicchayato nikkhamamānāya²⁴ eva eko puriso sahasasabhaṇ-
 ḍikaṃ²⁵ upanāmesi, tassa gahaṇatthāya hatthānaṃ²⁶ pasāraṇa-
 kāle Sakko attānaṃ dassesi, sā disvā va „mayhaṃ samvac-
 charattayamatthake sahasadāyako puriso āgato²⁷, n' atthi me
 25 tava kahāpaṇehi attho²⁸ " ti hatthaṃ sammiñjesi²⁹, Sakko attano sarīraṇ ñeva³⁰ abhinimminivā taruṇasuriyo viya jalanto ākāse aṭṭhāsi, sakalanagaraṃ sannipati³¹, Sakko mahājanamajjhe

¹ Bīd omī ettha vo. ² Bīd etthake. ³ Bī gurudhammena. Bī gurudhamme, C^o kurudhammo. ⁴ Bī omī pi. ⁵ Bīd likkh-. ⁶ Bīd omī pi. ⁷ Bī tassa, Bīd kassā. ⁸ Bīd add vatvā. ⁹ Bī na gacchi. ¹⁰ C^o na āg-, Bī agacchantassa, Bīd anāg. ¹¹ C^o duggatampi, Bī duggatā. ¹² Bīd jīvitavuttiṃ. ¹³ Bī -bhāva-massa, Bīd -bhāvamissa. ¹⁴ C^o ghā-, Bī ghaṭitum. ¹⁵ Bī adds nāma. ¹⁶ Bīd -ti. ¹⁷ Bī gaṇhāhiti, Bīd gaṇhatīti. ¹⁸ Bīd nikkhamānāya. ¹⁹ Bīd -bhaṇḍam. ²⁰ Bīd hatthaṃ. ²¹ Bī adds tāta. ²² C^o sammijesi, Bī sammirañcesi, Bīd sammiñcesi. ²³ Bīd ceva. ²⁴ Bīd sannipādetvā.

„aḥam etissā vīmaṃsanavasena saṃvaccharattayamatthake sa-
hassam adāsim, sīlam rakkhantā nāma evarūpā hutvā rakkhathā“
'ti ovādam datvā tassā nivesanam¹ sattahi ratanehi pūretvā „ito
paṭṭhāya appamattā hohīti“ tam anusāsivā devalokam eva
agamāsi², iminā kāraṇena sā „aḥam gahitabhatim ajirāpetvā 5
va aññena diyyamānāya bhatiyā hattham pasāresim³, iminā
kāraṇena mama⁴ sīlam na ārādheti⁵, tena vo dātuṃ na sakkā⁶“
ti paṭikkhipi⁷. Atha nam dūtā „hatthapasāraṇamattena sī-
labhedo n' atthi, sīlam nāma etaṃ⁸ paramā⁹ pārisuddhi¹⁰ ho-
tīti“ vatvā tassāpi santike sīlam gahetvā suvaṇṇapatte likh- 10
imsu¹¹. Iti te imesaṃ¹² ekādasannaṃ janānaṃ rakkhaṇa-
sīlam¹³ suvaṇṇapatte likhitvā¹⁴ Dantapuram gantvā Kālīnga-
rañño suvaṇṇapaṭṭam datvā tam pavattim ārocesuṃ. Rājā
tasmim Kurudhamme¹⁵ vattamāno¹⁶ pañcasilāni pūresi. Tasmim
kāle¹⁷ sakala-Kālīngaraṭṭhe devo vassi, tīṇi bhayāni vūpasan- 15
tāni, raṭṭham khemaṃ subhikkham ahosi. Bodhisatto¹⁸ yāva-
jīvaṃ dānādīni puññāni katvā saparivāro¹⁹ saggapadam²⁰ pūresi.

Satthā imeṃ desanaṃ²¹ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ sa-
modhānesi (Saccapariyosāne keci sotāpannā abesuṃ keci sakadāgāmino
keci anāgāmino keci arahantā²² ti). Jātakasamodhāne²³ pana 20

Gaṇikā Uppalavaṇṇā ca Puṇṇo dovāriko tadā (Dhp. p. 417.)

rajjugāho²⁴ ca Kaccāno²⁵ doṇamātā ca Kolito²⁶

Sāriputto tadā seṭṭhi Anuruddho ca sārathi

brāhmaṇo Kassapo thero uparājā Nandapaṇḍito

Maheśī Rāhulamātā Māyā devī janettiyā²⁷ 25

Kururājā Bodhisatto, evaṃ dhāretha jātakaṃ ti.

Kurudhammajātakaṃ²⁸.

¹ Cks -ne. ² Bīd āg-. ³ Bīd -remi. ⁴ Bīd maṃ. ⁵ Bī -si. ⁶ Bī sakko.
⁷ Bīd pari-. ⁸ Cks esa, Bī ekam. ⁹ Bīd -ma. ¹⁰ Ck pari-, Bīd visuddhi. ¹¹ Bīd
likkh-. ¹² Bī iti tesam, Bīd iti tesam dūtā imesaṃ. ¹³ Bī adds gahetvā. ¹⁴
Bīd guru-. ¹⁵ Bīd pava-. ¹⁶ Bī khaṇe. ¹⁷ Bī adds ca. ¹⁸ Bī sapariso. ¹⁹
Bī saggapūraṇi, Bīd sakkaṇḍuraṇi. ²⁰ Bīd dhammade-. ²¹ Cks -to. ²² Bī jāta-
kani-, Bīd -kani samodhānesi. ²³ Ck rajjuggā-. ²⁴ Bīd kaccāyano. ²⁵ Bī mog-
galāno doṇamāko, i d moggalāmāno donamamako. ²⁶ Ck janettiyā. ²⁷ I d adds
chaṭṭhami, Bīd chaṭṭhami.

7. Romakajātaka.

Vassāni paṇṇāsā 'ti. Idam Satthā Veḷuvane viharanto¹ vadhāya parisakkanam ārabha kathesi. Paccuppannavatthum uttānam eva.

- 5 Atīte pana Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kā-
rente Bodhisatto pārāpato² hutvā bahūhi³ pārāvatehi⁴
parivuto araṇṇe pabbataguhāyaṃ⁵ vāsaṃ kappesi. Aññataro
pi kho tāpaso silasampanno tesam pārāpatānaṃ⁶ vasanaṭṭhā-
nato avidūre ekaṃ paccantaḡāmaṃ upanissāya assamaṭṭapaḡaṃ
10 māpetvā pabbataguhāyaṃ⁶ vāsaṃ kappesi. Bodhisatto anta-
rantarā tassa santikaṃ āgantvā sotabbayuttakaṃ suṇāti. Tattha
tāpaso⁷ ciraṃ vasitvā pakkāmi. Ath' añño kūṭajaṭilo⁸ āgantvā
tattha vāsaṃ kappesi. Bodhisatto⁶ pārāpataparivuto⁹ taṃ upa-
saṃkamitvā vanditvā paṭisanthāraṃ katvā assamaṭṭapaḡe vicari-
15 tvā girikandarasamīpe gocaraṃ gahetvā sāyaṃ attano vasa-
naṭṭhānaṃ gacchati. Kūṭatāpaso⁹ tattha atirekaṇṇāsava-
sāni¹⁰ vasi. Ath' assa¹¹ ekadivasam paccantaḡāmaṃ vāsina¹²
pārāpatamaṃsaṃ¹³ abhisamkharitvā adamsu. So tattha rasa-
taṇhāya bajjhितvā „kiṃ maṃsaṃ nāma¹⁴ etan“ ti pucchitvā „pā-
20 rāpatamaṃsaṃ nāma¹⁵“ ti sutvā cintesi: „mayhaṃ assamaṭṭapaḡaṃ
bahū¹⁶ pārāpatā¹⁷ āgacchanti, te māretvā maṃsaṃ khādituṃ vaṭ-
ṭatīti“ so taṇḡulasappidadhijīrakamaricādīni¹⁸ āharāpetvā¹⁹
ekamante ṭhapetvā muggaraṃ cīvarakaṇṇena²⁰ paṭicchādetvā
pārāpatanaṃ²¹ āgamaṇaṃ olokento paṇṇasāladvāre nisīdi.
25 Bodhisatto pārāpataparivuto²² āgantvā tassa kūṭajaṭilassa²³ duṭ-
ṭhakiriyaṃ oloketvā „ayaṃ duṭṭhatāpaso aññenākārena²⁴ ni-
sinno, kacci²⁵ nu kho amhākaṃ samānajaṭiyyānaṃ²⁶ maṃsaṃ
khādi²⁷, parigaṇhissāmi naṃ“ ti anuvāte ṭhatvā tassa sarīra-

¹ Bīd add bhagavato ² Bīd pārāva-, ³ Bī bahu ⁴ Ck -ya. ⁵ Ck Bī -ya. ⁶ Bīd tāpaso tattha ⁷ Ck Bīd kūṭa-. ⁸ Bīd add pi. ⁹ Bīd ku-. ¹⁰ Ck atireka-
paṇṇani, Bī atiresavasāni. ¹¹ Bī atha. ¹² Bīd add manussā. ¹³ Ck -u. ¹⁴ Bī -khīrapariccā-, līd khīrapariccā- ¹⁵ Ck ārāpetvā. Bīd āharitvā ¹⁶ Ck cīra-
kena, Bī cīvarakaṇṇe. ¹⁷ Bī aññena kāraṇena, līd aññena kārena. ¹⁸ Bī kiñci,
līd kiñci ¹⁹ Bī -jāṭiṇaṃ. ²⁰ Bī khādīti, Bīd khādi.

gandham ghāyitvā „ayaṃ amhe māretvā maṃsaṃ khāditukāmo,
uāssa¹ santikaṃ² gantum vaṭṭatīti“ pārāpate³ ādāya paṭikka-
mitvā⁴ cari. Tāpaso taṃ anāgacchantāṃ disvā „madhura-
kathaṃ tehi saddhiṃ kathetvā vissāseṇa upagate māretvā
maṃsaṃ khāditum vaṭṭatīti“ cintetvā purimā dve gāthā avoca: 5

1. Vassāni paññāsa samādhikāni⁵
vasimha selassa guhāya romaka⁶,
asaṃkamānā abhinibbutattā⁷
hatthattam⁸ āyanti mam' aṇḍajā pure. 79.
2. Te dāni vakkaṅga⁹ kimattham¹⁰ ussukā¹¹ 10
vajanti¹² aññaṃ girikandaraṃ dijā,
nanū na maññanti mamaṃ yathā pure
cirappavutthā athavā na te ime ti. 80.

Tattha samādhikānīti¹³ samaadhikāni¹⁴, romakā¹⁵ 'ti dumāya up-
panna¹⁶, sudhotapavāleṇa¹⁷ samānavajjanetappādātāya¹⁸ Bodhisatta-pārāpataṃ¹⁹ 15
ālapati, asaṃkamānā ti evaṃ atirekapaññāsavassāni imissā pabbataguhāya
vasantesu amhesu ete aṇḍajā ekadivasaṃ pi mayi āsaṃkamāni akatvā abhinibbuta-
cittā²⁰ va²¹ hutvā pubbe mama hatthattam²² hatthappasāraṇokāsaṃ²³ āgac-
chantīti attho, te dānīti te idāni, vakkaṅgā²⁴ 'ti Bodhisattamā ālapati, sabbe
pi pana pakkhino uppatanakāle gīvaṃ vaṃkamāni katvā²⁵ uppatanato vakkaṅgā 20
ti vuccanti, kimattham ti kimkāraṇā²⁶ sampassamānā, ussukā ti ukkaṇṭhi-
tarūpā hutvā, girikandaram ti girito aññaṃ pabbatakandaram, yathā pure
ti yathā pure²⁷ ete pakkhino maṃ garuṃ²⁸ katvā piyaṃ katvā maññanti tathā²⁹
idāni na³⁰ maññanti, pubbe idha nivutthatāpaso³¹ añño ayaṃ³² añño³³, evaṃ
añño³⁴ ete maṃ³⁵ maññanti ti dipeti, cirappavutthā³⁶ athavā na te ime 25
ti kin nu kho ime ciraṃ vipavasitvā dighassa addhuno accayena āgatattā maṃ

1 B'd na tassa. 2 B' -ke. 3 B'd pārāva-. 4 B'd parakka-. 5 B' samādhītāni,
B'd samādhikāni. 6 B'd -kā. 7 B' -nippaticittā, B'd -nibbuticittā. 8 Ck hatthattam,
C' B'd hattattham. 9 B' vaggaṅgā, B'd vakkaṅgā. 10 Ck -ttha 11 B' usukā,
B'd ussukā 12 B'd ajanti 13 B' samādhītānīti, B'd samādhikānīti. 14 B'd mama adhi.
15 B' ropakā. 16 Ck rūmaya uppanna, C' rūmaya uppannā. 17 Ck -lena, B' -leneva.
18 B' sahanavajjhe netta pādamakāya. 19 B'd -sat-
tampārāvataṃ. 20 Ck abhinibbutacittā. 21 B' omits va. 22 Ck hatthattam.
23 B' pasāraṇokāsaṃ. 24 abhinibbutacittā - - - katvā wanting in B'd. 25 B'd
-ñaṃ. 26 B'd pubbe. 27 B' gurum. 28 Ck yathā. 29 B'd nanu. 30 B' nivatta-,
B'd -nivuttha-. 31 B' assamaṃ. 32 I d añño añño ayan, B'd add ti. 33 B'd evaṃ
añño. 34 Ck ma. 35 B'd ciraṃ pavutthā.

so¹ yeva ayan ti na sañjānanti, udāhu ye amhesu abhinibbutattā² na te ime, aññe va āgantukapakkhino, ime kena³ maṃ na upasaṃkamanānti pucchati⁴

Taṃ sutvā Bodhisatto paṭikkamitvā ṭhito va tatiyaṃ gātham āha:

- 5 a. Jānāma taṃ, na mayam asma⁵ mūlhā,
so yeva⁶ tvaṃ⁷, te mayam asma⁸ nāññe⁹,
cittaṃ ca te asmiṃ jane paduṭṭham,
ājīvika¹⁰ tena¹¹ taṃ uttasāma¹² 'ti. 81.

Tattha na mayam asma⁵ mūlhā ti mayaṃ mūlhā¹³ pamattā na homa,
10 cittaṃ ca te asmiṃ jane paduṭṭham¹⁴ ti¹⁵ tvaṃ so va¹⁶ mayam pi te yeva, na taṃ¹⁷ sañjānāma, api¹⁸ kho pana¹⁹ tava cittaṃ asmiṃ jane paduṭṭham amhe mēretuṃ uppannaṃ, ājivikā¹⁰ 'ti ājivahetu pabbajita paduṭṭhatāpasa²⁰, tena taṃ uttasāma¹² 'ti tena²¹ kāraṇena taṃ uttasāma bhāyama na upasaṃkamaṃa.

- 15 Kūṭatāpaso²² „ñāto ahaṃ imehīti“ muggaraṃ khipitvā virajjhivā „gaccha tāva²³, tvaṃ viraddho 'mhīti“ āha. Atha naṃ Bodhisatto „maṃ²⁴ tāva viraddho si, cattāro pana apāye na virajjhasi²⁵, sace idha vasissasi²⁶ gāmaṃvāsīnaṃ²⁷ 'coro ayan' ti ācikkhitvā taṃ gāhāpessāmi²⁸, sīghaṃ palāyassu“ 'ti taṃ
20 tajjetvā²⁹ pakkāmi. Jaṭilo³⁰ tattha vasitūṃ nāsakkhi³¹.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakam samodhānesi:
„Tadā tāpaso³² Devadatto ahosi, purimo sīlavantatāpaso Sāriputto, pārāpatajettako³³ pana aham evā“ 'ti. Romakajātakam³⁴.

1 Ck anāgatattā --, Bīd āgatatāpaso. 2 Bīd -tacittā 3 Bīd tena. 4 Bīd pucchī.
5 Bīd sampa. 6 Bīd sveva in the place of so yeva. 7 Bīd tvaṃ. 8 Ck Bī assa, Bīd assu. 9 na aññe. 10 Bīd ājivikā. 11 Ck ttena. 12 Bīd omit mayam mūlhā. 13 Cks -am. 14 Cks omit ti 15 Bīd so yeva. 16 Bīd taṃ na. 17 Bīd add ca. 18 Bī adds te. Bīd ta 19 Bīd ājiva-. 20 Bī -passa, Bīd -saṃ. 21 Bīd yena 22 Bīd ku-. 23 Bī to, Bīd bho. 24 Cks man. 25 Bīd viraddho si. 26 Ck sasi, Ck vassi corr. to vasasi, Bīd vassissasi. 27 Ck -sinam, Bī -sina 28 Ck Bī -mīti. 29 Cks l'd tajjitvā, Bī vajjetvā. 30 Bīd kuṭaja-. 31 Bīd na-, Bīd add aññattha agamāsi. 32 l'd kuṭatā-. 33 Bī -vataṇṇhako, Bīd -vatajettako. 34 Ck pārāpatajā-, Bīd romajā-, adding sattamaṃ.

8. Mahisajātaka.

Kimattham abhisandhāyā 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekam lolamakkatam ārabha kathesi. Sāvatthiyam kir' ekasmiṃ kule eko posāvanīyalolamakkato¹ hatthisālam gantvā ekassa silavahatthissa² piṭṭhe nisīditvā uccārapassāvaṃ karoti piṭṭhiyaṃ cam- 5 kamati. Hatthi³ attano silavantatāya khantisampadāya na kiñci karoti. Ath' ekadivasaṃ tassa hatthissa thāne añño duṭṭhahatthipoto atṭhāsi. Makkato „so yeva ayan“ ti saññāya duṭṭhahatthissa piṭṭhiṃ⁴ abhirūhi⁵. Atha naṃ⁶ so soṇḍāya gahetvā bhūmiyaṃ ṭhapetvā pādena akkamitvā saṃcunnesi. Sā pavatti bhikkhusaṃghe pākātā 10 jātā. Ath' ekadivasaṃ bhikkhū⁷ dhammasabhāyaṃ katham samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso lolamakkato kira silavahatthisaṇṇāya⁸ duṭṭhahatthipitṭhiṃ abhirūhi⁹, atha naṃ so jīvitakkhayaṃ pāpesi¹⁰. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāma“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' ev' esa¹⁰ lola- 15 makkato evaṃsilo¹¹. porāṇato paṭṭhāya evaṃsilo¹² yevā“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto Himavantapadese mahisayoniyaṃ¹³ nibbattitvā vayappatto thāmasampanno mahāsariro pabbatapādapabbhāra- 20 giriduggavanaghaṭesu¹⁴ caranto¹⁵ ekam phāsukaṃ rukkhamaḷaṃ disvā gocaraṃ gahetvā divā tasmiṃ rukkhamaḷe atṭhāsi. Ath' eko lolamakkato rukkhā¹⁶ otaritvā tassa piṭṭhiṃ abhirūhitvā¹⁷ uccārapassāvaṃ katvā siṅge¹⁸ gaṇhitvā olambanto naṅguṭṭhe gahetvā dolāyanto¹⁹ kiṇi. Bodhisatto khantimettānuddayasam- 25 padāya²⁰ taṃ tassa anācāraṃ na manas' ākāsi²¹ Makkato punappuna²² tath' eva karoti²³. Ath' ekadivasaṃ tasmiṃ rukkhe adhivatthā²⁴ devatā rukkhakkhandhe ṭhatvā naṃ²⁵ „mahi-

¹ Bīd -niyamakkato. ² Bī silavantassa, Bī silavantassa hatthissa. ³ so all four MSS. ⁴ Bīd -iyaṃ. ⁵ Ck^s -rūhi, Bī -rūhati, Bī -rūhati. ⁶ Bīd add vegena. ⁷ Ck^s omit bhikkhu. ⁸ Bī silavantahatthissa, Bī silavantahatthi. ⁹ Bīd -rūho. ¹⁰ C^s idānavaso. ¹¹ Bī idāni puppe, Bī idāneva pubbe pi. ¹² Bī evaṃlolo, Bī evaṃ pi lolo. ¹³ Bī ekaṃ pi lolo, Bī evaṃ pi lolo. ¹⁴ Bīd mahimsu. ¹⁵ Bī -pāde - - dugge-. ¹⁶ Bīd vica-. ¹⁷ Bī rukkhato. ¹⁸ Bīd -rūhi. ¹⁹ Bīd siṅgesu. ²⁰ Bīd add va. ²¹ Bī -yaṃ. ²² Bīd manasā akāsi. ²³ Bīd -unnaṃ. ²⁴ Bī kari. ²⁵ Bīd -vattvā. ²⁶ Ck Bī na, C^s omits naṃ.

sarāja¹, kasmā imassa duṭṭhamakkaṭassa avamānaṃ sahasi, nisedhehi na² ti vatvā etam atthaṃ pakāseṇti³ purimā dve gāthā avoca:

1. Kam atthaṃ⁴ abhisandhāya lahucittassa dūbhino⁵
- 5 sabbakāmaduhassēva⁶ imaṃ⁷ dukkhaṃ titikkhasi. 82.
2. Siṅgena nihanāḥ⁸ etam⁹ padasā ca adhiṭṭhaha⁹,
- bhiyyo bālā pakujjheyyuṃ no c' assa¹⁰ paṭisedhako ti. 83.

Tattha kam atthaṃ abhisandhāyā 'ti kin nu kho kāraṇaṃ paṭicca kim sampassamāno¹¹, dūbhino¹² ti¹³ mittadūbbissa¹⁴, sabbakāmaduhassēva¹⁵ 'ti sabbakāmadadassa sāmikassa viya, titikkhasitī adhiṭṭhesi¹⁶, padasā ca adhiṭṭhahā¹⁷ 'ti pādena ca¹⁸ naṃ tiṇhakkhuraggena¹⁹ yathā etth' eva marati evaṃ akkamatha²⁰, bhiyyo bālā ti sace hi paṭisedhako na bhavēyya bālā aññānasattā punappuna²¹ kujjheyyuṃ²² ghaṭṭeyyuṃ²³ viheṭṭheyyuṃ evā²⁴ 'ti dīpeti.

- 15 Taṃ sutvā Bodhisatto „rukkhadevate, sac' āhaṃ iminā jātigottabalādīhi²⁵ avikkosamāno²⁶ imassa dosaṃ na sahiṣṣāmi kathaṃ me manoratho nipphattim gamissati, ayaṃ pana maṃ viya aññaṃ pi²⁷ maññaṃāno evaṃ anācāraṃ karissati, tato yesaṃ caṇḍamahisānaṃ esa evaṃ karissati te yeva etam va-
- 90 dhissanti, sā etassa²⁸ aññehi māraṇā²⁹ mayhaṃ dukkhato ca pāṇātipātato ca pamutti³⁰ bhavissatīti³¹ vatvā tatiyaṃ gātham āha:

- a. Mam evāyaṃ maññaṃāno aññaṃ p' eva³¹ karissati,
- te taṃ³² tattha vadhiṣṣanti, sā me mutti bhavissatīti. 84.
- 95 Katipāhaccayena pana Bodhisatto aññattha gato, añño caṇḍamahiso taṃ ṭhānaṃ³³ āgantvā atṭhāsi. Duṭṭhamakkaṭo „so

¹ Bā mahimsarājāṃ ² C^s tan. ³ all four MSS. -ti. ⁴ Bā kimattam. ⁵ Bā dubbhi-. ⁶ Bā -rubasseva. ⁷ Bā idam. ⁸ C^s nihatāhetam, B^s nipatācetaṃ, Bā nihatācetaṃ. ⁹ C^s Bā -ṭṭhahi. ¹⁰ C^s vassa. ¹¹ Bā omī sam. ¹² C^s du-, Bā dubbhi-. ¹³ C^s omī ti. ¹⁴ C^s -du-, B^s -dubbhassa, Bā -dubbhissa. ¹⁵ Bā -ruha-. ¹⁶ B^s -seti. ¹⁷ Bā -hi. ¹⁸ Bā pāteneva, B^s pādenava. ¹⁹ B^s tikkha-khurakkhena. ²⁰ C^s akkama, C^s akkamama. ²¹ B^s -unnaṃ, Bā -unaṃ. ²² B^s paku-. ²³ Bā ghāte- ²⁴ C^s -yyuṃ yevā, Bā -yyuṃ mevā. ²⁵ C^s -di, Bā -dīhi, B^s -gottādīhi. ²⁶ so C^s; B^s adhiko-, Bā aviko-, C^s avikkosayamāno. ²⁷ C^s omī aññaṃ pi. ²⁸ Bā omī sā e. ²⁹ C^s -ṇa, Bā maraṇaṃ. ³⁰ B^s vimutti³¹ Bā vipamutti. ³¹ Bā aññaṃeva. ³² B^s naṃ, Bā na. ³³ Bā tattha in the place of t. ṭh.

yeva ayan“ ti saññāya tassa piṭṭhīm abhirūhitvā tatth' eva anācāraṃ cari. Atha naṃ so vidhūnanto bhūmiyaṃ pātetvā siṅgena hadaye¹ vijjhivā pādehi madditvā saṃcuṇṇesi.

Satthā imaṃ desanaṃ² āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā duṭṭhamahiso ayaṃ duṭṭhahatthi³ ahosi, duṭṭho⁴ 5 duṭṭhamakkaṭo va⁵, silavamahisarājā⁶ pana aham evā“ 'ti. Mahisajātakaṃ⁷.

9. Satapattajātaka.

Yathā māṇavako panthe ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Paṇḍuka-Lohitake ārabba kathesi. Chabbaggiyaṇaṃ hi 10 dve janā Mettiya-Bhummajakā⁸ Rājagahaṃ upanissāya viharimsu, dve Assaji-Punabbasukā Kiṭāgirim⁹ upanissāya viharimsu, Paṇḍuka-Lohitakā ime pana dve Sāvattthim upanissāya Jetavane viharimsu, te dhammena nihitaṃ adhikaraṇaṃ ukkoṭenti, ye pi tesam sandiṭṭhasambhattā honti tesam upatthambho hutvā „na āvuso tumhe etehi jātiyā vā gottena 15 vā sīlena vā nihinatarā, sace tumhe attano gāhaṃ vissajjetha suṭṭhutarāṃ vo ete adhibhavissantiti“ ādini vatvā gāhaṃ vissajjetum¹⁰ na denti, tena¹¹ bhaṇḍanāni c' eva¹² kalahaviggahavivādā¹³ ca vattanti¹⁴. Bhikkhū etam atthaṃ Bhagavato ārocesuṃ. Bhagavā¹⁵ etasmiṃ nidāne¹⁶ etasmiṃ pakaraṇe bhikkhū sannipātetvā¹⁷ Paṇḍuka-Lohitake 20 pakkosāpetvā „saccaṃ kira tumhe bhikkhave attanāpi¹⁸ adhikaraṇaṃ ukkoṭetha, aññesaṃ¹⁹ gāhaṃ vissajjetum²⁰ na dethā“ 'ti pucchitvā „saccaṃ bhante“ ti vutte „evam sante“²¹ hi²² bhikkhave tumbhākaṃ kiriyā satappattamāṇavassa kiriyā viya hotīti“ vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente 25 Bodhisatto aññatarasmiṃ Kāsīgāme²³ ekasmiṃ kule nibbattitvā vayappatto kasavanijjādīhi²⁴ jīvikaṃ²⁵ akappetvā pañ-

¹ Bīd -yaṃ. ² Bīd dhammade-. ³ so all four MSS. ⁴ Bīd omit duṭṭho. ⁵ Bī etarahi ayaṃ makkaṭo, Bīd e. a. duṭṭha yeva in the place of va. ⁶ Bī silācara-, Bīd silavā-. ⁷ Bīd adds aṭṭhamam. ⁸ Bīd -bhūma-. ⁹ Bīd kitvā-. ¹⁰ Bīd visa-. ¹¹ Cks te. ¹² Bī omits ceva. ¹³ Cks Bīd omit ca, Bī kalahavivādāñca. ¹⁴ Bīd pava-. ¹⁵ Bīd atha kho bha-. ¹⁶ Bīd omit e n. ¹⁷ Bīd -pāpāpetvā. ¹⁸ Bīd attano. ¹⁹ Bīd add pi. ²⁰ Cks vissajjitum, Bīd vissajjetum. ²¹ Bī omits sante, Bīd bhante. ²² Bī pi, Bīd omits hi. ²³ Bīd kāsīgāmake. ²⁴ Cks kasavani-, Cks kasivani-, Bīd kasivāñjā-, Bīd kasivāñjā-. ²⁵ Bī -taṃ.

casatamatte¹ core gahetvā tesam jetṭhako hutvā panthadū-
 bhanasandhicchedādīni² karonto jīvikaṃ³ kappesi. Tādā Bā-
 rānasiyaṃ eko kuṭumbiko⁴ ekassa jānapadassa⁵ sahasaṃ ka-
 hāpaṇe⁶ datvā puna agahetvā va kālam akāsi. Ath' assa
 5 bhariyā aparabhāge gilānā maraṇamañcake⁷ nipannā puttaṃ
 āmantetvā „tāta⁸ pitā⁹ te ekassa sahasaṃ datvā anāharā-
 petvā¹⁰ va mato, sace aham pi marissāmi na so tuyhaṃ das-
 sati, gaccha naṃ mama¹¹ jīvantiy' eva¹² āharāpetvā gaṇhā¹³“
 'ti āha. So „sādhū“ ti tattha gantvā kahāpaṇe labhi. Ath'
 10 assa mātā kālakiriyaṃ katvā puttasiṇehena tassa āgamana-
 magge opapātī¹⁴ sigālī¹⁵ hutvā nibbatti. Tādā so corajetṭhako
 maggapaṭipanne vilumpamāno sapaṇiso tasmiṃ magge aṭṭhāsi.
 Atha sā sigālī putte aṭavimukhaṃ¹⁶ patte¹⁷ „tāta mā aṭaviṃ abhi-
 rūhi, corā ettha ṭhitā, te taṃ māretvā kahāpaṇe gaṇhissantīti“
 15 punappuna¹⁸ maggaṃ occhindamānā¹⁹ nivāreti. So taṃ kāraṇaṃ
 ajānanto „ayaṃ kālakaṇṇisigālī mayhaṃ maggaṃ occhindatīti“²⁰“
 leddudaṇḍaṃ²¹ gahetvā mātaraṃ palāpetvā aṭaviṃ paṭipajji. Ath'
 eko satapattasakuṇo „imassa purisassa hatthe kahāpaṇasahas-
 saṃ atthi²², imaṃ²³ māretvā taṃ²⁴ kahāpaṇaṃ gaṇhathā²⁵“ 'ti
 20 viravanto corābhimukho paṅkhandi. Māṇavo tena katakāraṇaṃ
 ajānanto „ayaṃ maṅgalasakuṇo, idāni me sotthi bhavissatīti“ cin-
 tetvā „vassa sāmi vassa sāmīti“ aṇjalim²⁶ paggaṇhi. Bodhissatto
 sabbarūtaññū²⁷ tesam dvinnaṃ kiriyaṃ disvā cintesi: „imāya
 sigāliya etassa mātaraṃ bhavitabbaṃ, tena sā 'imaṃ māretvā
 25 kahāpaṇe gaṇhantīti“²⁸ bhayena vāreti, iminā pana satapattena
 paccāmittena bhavitabbaṃ, tena so²⁹ 'imaṃ māretvā kahāpaṇe
 gaṇhathā³⁰ 'ti³¹ ārocesi, ayaṃ pana etam atthaṃ ajānanto³¹

¹ Ck -tta, C² -ttaṃ. ² C² -dūhana-, B¹ paṇṭhaduhana, B² paṇṭidūhanasandhic-
 chedāni. ³ B¹ d-taṃ. ⁴ C² -ṭi-. ⁵ C² B¹ d-ja-. ⁶ B¹ d omiṭ ka-. ⁷ B¹ d -ce. ⁸
 Ck² tāta. ⁹ Ck² omiṭ pitā. ¹⁰ B¹ d -hā-. ¹¹ B¹ d mayl. ¹² B¹ d jīvantiyā. ¹³
 B¹ d -hāhi. ¹⁴ B¹ d -tika, B² d -tikā. ¹⁵ B¹ d siṅgālī. ¹⁶ B¹ d -khe. ¹⁷ B¹ d sam-
 patte. ¹⁸ B¹ d -nnaṃ. ¹⁹ B¹ d occhijjamānā. ²⁰ B¹ d occhijjatīti. ²¹ B¹ d leṇḍu-
²² B¹ d itthi. ²³ Ck² omiṭ atthi imaṃ. ²⁴ B¹ d omiṭ taṃ. ²⁵ B¹ d -hāthā. ²⁶ Ck²
 -lim. ²⁷ B¹ d -rūdaññū. ²⁸ B¹ d -hissantīti. ²⁹ Ck² omiṭ so. ³⁰ B¹ d add amhā-
 kaṃ. ³¹ Ck² add etam atthaṃ.

atthakāmaṃ mātaṃ tajjetvā palāpesi, anatthakāmassa satapattassa 'atthakāmo me' ti saññāya añjalim² pagganhāti, aho vatāyaṃ bālo³ ti. Bodhisattānaṃ hi evaṃ mahāpurisānaṃ pi satam parasantakagahaṇaṃ visamapaṭisandhigahaṇavasena³ hoti, nakkhattadosenā⁴ 'ti pi vadanti. Māṇavo āgantvā corānaṃ an- 5
taram pāpuṇi. Bodhisatto taṃ gāhāpetvā „katthavāsiko sīti“
pucchi. „Bārāṇasīvāsiko⁴ mhitī“. „Kham agamāsīti“. Ekas-
mim gāmake sahasaṃ laddhabbam⁵ atthi, tattha agamāsin⁶
ti. „Laddham pana te“ ti. „Āma laddham“ ti. „Kena tvaṃ⁶
pesito sīti“. „Sāmi, pitā me mato, mātāpi me gilānā, sā 10
'mayi matāya esa na labhissatīti' maññamānā pesesīti“. „Idāni
tava mātu pavattim jānāsīti“. „Nā jānāmi sāmīti“. „Mātā
te tayi nikkhante⁷ kalam katvā puttasinghena sigālī hutvā
tava maraṇabhayaabhītā maggan te⁸ occhinditvā⁹ vāreti, tvaṃ
tajjetvā palāpesi, satapattasakuṇo pana te paccāmitto, so 15
'imam māretvā kahāpaṇe gaṇhathā' 'ti amhākaṃ ācikkhi, tvaṃ
attano bālatāya atthakāmaṃ mātaṃ 'anatthakāmo¹⁰ me' ti
maññasi anatthakāmaṃ satapattam 'atthakāmo¹¹ me' ti, tassa
tumhākaṃ¹² kataguno nāma n'atthi mātā pana te mahāgūṇā¹³,
kahāpaṇe gahetvā gacchā¹⁴ ti vissajjesi¹⁵. 20

Satthā imam desanaṃ¹⁶ āharitvā¹⁷ ima gāthā avoca:

1. Yathā māṇavako panthe¹⁸ sigālīm vanagocarim
atthakāmaṃ pavadantim¹⁹ anatthakāmā²⁰ ti maññati
anatthakāmaṃ satapattam atthakāmo ti maññati 85.
2. Evam evam²¹ idh' ekacco puggalo hoti tādiso, 25
hitehi²² vacanaṃ vutto patigaṇhāti vāmato. 86.

¹ Ck Bī omit me. ² Ck -lim. ³ Bīd -ñādivasena. ⁴ Ck -sivā-. ⁵ Ck sahasa
laddha, Bī sahasaṃ laddhappam, Bīd sahasaṃ laddhappam corr. to s. laddham?
⁶ Bīd omit tvaṃ. ⁷ Bīd nikkhamante. ⁸ Bīd maggantare maggam. ⁹ Bīd add
taṃ. ¹⁰ Ck -kā, Cī -mā. ¹¹ Ck -kā. ¹² Cks tayā amhākaṃ. ¹³ Ck mātā,
Cī matāya; Bīd add te sandhāya sahasa. ¹⁴ Bīd gacchāhi. ¹⁵ Bīd visa-. ¹⁶
Bīd dhammade-. ¹⁷ Bīd add abhisambuddho hutvā. ¹⁸ Bī panthe, Bīd pante.
¹⁹ Ck -danti, Bīd -denti. ²⁰ Bī -maṇ, Bīd -mo. ²¹ Cks eva. ²² Cks tehi.

3. Ye ca kho naṃ pasamsanti bhayā ukkaṃsayanti ca¹
taṃ hi so maññate² mittam satapattam va māṇavo ti. 87.

Tattha hitehīti tehi³ vadḍhiṃ⁴ icchamānehi⁵, vacanam vutto⁶
ti⁷ hitasukkhāvaham⁸ ovādanusasanim⁹ vutto¹⁰, patigaṇhāti¹¹ vāmato
5 ti ovādam aganhanto¹² ayaṃ me na atthāvaho¹³ hoti¹⁴ anattāvaho me
ayan ti gāhanto vāmato patigaṇhāti nāma, ye ca kho naṃ¹⁵ ti¹⁶ ye ca
kho taṃ¹⁷ attano gāham gahetvā ṭhitapuggalaṃ¹⁸ adhikaraṇam gahetvā ṭhita-
puggalaṃ adhikaraṇam gahetvā¹⁹ ṭhitehi nāma tumhādisehi bhavītabban ti gaṇ-
hanti²⁰, bhayā ukkaṃsayanti ca²¹ ti Imassa gāhassa viṣaṭṭhapaccayā tum-
10 hākaṃ idaṃ c' idaṃ ca bhayaṃ uppajjissati mā viṣajjayittha na te²² bāhusacca-
kulaparivārādīhi tumhe saṃpāpūnanīti evaṃ viṣajjanapaccayā²³ bhayaṃ das-
setvā ukkhipanti, taṃ hi so maññate mittam²⁴ ti ye evarūpaṃ honti tesu
yaṃ kañci so ekacco bālapuggalo attano bālatāya mittam maññeti²⁵ ayaṃ me
atthakāmo mitto ti maññati, satapattam vā māṇavo ti yathā anattakāmaṃ
15 nēva satapattam so²⁶ māṇavo attano bālatāya atthakāmo me ti maññati²⁷ paṇ-
ḍito pana evarūpaṃ²⁸ anuppiyabhāṇi²⁹ mitto ti agahetvā dūrato va taṃ³⁰ vi-
vajjeti³¹, tena vuttam :

Aññadatthuharo mitto yo ca mitto vaciparo
anuppiyaṃ ca yo āha³² apāyesu ca yo sakka
30 Ete amitte cattāro iti viññāya paṇḍito
ārakaṃ parivajjeyya maggaṃ paṭibhayaṃ yathā ti.

Satthā imam dhammadesanaṃ vitthāretvā³³ jātakam samodhānesi:
„Tadā corajetṭhako³⁴ aham eva ahoṣin“ ti³⁵. Satapattajātakam³⁶.

10. Puṭadūsakajātaḥ.

25 Addhā hi nūna migarājā ti. Idam Satthā Jetavane vi-
haranto ekaṃ³⁷ puṭadūsakam ārabba kathesi. Sāvatthiyaṃ kir'
eko amacco Buddha-pamukhaṃ saṃgham³⁸ nimantetvā uyyāne nisi-

¹ Bīd vā. ² Cks -ti. ³ Ck hite, Bē tehi. ⁴ Bīd vadḍhi. ⁵ Cks -nohi ⁶ Cks
vuttam. ⁷ Cks hoti. ⁸ Ck hitasukkhāvaha. ⁹ Bīd -ni. ¹⁰ Cē adds hitam. ¹¹
Cks na me ti gaṇhāti. ¹² Bī adds pi, Bē va. ¹³ Bī attavaho, Bē atthakāmo.
¹⁴ Cks ti ¹⁵ Cks taṃ. ¹⁶ Cks omit ti. ¹⁷ Cks omit ye ca kho taṃ. ¹⁸ Bīd
ṭhitam-. ¹⁹ Bīd omit ṭhitapuggalaṃ a. g. ²⁰ Bī vadanti, Bē ca vaṇṇenti.
21 Bīd vā. 22 Bīd ete. 23 Bīd visaccana-. 24 Cks cittan. 25 Bīd maññanti.
26 Bīd omit so. 27 Bīd maññittha. 28 Bī -pe, Bē -po. 29 Bī anuppiyabhāṇi,
Bē anu - - ni. 30 Bīd naṃ. 31 Bī viṣajjeti, Bē vivajjesi. 32 Bī ahu, Bē āhu.
33 Bīd āharitvā. 34 Bīd add pana. 35 Bīd evā ti. 36 Bīd add navamaṃ. 37
Bīd kumāraṃ. 38 Bīd bhikkhusa-.

dāpetvā dānaṃ dadamāno antarābhatte¹ „uyyāne vicaritukāmā² vicarantū³“ 'ti āha. Bhikkhū uyyānacārikā⁴ carimsu. Tasmiṃ khaṇe uyyānapālo pattasampannaṃ rukkhāṃ abhirūhitvā mahantamahantāni pattāni⁵ gahetvā „ayaṃ pupphānaṃ bhavissati ayaṃ phalānaṃ“ ti puṭe katvā rukkhamaṇḍale pāṭeti⁶, tassa putto dārako patitapatitaṃ⁷ 5
 puṭaṃ viddhamseti. Bhikkhū tam⁸ atthaṃ Satthu⁹ ārocesum. Satthā „na bhikkhave idān' eva pubbe p'esa puṭadūsako yevā“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto Bārāṇasiyaṃ ekasmiṃ kule¹ nibhattitvā vayappatto 10
 agāramajjhe vasamāno¹⁰ ekadivasāṃ kenacid eva karaṇīyena uyyānaṃ agamāsi. Tattha bahuvānarā¹¹ vasanti. Uyyānapālo iminā va nayena¹² puṭe pāṭeti¹³, jeṭṭhakavānaro pātitaṃ pātite¹⁴ viddhamseti. Bodhisatto taṃ āmantetvā „uyyānapālena pātitaṃ pātitaṃ¹⁵ puṭaṃ viddhamsetvā¹⁶ manāpataraṃ kātukāmo 15
 maññetīti¹⁷“ vatvā paṭhamāṃ¹⁸ gāthā āha:

1. Addhā hi nūna migarājā puṭakamassa kovido,
 tathā hi puṭaṃ dūseti¹⁹, aññaṃ nūna karissatīti. 88.

Tattha migarājā ti makkaṭṭaṃ vaṇṇento vadati, puṭakamassa²⁰ ti mālāpuṭakaraṇassa, kovido ti cheko, ayaṃ pan' ettha saṃkhepattho: ayaṃ 20
 migarājā ekasena puṭakamassa kovido maññe, tathā hi pātitaṃ pātitaṃ²⁰ puṭaṃ dūseti, aññaṃ nūna tato manāpataraṃ²¹ karissatīti.

Taṃ sutvā makkaṭṭo dutiyaṃ gāthā āha:

2. Na me pitā vā mātā vā²² puṭakamassa kovido,
 kataṃ kataṃ kho dūsema, evaṃdhammam idaṃ kulan 25
 ti. 89.

¹ Ck antarabhante, Bī dānibhante. ² Bīd omīti vi. ³ Bī -ne-. ⁴ Bī paṇṇāni.

⁵ Bīd -si. ⁶ Ck pātitaṃ pātitaṃ, Bī patitaṃ patta, Bīd patitaṃ patitaṃ. ⁷ Bīd etam. ⁸ Bīd bhagavato. ⁹ Bīd brahmanakule. ¹⁰ Bīd agāraṃ ajjhāvasamāno.

¹¹ Bī bahū bānarā, Bīd bahubā-. ¹² Bīd niyāmena. ¹³ Bīd pattaṃ puṭe saṃpātesī.

¹⁴ Ck patitapatite, Bī patite, Bīd pātitaṃ pātitaṃ. ¹⁵ Bīd omīti pātita. ¹⁶ Bī adds aññaṃ aññaṃ, Bīd aññaṃ. ¹⁷ Ck Bī maññatīti. ¹⁸ Bī imāṃ. ¹⁹ Bī dūseti. ²⁰ Bī omīti pātita. ²¹ Bīd add puṭaṃ. ²² Bīd mātā vā pitā vā.

Taṃ sutvā Bodhisatto tatiyaṃ gātham āha:

a. Yesaṃ vo¹ ediso dhammo adhammo pana kīdiso,

mā vo dhammaṃ adhammaṃ vā addasāma kudācānan ti 90.
vatvā² ca pana vānaraṃ³ garahitvā pakkāmi.

Satthā imaṃ desanaṃ⁴ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā vānaro⁵ puṭadūsakadārako ahoṣi, paṇḍitapuriso pana aham evā⁶ ‘ti. Puṭadūsakajātakaṃ⁶. Araṇṇavaggo tatiyo⁷.

4. ABBHANTARAVAGGA.

1. Abbhantarajātaka.

- 10 Abbhantaram nāma dumo ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Sāriputtattherassa Bimbādevītheriyā ambarasadānam ārabha kathesi. Sammāsambuddhasmiṃ⁸ hi⁹ pavattavaradhamma-cakke¹⁰ Vesāliyaṃ kūṭāgārasālāyaṃ viharante¹¹ mahāpajāpati¹² Gotamī pañcasākiyāsātāni¹³ ādāya gantvā pabbajjaṃ yācitvā pabbajjaṃ c’
11 eva upasampadaṃ ca labhi. Aparabhāge tā pañcasatā bhikkhuniyo Nandakovādaṃ sutvā arahattaṃ pāpuṇṇsu. Satthari pana Sāvatthiyaṃ¹⁴ upanissāya viharante Rāhulanātā devī¹⁵ „sāmiko me pabbajitvā sabbaññūtaṃ patto¹⁶, putto pi pabbajitvā tass’ eva¹⁷ santike vasati¹⁸, aham agāramajjhe kiṃ karissāmi, aham pi pabbajitvā Sāvatthiyaṃ¹⁴
20 gantvā Sammāsambuddhaṃ ca puttaṃ ca nibaddhaṃ passamānā viharissām’iti“ cintetvā bhikkhuniupassayaṃ gantvā pabbajitvā ācariyupajjhāyehi¹⁹ saddhiṃ Sāvatthiyaṃ¹⁴ gantvā Satthāraṇaṃ ca piyaputtaṃ ca passamānā ekasmiṃ bhikkhuniupassaye vasaṃ kappesi. Rāhulasāmanero gantvā²⁰ mātaraṃ passati. Ath’ ekadivasaṃ theriyā udara-

¹ Bī yesaṃ ca, Bđ yesaṃ ce. ² Bđ evaṃ vatvā. ³ Bī bānaraganānam, Bđ bā-
-naṃ. ⁴ Bđ dhammade-. ⁵ Bđ bā-. ⁶ Bđ add dasamaṃ. ⁷ Bđ add tassu-
-dānam, pāṇadūsakabyaggaṃ ca kaccāhapa lolajātakaṃ ruḍḍhaṃ gurudhammaṃ
ca romakaṃ mahisā va ca satapattaṃ puṭadūsakaṃ Araṇṇavaggo ti vuccati. ⁸
Bđ -ddho. ⁹ Bđ pi ¹⁰ C° -cakkho corr. to -cakke, Bđ pavattita -- cakkho. ¹¹ Bđ
-to. ¹² Ck Bđ -ti. ¹³ Bđ -kiyāsātāni, Ck -kiyāṭisātāni, C° -kiyāṇisātāni. ¹⁴ so
all four MSS. ¹⁵ Bđ bimbāde-. ¹⁶ Bī-pāpuṇi. ¹⁷ Bđ tassa. ¹⁸ Bđ vasi.
¹⁹ Bđ -yāhi. ²⁰ Bđ āgantvā.

vāto kuppi, putte¹ datthum āgate tassa dassanattāya nikkhamitum
 nāsakkhi, añña² va³ āgantvā aphāsukabhāvaṃ kathayimsu. So mātu
 santikaṃ gantvā „kiṃ vo⁴ laddhum vaṭṭatīti“ pucchi. „Tāta agāra-
 majjhe⁵ me sakkharāyojite⁶ ambarase pīte⁷ udaravāto vūpasammati⁸,
 idāni pana⁹ piṇḍāya caritvā jivikaṃ¹⁰ kappema, kuto naṃ¹¹ labhis- 5
 sāmā“¹² ti. Sāmaṇero „labhanto āharissāmiti“¹³ vatvā nikkhami. Tassa
 panāyasmato upajjhāyo dhammasenāpati ācariyo Mahāmoggallāno cul-
 lapitā¹⁴ Ānandatthero¹⁵ pitā Sammāsambuddho ti mahāsampatti. Evaṃ
 sante pi aññassa santikaṃ agantvā¹⁶ upajjhāyassa santikaṃ gantvā
 vanditvā dummukhākāro hutvā atthāsi. Atha naṃ thero „kin nu kho 10
 Rāhula dummukho¹⁷ viyāsīti“¹⁸ āha. „Mātu me bhante theriyā udara-
 vāto kupito“ ti. „Kiṃ laddhum vaṭṭatīti“. „Sakkharāyojitena¹⁹ kira
 ambarasena phāsukaṃ²⁰ hotīti“. „Hotu labhissāmi, mā cintayīti“²¹
 so punadivāse taṃ ādāya Sāvattim²² pavisitvā sāmaṇeraṃ āsana-
 sālāya nisidāpetvā rājadvāraṃ agamāsi. Kosalarājā²³ therāṃ nisi- 15
 dāpesi. Taṃ khaṇaṃ²⁴ ũeva uyyānapālo piṇḍipakkānaṃ madhura-
 ambānaṃ ekaṃ puṭaṃ āhari. Rājā ambānaṃ tucāṃ apantvā sak-
 kharaṃ pakkhipitvā sayam eva madditvā therassa pattaṃ pūretvā
 adāsi. Thero rājanivesanā āsanasālāṃ gantvā sāmaṇerassa adāsi „ha-
 ritvā²⁵ mātu²⁶ dehīti“. So haritvā²⁷ adāsi. Theriyā paribhuttamatte 20
 yeva²⁸ udaravāto vūpasami. Rājāpi manusse pesesi: „thero idha ni-
 siditvā ambarasaṃ na paribhuñji, gaccha“²⁹ kassaci dinnabhāvaṃ jānā-
 hiti“. So therena saddhim ũeva³⁰ gantvā taṃ pavattim ũatvā āgan-
 tvā rañño kathesi. Rājā cintesi: „sace Satthā agāraṃ³¹ ajjhāvasissa“³²
 cakkavattirājā abhaviṣsa³³ Rāhulasāmaṇero pariṇāyakaratanāṃ³⁴ therī 25
 itthiratanāṃ sakalaṃ³⁵ cakkavālarajjiaṃ³⁶ etesaṃ ũeva abhaviṣsa, am-
 hehi ete upatthahantehi³⁷ caritabbam assa, idāni pabbajitvā amhe upa-
 nissāya vasantesu na yuttaṃ amhākaṃ pamajjitun“ ti so tato paṭ-
 ṭhāya theriyā nibaddhaṃ ambarasaṃ dāpesi. Therena Bimbādevithe-
 riya³⁸ ambarasassa³⁹ dinnabhāvo bhikkhusaṃghe pākato jāto. Ath⁴⁰ 30

¹ Bīd sā putte. ² Ck añño. ³ Bīd te. ⁴ Bīd adds vasamānā. ⁵ Bīd -ra-
⁶ Bīd pivite. ⁷ Bīd -samati. ⁸ Bīd omit pana. ⁹ Bīd -taṃ. ¹⁰ Bīd taṃ. ¹¹
 Cc cūla-, Bī cūla. ¹² Ck Bī -athero. ¹³ Ck āgantvā, Bīd anāgantvā. ¹⁴ Bīd
 mudukho. ¹⁵ Bī viṣīti, Bīd va thassasīti. ¹⁶ Bīd phāsu. ¹⁷ Bī cinthehi. ¹⁸
 Bīd -lyam. ¹⁹ Bīd add diṣvā. ²⁰ Cc Bī khaṇe. ²¹ Bīd taṃ āharitvā. ²² Bīd
 add te. ²³ Bīd āharitvā. ²⁴ Bī omits yeva, Bīd va. ²⁵ Bīd gacchatha. ²⁶ Bīd
 yeva. ²⁷ Bīd -re. ²⁸ Bīd -ssati. ²⁹ Bīd bhaviṣsati. ³⁰ Cc -nāya- corr to -ñāya-
³¹ Cc Bīd -la. ³² Ck -la-. ³³ Ck Bīd -tthā-. ³⁴ Bīd -viyā the-. ³⁵ Ck -rassa,
 Bīd -rasaṃ.

ekadivasam¹ dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso Sāri-puttatthero² kira Bimbādevītherim³ ambarasena santappesīti“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva Rāhula-
5 mātā Sāriputtena⁴ ambarasena santappitā, pubbe p' esa etaṃ san-
tappesi yevā“ 'ti vatvā atītaṃ āhāri:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto Kāsigāmake⁵ brāhmaṇakule nibbattitvā vayas-
patto Takkaśilāya sippāni uggaṇhitvā saṇṭhapitaḡharāvāso mā-
10 tāpitunnaṃ accayena isipabbajjaṃ pabbajitvā Iimavantaḡpadese
abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā isigaṇaparivuto gaṇa-
satthā hutvā dighassa addhuno accayena loṇambilasevanatthāya
pabbatapādā otaritvā cārikaṃ⁶ caramāno Bārāṇasiyaṃ patvā
uyyāne vāsaṃ kappesi. Ath' assa isigaṇassa silatejēna Sakka-
15 bhavanaṃ⁷ kampi. Sakko āvajjaṃāno taṃ kēraṇaṃ ṇatvā
„imesaṃ tāpasānaṃ āvāsāya⁸ parisakkissāmi“, atha¹⁰ te bhin-
nāvāsā upaddutā caramānā cittekaggaṃ¹¹ na labhissanti, evaṃ
me phāsu¹² bhavissatīti“ cintetvā „ko nu kho upāyo“ ti vi-
maṃsanto imaṃ¹³ upāyaṃ addasa: „majjhimayāmasamanantare
20 rañño aggamaheṣiyā sirigabbhaṃ pavisitvā ākāse ṭhatvā 'bhadde
sace tvaṃ abbhantaraṃ ambapakkaṃ khādeyyāsi puttaṃ la-
bhissasi¹⁴, so cakkavattirājā bhavissatīti' ācikkhissāmi, rājā
deviyā kathaṃ sutvā ambapakkatthāya uyyānaṃ pesessati, atha
ahaṃ¹⁵ ambāni antaradhāpessāmi, rañño uyyāne ambānaṃ
95 abhāvaṃ āroccsanti, 'ke¹⁶ te khādantīti' vutte 'tāpasā khā-
dantīti' vakkhanti, taṃ sutvā rājā tāpase pothetvā niharā-
pessati, evaṃ ime¹⁷ upaddutā bhavissantīti“ so majjhimayā-
masamanantare sirigabbhaṃ pavisitvā ākāse ṭhito attano de-
varājabhāvaṃ jānāpetvā tāya saddhiṃ sallapanto purimā dve
100 gāthā avoca:

¹ Bīd add bhikkhū. ² Ckē Bī -athero. ³ Bīd -viyā theriyā. ⁴ Bīd -thattherena.

⁵ Bīd kāsikagā-. ⁶ Bīd -kañ. ⁷ Bīd sakkassa-. ⁸ Bī ānāvā-, Bī ānāvā-. ⁹ Bīd -mīti. ¹⁰ Bī athassa evaṃ. ¹¹ Bīd -ggataṃ. ¹² Bīd -ukam. ¹³ Bīd imaṃca.

¹⁴ Bīd -ssati. ¹⁵ Bīd athāhaṃ. ¹⁶ Ck te. ¹⁷ Bīd te pana.

1. Abbhantaram nāma dumo yassa dibbam idam phalam
bhutvā dohaḷinī¹ nārī cakkavattim vijāyati. 91.
2. Tvañ ca bhadde mahesī si sā cāsi² patino piyā,
āharissati te rājā idam abbhantaram phalan ti. 92.

Tattha abbhantaram nāma dumo ti iminā tāva gāmanigamajanapada- 5
dīpapabbatādīnaṃ³ asukassa abbhantare ti avatvā kevalaṃ ekaṃ abbhantaram
ambaruḍḍhaṃ kathesi, yassa dibbamidam phalan ti yassa ambaruḍḍhassa
devatānaṃ paribhogārahaṃ dibbam phalam, idan ti pana nipātamattam eva,
dohaḷinīti sañjātadohaḷā, tvaṃ⁴ bhadde mahesī sīti tvaṃ sobhane⁵
mahesī asi, Aṭṭhakathāyaṃ pana mahesī cā ti pi pāṭho, sā cāsi² patino piyā 10
ti⁶ soḷasannaṃ devisahassānaṃ abbhantare aggamahesī⁷ cāsi² patino ca piyā ti
attho, āharissati⁸ te rājā⁹ idam abbhantaram phalan ti tassāpi te
piyāya aggamahesiyā idam¹⁰ mayā vuttappakāraphalam rājā āharāpessati, sā
tvam tam¹¹ paribhuñjītvā cakkavattigabbhaṃ labhissasīti¹².

Evam Sakko deviyā imā dve gāthā vatvā „tvaṃ appa- 15
mattā hohi, mā papañcam akāsi, sve rañño āroceyyāsīti“ taṃ
anusāsītvā¹³ attano vasaṇaṭṭhānam eva gato. Sā punadivase
gilānālayaṃ dassetvā paricārīnaṃ¹⁴ saññaṃ datvā nipajji.
Rājā samussitasetacchattē sīhāsane nisinno nātakānī passanto
devim adisvā „kahaṃ devīti“ paricārikaṃ¹⁵ pucchi. „Gilānā 20
devā“ ti. So tassā santikaṃ gantvā sayanapasse nisīditvā
piṭṭhim parimajjanto „kiṃ¹⁶ bhadde aphāsukaṃ“ ti pucchi.
„Mahārāja, aṇṇo aphāsuko¹⁷ nāma n'atthi, dohaḷo pana me
uppanno“ ti. „Kiṃ icchasi bhadde“ ti. „Abbhantaramba-
phalam devā“ ti¹⁸. „Abbhantarambaṃ¹⁹ nāma kahaṃ at- 25
thīti“. „Nāhaṃ deva abbhantarambaṃ jānāmi, tassa pana me
phale²⁰ labhamānāya jīvitam atthi alabhamānāya n'atthīti“.
„Tena hi āharāpessāma²¹, mā cintayīti“ rājā devim assāsetvā
utṭhāya gantvā rājapallamke nisinno amacce pakkosāpetvā

¹ B^d -||-. ² B^d cāpi. ³ Ck -padīpa-, B^d -padādīnaṃ pappatādīnaṃ. ⁴ B^d add pl. ⁵ B^d -ne. ⁶ Cks omīti. ⁷ all four MSS. -si. ⁸ B^d -issatīti.
⁹ B^d add āharissati. ¹⁰ B^d imaṃ. ¹¹ B^d tam ca tvaṃ. ¹² all four MSS
-tīti. ¹³ B^d -setvā. ¹⁴ B^d -riyānaṃ, B^d -rikānaṃ. ¹⁵ B^d -ke. ¹⁶ B^d add to.
¹⁷ B^d aññaṃ aphāsukaṃ. ¹⁸ B^d omīti abbh - ti. ¹⁹ Cks -bā, B^d -ram am-
baṃ. ²⁰ B^d -laṃ. ²¹ B^d -mi.

- „deviyā abbhantarambe¹ nāma dohaḷo uppanno, kiṃ kātabban“
 ti pucchi. „Deva dvinnāṃ ambānaṃ antare t̥hito ambo ab-
 bhantarambo² nāma, uyyānaṃ pesetvā abbhantare t̥hitaambato
 phale³ āharāpetvā deviyā dāpema“⁴ ‘ti. Rājā „sādhū“ ‘ti
 5 „evārūpaṃ ambaṃ āharathā“ ‘ti uyyānaṃ pesesi. Sakko at-
 tano ānubhāvena uyyāne ambāni khāditasadisāni katvā antara-
 dhāpesi. Ambatthāya gatā⁵ sakalauiyyānaṃ vicaritvā⁶ ekaṃ
 ambam pi alabhitvā gantvā uyyāne ambānaṃ abhāvaṃ⁷ rañño
 kathayimsu. „Ke ambāni khādantīti“. „Tāpasā devā“ ‘ti.
 10 „Tāpase uyyānato pothetvā niharathā“ ‘ti. Manussā „sādhū“
 ‘ti sutvā⁸ niharimsu. Sakkassa manoratho matthakaṃ⁹ pāpuni.
 Devī ambaphalatthāya nibandhaṃ¹⁰ katvā nipajji yeva. Rājā
 kattabbakiccaṃ apassanto amacce ca brāhmaṇe ca sannipāte-
 tvā¹¹ „abbhantarambassa¹² atthibhāvaṃ jānāthā“ ‘ti pucchi.
 15 Brāhmaṇā āhaṃsu: „deva, ‘abbhantarambo¹³ nāma devatānaṃ
 paribhogo¹⁴, Himavati¹⁵ Kañcanaguhāya¹⁶ anto atthīti“ ayam
 no paramparāgato anussavo“ ti. „Ko taṃ¹⁷ ambhaṃ āhari-
 tum sakkhissatīti“. „Na sakkā tattha manussabhūtena gan-
 tum, ekaṃ sukapotakaṃ¹⁸ pesetum vaṭṭatīti“. Tena¹⁹ sama-
 20 yena rājakule eko sukapotako¹⁷ mahāsarīro kumārakānaṃ yā-
 nakacakkanābhimmatto thāmasampanno²⁰ paññavā upāyakusalo,
 rājā naṃ²¹ āharāpetvā „tāta sukapota²², ahaṃ tava bahūpa-
 kāro²³, kañcanapañjare vasasi²⁴, suvaṇṇataṭṭake madhulāje²⁵
 khādasī, sakkarapānakaṃ²⁶ pivasi, tayāpi amhākaṃ ekaṃ kic-
 25 caṃ nittharitam vaṭṭatīti“ āha. „Vadehi²⁷ devā“ ‘ti. „Tāta,
 deviyā abbhantarambe²⁶ dohaḷo uppanno, so ca ambo Hima-
 vante Kañcanapabbatantare atthi, devatānaṃ paribhogo, na

¹ Bīd -raambe. ² C^s Bī -ra ambo, B^d omits abbhantara. ³ Bīd -lam. ⁴ Ck dāpema, B^d dāpethā. ⁵ Bīd add manussā. ⁶ Bīd -ranto. ⁷ Bīd natthibhā-
⁸ Bīd paṭisunītvā. ⁹ Ck -kam. ¹⁰ C^s nibaddhaṃ. ¹¹ Bī -tāpetvā. ¹² Bīd -ra-
 ambassa. ¹³ Bī -raamba, B^d -raambā. ¹⁴ Bīd -gā. ¹⁵ Bī -vanta, B^d -vante.
¹⁶ Bīd -yam. ¹⁷ Bīd ko pana tato. ¹⁸ Bīd suva-. ¹⁹ Bīd add ca. ²⁰ Bīd thā-
 mabala-. ²¹ Bīd taṃ. ²² Bīd -taka. ²³ Ck -karo, Bī -kāre. ²⁴ Bīd vassāpesi.
²⁵ Bīd -jam. ²⁶ Bī -pānaṃ. ²⁷ Bīd kiṃ. ²⁸ Bīd tare ambe.

sakkā tattha manussabhūtena gantum, tayā tato phalaṃ¹
 āharitum vaṭṭatīti². „Sādhu deva āharissāmīti³. Atha naṃ
 rājā suvaṇṇatattake madhulāje⁴ khādāpetva sakkharodakaṃ⁵
 pāyevā satapākatelena tassa pakkhantarāni⁶ makkhetvā ubhohi
 hatthehi gahetvā sīhapañjare ṭhatvā⁷ ākāse vissajjesi. So 5
 pi rañño nipaccākāraṃ dassetvā ākāse pakkhanto manus-
 sapathaṃ atikkamma Himavante⁸ paṭhame pabbatantare vasan-
 tānaṃ sukānaṃ santikaṃ gantvā „abbhantarambo⁹ nāma kattha
 atthi¹⁰, kathetha me taṃ ṭhānaṃ¹¹ ti pucchi. „Mayaṃ na jā-
 nāma, dutiye¹² pabbatantare sukā jānissantīti¹³. So tesā¹⁴ 10
 sutvā tato uppatitvā dutiyaṃ¹⁵ pabbatantaraṃ agamāsi. Tathā
 tatiyaṃ catutthaṃ pañcamaṃ chaṭṭhaṃ agamāsi. Tattha pi
 sukā „na mayaṃ jānāma, sattame pabbatantare sukā jānis-
 santīti¹⁶ āhaṃsu. So tattha pi gantvā „abbhantarambo¹⁷ nāma
 kattha atthīti¹⁸ pucchi. „Asukaṭṭhāne nāma Kañcanapabba- 15
 tantare¹⁹ ti āhaṃsu²⁰. „Ahaṃ²¹ tassa phalattthāya āgato, maṃ
 tattha netvā tato me phalaṃ dāpethā²² 'ti²³. „So Vessavaṇa-
 mahārājassa paribhogo, na sakkā upasaṃkamitum, sakala-
 rukkho²⁴ mūlato paṭṭhāya sattahi lohajālehi parikkhitto, koṭi-
 sahassā²⁵ kumbhaṇḍarakkhasā rakkhanti, tehi diṭṭhassa jīvitaṃ 20
 nāma n'atthi, kappuṭṭhānaggiavīcimahānirayasadisā²⁶ ṭhānaṃ,
 mā tattha patthanaṃ karīti²⁷. „Sace tumhe na gacchatha
 mayhaṃ²⁸ ṭhānaṃ ācikkhathā²⁹ 'ti. „Tena hi asukena ca³⁰
 asukena ca ṭhānena³¹ yāhīti³². So tehi ācikkhitavasena³³ suṭ-
 ṭhu³⁴ maggaṃ upadhāretvā taṃ ṭhānaṃ gantvā divā attānaṃ 25
 adassetvā majjhimayāmasamanantare rakkhasānaṃ niddokka-
 manasamaye abbhantarambassa³⁵ santikaṃ³⁶ gantvā ekena mū-
 lantarena saṇikaṃ abhirūhitum ārabhi, lohajālaṃ kilīti³⁷ saddam

¹ B^{id} ambaphalaṃ. ² B^{id} -jaṃ. ³ Bⁱ -rapāṇakaṃ, B^d -rāpāṇa. ⁴ Bⁱ pak-
 khante. ⁵ B^d ṭhapetvā. ⁶ Bⁱ -tehi. ⁷ B^{id} -raambo. ⁸ B^{id} atthīti. ⁹ C^s -ya.
¹⁰ B^{id} add vacanaṃ. ¹¹ C^s omits āhaṃsu. ¹² C^s omits ahaṃ. ¹³ B^{id} add
 vutte taṃ sukagaṇā āhaṃsu samma. ¹⁴ C^s B^d -kkha. ¹⁵ B^{id} -ssa. ¹⁶ C^s
 B^{id} -sa. ¹⁷ B^{id} add taṃ. ¹⁸ C^s Bⁱ omit one asukena ca, B^d asuke. ¹⁹ C^s adds
 ca. ²⁰ B^{id} -neva. ²¹ B^d suṭṭhuṃ. ²² B^{id} -tarassa. ²³ B^{id} -ke. ²⁴ B^{id} kirīti.

akāsi, rakkhasā pabujjhivā sukaṭotakaṃ disvā „ambacoro“¹
 ti gahevā kammakaraṇaṃ saṃvidahiṃsu. Eko „mukhe pak-
 khipitva gilissāmi na“ ti āha, aparo „hatthehi madditvā puñ-
 jitvā“² vippakiriṣṣāmi³, aparo „dvedhā phāletvā aṅgāresu
 5 pacitvā khādissāmi“⁴. So tesāṃ kammakaraṇasaṃvidhānaṃ
 sutvāpi asantassitvā⁵ va te rakkhase āmantetvā „ambho rak-
 khasā, tumhe kassa manussā“ ti āha. „Vessavaṇamahā-
 rājassā“⁶ 'ti. „Ambho, tumhe pi ekassa raṇṇo va manussā,
 aham pi raṇṇo va manusso, Bārāṇasīrājā maṃ abbhantaram-
 10 baphalatthāya⁷ pesesi⁸, sv-āhaṃ⁹ tatth' eva attano raṇṇo jī-
 vītaṃ datvā āgato, yo hi attano mātāpitunnaṃ c' eva sāmi-
 kassa ca atthāya jīvitāṃ pariccajati so devaloke yeva nib-
 battati, tasmā aham pi imamahā tiracchānayaṇiyā muccitvā¹⁰
 devaloke nibbattissāmi“¹¹ vatvā tatiyaṃ gāthāṃ āha:

15 8. Bhattur atthe parakkanto yaṃ ṭhānaṃ adhigacchati
 sūro attapariccāgī labhamāno bhavāmi¹² ahaṃ ti. 93.

Tattha bhatturatthe ti bhattādihi bharaṇakā posanaka¹³ pitā mātā sā-
 miko ca itī¹⁴ tividhassa peṭassa¹⁵ bhattu atthāya, parakkanto ti parakka-
 maṃ karonto vāyamanto¹⁶, yaṃ ṭhānaṃ adhigacchati¹⁷ yaṃ sukhakāraṇaṃ
 20 yasaṃ vā lābhāṃ vā saggaṇaṃ¹⁸ vā adhigacchati¹⁹, sūro ti abhīru vika-
 masampanno, attapariccāgīti kāye ca jivite ca nirapekko hutvā assa²⁰
 tividhassa²¹ pi bhattu atthe²² attānaṃ pariccajanto, labhamāno bhavā-
 mahānaṃ ti yaṃ so evarūpo sūro devasampattiṃ vā manussasampattiṃ vā labhati
 aham pi²³ labhamāno bhavāmi²⁴, tasmā hāso va me ettha na tīso. kīṃ
 25 maṃ²⁵ tumhe tāsethā²⁶ 'ti.

Evāṃ so imāya gāthāya tesāṃ dhammaṃ desesi. Te
 tassa dhammaṃ²⁷ sutvā pasannacittā „dhammiko esa, na sakkā
 māretum, vissajjetha“²⁸ na“ ti vatvā sukaṭotakaṃ vissajjetvā
 „ambho sukaṭotaka, mutto si, amhākaṃ hatthato sotthinā

¹ Bīd add yaṃ. ² Bī bhuphussitvā, Bīd sussitvā. ³ Bīd -mi naṃ ti. ⁴ Bīd
 asantāsetvā ⁵ Bīd -raambatthāya. ⁶ Bīd pesitvā. ⁷ Bīd ahaṃ, Bī yaṃ ⁸ Bīd
 cavitvā. ⁹ Bī bhattā vuccati takkarīhi bharaṇaposakā, Bīd tattā vuccanti bhattā-
 dihi bharaṇaposakā. ¹⁰ Bī pitā sāmiko cakkati. ¹¹ Bī petti, Bīd pesitassa.
¹² Bīd omīti vāyamanto. ¹³ Bīd saggaṃ. ¹⁴ Bīd -ati ¹⁵ Bīd tassa. ¹⁶ Bīd
 -ssā. ¹⁷ Bīd atthāya. ¹⁸ C^o aham pi na, Bī ahaṃ hi, Bīd ahaṃ vi taṃ hi.
¹⁹ Bīd -mi. ²⁰ C^o omīti maṃ. ²¹ Bīd dhammakathaṃ. ²² Bī visajjema

gacchā¹ "ti āhaṃsu. „Mayhaṃ āgamanāṃ mā tucchāṃ ka-
 rotha, detha me ekaṃ ambaphalaṃ“ ti². „Suvapotaka, tuyhaṃ
 ekaṃ phalaṃ³ dātuṃ nāma na bhāro, imasmiṃ pana rukkhe
 ambāni amketvā gahitāni, ekaṃ phalaṃ asamente amhākaṃ
 jīvitaṃ⁴ n' atthi, Vessavaṇena hi kujjhivā sakim olokite tat- 5
 takapāle pakkhittatilā viya kumbhaṇḍasahassaṃ⁵ bhijjivā vip-
 pakiriyati⁶, tena te dātuṃ na sakkoma, labhanatṭhānaṃ⁷ pana⁸
 ācikkhissāma⁹“ ti. „Yo koci detu, phalen' eva me attho,
 labhanatṭhānaṃ⁹ ācikkhathā¹⁰“ ti. „Etassa¹⁰ Kañcana-pabbata-
 jālassa antare Jotiraso nāma tāpaso aggim juhamāno¹¹ Kañcana- 10
 pattiya¹² nāma paṇṇasālāya¹³ vasati Vessavaṇassa kulūpako,
 Vessavaṇo tassa nibaddhaṃ cattāri phalāni¹⁴ peseti¹, tassa
 santikaṃ gacchā¹⁶“ ti. So „sādhū“ ti sampatichhitvā tā-
 pasassa¹⁷ santikaṃ gantvā vanditvā ekamantaṃ nisīdi. Atha
 naṃ tāpaso „kuto āgato sīti“ pucchi. „Bārāṇasīraṇṇo san- 15
 tikā“ ti. „Kimatthāya āgato sīti“. „Sāmi, amhākaṃ raṇṇo
 deviyā abbhantarambapakke¹⁸ dohaḷo uppanno, tadatthaṃ āgato
 'mhi, rakkhasā pana me sayāṃ¹⁹ ambapakkaṃ adatvā tum-
 hākaṃ santikaṃ pesesun“ ti. „Tena hi nisīda, labhissasīti“.
 Ath' assa Vessavaṇo cattāri phalāni pesesi. Tāpaso tato dve 20
 paribhuñji, ekaṃ sukapotakassa khādanatthāya adāsi, tena
 tasmiṃ khādite ekaṃ phalaṃ sikkāya²⁰ pakkhipitvā sukassa
 gīvāya paṭimuñcitvā²¹ idāni gacchā²²“ ti sukapotakaṃ vissajjesi.
 So taṃ āharitvā deviyā adāsi. Sā taṃ khāditvā dohaḷaṃ pa-
 ṭippassambhesi²³, tatonidānaṃ pan' assā putto nāhosi.

25

1. *Bīd* gacchāhi. 2. *Ck* -lam, omitting ti. 3. *Bīd* ambaphalaṃ. 4. so *Ck*, *C*
 - asamento -. 5. *Bī* ambāni ganitāni tāni āgantvā gahetvā na ganitāni ekasmi
 phale apassante jīvitaṃ, *Bīd* amāni g. t. ā. g. na gahitāni e. ph. a. amhākaṃ
 jīvitaṃ. 6. *Bīd* -ssa. 7. *Bī* vipattikiriyanti, *Bīd* vipakiriyanti. 8. *Ck* -nam,
Bīd laddhatthānaṃ. 9. *Bīd* omit pana. 10. *Bī* labhatṭhānaṃ, *Bīd* naṃ na labhamā-
 natthānaṃ. 11. *Bīd* ekassa. 12. *Ck* dūha-. 13. *Bī* -pantiya, *Bīd* kañcanantiya. 14.
Bīd -yaṃ. 15. *Bīd* ambapha-. 16. *Bīd* pesesi. 17. *Bīd* gacchāhi. 18. *Bīd* tassa.
 19. *Bīd* -raamba-. 20. *Bīd* mayhaṃ in the place of me sayāṃ. 21. *Bīd* sikkāya.
 22. *Ck* pari-, *Bīd* omit s. g. p. 23. *Bīd* gacchathā. 24. *Bīd* paṭippassambhi.

Satthā imaṃ desanaṃ¹ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā devī Rāhulamātā ahoṣi, suko Anando, ambapakkadāyako tāpaso² Sāriputto, uyyāne vutthatāpaso pana aham evā“³ 'ti. Abbhantarajātakam³,

5

2. Seyyajātaka.

Seyyamso seyyaso hotīti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṃ Kosalarāṇṇo amaccam ārabba kathesi. So kira raṇṇo⁴ bahūpakāro sabbakiccanipphādako⁵ ahoṣi. Rājā „bahūpakāro me ayan“⁶ ti tassa mahantaṃ yasaṃ adāsi. Tam asahamānā 10 aṇṇe raṇṇo pesuṇṇam upasamharitvā tam⁶ paribhadesum⁷. Rājā tesam vacanaṃ saddahitvā dosaṃ anupaparikkhitvā va tam sīlavantaṃ nid-dosaṃ saṃkhalikabandhanena⁸ bandhitvā⁹ bandhanāgāre pakkhipāpesi. So tattha ekako vasanto sīlasampattiṃ nissāya cittekaggataṃ labhi-tvā ekaggacitto saṃkhāre sammasitvā sotāpattiphalam pāpuṇi. Ath' 15 assa¹⁰ rājā aparabhāge¹¹ niddosabhāvaṃ űatvā saṃkhalikabandhanaṃ bhindāpetvā¹² purimayasato mahantataraṃ yasaṃ adāsi. So „Sat-thāraṃ vandissāmi“¹³ bahum¹³ gandhamālādīm¹⁴ ādāya vihāraṃ gantvā Tathāgataṃ pūjetvā vanditvā ekamantaṃ nisīdi. Satthā tena sad-dhīm paṭisanthāraṃ karonto „anatto“¹⁵ kira vo¹⁶ uppanno ti as- 20 sumhā“¹⁷ 'ti āha. „Āma bhante uppanno¹⁷, aham pana tena anatthena¹⁸ attham¹⁹ akāsim, bandhanāgāre nisīditvā sotāpattipha-laṃ nibbattesin²⁰“ ti. Satthā „na kho upāsaka tvaṃ űeva anatthena attham²¹ āhari, porāṇakapaṇḍitāpi attano anatthena attham²¹ āharimsu yevā“²² 'ti vatvā tena yācito atitāṃ āhari:

95

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ karente Bo-dhisatto tassa aggamaheṣiyā kucchismin²² nibbattitvā vayap-patto Takkaṣilāya²³ sippāni²⁴ uggahetvā²⁵ pitu accayena rajje patitṭhāya dasarājadhamme akopento²⁶ dānaṃ deti²⁷ sīlaṃ rak-

¹ Bīd dhammade-. ² Bī issi, Bā omits tāpaso. ³ Bī adds paṭhamam, Bā pa-thamam. ⁴ Bīd pana. ⁵ Ck -kic-aninipphā-, Bīd -kiccāninippā-. ⁶ Bī adds pana ⁷ Bīd -bhindisu ⁸ Bīd saṃkhalikā-. ⁹ Bīd bandhāpetvā ¹⁰ Bī atha. ¹¹ Bīd add tassa. ¹² Bī chātṭāpetvā, Bā chindā-. ¹³ Bīd bahu. ¹⁴ Bīd -lādini. ¹⁵ Bīd anatto. ¹⁶ Bīd te. ¹⁷ Bīd add ti. ¹⁸ Bī anattena. ¹⁹ Bī attam. ²⁰ Bīd nippattombi. ²¹ Bī anattena attam. ²² Bīd kucchimhi. ²³ Bīd -yam. ²⁴ Bīd sabbasippāni. ²⁵ Bīd uggahitvā. ²⁶ Bīd -dhammena rajjaṃ karento. ²⁷ Bīd Pañcasīlāni.

khati uposatham¹ karoti. Ath' ass' eko² amacco antepure padussi.
 Pādamūlakādayo ñatvā „asukaamacco³ antepure paduṭṭho“ ti
 rañño ārocesum. Rājā parigaṇhāpento⁴ yathāsabhāvato ñatvā
 tam pakkositvā⁵ „mā maṃ ito paṭṭhāya upaṭṭhahīti“⁶ nibbi-
 sayam⁷ akāsi. So gantvā aññatarasāmantarājānam⁸ upaṭṭha- 5
 hīti sabbam vatthum heṭṭhā Mahāsīlavajātaka kathitasadisam⁹
 eva. Idhāpi so rājā tikkhattum vīmaṃsitvā tassa amaccassa
 vacanam saddahitvā „Bārānasīrajjam gaṇhissāmīti“ mahantena
 parivārena rajjasīmam pāpuṇi¹⁰. Bārānasīrañño pañcasata-
 mattā¹¹ mahāyodhā tam pavattiṃ ñatvā „deva asuko nāma 10
 kira rājā ‘Bārānasīrajjam gaṇhissāmīti’ janapadam bhindanto
 āgacchati, etth’ eva naṃ gantvā¹² gaṇhissāmā“ ‘ti āhaṃsu.
 „Mayham paravihiṃsāya¹³ laddhena rajjena kiccam n’ atthi,
 mā kiñci karitthā“ ‘ti¹⁴. Corarājā āgantvā nagaram parik-
 khipi. Puna amaccā rājānam upasamkamitvā „deva, mā evam 15
 karittha, gaṇhāma naṃ“ ti āhaṃsu. Rājā „na labbhā kiñci
 kātum, nagaradvārāni vivarathā“ ‘ti vatvā sayam¹⁵ amacca-
 parivuto¹⁶ mahātale pallamke nisīdi. Corarājā catusu dvāresu
 manusse pātentō¹⁷ nagaram pavisitvā pāsadam abhiruyha
 amaccaparivutam rājānam gāhāpetvā samkhalikāhi bandhā- 20
 petvā bandhanāgāre pakkhipāpesi. Rājā bandhanāgāre nisinno
 va corarājānam mettāyanto mettajjhānam uppādesi. Tassa
 mettānubhāvena¹⁸ corarañño kāye dāho¹⁹ uppajji, sakalasarīram
 yamakaukkāhi jhāpiyamānam viya jātam, so mahādukkhā-
 bhitunno „kin nu kho kāraṇaṃ“ ti pucchi. „Tumhe sīlavan- 25
 tam rājānam bandhanāgāre khipāpetha²⁰, tena vo idam²¹
 dukkham uppannam bhavissatiti“. So gantvā Bodhisattam
 khamāpetvā „tumhākam rajjam tumhākam eva hotū“ ‘ti rajjam

¹ Bīd uposathakamman. ² Ck athassa eko, Bī atheko. ³ Bī asukamacco. ⁴
 Bīd parigaṇhanto. ⁵ Bīd -sāpetvā. ⁶ Ck Bīd upaṭṭhā-. ⁷ Bīd nibbisariyam. ⁸
 Bīd -taraṇi-. ⁹ Bīd kathitam. ¹⁰ Bīd samipā-. ¹¹ Bīd satta sata-. ¹² Bīd omit
 gantvā. ¹³ Bīd parahiṃ-. ¹⁴ Bīd add āha. ¹⁵ Bīd add pana. ¹⁶ Bīd amacca-
 gaṇa-. ¹⁷ Bīd pothento, Bīd potento. ¹⁸ Bīd mettāya ānu-. ¹⁹ Bīd dā-. ²⁰ Bīd
 pakkhipetha. ²¹ Bīd te tam.

tass' eva niyyādetvā „ito paṭṭhāya tumhākaṃ paccatthikā¹
mayhaṃ² bhārā³“ ti vatvā duṭṭhāmacassa⁴ rājānaṃ⁵ karitvā⁶
attano nagaraṃ eva gato. Bodhisatto alaṃkatamahātale sa-
mussitasetacchatte⁷ pallaṃke nisinno parivāretvā⁸ nisinnehi
5 amaccehi saddhiṃ sallapanto⁹ purimā dve gāthā avoca:

1. Seyyaṃso seyyaso hoti yo seyyaṃ upasevati,
ekena¹⁰ sandhiṃ katvāna sataṃ vajjhe amocayiṃ¹¹. 94.
2. Tasmā sabbena lokena¹² sandhiṃ katvāna ekako
pecca saggaṃ na gaccheyya¹³, idaṃ suṇoṭha¹⁴ Kāsayo¹⁵
10 ti. 95.

Tattha seyyaṃso seyyaso hoti yo seyyaṃ upasevatīti anavajja-
uttamadhammasaṃkhātāṃ seyyo¹⁰ aṃso koṭṭhāso assā ti seyyaṃso kusala-
dhammasaṇṇissito¹⁷ puggalo yo¹⁸ punappuna¹⁹ taṃ seyyaṃ kusalaḍḍhamma-
bhāvanaṃ²⁰ kusalābhiraṭaṃ vā uttamaṃpuggalaṃ upasevati so seyyaso hoti pa-
15 saṃsātaro ca hoti, ekena²¹ sandhiṃ katvāna sataṃ vajjhe amocayiṃ²²
ti tadamināpi c' etaṃ²³ veditabbāṃ: ahaṃ hi²⁴ seyyaṃ mettābhāvanaṃ²⁵ upa-
sevanto tāya mettābhāvanāya²⁶ ekena coraraññā saddhiṃ santhavaṃ²⁷ katvā
mettābhāvanaṃ ghaṭetvā tumhe satajane²⁸ vajjhe²⁹ amocayiṃ. Dutiyagāthāya
attho: yasmā ahaṃ ekena saddhiṃ ekako³⁰ mettābhāvanāsandhiṃ³¹ katvā tumhe
20 vajjhappatte satajane³² mocayiṃ³³ tasmā veditabbam etaṃ, tasmā³⁴ sabba-
lokena saddhiṃ mettābhāvanāsandhiṃ³¹ katvā³⁵ puggalo³⁶ paraloke saggaṃ na³⁷
gaccheyya, mettāya hi upacāraṃ kāmāvacare paṭisaṃdhiṃ deti, āpannā Brah-
maloke idaṃ mama vacanaṃ sabbe pi tumhe Kāsiraṭṭhavaśīno suṇāthā³⁸ ti.

Evam Mahāsatto mahājanassa mettābhāvanāya guṇaṃ vaṇ-
25 netvā³⁸ dvādasayojanike Bārāṇasīnagare setacchattaṃ³⁹ pahāya
Himavantaṃ pavisitvā isipabbajjaṃ pabbaji.

¹ Bīd -ko. ² Bīd me. ³ Bīd -ro. ⁴ Bīd padu-. ⁵ Ck Bīd rājānaṃ, C^o rājā-
naṃ corr. to -naṃ. ⁶ Bīd karetvā. ⁷ Bīd -tacchatte. ⁸ Bīd omit parivāretvā.
⁹ Bīd -pento. ¹⁰ Bīd etena. ¹¹ Bī amodati, Bī amodayi. ¹² Bīd lokena sab-
bena. ¹³ Ck na gaccheyya, Bī nigaccheyya, Bī omits na. ¹⁴ Bīd suṇā-. ¹⁵ Bīd
kāsiyā. ¹⁶ Ck seyyena. ¹⁷ Bīd -maṇissita. ¹⁸ Bīd so. ¹⁹ Bīd -nnaṃ. ²⁰ Bīd
adds vā. ²¹ Bī etena. ²² Bīd amodayi. ²³ Bīd imināpetāṃ. ²⁴ Bī kahaṃ
upari, Bīd ahañca. ²⁵ Bīd mettā-. ²⁶ Ck Bīd mettā-. ²⁷ Bīd omit santhavaṃ.
²⁸ Bī sattaasatajana, Bīd sattaasatajana. ²⁹ Ck vajjhā, Bī dhamme, Bīd vajjhe.
³⁰ Bī adds ca, Bīd vā. ³¹ Bīd -nāyasaddhiṃ. ³² Bī satajane, Bīd sattaasatajana.
³³ Bī mocesi, Bīd mocesi. ³⁴ Ck kasmā. ³⁵ Ck kato, Bīd katvāna ekako. ³⁶
Bīd add pecca. ³⁷ Bīd ni. ³⁸ Bīd samivaṇ-. ³⁹ Bīd setacha-.

Satthā abhisambuddho¹ hutvā tatiyaṃ gātham āha:

5. Idam vatvā mahārājā Kamso Bārāṇasiggaho
dhanuṃ tūṇi ca² nikkhippa saññanam ajjhupāgamīti. 96.

Tattha mahanto rājā³ mahārājā, Kamso ti tassa nāmaṃ⁴, Bārāṇasīni
gahetvā ajjhāvasanato Bārāṇasiggaho, so rājā idam vacanam vatvā dhanuṃ 5
ca tūṇi⁵ ca⁶ nikkhippa pabāya⁶ chaddetvā dīlasamīyamaṃ upagato⁷ jhānaṃ
uppadetvā aparīhīnājjhāno Brahmaloce uppanno ti.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā corarājā Ānando ahosi, Bārāṇasīrājā pana ahaṃ evā“⁸ ti.
Seyyajātakaṃ⁹.

10

3. Vaḍḍhakisūkarajātaka.

Varam varam tvaṃ ti. Idam Satthā Jetavane viharanto
Dhanuggahatissattheraṃ⁹ ārabha kathesi. Pasenadirañño pitā
Mahākosalo Bimbisārañño dhītaraṃ¹⁰ Kosaladeviṃ dadamāno tassā
nahānacunṇamūlaṃ¹¹ sataśahassuṭṭhāyikaṃ¹² Kāsīgāmaṃ¹³ adāsi. 15
Ajātasattunā pana pitari mārite Kosaladevī pi sokābhībhitā kalam
akāsi. Tato Pasenadirājā¹⁴ cintesi: „Ajātasattunā pitā mārito, bha-
gini pi me sāmikagatena¹⁵ sokena kālakatā, pitughātakassa corassa
Kāsīgāmaṃ¹⁶ na dassamīti“¹⁷ so taṃ¹⁷ Ajātasattussa na adāsi. Taṃ
gāmaṃ nissāya tesaṃ dvinnam pi kālena kalam yuddham hoti. 20
Ajātasattu taruṇo samatto, Pasenadi mahallako yeva, so abhikkha-
naṃ parajjhati¹⁸, Mahākosalassa¹⁹ pi manussā yebhuyyena parājita.
Atha rājā „mayā²⁰ abhinham parajjhāma²¹, kin nu kho kātabban“
ti amacce pucchi. „Deva, ayyā nāma mantaccekā honti, Jetavana-
vihāre²² bhikkhūnaṃ katham sotum vaṭṭatīti“. Rājā „tena hitāyaṃ²³ 25
velāyaṃ²³ bhikkhūnaṃ kathāsallāpaṃ suṇāthā“²⁴ ti carapurise²⁴ āṇāpesi.
Te tato paṭṭhāya tathā akāmsu. Tasmim pana kāle dve mahallakatherā²⁶
vihārapaccante paṇṇasālāya vasanti Uttatthero²⁶ ca Dhanuggahatissat-

¹ B¹ samunāsam-. ² B² tuṇḍiṇca. ³ B³ adds ti. ⁴ B⁴ add bārāṇasiggaho ti.

⁵ B⁵ tuṇḍiṇca, and add sarasaṅkhātāṃ tuṇḍiṇca. ⁶ B⁶ ohāya ⁷ B⁷ add pabbajito pabbajitvā ca pana ⁸ C⁸ seyyam, B⁸ add dutiyaṃ ⁹ B⁹ add nāma.

¹⁰ B¹⁰ adds videhi nāma, B¹⁰ vedehi. ¹¹ B¹¹ -cunṇena mūlaṃ. ¹² B¹² -uṭṭhānaṃ.

¹³ B¹³ kāsikagā-. ¹⁴ B¹⁴ p. kosalarājā. ¹⁵ B¹⁵ sāmike kālaṅkate tena. ¹⁶ B¹⁶

kāsikagāmakam. ¹⁷ C¹⁷ tassa. ¹⁸ B¹⁸ parajeti. ¹⁹ B¹⁹ -ssa. ²⁰ C²⁰ mayāṃ, C²⁰

mayā, B²¹ mayham. ²¹ B²¹ aparajjhāma. ²² B²² -nevi-. ²³ B²³ -ya. ²⁴ B²⁴

carapapū-, B²⁵ carikapu-. ²⁵ B²⁵ -kātherā. ²⁶ B²⁶ datta-.

thero ca. Tesu Dhanuggahatissatthero paṭhamāyāme pi¹ majjhimayāme pi niddāyitvā² pacchimayāme pabujjhitvā ummukkāni pothetvā³ aggim jāletvā nisinnako⁴ āha: „bhante Uttattherā⁵“ 'ti. „Kiṃ bhante Tissattherā“ 'ti. „Niddāyasi no tvaṃ⁶“ ti. „Aniddāyantā⁷ kiṃ karissāmā“ 'ti.

5 „Uṭṭhāya tāva nisidathā“ 'ti. So uṭṭhāya nisinno taṃ Uttattheraṃ⁸ „ayaṃ te lālo mahodara-Kosalo cātimattam bhattam eva⁹ pūtim¹⁰ karoti, yuddhavicāraṇaṃ pana kiñci na jānāti, parājito parājito¹¹ tv-eva¹² dāpeti¹³“ „Kiṃ pana kātuṃ vaṭṭatiti¹⁴“ Tasmim khane te pana¹⁵ carapurisā¹⁶ tesam kathaṃ suṇantā atthaṃsu. Dhanuggahatissatthero yuddham vicāresi: „bhante, yuddho nāma¹⁷ padumavyūho¹⁸ cakkavyūho¹⁹ sakaṭavyūho²⁰ ti tayo vyūhā²¹ honti, Ajātasattum gaṇhitukāmena asuke nāma pabbatakucchismiṃ dvīsu pabbatabhittīsu²² manusse ṭhapetvā purato dubbalabalaṃ²³ dassetvā pabbatantaraṃ pavitṭhabbhavaṃ jānitvā²⁴ pavitṭhamaggaṃ occhinditvā²⁵ purato ca pacchato ca ubhosu pabbatabhittīsu²⁶ vaggitvā unnaditvā²⁷ khippe patitamacchaṃ²⁸ viya antomuṭṭhiyaṃ maṇḍukapotakaṃ²⁹ viya ca katvā sakkā assa taṃ gahetun³⁰ ti. Carapurisā³¹ taṃ vacanaṃ³² raṇṇo ārosesum. Taṃ sutvā rājā saṃgāmaabheriṃ pahārāpetvā³³ gantvā sakaṭavyūhaṃ³⁴ katvā Ajātasattum jivagāhaṃ gāhāpetvā attano dhīta-

30 raṃ Vajirakumāriṃ³⁵ bhāgineyyassa datvā Kāsīgāmakam³⁶ tassā³⁷ nahānamūle³⁸ katvā datvā uyyojesi. Sā pavatti bhikkhusaṃghe pākāṭā jātā. Ath' ekadivasaṃ³⁹ dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesum: „āvuso Kosalarājā kira Dhanuggahatissassa⁴⁰ vicāraṇāya Ajātasattum jinīti⁴¹“ Sathā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya

25 sannisinnā⁴² ti pucchitvā „imāya nāma⁴³ ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe pi Dhanuggahatisso yuddhavicāraṇāya cheko yevā⁴⁴ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

¹ Cks omīti pi. ² Cks omīti niddāyitvā. ³ Bī yodhetvā, Bā sodhetvā. ⁴ Bīd add va. ⁵ Bīd datta-. ⁶ Bī kiṃ niddāyanto nisinno tvaṃ, Bā kiṃ niddāyasiṃno tan. ⁷ Bī niddāyanto, Bā niddāyantā. ⁸ Bīd nisiṃno bhante ti dattathera. ⁹ Bīd pātibhuttabhattāni. ¹⁰ Bīd pūtim eva. ¹¹ Bīd only one parājito. ¹² Ck tevava, Cā teva corr. to tvevava, Bīd tvevava. ¹³ Bīd omīti pana. ¹⁴ Bīd caraka-. ¹⁵ Bīd add tividho. ¹⁶ Bīd -byūho. ¹⁷ Bīd -byūhā. ¹⁸ Ck Bī -i-u. ¹⁹ Bīd dubbalam. ²⁰ Bīd ajānāpetvā. ²¹ Bīd occhitvā. ²² Ck -isu. ²³ Cā Bī unnā-. ²⁴ Bīd jāle pakkhittamacchaṃ. ²⁵ Bīd vaṭṭapo-. ²⁶ Bī carāṇa-, Bā caraka-. ²⁷ Bīd sāsaṇam. ²⁸ Bīd vicārāpetvā. ²⁹ Ck Bīd -byūham. ³⁰ Bīd add nāma. ³¹ Bīd kāsikagāmaṃ. ³² Cā tassa. ³³ Bīd -lani. ³⁴ Bīd add bhikkhu. ³⁵ Bīd -tissattheram. ³⁶ Bīd jinātīti.

Atīte Barāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
 Bodhisatto araṇṇe rukkhadevatā hutvā nibbatti. Tada
 Bārāṇasiṃ nissāya nivṛṭṭhā¹ vaddhakigāmakā. Eko vaddhaki²
 daṇḍatthāya³ araṇṇaṃ gantvā āvāṇe patitaṃ sūkarapotakaṃ
 disvā⁴ gharaṃ netvā paṭijaggi. So vuddhippatto⁵ mahāsārīro 5
 vamaḥkadāṭho ācārasampanno ahosi, vaddhakinā puṭṭhattā⁶ pana
 vaddhakisūkaro tv-eva paññāyi. Vaddhakissa rukkhatacchana-
 kāle tuṇḍena rukkhaṃ parivatteti⁷ mukhena ḍasitvā vāsiphara-
 sūni khādanamuggare āharati kālasuttakoṭiyaṃ gaṇhāti. Atha
 so vaddhaki „koci⁸ eva naṃ khādeyya“⁹ 'ti bhayena netvā 10
 araṇṇe vissajjesi. So pi araṇṇaṃ pavisitvā khemaṃ vasana-
 phāsukaṭṭhānaṃ¹⁰ olokento ekaṃ pabbātantare mahantaṃ giri-
 kandaraṃ addasa sampannakandamūlaphalaṃ phāsukaṃ va-
 sanatṭhānaṃ. Anekasatasūkarā¹¹ taṃ disvā tassa santikaṃ
 agamiṃsu¹². So pi te āha: „ahaṃ tumhe va olokento ca- 15
 rāmi¹³, tumhe ca¹⁴ mayā diṭṭhā, idaṃ ca ṭhānaṃ ramaṇiyaṃ,
 aham pi dāmi¹⁵ idh' eva vasissāmīti“. „Saccaṃ imaṃ ṭhānaṃ
 ramaṇiyaṃ, pariṣsayo pan' ettha atthīti“. „Aham pi tumhe
 disvā etaṃ aṇṇāsiṃ¹⁶, evaṃ gocarasampanne ṭhāne vasantānaṃ
 tesam¹⁷ sarīresu maṃsalohitaṃ n'atthi, kiṃ¹⁸ pana vo ettha 20
 bhayan“ ti. „Eko vyaggho¹⁹ pāto va āgantvā diṭṭhaditṭhaṃ
 yeva²⁰ gahetvā gacchatīti“. „Kiṃ²¹ pana so²² nibaddhaṃ gaṇ-
 hāti udāhu antarantarā“ ti. „Nibaddhaṃ gaṇhātīti“. „Kati
 pana te vyagghā²³“ ti. „Ekako yevā“²⁴ 'ti. „Ettakā tumhe
 ekassa²⁵ na sakkothā“²⁶ 'ti. „Āma na sakkomā“²⁷ 'ti. „Aham²⁸ 25
 taṃ gaṇhissāmi, kevalaṃ tumhe mama vacanaṃ karoṭha, so
 vyaggho²⁹ kahaṃ vasatīti“. „Etasmim³⁰ pabbate“ ti. So
 rattim̐ ñeva sūkare carāpetvā yuddhaṃ³¹ vicārento „yuddhaṃ

¹ Bīd nivṛṭṭha. ² Bīd -ki. ³ Bīd dabbatthāya. ⁴ Bīd add taṃ. ⁵ Bīd vuḍḍhi-.

⁶ Bīd posīṭattā. ⁷ Bīd -vaṭṭesi. ⁸ Bīd khemaṃ pana phāsu-. ⁹ Bīd -sūkara-
 samākiṇṇaṃ te sūkarā. ¹⁰ Bī gamamiṃsu, Bī āgamamiṃsu. ¹¹ Bīd vica-. ¹² Bīd
 api ca neva in the place of tumhe ca. ¹³ Bīd idāni. ¹⁴ Ck akāsim. ¹⁵ C
 vo. ¹⁶ Ck kim. ¹⁷ Bīd by-. ¹⁸ Bīd yaṃ vā taṃ vā. ¹⁹ Ck kim. ²⁰ C paneso.
²¹ Bīd add yujjhituṃ. ²² Ck aban. ²³ Bīd ekasimim. ²⁴ Bīd add ñeva.

nāma padumavyūhacakkavyūhasakaṭavyūhavasena¹ tividham
 hotīti² vatvā padamavyūhavasena³ vicāresi, so hi bhūmisīsam
 jānāti, tasmā „imasīm ṭhāne⁴ yuddham vicāretum vaṭṭatīti⁵
 sūkarapillake⁶ mātare⁷ ca tesam majjhaṭṭhāne ṭhapesi, tā⁸
 5 āvijjhivā⁹ vajjhasūkariyo tā āvijjhivā¹⁰ potasūkare te āvijjhi-
 tvā¹¹ daharasūkare¹² te āvijjhivā¹³ dīghadāṭṭhasūkare te āvijjhivā¹⁴
 yuddhasamatthe balavabalavasūkare¹⁵ dasadasavīsativīsati-jane¹⁶
 tasmīm ṭhāne¹⁷ balagumbam katvā ṭhapesi. Attano ṭhitatṭhā-
 nassa purato ekaṃ parimaṇḍalaṃ āvātaṃ khaṇāpesi, pacchato
 10 ekaṃ kullakasāṇṭhānaṃ¹⁸ anupubbaninnaṃ pabbhārasadisam.
 Tassa saṭṭhisattatimatte yodhasūkare ādāya tasmīm tasmīm ṭhāne
 „mā bhāyitthā“¹⁹ 'ti kammaṃ vicārentass' eva vicarato²⁰ aruṇaṃ
 utṭhahi. Vyaggho²¹ utṭhāya „kālo“²² ti nātvā gantvā tesam sam-
 mukhā ṭhito²³ pabbatatale ṭhatvā akkhīni ummiletvā sūkare
 15 olokesi. Vadḍhakisūkaro „paṭi-oloketha²⁴ nan“²⁵ ti²⁶ sūkarānaṃ
 saññam adāsi. Te paṭi-olokesuṃ²⁷. Vyaggho²⁸ mukhaṃ nib-
 bethetvā²⁹ assasi³⁰, sūkarāpi tathā karimsu. Vyaggho³¹ mut-
 taṃ chaḍḍesi, sūkarāpi chaḍḍayimsu. Iti yaṃ yaṃ so karoti
 taṃ taṃ te paṭikarimsu. So cintesi: „pubbe sūkarā mayā
 20 olokitakāle palāyantā palāyitum pi na sakkonti, ajja apalāyitvā
 mama paṭisattu³² hutvā mayā katam eva paṭikaronti³³, eka-
 smīm³⁴ bhūmisīse ṭhito eko nesam³⁵ samvidahako³⁶ pi³⁷ atthi,
 ajja mayhaṃ tassa³⁸ jayo na paññāyatīti“³⁹ so nivattitvā
 attano vasanaṭṭhānaṃ eva agamāsi. Tena pana gahitamam-
 25 sakhādako eko kūṭajaṭilo atthi, so taṃ tucchahatthaṃ eva āgac-
 chantaṃ disvā tena saddhiṃ sallapanto paṭhamam gātham āha:

¹ Bīd -byūha-. ² Bīd add tam. ³ Bīd -pitaro ca. ⁴ Bīd -ro. ⁵ Bīd te. ⁶ Ck avi-. ⁷ C⁸ avi-. ⁸ Bī jiyasū-, Bī jarasū-. ⁹ C⁸ balavabalasū-, Bī balavata-
 rasū-, Bī phalavatarasū-. ¹⁰ C⁸ dasadasavīsati-jane, Bī dasavīsatisajane, Bī
 dasavīsatiśajane. ¹¹ Bīd gumbathāne. ¹² Bīd kulkasa-. ¹³ Bī kammaṃ
 vicāriato, Bīd kammaṃ vicārento. ¹⁴ Bīd by-. ¹⁵ Ck⁸ -te. ¹⁶ Bīd pati-. ¹⁷
 Bīd add vicārento tesam. ¹⁸ Ck nibbāthetvā, Bī uppādetvā, Bī upādetvā. ¹⁹ C⁸
 assa, Bīd assosi. ²⁰ Bīd paṭi-. ²¹ Bīd -tīti. ²² Ck etasmīm. ²³ Bīd tesam.
²⁴ Bīd add kocl. ²⁵ Bīd omit pi. ²⁶ C⁸ Bīd gatassa.

1. Varam varam tvaṃ nihanam pure cari¹
 asmiṃ padese abhibhuyya sūkare,
 so dāni eko vyapagamma² jhāyasi,
 balaṃ nu te vyaggha na c' ajja³ vijjatīti. 97.

Tattha varam varam tvaṃ nihanam pure cari¹ asmiṃ padese 5
 abhibhuyya sūkare ti ambho vyaggha⁴ tvaṃ⁵ pubbe⁶ imasmiṃ padese
 sabbasūkare abhibhavitvā imesu sūkaresu varam tvaṃ uttamuttamasūkaraṃ⁷
 nihananto vicari, so dāni eko vyapagamma⁸ jhāyasīti so tvaṃ idāni
 aññaṃ sūkaraṃ agahetvā ekako⁹ apagantvā jhāyasi pajjhāyasi, balan nu te
 vyaggha¹⁰ na ca jja vijjatīti ambho vyaggha ajja kāyabalaṃ n' atthīti. 10

Taṃ sutvā vyaggho⁴ dutiyaṃ gātham āha:

2. Ime sudam¹¹ yanti disodisaṃ pure
 bhayadditā lenagavesino¹² puthu,
 te dāni saṃgama rasanti¹³ ekato,
 yatthaṭṭhitā duppasah' ajja 'me mayā ti. 98. 15

Tattha sudan¹⁴ ti nipāto, ayaṃ pana saṃkhepattho: ime sūkarā pubbe
 maṃ dievā bhayena aṭṭitā pīlītā attano lenagavesino¹⁵ puthu¹⁶ visum hutvā
 disodisaṃ¹⁷ yanti, taṃ taṃ disaṃ¹⁸ abhimukhā palāyanti, te idāni¹⁹ sabbe
 pi samāgantvā ekato rasanti²⁰ nadanti²¹ taṃ ca bhūmisisaṃ upagatā, yattha-
 ṭṭhitā²² duppasahā dummaddaya²³ ajja ime²⁴ mayā ti. 20

Ath' assa ussāhaṃ janento kūṭajatiḷo „mā bhāyi, gaccha
 tayi naditvā pakkhandante²⁴ sabbe bhītā bhijjitvā palāyissan-
 tīti“ āha. Vyaggho⁴ tasmiṃ ussāhaṃ janente sūro hutvā puna
 gantvā pabbatatale aṭṭhāsi. Vaḍḍhakisūkaro dvinnam āvātānaṃ
 antare aṭṭhāsi. Sūkarā „sāmi mahācoro punāgato“ ti āhaṃsu. 25
 „Mā bhāyatha²⁵, idāni naṃ²⁶ gaṇhissāmīti“. Vyaggho⁴ naditvā
 vaḍḍhakisūkarass' upari²⁷ pati²⁸. Sūkaro tassa attano upari-

¹ Ck² -raṃ. ² B¹ byagghamaggamma, B² byagghyapagamma. ³ Ck² vāja. ⁴ B¹ d
 by-. ⁵ B¹ d add pūre. ⁶ B¹ d pubbaṃ. ⁷ B¹ d -maṃ sū-. ⁸ B¹ d byagghamag-
 gammi, B² d byagghyapagamma. ⁹ B¹ d add va. ¹⁰ Ck² tikinnu, C² nakinnu in the
 place of vyaggha, B¹ d byaggha. ¹¹ B¹ d imassukho, B² d imassutā. ¹² B¹ d lepaṃ-.
¹³ C² rayanti, B¹ d vasantā, B² d vasanti. ¹⁴ B¹ d assukā, B² d assutā. ¹⁵ B¹ d add ti.
¹⁶ C² -sā. ¹⁷ Ck² -sā. ¹⁸ B¹ d dāni. ¹⁹ B¹ d vasanti, B² d vasanti. ²⁰ B¹ d ṭhap-
 panti, B² d ṭṭhanti. ²¹ so all four MSS. ²² B¹ d dujjayā. ²³ B¹ d me. ²⁴ B¹ d
 pakkante. ²⁵ B¹ d -yittha. ²⁶ B¹ d omit naṃ. ²⁷ B¹ d -rassa upari. ²⁸ B¹ d
 pakkhandi.

patitakāle¹ parivattitvā vegena ujukam² khataāvāṭe³ pati.
 Vyaggho⁴ vegam sandhāretum asakkonto upariuparibhāgena⁵
 gantvā kullakamukhassa tiriyaṃ khataāvāṭassa⁶ atisaṃbādha-
 mukhaṭṭhāne⁷ patitvā puñjakato⁸ viya ahoṣi. Sūkaro āvātā
 5 uttaritvā asani vegena gantvā vyaggham⁴ antarasatthimhi⁹ dā-
 ṭhāya paharitvā yāva vakkapadesā¹⁰ phāletvā pañcamadhura-
 maṃsaṃ¹¹ dāṭhāya paliveṭhetvā¹² vyagghassa matthake āvijjhi-
 tvā „gaṇhatha tumhākaṃ paccāmittan“ ti ukkhipitvā¹³ bahi āvāṭe
 chaḍḍesi¹⁴. Paṭhamāgatā¹⁵ vyagghamaṃsaṃ⁴ labhiṃsu, pac-
 10 chā āgatā¹⁶ „vyagghamaṃsaṃ⁴ kīdisaṃ¹⁷ hotīti“ tesam mu-
 khāni¹⁸ upasiṅghantā vicariṃsu, sūkaraṃ na tāva tussanti.
 Vaḍḍhakisūkaro tesam iṅgitaṃ disvā „kin nu kho tumhe na tussa-
 thā“ ’ti āha. „Sāmi, kiṃ etena vyagghena⁴ ghātiteṇa¹⁹, aññe
 dasa²⁰ vyagge²¹ ānāyanaṣamattho kūṭajaṭilo atthi yevā“ ’ti.
 15 „Ko nāma²² eso“ ti²². „Eko dussilatāpaso“ ti. „Vyaggho⁴
 pi mayā ghātito²³, so me kiṃ²⁴ pahoti, atha²⁵ gaṇhissāma
 nan“ ti sūkaraghaṭṭāya²⁶ saddhim pāyāsi. Kūṭatapaso vyagge⁴
 cirāyante „kin nu kho sūkaraṃ vyaggham⁴ gaṇhiṃsū“ ’ti paṭi-
 pathaṃ gacchanto²⁷ sūkare āgacchante disvā attano parikkhā-
 20 raṃ ādāya palāyanto tehi anubaddho²⁸ parikkhāruṃ chaḍḍetvā
 vegena udumbararukkhaṃ abhirūhi²⁹. Sūkaraṃ „idāni ’mha³⁰
 sāmi naṭṭhā³¹, tāpaso palāyitvā rukkhamaṃ abhirūḷho³²“ „Kiṃ
 rukkhamaṃ nāma³³“ ’ti. „Udumbararukkhaṃ“ ti. So „sūkariyo
 udakaṃ āharantu, sūkarapotakā³⁴ khaṇantu, dighadāṭhā sūkaraṃ
 25 mūlāni chindantu, sesā parivāretvā rakkhantū³⁵“ ’ti saṃvida-
 hitvā tesu tathā karontesu sayam udumbarassa ujukam gata-

¹ Bīd uparipātana-. ² Ck Bīd -ka. ³ Bīd khaṇante āvāte. ⁴ Bīd by-. ⁵ Bīd omī one upari. ⁶ Ck khatam-, Bī khaṇa-. ⁷ Bīd -dhe-. ⁸ Bīd pañcalikato. ⁹ Bī antaravattumhi, Bī omits a. ¹⁰ Bīd -se. ¹¹ Ck paca-. ¹² Bī paṭisedhetvā, Bīd paṭivedhetvā. ¹³ Cks khi-. ¹⁴ Bīd -ti. ¹⁵ Ck -tam, Bīd pathamaṃ-gatā. ¹⁶ Ck tam. ¹⁷ Bīd kīdiso. ¹⁸ Bīd mukhaṃ. ¹⁹ Bīd khāditena. ²⁰ Bīd añño pana, Ck añño dasa. ²¹ Bī byaggha, Bīd byaggho. ²² Cks omī tt. ²³ Bīd -tito. ²⁴ Cks kim. ²⁵ Bīd etha. ²⁶ Bī -gaṇāya. ²⁷ Bīd add te. ²⁸ Bīd bandhito. ²⁹ Bīd -rūyhi. ³⁰ Ck mhā, Bī omits mha. ³¹ Bī duṭṭhā, Bīd duṭṭha. ³² Bī -rūyhitī, Bīd -rūhitī. ³³ Ck -potā, Bīd add pathavi. ³⁴ Bīd āra.

thūlamūlam¹ pharasunā paharanto viya ekappahāram eva² katvā
udambararukkham pātesi. Parivāretvā ṭhitasūkarā kūṭajaṭilam
bhūmiyam pātetvā khaṇḍākhandaṃ³ katvā yāva atthito⁴ khā-
ditvā vaḍḍhakisūkaram udumbarakhandhe yeva nisīdāpetvā
kūṭajaṭilassa paribhogasaṃkhena udakam āharitvā abhisīñcitvā
rājānam karimsu, ekaṃ ca taruṇasūkarim abhisīñcitvā tassa
aggamahesiṃ akaṃsu. Tato paṭṭhāya kira yāv' ajjatanā rā-
jāno udumbarabhaddapīṭhe nisīdāpetvā tihi saṃkhehi abhi-
sīñcanti. Tasmim vanasaṇḍe adhivatthā devatā nam⁵ accha-
riyam disvā ekasmiṃ khandhavivare⁶ sūkarānam abhimukhā
hutvā tatiyam gātham āha:

- a. Nam' atthu saṃghānam samāgatānam,
disvā sayam sakhya⁷ vadāmi abbhutam
vyaggham⁸ migā yattha jinimsu dāṭhino
sāmaggiyā dāṭhabalesu muccare⁹ ti. 99. 15

Tattha namatthu saṃghānam ti ayam mama namakkāro samāgatānam
sūkarasaṃghānam atthu, disvā sayam sakhya¹⁰ vadāmi abbhutan ti
idam pubbe abhūtapubbam abhutam sakhyam¹¹ mittabhāvam sayam disvā va-
dāmi, vyaggham⁸ migā yattha jinimsu dāṭhino ti yatra hi nāma dā-
ṭhino sūkarā migā vyaggham jinimsu¹² ayam eva vā pāṭho, sāmaggiyā dā-
ṭhabalesu muccare¹³ ti yā esā dāṭhabalesu¹⁴ sūkaresu sāmaggi ekajjhā-
sayatā¹⁵ tāya¹⁶ tesu sāmaggiyā te dāṭhabalā paccāmittam gahetvā ajja maraṇa-
bhayā muttā ti attho. 90

Satthā imam desanam¹⁷ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
Dhanuggahatisso vaḍḍhakisūkaro ahoṣi, rukkhadevatā aham evā“ ti. 25
Vaḍḍhakisūkarajāṭakam¹⁸.

4. Sirijāṭaka.

Yam ussukā saṃgharantīti¹⁹. Idam Satthā Jetavane
viharanto ekaṃ siricorabrāhmaṇam ārabba kathesi. Imasmiṃ

¹ Bīd omīṭ gata. ² Bīd -rena. ³ Bī khaṇḍikam, Bīd khaṇḍākhāṇḍikam. ⁴ Bī
aṭhikā, Bīd ajjhito. ⁵ Bīd tam. ⁶ Bīd viṭṭapantare. ⁷ Bīd saṅkhyam. ⁸ Bīd by-
.⁹ Bīd muccare. ¹⁰ Cī sakhyam, Bīd saṅkhyam. ¹¹ Cī sakṅkhyam, Bīd abbu-
tapubbasaṅkhyam. ¹² Bī jānisu. ¹³ Bīd muccare. ¹⁴ Bī omīṭ muccare - -
lesu. ¹⁵ Cī sāmaggiyā eka-, Bī sāmaggi eka-. ¹⁶ Bīd omīṭ tāya. ¹⁷ Bīd dham-
made-. ¹⁸ Bīd add tatiyam. ¹⁹ Bī saṅkhār-, Bīd saṅkhar-

- jātake paccuppannavatthum heṭṭhā Khadiraṅgaajātake vitthāritam eva. Idhāpi pana sā Anāthapiṇḍikassa ghare catutthe dvārakoṭṭhake vasanakamicchādittihidevatā¹ daṇḍakammaṃ karonti² catupannāsahiraṇṇa-koṭṭyo³ āharitvā koṭṭhe pūretvā seṭṭhinā saddhim sabhāyikā ahoṣi.
- 5 Atha naṃ so ādāya Satthu santikaṃ nesi. Satthā tassā dhammaṃ desesi. Sā dhammaṃ sutvā sotāpannā ahoṣi. Tato patthāya seṭṭhino yaso yathāporāṇo va jāto. Ath' eko Sāvatti-vāsī sirilakkhaṇabrāhmaṇo⁴ cintesi: „Anāthapiṇḍiko⁵ duggato hutvā puna issaro jāto, yaṃ nūnāhaṃ datthukāmo viya gantvā tassa gharato sirim
- 10 thenetvā āgaccheyyaṃ“ ti so tassa gharaṃ gantvā tena katasakkārasammāno sārāṇiyakathāya vattamānāya „kimatthaṃ āgato sīti“ vutte „kahan⁶ nu kho siri patitṭhitā“ ti olokesi. Seṭṭhino ca sabbaseto dhotasamkhapaṭibhāgo kukkuṭo suvaṇṇapaṇjare pakkipitvā ṭhapito atthi, tassa cūlāya siri patitṭhāsi. Brāhmaṇo olokayamāno⁷
- 15 siriya⁸ patitṭhitabhāvaṃ natvā⁹ „ahaṃ mahāseṭṭhi pañcasate māṇave mante vācemi, akālārāviṃ¹⁰ ekaṃ kukkuṭaṃ nissāya te ca mayā ca kilamāma, ayaṃ ca kira kukkuṭo kālārāvi¹¹, imass' atthāya āgato 'mhi, dehi¹² etaṃ kukkuṭaṃ“ ti āha¹³. „Gaṇha brāhmaṇa, demi te kukkuṭaṃ“ ti, „demiṭi“ ca vuttakkhaṇe yeva siri tassa cūlato apagan-
- 20 tvā ussisaṇṇe ṭhapite maṇikkhandhe patitṭhāsi¹⁴. Brāhmaṇo siriya maṇimhi patitṭhitabhāvaṃ natvā maṇim¹⁵ pi yāci, „maṇim pi demiṭi“ vuttakkhaṇe yeva¹⁶ siri maṇito apagantvā ussisaṇṇe ṭhapite ārakkha-yaṭṭhiyaṃ¹⁷ patitṭhāsi. Brāhmaṇo¹⁸ tattha patitṭhitabhāvaṃ natvā¹⁹ yāci, „gāhāpetvā²⁰ gacchā²¹“ ti vuttakkhaṇe yeva²² ca²³ siri tato²⁴
- 25 apagantvā Puṇṇalakkhaṇadeviyā nāma seṭṭhino²⁵ aggamaheṣiyā sise patitṭhāsi. Siricorabrāhmaṇo tattha patitṭhitabhāvaṃ natvā „avissaj-jiyabhaṇḍaṃ²⁶ etaṃ yācituṃ pi na sakkā²⁷“ ti cintetvā seṭṭhim etad avoca: „mahāseṭṭhi ahaṃ 'tumhākaṃ gehe sirim thenetvā gamissāmi' āgañchiṃ²⁸, siri pana te kukkuṭassa cūlāya patitṭhitā ahoṣi, tasmim
- 30 mama dinne tato apagantvā maṇimhi patitṭhahi, maṇimhi dinne ārakkha-yaṭṭhiyā²⁹ patitṭhahi, ārakkhayaṭṭhiyā dinnāya tato apagantvā Puṇṇa-

¹ B^d -kā-. ² C^s -ti, B^d karoti. ³ B^d -paññāsa-. ⁴ B^d -paññūbrā-. ⁵ B^d add pubbe. ⁶ C^k kaṇan, C^s kathan, P^d katta, Bⁱ omits kahan. ⁷ B^d -kiya-. ⁸ P^d add tattha. ⁹ B^d add āha. ¹⁰ B^d -ravam. ¹¹ all four MSS. -vi. ¹² B^d add me. ¹³ B^d omit āha. ¹⁴ B^d aṭṭhāsi. ¹⁵ B^d tam. ¹⁶ B^d paññeva. ¹⁷ Bⁱ ārakkhakatturaya-, P^d -kattaraya-. ¹⁸ B^d add siriya. ¹⁹ B^d add tam pi. ²⁰ B^d gaheṭvā. ²¹ B^d gacchāhi. ²² B^d omit ca. ²³ B^d yaṭṭhito. ²⁴ B^d add bhariyāya. ²⁵ Bⁱ abhisajjiya-, B^d avisajjiya-. ²⁶ B^d sakkomi. ²⁷ C^k āgañji, C^s āgañjīn, B^d āgacchi. ²⁸ B^d -yaṭṭhiyaṃ.

lakkhaṇadeviyā sise patitṭhahi¹, idam kho² avissajjiyabhaṇḍan³ ti
 imam⁴ pi me na gahitaṃ, na sakkā tava sirim thenetum, tava san-
 takam⁵ tav' eva hotu⁶ "ti utṭhāyāsanaṃ pakkāmi. Anāthapiṇḍiko
 „imam karanam Satthu kathessāmi⁷“ viharam gantvā Satthāram
 pūjetvā vanditvā ekamantaṃ nisinnō sabbam Tathāgatassa ārocesi. 5
 Satthā tam sutvā „na kho gahapati⁸ aññesaṃ siri aññatra⁹ gacchati,
 pubbe pi appapuññehi uppāditaṃ pana puññavantaṇaṃ yeva¹⁰ pāda-
 mūlam¹¹ gatā¹²“ ti vatvā tena yācito atitaṃ āhari:

Atite Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente
 Bodhisatto Kāsiraṭṭhe¹⁰ brāhmaṇakule nibbattitvā vayap-
 patto Takkaṣilāyam sippāni¹¹ uggaṇhitvā agāram¹² ajjhāva- 10
 santo mātāpitunnam kālakiriyāya saṃviggo nikkhamitvā Hima-
 vantapadese isipabbajjam pabbajitvā¹³ samāpattiyo¹⁴ uppādetvā
 dīghassa addhuno accayena loṇambilasevanatthāya janapadaṃ
 gantvā Bārāṇasīraṇṇō uyyāne vasitvā punadivase bhikkham
 caramāno hatthācariyassa gharadvāram agamāsi. So tassa 15
 cāre ca vihāre ca¹⁵ pasanno bhikkham datvā uyyāne vasāpetvā
 niccam paṭijaggi. Tasmim kāle eko kaṭṭhahārako araṇṇato
 dārūni āharanto velāya nagaram¹⁶ pāpunitum nāsakkhi¹⁷, sā-
 yam ekasmiṃ devakule dārukalāpaṃ ussisaṃ katvā nipajji.
 Devakule vissatṭhāpi¹⁸ kho bahū¹⁹ kukkuṭā tassāvidūre ekas- 20
 miṃ rukkhe sayimsu, tesam uparisayitakukkuṭo paccūsakāle
 vaccam²⁰ pātentō heṭṭhāsaitakukkuṭassa sarīre pātesi, „kena
 me sarīre vaccam²⁰ pātitaṃ“ ti ca vutte „mayā“ ti āha, „kim-
 kāraṇā“ ti ca vutte „anupadhāretvā²¹“ ti vatvā puna pi²²
 pātesi. Tato ubho pi aññamaññaṃ vatvā²³ „kin te balam²⁴ 25
 kin te balan“ ti kalaham karimsu. Atha heṭṭhāsaitakukkuṭo
 āha: „mam māretvā aṅgāre pakkamaṃsaṃ khādanto pāto va

¹ Bī -(h)āhi, Bā -(h)āti. ² Bīd add pana. ³ Bī apisaṃjjiya-, Bā avisaṃjjiya-. ⁴ so Bīd;
 Ckō nāmaṃ. ⁵ Ckō -kā. ⁶ Bīd add idāneva. ⁷ Bā aññattha. ⁸ Bī omits yeva, Bā
 -naññeva. ⁹ Bīd -le. ¹⁰ Bīd kāsika-. ¹¹ Bī sippam, Bā sippaṇa. ¹² Bīd -re.
¹³ Bīd add paṇca abhiññā ca aṭha. ¹⁴ Bīd add ca. ¹⁵ Bī omits ca vihāre ca,
 Bā ca ca. ¹⁶ Bīd -radvāram. ¹⁷ Bīd na-. ¹⁸ Ck Bīd visa-. ¹⁹ Ck Bīd bahu.
²⁰ Ckō -cam. ²¹ Bīd -remī. ²² Bīd omits pi. ²³ Bīd kuddhā kalaham katvā in
 the place of vatvā. ²⁴ Ckō balanti.

kahāpaṇasahassaṃ labhatīti¹. Uparisayitakukkuṭo āha: „am-
 bho, mā tvaṃ ettakena gajji, mama thullamaṃsaṃ khādanto²
 rājā hoti bahimaṃsaṃ khādanto³ puriso ce⁴ senāpatiṭṭhānaṃ itthi
 ce⁵ aggamahesiṭṭhānaṃ labhati, atṭhimaṃsaṃ pana me khā-
 5 danto⁶ gihī ce bhaṇḍāgārikatṭhānaṃ pabbajito ce rājakulū-
 pakabhāvaṃ labhatīti⁷. Katṭhahārako tesaṃ vacanam sutvā
 „raje patte sahasena kiccaṃ n' atthīti⁸ saṇikaṃ abhirūhitvā
 uparisayitakukkuṭaṃ gahetvā māretvā ucchaṅge katvā „rājā
 bhavissāmīti⁹ gantvā¹⁰ vivaṭadvāren¹¹ eva nagaraṃ¹² pavisitvā
 10 kukkuṭaṃ nittacaṃ katvā udaraṃ sodhetvā „idaṃ kukkuṭa-
 maṃsaṃ sādhukaṃ sampādehīti¹³ pajāpatiyā adāsi. Sā kuk-
 kuṭamaṃsaṃ ca bhattaṃ ca sampādetvā „bhuñjissāmīti¹⁴ tassa
 upanāmesi. „Bhadde, etaṃ maṃsaṃ mahānubhāvaṃ, etaṃ
 khāditvā ahaṃ rājā bhavissāmi, tvaṃ aggamahesī bhavissa-
 15 sīti¹⁵ taṃ¹⁶ bhattaṃ ca maṃsaṃ ca ādāya Gaṅgātīraṃ¹⁷ gantvā
 „nahāyitvā bhuñjissāmīti¹⁸“ bhattabhājanaṃ tīre ṭhapetvā na-
 hānatthāya otarīṃsu. Tasmim̐ khane vātena khubbitaṃ uda-
 kaṃ āgantvā bhattabhājanaṃ ādāya agamāsi. Taṃ¹⁹ nadiyā²⁰
 sotena vuyhamānaṃ heṭṭhānadiyaṃ hatthī²¹ nahāpento eko
 20 hatthācariyo mahāmatto disvā ukkhipāpetvā „kiṃ etthā²²“ 'ti²³
 pucchi. „Bhattaṃ c' eva²⁴ kukkuṭamaṃsaṃ ca sāmīti²⁵. So
 taṃ pidahāpetvā lañchāpetvā²⁶ „yāva mayā āgacchāma tāv'
 imaṃ bhattaṃ mā vivarā²⁷“ 'ti bhariyāya pesesi. So pi kho
 katṭhahārako mukhato pavitṭhena vālukodakena uddhumāta-
 25 udaro palāyi. Ath' eko tassa²⁸ hatthācariyassa kulūpako dib-
 bacakkhutāpaso „mayhaṃ upaṭṭhāko hatthiṭṭhānaṃ na vijahati,
 kadā nu sampattim̐ sampāpunissatīti²⁹“ dibbacakkhunā upa-
 dhārento taṃ purisaṃ disvā taṃ kāraṇaṃ ñatvā puretaraṃ
 gantvā hatthācariyassa nivesane nisīdi. Hatthācariyo āgantvā³⁰

¹ Bīd -dento. ² Bī vaca, Cks omīt ce. ³ Cks ca. ⁴ Bīd vatvā. ⁵ Cks -ram.

⁶ Bīd tvaṃ. ⁷ Bīd -re. ⁸ Bīd bhuñcisāmīti. ⁹ Bīd tañca. ¹⁰ Ck nadī. ¹¹ Ck -īnaṃ, C² Bīd -ī. ¹² Bī etanti etthakanti, Bī etanti. ¹³ Bīd ca. ¹⁴ Cks lañjāpetvā, Bīd lañcāpetvā. ¹⁵ Bīd omīt tassa. ¹⁶ Bīd pāpu ¹⁷ Bīd add taṃ.

vanditvā ekamantaṃ nisinno, taṃ bhattabhājanam āharāpetvā
 „tāpasam maṃsodakena¹ parivisaṭhā“² 'ti āha. Tāpaso bhat-
 taṃ gahetvā maṃse dīyamāne³ agahetvā „imaṃ maṃsam ahaṃ
 vicāremīti“⁴ vatvā „vicārethā bhante“⁵ ti vutte thūlamaṃsādini
 ekekaṃ koṭṭhāsaṃ kāretvā thūlamaṃsaṃ hatthācariyassa dā- 5
 pesi bahimaṃsaṃ tassa bhariyāya, aṭṭhimaṃsaṃ attanā pari-
 bhuñji. So bhattakiccāvasāne gacchanto „tvam ito tatiyadivase
 rājā bhavissasi, appamatto hohīti“⁶ vatvā pakkāmi. Tatiya-
 divase eko sāmantarājā āgantvā Bārāṇasim parivāresi. Bārā-
 ṇasīrājā hatthācariyaṃ rājavesaṃ gāhāpetvā „hatthim abhirū- 10
 hitvā⁷ yujjhā“⁸ 'ti ānāpetvā⁹ sayam aññātakavesena senāya
 vicārento ekena mahāvegena sarena viddho taṃ khaṇam nēva
 mari. So tassa matabhāvaṃ nātvā hatthācariyo bahū¹⁰ kahā-
 paṇe nīharāpetvā „dhanatthikā purato hutvā yujjhantū“¹¹ 'ti
 bheriṇ¹² carāpesi. Balakāyo muhuttan¹³ eva paṭirājānam¹⁴ jīvi- 15
 takkhaṃ pāpesi. Amaccā rañño sarīrakiccaṃ katvā „kaṃ“¹⁵
 rājānam karomā¹⁶ 'ti mantayamānā¹⁷ „rājā jīvamāno attano
 vesam hatthācariyassa adāsi, ayaṃ eva yuddham katvā rajjaṃ
 ganhi, etass¹⁸ eva rajjaṃ dassāmā“¹⁹ 'ti taṃ rajjena²⁰ abhisīn-
 ciṃsu, bhariyaṃ assa aggamaheṣim akaṃsu. Bodhisatto rāja- 20
 kulūpako ahoṣi.

Satthā imaṃ desanaṃ²¹ āharitvā abhisambuddho hutvā imā²²
 dve gāthā abhāsi²³:

1. Yaṃ ussukā saṃgharanti²⁴ alakkhikā bahum dhanam
 sippavanto asippā ca²⁵ Lakkhī va²⁶ tāni bhuñjati. 100. 25
2. Sabbattha katapuñṇassa atīv²⁷ aññe va²⁸ paṇino
 uppajjanti bahū²⁹ bhogā app-anāyatanesu pīti. 101.

Tattha yaṃ ussukā ti yattha³⁰ dhanasaṃgharaṇe³¹ ussukkam āpannā
 chandaḍḍatā kicchena bahum³² dhanam saṃgharanti³³, ye ussukā ti pī pūtho ye

¹ Ck -dakena, B -dhaṇena. ² Ck Bīd diya-, C^o dīyya-. ³ Bīd -rūyhitvā. ⁴ Bīd
 yujjhāhi. ⁵ Bīd pesitvā. ⁶ C^o Bī bahu. ⁷ Bīd bheriṇ. ⁸ Bīd sāmantarā-. ⁹
 Bīd tain. ¹⁰ Bīd add amhākaṃ. ¹¹ Bīd rajjaṃ. ¹² Bīd atītaṃ. ¹³ Bīd add
 tāva. ¹⁴ Bīd āha. ¹⁵ C^o saṃgharanti, Bīd saṃkharanti. ¹⁶ Bīd asippavā. ¹⁷ Bīd
 lakkhivā. ¹⁸ C^o Bīd aticāññeva. ¹⁹ Bīd yaṃ. ²⁰ Bī dhanamsaṃkharāṇe, Bī
 kharake, C^o dhanasaṃbha- corr. to -saṃbha-. ²¹ Bī -u, Bī -ū. ²² C^o saṃbha-
 corr. to saṃgha-, Bīd saṃkha-.

purisā dhanasamgharaṇe¹ ussukā hatthisippādīvasena sippavanto² asippā ca
 antamaso vetanena⁴ kamman katvā bahum⁵ dhanam samgharantīti⁶ attho,
 lakkhī va⁷ tāni bluñjatīti tāni bahum⁵ dhanam⁸ vuttāni dhanāni puñ-
 ñavā puriso attano va⁹ puññaphalam paribhuñjanto kiñci¹⁰ kamman akatvā¹¹
 5 paribhuñjati. atīvaññeva¹² pāṇino ti atīva aññe yeva¹³ pāṇino, evakāro
 purimāpadena yojettabbo, sabbath¹ eva katapuññessa aññe akatapuññe¹⁴ satte
 atikkamītvā ti attho, appanāyatanesu pīti apī anāyatanesu pī ratanākaresu
 pi¹⁵ aratanākaresu pi¹⁶ ratanāni asuvannāyatanādīsu¹⁷ suvannādīni ahatthā-
 yanādīsu¹⁸ hatthīdayo ti savīññānakāviññānakā¹⁹ bahū²⁰ bhogā uppañjanti,
 10 tattha muttāmaññādīnam²¹ anākare uppañjanti²² duṭṭhagāmani-Abhayamahāra-
 jassa²³ vatthum kathetabbam.

Satthā pan²⁴ imam gātham vatvā „gahapati imesaṃ sattānaṃ
 puññasadisam aññaṃ āyatanam nāma n'atthi, puññavantānaṃ²⁵ hi
 anākaresu²⁶ ratanāni uppañjanti yevā²⁷ 'ti vatvā imam dhammaṃ²⁸
 15 desesi:

Esa devamanussānaṃ sabbakāmadado nidhi (Khud. Pāṭha p.14.)
 yaṃ yad evābhipatthenti²⁹ sabbam etena³⁰ labbhati.
 Suvannatā sussaratā susaṇṭhānasurūpatā³⁰
 adhipaccaparivāro³¹ sabbam etena labbhati.
 20 Padesarajjam issariyaṃ cakkavattisukham³² pi yaṃ
 devarajjam³² pi³³ dibbesu sabbam etena labbhati.
 Mānusikā ca sampatti devaloke ca yā rati
 yā ca nibbānasampatti sabbam etena labbhati³⁴.
 Mittasampadam āgamma³⁵ yoniso ve³⁶ payuñjato³⁷
 25 vijjāvimutti vasībhāvo sabbam etena labbhati.
 Paṭisambhidā vimokkho ca yā ca sāvakapāramī
 paccekabodhibuddhabhūmi sabbam etena labbhati.
 Evaṃ mahiddhiyā³⁸ esā yadidaṃ puññasampadā,
 tasmā dhīrā pasamsanti paṇḍitā katapuññatan ti.

¹ C^o -saṃha- corr. to -saṃgha-, Bⁱ -saṃkha-, B^d -saṃha-. ² Bⁱd add vā ³
 Bⁱd asippavā. ⁴ Bⁱd vetta-. ⁵ Bⁱ -u, B^d -ū. ⁶ C^o saṃha- corr. to saṃgha-,
 B^d saṃkha-. ⁷ Bⁱd lakkhivā. ⁸ Bⁱd -nantī. ⁹ Bⁱd omīti va. ¹⁰ C^o kiñci.
¹¹ Bⁱd -tvāpi. ¹² Bⁱd aticcaññeva. ¹³ ti atīva aññe yeva wanting in Bⁱ; B^d
 atī aññe evaṃ. ¹⁴ Bⁱ katapuñña. ¹⁵ Bⁱd omīti ratanā - - pi. ¹⁶ Bⁱd omīti pi.
¹⁷ C^o -disu. ¹⁸ C^o -disu, Bⁱ ahatthivāhanā-. ¹⁹ -kaavi- ²⁰ C^o Bⁱd bahu-
²¹ Bⁱd mutta - - dīni. ²² Bⁱ upāthahanti, B^d uppañjanaṃ. ²³ Bⁱ duṭṭhagāmini-
²⁴ Bⁱd omīti pan. ²⁵ Bⁱd -nañ. ²⁶ Bⁱd anāgāre, C^o -resupi. ²⁷ Bⁱ dhamme,
 B^d dhammadhesanāni. ²⁸ C^o yaṃ devā-, Bⁱ yaṃ yadāvā-. ²⁹ Bⁱ sabbadānena.
³⁰ Bⁱ -nā-. ³¹ C^o ādhi - - rū. ³² Bⁱ -aṃ. ³³ C^o hi. ³⁴ padeso - - labbhati
 wanting in Bⁱ. ³⁵ Bⁱd āgamma. ³⁶ Bⁱ ye, B^d ce. ³⁷ Bⁱ veyujjanto, B^d pa-
 yujjako. ³⁸ Bⁱ -kā.

Idāni yesu Anāthapiṇḍikassa siri patitṭhitā tāni ratanāni dassetuṃ kukkuṭā¹ ti ādim āha:

s. Kukkuṭamaṇayo² daṇḍo³ thiyo⁴ ca pūññalakkhaṇā
upējantī apāpassa katapuññassa jantuno ti 102.
vatvā⁵ pana jātakam samodhānesi.

Tatthā daṇḍo ti ārakkhikāyaṭṭhim⁶ vuttam, thiyo ti seṭṭhībhariyam
Puññalakkhaṇadevīm, sesam ettha uttānam evā 'ti.

Jātakam samodhānesi: „Tadā rājā Anandatthero ahosi kulūpaka-
tāpasō⁷ Sammasambuddho“ ti⁸. Sirijātakam⁹.

5. Maṇisūkarajātaka.

10

Dariyā sattavassānīti. Idam Satthā Jetavane viharanto
Sundarimāraṇam¹⁰ ārabha kathesi. Tena kho pana samayena
Bhagavā sakkato hoti garukato hotīti¹¹. Vatthu¹² Kandhake¹³ āga-
tam eva, ayam pan' ettha samkhepo: Bhagavato kira bhikkhusam-
ghassa pañcannam mahānadīnam mahoghasadise lābhasakkāre uppanne 15
hatalābhasakkārā aññatitthiyā suriyuggamanakāle khajjopanakasadisā¹⁴
nippabhā hutvā ekato sannipatitvā mantayimsu: „mayam samaṇassa
Gotamassa uppannakālatō paṭṭhāya hatalābhasakkārā, na no¹⁵ koci
atthibhāvam pi jānāti, kena nu kho saddhim ekato hutvā samaṇassa
Gotamassa avaṇṇam uppādetvā lābhasakkāram assa antaradhāpey- 20
yāmā“ 'ti. Atha nesam etad ahosi. „Sundariyā saddhim ekato hutvā
sakkuṇissāmā¹⁶“ 'ti te ekadivasam Sundarim titthiyārāmam pavisitvā
vanditvā ṭhitam nālapimsu. Sā punappuna¹⁷ sallapantī pi paṭivaca-
nam alabhitvā „api nu ayyā¹⁸ kenaci viheṭhit' atthā“ 'ti pucchi.
„Bhagini¹⁹, samaṇam Gotamam amhe viheṭhetvā hatalābhasakkāre 25
karitvā²¹ vicarantaṃ na passasīti“. Sā²² evam āha: „mayā ettha
kiṃ kātuṃ vaṭṭatīti“. „Tvam kho si²³ bhagini abhirūpā sobhag-
gappattā, samaṇassa Gotamassa ayasaṃ āropetvā mahājanam tava

¹ Bīd -to. ² Ck -mānayo, Bīd -ṭomanīyo. ³ Cs dabbo. ⁴ Ck tiyo, Bī itthiyo.
⁵ Bīd add ca. ⁶ Bīd ārakkhayaṭṭhim. ⁷ Ck kuḷu-, Bīd kulu-, Bīd add pana
aham eva. ⁸ Cks omit ti. ⁹ Bīd adds catuttham, Bī ca vuttam. ¹⁰ Bīd -risa-
māgamanī. ¹¹ Bī hoti, Bīd omits hotīti. ¹² so all four MSS. ¹³ Bīd maṇi-
khandhajātaka. ¹⁴ Bīd -nakā viya. ¹⁵ Ck omits no. ¹⁶ Bīd samgaṇhissāmā.
¹⁷ Bīd -nnaṃ. ¹⁸ Bīd add tumhe. ¹⁹ Bī ki bhagīṇī, Bīd kiṇi pagini. ²⁰ Cks
-raṇi. ²¹ Bīd katvā. ²² Ck omits sā, Bīd omit sā evam āha. ²³ Bīd pi.

- katham gāhāpetvā hatalābhasakkāram karohīti¹. Sā „sādhū“ ’ti sampāṭicchitvā vanditvā pakkantā. Tato paṭṭhāya mālāgandhavilepanakappūrakaṭukapphalādīni gahetvā sēyam mahājanassa Satthu dhammadesanāṃ sutvā nagaram pavisanakāle jetavanābhimukhā²
- 5 gacchati, „kham gacchasīti“ ca puṭṭhā „samaṇassa Gotamassa santikaṃ³, ahaṃ hi tena⁴ ekagandhakuṭiyāṃ vasāmiti⁵“ vatvā aññatarasmiṃ titthiyārāme vasitvā pāto va Jetavanamaggaṃ otaritvā nagarābhimukhā⁶ gacchati, „kiṃ Sundari, kham gatāsīti“ ca puṭṭhā „samaṇena Gotamena saddhim ekagandhakuṭiyāṃ vasitvā taṃ kile-
- 10 saratiyā ranāpetvā āgat’ amhiti“ vadati. Atha naṃ⁷ katipāhaccayena dhuttāuaṃ kahāpaṇe datvā „gacchatha, Sundariṃ māretvā samaṇassa Gotamassa gandhakuṭisamīpe⁸ mālākacavarantare nikkhipitvā ethā“ ’ti vadiṃsu. Te tathā akaṃsu. Tato titthiyā „Sundariṃ na passāmā“ ’ti kolāhalaṃ katvā rañño ārocetvā „kham vo āsāmkā“
- 15 ti vuttā⁹ „ime divase¹⁰ Jetavanam¹¹ gatā ti¹², tatr’ assa pavattiṃ na jānāmā“ ’ti vatvā „tena hi gacchatha, naṃ vicinathā“ ’ti raññā anuññātā attano upaṭṭhake¹³ gahetvā Jetavanam gantvā vicinantaṃ mālākacavarantare disvā mañcakam āropetvā nagaram pavesetvā¹⁴ „samaṇassa Gotamassa sāvakā Satthārā katapāpakammaṃ¹⁵ paṭicchā-
- 20 dessāmā“ ’ti Sundariṃ māretvā mālākacavarantare nikkhipiṃsu“ ’ti rañño ārocayiṃsu¹⁶. Rājā „tena hi gacchatha, nagaram āhiṇḍathā“ ’ti āha. Te nagaravithiṃ „passatha samaṇānaṃ Sakyaputtiyānaṃ kamman“ ti ādīni viravitvā¹⁷ puna rañño nivesanadvāram agamiṃsu¹⁸. Rājā Sundariyā sarīraṃ āmakususāne aṭṭakam āropetvā rakkhāpesi.
- 25 Sāvattihiṃsino ṭhapetvā ariyasāvake sesā yebhuyyena „passatha samaṇānaṃ Sakyaputtiyānaṃ kamman“ ti ādīni vatvā antonagare¹⁹ bahinagare²⁰ upavanaraññesu bhikkhū akkositvā²¹ vicaranti. Bhikkhū taṃ pavattiṃ Tathāgatassa ārocesuṃ. Satthā „tena hi tumhe²² te manusse evaṃ paṭicodethā²³“ ti
- 30 Abhūtavādī nirayaṃ upeti (Dhp. v. 306.)
yo vāpi²⁴ katvā na karomīti cāha²⁵.

¹ Bīd add āhanisu. ² Ck -khi, Bīd -khami. ³ Bīd -kanti. ⁴ Bīd add sad-dhim. ⁵ Bī vasissāmīti, Bīd vasissāmīti. ⁶ so all four MSS. ⁷ Bīd -ṭiyāsa-. ⁸ Ck vuttā, Bī vatvā, Bīd vutte. ⁹ Bī imasmi divase, Bīd imesu divasesu. ¹⁰ Bīd -ne. ¹¹ Bīd vasati. ¹² Bīd add ca. ¹³ Bīd add ambho. ¹⁴ Bīd katani-. ¹⁵ Bīd ārocesuṃ. ¹⁶ Bīd vacanāni vatvā. ¹⁷ Bīd āgamanisu. ¹⁸ Bī adds ca. ¹⁹ Bīd add ca. ²⁰ Bīd akkosanti paribhāsanti. ²¹ Bī adds ti, Bīd pi. ²² Bīd paṭivādethā. ²³ Bīd cāpi. ²⁴ Bīd āha.

ubho pi te pecca samā bhavanti

nibbānakammā manujā paratthā ti

imaṃ gātham āha. Rājā „Sundariyā aññehi māritabhāvaṃ jānāthā¹“
 'ti purise payojesi. Te pi kho dhuttā tehi kahāpaṇehi suraṃ² pi-
 vanta³ aññamaññam kalahaṃ karonti, tatth' eko evaṃ āha: „tvam 5
 Sundariṃ ekappahāren' eva māretvā mālākacavarantare nikkhi-
 pitvā tato laddhakahāpaṇehi suraṃ² pivasi“. „Hotu hotū“ 'ti⁴ rāja-
 purisā te dhutte gahetvā rañño dassesum. Atha ne⁵ rājā „tumhehi
 māritā“ ti pucchi. „Āma devā“ 'ti. „Kehi mārāpitā“ ti. „Añña-
 titthiyehi devā“ 'ti. Rājā titthiye pakkosāpetvā „Sundariṃ⁶ ukkhi- 10
 pāpetvā gacchatha, tumhe evaṃ vadantā nagaraṃ ahiṇḍatha: 'ayaṃ
 Sundarī samaṇassa Gotamassa avaṇṇaṃ āropetukāmehi amhehi mārā-
 pitā, n'eva Gotamassa⁷ na Gotamasāvakaṇaṃ doso atthi⁸, ambhakaṃ⁹
 doso“ ti. Te tathā akamsu. Bālamahājano tadā saddahi, titthiyāpi
 purisavadhadaṇḍena¹⁰ palibuddhā. Tato paṭṭhāya Buddhānaṃ¹¹ sak- 15
 karo mahantataro¹² ahosi. Ath' ekadivasam¹³ dhammasabbhāyaṃ
 katham samuṭṭhāpesum: „āvuso, titthiyā 'Buddhānaṃ kālakahāvaṃ¹⁴
 uppādessāmā' 'ti sayam kālakaajāta¹⁵, Buddhānaṃ pana mahantataro¹⁶
 lābhasakkaro udapādīti“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave
 etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na 20
 bhikkhave sakkā Buddhānaṃ saṃkilesaṃ uppādetum, Buddhānaṃ
 saṃkiliṭṭhabbhāvakaṇaṃ nāma jātimaṇino kiliṭṭhabbhāvakaṇasadisam,
 pubbe 'jātimaṇim kiliṭṭham karissāmā' 'ti vāyamantāpi nāsakkhimsu
 kiliṭṭham kātun“ ti vatvā tehi yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjam kārente 25
 Bodhisatto ekasmiṃ gāmake brāhmaṇakule nibbattitvā va-
 yappatto kāmesu ādīnavaṃ disvā nikkhamitvā Himavanta-
 padese¹⁷ tisso pabbatarājiyo atikkamitvā tāpaṣo hutvā paṇṇa-
 sālāya¹⁸ vasi. Tassāvidūre¹⁹ maṇiguhā ahosi, tattha tiṃsamattā
 sūkara vāsanti. Guhāya avidūre eko sīho carati²⁰, tassa 30

¹ Cks jānāthā. ² Cks -ram. ³ Bī -ti. ⁴ Bīd ke tumhe ti in the place of hotu hotū ti. ⁵ Bī te, Bīd kho. ⁶ Bī adds maññe, Bīd maññe. ⁷ Bīd samaṇassa. ⁸ Bīd omī atthi. ⁹ Bīd add yeva. ¹⁰ Cks -daṇḍana. ¹¹ Bīd -dhassa. ¹² Bīd mahantaro lābhasakkaro. ¹³ Bīd add bhikkhū. ¹⁴ Bī kālaha-, Bīd kālaka-. ¹⁵ C kālaka-, Bīd ti yaṃ yaṃ karonti tesaṃ kālakahāvo jāto. ¹⁶ Bīd mahantaro, Bīd mahanta. ¹⁷ Bīd -ppa-. ¹⁸ Bīd -lāyaṃ. ¹⁹ Bīd tassa a-. ²⁰ Bīd vīca-.

maṇimhi chāyā paññāyati. Sūkarā¹ sīhacchāyaṃ disvā bhītā utrāsā appamaṃsalohitā ahesuṃ. Te „imassa maṇino vippasannattā ayaṃ chāyā paññāyati, imaṃ maṇiṃ saṃkiliṭṭhaṃ vivaṇṇaṃ karomā“² 'ti cintetvā avidūre ekaṃ saraṃ gantvā
 5 kalale vaṭṭitvā³ āgantvā taṃ maṇiṃ ghaṃsanti. So sūkaralo-mehi ghaṭṭiyamāno⁴ vippasannataro ahoṣi. Sūkarā upāyaṃ apassantā „imassa maṇino vivaṇṇakaraṇūpāyaṃ tāpasāṃ pucchissāmā“⁵ 'ti Bodhisattaṃ upasaṃkamitvā vanditvā ekamantaṃ ṭhitā purimā dve gāthā udāharimṃsu:

- 10 1. Dariyā sattavassāni tiṃsamattā vasāmase,
 'hañchema' maṇino ābhaṃ' iti no mantitaṃ⁶ ahu⁶. 103.
 2. Yāva yāva⁷ nighaṃsāma⁸ bhiyyo vodāyate maṇi,
 brāhmaṇaṃ tv-eva⁹ pucchāma: 'kiṃ kiccaṃ idha mañ-
 ñasīti'. 104.

15 Tattha dariyā ti maṇigubhāya¹⁰, vasāmase ti vasāma, hañchemā¹¹ ti hañissāma¹², idaṃ ca dāni pucchāma¹³ 'ti idāni mayaṃ kena¹⁴ kāraṇena ayaṃ maṇi kilissamāno¹⁵ vodāyatīti¹⁶ idam taṃ pucchāma, kiṃ kiccaṃ idha maññasīti imasmīṃ atthe tvaṃ imaṃ kiccaṃ kiṃ ti maññasi¹⁷.

Atha nesaṃ ācikkhanto Bodhisatto tatiyaṃ gātham āha:

- 20 3. Ayaṃ maṇi¹⁷ veluriyo akāco vimalo subho,
 nāssa sakkā sirim hantuṃ, apakkamatha sūkarā ti. 105.

Tattha akāco ti akakkaso, subho ti sobhano¹⁸, sirim ti pabhaṃ, apakkamathā ti imassa maṇissa pabbhā¹⁹ nāsetuṃ na sakkā, tumhe pana imaṃ maṇigubhaṃ pabhāya aññattha gacchathā 'ti.

- 25 Te tassa kathaṃ sutvā tathā akaṃsu. Bodhisatto jhānaṃ uppādetvā Brahma-loka-parāyano ahoṣi.

Satthā imaṃ desanaṃ²⁰ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā tāpaso²¹ aham evā“ 'ti. Maṇisūkarajātakaṃ²².

¹ B'd add pl. ² B'd pavattetvā. ³ B'd ghaṃsiya-. ⁴ C^k hachema, C^e hañjema? B'd haññāma. ⁵ C^k mattitaṃ, Bⁱ mantinaṃ, B'd mantitvaṃ. ⁶ C^e ahū, B'd ahu. ⁷ B'd yāvatā. ⁸ B'd maṇi ghaṃsāma. C^k Bⁱ ghāsā. ⁹ B'd idaṃcidāni in the place of brāhmaṇaṃ tveva. ¹⁰ B'd -yaṃ. ¹¹ C^k hañchemā, C^e hañjema? B'd haññamā. ¹² B'd add mayaṃ pl vivaṇṇaṃ karissāma. ¹³ C^k tena. ¹⁴ B'd kilissiya-, Bⁱ kilisiya-. ¹⁵ B'd -teti. ¹⁶ B'd -sīti ¹⁷ B'd -ṇi. ¹⁸ C^e -no corr. to -no. ¹⁹ B'd -bhaṃ. ²⁰ B'd dhamma-de-. ²¹ B'd add pana. ²² B'd maṇi-ghaṃsa-jātakaṃ pañcamam.

6. Sālūkajātaka.

Mā sālūkassa pihayīti. Idam Satthā Jetavane viharanto
 thullakumārikapalobhanam¹ ārabha kathesi. Tam Cullanāra-
 dakassapajātake² āvibhuvissati. Tam pana bhikkhum³ Satthā „sac-
 cam kira tvaṃ⁴ bhikkhu ukkaṇṭhito⁵“ ti pucchitvā⁶ „evam⁷ bhante“ 5
 ti „ko taṃ ukkaṇṭhāpesīti⁸“ „thullakumārikā⁹ bhante“ ti. Satthā
 „esā te bhikkhu anattakārikā, pubbe pi¹⁰ tvaṃ etissā vivāhatthāya¹¹
 āgataparissāya uttaribhaṅgo ahoṣīti“ vatvā bhikkhūhi yācito atī-
 tam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente 10
 Bodhisatto Mahālohitagoṇo nāma ahoṣi, kanitṭhabhātā pan'
 assa Cullalohito nāma, ubho pi gāmake ekasmiṃ kule kammaṃ
 karonti. Tassa kulassa ekā vayappattā kumārikā atthi, taṃ
 aññaṃ kulam vāresi. Atha naṃ kulam¹² „vivāhakāle¹³ uttari-
 bhaṅgo¹⁴ bhavissatīti“ Sālūkam nāma sūkaram yāgubhattena 15
 paṭijaggi, so heṭṭhāmañce sayati. Ath' ekadivasam Cullalo-
 hito² bhātaram āha: „bhātika, mayam imasmiṃ kule kammaṃ
 karomā, amhe nissāya imam kulam jīvati, atha ca pan' ime
 manussā amhākaṃ tiṇapalālamattaṃ¹⁵ denti, imam pana sū-
 karam yāgubhattena posenti, heṭṭhāmañce sayāpenti, kin 20
 nām' esa¹⁶ etesaṃ karissatīti“. Mahālohitō „tāta, mā tvaṃ
 etassa yāgubhattam patthayi¹⁷, etissā¹⁸ kumārikāya vivāhadiva-
 sam¹⁹ etaṃ pana uttaribhaṅgam kātukāmā ete maṃsassa²⁰
 thullabhāvakaraṇatthaṃ posenti, katipāhaccayena taṃ passa²¹
 heṭṭhāmañcato nikkhametvā²² vadhitvā khaṇḍākhaṇḍikam 25
 chinditvā āgantukabhattam kayiramānaṃ“ ti vatvā purimā dve
 gāthā samuṭṭhāpesi:

¹ B'd add bhikkhum. ² B'd cūla-. ³ B'd add pakkosāpetvā. ⁴ B'd omit bhik-
 khu. ⁵ B'd add sī. ⁶ B'd pucchi. ⁷ Cks evam. ⁸ Cks -tīti. ⁹ B'd -kāya.
¹⁰ B'd omit pi. ¹¹ B' vivāhakāleneva, B'd -kāle. ¹² B'd kule. ¹³ Ck -lo.
¹⁴ B' -ge. ¹⁵ B' -palāsa-. ¹⁶ C' kinte in the place of kinnāmesa. ¹⁷ Cks
 pattha, B' paṭhāhi. ¹⁸ amhākaṃ tiṇa - - - etissā wanting in B'd. ¹⁹ B'd -se.
²⁰ B'd maṃsa. ²¹ B'd passisāma. ²² B' nikkhamitvā, B'd niharitvā?

1. Mā Sālūkassa pihayi, āturannāni¹ bhuñjati,
apossukko bhusam khāda², etaṃ dīghāyulakkhaṇaṃ. 106.
2. Idāni so idhāgantvā atithi yuttasevako,
atha dakkhasi Sālūkaṃ sayantaṃ musaluttaraṃ³ ti. 107.
- 5 Tatrāyaṃ⁴ saṃkhepattho: tāta tvaṃ mā Sālūkasūkara-bhāvaṃ patthayi,
ayaṃ hi āturannāni⁵ maraṇabhojanāni bhuñjati, yaṃ bhuñjitvā nacirass' eva
maraṇaṃ pāpuṇissati, tvaṃ pana appossukko nīrālayo hutvā attano laddhaṃ
idaṃ⁶ palālamissekāṃ⁷ bhusam khāda, etaṃ dīghāyubhāvassa lakkhaṇaṃ saṃ-
jānanaṃ nimittaṃ, idāni katipāhass' eva so⁸ vevāhikapuriso⁹ mahatīyā parli-
10 sāya yutto¹⁰ yuttasevako idha atithi hutvā āgato bhavissati, ath' etaṃ Sālūkaṃ
musalasadisena uttarotṭhena samannāgattā musaluttaraṃ mārituṃ¹¹ sayantaṃ
dakkhasi ti.

Tato katipāhass' eva vevāhikesu¹² āgatesu¹³ Sālūkaṃ māre-
tvā uttaribhaṅgaṃ¹⁴ akaṃsu. Ubho¹⁵ goṇā taṃ tassa pavat-
15 tiṃ¹⁶ disvā „amhākaṃ bhusam eva varan“ ti mantayimsu¹⁷.

Satthā abhisambuddho hutvā tadatthajotakaṃ¹⁸ tatiyaṃ gātham āha:

- a. Vikantaṃ¹⁹ sūkaraṃ disvā sayantaṃ²⁰ musaluttaraṃ
jaraggavāsā cintesum²¹: var' amhākaṃ bhusam ivā 'ti. 108.

Tattha bhusamivā 'ti bhusam eva²² amhākaṃ varaṃ uttaman ti.

- 20 Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam
samodhānesi: (Saccapariyosāne so bhikkhu sotāpattiphale patiṭṭhahi)
„Tadā thullakumārīkā etarahi thullakumārīkā²³, Sālūko ukkaṇṭhi-
tabhikkhu ahosi²⁴, Cullalohito Anando, Mahālohito pana aham evā“
'ti. Sālūkajātakaṃ²⁵.

25 7. Lābhagarahajātaka.

Nānummatto ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Sāri-
puttattherassa saddhivihārikaṃ ārabha kathesi. Therassa kira

¹ Ck^s -rantāni. ² vadhitvā -- khāda wanting in B¹. ³ Bīd¹ mussa. ⁴ Bīd¹
tathāyaṃ. ⁵ Ck^s B¹ -rantāni. ⁶ Bīd¹ imaṃ. ⁷ Bīd¹ palāsa-. ⁸ Bīd¹ omit so.
⁹ Bīd¹ vivāhopuriso. ¹⁰ B¹ yuttāyuttaṃ, B² yuttatā. ¹¹ so Ck^s Bīd¹; C^s vārituṃ.
¹² B¹ vivāhe, B² vivāhake. ¹³ Bīd¹ āgate. ¹⁴ Bīd¹ -gam. ¹⁵ Bīd¹ add te. ¹⁶ Bīd¹
vipattim. ¹⁷ Bīd¹ cintayimsu. ¹⁸ Ck^s -tikaṃ. ¹⁹ so B¹; B² vikanta, Ck^s vikat-
taṃ. ²⁰ Ck^s sayani. ²¹ Bīd¹ -vāvicint-. ²² Bīd¹ idha. ²³ Bīd¹ add ahosi. ²⁴
Bīd¹ omit ahosi. ²⁵ B¹ add chaṭhamāṃ, B² chaṭham.

saddhivihāriko theram upasamkamitvā vanditvā ekamantaṃ nisinnō „lābhuppattiṭṭipadāṃ me bhante kathetha¹, kiṃ karonto cīvarādīnaṃ lābhī hotīti“ pucchi. Ath assa therō „āvuso, catuḥ² aṅgehi samannāgatassa lābhasakkāro uppajjati, attano abbhautare hiriṃ³ bhinditvā sāmaññaṃ pahāya anummatte⁴ eva ummatte⁵ viya bhavitabbāṃ, 5
pisuṇā vācā vattabbā, naṭṭasadisena bhavitabbāṃ, vikkinnāvacena kutūhalena bhavitabbā⁶ ti imaṃ⁷ lābhuppattiṭṭipadāṃ kathesi. So taṃ ṭṭipadāṃ garahitvā utthāya pakkanto. Therō Suttthāraṃ upasamkamitvā⁸ taṃ pavattim ācikkhi. Sattthā „na so Sāriputta bhikkhu idāṃ⁹ eva lābhaṃ garahi¹⁰ pubbe pi garahi¹¹ yevā“ 'ti vatvā thereṇa 10
yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto soḷasa-vassakāle yeva tiṇṇaṃ vedānaṃ¹² atthārasannaṃ¹³ sippānaṃ pariyoṣānaṃ¹⁴ patvā disāpāṃmokkhācariyo¹⁵ hutvā pañcamāṇava- 15
kasatāni sippaṃ vācesi. Tatr' eko māṇavo silācārasampanno ekadivasam ācariyaṃ upasamkamitvā „kathaṃ imesaṃ sattānaṃ lābho uppajjati¹⁶“ lābhapaṭṭipadāṃ¹⁷ pucchi. Ācariyo „tāta imesaṃ sattānaṃ catūhi¹⁸ kāraṇehi lābho uppajjati¹⁹“ vatvā paṭhamam gātham āha: 20

1. Nānummatto nāpisuṇo nānaṭo nākutūhalo

mūlhesu labhate lābhaṃ, eṣā te anusāsanti. 109.

Tattha nānummatto ti na anummatto, idaṃ vuttaṃ hoti: yathā um-mattako nāma itthipurisadārake disvā tesaṃ vatthūlāṃkāradīni vilumpati tato tato macchamāṃsapūvadīni balakkāreṇa gahe²⁰tvā khādati evaṃ²¹ evaṃ²² yo²³ gihībhu²⁴to 25
ajjhatabhiddhāsamuttānaṃ hirottappaṃ pahāya kusālākusalāni aṇaṇetvā nī-rayabhayaṃ abhāyanto lobhābhībhu²⁵to pariyaḍinnacitto²⁶ kāmesu pamatto san-dhicchedādīni sāhasikammāni karoti, pabbajito pi hirottappaṃ²⁷ pahāya kusa-lākusalāni aṇaṇetvā nīrayabhayaṃ abhāyanto Sattthāra paññattaṃ sikkhāpadaṃ maddanto lobhena abhībhu²⁸to pariyaḍinnacitto²⁹ cīvarādimattaṃ nissāya attano 30
sāmaññaṃ vijahitvā pamatto vejjakammadūtakammādīni karoti vejjadānādīni nissāya jīvikaṃ³⁰ kappeti³¹, ayaṃ anummatto pi ummattasadisattā ummatto

¹ Bⁱ kathēhiti. ² C^k hiraṃ, Bⁱd hiriottappaṃ. ³ Bⁱd idāṃ. ⁴ Bⁱd add van-ditvā. ⁵ Bⁱd -hati. ⁶ Bⁱd pubbe pesā garahati. ⁷ Bⁱd add ca. ⁸ Bⁱd -sānaṇa. ⁹ Bⁱd nipphattipari-. ¹⁰ C^k Bⁱd -kkho āc-, Bⁱ -kkhā āc-. ¹¹ Bⁱd lābhuppatti-
paṭi-. ¹² C^k Bⁱ -uhi. ¹³ Bⁱd omī evaṃ. ¹⁴ Bⁱd omī yo. ¹⁵ C^k -diṇṇa-,
C^k -diṇṇa- corr. to -diṇṇa-. ¹⁶ C^k hiriott-. ¹⁷ Bⁱd -taṃ. ¹⁸ C^k -si.

nāma, evarūpassa khippaṃ lābho uppajjati, yo pana evaṃ na ummatto¹ lajjī
 kukkuccako esa mūlhesu² apaṇḍitesu³ purisesu lābhaṃ na labhati, tasmā lā-
 bhatthikena ummattakena viya bhavitabban ti, nāpisuṇo ti tatthāpi⁴ yo⁵
 pisuṇo hoti asukena idaṃ nāma katan ti rājakule pesuññaṃ upasamharati so
 5 aññesaṃ yasaṃ acchinditvā attano gaṇhāti, rājāno pi naṃ⁶ ayaṃ amhesu sas-
 neho ti⁷ uce thāne thapenti, amaccādayo pi 'ssa ayaṃ no rājakule paribhin-
 deyyā ti bhayena dātubhaṃ maññanti, evaṃ etarahi pisuṇassa lābho uppajjati,
 yo pana apisuṇo so na mūlhesu lābhaṃ labhati⁸. evam attho veditabbo, nā-
 na to ti lābhaṃ uppādentena naṇena viya bhavitabbaṃ, yathā naṇo hiriottappaṃ⁹
 10 pahāya naccagatavādītehi kīlāṃ katvā dhanāṃ samharati evam eva lābhatthikena
 hiriottappaṃ⁹ bhinditvā itthipurisadārakānaṃ¹⁰ soṇḍasabāyena viya hutvā nā-
 nappakāraṃ keḷim karontena vicaritabbaṃ, yo evaṃ anaṇo so mūlhesu lābhaṃ
 na labhati, nākutūhālo ti kutūhālo nāma vipakkappaṇavāco, rājāno hi amacca-
 parivutā amacce pucchanti: asukaṭṭhāne kira manusso mārīto gharāṃ vutttaṃ
 15 paresaṃ dārā padhaṃsitā ti sūyati, kesaṃ nu kho idaṃ kamman ti¹¹ tattha
 sese¹² akathentesu yeva uṭṭhahitvā asuko ca¹³ asuko ca nāmā 'ti vadati¹⁴,
 ayaṃ kutūhālo nāma, rājāno tassa vacanena te purise pariyesitvā¹⁵ nisedhetvā
 imaṃ nissāya no nagaraṃ niccoraṃ jātan ti tassa mahantaṃ yasaṃ denti, sesāpi
 janā ayaṃ no rājāpurisehi¹⁶ puṭṭho suyuttaṃ¹⁷ duyuttaṃ¹⁸ katheyyā¹⁹ ti bha-
 20 yena tass' eva dhanāṃ denti²⁰, evaṃ kutūhalassa lābho uppajjati, yo pana aku-
 tūhālo esa na mūlhesu labhati lābhaṃ, esā te anusāsanaṃti esā amhākaṃ
 santikā tuyhaṃ lābhānusetthi²¹.

Antevāsiko ācariyassa kathaṃ sutvā lābhaṃ garahanto

2. Dhi-r-atthu taṃ yasalābhaṃ dhanalābhaṃ ca brāhmaṇa
 25 yā vutti vinipātena adhammacaraṇena²² vā. 110.
 3. Api ce pattam ādāya anāgāro paribbaje
 esā va jīvikā seyyā yā cādhammena esanā ti 111.
 gāthādvayam²³ āha.

Tattha yā vuttīti yā jīvītavutti, vinipātenā 'ti attavinipātena²⁴ adham-
 30 macariyāya²⁵ vā²⁶ ti adhammakiriyāya²⁷ visamakiriyāya vadhabandhana-
 garahādini²⁸ attānaṃ²⁹ vinipātetvā adhammaṃ caritvā yā vutti taṃ ca yasa-

¹ B^d anumatto in the place of na u. ² Bⁱ anumūlesu, B^d amulhesu. ³ B^d pa-. ⁴ B^d etthāpi. ⁵ B^d add pana. ⁶ Bⁱ taṃ, C^k omits pi naṃ. ⁷ Bⁱ hoti, B^d hotīti. ⁸ B^d labhate lābhan ti. ⁹ B^d hiro-. ¹⁰ Bⁱ -dārikadārakānaṃ, B^d -dārikadārikānaṃ. ¹¹ B^d adds vutte. ¹² C^k sese. ¹³ C^s omits ca. ¹⁴ manusso - - - vadati wanting in Bⁱ. ¹⁵ B^d -setvā. ¹⁶ C^k rājāpariyesati, C^s rājāparisesati, Bⁱ rājāpurisehi, B^d rājāpuriso ti corr. to rāja-. ¹⁷ B^d -tta. ¹⁸ B^d viyu-. ¹⁹ Bⁱ -yyāsi. ²⁰ C^k tasseva pavadanti, C^s tasseva vadenti. ²¹ B^d lābhādīsu anu-. ²² B^d -cariyāya. ²³ C^k Bⁱ gātha-. ²⁴ B^d attano vi-. ²⁵ C^k -yaṃ. ²⁶ C^k cā. ²⁷ B^d add vinipātakiriyāya. B^d ca bandhana-. ²⁸ so C^k Bⁱ attāni, B^d attā.

dhanalābhañ ca sabbañ dhīr athu nīdāmi garaḥāmiti¹, na me etena² attho ti adhippāyo, pattaṃādāyā 'ti bhikkhābhājanāñ gahetvā, anāgāro paribbaje ti ageho³ pabbajito hutvā vicareyya, na ca sappuriso kāyaduccaritādivasena adhammacariyañ⁴ careyya, kīṃkāraṇā: esā va jīvika seyyā yā cādhammena⁵ esanā ti yā esā⁶ adhammena jīvikapariyesanā⁷ tato esā pattahatthassa⁸ 5 parakulesu bhikkhācariyā va seyyā satagaṇena saḥassagaṇena sundaratarā ti dasseti.

Evam māṇavo pabbajjāya guṇaṃ vaṇṇetvā nikkhamitvā isipabbajjaṃ pabbajitvā dhammena bhikkhaṃ pariyesanto samāpattiyo⁹ nibbattetvā Brahmaloaka-parāyano ahoṣi. 10

Satthā imaṃ dhammaḍḍesaṇaṃ āharitvā jātaṃ samodhānesi: „Tadā māṇavo lābhagarakābhikkhu¹⁰ ahoṣi, ācariyo pana ahaṃ evā“ 'ti. Lābhagarakajātakaṃ¹¹.

8. Macchuddānajatāka.

Agghanti macchā ti. Idam Satthā Jetavane viharanto 15 ekaṃ kuṭṭavāṇijaṃ ārabha kathesi. Vatthum heṭṭhā kathitam eva.

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmaḍḍatte rajjaṃ kārente Bodhisatto kuṭimbikakule¹² nibbattitvā viññūtaṃ patto¹³ kuṭumbaṃ saṇṭhapesi. Kaniṭṭhabhātaro¹⁴ pi 'ssa atthi. Tesam 20 aparabhāge pitā kālakato¹⁵. Te ekadivasam „pitu santakaṃ vohāraṃ sādheṣṣamā¹⁶“ 'ti ekaṃ gāmaṃ gantvā kaḥāpaṇasahassaṃ labhitvā āgacchantā nadītitthe nāvaṃ paṭimānento¹⁷ puṭabhattaṃ bhuñjimsu. Bodhisatto atirekabhattaṃ Gaṅgāya macchānaṃ datvā nadīdevatāya pattiṃ adāsi, devatā pattiṃ 25 anumoditvā yeva ca¹⁸ dibbena yasena vaḍḍhitvā attano yasa-vaḍḍhiṃ¹⁹ āvajjamānā taṃ kāraṇaṃ aññāsi. Bodhisatto pi

¹ Bīd -mi. ² Bīd eten. ³ Bī anāgāho, Bī anāgeho ⁴ Ck adhammaṃ, Bīd -yañ. ⁵ Cks ca adh-. ⁶ Bī esanā, Bī esana. ⁷ Ck -kaṃ-, Ck -ka corr. to kaṃ, Bī -ta-, Bī -taṃ-. ⁸ Ck pattu-, Ck pattā corr. to patta-. ⁹ Bīd abhiññāsamā-. ¹⁰ Ck -hita-, Bīd -garabhañ-. ¹¹ Cks -garukajā-, Bī -gahejā-. Bīd add sattamaṃ. ¹² Bīd kuṭumbiya-. ¹³ Bīd -tappatto. ¹⁴ Bī -bhā, Bī -bhātā. ¹⁵ Bī pitari -te. ¹⁶ Bīd karissamā. ¹⁷ so Cks; Bīd paṭimānento. ¹⁸ Bīd omit ca. ¹⁹ Bī -vutti, Bī -vuḍḍhi.

vālukāya¹ uttarāsaṅgam pattharivā nipanno niddam okkami.
 Kaniṭṭhabhātā pan' assa thokam corapakatiko, so te kahā-
 pane Bodhisattassa adatvā sayam eva gaṇhitukāmo² tāya
 kahāpanabhaṇḍikāya sadisaṃ ekaṃ sakkharābhaṇḍikaṃ³ katvā
 5 dve pi bhaṇḍikā ekato ṭhapesi. Tesam nāvaṃ abhirūhitva
 Gaṅgā-majjhagatānaṃ⁴ kaniṭṭho nāvaṃ koṭṭhetvā⁵ „sakkhara-
 bhaṇḍikaṃ udae khipissāmīti“ saḥassabhaṇḍikaṃ khipitvā
 „bhātika saḥassabhaṇḍikā udae patitā, kin ti karomā“ 'ti
 āha. „Udae patitāya kiṃ karissāma, mā cintayīti“⁶ nadī-
 10 devatā cintesi „aham iminā dinnam pattim anumoditvā dib-
 bayasena vaḍḍhitā⁷, etassa santakaṃ rakkhissāmīti“ attano
 ānubhāvena taṃ bhaṇḍikaṃ ekaṃ mahāmukhaṃ macchaṃ
 gilāpetvā sayam ārakkhaṃ gaṇhi. So pi kho coro gehaṃ
 gantvā „bhātā me vañcito“ ti bhaṇḍikaṃ mocento sakkharā⁸
 15 passitvā hadayena sussantena mañcassa aṭṭaniṃ⁹ upagūhitvā¹⁰
 nipajji. Tadā kevattā macchaṃ¹¹ gahaṇatthāya jāle¹² khipiṃsu.
 So maccho devatānubhāvena jālaṃ pāvisi. Kevattā taṃ ga-
 hetvā¹³ vikkīṇitum nagaraṃ pavitṭhā. Manussā mahāmacchaṃ
 disvā mūlaṃ pucchanti. Kevattā „kahāpanasahassaṃ ca satta¹⁴
 20 māsake datvā gaṇhathā¹⁵“ ti vadanti. Manussā „sahassaggha-
 ṇakamaccho¹⁶ pi no diṭṭho“ ti parihāsaṃ karonti. Kevattā
 macchaṃ gahetvā Bodhisattassa gharadvāraṃ gantvā „imaṃ
 macchaṃ gaṇhathā“ 'ti āhaṃsu. „Kim assa mūlaṃ“ ti.
 „Satta māsake datvā gaṇhathā“ 'ti. „Aññesaṃ dadamānā
 25 kathaṃ dethā“ ti. Aññesaṃ saḥassena ca sattahi ca māsaka-
 kehi dema, tumhe pana satta māsake datvā gaṇhathā“ 'ti.
 So tesam satta māsake datvā macchaṃ bhariyāya pesesi. Sā
 macchassa kucchiṃ phālayamānā¹⁷ saḥassabhaṇḍikaṃ disvā

¹ C^o vālu-, Bⁱ vālikāyaṃ, B^d vālukāyaṃ. ² B^d -ma. ³ B^d -ra-. ⁴ Bⁱ -jho-, B^d -jjhe-. ⁵ C^o koṭṭhetvā corr. to koṭhe-, B^d khobhetvā. ⁶ sakkharabhaṇḍikaṃ - - - cintayīti wanting in Bⁱ. ⁷ B^d -itvā. ⁸ B^d -raṃ. ⁹ Bⁱ attani, B^d aṭṭani. ¹⁰ B^d -guyhi-. ¹¹ Bⁱ macchā, B^d maccha. ¹² B^d -laṃ. ¹³ C^o omiṭṭa gahetvā. ¹⁴ B^d add ca. ¹⁵ B^d agghanti. ¹⁶ C^o -naka-, B^d -niko-. ¹⁷ Bⁱ phāletvā, B^d phaliyamānā.

Bodhisattassa ārocesi. Bodhisatto taṃ oloketvā attano lañ-
 chain¹ disvā sakabhāvaṃ² ñatvā „idāni ime kevaṭṭā imaṃ
 macchaṃ aññesaṃ dadamānā sahaṣṣena c'eva sattaḥi ca³ mā-
 sakehi, denti ambe pana datvā sahaṣṣassa⁴ amhākaṃ santa-
 kattā satt' eva māsake gahetvā adamsu, idaṃ antaraṃ ajā- 5
 nantaṃ na sakkā kañci⁵ saddahāpetun“ ti cintetvā paṭhamam
 gātham āha:

1. Agghanti macchā adhikaṃ sahaṣṣam,
 na so atthi yo ima⁶ saddaheyya,
 mayhañ ca assū⁷ idha satta māsā, 10
 aham pi taṃ macchuddānaṃ⁸ kiṇeyyan ti. 112.

Tattha adhikaṃ ti aññehi pucchitā kevaṭṭā sattamāsādhikaṃ sahaṣṣam
 agghatīti vadanti⁹, na so atthi yo imaṃ saddaheyyā ti so juriso n'atthi¹⁰
 yo imaṃ kāraṇam paccakkhato ajānanto mama vacanena saddaheyya, ettakaṃ
 vā¹¹ macchā agghantīti yo imaṃ saddaheyya so n'atthi, tasmā yeva te aññehi 15
 na gahitā ti pi¹² attho, mayhañ ca assū 'ti mayhaṃ pana¹³ sattamāsakā
 ahesuṃ, macchuddānaṃ¹⁴ ti macchavaggaṃ¹⁵, tena hi macchena saddhiṃ
 aññe pi macchā ekato baddhā, taṃ¹⁶ sakalam pi macchuddānaṃ¹⁷ sandhāy'
 etaṃ vuttam, kiṇeyyan ti kiṇissaṃ¹⁸, satt' eva māsake datvā ekamacchamattaṃ¹⁹
 gaṇhiṃ ti attho. 20

Evañ ca pana vatvā idaṃ²⁰ cintesi²¹: „kin nu kho nissāya
 mayā ete kahāpaṇā²² laddhā“ ti. Tasmim khane nadīdevatā
 ākāse adissanānarūpā²³ ṭhatvā „aham Gaṅgādevatā, tayā
 macchānaṃ atirekabhattaṃ datvā mayhaṃ patti²⁴ dinnā, tenā-
 haṃ tava santakaṃ rakkhanti²⁵ āgatā²⁶“ ti dīpayamānā 25

2. Macchānaṃ bhojanaṃ datvā mama dakkhiṇam ādisi²⁷,
 taṃ dakkhiṇaṃ sarantiyā kataṃ apacitīm tayā ti 113.
 gātham āha.

¹ C^o lañjaṃ? B^{id} lañcanaṃ. ² B^{id} sakasantakabhā-. ³ Bⁱ omits ca. ⁴ Bⁱ
 -ssāya, B^d -ssam. ⁵ B^{id} kiñci. ⁶ C^k B^d imaṃ. ⁷ C^k B^{id} assu. ⁸ B^{id} mac-
 chadānaṃ. ⁹ B^{id} -tīti. ¹⁰ B^{id} na atthi. ¹¹ B^{id} omīti vā. ¹² B^{id} omīti pi. ¹³
 B^{id} panassa. ¹⁴ B^{id} macchadānaṃ. ¹⁵ C^{ks} -ggā. ¹⁶ B^{id} bandhanāmaṃ. ¹⁷ B^{id}
 sakalamacchadānaṃ. ¹⁸ C^{ks} kiṇissa, B^{id} kiṇi. ¹⁹ B^{id} etthakaṃ macchavaggaṃ.
²⁰ B^{id} imaṃ. ²¹ Bⁱ mantesi. ²² C^k Bⁱ -ne, C^o -ne corr. to -ñe, B^d -ñe. ²³
 C^k -rūpena, B^d dissamānarūpā. ²⁴ C^{ks} pattiṃ. ²⁵ all four MSS. -ti. ²⁶ C^k
 -tiyā āsatā. ²⁷ B^{id} ādasi.

Tattha dakkhiṇaṃ ti imasmiṃ t̃hāne pattidānaṃ dakkhiṇā¹ nāma jātaṃ, kataṃ apacittim̃ tayā ti taṃ tayā mayhaṃ kataapacittim̃² sarantiyā³ idaṃ⁴ tava dhanam rakkhitaṃ ti attho.

Idaṃ vatvā⁵ pana sā devatā tassa kaniṭṭhena kataṃ⁶
5 kūṭakammaṃ sabbam̃ kathetva „eso dāni⁷ hadayena sussa-
tena nipanno, duṭṭhacittassa vaḍḍhi⁸ nāma n'atthi, ahaṃ pana
tava santakaṃ mā nassīti⁹ dhanam̃ te āharitvā adāsim̃, idaṃ¹⁰
tava kaniṭṭhacorassa adatvā sabbam̃ tvaṃ ñeva gaṇhāhīti¹¹“
vatvā tatiyaṃ gātham̃ āha:

10 a. Paduṭṭhacittassa na phāti¹² hoti,
na cāpi taṃ devatā pūjayanti
yo bhātaraṃ pettikaṃ sāpateyyaṃ
avañcayī¹³ dukkatakammakārīti¹⁴. 114.

15 Tattha na phāti¹⁵ hotīti evarūpassa puggalassa idhaloke vā paraloke
vā vaḍḍhi¹⁶ nāma na hoti, na cāpi taṃ¹⁷ ti taṃ puggalaṃ tassa santakaṃ
rakkhamaṇā devatā na pūjenti.

Iti devatā mittadūbhicorassa¹⁸ kahāpaṇe na¹⁹ dātukāmā²⁰
evam̃ āha. Bodhisatto pana „na sakkā evaṃ kātun²¹“ ti²² tassa
20 pi pañcasatāni pesesi yeva.

Satthā imaṃ desanaṃ²³ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ sa-
modhānesi: (Saccapariyosāne vāṇijo sotāpattiphale patiṭṭhahi) „Tadā
kaniṭṭhabbhātā idāni kūṭavāṇijo, jeṭṭhabbhātā pana ahaṃ evā²⁴“ ti.
Macchuddānajaṭakaṃ²⁵.

25

9. Nānacchandajātaka.

Nānacchandā²⁶ mahārājā 'ti. Idaṃ Satthā Jetavanae
viharanto āyasmato Anandassa aṭṭhavaralābham̃ ārabha ka-
thesi. Vatthum̃ Ekādasanipāte Juṇhajātake āvibhavissati.

¹ Bā - naṃ. ² taṃ dakkhiṇam̃ - - - apicittim̃ wanting in Bⁱ. ³ Bā add mayā.
⁴ Bā imaṃ. ⁵ Bā add ca. ⁶ Bⁱ kaṭa, Bā kata. ⁷ Bā idāni. ⁸ Ck vaḍḍhim̃,
Bā vaḍḍhi. ⁹ Bā nassāti. ¹⁰ Bā imaṃ. ¹¹ Bā gaṇhathā ti. ¹² Ck pāni,
Bⁱ pati. ¹³ Ck -yl, Bā -si, Bⁱ bhavañcayī. ¹⁴ Bā dukkaṭa-. ¹⁵ Ck pāti. ¹⁶
Bā vaḍḍhi. ¹⁷ Ck pan. ¹⁸ Ck -bhī-, Bā -dubbhi-. ¹⁹ Bā -ṇam̃. ²⁰ Bā
adā-. ²¹ taṃ puggalam̃ - - - kātun ti wanting in Bⁱ. ²² Bā dhammadesanaṃ.
²³ Bā macchadāna-, and add aṭṭhamam̃. ²⁴ Bā nānacchandā.

Atīte pana Bodhisatto Bārāṇasiyaṃ Brahmaḍatte
 rajjaṃ kārente tassa aggamahesiyā kucchinhi nibbattitvā va-
 yappatto Takkaṣilāyaṃ sippāni¹ uggahetvā pitu accayena raj-
 jaṃ pāpuni. Tassa ṭhānato apanīto pitu purohito atthi, so
 duggato hutvā ekasmiṃ jarāgehe² vasati. Ath' ekadivasam 5
 Bodhisatto aññātakavesena rattibhāge nagaraṃ parigaṇhanto
 carati. Tam eṇaṃ katakammacorā ekasmiṃ surāpāne suraṃ³
 pivitvā aparaṃ pi ghaṭṭerādāya attano gehaṃ gacchantā antara-
 vīthiyaṃ disvā „are kho si tvaṇ“ ti vatvā paharitvā uttari-
 sātakaṃ gahetvā ghaṭṭaṃ ukkhipitvā⁴ tāsentā⁵ gacchimsu. So 10
 pi kho brāhmaṇo tasmiṃ khane nikkhamitvā antaravīthiyaṃ
 ṭhito nakkhattaṃ olokento⁶ rañño amittānaṃ⁷ hatthagata-
 bhāvaṃ űatvā brāhmaṇiṃ āmantesi. Sā „kiṃ ayya“ 'ti vatvā
 vegena tassa santikaṃ āgatā⁸. Atha naṃ sā āha: „bhoti
 aṇhakaṃ rājā amittānaṃ vasaṃ gato“ ti. „Ayya, kin te rañño 15
 santike pavattiyā⁹, brāhmaṇā jānissantīti“. Rājā brāhma-
 ṇassa saddaṃ sutvā thokaṃ gantvā dhutte āha: „duggato 'mhi
 sāmī¹⁰, uttarāsaṅgaṃ gahetvā vissajjetha man“ ti. Te pu-
 nappuna¹¹ kathentaṃ¹² kāruṇṇena vissajjesuṃ. So tesaṃ va-
 sanagehaṃ sallakkhetvā nivatti. Brāhmaṇo¹³ pi „bhoti am- 20
 hākaṃ rājā amittahatthato mutto¹⁴“ ti āha. Rājā tam pi
 sutvā¹⁵ pāsādaṃ abhirūhi¹⁶. So vibhātāya rattiyā brāhmaṇe
 pakkosāpetvā „kiṃ ācariyā rattim nakkhattaṃ olokayitthā“ 'ti
 pucchi. „Āma devā“ 'ti. „sobhanaṃ¹⁷ asobhanan“ ti.
 „Sobhanaṃ¹⁸ devā“ 'ti. „Koci gāho¹⁹ n'atthīti“. „N' atthi 25
 devā“ 'ti. Rājā „asukagehato brāhmaṇaṃ pakkosathā“ 'ti
 purāṇapurohitaṃ²⁰ pakkosāpetvā „kiṃ ācariya rattim te

¹ Bīd sabbasi-. ² Bīd jara-. ³ Ck^s suraṃ. ⁴ Bīd ukkhipāpetvā. ⁵ Ck^s Bīd -to.

⁶ Bīd -ketvā. ⁷ Bīd amitta. ⁸ Ck^s āgantvā corr. to āgatā, Bīd gantvā, Bīd āgato.

⁹ Ck^s -yāsā, Bīd pattiya, Bīd pattayasā. ¹⁰ Ck^s sāmī, Bīd sāmīti. ¹¹ Bīd -nnaṃ.

¹² Bīd -te. ¹³ Bīd atha porāṇapakaparahito brā-. ¹⁴ C^s amutto. ¹⁵ Bīd adds tam

pi gehaṃ sallakkhetvā, Bīd tassa gehaṃ s. ¹⁶ Ck^s -ruhi, Bīd -rūyhi. ¹⁷ C^s

-ṇaṃ, Bīd kiṃ sobhananti, omitting asobhanan ti. ¹⁸ Ck^s -no, C^s -ṇo, Bīd -ṇaṃ.

¹⁹ Bīd viggaho. ²⁰ Bīd porāṇapakapa-.

nakkhattaṃ diṭṭhaṃ“ ti pucchi. „Āma devā“¹ ti. „Atthi koci gāho“² ti. „Āma mahārāja, ajjarattim tumhe amittavasam gantvā muhuttan' eva muttā“³ ti. Rājā „nakkhattajānanakena nāma evarūpena bhavitabban“⁴ ti sesabrāhmaṇe nikkaḍḍhā-
 5 petvā „brāhmaṇa paṣanno 'smi, te varaṃ gaṇhā“⁵ ti āha. „Mahārāja puttadārena saddhim mantetvā gaṇhissāmīti“⁶. „Gaccha mantetvā ehīti“⁷. So gantvā brāhmaṇiṃ ca puttaṃ ca suṇisaṃ ca dāsīṃ ca pakkosivā⁸ „rājā me varaṃ deti“⁹, kiṃ gaṇhāmīti“¹⁰ pucchi. Brāhmaṇi „mayhaṃ dhenusataṃ ānehīti“¹¹
 10 āha. Putto chattamāṇavo nāma „mayhaṃ kumudavaṇṇehi¹² sindhavehi yuttaṃ ājaññarathan“¹³ ti. Suṇisā „mayhaṃ maṇi-kuṇḍalaṃ ādiṃ¹⁴ katvā sabbālaṃkāraṃ“¹⁵ ti. Puṇṇā nāma dāsī „mayhaṃ¹⁶ udukkhalamusalaṃ c' eva suppaṇ cā“¹⁷ ti. Brāhmaṇo pana gāmavaraṃ gaṇetukāmo rañño santikaṃ gantvā
 15 „kiṃ brāhmaṇa pucchito te dāro“¹⁸ ti. „Puṭṭho¹⁹ āma mahārāja²⁰, pucchitā²¹ na pan' ekacchanda²²“²³ ti vatvā paṭhamam gāthadvayaṃ²⁴ āha:

1. Nānacchanda²⁵ mahārāja ekāgāre vasāmase,
 ahaṃ gāmavaraṃ icche, brāhmaṇi ca gavaṃ satam, 115,
2. Chatto²⁶ ca ājaññarathan, kaññā ca maṇikuṇḍalaṃ,
 20 yā c' eṣā Puṇṇikā jammī udukkhalaṃ abhikaṃkhatīti²⁷. 116.

Tattha icche ti icchāmi, gavaṃ satan ti rohiṇīnam²⁸ guṇṇam²⁹ satam, kaññā ti suṇisā, yā eṣā ti yā eṣā amhakaṃ ghare Puṇṇikā nāma dāsī sā jammikā lāmikā suppaṇusalehi saddhim udukkhalaṃ abhikaṃkhatī³⁰
 25 icchatīti³¹.

Rājā „sabbesaṃ icchiticchitaṃ dethā“³² ti āṇapento

¹ Bīd viggaho-. ² Bīd -hāhī. ³ Bīd -sāpetvā. ⁴ Bīd dadāti. ⁵ Bīd adda catulhi.
⁶ Bīd ādi. ⁷ dhenusataṃ - - - dāsī mayhaṃ wanting in Bī. ⁸ Bīd pucchitā te puttadārā, Bī te puttadāro puṭṭho. ⁹ Bī omits puṭṭho. ¹⁰ Bīd devā ti in the place of mahārāja. ¹¹ Bī -te, Cks -to. ¹² Bīd anekacchanda in the place of napaneka-. ¹³ Cks gātham. ¹⁴ Cks nānacch-, Bīd nānacch-. ¹⁵ Bīd putto. ¹⁶ Cks -khatī. ¹⁷ Bī dhenuna, Bīd khira. ¹⁸ Bī guṇa, Bīd gunnaṃ. ¹⁹ Bīd -tīti.
²⁰ Bīd -ati.

9. Brāhmaṇassa gāmaṇaṃ detha brāhmaṇiṇiṃ gavaṃ sataṃ
Chattassa ājaññarathaṃ¹ kaññāya maṇikuṇḍalaṃ,
yañ c' etaṃ Puṇṇikaṃ jammaṃ paṭipādetha udukkhalaṃ
ti 117.

gātham āha.

5

Tattha yañcetan ti yaṃ² etaṃ Puṇṇikaṃ ti vadati taṃ jammaṃ udukkhalaṃ paṭipādetha sampaṭicchādethā ti.

Iti rājā yaṃ³ brāhmaṇena patthitaṃ⁴ tañ ca aññaṃ ca mahantaṃ yasaṃ datvā „ito paṭṭhāya amhakaṃ kattabba-kiccesu ussukkaṃ āpajjā“⁵ ti vatvā brāhmaṇaṃ attano san- 10
tike akāsi.

Satthā imaṃ desanaṃ⁶ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā brāhmaṇo Ānando ahoṣi, rājā pana aham evā“⁷ ti. Nānacchanda-jātakam⁸.

10. Sīlavīmaṃsajātaka.

15

Sīlaṃ kireva kalyāṇaṃ ti. Imaṃ Satthā Jetavane viharanto ekaṃ sīlavīmaṃsakabrāhmaṇaṃ ārabha kathesi. Vatthum pana paccuppannam pi atītaṃ pi heṭṭhā Ekanipāte Sīlavīmaṃsajātaka vitthāritam eva, idha pana

Bārāṇasiyaṃ Brahmaḍatte rajjaṃ kārente tassa 20
purohito „attano sīlaṃ vīmaṃsissāmīti“⁹ heraṇṇakaphalakato⁶
dve divase ekekaṃ kahāpaṇaṃ gaṇhi. Atha naṃ tatiyadivase
coro ti gahetvā rañño santikaṃ nayimsu. So antarāmagge
ahiguṇḍike sappam kilāpente⁶ addasa. Atha naṃ rājā disvā
„kiss' evarūpaṃ¹⁰ akāsi“⁷ pucchi. Brāhmaṇo „attano sīlaṃ 25
vīmaṃsitukāmatāyā“⁸ ti vatvā¹¹

1. Sīlaṃ kir' eva kalyāṇaṃ sīlaṃ loke anuttaraṃ,
passa ghoraviso nāgo sīlavā ti na haññati. 118.

¹ Cks -ssjāñña-, Bīd puttassa aja-. ² Bīd add ca ³ Bīd omīti yaṃ. ⁴ Ck patitāṃ, C⁶ patthi, B¹ pati, B² patthi. ⁵ Bīd -jjāhī. ⁶ Bīd dhammade-. ⁷ Cks nānacch-, B¹ nāch-, P² nānāch-, Bīd add navamaṃ. ⁸ Cfr. L. Feer in J. As. 1875 T. 6 p. 265 ⁹ B¹ hi-, B² litrañña-. ¹⁰ B¹ kilāyante, B² kilayante. ¹¹ Bīd rājā kasmā evarūpaṃ. ¹² Bīd add imaṃ gātham āha.

2. So 'haṃ sīlaṃ samādiṣṣaṃ loke anumataṃ sivaṃ
ariyavuttisamācāro yena vuccati sīlavā. 119.

3. Nātinaṃ ca piyo hoti mittesu ca virocati
kāyassa bhedaṃ sugatīṃ upapajjati sīlavā ti 120.

5 āhaṃ.

Tattha sīlaṃ ti ācāro kirā 'ti anussavatthe nipāto, kalyāṇaṃ ti sobha-
naṃ¹, sīlaṃ kira² kalyāṇaṃ ti evaṃ paṇḍitā vadantīti attho, passā 'ti attānaṃ
eva vadati, na haññatīti paraṃ pi na viheṭheti parena pana³ na viheṭhiyati,
samādiṣṣaṃ ti sāmādiyāmi⁴, anumataṃ sivaṃ ti khemaṃ nibbhayaṃ ti
10 evaṃ paṇḍitehi sampatīcchitaṃ, yena vuccatīti yena sīlena sīlavā puriso
ariyānaṃ Buddhādānaṃ paṭipattīṃ samācaranto ariyavuttisamācāro ti vuccati
tam ahaṃ samādiyissāmi⁵ attho, virocātīti pabbatamatthake aggikkhandho
viya virocati.

Evaṃ Bodhisatto tīhi gāthāhi sīlavaṇṇaṃ pakāśento rañño
15 dhammaṃ desetvā „mahārāja mama gehe pitu santakaṃ mātu
santakaṃ attanā uppāditaṃ tayā dinnā ca bahudhanaṃ⁶ atthi
pariyanto na paññāyati, ahaṃ pana sīlaṃ vīmaṃsanto heraññi-
kato⁷ kahāpaṇe gaṇhiṃ, idāni mayā imasmiṃ loke jātigotta-
kulapadesānaṃ⁸ lāmakhabhāvo sīlass' eva ca⁹ jeṭṭhakabhāvo
20 nāto, ahaṃ pabbajissāmi, pabbajjāṃ me¹⁰ anujānāhīti¹¹ anu-
jānāpetvā raññā punappuna yāciyamāno pi nikkhamma Hima-
vantaṃ pavisitvā isipabbajjāṃ pabbajitvā¹² samāpattiyo¹³ nib-
battetvā Brahmaloḥa-parāyano ahoṣi.

Satthā imaṃ desanāṃ¹⁴ āharitvā jātakāṃ samodhānesi: „Tadā
95 sīlavīmaṃsako purohitaḥbrahmano¹⁵ ahaṃ eva¹⁶ 'ti. Sīlavīmaṃsa-
jātakāṃ¹⁷. Abbhantaravaggo catuttho¹⁷.

¹ Ck -vatti, Bī -vutthi. ² Bīd omī āha. ³ Ck -naṃ. ⁴ Bīd kīreva. ⁵ Bīd
parehi pi. ⁶ Bīd -da-. ⁷ Ck bahum-. ⁸ Bīd hiraññaḥ halakato. ⁹ Bīd jātikula-
gotta-. ¹⁰ Bīd omī ca. ¹¹ Bīd me pabbajjāṃ. ¹² Bīd abhiññā ca. ¹³ Bīd
add ca. ¹⁴ Bīd dhammade-. ¹⁵ Bīd -to-, and add pana. ¹⁶ Bīd add dasamaṃ.
¹⁷ Bīd add tassuddānaṃ: abbhantaraseyyakaṇḍa vaḍḍhakī sīrijātakāṃ maṇi su-
kara sālukaṃ lābhagaraḥa macchadānaṃ nānāchaṇḍaṃ sīlavīmaṃsakāṃ abbhanta-
taravaggo ti vuccati.

5. KUMBHA VAGGA.

1. Bhadragehaṭṭajātaka.

Sabbakāmadadaṃ kumbhaṃ ti. Idam Saṭṭhā Jetavane viharanto Anāthapiṇḍikassa bhāgineyyaṃ ārabha kathesi. So kira mātāpitunnaṃ santakā¹ cattālīsabiraṇṇakoṭiyo pānavasyanena² 5 nāsetvā seṭṭhino santikaṃ agamāsi³. So pi 'ssa „vohāraṃ karohīti“ sahaṣsaṃ adāsi, tam pi nāsetvā puna agamāsi. Puna tassa⁴ pañca satāni dāpesi, tāni vināsetvā puna āgatassa dve thūlasāṭṭake dāpesi, te pi nāsetvā āgataṃ⁵ gīvāya⁶ gahetvā⁷ nīharāpesi. So anātho hutvā parakuḍḍaṃ⁸ nissāya kalam akāsi. Tam enaṃ kaḍḍhetvā⁹ bahi chaḍ- 10 ḍesuṃ¹⁰. Anāthapiṇḍiko viharāṃ gantvā sabbam tam bhāgineyyassa pavattiṃ Tathāgatassa ārocesi. Saṭṭhā¹¹ „tvam etaṃ¹² katham san- tappessasi yam ahaṃ pubbe sabbakāmadadaṃ kumbhaṃ datvā¹³ san- tappetuṃ nāsakkhin“ ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇāsīyaṃ Brahmaḍatte rajjaṃ kārente 15 Bodhisatto seṭṭhikule nibbattitvā¹⁴ pitu accayena seṭṭhiṭ- ṭhānaṃ labhi. Tassa gehe bhūmigatam eva cattālīsakoṭidha- naṃ ahosi. Putto pan' assa eko yeva. Bodhisatto¹⁵ dānādini puññāni katvā kālākāto¹⁶, Sakko devarājā hutvā nibbatti. Ath' assa putto vīthim āvaritvā¹⁷ maṇḍapaṃ kāretvā mahā- 20 janaparivuto nisīditvā suraṃ¹⁸ pātuṃ ārabhi. So laṃghanadhā- vanagītanaccādini¹⁹ karontānaṃ sahaṣsaṃ²⁰ dadamaṇo itthiṣoṇ- ḍasurāsoṇḍamaṃsasoṇḍādibhāvaṃ āpajjitvā „tvam²¹ gītaṃ tvam²² naccaṃ tvam²³ vāditaṃ“ ti samajjatthiko²⁴ pamatto²⁵ hutvā āhiṇḍanto nacirass' eva cattālīsakoṭidhanaṃ²⁶ upabhoga- 25

1 Ck^s -kā. 2 Ck pana-, Bⁱ piṇḍiya-, B^d pānabyā-. 3 B^d āg-. 4 B^d punassa.
5 B^d punāgataṃ. 6 B^d -yaṃ, Ck jīvā 7 B^d gāhāpetvā 8 C^s -kuḍḍhaṃ?
Bⁱ -kuṭṭaṃ, B^d -kuṭṭaṃ. 9 Bⁱ -itvā, B^d ākaḍḍhitvā. 10 Bⁱ chaṭe-, B^d chaṭṭe-.
11 Bⁱ adds kira, B^d kiṃ 12 C^s ekam. 13 Bⁱ adds pavī, B^d pi. 14 Ck^s nibbatti.
15 B^d add pana 16 B^d kālaṇka-. 17 so Ck; C^s āvaritvā, Bⁱ vitti vicaritvā,
B^d vīthiyaṃ otaritvā. 18 Ck^s surā. 19 in the place of gīta, B^d has ābharaṇa,
Bⁱ suraṇa. 20 B^d repeat sahaṣsaṃ. 21 B^d kva. 22 B^d kva. 23 Ck Bⁱ
samajji-. 24 B^d vasamitto. 25 Ck satāsītikoṭi-, C^s sattāsīti-.

paribhogūpakaraṇāni¹ ca² nāsetvā duggato kapaṇo pilotikaṃ
nivāsetvā vicari. Sakko āvajjanto³ tassa duggatabhāvaṃ nātvā
puttapemenāgantvā⁴ sabbakāmadadaṃ kumbhaṃ datvā „tāta
yathāyaṃ⁵ kumbho na bhijjati tathā naṃ rakkha, imasmiṃ te
5 sati dhanassa pariccheto nāma na bhavissati, appamatto ho-
hīti“ ovaditvā⁶ devalokam eva gato. Tato paṭṭhāya⁷ pivanto
vicari⁸. Ath' ekadivasam matto taṃ kumbhaṃ ākāse khipitvā⁹
paṭicchanto¹⁰ ekavāraṃ virajjhi¹¹. Kumbho bhūmiyaṃ patitvā
bhijji. Tato paṭṭhāya puna daliddo hutvā pilotikaṃ nivāsetvā
10 kapālahattho bhikkhaṃ caranto parakuḍḍam¹² nissāya kā-
lam akāsi.

Satthā imaṃ atītaṃ āharitvā

1. Sabbakāmadadaṃ kumbhaṃ kuṭaṃ¹³ laddhāna dhuttako
yāva so¹⁴ anupāleti tāva so sukhā edhati. 121.
- 15 2. Yadā matto ca ditto¹⁵ ca pamādā kumbhaṃ abbhidā
tadā¹⁶ naggo ca pottho¹⁷ ca pacchā bālo vihaṇṇati. 122.
3. Evam eva yo dhanam laddhā amatto¹⁸ paribhujjati
pacchā tappati¹⁹ dummedho kuṭaṃ²⁰ bhinnō²¹ va dhuttako ti 123.
imā abhisambuddhagāthā vatvā jātakam samodhānesi:

- 20 Tattha sabbakāmadadan ti sabbe vatthukāme dātum samattham kum-
bham, kuṭaṃ²⁰ ti kumbhavevacanam, yāvā²² 'ti yattakam kālam, anupāletitī
yo koci evarūpaṃ labhītvā yāva rakkhati tāva so sukhā edhatīti attho,
matto ca ditto¹⁵ cā 'ti surāmadena matto dappena ditto¹⁵, pamādā kum-
bham abbhidā ti pamādena kumbhaṃ bhindī²³, naggo ca pottho²⁴ cā 'ti
95 kadāci potthakapilotikāya nivatthattā²⁵ pottho, evamevā 'ti evam evam²⁶,
amatto²⁷ ti appamāṇena²⁸, tappatīti socati.

„Tadā bhadrāghaṭṭabhedako²⁹ dhutto seṭṭhibhāgineyyo ahoṣi,
Sakko pana aham evā“ 'ti. Bhadrāghaṭṭajātakam³⁰.

¹ Ck -gapakāra-, Bā -gagūpakara-, Bī -gupakaraṇādīni. ² Bī vi, Bā pī. ³ C^s -jjento. ⁴ Bīd -na āg-. ⁵ Ck yathā, Bā yathā ayam, Bī omīts yathā. ⁶ Bīd ovādetvā. ⁷ Bīd add suram. ⁸ Bīd -rati. ⁹ C^s repeats khipitvā. ¹⁰ Bīd sampa-
¹¹ Ck Bī -rajji. ¹² Bī -kuṭam, Bā -kuṭam. ¹³ C^s kū-. ¹⁴ Bīd naṃ. ¹⁵ Bīd ritto. ¹⁶ C^s tato. ¹⁷ Bīd poṭho ¹⁸ Bīd pamatto ¹⁹ C^s tapati. ²⁰ C^s kū-.
²¹ so C^s; Bī bhītvā, Bā phīdā. ²² Bīd yāvan. ²³ C^s bhijji. ²⁴ Bā poṭho, Bī heṭhā. ²⁵ C^s nivattattā corr. to -vatthattā ²⁶ Bīd eva ²⁷ C^s -ttā, Bīd pa-
matto. ²⁸ Ck -nena, C^s -nena corr. to -ṇena, Bīd pamādena. ²⁹ Bī surāgha-
³⁰ Bī surāghaṭṭa-, Bīd add pathamam.

2. Supattajātaka.

Bārāṇassam mahārājā 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Bimbādeviyā Sāriputtattherena dinnarohitamaccharasam¹ navaghatamissakam² sālībhataṃ ārabha kathesi. Vatthum heṭṭhā kathita-Aobhantarajātaka³ vatthusadisam eva. Tadāpi⁴ theriyā udaravāto kuppi. Rāhulabhaddo therassa ācikkhi. Thero taṃ āsanasālāya nisidāpetvā Kosalarāṇño nivesanam gantvā rchitamaccharasam⁵ navasappimissakam sālībhataṃ āharitvā tassa adāsi. So āharitvā mātu theriyā adāsi. Tassā bhuttamattāya udaravāto paṭippassambhi. Rājā purise pesetvā parigaṇhāpetvā tato paṭṭhāya theriyā tathārūpaṃ bhattam adāsi. 'Ath' ekadivasam⁶ dhammasabbhāyam katham samuṭṭhāpesum: „āvuso dhammasenāpati therim⁷ evarūpena nāma bhojanena santappesiṭi“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva Sāriputto Rāhulamāyā patthitam deti, pubbe pi adāsi yevā“ 'ti vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto kākayoniyam nibbattitvā vayappatto asītiyā kākasahassānam jeṭṭhako Supatto nāma kākarājā ahosi, agga-mahesi pana⁸ Suphassā⁹ nāma kākī ahosi, senāpati Sumukho nāma. So asītikākasahasseehi¹⁰ parivuto Bārāṇasim upanissāya vasi. So ekadivasam Suphassam⁹ ādāya gocaram pariyesamāno¹¹ Bārāṇasīraṇño mahānasamatthakena agamāsi. Sūdo raṇño nānāmacchamamsavikatiparivārabhojanam¹² sampādetvā thokam bhājanāni vivaritvā usumam palāpento atṭhāsi. Suphassā¹³ macchamamsagandham¹⁴ ghāyitvā rājabhojanam bhuñjitukāmā hutvā taṃ divasam akathetvā¹⁵ dutiyadivase „ehi bhadde gocarāya gamissāmā“ ti vuttā¹⁶ „tumhe gacchatha, mayham eko dohaḷo atthīti“ vatvā „kīdiso¹⁷ dohaḷo“ ti vutte „Bārāṇasīraṇño bhojanam bhuñjitukām' amhi¹⁸, na kho pana

¹ Bīd dinnam, C^s -sa. ² Ck -sata-, Bīd navasappimi-. ³ Bā kathitam-, Bī -tameva-. ⁴ Bīd add hi. ⁵ Bīd -macchamamsarasam. ⁶ Bīd add bhikkhū. ⁷ Bīd -riyā. ⁸ Bīd panassa. ⁹ Bīd -pa-. ¹⁰ Bīd asītiyā kā-. ¹¹ Bī -yesanto. ¹² C^s -paribhojanam, Bīd -paṇitabbo-. ¹³ Ck Bīd -pa-. ¹⁴ Bīd mamsamaccha-. Bī adds va. ¹⁵ Bīd vutte. ¹⁶ Bīd kim. ¹⁷ Bī -momhi, Bā -māmhi.

sakkā mayā taṃ laddhum, tasmā jīvitam pariccajissāmi devā¹
'ti āha. Bodhisatto cintayamāno nisīdi. Sumukho āgantvā
„kiṃ mahārāja anattamano sīti“ pucchi. Rājā taṃ atthaṃ
ārocesi. Senāpati „mā cintayi mahārāja“ 'ti te ubho pi assā-
5 setvā „ajja tumhe idh' eva hotha, mayaṃ bhattaṃ āharissāmā²
'ti vatvā pakkāmi. So kāke sannipādetvā taṃ kāraṇaṃ ka-
thetvā „etha bhattaṃ āharissāmā“ 'ti kākehi saddhiṃ Bārā-
ṇasim³ pavisitvā mahānasassāvidūre⁴ kāke vagge vagge katvā
tasmim tasmim thāne ārakkhatthāya⁵ thapetvā sayam aṭṭhahi
10 kākayodhehi⁶ saddhiṃ mahānasacchadane nisīdi. Rañño
bhattaharaṇakālaṃ ullokayamāno⁷ te ca kāke āha: „ahaṃ rañño
bhatte hariyamāne bhājanāni pāteṣsāmi, bhājanesu⁸ patitesu
mayhaṃ jīvitam n' atthi, tumhesu cattāro janā mukhapūraṃ
bhattaṃ cattāro macchamamsaṃ gahetvā⁹ sapajāpatikaṃ kaka-
15 rājam¹⁰ bhojetha, 'kahaṃ senāpatīti¹¹“ vutte¹² 'pacchato ehitīti¹³
vadeyyāthā¹⁴“ 'ti. Atha sūdo¹⁵ bhojanavikatiṃ sampādetvā
kājena¹⁶ gahetvā¹⁷ rājakulaṃ pāyāsi. Tassa rājaṅgaṇaṃ¹⁸
gatakāle kākasenāpati kākānaṃ saññaṃ datvā sayam uppa-
titvā bhattahāraṇakassa¹⁹ ure nisīditvā nakhapañjareṇa²⁰ pahari-
20 tvā kaṇayaggaṇṇena²¹ tuṇḍena nāsaggaṃ assa abhihantvā²²
uṭṭhāya dvīhi pādehi²³ mukhaṃ assa pidahi. Rājā mahātale
camkamanto mahāvātapānena oloketvā taṃ kākassa kiriyaṃ
disvā bhattahāraṇakassa²⁴ saddaṃ datvā „bho bhattahāra²⁵, bhā-
janāni²⁶ chaḍḍetvā²⁷ kākam eva gaṇhā²⁸“ 'ti āha. So bhā-
25 janāni chaḍḍetvā²⁹ kākam dāhaṃ gaṇhi. Rājā pana³⁰ „ito
ehīti“ āha. Tasmim khane³¹ kākā āgantvā attano pahonakaṃ

¹ Bīd -siyam. ² Bīd -sassa avi-. ³ Bīd ārakkhaṇatthāya. ⁴ Bīd kākāsūrayo-.

⁵ Bīd olokiyamāno. ⁶ Bīd add pana. ⁷ Bīd adds netvā, Bī netvā passa. ⁸ Bīd -rājānaṃ. ⁹ C^o adds ca. ¹⁰ Bīd add mama. ¹¹ C^o ehitī, Bīd ehitī. ¹² Bīd add rañño. ¹³ Bīd kācena. ¹⁴ Bīd gāhāpetvā. ¹⁵ Bī -ṇe, Bīd -ṇa. ¹⁶ Bīd -kāraṇassa.

¹⁷ Bīd -pañjareṇa. ¹⁸ Bīd kalāyaggaṇṇasena. ¹⁹ C^o -gantvā, Bīd abhipaharanto.

²⁰ Bīd pakkhapā-. ²¹ Bī -kāraṇassa. ²² Bī -kāraṇa, Bīd -hāraṇa. ²³ Bīd bhat-
tabhā-. ²⁴ C^o chaḍḍhe-. ²⁵ Bīd -hāhi. ²⁶ Bīd rājāpi naṃ. ²⁷ Bīd add te.

bhuñjitvā sesaṃ vuttaniyāmena¹ gahetvā agamaṃsu². Tato
 sesā āgantvā sesaṃ³ bhuñjimsu. Te pi aṭṭha janā gantvā rā-
 jānaṃ sapajāpatikaṃ bhojesuṃ. Suphassāya dohaḷo⁴ vūpa-
 santo⁵. Bhattahārako kākaṃ rañño upanesi. Atha naṃ rājā
 pucchi: „bho kāka, tvaṃ mamaṃ ca na lajji bhattahārakassa
 ca nāsaṃ khaṇḍesi bhattabhājanāni ca bhindi attano ca jīvitaṃ
 na rakkhi, kasmā evarūpaṃ kammam akāsīti“⁶. Kāko „mahā-
 rāja, amhākaṃ rājā Bārāṇasīṃ upanissāya vasati, aham aśa-
 senāpati, tassa Suphassā nāma bhariyā dohaḷinī tumhākaṃ bho-
 janaṃ bhuñjitukāma, rājā tassā dohaḷaṃ mayhaṃ ācikkhi,
 ahaṃ tatth' eva mama jīvitaṃ pariccajitvā āgato, idāni me
 tassā bhojanaṃ pesitaṃ, mayham manoratho matthakaṃ patto,
 iminā kāraṇena mayā evarūpaṃ⁷ katan“ ti dipento

1. Bārāṇassaṃ¹ mahārāja kākarājā nivāsiko
 asītiyā sahassehi Supatto parivārīto. 124.
2. Tassa dohaḷinī bhariyā Suphassā macchaṃ⁸ icchati
 rañño mahānase pakkaṃ paccagghaṃ rājabhojanaṃ. 125.
3. Tes' āhaṃ pahito dūto rañño c' amhi idhāgato,
 bhattu apacitīṃ kummi, nāsāyaṃ akaraṃ vaṇan ti 126.

Tattha Bārāṇassaṃ⁹ ti Bārāṇasiyaṃ, nivāsiko¹⁰ ti nibaddhavaśa-
 nako, pakkaṃ ti nānapakāreṇa sampāditaṃ, keci siddhaṃ ti sajjhāyanti, pac-
 cagghaṃ¹¹ ti accuṇhaṃ¹² aparivāsikaṃ¹³ macchamaṃsavikatisu vā pacceka-
 paccakamettamahagghaṃ¹⁴ ti paccagghaṃ, tesāhaṃ pahito dūto rañño
 camhi idhāgato ti tesāṃ ubhinnaṃ pi ahaṃ dūto āṇattikaro raññaṃ¹⁵ c'
 amhi¹⁶ pahito, tasmā idha āgato ti attho¹⁷, bhattu apacitīṃ kummīti sv-
 āhaṃ evaṃ āgato¹⁸ attano bhattu apacitīṃ sakkārasammānaṃ karomi, nāsā-
 yaṃ¹⁹ akaraṃ vaṇan ti mahārāja iminā kāraṇena tumhe ca attano ca jīvitaṃ
 agañayitvā²⁰ bhattabhājanaṃ²¹ pātāpetuṃ bhattahārakassa nāsāya mukhatuṇḍena²²
 vaṇaṃ akāsīṃ, mayā attano rañño apacitī katā, idāni tumhe yaṃ icchatha taṃ
 daṇḍaṃ²³ karoṭhā 'ti.

¹ Bā - meneva. ² Bā - mimsu. ³ Ck Bā sesā, Bī sesa. ⁴ Cks - laṇ. ⁵ Bā vū-
 pasamī. ⁶ Bā add kammam. ⁷ Bī - ṇasyaṇi, Bā - ṇassyaṇi. ⁸ Bī tasmītum, Bā
 bhakkhitum. ⁹ Bī - ṇasiyyan, Bā - ṇassyan. ¹⁰ Cks - sako. ¹¹ Ck paccagghaṃ,
 Bā paccakkhan. ¹² Ck abbhūhaṃ, Bā abhiṇhaṃ. ¹³ Bī saṃparivārītaṃ, Bā
 saṃparivāsītaṃ. ¹⁴ C - mettha-, Bā omit one pacceka. ¹⁵ Bā rañño. ¹⁶ Bā
 ca amhi. ¹⁷ Cks attano, Bī atto. ¹⁸ Bā āṇatto. ¹⁹ Bā nāsāya. ²⁰ Cks agañ-
 hitvā, Bā agantvā. ²¹ Bā - bhojanaṃ. ²² C Bā - tuṇḍakena. ²³ Bī danta.

Rājā tassa vacanaṃ sutvā „mayam tāva manussabhūtānaṃ mahantaṃ yasaṃ datvā amhākaṃ suhaje kātuṃ¹ na sak-koma, gāmadini dadamānāpi amhākaṃ jīvitadāyakaṃ na la-bhāma, ayaṃ kāko samāno attano rañño jīvitaṃ pariccajati²
 5 ativiya sappuriso madhurassaro dhammiko³“ ti guṇesu pasīdi-tvā taṃ ca⁴ setacchattena pūjesi. So attano laddhena chat-tena⁵ rājānam eva pūjetvā Supattassa⁶ guṇaṃ⁷ kathesi. Rājā taṃ⁸ pakkosāpetvā dhammaṃ sutvā ubhinnaṃ⁹ pi¹⁰ tesam attano bhojananiyāmena bhattaṃ paṭṭhapesi, sesakākānaṃ
 10 devasikaṃ ekaṃ¹¹ taṇḍulammanāṃ pacāpesi¹², sayāṃ ca Bo-dhisattassa ovāde ṭhatvā sabbasattānaṃ abhayaṃ datvā pañ-casilāni rakkhī¹³. Supattakākovādo¹⁴ sattavassasatāni pavatti¹⁵.

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁶ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā rājā Anando ahosi, senāpati¹⁷ Sāriputto, Suphassā Rāhulamātā, Su-
 15 patto pana¹⁸ aham evā¹⁹“ ti. Supattajātakaṃ²⁰.

3. Kāyavicchindajātaka.

Putṭhassa me ti. Idam Satthā Jetavane viharanto añña-taraṃ purisaṃ ārabba kathesi. Sāvattiyaṃ kira eko²⁰ puriso paṇḍurogena aṭṭito²¹ vejjeḥi paṭikkhitto, Puttadāro pi 'ssa „ko imaṃ
 20 paṭijaggitum sakkotīti“ cintesi. Tassa²² etad ahosi: „sac' āhaṃ imamhā rogā vuṭṭhahissāmi²³ pabbajissāmi²⁴“. So katipāhen' eva kiñci sappāyaṃ labhitvā ārogo²⁵ hutvā Jetavanaṃ gantvā²⁶ pabbajjaṃ yāci. So Satthu santike pabbajjaṃ ca upasampadaṃ ca labhitvā nacirass' eva arahattaṃ pāpuṇi. Ath' ekadivasaṃ bhikkhū dhammasabhāyaṃ
 25 katham samuṭṭhāpesum: „āvuso asuko nāma paṇḍurogī 'imamhā rogā vuṭṭhito pabbajissāmi²⁷ cintetvā pabbajito c' eva arahattaṃ ca patto“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarabi kathāya sanni-

¹ Bī sukhahaje tum. Bā suhaje tum. ² Bīd -ji. ³ Bī dhammākathiko, Bā dhammakathiko. ⁴ Bīd taṃ, leaving out ca. ⁵ Bīd setacha-. ⁶ C^s supaṇṇassa, Bīd bodhisattassa. ⁷ Bīd guṇe. ⁸ Bīd naṃ. ⁹ Bī -nnā, Bā -nnaṃ. ¹⁰ C^s hi. ¹¹ Bīd ekadoṇi. ¹² Bī ṭhapesi. ¹³ C^s -inisu, Bīd rakkhati. ¹⁴ Bīd add pana. ¹⁵ Bīd pavattati. ¹⁶ Bīd dhammade-. ¹⁷ Bīd sumukhose-. ¹⁸ C^s omit pana. ¹⁹ Bīd add dutiyaṃ. ²⁰ C^k kira eko. ²¹ C^k addhito, Bī atiko. ²² C^s athassa. ²³ Bīd muñcissāmi. ²⁴ C^s Bī ar-. ²⁵ Bīd add satthāraṃ.

sinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave¹ ayam eva, pubbe paṇḍitāpi evaṃ vatvā rogā vuṭṭhāya pabbajitvā attano vaḍḍhim akāmsū“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente
Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto kuṭum- 5
baṃ saṇṭhapetvā vasanto paṇḍurogī ahoṣi. Vejjāpi paṭijaggi-
tum nāsakkhimsu, puttadāro pi² vippaṭisārī ahoṣi. So „imamhā
rogā vuṭṭhito pabbajissāmīti“ cintetvā kiñcid eva sappāyaṃ
labhitvā ārogo³ hutvā Himavantam pavisitvā isipabbajjaṃ pab-
baji⁴. So samāpattiyo ca abhiññāyo ca⁵ uppādetvā jhāna- 10
sukhena viharanto „ettakaṃ kālāṃ evarūpaṃ sukhaṃ⁶ nālaṭ-
than⁷“ ti udānaṃ udānento

1. Puṭṭhassa⁸ me aññatarena vyādhinā
rogena bālhaṃ dukkhitassa ruppato
parisussati khippam idaṃ kalebaram⁹ 15
pupphaṃ yathā paṃsuni¹⁰ ātape kataṃ. 127.
2. Ajaññaṃ jaññasamkhātaṃ asuciṃ sucisammataṃ
nānakuṇapaparipūraṃ jaññarūpaṃ apassato. 128.
3. Dhi-r-atthu taṃ āturaṃ pūtikāyaṃ
jegucchiyaṃ¹¹ asuciṃ vyādhidhammaṃ 20
yattha-ppamattā¹² adhimucchitā pajā
hāpenti maggaṃ sugatūpapattiyaṃ ti 129.

imā gāthā abhāsi.

Tattha aññatarenā 'ti aṭṭhanavutiyā rogesu ekena paṇḍurogavyādhinā,
rogenā 'ti rujanasabhāvattā evamladdhena nāmena, ruppato ti ghaṭṭiyamānassa 25
pīḷiyamānassa, paṃsuni¹³ ātape katan ti yathā vātātapena¹⁴ tattavālikāya
ṭhapitaṃ sukumāraṃ¹⁵ pupphaṃ parisusseyya evaṃ parisusseyyā¹⁶ 'ti attho,
ajaññaṃ jaññasamkhātaṃ ti paṭikkūlaṃ¹⁷ amanāpam eva bālānaṃ manā-
pan ti samkhāraṃ gataṃ, nānakuṇapaparipūraṃ ti kesādihi dvattimsāya
kuṇapehi paripuṇṇaṃ, jaññarūpaṃ apassato ti apassantassa andhabāla- 30

¹ Bīd add idāneva. ² Bīd pissa. ³ Ck ar-. ⁴ Bīd -jitvā. ⁵ Bīd abhiññāyo ca samāpattiyo ca. ⁶ Bīd add nāma. ⁷ Bīd na laddhan. ⁸ Bīd phu-. ⁹ Ck Bā kale-, Bīd kathevaram. ¹⁰ Ck paṃsūni. ¹¹ Bīd ji-. ¹² Bīd yatthapam-. ¹³ Ck Bīd paṃsūni, Bīd paṃsumni. ¹⁴ Bīd ātape. ¹⁵ Bīd sukhuma. ¹⁶ Bīd -ssati. ¹⁷ Bīd paṭikkūlaṃ, Bīd paṭikūlaṃ.

puṭhujjanassa¹ manāpaṃ sādhuṛūpaṃ paribhogasabhāvaṃ² hutvā upaṭṭhāti,
 akkhiṃhā akkhigūṭhako ti ādinā nayena pakāsito assa³ sabbāvo bālānaṃ upa-
 ṭṭhāti, āturan ti⁴ niccagillānaṃ, adhimucchitā ti kilesamucchāya ativiya
 mucchitā, pajā ti andhabālapuṭhujjanā, hāpentī maggaṃ sugatūpapat-
 5 tiyā ti imasmiṃ pūṭikāye laggālaggitā hutvā apāyamaḡgaṃ pūrentā⁴ deva-
 manussabhedāya sugatīupapattiyā maggaṃ parihāpentī⁵.

Iti Mahāsatto nānappakārato asucibhāvaṃ niccātura-
 bhāvaṃ ca parigaṇhanto kāye nibbinditvā yāvajīvaṃ cattāro
 brahmavihāre bhāvetvā Brahmaloḡa-parāyano ahoṡi.

- 10 Satthā imaṃ dhammadeṡanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam
 samodhāneṡi: (Bahujanā sotāpattiphalādīni pāpuṇiṃsu) „Tadā tāpaṡo
 pana aham eva ahoṡin“ ti. Kāyavicchindajātakam⁷.

6. Jambukhādakajātakam.

- Ko 'yaṃ bindussaro⁸ vaggū 'ti. Idaṃ Satthā Veḷu-
 15 vane⁹ viharanto Devadatta-Kokālike ārabha kathesi. Tadā hi
 Devadatte parihīnalābhasakkāre Kokāliko kulāni upasaṃkamitvā „Deva-
 dattatthero Mahāsaṃmata-paveṇiyā¹⁰ Okkāka-rājavamse jāto asaṃbhinne
 khattiyavamse vaḡḡhito tipīako¹¹ jhānalābhī madhurakatho dhamma-
 kathiko, detha karoṡa¹² therassa“ 'ti Devadattassa vaṇṇaṃ bhāṡati.
 20 Devadatto pi „Kokāliko udiccabrāhmaṇakulā nikkhamitvā pabbajito
 bahussuto dhammakathiko, detha karoṡa Kokālikassa“ 'ti Kokālikassa
 vaṇṇaṃ bhāṡati. Iti¹³ te aṇṇāmaṇṇassa vaṇṇaṃ bhāṡitvā kulagharesu
 bhuṇjantā vicaranti. Ath' ekadivasam dhammasabhāyaṃ¹⁴ kathaṃ
 samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso Devadatta-Kokālikā aṇṇamaṇṇassa abhūta-
 25 guṇaṃ¹⁵ kathetvā bhuṇjantā vicarantīti“. Satthā āgantvā „kāya nu
 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya
 nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' ev' ete abhūtaguṇaṃ¹⁶ kathetvā
 bhuṇjanti, pubbe p' evaṃ bhuṇjiṃsu yevā“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

- Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente
 30 Bodhisatto aṇṇataraṡṇiṃ jambusaṇḡe¹⁵ rukkhadevatā

¹ B'd omī andha. ² Ck parisakkhasabhāvaṃ, C² sukkhasabhāvaṃ. ³ B' asu-
 bhassa, B² asubha. ⁴ B'd pūretvā, ⁵ B'd -tīti. ⁶ B'd aham evā, omīttīṇ
 ahoṡi. ⁷ B'd kayanibbinda-, and add tatiyaṃ. ⁸ B'd bindusaro. ⁹ B'd jetavane
¹⁰ Ck -paveṇiyā. ¹¹ B'd tipīakadharo. ¹² B' omīta karoṡa. ¹³ B'd omī itī.
¹⁴ B'd add bhikkhu. ¹⁵ B'd -guṇakathaṃ. ¹⁶ B'd jambuvanaṡaṇḡe.

hutvā nibbatti. Tatr' eko kāko jambusākhāya nisinnō jambu-
pakkāni khādāti. Ath' eko sigālo āgantvā uddham olokento
kākaṃ disvā „yan nūnāhaṃ imassa abhūtaguṇaṃ" kathetvā
jambūni khādeyyan“ ti tassa vaṇṇaṃ kathento imaṃ gā-
tham āha:

5

1. Ko 'yaṃ bindussaro vaggu pavadantānam' uttamo,
accuto jambusākhāya moracchāpo va kūjatīti. 130.

Tattha bindussaro ti bindunā avisatena³ piṇḍitena⁴ sarena samannā-
gato, vaggū 'ti madhumadhurasaddo⁵ ti, accuto ti na cuto sunisinnō⁶, mo-
racchāpo va kūjatīti taruṇamoro va manāpena sarena⁷, ko nāma⁸ eso kū- 10
jatīti vadati.

Atha naṃ kāko paṭipasaṃsanto⁹ dutiyaṃ gātham āha:

2. Kulaputto va⁹ jānāti kulaputte¹⁰ pasaṃsitum,
vyagghacchāpasarivaṇṇa¹¹ bhuñja samma dadāmi te ti. 131.

Tattha vyagghacchāpasarivaṇṇa¹² 'ti tvaṃ mayhaṃ vyagghapotaka- 15
samānavanno khāyasi¹³, tena taṃ vadāmi: ambho vyagghacchāpasarivaṇṇa¹⁴
bhuñja samma dadāmi te ti vayasā yāvadatthaṃ jambupakkāni khāda,
ahaṃ te dadāmiti.

Evaṃ ca pana vatvā jambusākhāṃ cāletvā phalāni pātesi.
Ath' asmiṃ¹⁵ jamburukkhe nibbattadevatā¹⁶ te ubho pi abhū- 20
taguṇakathaṃ kathetvā jambūni khādante disvā tatiyaṃ gā-
tham āha:

3. Cirassaṃ vata passāmi musāvādī¹⁷ samāgate
vantādaṃ kuṇapādaṃ ca aññamaññaṃ pasaṃsake ti. 132.

Tattha vantādan ti paresaṃ vantabhattakhādakaṃ kākaṃ, kuṇapādaṃ 25
cā 'ti kuṇapakhādakaṃ¹⁸ sigālāṃ ca.

Imaṃ ca pana gāthaṃ vatvā sā devatā bheravarūpāram-
maṇaṃ dassetvā te tato palāpesīti.

¹ B^{id} -guṇakathaṃ. ² Bⁱ santānaṃ, B^d saravantaṇam. ³ Bⁱ avisarena, B^d abhi-
sandena. ⁴ Bⁱ omits piṇḍitena. ⁵ C^k madhumadh-, C^s mudumadh-, Bⁱ ma-
dhutmadh-, B^d madhurasaddo. ⁶ B^{id} sannisinnō. ⁷ B^{id} saddena. ⁸ B^d paṭi-
pasaṃsanto, C^k paṭippasanto. ⁹ B^{id} pa. ¹⁰ B^{id} -ttaṃ. ¹¹ C^k -ṇṇo, Bⁱ byag-
ghyacchāpasarivaṇṇo, B^d -sariravaṇṇa. ¹² C^k -ṇṇo, B^{id} byagghyacchāpasarivaṇṇo. ¹³ Bⁱ khādasi. ¹⁴ B^{id} byagghyacchāpasarivaṇṇa, C^k vyagghacchā-
pasarivaṇṇo. ¹⁵ B^{id} aṭṭha tasmī. ¹⁶ B^{id} adbhivattā-. ¹⁷ all four MSS. -di. ¹⁸
(C^k -mādanakaṃ, B^{id} -khādakaṃ.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakam samodhānesi:
 „Tadā sigālo Devadatto ahosi, kāko Kokāliko, rukkhadevatā pana
 aham evā“ 'ti. Jambukhādakajātakam¹.

5. Antajātaka

- 5 Usabhass' eva te khandho ti. Idam pi Satthā tatth' eva
 viharanto² te yeva dve jane ārabba kathesi. Paccuppannavatthum³
 purimasadisam eva.

Atīte pana Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kā-
 rente Bodhisatto ekasmiṃ gāmūpacāre eraṇḍa rukkhade-
 10 vatā hutvā nibbatti. Tadā ekasmiṃ gāme⁴ mataṃ jaraggavaṃ
 nikkadḍhitvā gāmadvāre eraṇḍavane chaḍḍesum. Eko sigālo
 āgantvā tassa maṃsaṃ khādi. Eko kāko āgantvā eraṇḍe ni-
 līno taṃ disvā „yan nūnāhaṃ etassa abhūtaguṇakathaṃ kathe-
 tvā maṃsaṃ khādeyyan“ ti cintetvā paṭhamam gātham āha:

- 15 1. Usabhassēva te khandho sīhassēva vijambhitam,
 migarāja namo ty-atthu, api kiñci labhāmase ti. 133.

Tattha namo ty atthū 'ti namo te atthu.

Taṃ sutvā sigālo dutiyaṃ gātham āha:

- 20 2. Kulaputto va⁵ jānāti kulaputte⁶ pasamsitum,
 mayūragīvasamkāsa⁷ ito pariyāhi vāyasā 'ti. 134.

Tattha ito pariyāhīti eraṇḍato otaritvā ito yenāhaṃ tenāgantvā maṃ-
 saṃ khādā 'ti vadati.

Taṃ tesam kiriyam disvā sā⁸ rukkhadevatā tatiyaṃ gā-
 tham āha:

- 25 3. Migānaṃ kotthuko⁹ anto pakkhīnaṃ¹⁰ pana vāyaso
 eraṇḍo anto rukkhānaṃ, tayo antā samāgatā ti. 135.

Tattha anto ti hīno lāmako.

¹ Ok -vādaka-, B¹ jampusākhādajā-, B² jampukhādajā-, B³ add catuttham. ²
 B¹ idam satthā jetavane viharanto. ³ B¹ -vatthu. ⁴ B¹ gāmake. ⁵ B¹ pa.
⁶ B¹ -puttam. ⁷ B¹ -sā. ⁸ B¹ omit sā. ⁹ B¹ sīṅgālo. ¹⁰ B¹ -inaṃ.

Satthā imaṃ dhammaḍḍesaṇaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā sigālo Devadatto ahoṣi, kāko Kokāliko, rukkhadevatā pana
aḥam evā 'ti. Antajātakaṃ',

6. Samuddajātaka.

Ko nāyan ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto Upanan- 5
dattheraṃ ārabba kathesi. So hi mahagghaso mahātaṇho ahoṣi,
sakaṭapūrehi paccayehi santappetum na sakkā, vassūpanāyikakāle²
dviṣu tīsu vihāresu vassaṃ upagantvā ekasmiṃ upāhana³ ṭhapeti⁴
ekasmiṃ kattarayaṭṭhiṃ ekasmiṃ udakatumbaṃ⁵, ekasmiṃ sayāṃ
vasati, janapadavihāraṃ gantvā paṇītaparikkhāre⁶ bhikkhū disvā ariya- 10
vaṃsakathaṃ kathetvā te⁷ paṃsukulāni gāhāpetvā tesāṃ cīvarāni
gaṇhāti⁸, mattikapatte⁹ gāhāpetvā manāpamanāpe patte ca¹⁰ thāla-
kāni ca gaṇhāti¹¹, gaḥetvā yānakaṃ pūretvā Jetavanaṃ āgacchati¹².
Ath' ekadivasāṃ¹³ dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso
Upanando Sakyaputto mahagghaso mahiccho aññesaṃ paṭipattim ka- 15
thetvā samaṇaparikkhāraṃ¹⁴ yānakaṃ pūretvā āgacchatīti“. Satthā
āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinna“ ti
pucchitvā „imāya nāma“ 'ti vutte „ayuttaṃ bhikkhave Upanandena
kataṃ paṇisaṃ ariyavaṃsaṃ kathentena, paṭhamataraṃ hi¹⁵ attanā
appicchena¹⁶ hutvā pacchā paresāṃ ariyavaṃsaṃ kathetum vaṭṭatīti“ 20

Attānaṃ eva paṭhamāṃ patirūpe¹⁷ nivesaye, (Dhp. v. 158.)

ath' aññaṃ anusāseyya, na kilisseyya paṇḍito ti
imaṃ Dhammapade gāthaṃ desetvā¹⁸ Upanandaṃ garaḥitvā „na bhik-
khava idān' eva Upanando mahiccho pubbe mahāsamudde¹⁹ pi yāva
udakā rakkhitabbaṃ maññīti²⁰“ vatvā atītaṃ āhari: 25

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmaḍḍatte rajjaṃ kārente
Bodhisatto samuddadevatā hutvā nibbatti. Ath' eko
udakakāko²¹ samuddassa uparibhāgehi²² gacchanto²³ „samudde
udakaṃ pamāṇena pivatha, rakkhantā pivathā“ 'ti maccha-

¹ Bīd add pañcamāṃ. ² Bīd vassu-. ³ Bīd -naṃ, C² -naṃ corr. to -nā. ⁴ Bīd
-si. ⁵ C² -kumhhaṃ. ⁶ Bīd paṇīta-. ⁷ Bīd tesāṃ. ⁸ Bīd -atti. ⁹ C² -kā-.
¹⁰ Bīd omit ca. ¹¹ Bīd omit gaṇhāti. ¹² Bī āgacchi. ¹³ Bīd add bhikkhu.
¹⁴ so C² instead of -rānaṃ? Bīd -re. ¹⁵ C² omits hi, Bī -raññī, Bīd -rañhi.
¹⁶ Bīd icho. ¹⁷ Bī paṭi-. ¹⁸ Bī dassetvā. ¹⁹ Bīd -ddam. ²⁰ Bī saññīti, Bīd mañ-
ñatīti. ²¹ Bī uddeca, Bīd omits udaka. ²² Bī -ge, Bīd -gena. ²³ Bīd vicaranto.

saṃghe¹ sakunasaṃghe vārento² carati³. Tam disvā samudda-
devatā paṭhamam gātham āha:

1. Ko n' āyam loṇatoyasmiṃ samantā paridhāvati,
macche makare ca⁴ vāreti ūmīsu⁵ ca vihaññatīti. 136.

5 Tattha ko nāyan ti ko nu ayam.

Tam sutvā samuddakāko dutiyam gātham āha:

2. Anantapāyī⁶ sakuno atitto tidisāsuto
samuddam pātum icchāmi sāgaram saritam⁷ patin⁸ ti. 137.

Tass' attho: aham anantam⁹ sāgaram pātum icchāmi ten' amhi anan-
10 tapāyī¹⁰ nāma sakuno, mahatiyā pana¹¹ apūraṇiyatanhāya samannāgatattā
atitto ti pi aham disāsuto vissuto pākaṭo, sv-āham sakalasamuddam sun-
darānam ratanānam ākarattā¹² sāgarena vā¹³ khatattā¹⁴ sāgaram saritānam¹⁵
patibhāvena saritam patim¹⁶ pātum icchāmīti.

Tam sutvā samuddadevatā tatiyam gātham āha:

- 15 3. So ayam¹⁷ hāyati c' eva pūrat' eva¹⁸ mahodadhi,
nāssa nāyati¹⁹ pītatto²⁰, apeyyo kira sāgaro ti. 138.

Tattha soyan²¹ ti so ayam, hāyati cevā 'ti udakassa osakkanavelāya
hāyati nikkhamanavelāya pūratī, nāssa nāyatīti assa mahāsamuddassa sace
pi nam sakalo²² loko piveyya tathāpi ito ettakam nāma udakam pītam²³ pari-
20 yanto na paññāyati, apeyyo kirā 'ti esa²⁴ kira sāgaro na sakkā kenaci
udakam khetvā pātum ti.

Evañ ca pana vatvā²⁵ bheravarūpārammaṇam dassetvā
samuddakākam palāpesi.

Satthā imam desanam²⁶ āharitvā jātakam samodhānesi. „Tadā
95 samuddakāko Upanando ahoṣi, devatā pana aham evā²⁷ 'ti. Samud-
dajātakam²⁷.

¹ Ck^s -gha. ² Bⁱ repeats vārento. ³ B^d vicarati. ⁴ Bⁱ makarante, B^d makāre.
⁵ B^d ummīsu. ⁶ C^s -yi, Bⁱ anandapāyī, B^d ānantapāyī. ⁷ B^d paritam. ⁸ all
four MSS. pati. ⁹ Bⁱ ānanda-, B^d ānanta-. ¹⁰ Bⁱ anandapāyī, B^d anantapāyī.
¹¹ B^d pi. ¹² Ck^s ākarattā, Bⁱ agarattā, B^d agāratā. ¹³ B^d ca, Bⁱ omits vā.
¹⁴ Bⁱ khatittattā, B^d khatittattā. ¹⁵ Bⁱ pari-. ¹⁶ Bⁱ paritam patitam, B^d sari-
patitam. ¹⁷ Ck^s svāyam, C^s sāyam corr. to svāyam, Bⁱ so aham, B^d sāyam.
¹⁸ Ck^s pūrateca. ¹⁹ so all four MSS. ²⁰ so Ck^s; B^d pivanto. ²¹ Bⁱ so ayan,
B^d sāyan. ²² Ck^s -le, B^d -la. ²³ so Ck^s; Bⁱ pivantanti, B^d pivantanti. ²⁴ B^d
eso. ²⁵ B^d adds sā. ²⁶ B^d dhamma-. ²⁷ B^d add chaṭṭam.

7. Kāmaṭṭhapaṭṭakā.

Ucce sakuna¹ omānā² 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto purāṇadutiyaikapalobhanam ārabha kathesi. Paccuppannavatthum Puppaharattajātaka āvibhavissati³, atītaṃ Indriyajātaka āvibhavissati.

5

Tam pana purisaṃ jīvasūle⁴ uttāsesum⁵. So tattha nisinnō ākāseṇa gacchantam⁶ kākam⁷ disvā tāva kharam pi tam⁸ vedanam agaṇetvā piyabhariyāya sāsanam pesetum⁹ kākam āmantento imā gāthā āha:

1. Ucce sakuna¹ omāna¹⁰ pattayāna¹¹ vihaṅgama¹² 10
vajjasi¹³ kho tvaṃ vāmurum¹⁴, ciraṃ kho sā karissati¹⁵.
139.
2. Idam kho sā na jānāti asim¹⁶ sattiṇ¹⁷ ca oḍḍitam,
sā¹⁸ caṇḍi¹⁹ kāhati kodham, tam²⁰ me tapati²¹ no idha.
140. 15
3. Esa²² uppalasannāho nikkham ussisake²³ kataṃ
kāsiyaṃ²⁴ ca mudum²⁵ vattham, tappatu²⁶ dhanakāmiyā²⁷
ti. 141.

Tattha omānā² 'ti caramāna²⁸ gacchamāna²⁹, pattayānā 'ti tam eva ālapati, tathā vihaṅgamā 'ti, so hi patte³⁰ yānam katvā gamanato pattayāno ākāse gamanato vihaṅgamo, vajjasi¹³ vadeyyasi, vāmurum³¹ ti kadalikkhandhasamānāsurum mama sūle nisinnabhāvaṃ vadeyyasi, ciraṃ kho sā karissati³² sā imam pavattiṃ ajānamānā mama āgamanam ciraṃ karissati³³ ciraṃ me gamanassa³⁴ piyassa na ca³⁵ āgacchatīti³⁶ evam cintessati³⁷ attho, asim³⁷ sattiṇ³⁸ cā ti asisamānatāya³⁸ sattisamānatāya ca sūlam eva sandhāya vadati, 25

1 Bīd -ṇā. 2 Bī dēmā, Bī dēmānā. 3 so Ck; Bīd kathitam. 4 Bī jīvantisule, Bī jīvitaṃsule. 5 Bī utta-, Bī uttāpesum. 6 Bīd āga-. 7 Bī ekakākam, Bī ekam kākam. 8 Bī khīrampiḷitam. 9 Bīd adds tam. 10 Bī dēhanā, Bī dēmānā. 11 Bīd -nā. 12 Bīd -mā. 13 Bīd -sī. 14 Bīd cāmu-. 15 Bīd sarissati. 16 C Bīd asi. 17 Bīd satti. 18 Ck yā. 19 C Bīd -i. 20 Bīd tam. 21 Bīd tappati. 22 Bīd esā. 23 Bīd nikkhaṇḍussī-, Bī nikkhaṇḍulāpakohitam. 24 Bīd -kañ. 25 Bīd -du. 26 Bīd tappetu. 27 Ck -mīkā, Bīd -kāpiyā. 28 C Bīd -nā. 29 C Bīd -nā, Bīd tattha tattha dayhamāna (Bī dayyamānā) gacchamānā in the place of cara - -. 30 Bīd pattehi, C pattenā. 31 Bīd cāmu-. 32 Bīd sarissati, Bīd sarissati. 33 Bīd sarissati, Bīd sarissati. 34 so Ck; Bīd gatassa, Bīd katassa. 35 Ck nā ma, Bīd omīd naca. 36 Bīd anāgacchatīti. 37 Ck Bīd asi. 38 Bīd adds ca.

taṃ¹ hi tassa uttāsanatthāya oḍḍitaṃ t̥hapitaṃ, caṇḍīti kodhanā kodhanā²
 ti aticirāyatīti³ mayi⁴ kodhaṃ karissati, taṃ⁵ me tapatīti⁶ taṃ tassa kuj-
 jhanam maṃ tapati, no idhā 'ti idha pana idam sūlam maṃ na tapatīti dīpeti,
 esa⁷ uppalasannāho ti ādīhi ghare ussīsake t̥hapitaṃ attano bhaṇḍam ācik-
 5 khati, tattha uppalasannāho ti uppalo va⁸ sannāho⁹ uppalasaddiso kato¹⁰, so
 ca¹¹ sannāhasajjo¹² cā 'ti attho, nikkhañ cā¹³ 'ti pañcahi suvaṇṇehi kataṃ
 aṅguleyyakam¹⁴, kāsikañ ca mudum¹⁵ vatthan ti mudum kāsikasātakayu-
 gam¹⁶ sandhāyāha, ettakam kira tena¹⁷ ussīsake nikkhittaṃ, tappatu¹⁸ dha-
 nakāmiyā¹⁹ ti etaṃ sabbaṃ gahetvā sā mama piyā dhanatthikā iminā dhanena
 10 tappatu¹⁸ pūrā²⁰ tutthā²¹ hotū 'ti.

Evam so paridevamāno va kālam katvā niraye nibbatti.

Satthā imam desanam²² āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam
 samodhanesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiṭṭhale pa-
 tiṭṭhahi) „Tadā bhariyā²³ etarahi bhariyā va²⁴, yena pana²⁵ deva-
 15 puttena taṃ kāraṇam diṭṭham so aham eva²⁶ 'ti. Kāma vilāpa-
 jātakam²⁶.

8. Udumbarajātaḥka.

Udumbarā cime²⁷ pakkā ti. Idam Satthā Jetavane vi-
 haranto aññatarāṃ bhikkhūṃ ārabba kathesi. So kira aññataras-
 20 miṃ paccantaḡāmake vihāraṃ kāretvā vasati, ramaṇiyo vihāro piṭṭhi-
 pāsāne nivitṭho, mandasammajjanatṭhānam²⁸ udakapbāsu²⁹, gocara-
 gāmo na³⁰ dūre³¹, sampiyāyamānā manussā bhikkham denti. Ath'
 eko bhikkhu cārikam³² caramāno taṃ vihāraṃ pāpuṇi, nevāsikatthero³³
 tassāgantukavattam³⁴ katvā punadivase taṃ ādāya gāmaṃ piṇḍāya
 25 pāvīsi, manussā tassa³⁵ bhikkham datvā svātānāya nimantayimsu,
 āgantuko³⁶ katipāham bhuñjitvā cintesi: „eken' upāyena³⁷ bhikkhum

¹ Bīd tañ. ² Ck kodhanam kodhanam, C^o kodhanam kodhan. ³ Bī caṇḍi kāmāti kodhani ati-. Bīd sā caṇḍi kodhanā kāhati kodhan ti ati-. ⁴ Bī mayham. ⁵ Bīd tañ. ⁶ Bīd tappa-. ⁷ Bīd esa. ⁸ C^o Bīd ca. ⁹ Bīd add ca uppalasannāho, ¹⁰ Bīd kaḷā. ¹¹ C^o sova, Bīd yoca. ¹² Bī sannāhapakko, Bīd sannāhako. ¹³ Ck nikkhamā ¹⁴ Bī aṅgulimaddikam, Bīd -muddikam. ¹⁵ Bīd -dud. ¹⁶ Bīd mudukam pi sātaka-. ¹⁷ Bīd dhanam. ¹⁸ Bīd tappetu. ¹⁹ Bīd -piyā. ²⁰ Bī pūrātu, Bīd pūretu. ²¹ Bī mudusantāṭhā, Bīd santutthā. ²² C^o Bīd dhammade-. ²³ Bī adds va, Bīd ca. ²⁴ Bīd omit va and add aho. ²⁵ Ck omits pana. ²⁶ Bīd add sattanam. ²⁷ Bīd came, C^o vime. ²⁸ Bī maṇḍappasam-, Bīd maṇḍalasam-. ²⁹ Bīd -sukam. ³⁰ Bīd nāti. ³¹ Bī adds nīccasaccasanne, Bīd naccāsanno. ³² Bīd -kañ. ³³ Bīd -siko. ³⁴ Bīd tassa āg-. ³⁵ Bīd paṇitaṃ. ³⁶ Bī so āgamtā. ³⁷ Bīd add tañ.

vañcetvā nikkadḍhitvā¹ imaṃ vihāraṃ gaṇhissāmīti². Atha naṃ
therūpaṭṭhānaṃ āgataṃ³ pucchi: „kiṃ⁴ āvuso Buddhūpaṭṭhānaṃ⁵
akāsīti⁶. „Bhante imaṃ vihāraṃ paṭijaggantā⁷ n'atthi, ten' amhi
na gatapubbo⁸“ ti. „Yāva tvaṃ Buddhūpaṭṭhānaṃ⁹ gantvā āgac-
chasi tāvāhaṃ paṭijaggissāmīti¹⁰. „Sādhu bhante“ ti nevāsiko „yāva 5
mamāgamanā there mā pamajjitthā¹¹“ 'ti manussānaṃ vatvā pakkāmi.
Tato paṭṭhāya āgantuko „tassa nevāsikassa ayaṇ cāyaṇ“ ca doso¹² ti
vatvā te manusse paribhindi. Itaro pi Satthāraṃ vanditvā punāgato.
Ath' assa so senāsanaṃ na¹³ adāsi. So ekasmiṃ ṭhāne vasitvā puna-
divase piṇḍāya gāmaṃ pāvisi. Manussā sāmīcimattam pi na karimsu. 10
So vipphaṇṇasārī hutvā puna Jetavanaṃ gantvā taṃ kāraṇaṃ bhikkhūnaṃ
ārocesi. Te¹⁴ dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuttāpesuṃ: āvuso asuko
kira bhikkhu asukaṃ bhikkhuṃ vihārā nikkadḍhitvā sayāṃ tattha
vasatīti¹⁵. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi ka-
thāya sannisinna¹⁶“ ti pucchitvā „imāya nāma¹⁷“ 'ti vutte „na bhik- 15
khave idān' eva pubbe pi so imaṃ vasanaṭṭhānā nikkadḍhi yevā¹⁸“ 'ti
vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
Bodhisatto araṇṇe rukkhadevatā hutvā nibbatti. Tattha
vassāne sattasattāhaṃ devo vassi. Ath' eko rattamukhakhud- 20
damakkaṭṭo¹⁹ ekissā anovassikāya pāsāṇadariyā vasamāno eka-
divasaṃ darīdvāre²⁰ atemaṇaṭṭhāne sukhena nisīdi. Tatth' eko
kālamukhamahāmakkakkaṭṭo²¹ tinto²² sītena pīḷiyamāno vicaranto
taṃ tathā nisinnaṃ²³ disvā „upāyena taṃ²⁴ nīharitvā ettha
vasissāmīti²⁵“ cintetvā kucchim²⁶ olambitvā²⁷ suhitākāraṃ das- 25
sento²⁸ tassa purato ṭhatvā paṭhamāṃ gāthaṃ āha:

1. Udumbarā c' ime²¹ pakkā nigrodhā ca kapitthanā²²,
ehi nikkhama²³ bhuñjassu, kiṃ jighacchāya mīyasīti²⁴. 142.

¹ Bī paṭikametvā. ² Bā āgantvā. ³ Ck kim. ⁴ Ck Bā buddhu-. ⁵ Bā nā-
kāsi. ⁶ Bā jagganto. ⁷ Ck natthīti namhi gatapubbo. ⁸ Bā ca ayaṇ.
⁹ C Bī omīti na. ¹⁰ Bā add bhikkhū. ¹¹ Bā vasīti. ¹² Bā -khuddakama-
¹³ Ck Bā dari-, Bī gīri-. ¹⁴ Bī kāladukka-, Ck khālamukhamahāmakkakkaṭṭo. ¹⁵ Ck
tintento, C cintentō. ¹⁶ Ck nisinnamānaṃ. ¹⁷ Bī naṃ. ¹⁸ Ck kujjhim, C
kucchi, Bī kujjitvā. ¹⁹ so all four MSS. ²⁰ Bā dassetvā. ²¹ Bī jame, Bā
came, C pime. ²² C kapitthakā, Bī kapitthānā. ²³ Ck Bā nikkhamma. ²⁴ Bā
milāsīti.

Tattha kapitthanā ti bilakkhū¹, ehi nikkhamā² 'ti ete udumbarādayo phalabhāranamitā³, aham pi khādītva suhito āgato⁴, tvam pi gaccha bhuñjassū 'ti.

So pi tassa vacanam⁵ saddahitvā phalāphalāni⁶ bhuñjitu-
5 kāmo⁷ nikkhamitvā tattha tattha⁸ vicaritvā kiñci alabhanto
puna āgantvā⁹ tam antodariyam¹⁰ pavisitvā nisinnam disvā
„vañcessāmi nan“ ti tassa purato thatvā dutiyam gātham āha:

1. Evaṃ so¹¹ sukhito¹² hoti yo vaddham¹³ apacāyati
yathāham ajja suhito dumapakkāni-m-āsito ti. 143.

10 Tattha dumapakkāni māsito ti udumbarādini rukkhaphalāni khādītva
āsito¹⁴ dhāto¹⁵ suhito¹⁶.

Tam sutvā mahāmakkaṭo tatiyam gātham āha:

1. Yam vanejo vanejassa vañceyya kapino kapi¹⁷
daharo pi tam¹⁸ na saddheyya na hi jinno¹⁹ jarākapīti. 144.

15 Tass' attho: yam vane jāto kapi vane jātassa kapino²⁰ vañcanam²¹ ka-
reyya tam²² daharo pi²³ tayā sadiso pi²⁴ vānaro na saddaheyya²⁵, mādiso
pana jinno²⁶ jarākapī mahallakamakkato na hi saddaheyya, sattakkhattum pi
bhañantassa tumhādisassa na saddahati²⁷, imasmim²⁸ padese sabbam phalāpha-
lam vassena²⁹ kilinnam patitam³⁰, puna tava imam³¹ thānam n'atthi gacchā 'ti.

20 So tato va pakkāni.

Satthā imam desanam³² āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
khuddamakkaṭo³³ nevāsiko ahosi, kālamahāmakkaṭo³⁴ āgantuko, ruk-
khadevatā pana aham evā“ 'ti. Udumbarajātakam³⁵.

¹ Cks -u, Bā milakkhu, Bī milabhikkhu. ² Bā nikkhamā. ³ Bā -bhārenanamitā, Bī -bhāre namitā. ⁴ Bī adds si, Bā smim. ⁵ Bīd add sutvā. ⁶ Bīd phalāni. ⁷ Bīd khāditu. ⁸ Ck Bī only one tattha. ⁹ Bīd punāg-. ¹⁰ Bīd antopāsānada-. ¹¹ Bīd kho. ¹² Bīd suhito. ¹³ Bīd vuḍḍham. ¹⁴ Ck Bā āsito. ¹⁵ Bīd gato, Ck dhāto. ¹⁶ Bīd omit suhito. ¹⁷ Cks kapim. ¹⁸ Bīd omit tam. ¹⁹ Ck jinna, Cs jinna, Bī jino-. ²⁰ Bīd kapissa. ²¹ Ck cavanam, Cs vacanam. ²² Ck nam. ²³ Bīd omit daharo pi. ²⁴ Bīd add daharo. ²⁵ Bīd saddheyya. ²⁶ Ck jinna, Cs jinno. ²⁷ Bīd saddahiti. ²⁸ Cs adds hi, Bīd himavantap. ²⁹ Ck casesana, Cs vasesana. ³⁰ Cks kiñcimattīti, Bī kilinnam patitam, Bā kilinnapattitam. ³¹ Bā idam. ³² Bīd dhammade-. ³³ Bīd khuddakama-. ³⁴ Bīd kāla-. ³⁵ Bīd add aṭhamam.

9. Komāyaputtajātaka.

Pure tuvan¹ ti. Idam Satthā Pubbārāme² viharanto
 keḷisilake³ bhikkhū ārabba kathesi. Te kira bhikkhū Satthari
 uparipāsāde viharante heṭṭhāpāsāde diṭṭhasutādini kathentā kalahañ
 ca paribhāsañ ca kathentā⁴ nisidimsu. Satthā Mahāmoggallānañ
 āmantetvā „ehi⁵, bhikkhū samvejhīti“ āha. Thero ākāse uppatitvā
 pādañguttṭhakena pāsādathūpikam⁶ paharitvā yāva udakapariyantā
 pāsādam kampesi. Te bhikkhū maraṇabhayabhītā nikkhamitvā bahi
 atṭhamsu. Tesam so keḷisilakabhāvo⁷ bhikkhūsu pākaṭo jāto. Ath'
 ekadivasam⁸ dhammasabbhāyañ katham samuṭṭhāpesum⁹: „āvuso ekacce
 bhikkhū evarūpe niyyānikasāne pabbajitvā keḷisilā⁹ hutvā caranti¹⁰,
 aniccam dukkham anattā ti vipassanāya kammam¹¹ na karontīti“.
 Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sanni-
 sinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idañ' eva
 pubbe pi¹² keḷisilakā¹³ yevā“ 'ti vatvā atitān āhari: 15

Atīte Bārāṇasiyañ Brahmadatte rajjam kārente
 Bodhisatto ekasmiñ gāmake brāhmaṇakule nibbatti.
 Komāyaputto ti nañ sañjānimsu. So aparabhāge nikkhamitvā
 isipabbajjam pabbajitvā Himavantapadese vasi. Ath' aññe keḷisī-
 lakā¹⁴ tāpasā Himavantapadese¹⁵ assamañ māpetvā vasiṃsu, ka- 20
 siṇaparikkammamattam pi nesañ n'atthi, araññato phalāphalāni
 āharitvā khāditvā hasamānā¹⁶ nānappakārāya keḷiyā¹⁷ vīti-
 nāmenti. Tesam santike¹⁸ makkāṭo atthi, so pi keḷisilako¹⁹
 va²⁰ mukhavikārādini karonto tāpasānañ nāuāvidham keḷim²¹
 dasseti. Tāpasā tattha cirañ vasitvā loṇambilasevanatthāya 25
 manussapatham āgamiṃsu. Tesam gatakālato paṭṭhāya Bo-
 dhisatto tañ ṭhānañ āgantvā²² vasañ kappesi. Makkāṭo
 tesam viya tassāpi keḷim²³ dassesi. Bodhisatto accharam
 paharitvā „susikkhitapabbajitānañ santike vasantena nāma

¹ Ck^a tvan. ² B^d Jetavane. ³ Ck^a kīli-, Bⁱ kolisila, B^d kelisila. ⁴ B^d karontā.

⁵ B^d etc. ⁶ B^d -tūpikam, Bⁱ -bhummikam. ⁷ B^d kelisilabbāvo. ⁸ B^d add

bhikkhū. ⁹ B^d add bhikkhū. ¹⁰ B^d vicaranti. ¹¹ B^d kammaṭṭhānañ. ¹² B^d pete,

¹³ B^d kelisilā. ¹⁴ B^d kelisilā. ¹⁵ B^d -ppa-. ¹⁶ Ck^a vasamānā, C^a hasamānā?

Bⁱ hamsamānā, B^d phāyamānā? ¹⁷ Bⁱ kelisilā, B^d kelisilāya. ¹⁸ B^d add eko.

¹⁹ B^d keli-. ²⁰ B^d ca. ²¹ B^d keḷim. ²² Bⁱ gantitvā.

ācārasampanna kāyādīhi susaṇṇatena¹ jhāne² suyuttena³
bhavitum vaṭṭatīti⁴ tassa ovādaṃ adāsi. So tato paṭṭhāya
sīlavā ācārasampanno⁴ ahoṣi. Bodhisatto pi tato aṇṇattha
agamāsi. Atha te tāpasā loṇambilaṃ sevitvā taṃ ṭhānaṃ
5 agamimsu⁵. Makkako pubbe viya tesam kelim⁷ na dassesi.
Atha naṃ tāpasā „pubbe⁶ āvuso amhākaṃ purato kelim⁷ karosi
idāni na karosi, kimkāraṇa⁸“ ti pucchanto⁸ paṭhamam gātham āha:

1. Pure tuvaṃ⁹ sīlavataṃ sakāse¹⁰
okkandikaṃ¹¹ kilāsi assamamhi,
10 karoh' are¹² makkakāṭiyāni makkaka,
na taṃ mayaṃ sīlavataṃ ramāma¹³ 'ti. 145.

Tattha sīlavataṃ sakāse¹³ ti kelisīlānaṃ¹⁴ amhākaṃ santike, ok-
kandikaṃ ti migo¹⁵ viya okkandikatvā¹⁶ kilāsi, karohare¹⁷ ti karohi¹⁸ are¹⁹
ti²⁰ ālapanāni, makkakāṭiyānīti mukhamakkakāṭikaṃ²¹ kilāsamkhātāni²² mukha-
15 vikāraṇi²³, na taṃ mayaṃ sīlavataṃ ramāma²⁴ 'ti yaṃ pubbe tava kelisīlaṃ
kelivataṃ ca taṃ mayaṃ etarahi na ramāma nābhīramāma, tvam pi no na
raṇāpesi, kin nu kho kāraṇaṃ ti.

Taṃ sutvā makkako dutiyaṃ gātham āha:

2. Sutā²⁴ hi mayhaṃ paramā²⁵ visuddhi²⁶
90 Komāyaputtassa bahussutassa,
mā dāni²⁷ maṃ maññi tuvaṃ²⁸ yathā pure,
jhānāniyuttā viharāma āvuso ti. 146.

Tattha mayhaṃ ti karaṇatthe sampadānaṃ, visuddhīti²⁹ jhānavi-
suddhi³⁰, bahussutassa³¹ 'ti bahunaṃ kasinaparikkammānaṃ aṭṭhannaṃ ca
95 samāpatināṃ sutattā³² c' eva paṭividdhattā ca bahussutassa, tuvaṃ ti tesu ekaṃ
tāpasam ālapanto idāni mā maṃ tvam pure viya sañjāni³³ nāhaṃ purimasadiso
ācariyo me laddho ti dīpeti.

¹ Bīd susamvuttana. ² Bī sādarena sādarena. ³ Bī susamiyuttana, Bīd suyutta-
payuttana. ⁴ Bī sīlacāgūcāra-. ⁵ Bīd āgamaṃsu. ⁶ Ck kelim, C^o kelim corr.
to kelim, Bī kili, Bīd kilī. ⁷ Bīd add tvam. ⁸ C^o kelim corr. to kelim, Bīd keli.
⁹ Ck pucchanti corr. to -tā. ¹⁰ Bī vasaṃvakasena, Bīd pakāse. ¹¹ Bīd -nti-.
¹² C^o -haro, Bī na karomareti, Bīd karopāre. ¹³ Bīd pakāse, Bī sīlavassamkāse.
¹⁴ Bīd keli-. ¹⁵ Bīd okkantikamigo in the place of okkantikantimigo. ¹⁶ Bīd
okkantetvā. ¹⁷ Bīd karomāre. ¹⁸ Bī omits karohi. ¹⁹ Bīd omits karohi are.
²⁰ Bīd iti. ²¹ Bīd -kā. ²² Ck kilā-, Bīd kilī-. ²³ Bīd -rādini. ²⁴ C^o sunā,
Bīd suṇo. ²⁵ C^o Bī -maṃ. ²⁶ C^o Bī -ddhim. ²⁷ Ck tvam. ²⁸ pubbe - - dāni
wanting in Bī. ²⁹ Ck^o -inti, Bīd -ddhiti. ³⁰ Ck^o -im. ³¹ Ck^o sañjāni, Bī sañcāni.

Taṃ sutvā tāpaso¹ tatiyaṃ gātham āha²:

a. Sace pi selasmiṃ vaṇṇe³ bjaṇṇaṃ

devo ca vasse n' eva hi taṃ ruheyya,

sutā hi tayā⁴ paramā visuddhi,

ārā tuvaṃ makkata jhānabhūmiyā ti. 147.

5

Tass' attho: sace pi pāsānapitṭhe pañcavidhaṃ bjaṇṇaṃ vaṇṇe³ deṇṇaṃ devo ca sammā vasseyya akhetatāya taṃ n' eva⁵ ruheyya⁶, evaṃ eva⁷ taṃ⁸ tayā paramajjhānavisuddhi sutā⁹, tvam pana tiracchānayaniko¹⁰ ārā jhānabhūmiyā dūre tthito, na sakkā tayā jhānaṃ nibbattetuṃ ti makkataṃ garahimsu.

Satthā imaṃ desanaṃ¹¹ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ sa- 10
modhānesi: „Tadā keṇīlatāpasā¹² ime bhikkhū ahesuṃ, Komāyaputto
pana aham eva“¹³ ti. Komāyaputtajātakaṃ¹⁴.

10. Vakajātaka.

Parapāṇarodhā ti. Idam Satthā Jetavane viharanto
purāṇasanthavaṃ¹⁵ ārabha kathesi. Vatthum Vinaye vitthārato 15
āgataṃ eva, ayaṃ paṇ'ettha saṃkhepo: Ayasmā Upaseno¹⁶ duvassiko¹⁷
ekavassikena saddhivihārikena¹⁸ saddhiṃ Satthāraṃ upasaṃkamitvā Sat-
thārā garahito vanditvā pakkanto. Vipassanaṃ paṭṭhapetvā arahattaṃ
patvā¹⁹ appicchatādiguṇayutto terasadhūtaṅgāni²⁰ samādāya parisam pi
terasadhūtaṅgadharmaṃ²¹ katvā Bhagavati temāsam patisallīne²² sapariso 20
Satthāraṃ upasaṃkamitvā parisam nissāya paṭhamam garaham labhi-
tvā adhammikāya katikāya ananuvattane²³ dutiyaṃ sādhu-kāraṃ labhi-
tvā „ito paṭṭhāya dhūtaṅgadharā²⁴“ bhikkhū yathāsukhaṃ upasaṃ-
kamitvā maṃ passantū“²⁵ ti Satthārā katānuggaho²⁶ nikkhamitvā bhik-
khūnaṃ taṃ atthaṃ ārocesi. Tato pabhuṃti bhikkhū dhūtaṅgadharā²⁷ 25
hutvā Satthāraṃ²⁸ dassanāya upasaṃkamitvā Satthari patisallāpā²⁹
vutṭhite tattha paṃsukūlāni chaḍḍetvā attano maṭṭacīvarāṇ' eva³⁰
gaṇhimsu. Satthā sambahulehi bhikkhūhi saddhiṃ senāsana-cārikam

¹ Ck -sā. ² Ck āhamsu. ³ C^s -yyuṃ. ⁴ Ck^s tesam, B^d mayā corr. to tayā. ⁵ B^d na. ⁶ Bⁱ virāḷeyya, B^d virūḷeyya. ⁷ C^s -vaṇṇa. ⁸ C^s B^d omitt taṃ. ⁹ Ck adds natasutā, Bⁱ nasutā nasutā. ¹⁰ B^d -nikattā. ¹¹ B^d dhammade. ¹² Ck B^d keli-. ¹³ B^d add navamaṇi. ¹⁴ Ck -santakaṃ corr. to -taṇhi, C^s -santhataṃ, Bⁱ saṇḍavani, B^d saṇḍhavaṇi. ¹⁵ Ck -ne, Bⁱ upaneseno. ¹⁶ Ck sudavassiko, C^s vassiko. ¹⁷ B^d omitt saddhi-. ¹⁸ Bⁱ arahappatto, B^d arahattampatto. ¹⁹ Ck -dhu-. ²⁰ B^d paṭi-. ²¹ B^d anuvattane. ²² B^d gatā-. ²³ Bⁱ satthū. ²⁴ B^d pattaci-.

caranto tattha tattha patitāni paṇisukulāni disvā pucchitvā tam atthaṃ
sutvā „bhikkhave imesaṃ nāma bhikkhūnaṃ vatasamādānaṃ¹ naciraṭ-
ṭhitikam vakassa² uposathakammasudisaṃ ahoṣīti“ vatvā atitāṃ āhari:

Atte Bārāṇasīyāṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
5 Bodhisatto Sakko devarājā ahoṣī. Ath' eko vako³ Gaṇ-
gātīre pāsāṇapiṭṭhe vasati. Atha Gaṇḡyā himodakaṃ āgantvā
taṃ pāsāṇaṃ parikkhipi. Vako³ abhirūhitvā pāsāṇapiṭṭhe
nipajji, n' ev' assa gocaro atthi na gocarāya gamanamaggo,
udakam pi vadḍhat' eva, so cintesi: „mayhaṃ n'eva gocaro
10 atthi na gocarāya gamanamaggo, „nikkamassa⁴ pana⁵ nipaj-
janato⁶ uposathakammaṃ varan⁷“ ti manasā va uposathaṃ
adhiṭṭhāya sīlāni samādiyitvā⁸ nipajji. Tadā Sakko āvajjamāno
tassa taṃ dubbalasamādānaṃ ṇatvā „etaṃ vakaṃ⁹ viheṭhes-
sāmīti¹⁰“ elakarūpena āgantvā tassāvidure¹⁰ ṭhatvā attānaṃ
15 dassesi. Vako taṃ disvā „aṇṇasmiṃ divase uposathakammaṃ
jānissamīti“ utṭhāya taṃ gaṇhituṃ pakkhandi¹¹. Elako pi ito
c' ito ca pakkhanditvā¹² attānaṃ gaṇhetuṃ na adāsi¹³. Vako
taṃ gaṇhetuṃ asakkonto nivattitvā āgamma „uposathakammaṃ
tāva me na bhijjatīti“ tatth' eva puna nipajji. Sakko Sak-
20 kattabhāven' eva ākāse ṭhatvā „tādisassa dubbalajjhāsayassa
kiṃ uposathakammena, tvaṃ mama¹⁴ Sakkabhāvaṃ ajānanto
elakamaṃsaṃ khādītukāmo ahoṣīti“ taṃ viheṭhetvā garahitvā
devalokam eva gato.

1. Parapāṇarodhā jīvanto maṃsalohitabhojano¹⁵
25 vako³ vataṃ samādiyī¹⁶ upapajji uposathaṃ. 148.
2. Tassa Sakko vataṃ nāya ajarūpen' upāgami,
vitatapo¹⁷ ajjhappatto bhañji¹⁸ lohitapo tapaṃ. 149.

¹ Bīd dhūtaṅgasamā-. ² Bīd ba-. ³ Bīd ba-. ⁴ so Ck; C^o nikkamassa corr. to -umassa, Bī niggamantassāpi, Bīd nikkhamantassāpi. ⁵ C^o Bīd omit pana. ⁶ Bī nimajjanato, Bīd nimujjanato. ⁷ Bī varataran, Bīd varanitaran. ⁸ Bīd -dayitvā. ⁹ Bīd vimahissamīti ¹⁰ Bī omits ta-, Bīd tassa avi-. ¹¹ Ck pakkhandi, Bī pakkantā. ¹² Bī pakkant-. ¹³ Bīd nādāsi. ¹⁴ Bīd maini. ¹⁵ Ck Bīd mainsaṃ-. ¹⁶ Bīd -dāya. ¹⁷ Bī vikandapo, Bīd vigantapo. ¹⁸ Bī bhijja, Bīd bhindi.

s. **Evam evam**¹ **idh**² **ekacco samādānasmim**³ **dubbalā**
lahum karonti attānam vako⁴ **va ajakāraṇa ti** 150.
tisso pi abhisambuddhagāthā.

Tattha upapajji uposathan ti uposathavāsam upagato, vataññāsīti⁴
 tam dubbalavatam aññāsi, vitatapo⁵ ajjhappatto ti vigatapo hutvā upa- 5
 gato, tam khāditum pakkhanto⁶ ti attho, lohitapo ti lohitaḥṣī⁷, tapan ti
 tam attano samādānam tapan bhindi

Satthā imam desanam⁸ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
 Sakko⁹ aham evā“ ti. Vakajātakam¹⁰. Kumbhavaggo pañ-
 camo¹¹. Tikanipāta vaṇṇanā niṭṭhitā¹².

10

¹ Bīd - va. ² Bīd - namhi. ³ Bīd ba-. ⁴ C^k vataññāsīti, C^e vatam aññāsīti, Bⁱ tavaññā-
 sīti, B^d vataññābhīti. ⁵ Bⁱ vikantapo, B^d vikantapo corr to vigantapo. ⁶ Bⁱ pak-
 kandito, B^d pakkhandito. ⁷ all four MSS. - yi. ⁸ Bīd dhammade-. ⁹ Bīd add
 pana. ¹⁰ C^e Bīd ba-, Bīd add dasamam. ¹¹ Bⁱ adds surāgharasuputtajā kāya-
 nippindajambukā antasamuddā kāmavi udummaḥkomāyaputtamke jātakam dasamam
 bhavē vago kumudapavuccati. ¹² B^d adds bhadraghaṭam supattañ ca kāya-
 tunditidam ca jampukā bhantam samuddakāmavilāsam udumparam komāya-
 puttam baṇanti.

